LVCIANI SAMOSATENSIS

Opuſcula quædam, Eraſmo Rote. & Thoma Moro interpretib. Quorum elenchum ſequens pagella complectitur.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

SEB. GRYPHIVS GERM.
EXCVD. LVGVDVNI
ANNO 1528.

ELENCHVS OPVSCVLORVM
Luciani, Interprete Erasmo.

Erasmus

ERASMVS

ROTERODAMVS REVERENdißimo In Christo patri, D. Guilielmo archiepiscopo Cantuariensi, totius Angliæ primati, S. D.

MITTO AD TE DIALOgos aliquot Luciani, partim nuper à me traductos, partim recognitos. Nugas, inquis, mittis. Nugas sanè, sed literatas, nimirum ut rideas, si tamen unquam ridere potes, homo tot curis districtus, tot negociorum fluctibus obrutus. Sed cui potius mittam, quicquid fuerit illud, seu ludicrum, seu serium, quod meæ Camœnæ produxerint, quàm tibi unico meo Mecœnati? qui solus & addis animum Erasmo, & alis ingenium, & ocium suppeditas, & ornas studia. Bene uale. Londini, tertio Calendas Maias. Anno M. D. XII.

SATVRNALIA LVCIANI, DES. ERASMO Roterodamo Interprete.

Personæ, SACERDOS & SATVRNVS.

SACERDOS.

DIC MIHI *Saturne, quando tu quidē hoc tempore regnare uideris, tibiq; & sacrificatū, & litatū est à nobis, quid potissimum abs te pro immolatis hostijs postulare debeā, quod postulatū feram?* SATVR. *Istud quidem teipsum perpendere oportuit, quid tibi foret optandum, nisi qui princeps sit, eundem & uatē esse uis, ut norit, quid maxime collubitum sit animo tuo petere. Cæterum ego, quantum facultas feret, nō abnuā uotis tuis.* SACER. *Quin istud iam olim mihi perpēsum est, desidero enim uulgaria ista, ac passim obuia, uidelicet opes, multā auri uim, utq; uiris imperem, utq; multa possideā mācipia, uestes splēdidas ac delicatas, tum argentū & ebur, breuiter, si quid est præterea rerum preciosarū. Hæc igitur mihi da optime Saturne, ut & ipse nōnihil emolumēti ex tuo sentiam imperio, néue solus per omnem uitā earum rerū sim expers.* SAT. *Illud uide. Iam postulas, qd' nō est meæ potestatis, neq; enim mearum partium est ista distribuere. Quare ne grauiter feras, si quæ petis, non assequeris. Quin magis ista à Ioue postulato,*

quum ad ipsum Imperij vices redeunt, id quod breui futurum est: nam ipse præscriptis conditionibus rerum administrationem ab illo suscipio. Est autem vniuersum Imperium meum septem duntaxat dierum, quorum si ius excesserit, uico priuatus resdor, ac velut vnusquislibet de plebeia multitudine. Nec tamen in his septem diebus serium quidpiam aut publicum tractare mihi permissum est: verum potare inebriari vociferari, ludere, certare tesseris, creare Reges, famulos in conuiuium adhibere, canere nudum, lasciuo corporis motu saltitare nonnunquam et in gelidam aquam dare præcipitem, facie fuligine oblita. Hæc vti faciam permissum est. Cæterum magna illa, puta diuitias et aurum, Iupiter ipse dilargitur, quibus illi visum fuerit. SAC: Imo ne ille quidem, Saturne, admodum facile ac lubens id facit. adeo vt me iam vox defecerit magno clamore hæc ab illo flagitantem: At is nihil prorsus audit verum, ægidem obumbrans ac fulmen intentans, toruum obtuens pauefacit instantes, quod si quando etiam annuerit alicui diuitemque reddiderit, mirum quam id nullo delectu facit, vt aliquoties præteritis probis, ac sapientibus viris, sceleratis ac stultis hominibus opes offundat, verberonibus atque effoeminatis cuiusmodi sunt isti plerique. quanquam equidem cupio cognoscere, quænam sint ista tuæ potestati permissa. SAT. Haudquaquam parua, neque omnino contemnenda, si quis vniuersi Imperij vim expendat, nisi forte tibi paruum videtur esse, vt in tessera:

SATVRNALIA LVCIANI, DES. ERASMO Roterodamo Interprete.

Personæ, SACERDOS & SATVRNVS.

SACERDOS.

DIC MIHI *Saturne, quando tu quidē hoc tempore regnare uideris, tibiq́; & sacrificatū, & litatū est à nobis, quid potißimum abs te pro immolatis hostijs postulare debeā, quod postulatū feram?* SAT. VR. *Istud quidem teipsum perpendere oportuit, quid tibi foret optandum, nisi qui princeps sit, eundem & uatē esse uis, ut norit, quid maxime collubitum sit animo tuo petere. Cæterum ego, quantum facultas feret, nō abnuā uotis tuis.* SACER. *Quin istud iam olim mihi perpēsum est, desidero enim uulgaria ista, ac paßim obuia, uidelicet opes, multā auri uim, utq́; uiris imperem, utq́; multa poßideā mācipia, uestes splēdidas ac delicatas, tum argentū & ebur, breuiter, si quid est præterea rerum preciosarū. Hæc igitur mihi da optime Saturne, ut & ipse nōnihil emolumēti ex tuo sentiam imperio, néue solus per omnem uitā earum rerū sim expers.* SAT. *Illud uide. Iam postulas, q̄d nō est meæ potestatis, neq; enim mearum partium est ista distribuere. Quare ne grauiter feras, si quæ petis, non assequeris. Quin magis ista à Ioue postulato,*

quum

quum ad ipsum Imperij vices redeunt, id quod breui futurum est: nam ipse præscriptis conditionibus rerum administrationem ab illo suscipio. Est autem vniuersum Imperium meum septem duntaxat dierum, quorum si ius excesserit, iico priuatus restor, ac velut vnusquislibet de plebeia multitudine. Nec tamen in his septem diebus serium quidpiam aut publicum tractare mihi permissum est: verum potare inebriari vociferari, ludere, certare tesseris, creare Reges, famulos in conuiuium adhibere, canere nudum, lasciuo corporis motu saltitare nonnunquam et in gelidam aquam dare præcipitem, facie fuligine oblita. Hæc vti faciam permissum est. Cæterum magna illa, puta diuitias et aurum, Iupiter ipse dilargitur, quibus illi visum fuerit. SAC: Imo ne ille quidem, Saturne, admodum facile ac lubens id facit, adeo vt me iam vox defecerit magno clamore hæc ab illo flagitantem: At is nihil prorsus audit verum, ægidem obumbrans ac fulmen intentans, toruum obtuens pauefacit instantes. quod si quando etiam annuerit alicui, diuitemque reddiderit, mirum quam id nullo delectu facit, vt aliquoties præteritis probis, ac sapientibus viris sceleratis ac stultis hominibus opes offundat, verberonibus atque effoeminatis cuiusmodi sunt isti plerique. quanquam equidem cupio cognoscere, quænam sint ista tua potestati permissa. SAT: Haudquaquam parua, neque omnino contemnenda, si quis vniuersi Imperij vim expendat, nisi forte tibi paruum videtur esse, vt in

tessera-

cuiusque caueris aleam in tuo ventum videatur tibi senio-
nem semper appositum atere ostendat. nam hinc sibi
plerique victum parant vel ad saturitatem usque quibus
propitia ac secunda aspirarit tesserem. Rursum alii nudi
enatarunt naue illisa fracta ad tam minutum sco-
pulum puta aleam. adde his potando quam maxime
exhilarescere ac modulatius alio videri canere in con-
uiuio, praeterea reliquis ministris in aquam praeci-
pitatis (nam ea poena est parata segniter ministran-
tis) te et victorem pronunciari atque ei quem vi-
ceris praemia praescribere. Vides nimirum quam
ingens sit bonum quemadmodum et illud cum so-
lus victor solis omnibus rex praefereris ut non so-
lum ipse non feras ulla ridicula imperata verum
et ipse possis aliis imperare huic ut turpe quid-
dam de seipso vociferetur illi ut saltet nudus
atque sublata in humeros tibicina ter domum ob-
ambulet. Annon haec quoque munificentiae meae non
exiguae sunt argumenta? Quod si caussaberis regnum
hoc nec verum esse nec stabile inscite feceris cum
videas meipsum qui ista dispergo exigui temporis
imperium tenere. Ex his igitur quae meae facultatis
est praestare nempe de taxillis, de regnando, de ca-
nendo deque reliquis quae modo recensui audacter
quae voles petito. nihil veritus ne te aegide aut ful-
mine territem. SAC. Atqui istis nihil mihi est opus
Titanum optime. Tu contra illud mihi responderis
velim, quod maxime cupiebam cognoscere. Quod si mi-
hi dixeris satis magnam gratiam pro sacro persolue-
ris quin et in reliquum tempus quae debueris con-
dono. SAT. Roga modo, equidem respondebo si forte quae
rogaris sciero. SAC. Illud imprimis, Num vera sint ista
quae de te audimus? quemadmodum deuoraueris libe-
ros tibi ex Rhea natos atque clam illa subducto Ioue lapidem
infantis loco suppositum tibi deuorandum tradide-
rit donec puer adultus te regno expulerit bello su-
peratum mox arreptum in tarta- — —
rum

rum præcipitarit, uinculis iniectis, tum [illegible] tum oĩbus co-
pijs auxiliaribus, quæ tecum in acie ſteterant. SATVR.
Quid dixti? Niſi feſtum celebraremus, eſſetq́; licitum
inebriari, atq; in dominos impune conuitia iacere, intelli-
geres profectò mihi permiſſum eſſe iraſci, qui quidẽ iſtiuſ-
modi roges, nihil reueritus adeo canũ ac ſenem deũ. SA-
CER. At ego hæc Saturne, nõ ex meipſo dico, Quin &
Heſiodus & Homerus, nolo enim dicere, reliqui propè
mortales omnes eadem de te credunt. SATVR. An tu pu
tas uel paſtorem illum, uel hunc ampulloſum, uere quippiã
de me sciſſe? Rem ad hunc cõſidera modum. Eſt ne quiſquã
homo, nõ dicam deus, adeo durus, ut poßit ipſe uolens ſuos
deuorare liberos? niſi ſiquis eſſet Thyeſtes, qui ab impio
circũuentus fratre comederet. Sed finge eſſe qui poßit, qui
fiat, ut ignoret ſeſe ſaxũ edere uice pueri? Niſi forte denti-
bus ſit huiuſmodi, ut dolere non queant. Imò neq; bello cõ-
flighimus, neque Iupiter per uim imperium occupauit, ſed
ego illi uolens & ultro rerum adminiſtrationem tradidi,
ceßiq́;. Porrò neq; uinctum eſſe me, neq́ in tartaro eſſe,
uel ipſe uides opinor, niſi prorſus oculis captus es, quẽad-
modum Homerus. SACER. Sed quid tibi accidit Satur-
ne, ut imperium deponeres? SATVR. Ego tibi dicam.
In ſumma, ſenex iam & podagroſus quum eſſem ob æta-
tem (unde etiam factum eſt, ut pleriq; mihi compedes eſſe
finxerint) impar eram uiribus ad tam multa huius ætatis
facinora punienda, nam erat aßidue mihi ſurſum ac deor-
ſum curſitandum obarmato fulmine, quo ſacrilegos,
periuros, ac raptores exurerem. Eratq́; negocium ple-
num laboris, quodq́; iuuenem deſideraret. Itaq; mihi con-
ſulens,

ſulens, Ioui locum dedi. Quãquàm & alioqui recte facturus mihi uidebar, ſi partitus filijs (nam erant) imperium, ipſe pleramq; uitam cõuiuijs per ociũ traducerẽ, nihil neceſſe habens, neq; uota facientibus operam dare, nec ab ijs qui cõtraria petunt, moleſtia affici, neq; tonare, neq; fulminare, neq; grãdinẽ aliquoties immittere. Sed ſenilẽ hãc, ac iucundiſſimã dego uitã, meracius bibens nectar, atq; interim cũ Iapeto, reliquisq́; æqualibus dijs confabulans. At regnat quidem ille mille diſtrictus negocijs, niſi quod hos pauculos quos dixi, dies mihi uiſum eſt excipere, in quibus recipio principatũ, ut mortalibus in memoriam reducam, cuiuſmodi fuerit me regnante uita, quum citra ſementẽ, citraq́; arationem cuncta illis prouenirent. Haud tum quidẽ ariſtæ, ſed panis paratus, carnes apparatæ, ac uinum fluminũ inſtar fluebat, tum fontes mellis, lactisq́;, propterea quod mortales omnes probi eſſent, & aurei. Hæc, inquã, mihi cauſa fuit, cur exigui temporis imperiũ geram, atque ob id undiq; plauſus, cantiones, luſus, æqualitas omnibus ſeruis, æque ac liberis, neque enim me regnante quiſquàm erat ſeruus. S A C E R. *At ego Saturne coniecturã iſtam ad ſeruos, & eos qui boias terunt, referebam, quaſi ob eam cauſam tibi fabula tribueret erga hos humanitatem, quod memor teipſum aliquando ſeruitutẽ ſeruiſſe, ac geſtaſſe cõpedes, eos magnifaceres, qui ſimili eſſent fortuna.* S A T V R. *Num tu deſines iſtiuſmodi nugari nugas?* S A C E R. *Bene mones, itaq; deſino. Quin illud etiã mihi reſponde, talis ludere, in uſu fuit tui quoq; ſeculi mortalibus?* S A T V R. *Erat ſanè. At nõ depoſitis talẽtis, ac decem nummûm milibus, quẽadmodũ uos facitis, uerũ ut plurimo*

Suſpicor ſcribẽdũ ϖεδοτρί βας pro παιδοτρί βας. Eãque lectionem nos ſecuti ſumus:

nucibus,

nucibus, ne uidelicet discruciaretur qui uictus esset, néue semper ploraret sese unum omniū nō habere quod ederet. SACER. *Et recte quidem illi. Nam quo tandem præmio certassent ipsi talis, quum ipsi toti essent aurei? Itaq; te loquente, tale quiddā mihi uenit in mentem, si quis unū aliquē ex aureis illis uiris, in hāc nostrā ætatem adductum uulgo ostenderet, quid illi tandem eueniret? Nempe miserum (sat scio) discerperēt, haud aliter incursantes, quàm in* Pentheū *Mænades, aut in* Orphēum *fœminæ* Thraciæ, *aut in* Actæonem *canes, interq; sese decertarent, quantam quisq; maximam posset portionem auferre, ut qui ne in festo celebrando, à lucri studio temperent, quin ipso etiā festo ad lucri abutuntur incrementum. Itaq; alij quidem tibi primitias immolant, amicos in conuiuio deprædantes. Alij uero tibi conuitiantur, cum nihil ad rem pertineat, tum ipsas comminuunt tesseras, perinde quasi illis sit imputandum, quod illi suapte sponte faciunt. Sed dic mihi & illud, quid tandem causæ fuit, ut deus usq; adeo imbecillis, ac senex, tempus inamœnissimum delegeris, cum iam nix omnia occupat, plurimus sæuit* Boreas, *cumq; nihil non gelu concretum est, arent arbores nudæ decußis frondibus, squalent, horrentq; uacua floribus prata, cū incurui, contractiq; mortales, perinde quasi extremo confecti senio, ad focum fermè desident, interea tu festum diem agis? neq; enim accommodum seni tempus, neq; satis idoneum genio indulgentibus.* SATVR. *Sed heus tu permulta quidem à me sciscitaris, cum potare iam oporteat. Itaq; non exiguam temporis portionem tuis rogationibus mihi de festo perdidisti, dum ista mecum philosopharis, non admodū ad rem*

 pertinentia.

pertinentia, quare nunc istis tandem omißis, conuiuiũ agitemus, plaudamus, ac liberã agamus uitam. Deinde prisco more depositis nucibus, ludamus tesseris, ac reges suffragijs creemus, ipsisq́; ultro pareamus. Siquidem ad eum modum effecerimus, ut uerum uideatur prouerbium, quod dicunt: senes repuerascere. SACER. *Imò cui ista quæ dicis, nõ probantur Saturne, precor ut ei nec tum bibere liceat, cum sitit. Itaq; bibamus, quãdoquidẽ ut primo colloquio satis à te responsum est. Proinde uideor mihi recte facturus, si nostram hanc confabulationem, & quæ ipse interrogarim, & quæ tu propitius responderis, literis prodita, tradam amicis legenda, siqui sunt digni, qui tua dicta accipiant.*

CRONOSOLON, *id est,* SATVRNAlium Legum lator, Erasmo Interprete.

HAEC *ait Cronosolon sacrificus, & idẽ uates Saturni, earumq́; legũ cõditor, quæ quidẽ ad festum pertinẽt. Quid pauperes facere oporteat, id alio misso libro illis ipsis perscripsi. Neq; dubito quin eas leges seruent, alioqui obnoxij futuri pœnis, quæ grauißimæ decretæ sunt in eos, qui minus paruerint. Vos aũt diuites, uidete ne hæc mandata prætergrediamini, neq; negligatis. Nam si quis secus fecerit, is sciat se non me neglecturum legis latorem, sed ipsum potius Saturnum, qui me cõdendis festi sui legibus delegit. Haud ille quidem in somnis uisus, sed nuper cum uigilante palàm congressus. Erat*

autem

autem neque compedibus uinctus, neq; situ obsitus, qualem eum pictores fingunt, exemplar à deliris poëtis mutuati, uerum falcem quidem tenebat peracutam. Cætera uero & hilaris erat, & ualidus, regioq; apparatu. Atq; hac quidem specie mihi uisus est. Cæterũ quæ locutus est, planè diuina sunt, & in his hæc digna, quæ uobis prius exponam. Nam ubi me uidit animo mœstum inambulantem, mox intellexit, quippe deus, quænã esset molestiæ causa, uidelicet grauiter me ferre paupertatẽ, ut qui non pro temporis ratione unicã uestem haberem, cum iam esset gelu, multusq; flaret Boreas, glacies ac nix, aduersus quæ ego minime cõmunitus eram. Multo magis autẽ, quod cum festum instaret iam proxime, reliquos uiderem apparantes, quæ ad uictimas, quæq; ad conuiuia requirebãtur, mihi uero ipsi res non admodum ad festum instructas esse. Iam à tergo accedens, aureq; prehensa, ac uellicata. Nam hac specie sese mihi consueuit ostendere. Quid istud sibi uult (inquit) Cronosolon? uidere mihi sollicitus. An non æquum inquã here? Cum impios ac sceleſtos homines opibus superfluere, & solos delitijs frui uideam, ipse uero, mecumq; complures alij docti, cum inopia, summaq; rerum penuria uitam degimus? Ne tu quidem here, curas his rebus finem imponere, & ad æqualitatem reuocare. Tum ille. Cætera quidem, inquit, haud facile fuerit innouare, quæ uobis à Clotone, reliquisq; Parcis accidunt. Porrò paupertatis malum uobis corrigam, quatenus ad festum attinet. Sit autem hæc corrigendi ratio. Abi Cronosolon, ac mihi leges aliquot conscribito, ostendens quid obseruandũ sit in festo, uti ne diuites inter sese festum celebrẽt, sed uobis sua

bona

bona impertiant. At non noui, inquam, leges conscribere. Quin ego, inquit, docebo te. Moxq; ingressus, ordine me docuit. Deinde cũ cuncta perdidicissem: Et illud, inquit, illis dicito, nisi seruarint hæc, tum ego profecto sine causa falcẽ hanc acutam circũfero. Alioqui ridiculus sim, si cum patrem Cœlum execuerim, nõ item castraro diuites istos, quicunq; leges meas uiolauerint, ut iam euirati, Cybeli matri sese adiungant cum tibijs ac cymbalis. Hæc ille minabatur. Quare recte facietis, si leges nõ prætergrediamini. Lex prima. Ne quis quid intra festi tempus agito, neq; publicum, neq; priuatũ, nisi quæ ad lusum, ad uoluptatẽ, animiq; oblectationem pertinebunt. Opsoniorum & bellariorũ artifices soli in opere sunto. Aequalitas oĩbus esto, seruis, liberis, pauperibus, diuitibus. Irasci, indignari, minariue ne cui liceat. Rationem exigere ab ijs, qui res curant Saturnalitias, ne id quidem fas esto. Ne quis argentũ, uestemue expendito, neue inscribito solẽnitatis tempore, ne quis exerceatur, neue literis operam dato, aut recitato, nisi si quæ sint urbana, lepidaq;, quæ dicacitatem resipiant, ac iocum. Lex secunda. Multo ante festum diuites, singulorũ amicorum nomina in tabella scribunto. Porrò pecuniã paratam habẽto, ad decimã partẽ annuorum fructuum. Præterea quicquid illis superest uestium, & quicquid est cultus pinguioris, quàm ut ipsis cõueniat. Ad hæc argenteorum uim non modicam. Atque hæc quidem in promptu sunto. Cæterum ante solennitatem porcellis circũagitor, atq; ex ædibus eijciuntor sordes, auaritia & quæstus, & si quæ id genus alia sunt plerisq; diuitum domestica. Deinde ubi domum perpurgarint, tum rem diuinam faciunto Ioui diui-tiarum

Olim publice lustrabantur domus porcello circumacto.

tiarum largitori, ac Mercurio munifico, atque Apollini magna donanti. Deinde circa uesperam tabulam illam, amicorum nomina tenentem relegunto. Distributis autem pro cuiusq; dignitate muneribus, ante solis occasum amicis mittunto. Porrò qui deferant, ne plures tribus, quatuórue sunto, atq; hi certißima ex famulis fide, iamq; natu grandes. Ascribatur autem in literis, & quid mittatur, & quãtum, ut ne utriq; suspectos habere poßint eos, qui perferunt. Atque ipsi ministri unico quisq; calice epoto, domum recurrunto, neq; præterea quicquàm ab eis postulanto. Doctis omnia dupla mittuntor, Nam hos æquum est geminam accipere portionẽ. De muneribus quàm modestißime simul, & quàm paucißima uerba fiunto, neq; graue quicquàm in literis quisquàm ascribito, nec odiose laudato quæ mittuntur. Diuiti diues ne quid mittito. Neq; locuples Saturnalibus æquali sorte quempiã cõuiuio accipito. Ne quid eorum quæ in hoc deprompta fuerint, ut mittantur, seruanto. Néue cui muneris pœnitẽtia subito. Quod si quis anno superiore peregre fuit, eáq; causa munerum expers fuit, & illa accipito. Quinetiam pro tenuibus amicis æs alienum diuites soluũto, atq; etiam cõductarum ædiũ precium, si qui forte & hoc debent, neq; sunt soluẽdo. In summa uero, multo ante illud illis esto curæ, ut cognoscãt, qua re maxime sit opus. Rursum qui accipiunt, ne demißis donis ut exiguis querũtor, & quicqd mittetur, qualecũq; fuerit, id magnũ ducunto. Vini cadus, aut lepus, aut pinguis auis, inter munera Saturnalitia ne habentor. Néue Saturnalia dona in risum uertũto. Remittito uicißim diuiti pauper. Si doctus est, libellum aliquem ueterem, aut si quid ipse conscripsit,

conſcripſit, quod fauſti ſit ominis, & conuiuijs accommodum, qualecunq; potuerit. Atq; id diues læto admodum, hilariq; uultu accipito. Acceptum protinus perlegito. Quod ſi recuſarit, reiecerit ue, ſciat ſeſe ijs quæ de falce mi natus ſum, obnoxium eſſe, etiã ſi miſerit, quicquid alioqui mittendũ erat. Porrò reliqui, coronas alij, alij turis fruſtula mittunto. Quod ſi pauper, aut ueſtem, aut argentũ, aut aurum, ſupra facultatẽ diuiti miſerit, id quidem, quod miſſum fuerit, publicum eſto, cõflatumq; in Saturni theſaurũ infertor. Ipſe uero pauper poſtridie plagas à diuite, manibus ferulæ ſuppoſitis accipito, non pauciores quinquaginta ſupra ducẽtas. Leges cõuiuiales. Lauandũ eſt, ubi linea ſex erit pedum. Ante lauandũ, nucibus ac talis luſitãdum. Vbicunq; caſus cuiq; locum dederit, ibi accumbito. Dignitas, aut genus, aut diuitiæ, parum momẽti habento, ut prius alicui miniſtretur. Eodem de uino omnes bibunto. Neq; proſit diuiti, ſi cauſetur uel ſtomachi, uel capitis dolorẽ, ut ideo bibat de meliore. Carniũ omnibus æqua portio. Miniſtri ne cui quid fauore danto, neq; contator, neq; prætermittunto, donec ipſis uiſum fuerit, quæ tollenda erunt. Neq; huic quidẽ magna, illi uero perexigua apponunto. Néue huic coxa ſuis, illi maxilla apponitor, ſed in omnibus æqualitas eſto. Pocillator, acutis oculis unũquẽq; obſeruato, minus tamẽ herum. Acutius etiam exaudito. Calices omnis generis ſunto. Ad potandum inuitare ſiquis uoluerit, ius eſto. Omnes omnibus præbibunto, ſi libeat, ubi priuſque præbiberit diues. Neq; quiſquàm bibere compellitor, qui non ualeat ad compotationem. Ne liceat ipſis, neq; ſaltatorem, neque citharœdum inducere, qui nuper diſcere cœperit.

Forte legendum προπιόντος ut uertit Eraſmus. alioq ſi legas προπιόντες ſeſus erit bibat diues.

cœperit. Quod si cui libeat dicterijs uti, liceat, sed hactenus adhibeatur modus, aut ne sint molesta. Super omnia, pro nucibus ludunto talis. Si quis deposita pecunia talis luserit, in posterum usq; diem ieiunato. Et maneto quisq;, & abito cum uoluerit. Porrò cum diues famulos suos conuiuio accipiet, tum amici quoq; unà cum ipso ministrãto. Leges hasce singuli diuites, æreæ columnæ inscriptas, in aulæ meditullio habento, ac legunto. Atque id quidẽ sciendum est, quo ad ea colũna manebit, neq; fames, neq; pestilentia, neq; incendium, neq; quicquàm alioqui molestum, in illorũ domum subibit. Quod si quãdo (id quod dij prohibeãt) tollatur, abominanda sunt, quæ illis tũ euentura.

EPISTOLAE SATVRNALES.

Ego Saturno salutem.

EQVIDEM ET antea tibi scripsi, significãs quonã in statu essem, & quemadmodum ob inopiã mihi periculũ esset, ne solus omnium, expers relinquerer solẽnitatis, quam indixisti. Addidi & illud (nã memini) iniquissimum esse, si nostrum alij opibus ac delitijs superfluerent, nihil ex suis facultatibus impertientes pauperioribus, alij rursum fame contabescerent, atque id quidem instantibus Saturnalibus. Verum quoniam tum ad meas literas nihil respondisti, operæprecium existimaui, te denuo ijsdem de rebus commonefacere. Tuum erat optime Saturne, sublata hac rerum inæqualitate, bonisq; in medio depositis, postea celebrandum festum edicere.

Nam uti

Nam uti nunc res habent, formica camelus, quemadmodũ aiunt prouerbio. Quin magis tragœdiæ histrionem animo concipe, qui altero pede præaltis cothurnis sublimis insistat, cuiusmodi sunt Tragica calceamenta, altero uero sit incalceatus. Is si ad hunc modũ instructus ingrediatur, uides necessario futurum, ut nunc excelsus sit, nunc humilis prout hunc, aut illũ pedem uicißim promouerit. Nec minor est in uita nostra inæqualitas, dũ illi cothurnis fulti, adornante fortuna, Tragœdias in nos agunt. Contra magna pars pedibus, atq; humi ingredimur, quum & ipsi, scias uelim, nihilo deterius illis fabulam agere poßimus, atq; ingredi, siquis nos quoq; ad eundẽ istum modum adornarit. Atqui ex poëtis audio, nihil harum rerum inter homines fuisse olim, quum tu solus adhuc imperiũ teneres. Verum tellus illis citra serendi, arandiq́; laborẽ bona progignebat, cœnam unicuiq; paratam, uel ad satietatẽ usq;. Porrò flumina partim uinum, partim lac, erant autem & quæ mel manabant. Quodq́; est omnium maximum, aiunt illos ipsos homines aureos fuisse. Cæterum paupertatem omnino procul ab illis abfuisse. Nos contra non satis idonei sumus, qui uel plumbum uideri poßimus, aut si quid etiam plumbo uilius, ut quorum plerisq; uictus labore quæritur, ac paßim paupertas, egestas, ac desperatio, & illud: Hei mihi, & unde inueniam, & ò fortunam, atq; id genus alia permulta, apud nos nempe pauperes abundãt: quãquã his de rebus leuius discruciaremur, nisi diuites conspiceremus tanta fruentes felicitate. Qui quidem quum tantum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum uestium poßideant, tot mancipia, tot currus, familias, agros, atq; harũ

rerum

rerum omnium magnam uim teneant, tamen adeo nobis nihil unquam de his impertiunt, ut plebeios homines ne aspectu quidem dignentur. Hæc inquam, sunt Saturne, *quæ nos enecant maxime, planéq; rem intolerandam arbitramur, hunc in purpura accumbentem, tantis opũ delicijs affluere, ructantem interim, & applaudentibus amicis, perpetuo festum diem agere, me uero, meiq; similes, somniorũ coniecturas interpretari, sicunde forte quatuor oboli cõtingãt, quo uidelicet pane polentáue expleti dormire queamus, nastur tium, aut porrum, cepásue alliúmue opsonij uice arrodentes. Aut hæc igitur Saturne ad æquabilitatem uitæ mutes corrigasq; necesse est, aut quod est postremum, illis ipsis interdicas diuitibus, ne soli bonis fruantur, uerum è modijs auri tam multis uel heminam in omneis nos dispergant.* Porrò *ex uestibus, si quas iam à tineis exesas, citra suum incommodum dare poßint, malintq; hæc prorsus uetustate situq; peritura, nobis dare qui induamur, quàm sinere ut in cubilibus ac scrinijs multa carie computrescant. Prætereà ut cœnent singuli, nunc quaternis, nunc quinis pauperibus ad conuiuium adhibitis. Haud isto quidem pacto, quo his temporibus conuiuia peragũtur, uerum popularius, ut æqua sit omniũ portio, neque ut hic opsonijs ingurgitet sese, famulo interim adstante atque operiente, donec herus uorando præfocetur. Cæterum ubi ad nos uenerit, quum uix etiam apparauerimus admouere manum, protinus ad alios transferatur, patina tantum ostensa, uel si quid de placenta reliquum est. Neque illatum aprum ita partiatur, ut domino totum dimidium apponat, unà cum capite, reliquis autem ossa te-*

 cta apponat.

Nam uti nunc res habent, formica camelus, quemadmodũ aiunt prouerbio. Quin magis tragœdiæ histrionem animo concipe, qui altero pede prealtis cothurnis sublimis insistat, cuiusmodi sunt Tragica *calceamenta, altero uero sit incalceatus. Is si ad hunc modũ instructus ingrediatur, uides necessario futurum, ut nunc excelsus sit, nunc humilis prout hunc, aut illũ pedem uicißim promouerit.* Nec *minor est in uita nostra inæqualitas, dũ illi cothurnis fulti, adornante fortuna,* Tragœdias *in nos agunt.* Contra *magna pars pedibus, atq; humi ingredimur, quum & ipsi, scias uelim, nihilo deterius illis fabulam agere poßimus, atq; ingredi, siquis nos quoq; ad eundẽ istum modum adornarit. Atqui ex poëtis audio, nihil harum rerum inter homines fuisse olim, quum tu solus adhuc imperiũ teneres.* Verum *tellus illis citra serendi, arandiq́; laborẽ bona progignebat, cœnam unicuiq; paratam, uel ad satietatẽ usq;.* Porrò *flumina partim uinum, partim lac, erant autem & quæ mel manabant. Quodq́; est omnium maximum, aiunt illos ipsos homines aureos fuisse. Cæterum paupertatem omnino procul ab illis abfuisse.* Nos *contra non satis idonei sumus, qui uel plumbum uideri poßimus, aut si quid etiam plumbo uilius, ut quorum plerisq; uictus labore quæritur, ac paßim paupertas, egestas, ac desperatio, & illud:* Hei *mihi, & unde inueniam, & ò fortunam, atq; id genus alia permulta, apud nos nempe pauperes abundãt: quãquã his de rebus leuius discruciaremur, nisi diuites conspiceremus tanta fruentes felicitate. Qui quidem quum tantum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum uestium poßideant, tot mancipia, tot currus, familias, agros, atq; harũ*

rerum omnium magnam uim teneant, tamen adeo nobis nihil unquam de his impertiunt, ut plebeios homines ne aspectu quidem dignentur. Hæc inquam, *sunt* Saturne, *quæ nos enecant maxime, planéq; rem intolerandam arbitramur, hunc in purpura accumbentem, tantis opũ delicijs affluere, ructantem interim, & applaudentibus amicis, perpetuo festum diem agere, me uero, meíq; similes, somniorũ coniecturas interpretari, sicunde forte quatuor oboli cõtingãt, quo uidelicet pane polentáue expleti dormire queamus, nasturtium, aut porrum, cepásue alliúmue opsonij uice arrodentes. Aut hæc igitur Saturne ad æquabilitatem uitæ mutes corrigasq́; necesse est, aut quod est postremum, illis ipsis interdicas diuitibus, ne soli bonis fruantur, uerum è modijs auri tam multis uel heminam in omneis nos dispergant.* Porrò *ex uestibus, si quas iam à tineis exesas, citra suum incommodum dare poßint, malintq́; hæc prorsus uetustate situq́; peritura, nobis dare qui induamur, quàm sinere ut in cubilibus ac scrinijs multa carie computrescant. Præterea ut cœnent singuli, nunc quaternis, nunc quinis pauperibus ad conuiuium adhibitis.* Haud *isto quidem pacto, quo his temporibus conuiuia peragũtur, uerum popularius, ut æqua sit omniũ portio, neque ut hic opsonijs ingurgitet sese, famulo interim adstante atque operiente, donec herus uorando præfocetur. Cæterum ubi ad nos uenerit, quum uix etiam apparauerimus admouere manum, protinus ad alios transferatur, patina tantum ostensa, uel si quid de placenta reliquum est.* Neque *illatum aprum ita partiatur, ut domino totum dimidium apponat, unà cum capite, reliquis autem ossa tecta apponat.*

cta apponat. Vtq; præmoneantur pincernæ, ne contentur donec unusquisque nostrum septies poscat bibere, sed semel iußi protinus infundant, & ingentem calicem impletum tradant æque atque ipsi domino: utq; unum & idem uinum conuiuijs sit omnibus. Alioqui ubi nam ista lex scripta fuit, aut receptus mos, ut hic uino odorato generosoq; temulentus sit, mihi cōtra musto disrumpatur aluus? Hæc si correxeris nouarisq; Saturne, tum demum effeceris, ut uita uere uita sit, festum uere festum: sin minus, illi quidem epulentur, nos autem interim sedentes precabimur, ut simul atq; loti uenerint, puer subuersam amphoram rumpat, utq; coquus ius adurat, ac per obliuionem muriam piscium in lentem infundat, utq; canis in domum irruens opsoniorum, artificibus alibi intentis, exta deuoret uniuersa, præterea placentæ dimidium: utq; sus ac ceruus, neq; nō suculæ inter assandū idem faciant, quod Homerus de solis bobus cōmemorat: imò uti nō serpant solum, uerumetiā unà cū ipsis ueribus in montem abripiāt sese fugiantq;: utq; ipsæ etiā aues pingues, iam ademptis plumis, & ad coquendum apparatæ, uolatu aufugiāt, ne soli illis fruātur: quodq; futurū est illis grauißimū, ut formicæ tales, quales fruntur Indicæ, aurū è thesauris effossum, noctu in publicū efferāt: utq; uestis curatorū indiligentia ita ab optimis muribus perforetur, ut cribrum uideri poßit, nihilq; differat à casse uenatorio: utq; formosi illorū comatiq; puelli (quos Hyacinthos, aut Achilles, aut Narcissos appellare solēt) dū ipsis poculū porrigūt, subito defluente coma calui fiant, & acutā ædāt barbā, cuiusmodi in Comœdijs induci solēt Sphenopogones, qbus à cuneata

barba

barba nomen inuentum est: utq; uertex illis asperis ac pungẽtibus pilis sit hirta, reliqui capitis parte nuda. Hæc atq; his etiam plura illis imprecabimur, nisi desinãt usq; adeo suis priuatim studere cõmodis, uelintq; in cõmune diuites esse, nobis quoq; quantum æquum est impartientes.

SATVRNVS MIHI CHARISSIMO SALVTEM.

QVID *tu, obsecro, nugas istas ad me, ac de rebus huiusmodi scribis, iubesq; ut de integro bonorũ faciã partitionem? quod quidẽ alterius munus fuerit, penes quem nũc est imperiũ. Etenim demiror te, si solus omnium ignoras, quemadmodũ iampridẽ regnare desiterim, ac priuatus esse cœperim, liberis partitus imperium: quanquam Iupiter præcipue rerum istiusmodi curam agit. Porrò mea potestas non nisi ad taxillos usque, saltationes, cantiones, & ebrietatem ualet, idq; septem non amplius diebus. Itaque grauioribus in causis, de quibus scribis, uidelicet de tollenda rerum inæqualitate, utq; ex æquo omnes aut opibus abundent aut egeant, Iupiter uobis operam dabit. Quod si quid in ijs quæ ad festũ pertinent, uel fraude detractum est alicui, uel additum, id erit mearum partium iudicare. Iamq; scribo diuitibus de cœnis, deq; auri hemina, neque non de uestibus, ut uobis quoq; ad celebrandum festum nõnihil mittant. Quandoquidẽ æqua sunt ista, decetq; illos facere quemadmodum prædicatis, nisi forte habẽt isti, quod probabiliter ad hæc respondeant. In summa tamen illud scitote pauperes, uos longe falli, neque recte iudicare de diuitibus. Siquidem*

illos felices arbitramini, solosq; suauem uitam uiuere, propterea qd'illis liceat opipare cœnare, uino suaui inebriari, formosis frui mulieribus, uestibus uti delicatis, uerum istam felicitatem cuiusmodi sit ignoratis: siquidem hæ res non mediocribus curis eos distorquent, sed singulis inuigilare coguntur, ne quid rerum domesticarum dispensator fraudet, aut clanculum suffuretur, ne uinum acescat, ne frumentum uermibus corrumpatur, ne latro tollat pocula, ne populus credat calumniatoribus, si illum dixerint affectare regnum. Atqui hæc quidem quota pars est eorum, quæ istos discruciant? Quod si nossetis metus & curas, quibus obnoxij sunt, planè fugiendas uobis esse diuitias existimaretis. Alioqui creditis uel meipsum usq; adeo insanum, ut si præclara res esset opulētia, aut regnum, depositurus hæc, alijsq; ea cessurus fuerim, patererq; ut nunc priuatus alieno parerem imperio? Quinpotius quū nō essem ignarus huiusmodi malorum, quæ plurima diuitibus ac regibus adsint necesse est, imperium deposui, idq; sapienter. Nam quod tu nunc apud me deos obtestans deplorabas, illos apris ac placentis expleri, uos cōtra, nasturtiū, porrúmue aut cepe per festi tempus, opsonij loco arrodere, cuiusmodi sit cōsidera. Etenim in præsens quidē utrūq; dulce est illis, minimeq; molestum. At postea res inuertitur. Quādoquidem uobis deinde non accidit, ut postridie surgatis, capitis dolore grauati ob temulentiam, queēadmodū illi, neq; ob immodicam ingurgitationem graue olentem, & acrem spiritum ructatis. At illi hoc quoq; fructus ferūt, ut quoniam magnam noctis partem uario coitu pro libidinis arbitrio trāsigunt, facile sibi, uel tabē, uel tussim, uel morbum

bum intercutem, ex intemperato uoluptatũ usu colligant. Alioqui quotumquẽq; potes ostendere, qui nõ planè palleat, ac faciem cadaverosam præ se ferat? Quotumquẽq; autem, qui cũ ad senectutẽ peruenerit, suis ipsius pedibus ingrediatur, ac nõ potius à quatuor baiulis gestetur? foris quidem totus aureus, intus putris, ac pannosus, cuiusmodi sunt Tragica indumenta, ex pannis admodum uilibus consarcinata. Vos autem quum molestum est, quod de piscibus gustare nõ liceat, quod inedia laboratis, nõ illud item cogitatis, eosdem & podagræ, & tussis expertes esse, aut si quid aliud aliam ob causam illis incommodi contingit. Quãquam nec illis ipsis æque dulce est, quotidie, supraq; satietatem istis uesci. Quin potius uideas eos nõnunquam ita holus ac lupinum appetere, ut tu nõ æque leporẽ appetas, aut aprum. Vt de reliquis interim sileã, quæ illos discruciant, puta si filius sit luxuriosus, si uxor uel amãs, uel amata à famulo, coacta magis quàm ex animo cũ illo dormiat. In summa multa alia sunt, quæ uos ignorãtes, tantum aurum illorũ ac purpuram uidetis. Tum siquando uidetis eos albo prouehi curru, inhiatis & adoratis. Quod si illos contẽneretis, negligeretisq;, neq; ad argenteũ currũ oculos haberetis intentos, neque inter colloquendũ, smaragdum annulo inclusum respectaretis, neq; uestes obiter contrectantes, molliciem admiraremini, sed sineretis eos ipsos sibi diuites esse, haud dubie futurum sit, ut ipsi uos ultro adirent, ad cœnam rogarent, nimirum ut uobis ostẽdere possint lectos, mensas, ac pocula. Quarum rerum nulla sit utilitas, si sine teste possideantur. Certe reperietis pleraq; hæc illos uestra causa parare, non quo utantur

 ipsi,

ipsi, sed uti nos admiremini. Hæc ad consolandos uos scribo, utranq; uitam cognitam habens. Conuenitq; ita festum agere, ut cogitetis omnibus breui decedendum è uita, & illis, depositis opibus, & uobis, relicta paupertate. Quãquàm & illis scribam, sicuti sum pollicitus, certumq; scio eos non neglecturos literas meas.

SATVRNVS DIVITIBVS, S.

PAVPERES *nuper ad me datis literis incusarũt uos, qui nihil ipsis ex facultatibus quas possidetis, impertimini: atque omnino postularũt, ut oĩa bona facerem omnibus cõmunia, ut ad singulos illorum sua pars rediret. Aequum enim esse, ut rerũ æqualitas cõstituatur, neq; decere, ut huic supersit, ille nullo modo sit particeps uoluptatum. Ego uero respondi, hisce de rebus rectius Iouem cõsideraturũ. Cæterũ de præsenti negocio, deq; iniurijs, quibus sese per festos dies affici putant, uidebam mei officij esse sentẽtiã ferre, sumq; pollicitus me uobis scripturũ. Sunt autẽ quæ postulãt hæc, ut mihi quidem uidetur, æqua. Nã quo pacto, inquiũt, tanto frigore horrentes, tantæq; obnoxij esuritioni, postea diem etiã festum celebrare possimus? Quare si uellẽ & illos festi participes esse, postularũt ut cogerem uos, ut & de uestibus illis impertiamini, si quæ supersunt pinguiores, quàm quæ uobis cõueniãt, utq; de auro nõnullas guttulas in illos destilletis. Quod si ista feceritis, inquiũt, nõ erit amplius disceptatio inter uos de bonis apud Iouem. Sin minus, minitantur sese ad nouã rerũ partitionẽ prouocaturos, ut primum Iupiter pro tribunali sedere cœperit. Atq; hæc q̃dẽ facere.*

uobis

uobis nequaquam graue fuerit, impertiri nōnihil de tantis opibus, quas poßidetis, & rectè poßidetis. Quin de cœnis quoq;, ut uobiscum cœnarent, & hoc literis addendū putarūt, quēadmodū uos in præsentia foribus occlusis, soli delitijs frueremini. Quod si quādo uobis uisum fuerit, & illorū quempiā post longū tempus cōuiuio adhibere, plus esse molestiæ in cœna, quàm uoluptatis, multaq; illic in pauperum cōtumeliā fieri, uelut illud: Cum non eodem de uino bibāt. Dij boni, quàm illiberale: planè dignū, in quo & illi debeāt accusari, qui nō surgant potius, abeantq́;, toto cōuiuio uobis solis relicto. Quāquàm negāt sese etiā ad satietatē ex illo quālicūq; uino bibere. Propterea quod uestri pincernæ, aures habeāt cæra obturatas, quēadmodum olim Vlyßis socij. Porrò reliqua usq; adeo sunt turpia ut pigeat commemorare, quæ de carnium partitione criminantur, deq; ministris, qui cum uobis aßistāt, donec plusquàm ad plenū expleamini, ipsos prætercurrūt, aliaq́; huius generis permulta sordida, minimeq; digna uiris ingenuis. Proinde æqualitas, res est omnium iucundißima, maximeq́; conuiuijs congruens. Atq; hac de causa, uobis æquus ille partitor in cōuiuijs præficitur, ut æquam omnes habeant portionem. Videte igitur ne posthac uos iterum accusare poßint. Quin potius honorabunt uos, & amabunt, si paucula ista à uobis acceperint, quorum impendium à uobis nec sentietur quidem, penes illos muneris in tempore dati memoria semper mansura est. Præterea nec rempublicam administrare poßitis, ni pauperes unà uobiscum in ea uersentur, milleq́; modis fœlicitatem uestram adiuuent. Neque enim habituri estis, qui diuitias uestras

ſuſpiciant, ſi ſoli atq; apud uoſipſos in tenebris eas poßideatis. Videat igitur uulgus, mireturq; ueſtrũ argentum, menſas, & queãdmodum præbibentes ad potandũ inuitetis. Dein illi inter bibendũ poculum undiq; contemplẽtur, ac pondus expendant, manu librantes. Tum argumẽti abſolutam cælaturam. Tum auri uim, uiciſsim artem condecorantis. Nam in iſtum modum, nõ ſolum illi uos probos uiros & humanos prædicabunt, uerũetiam inuidiã illorũ effugietis. Quis enim inuideat impertienti, dantiq; quod æquum eſt? Quis non potius optet, ut quàm diutiſsime uiuens, bonis ſuis fruatur? Verum ut nunc res uobis habent, & felicitas ueſtra teſte caret, & diuitiæ inuidioſæ, & inſuauis uita. Neq; enim perinde iuuat, opinor, ſi quis ſolus expleatur, quemadmodum aiunt leones facere, & ex luporum genere, quos ſolitarios uocant, quàm ſi cum lepidis hominibus, ac per omnia gratificari paratis, conuiuatis. Qui primum non ſinent cõuiuium ſurdũ aut mutum eſſe, uerum conſuetudine ſua fabulas cõuiuijs aptas, dicteriaq; minime moleſta, uariasq; uoluptates adferent. Quibus rebus tempus iucundiſsime tranſigitur. Idq; gratũ eſt Baccho, gratum Veneri, gratum etiam Gratijs. Deinde poſtero die, dum comitatem ueſtram referunt, beneuolentiã uobis conciliant. Hæc etiam magno fuerant emẽda. Nam illud à uobis ſciſcitabor, ſi pauperes abeant taciti, ſic enim fingamus, nonne uos ea res ureret, cum non haberetis, quibus oſtentaretis purpureas ueſtes, comitum multitudinem, anulorum magnitudinem? Neque iam libet referre neceſſario futurum, ut pauperum inſidiæ, atque odia in uos oriantur, ſi ſoli delitijs frui uelitis. Nam quæ minantur

uobis

uobis imprecaturos ſeſe, prorſus abominanda ſunt. Ac dij prohibeāt, ne unquam ad eiuſmodi imprecationes uenire cogātur. Quandoquidem ſi id fiat, neq; inteſtina poſthac guſtabitis, neq; placentam, niſi ſiquid canis reliquum fecerit. Prætcrea lenticula ſaperdæ liquamē uobis habebit. Porrò ſus aut ceruus interim dum aſſantur, è ueru in montes aufugere parabunt. Tum aues quoq; pingues abſque alis fugam molientes, ad pauperes auolabūt, Deniq; quod eſt omnium grauiſſimum, pocillatores formoſiſſimi repente uobis calui fient, idq; etiam fracta amphora. Super his rebus conſulite, quæ & feſto ſint digna, & uobis quàm maxime tuta, atq; illis paupertatis onus ſubleuate, exiguo uectigali illos amicos habituri, neutiquàm malos.

DIVITES SATVRNO, S.

NVM PVTAS Saturne, de rebus iſtis ad te ſolum ſcripſiſſe pauperes? Quin potius Iouis ipſius aures iam obſurduerunt illorum querelis, dum hæc eadem uociferantur, ac nouam rerū partitionē flagitant, ac ſimul & fatum incuſant, quod nō æqualiter diſtribuerit, & nos, quod nihil ipſis uelimus impertiri. Verum nouit ille, quippe cum ſit Iupiter, penes quos ſit culpa, eoq; illos plerūq; obaudit. Nihilominus tamen purgabimus nos tibi, quandoquidē hoc certe tempore princeps noſter es. Nos enim omnia iſta quæ ſcribis, ob oculos habentes quàm ſit honeſtū de magna rerum copia opitulari ijs, qui indigent, quantoq; ſit iucūdius, ſimul cū pauperibus uerſari, & cōuiuiū agitare, ad cū modū aſſidue facimus, adeoq; in ratione uitæ nos æquamus, ut nihil poſſit

incusare is, quem ad conuictum admittimus. Verum illi primum aiunt sibi paucis opus esse. Deinde ubi semel illis fores aperuerimus, nūquàm desinūt alia super alia postulare. Quod nisi protinus omnia, simulq; cum dicto acceperint, mox paratum odium, in promptu conuitia, etiam si quid de nobis sit mentiendum. Porrò qui audiunt, fidem illis habent, rati uidelicet illos probe scire quæ dicūt, propterea quod nobiscum consuetudinem habuerint. Ita fit, ut in alterutrū incidamus, ut aut si nihil demus, illos prorsus habeamus hostes, aut profusis omnibus, ipsi protinus egeamus, iamq; in pauperum gregem ueniamus. At cætera quidem utcunq; ferenda sunt, uerum inter cœnas ipsas non satis habēt ingurgitari cibis, atq; aluum explere, sed ijdem ubi plus satis adbiberint, tum aut puellæ formosæ cyathum porrigentis manum uellunt, aut concubinam, uxorémue sollicitant. Postremo cōuomito conuiuio, postero die nobis obtrectāt, narrātes quēadmodū sitierint, esurierintq;. Quod si hæc aduersus illos mentiri uidemur, uester ille parasitus Ixion in memoriā redeat, qui ad cōmunis mensæ honorē admissus, ac uobis dignitate æquiparatus, iam ebrius uir ille egregius, Iunonem adortus est. Hæc atq; huiusmodi sunt, propter quæ in posterū statuimus, quo res nostræ sint in tuto, ne posthac illis in domum aditū præbeamus. Quod si te autore, pacto recipiāt, sese moderate petituros, quēadmodū nūc aiunt, neq; quicquā flagitiose in cōpotationibus admissuros, age, cōuiuāt nobiscū, simulq; cœnēt bonis auibus. Ac de tunicis, sicuti iubes, mittemus, & de auro, quantum facultas patietur, ac sumptus augebimus: in summa, nihil omittemus officij nostri,

ſtri, modo uiciſsim deſinant ipſi arte nobiſcū uiuere, ſintq́; pro paraſitis & adulatoribus amici. Ita nihil erit, quod in nobis deſideres, ſi ipſi quoq; ſuo fungi uolent officio.

Luciani Saturnalium Finis.

LVCIANVS DE LVCTV, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPETE.

OPERAEPRECIVM ſanè fuerit obſeruare ea, quæ in luctu uulgo tū dicātur, tū fiāt, itē quæ dicātur ab ijs, qui eos cōſolātur ſcilicet, quāq; nō ferēda putēt lugentes ea quæ ſibi acciderunt, & ſibi ipſis, & ijs quos flēt. Cum haud quaquā pernouerint mala ne ſint iſta, ac dolēda, an cōtra iucūdiora melioraq́; ijs quibus accidūt. Sed ex more & cōſuetudine dolorem accerſunt. Itaq; cū mortuus fuerit aliqs, faciunt ad hūc modū. Quin prius uolo tibi narrare, quas habeant de morte ipſa opiniones. Sic enim palàm fiet, qua gratia ſuperuacanea iſta moliātur. Vulgi quidem hominū multitudo, quos ſapiētes iſti uocant idiotas, Homero, Heſiodo, reliquiſq; fabularū autoribus, ſuper his fidem habentes, & illorum poëſim pro lege ducentes, locū quendā ſubter terrā profundum eſſe putant, quem tartarum uocant. Eum exiſtimant magnum & ſpacioſum eſſe, caliginoſum atq; opacum, qui tamē iſtis haud ſcio quo pacto illuſtrari uidetur, quo ſingula quæ illic ſunt, introſpiciant. Tum regnare in hoc ſpecu Iouis fratrem, cui nomē Plutoni, ut mihi retulit

quidam

quidam harum rerum mire peritus, ob id eo uocabulo honestatum, quod mortuorũ copia diues esset. Porrò Plu*tonem hunc inferorũ rempublicã, & manium uitam constituisse in hanc formã.* Nam *sorte obtigisse huic, ut uita defunctis imperaret.* Quos *ubi demissos receperit, arreptos uinculis ineffugibilibus coërcet, nulli prorsus permittens, ut ad superos redeat, præterquàm admodũ paucis ex uniuerso æuo, idq́; grauißimus de causis.* Interluitur *autẽ regio illius, fluuijs & magnis & horrẽdis, uel solo nomine.* Siquidem Cocyti, Phlegetontes, *atq; huiusmodi uocabulis appellantur.* Quodq́; *est grauißimũ, præiacet Acherontica palus, quæ prima excipit obuios, quam non poßis neq; transmittere, neq; transire sine uectore.* Nã & *profundior est, quàm ut pedibus trãsiri poßit, & spaciosior, quàm ut tranari queat.* In *summa huiusmodi est, ut nec auiũ manes poßint eam trãsuolare.* In *ipso uero descensu, portaq́; quæ quidem est adamãtina,* Aeacus *est, regis patruelis, cui mandata est custodia, iuxtaq́; hunc canis triceps, sæuus admodum.* Is *adueniẽtes satis amice, pacateq́; intuetur.* Cæterum *si quis conetur aufugere, latrat, territosq́; in specũ redigit.* Iam *qui transmissa palude ingreßi sunt, eos excipit pratum ingens,* Asphodelo *cõsitum, ac fluuius memoriæ hostis, eoq́;* Lethe *nomen est inditum.* Nam *hæc uidelicet priscis illis mortalibus narrarunt, qui illinc redierant.* Nempe Alcestis & Protesilaus, Thessa*lus uterq;, neq; non* Theseus Aegeo *prognatus, &* Homericus Vlysses, *testes admodum graues, digniq́; quibus habeatur fides, q̃ mihi nõ uidẽtur è fonte illo bibisse, alioq̃ non meminissent horum.* Itaque Pluto & Proserpina, *ut aiebant*

aiebant illi, rempublicam administrant, rerumq; omnium dominatum obtinent. Sed inseruiūt his, & in administrā= do principatu adiuuant ingens turba, Furiæ, Pœnæ, Terrores, ac Mercurius, quanquā is sanè non adest perpetuo. Præfecti autem & satrapæ & iudices sedent duo, Minos & Rhadamanthus, uterq; Cretensis, uterq; Iouis filius. Atq; hi quidem bonos ac iustos uiros, qui cū uirtute uitā peregissent, ubi iam multi collecti fuerint, uelut in coloniā quandā emittunt in campū Elysium, uitā optimā inibi uicturos. Quod si malos aliquos ceperint, hos Furijs traditos, in impiorū locum eijciunt, pro ratione malefactorū puniendos. Quo quidem in loco, quid tandē mali non patiuntur? torti, exusti, à uulturibus arrosi, rota circumacti, saxa sursum uoluentes. Nam Tantalus ipse ad paludē stat in periculum adductus, ne siti moriatur infelix. Rursum alij mediocris uitæ, sunt autem hi complures, uagantur in prato sine corporibus iam umbræ facti, & ad tactum ceu fumus euanescentes. Aluntur autem uidelicet nostris libationibus inferijsq;, quæ sepulchris inferuntur. Adeo ut si cui nullus sit in terra reliquus amicus aut cognatus, hic mortuus, ieiunus ac famelicus inter illos uersatur. Hæc usq; adeo ualide uulgi animos persuaserūt, ut simulatq; familiaris quispiam mortuus fuerit, primum obulum illi in os imponant, traiectionis mercedem, quam uectori daturus sit, nec illud prius expendunt, cuiusmodi nomisma legitimum sit, ambuletq; apud inferos, & apud illos ualeat, Atticus, an Macedonicus, an Aeginensis obolus. At ne id quidem cogitant, multo satius esse non posse naulum reddere. Sic enim fiet, ut non recipiente portitore, postliminio

minio redeant in uitam. Post hæc lotos eos, perinde quasi tartarea palus non satis sit idonea lauandis his, qui illic degunt, & unguentis optimis uncto corpore, iamq; uicta graueolentia, tum coronatos pulcherrimis floribus pro=ponunt splendide uestitos: ne uidelicet algeant per uiam, néue nudi conspiciantur à Cerbero. Accedunt ad hæc mu=lierum eiulatus, omniũ certe lachrymæ, pectorũ planctus, comæ dilaniatio, genarum cruẽtatio. Alijs autẽ & uestis discerpitur, & puluis capiti inspergitur, adeo ut uiuentes miserabiliores sint mortuo. Nã illi humi uolutãtur sæpe=numero, capita solo allidunt. Hic uero decorus ac formo=sus, ac diligentißime coronatus, sublimis propositus est, & excelsus, uelut ad pompam adornatus. Deinde mater, atq; adeo pater quoq; ex medijs cognatis progressus, ac mortuo circumfusus, (Nam finge iuuenem aliquẽ, ac for=mosum propositum esse, quo magis in hunc cõpetat actio fabulæ) absurdas ac stultas uoces emittit. Ad quas mortuus ipse responsurus sit, si contingat uocem recipere. Ait enim pater, flebili quadã uoce uerbũ unumquodq; producẽs in longũ: Fili iucũdißime, peristi mihi, mortuus es, ante diẽ præreptus es, me super hæc misero solo relicto. Non duxi=sti uxorem, non parasti liberos, non militasti, non coluisti agros, non ad senectam peruenisti, nõ comessaberis post=hac, non amabis fili, neq; cum æqualibus in compotatione inebriaberis. Porrò hæc atque id genus alia dicet, quasi putet filium adhuc rebus his egere post obitum, ac desi=derare quidem, uerum potiri non posse. Sed quid hæc lo=quor? Quot enim sunt qui equos ac concubinas, rursum alij, qui pincernas etiam in funere mactarunt, qui uestem, reliquumq;

reliquumq; mundum pariter in rogum iniectum exusse=runt, aut unà cum cadauere sepelierunt, perinde quasi illic sit usurus, & apud inferos fruiturus? At senex iste luctum agens, hæc omnia atq; his etiã plura, quæ dicit, neque filij causa iactare uidetur, ut quem sciat non auditurum, etiam si Stentorem clamore uincat, neq; rursum sua ipsius gra=tia. Satis enim erat illi, cogitare, & cognoscere, uel sine uoce. Nihil enim opus est, ut quis apud sese clamet. Super=est igitur, ut ad hunc modum delyret, ob eos qui adsunt, cum nesciat neq; quid acciderit ipsi filio, neq; quò cõces=serit, Imò cum ne suam quidem ipsius uitam, cuiusmodi sit perpenderit, Neque enim alioqui ceu rem acerbã grauiter ferret, illum ex hac demigrasse. Filius igitur huic ita re=sponderit, exorato Aeaco atque Orco, quo liceat tãtisper è specu proferre caput, dum patrem insaniẽtem cõpescat: Homo infelix quid clamas? Quid mihi molestus es? Desi=ne uellicare comã, ac uultus etiam cutẽ lacerare. Cur mihi conuitium facis, ac miserum appellas, & infortunatum, qui iam sim te multo tum melior, tum felicior? Aut quid acerbi mihi putas accidisse? An quia non sim factus senex talis, qualis es tu, capite caluo, facie rugosa, incuruus ge=nibus, segnis, in summa, totus ætate putris, multis exple=tis Triacadibus & Olimpiadibus, denique ad istum mo=dum delyrans apud testes tam multos? O demens, quid tibi uidetur in uita boni, quo posthac non simus potituri? Nimirum compotationes dicis, ac cœnas, uestemq; & concubitus, eoq; metuis, ne rerum harum inopia peream. Non cogitas autem, longe bellius esse, non sitire, quàm bi bere, nõ esurire, quàm edere, nõ algere, quã uestibus abũ=

dare.

dare. Age *igitur,quãdoquidẽ ignarus uideris, docebo te lugere uerius.* Iamq́; *denuo incepto luctu, clama.* Fili *miser, nõ amplius sities, nõ amplius esuries, nõ amplius algebis.* Peristi *mihi infelix, q morbos effugeris, q febrẽ iã non timeas, nõ hostẽ, nõ tyrãnũ, nõ amor discruciabit te, non auocabit coitus, neq; huius rei causa bis aut ter quotidie perdes impẽsam.* Heu *calamitatẽ.* Neq; *contẽneris factus senex, neq; molestus eris iuuenibus, siquãdo conspiciaris.* Hæc *si dixeris pater, an non putas te multo ueriora, magisq́; ridicula dicturum, quàm ista quæ modo?* At *uide ne illud te male habeat, dũ noctẽ, quæ apud nos est, magnãq; cogitas caliginẽ, proinde metuis, ne tibi præfocer, conclusus in monumẽto.* Verũ *in his illud oportet ppẽdere, oculis putrefactis, atq; adeo exustis (siquidẽ paulopost exurere me decreuistis) nihil opus erit, nec ad tenebras, nec ad lumẽ inspiciendũ.* Atq; *ista fortaßis utcũq; ferẽda.* Verum *eiulatus iste uester quid mihi cõfert? aut quid ista pectorũ ad tibiæ modos percußio? aut quid mulierũ immodica lamentatio?* Quid *aũt saxũ, quod sepulchro imponitur, coronis ornatũ?* Aut *quid ualet, quod merũ infunditis?* Num *putatis illud ad nos destillaturũ, & ad* Orcũ *usq; permeaturum?* Nam *de parentalibus ipsi quoq;, ni fallor, uidetis, quod ex apparatu potißimũ ad nos redire debuerat, id fumo correptũ, sursum in cœlũ abire, neq; quicquàm iuuare nos, qui inferne agimus.* Porrò *quod superest, puluis est inutilis, nisi creditis nos cinere uesci.* Nõ *est usq; adeo sterile, neq; infrugiferũ* Plutonis *regnum, neq; nos destituit* Asphodelus, *ut à uobis cibos huc deportemus.* Itaq; *iuro per* Tisiphonem, *iampridem mihi libebat uehementer exclamare*

clamare super his, quæ & faciebatis, & dicebatis, sed uetabat linteum ac lanæ, quibus mihi fauces obligastis.

Atque ita profato, mors ultima lumina clausit.

Sed dicito per Iouem, si conuersus ad eos mortuus ille loquatur hæc, cubito innitens, an nõ uidebitur rectissime dicturus? Attamen uecordes isti uociferantur, & accersito quopiã lamentorum artifice, qui multas antiquas calamitates in unum congerat, certaminis adiutore, & amentiæ chorago abutuntur, ubicunque cœperit ille, ipsi ad melos ciulatu respondentes. Verum quantum ad lamentationes attinet, omnibus eadem est ineptiendi consuetudo. At deinceps sepulturæ rationem in uarios diuidunt modos. Nam Græcus exurit, Persa defodit, Indus adipe suillo oblinit, Scytha deuorat, muria cõdit Aegyptius. Atque hic quidem (rem à me uisam narro) desiccatum cadauer, conuiuam & compotorem adhibet: fit autem frequenter, ut Aegyptium aliquem indigentem pecuniæ, leuet egestate pignus frater aut pater in tempore factus. Nam libationes, pyramides, columnæ, tituli, ad breue tempus duratura, an nõ superuacanea, & ludicris simillima? Sunt uero qui ludos quoque constituant ad sepulchrum, ac funebres orationes habeant, perinde quasi patrocinentur, ac testimonium perhibeant defuncto apud inferos iudices. Post hæc omnia, superest exequialis cœna. Iamq; adsunt necessarij, ut defuncti parentes consolentur, suadẽtq; uti cibum capiant, quãquam illi per Iouem non illibentes ad id compelluntur, quippe perpetuum iam triduum enecti fame. Et quousq; quæso flebimus? Sine quiescant Plutonis manes. Quod si tibi deliberatum est omnino flere, uel ob

hoc ipſum cibus eſt capiendus, quo tanto luctui pareſſe poßis. Tum denique, *tum ex omnibus contexuntur duo uerſus* Homerici:

Nam cœpit meminiſſe cibi Niobe auricapilla.
Tum illud.
Vita defunctos flere haud ſinit aluus Achiuos.

At capiunt quidem illi, ſed initio pudibundi, uerentesq; ne post chariſsimorū obitum uideātur adhuc affectibus humanis cōmoueri. Hæc atq; his longe magis ridicula reperiet, quiſquis obſeruarit ea, quæ fiunt in luctu, propterea quod uulgo exiſtiment mortem ſummum eſſe malum.

Luciani de Luctu Finis, Des. Eras. Rot. Interprete.

ABDICATVS LVCIANI, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

Quidam abdicatus artem medicinæ didicit. Patrem inſania laborantem, reliquis medicis deſperantibus, dato pharmaco cum ſanaſſet, denuo receptus eſt in familiam, Poſt hæc nouercam inſania correptam ſanare iuſſus abdicatur.

HAVD QVAQVAM *noua ſunt hæc Iudices, neq; miranda, quæ in præſentia facit pater, neq; nunc primum ad hunc iraſcitur modum, uerum hæc lex illi facilis eſt, & aſſuctus ad hāc cauſam accedit. Verum illud mihi nouo calamitatis genere accidit, quod cū nullū propriū ſit crimē, quod mihi poßit imponi, tamē in periculū uocor, ne pœnas dem artis noīe, niſi huic iubenti*

iubenti per omnia parere poßit. Qua quidē re quid fieri poßit absurdius? uti curem ex præscripto, non iam quatenus ars ualeat, sed patris arbitratu. Quare optarim equidem ut medicorum ars, eiusmodi quoq; remedium aliquod haberet, quod non modo laborantes insania, uerumetiam præter æquum irascentes liberare poßit, nimirum quo liceat & patris iracundiæ mederi. Nunc autē ipsa quidem insania leuatus est, cæterum iracundia magis etiā exasperatur. Quodq́; est omnium grauißimum, erga cæteros omneis sanus est, in me unū insanit, à quo morbo fuit liberatus. Videtis igitur cuiusmodi mercedem curationis feram, cum rursum ab illo abdicor, iterū alienor à familia, ceu ob idipsum ad breue tempus receptus, ut maiore infamia sæpius eijcerer domo. At ego quidem in his quæ præstare queam, ne expecto quidē patris iussum, ut qui pridē non accersitus ad opitulandum accesserim. Verum ubi res est eiusmodi, ut nulla omnino spes sit, tum nec aggredi uelim. Porrò in hac muliere multo etiam minus ausim, neq; id temere. Siquidem reputo quæ in me facturus sit pater, si res non successerit, cum iam abdicet nondū aggressum curationem. Quare doleo Iudices, nouercæ uicem, grauiter laborantis. Erat enim proba. Deinde patris nomine, quem huius morbus excruciat. Maxime tamen mea ipsius causa, qui uidear immorigerus patri, cum non poßim quæ iubeor præstare, partim ob morbi magnitudinem, partim ob artis imbecillitatem. At sanè non arbitror æquum esse ut abdicer, si quod efficere non queam, id ne recipiam quidem. Itaque quibus de causis prius abdicarit me, facile fuerit ex hoc negocio cōijcere. Quā-

quam ad illas, opinor, satis respondi, ipsa post acta uita. Ad hæc autem quæ nunc obijcit, pro uirili sum responsurus, si prius de statu meo pauca uobis exposuero. Ego intractabilis ille, & immorigerus, patrem dedecorans, & indigna genere meo patrans, id quidem temporis multa id genus uociferanti, ac sine fine occlamanti, paucis contradicendum esse duxi. Verum domo cedẽs, existimaui mihi grauissimi iudicij instar fore, uerumq; calculum, ita actam deinde uitam, ut appareret me à paternis illis criminibus quàm longissime abesse, sed potius honestissimis studijs dedisse operã, cumq; optimis uiris habuisse cõsuetudinẽ. Iam uero & eiusmodi quiddã prospiciebã, ac suspicabar fore, ut aliquãdo pater, qui nõ admodũ animo constaret, mihi sine causa succenseret, falsaq; in filium crimina strueret. Neq; deerant qui ista morbi initium interpretarẽtur, minasq; ac tela paulo post irruituri mali. Nempe odium absq; causa, mores asperos, cõuitia parata, censurã seueram, clamorem, iracundiã, in summa, oĩa plena bilis, unde usu uenturũ credebã, ut mihi aliquãdo arte medicinæ foret opus. Proinde foras profectus, ac probatissimorũ, quos in peregrinis regionibus nancisci potui, medicorũ usus doctrina, plurimo labore, uehemẽtiq; animi studio artẽ perdidici. Porrò domũ reuersus, offendo patrẽ manifesta iam insania laborantem, & ab huius loci medicis desperãtibus destitutum, qui non altius introspiciunt, nec admodum exacte morbos dijudicant. At ego sanè sicuti par erat facere frugi filium, neq; superioris abdicationis iniuriã recordabar, neq; ut accerserer operiebar. Neq; enim erat quicquam, quod illi proprie imputare possem. Verum

peccata

peccata illa omnia fuerant aliena. Nempe quemadmodum modo dicebam, ipsius morbi. Ergo cum inuocatus accessissem, non sum equidem protinus medicatus, neque enim hic nobis mos est, neque id præcipit ars: uerum illud omniũ primũ iubemur obseruare, sanabilis ne sit morbus, an insanabilis, atque artis terminos prætergressus. Ac tum si eiusmodi fuerit malum, ut commode poßimus aggredi, aggredimur, totoq; adnitimur studio, ut ægrotum seruemus. Quod si uiderimus iam inualuisse, superasseq;, nec manum admolimur omnino, idq; uetustam quandam legem eorum, qui primi medicinæ prodiderunt artem, secuti. Qui negant tentandos esse morbos, qui iam inualuerunt. Itaque cum patrem adhuc intra spem esse perspicerem, neque malum supra artis uires esse, diu obseruatis ac pensitatis singulis, ita demum aggrediebar, ac pharmacum fidenti animo porrexi. Multi sanè eorum qui tum aderant, suspectam habebant administrationem pharmaci, calumniantes curationem meam, Iamq; parabant in ius uocare me. Aderat autem & nouerca pauida atque diffidens, non id quidem odio mei, sed quod metueret, utpote probe sciens illum grauiter laborare. Nam sola nouerat omnia, quippe familiaris & aßidue conuiuens ægrotanti. Attamẽ ego nihil his rebus deterritus, sciebam enim futurum ut mihi signa non mentirẽtur, neque falleret ars, adhibui curam, obseruato tempore idoneo. Quanquam erant amici nonnulli, qui mihi consilium darent, ne fiderem, ne forte si res male succeßisset, maiorem aliquam calumniam mihi accerserem, quasi patrem ueneno ultus essem, memor iniuriarum, quibus me affecerat. In summa,

ille protinus conualuit, pristinæ redditus sanitati, cognouitq; omnia. Familiares admirabantur: denique laudabat & nouerca, ac palàm omnibus utriusque nomine gaudebat, tum mihi laudem assecuto, tum illi ad sanam mentem reuerso. Atque hic quidem, nam illud de eo testari possum, neque contatus, neq; quopiam his de rebus in consilium adhibito, simulatq; rem omnem è familiaribus cognouit, irritam fecit abdicationem, ac denuo me filium fecit, seruatorem ac beneficum appellans, confitens sese certum experimentum mei cepisse, deq; illis ante factis semet excusans. Id factum compluribus attulit uoluptatem, nimirum quotquot aderant probi. Cæterum urebat eos, quibus abdicatio filij iucundior fuerat reuocatione. Proinde uidebam tum non eodem modo ea re gaudentes omnes, sed erat cuius & colorem illico uerti sensi, & oculos turbari, & uultum iracundum, quemadmodum ex inuidia, odioq; solet accidere. Nos igitur ut est consentaneum, in complexibus & animi gaudijs uersabamur, utpote utroque alteri reddito. Cæterum nouerca paulo post ægrotare protinus cœpit, morbo, iudices, graui, & impotenti. Nam statim obseruabam, ut nascebatur malum. Neque enim simplex erat, aut leuis insaniæ species, quin potius uetus quidam morbus, qui iam pridem delituerat in animi domicilio, erupit, uictorq; in apertum prodijt. Sunt autem nobis cum alia multa signa, insanabili laborantis insania, tum illud commune in hac obseruaui muliere. In cæteros placatior est, ac mitis, atque illis præsentibus conquiescit morbus. Quod si quem conspexerit medicum, imò si uel audierit tantum de medico, in hunc

supra

ſupra modum incenditur. Quod & ipſum argumēto eſt, illam graui & inſanabili teneri malo. Hæc cum perſpicerem, equidem acerbe ferebā, miſerebatq; mulieris, ut debui, præter meritum tanto laborantis infortunio. Pater uero ob imperitiam, neque enim nouit, uel originem mali, quo tenetur, uel cauſam, uel morbi magnitudinem, iuſſit uti medicarer, ac ſimile pharmacum exhiberem: arbitratus idem eſſe inſaniæ genus, eundem morbum, eandē ægrotationem, quæ ſimulem curandi rationem admitteret. Verum ubi id quod erat uerißimum dico, fieri nullo pacto poſſe, ut mulier ſeruetur, fateorq; me morbo imparē eſſe, indignatur, ac ſuccenſet, aitq; me ſtudio detrectare, ac mulierem deſtituere, mihi crimini uertens artis imbecillitatem. Atq; huic quidem accidit, quod ſolet ijs qui dolent. Succenſent enim omnes ijs, qui libere uerum loquuntur. Tamen ego ſanè pro uiribus illi reſpondebo, tum meo ipſius nomine, tum artis. Ac primum quidem à lege ſumā initium, per quam hic me parat abdicare, ut intelligat ſibi non eſſe poſthac eandem abdicandi facultatem, quæ prius fuit. Neq; enim legiſlator omnibus, ô pater, iſtam poteſtatem permittit, neq; uti quoſlibet filios, neq; quoties libuerit, abdicet, neq; quibuſlibet de cauſis: Verū quēadmodum patribus conceßit, certis de cauſis iraſci, ita proſpexit & liberis, ne id immerētibus accidat. Eaq; gratia iuſſit, ne libera eſſet, ac citra iudiciū uindicta: ſed ad iudices uocat, æſtimatores cōſtituit, qui neq; per iracundiā, neq; per calūniam, quod iuſtum ſit iudicent. Nouerat enim frequēter accidere multis, ut ob cauſas iniquas ad irā cōmouerentur: hic quidem alicui falſæ calumniæ credens: ille

famulo fidem habens, aut uxori cuipiam inimicæ. Quare noluit rem iniudicatã agi, neq; indefensa causa liberos statim capi, uinciq;: uerum & aquã infundit, & ratio redditur, & nihil inexcussum relinquitur. Quãdoquidem solum hoc autoritatis datur patri, ut ad iudices uocet, uerũ iudicandi autoritas, an merito accuset, id penes uos, qui iudicio præsidetis: ac nondum spectate crimen, quod mihi imponit, cuiusq; gratia nunc indignatur, uerũ illud prius expendite, num posthac illi ius sit abdicandi, qui semel abdicauerit, iamq; sit usus facultate, quã lex cõcedit, atq; hanc paternam potestatem expleuerit, deinde rursum in familiam receperit, ac superiorem abdicationẽ irritã fecerit. Nam ego certe iniquißimũ istud esse dico, ut liberorũ quoq; sint infinitæ pœnæ, ut multæ condẽnationes, ac metus perpetuus: utq; lex nũc irato inseruiat, mox deinde faciat irritum, quod actum est: rursum ut eodem modo ualeat: in summa, ut ius sursum ac deorsum torqueatur, utcũq; patribus pro tempore uisum fuerit. Verum initio quidẽ æquũ erat uti cõcederet, cumq; indignante pariter indignaretur, ac puniẽdi ius faceret ei, qui genuisset. Porrò ubi semel potestatẽ absumpserit, ac lege sit abusus, iracundiã expleuerit, post hæc rursum in familiã receperit, & in hanc opinionẽ discesserit, ut frugi putet, in his perseueret necessum est, neq; postea resiliendũ, aut retractãda sentẽtia, neq; rescindendum iudicium. Neque enim scire poterat, opinor, is qui natus fuerat, frugi ne, an contra esset euasurus. Atq; hanc ob causam permissum est, ut genere indignos abdicẽt, quos cũ educabãt, cuiusmodi essent futuri nesciebant. Cæterum ubi non coactus, sed suapte

sponte

ſponte atque autoritate ex ſeſe comprobatum recipit, qua deinde ratione poßit mutare factũ, aut quis legis uſus ſupereſt? Etenim ipſe legiſlator hunc ad modũ tecũ egerit. Hic ſi improbus erat, dignusq́; quẽ abdicares, quid accidit uti reuocares? Cur denuo in familiã reduxiſti? Cur legem irritã feciſti? Nam liber eras, tibiq́; in manu erat iſta nõ facere. Neq; enim tibi concedendum eſt, ut legibus tuo arbitratu abutaris, utq́; iudicia utcũq; mutatus ſit animus tuus, eò trahantur. Neq; uti nunc irritentur leges, nunc rurſum ualeant, iudices interim teſtes ſedeant, uel ut rectius dicã, miniſtri tuæ uoluntatis, modo punientes, modo abſoluentes, quandocũq; tibi uiſum fuerit. Semel genuiſti, ſemel educaſti, pro his ſemel item abdicare potes, atq; ita potes, ſi iſtud merito facere uidearis: uerũ ut hoc fiat ſine fine, ut perpetuo, ut frequẽter, ut facile, id uero ſupra patris ius eſt. Quare per Iouem iudices, ne permittatis huic, ut qui ſua ſponte receperit, ſuperioris iudicij ſententiam irritarit, iram dãnarit, rurſum ad eandẽ prouocet pœnã, & ad patriã recurrat poteſtatem, cuius tempus iam exceßit, euanuitq́; priuilegiũ, nec huic uni quicquam ualens, quippe antehac cõſumpta. Etenim illud conſiderate, quẽadmodum in reliquis iudicijs, ubi iudices ſortibus ferunt ſententiam, ſi quis perperam pronunciatum exiſtimat, permittit alios adire iudices. Porrò ſi qui ipſi ſuapte ſponte iudices conſtituerint, delectisq́; arbitris cauſam cõmiſerint, poſthac non idem licet. Etenim ſiquis, quorum ſententijs initio ſtare non cogebatur, hos ſponte delegerit, iam æquum eſt boni conſulere quæ ſtatuerint. Itidem ſanè tu quoq;, quem antea liberũ erat non recipere, niſi dignus

maioribus uideretur, hunc si probum arbitratus esse, denuo recepisti, iam deinde nō erit abdicandi ius. Siquidem indignum esse in quem ista denuo fiant, ipse testatus es, iam de integro frugi filium esse confessus. Itaq; nō conuenit pœnitere receptionis, sed firma reconciliatio sit oportet, nimirum post toties pronunciatā sententiā, ac rem bis iudicatam: primū cum abdicares, alterum, cum ipse mutasti consiliū, meq; in familiam reuocasti, rescißis decretis superioribus, cōfirmas illa quæ postea sunt placita. Proinde perseuera in his quæ proxime statuisti, tuumq; ipsius iudicium serua. Pater sis oportet, quādoquidem id abs te decretum, id probasti, id ratum fecisti. Ego quidē si natura nō essem filius, sed adoptatum abdicare uelles, ne tum quidem existimarim tibi licere. Quod enim initio liberum erat nō facere, id semel factū, iniquum est rescindere. Porrò eum qui primū natura sit filius, postea iudicio, sententiaq; accersitus, quæso num par est rursum expellere, & eadē familiaritate priuare sæpius? Age quid si forte seruus essem, ac tu quidem primum improbum esse ratus, in uincula coniecisses, deinde ubi cognitū est me nihil peccasse, manumisisses, num tibi liceret, utcunq; contigerit irasci, rursus in eandē reuocare seruitutē? Minime liceret. Istiusmodi igitur acta, leges firma uolunt esse, ac perpetuo ualere. Ergo cū pluribus etiā argumētis docere poßim, non esse ius huic abdicare denuo, quē semel abdicatum, sponte sua receperit, tamē finem faciam. Nunc spectate cuiusmodi filium parat abdicare. Atque illud nondum dicam, me tum imperitum abdicatum fuisse, nunc abdicari medicum (nihil enim mihi in hac causa suffragetur ars) tum iuuenem,

nem, nunc ætate prouectum, ut ætas etiã ipsa fidem faciat, me nihil peccasse. Nam leue fortaßis hoc quoq;, uerũ tum quidẽ, etiam si nullo cõmisso peccato, ut ego quidẽ dixerim, sed nec benemeritus, alienabar à familia. Nũc porrò cum nuper salutẽ dederim, ac beneficus extiterim, exigor. Quare quid fieri potest ingratius? ut mea seruatus opera, tantoq; elapsus à discrimine, protinus sanationẽ illam huiusmodi factis penset, nulla meritorum habita ratione, sed usq; adeo facile mandarit obliuioni, atq; in solitudinem abigat eum, qui iure sit obsecutus, cum præter ius eijceretur, neque solum nõ meminerit iniuriæ, uerũ etiã & salutẽ attulerit, & sanæ menti restituerit? Neque enim exiguo iudices, neq; uulgari in hũc collato beneficio, tamẽ huiusmodi malis nunc uideor dignus. Porrò quanquàm hic ignorat, quo in statu tũc fuerit, uos tamen omnes nostis, quid facientẽ hunc, simul & patientẽ, & quibus affectũ modis, ego curandũ susceperim, ac medicis reliquis desperantibus, fugientibus familiaribus, nec propius accedere audentibus, talem reddidi, ut etiã accusare poßit, ut de legibus disserere. Quin magis si exemplum quæris pater, cum propemodum talis esses, qualis nunc est uxor, ad pristinam sanitatem reuocaui. Quare non est æquum, ut pro his officijs, huiusmodi mihi gratia reponatur, utq; in me unum tantũmodo sanus sis. Etenim te non mediocribus à me beneficijs affectũ esse, uel ex his ipsis liquet, quibus me criminaris. Nam quem ob hoc odio persequeris, quod uxorem extremo laborantẽ periculo, grauißimeq; affectam non sanem, qui fit, ut eundem nõ multo potius charißimum habeas, quũ simili morbo liberarim? non gratias

agas,

agas, tam acerbis ereptus malis? At tu, quod quidē est ingratißimum, simulatq; ad te redisti, protinus in ius trahis: salute donatus, punis, & ad uetus recurris odiū, eandem recitas legem. Egregiam igitur mercedem persoluis arti, dignamq; pro remedijs refers gratiam, qui quidē aduersus medicū tantū sanus es. Vos autē iudices, huic cōcedetis, ut de benemerito pœnas sumat, ut salutis autorē expellat, ut eum qui sanitati restituerit, oderit, ut per quem reuixit, ulciscatur. Haud profecto cōcedetis, siquidē quod æquum est, facietis. Etenim si maximū aliquod flagitiū in præsentia cōmisissem, tamē superioris beneficij nomine nō mediocriter mihi debebat: cuius respectu, memoriaq; cōuenicbat hūc præsentē iniuriā negligere, & ob illa priora facile ignoscere: maxime si tam ingēs sit beneficium, ut omnia superet, quæ postea poßint accidere. Quod equidē mihi in hunc cōpetere puto, quem seruaui, qui mihi totius uitæ debitor est: cui præstiti ut sit, ut sapiat, ut intelligat: præsertim cum cæteri omnes iam desperarent, seq; morbo impares esse faterentur. Nam & illud, opinor, ad meriti mei cumulum accedit, quod cum id temporis filius non essem, cum nihil esset causæ, quæ me cogeret curationem suscipere, uerum cum liber essem, atq; alienus, à naturali causa solutus, tamen haud dißimulaui, sed ultroneus, inuocatus, iniussus adij, succurri, adnisus sum, sanaui, restitui, meum ipsius patrem seruaui, de abdicatione me purgaui, iram beneuolētia sedaui, legē pietate sustuli, magnoq; beneficio reditum in familiā emi, atq; in tempore adeo periculoso fidem erga patrem demonstraui, meq; ipsum artis auxilio insinuaui, ac tristibus in rebus legitimus filius apparui.

parui. Quàm multa enim me fuisse passum arbitramini, quantum & exhausisse laborũ? dum adsideo, dum obseruio, dũ opportunitates capto, nunc cedens patris uehemẽtiæ, nunc artem admouens ad breue tempus concedente morbo. Est autem hoc omnium quæ sunt in arte medicorũ periculosissimum, huiusmodi medicari, ac propius accedere ad hos, qui ad eum sunt affecti modum. Fit enim non raro, ut exæstuante malo, rabiem in proximos exerceant. Me tamen nihil horum piguit, neq; grauatus sum, uerum aderam, modis omnibus cũ morbo luctãs, postremo superaui pharmaco. Ne uero quisquàm hoc audito, protinus apud se cogitet. Quis aut quãtus labor miscere pharmacum. Etenim multa prius sunt facienda, præstruenda uia dando pharmaco, præparandum corpus, quo facilius recipiat medicationem, deq; omni corporis habitu sollicitus sit medicus oportet, inaniens, extenuãs, cibis idoneis alẽs, mouens ad omne quod cõducit, Somnos accersendi rationes excogitãs, solitudines arte reperiẽs. Quibus in rebus ægroti cæteri facile pareant. At qui laborant insania, ob animi libertatẽ intractabiles sunt, ac gubernatu difficiles, ipsiq; medico periculosi, neq; qui facile cura expugnẽtur. Proinde sæpenumero cum effecerimus, ut iam speremus proxime adesse morbi finẽ, leue aliquod erratũ incidens, renouato malo, cuncta illa superiora facile subuertit, curationẽ impedit, artẽ fallit. Eũ igitur q hæc oĩa sustinuerit, qui cũ morbo tã graui sit luctatus, qui malũ malorũ omniũ expugnatu difficillimũ uicerit, huic ut iterũ abdicet pmittetis, utq; leges in benemeritũ interpretetur suo arbitratu cõcedetis, atq; eũ cũ ipsa natura bellũ gerere sinetis? Ego naturæ

naturæ parẽs iudices, patrem mihi ipsi seruo, custodióq;, etiam si hic quidem iniuria me afficiat. Quod si filiũ benemeritum, leges, ut ait, secutus, perdit, & à familia alienat: hic nimirum liberorum osor erit: ego pius in patrem. Ego naturam amplector. Iste naturam contẽnit, fásq; & ius uiolat. O patrem iniuste prosequentem odio. O filium iniustius amantem. Nam mihi ipsi uitio uerto, patre compellente, quod odio habitus, cum præter causam amo, & magis amo quàm oporteat. Atqui natura cõparatum est, ut patres liberos ament magis, quàm liberi parentes. Verum hic studio tum leges contẽnit, quæ filios nihil cõmeritos familiæ seruant, tum naturã, quæ parentes ad uehemens natorũ desiderium incitat. Non solũ enim cum plures habeat in me beneuolentiæ causas, maiorem, uti debebat, beneuolentiã non adiungit atque addit, aut quod est minus, me saltẽ imitatur, meumq; æmulatur amorẽ. Sed ô calamitatem, quin insuper odit amantem, charitate prosequentem expellit, benemerentem lædit, cõplectentẽ abdicat, legesq; liberis fauentes, ceu liberis infensas, in me torquere conatur. O bellum, quod contra naturam legibus moues pater. Non sunt ista, non sunt inquã, quemadmodũ tu uis: leges bene conditas, male interpretaris pater. Non pugnat natura cum lege, in his quæ ad beneuolentiã pertinent. Hic inter sese consentiunt, & altera utriq; auxilio est ad delendas iniurias. Contumelia afficis benemeritum. Offendis naturam. Cur legibus quoque simul cum natura facis iniuriam? Quæ cum honestæ, iustæ, liberorum amantes esse cupiant, non pateris esse: quippe quas aduersus unum filium, tanquàm aduersus multos sæpius

tentes.

tentes. Nec finis in supplicijs quietem inuenire, quæ uelint in beneuolentia liberorum erga parentes conquiescere. Quanquàm alioqui ne positas quidem aduersus eos, qui nihil peccarint. At sanè leges ingratitudinis actionem cõcedunt in eos, qui benemeritis nõ retulerint gratiã. At qui non solum nõ refert gratiã, uerumetiã punire conatur ob ea ipsa, quibus adiutus est beneficio, cõsiderate num quicquàm facere poßit iniquius? Itaq; non posse hunc iam abdicare denuo, qui paternam potestatem semel expleuerit, ac lege sit usus: præterea non esse æquum, eum qui tanta præstiterit beneficia, expellere, familiáq; exigere, satis opinor demonstratum. Nunc autẽ ad ipsam abdicationis causam ueniamus, & crimen cuiusmodi sit expendamus. At rursum ad mentẽ eius qui legem condidit, recurramus necesse est. Etenim ut istud tibi donemus ad breue tempus licere, quotiescũq; uelis abdicare, utq; præterea potestatẽ istã tibi largiamur, etiã aduersus benemeritum, haud tamen simpliciter, opinor, neque quibuslibet de causis abdicabis. Neq; hoc dicit legis conditor; Quicquid utcunq; criminatus fuerit pater abdicato, ut satis sit tantũ uoluisse queri. Nam si id esset, quid opus erat iudicio? Verum uos istud expendere iubet iudices, num grauibus ac iustis de causis irascatur pater, nec ne. Hoc igitur in præsentia considerate. Exordiar autem ab ijs, quæ protinus huius insaniam sunt consecuta. Iam primum omnium quod fecit sanæ menti redditus, illud erat: Rescidit abdicationem. Ego seruator, beneficus, breuiter omnia eram. In his nisi fallor, nihil adhuc esse poterat, qđ cũ crimine uideretur esse cõiunctum. Deinde quid est omniũ quod accusat? Quod

obsequium,

obsequium, quam curam filio dignā prætermisi? Quando foris cubui? quas intēpestiuas potationes, quas comessationes obijcis? Qui luxus? Quis leno pulsatus est? Quis accusauit? Nemo profecto. Atqui hæc sunt, ob quæ præcipue lex permittit abdicare. Cæterum cœpit ægrotare nouerca. Quid istud mihi uertis crimini? morbiq́; pœnam à me reposcis? Non reposco, inquit. Sed quid? Quod eam curare iussus recusas, ob hoc dignus fueris qui abdiceris, quippe immorigerus patri. Ast ego quidem cuiusmodi sint ista quæ iubet, in quibus quia non poßim obsequi, uideor immorigerus, paulisper differemus. Sed illud prius in totum dico. Neq; lex huic concedit, ut quiduis imperet, neq; mihi necesse est in omnibus omnino parere. Quædā enim mandata sunt huiusmodi, ut si nō parueris, nō sis obnoxius pœnæ. Quædā id genus, ut nisi obtemperaris, ira, supplicioq́; sis dignus: ueluti si ægrotes ipse, & ego non curem. Si quid rerum domesticarum curandū sit, & ego negligam. Si quid rem rusticam curandā mandes, atq; ego recusem. Hæc omnia atq; id genus alia, probabiles adferunt causas paternæ querelæ. Porrò cætera nostri sunt arbitrij, nempe quæ ad artes, & artium usum pertinent: Maxime si nulla in re fiat iniuria patri. Iam si cui pictori præcipiat pater: Hæc pinge fili, illa nequaquàm: Rursum musico, hāc pulsa harmoniā, illā ne pulsa: Tum fabro ærario: Ista cude, illa ne cude: num quisquàm hunc patietur abdicare filiū propterea, quod nō ex ipsius arbitrio artē exerceat? Nemo opinor. Atqui medēdi ars, quanto est honoratior, uitæq́; cōducibilior, tanto cōuenit esse liberiores qui hac utuntur, ac iustum est, ut ars aliquo gaudeat priuilegio in

exercendi

exercendi facultate, ut neque cogatur usquàm, neq; ferat imperium, res sacra, deorum doctrina, uirorum erudito=rum cura. Neque in seruitutē trahatur legis. Neq; timori, pœnisq; tribunalium: neq; calculis, ac patris minis, & in=docti hominis iræ sit obnoxia. Proinde si tibi palàm ac simpliciter ad hunc modū respondissem: Nolo curare cum poßim, sed artē soli mihi didici, ac patri, cæteris omnibus imperitus esse uolo. Quis est tyrannus usq; adeo ferox, ut cogat etiā nolentem uti arte? Siquidem istiusmodi officia blanditijs, precibusq́;, ni fallor, non legibus, ira, iudicijs, cōuenit elicere: persuadere medico oportet, non iubere, ut uelit, non ut metuat: neq; ad sanandum adigendus est, sed ultro ac lubens accedat oportet, immunis à cōpulsione pa tris. Immunis est ars ipsa, quandoquidem ciuitates quoq; publicitus honores, præminētias, immunitates, priuilegia medicis tribuunt. Hæc igitur in genere poteram artis no=mine respondere, etiam si tu me illam docuisses. Si multum studij, multū pecuniarū insumpsisses, ut discerem, & unā hanc curationē, etiā si eiusmodi esset, ut præstare possem, recusassem. Nunc illud cogita, quàm rem modis omnibus ingratam & iniquā facias, qui nō sinas me, à meipso mihi partis libere uti. Hāc ego artem tum cum nō essem filius tuus, perdidici, neq; tuis subiectus legibus. Atq; hāc tamē tibi didici. Huius fructum primus sensisti, cum nihil adiu=menti contuleris ad eius cognitionem. Quem præcepto=rem mercede conduxisti? Quem pharmacorum apparatū comparasti? Nullum omnino. Verū inops, ac rerum ne=cessariarum indigens, à præceptoribus mei misertis sum edoctus. Nam abs te patre huiusmodi mihi dabatur ad di=

ſcendum uiaticum, moleſtia, ſolitudo, egeſtas, familiarium odiũ, cognatorum auerſatio. Pro iſtis itaq; factis poſtulas uti arte mea, uiſq; earũ rerum eſſe dominus, quas mihi parui tum cum mihi nõ eſſes dominus. Boni conſule, ſiquid antehac ultro, nullo prouocatus officio, bene de te ſum meritus, cũ nullo noĩe ullã abs te gratiã poſſem repoſcere. Cæterũ nõ cõuenit ſanè, ut meũ beneficiũ mihi in reliquum tẽpus pariat neceßitatem: ut quod uolens beneficio iuui, uertatur in occaſionem, ut poſtea nolenti præcipias: iamq; in cõſuetudinẽ trahatur, ut qui ſemel ſanauerit aliquẽ, ſemper deinde curet omnes quoſcũq; uoluerit is, qui ſanatus eſt. Etenim ad iſtũ modum fieret, ut quos curaremus, eos dominos nobis creauerimus, noſq; metipſos illis tradiderimus, mercedis loco ſeruitutem accepturi, & ad omnia quæ iuſſerint obtẽperaturi. Qua re quid eſſe poteſt iniquius? Quoniã te grauiter adeo laborantẽ reſtitui, ob id exiſtimas tibi ius eſſe arte utendi mea? Atq; hæc quidem dicere poteram: ſi mihi hic imperaſſet ea, quæ meæ ſint facultatis, atq; ego nõ oĩno modis omnibus, uel inuitus obtemperaſſem. At nunc tandẽ perpẽdite, cuiuſmodi ſint huius imperata. Quandoquidem, inquit, me laborantẽ inſania, ſanaſti: inſanit autẽ & uxor, eodemq; tenetur morbo: (ſic enim opinatur) & à cæteris medicis ad eundem modũ deſtituta eſt: tuq; potes oĩa, id quod re demonſtraſti: ſanato hãc quoq;, ac morbo leuato. Id ſiquis ſimpliciter ad hũc audiat modũ, uehemẽter æquũ uideatur, præſertim illiterato, artiſq; medicinæ imperito. Sin autem me auſcultetis artis noĩe reſpondentẽ, intelligetis nimirũ nec omnia eſſe noſtræ facultatis, neq; conſimiles morborum

naturas,

naturas,nec eandem medendi rationem, nec eadem reme=dia in omnibus efficacia. Ac tũ palàm fiet, quantũ inter=sit,nolis quippiã,an nõ poßis. Vos interim patienter au=scultate me,hisce de rebus philosophantẽ: existimãtes nec inelegantem fore,nec extra causam, nec alienam à re, nec intempestiuã de his disputationem. Iam primum: Naturæ corporũ,ac tẽperaturæ,haudquaquàm eædẽ sunt: tametsi maxime in cõfesso est,ijsdem ex elementis cõstare. Verum alia de his,alia de illis magis aut minus participant: idq; loquor adhuc de corporibus uirorũ,quæ neq; similia sunt omnibus,neq; eadem temperatura,neq; eadẽ constitutio=ne. Vnde necessario consequitur,ut morbi quoq; tum ma=gnitudine,tum specie differẽtes, his accidãt:utq; alia sa=natu sint facilia,atq; ad curationem sponte propensa: alia rursum prorsus desperata:ut quæ & facillime corripian=tur,& grauißime à morbis prehendantur. Proinde siquis existimet,quãlibet febrim,aut quãuis tabẽ, aut peripneu=moniam,aut insaniã,quolibet in corpore unam atq; ean=dem esse genere:is non uideatur ponendus inter sobrios, neq; doctos:neq; inter eos,qui in rebus huiusmodi exqui=rendis elaborarunt. Quin idem malum in hoc corpore fa=cile sanabitur,in hoc minime. Quemadmodũ uidelicet tri ticum,si idem in diuersos eijcias agros:aliter proueniet in plano solo,profundo,irriguo,aprico,uẽtis salubribus ex=posito,exculto:nimirũ ubere,læto,copiosoq; fructu: Rur=sum aliter in montuosa,petricosaq; terra,aliter in opaca, aliter in subiecta montibus. In summa:pro cuiusq; loci di=uersa natura,uarie ꝓueniet. Itidẽ & morbi,pro rõne cor=porũ,ĩ quæ inciderint, aut maiores & uberiores, aut mi=

nores eueniunt. Verum his omißis pater, nec omnino di=scussare, uult quãuis insaniam in quouis corpore consimilem esse, similemq; desiderare curationem. Super hæc tam multa, muliebria corpora plurimũ differre à uirorũ corporibus, uel ad morbi corruptionem, uel ad sanãdi spem, aut desperationem, facile fuerit cognoscere. Siquidem uirorũ corpora bene cõpacta sunt, neruosa: laboribus, agitationibus, uita sub dio acta, exercitata. Contra fœminarũ, flaccida, male cõpacta, in umbra alita: Candida ob sanguinis inopiam, calorisq; penuriam, & humoris superuacanei abundantiã. Quare facilius corripiuntur, quàm uirorum: utpote morbis exposita, nec ferentia curationẽ: præcipue uero ad insaniam procliuiora. Nam cum multũ habeant iracũdiæ ac leuitatis, facileq; cõmoueantur: porrò corporis exiguæ sint uires: facile in hoc malum prolabuntur. Proinde non conuenit, in utrisq; eandẽ à medicis sanandi rationẽ requirere: Cum intelligatis, hæc ab illis longißimo distare interuallo: iam ab ipso protinus ortu discreta: tũ tota uitæ ratione, tum actionibus omnibus, tum studijs atq; exercitijs uniuersis. Quare cũ dicis, Insania laborat: adde hoc quoq;, laborat mulier. Neq; confundas hic omnia sub unã & eandẽ insaniæ referẽs appellationẽ. Verũ discretis ijs, quẽadmodũ & natura discreuit, quid in quoq; præstari poßit considera. Nam nos, quemadmodũ initio dixisse memini, illud in primis spectamus: ægroti corporis naturam, ac temperaturam: & cuius qualitatis magis sit particeps, calidius an frigidius, uigens an ætate deficiens, magnũ an pusillum, crassum an macilentũ: reliquáq; id genus omnia. Quæ si quis penitus expenderit: is

demum erit idoneus cui fides habeatur, uel desperanti, uel recipienti. Quandoquidem & insaniæ innumerabilia sunt genera, & causæ complures: nec uocabula quidem eadem. Neq; enim idem, desipere ac delirare, rabire & insanire. Verum hæc omnia nomina significant magis aut minus obnoxium esse morbo. Porrò causæ aliæ sunt uiris, aliæ fœminis. Rursum inter ipsos uiros, aliæ iuuenibus, aliæ senibus: puta iuuenibus immodica fermè repletio: senibus autem importuna calũnia, ira impotens, quæ sæpenumero incidit aduersus domesticos. Hæc initio perturbant animũ: deinde paulatim uergit in insaniã. Porrò mulierũ corpora & multæ res infestant, & facile in morbum adducunt. Præcipue uero si quẽ oderint uehementius, aut si inuideãt inimico, secundis rerum successibus utenti: aut si quid molestum sit: aut si cui succenseant. Hæc paulatim subglisceñtia, multoq; alita tempore, tandem in insaniam euadunt. Eiusmodi rerum aliquid uxori quoq; usu uenit pater: & haud scio, an nuper aliquid illi ægritudinẽ aliquam attulerit. Nihil enim illa oderat, quanquã morbo sanè tenetur, neque his malis ullius medici cura poterit eripi. Quod si quis alius se facturum receperit, aut si quis eam liberarit: tum me oderis licet, uelut iniurium. Tametsi ne illud quidem uerebor dicere pater. Etiã si nõ prorsus esset, ut est, desperandũ: sed adhuc aliqua salutis spes leuis ostenderetur: nec sic quidem facile manum admouerem: neq; statim auderem ministrare potionem: uidelicet ueritus fortunam, ac multorum hominum obtrectationem. Vides, ut omnes arbitrantur, priuignos inuisos esse nouercis omnibus, etiam si probæ fuerint: easq; hanc ceu communem quan-

dam mulierum insaniam insanire. Quare facile suspicatus fuisset aliquis, si malum hoc secus euenisset, neque profuissent remedia, perfidam ac dolosam fuisse curationem. Atque uxoris quidem res pater ad hunc sese habent modũ: idq; loquor, quod prorsus exploratum habeo: nunquàm melius est habitura, etiam si milies biberit pharmacũ: eoq; non operæpretium conari, nisi me in hoc solum urges ut frustrer: idq; uis ut fœdam mihi famam accersam. Patere, ut mihi eiusdem artis professores inuideant. Quod si me rursum abdicaris, ego quidem etiam si ab omnibus deserar, tamen tibi nihil imprecabor graue. Sed quid si (quod auertat deus) redeat morbus: (solent istiusmodi fermè mala irritata recurrere) quid erit mihi faciundum? Curabo, ut nosti, tum quoque: neque unquam defuturus sum officio, quod liberis natura præscripsit: neque generis, quoad in me fuerit, obliuiscar. Deinde si resipueris, num credere debeo futurum, ut me denuo recipias, illud uide. Iam ista quum facis, accersis morbum, pestemq; refricas: heri ac nudius tertius è tantis elapsus malis, contendis, uociferaris: quodq; grauißimum est, irasceris: ad odium propensus es: leges reuocas. Hei mihi pater, istiusmodi fuerant superioris insaniæ tuæ procemia.

ABDICATI FINIS, DES. ERAS. ROT. INTERPRETE.

Luciani

LVCIANI ICAROMENIPPVS, SIVE HYPERNEPHELVS, DES. ERAS. ROTEROD. INTERPRETE.

TER MILLE igitur erant stadia à terra usq; ad lunam, ubi prima nobis fuit mansio. Porrò hinc sursum ad solē parasangæ fermè quingentæ. Rursum ab hoc usq; ad ipsum deniq; cœlū, arcemq; Iouis in ædito sitam, tantū ferè spacij fuerit, quātū aqla probe succincta, atq; expedita queat uno die pagere. AMIC. Dic mihi per gratias Menippe: quæ sunt ista quæ de astris loqueris, ac tacitus tecū supputas? Etenim iādudū te assectans, audio soles & lunas: præterea autem & magnifica ista, mansiones ac parasangas, peregrina quædā commemorantem. MENIP. Ne mireris Amice, si sublimia, aëreaq; tibi uideor loqui: nam summā apud me reputo nup actæ peregrinationis. AMIC. Nimirū Phœnicū exēplo uiā stellis notaras. MENIP. Haud quaquā p Iouē: quin magis ipsis in stellis sum peregrinatus. AMIC. Papæ, longū profecto somniū mihi narras. Siqdē totas edormisti parasangas īsciēs. MENIP. Quid ais? somniū tibi referre uideor, q modo ab ipso Ioue ipse reuersus adsum? AMIC. Quid audio? Itáne Menippus nobis à Ioue delapsus adest è cœlo? MENIP. Ita sanè. Ego tibi ab ipso illo summo Ioue hodie uenio, rebus interim dictu miris, & auditis, & cōspectis. Quod si nō credis, eqdē hoc ipso noīe supra modū gaudeo, cum supra fidē esse uideo,

meam felicitatem. AMIC. Et quo pacto diuine atque Olympie Menippe, mortalis cũ ſim, ac terreſtris, queã nõ credere uiro, q nubes ſuperarit: quiq; ut Homericis dicã uerbis, iam ſit cœlitũ è numero unus? Verũ illud mihi dicito, ſi moleſtũ nõ eſt, qbus modis in altũ ſubuectus es, aut unde nactus ſcalas tanta magnitudine? Nam quantũ ad faciem ac formã attinet, nõ es admodũ ſimilis illi Phrygio: ut cõiectare poßimus, te quoq; ab aquila raptũ fuiſſe, quo pocillatoris alicubi munere fungereris. MENIP. Non me clam eſt te iamdudũ irridere. Neq; uero id omnino mirum, ſi narrationis nouitas tibi fabulæ uidetur adſimilis. Cæterum ad cõſcenſum nihil mihi erat opus, neque ſcalis, neq; uti pueri illius in morẽ ab aquila raperer: propterea quod alæ mihi eſſent propriæ. AMIC. Iam uero iſtud quod narras, uel ipſum Dædali factum ſuperat. Siquidem præter alia, nobis inſcientibus, miluius quiſpiã aut graculus ex homine factus es. MENIP. Recte amice: neque procul à ſcopo cõieciſti. Etenim illud Dædali de alis inuẽtum ipſe quoque ſum machinatus. AMIC. At interim omnium audaciſsime, nõ ueritus es, ne tu quoq; alicubi in mare delapſus, Menippeum aliquod pelagus tibi cognomine redderes: quemadmodum ille Icarium? MENIP. Nequaquam: Siquidem Icarus cum alas haberet cæra adglutinatas: eaq; quàm primũ ad ſolem eſſet liquefacta, defluxis alis, non mirum ſi decidit. At nobis citra ullam cærã erant pennæ. AMIC. Iſtud qui fieri potuit? Iam enim haud ſcio quo pacto paulatim me adducis, ut uera uideãtur quæ narras. MENIP. Ad hũc fermè modũ. Aquilã egregie magnam, tum autem & uulturem ualidum arripui.

pui. His cum alas unà cum ipsis brachijs præsecuissem. Quin potius si uacat totius cōmenti rationem ordine tibi percensebo. AMIC. Mihi quidem uel maxime uacat. Adeo sublimis à sermone tuo pendeo: iamq; ad narrationis finem inhio. Ne uero me negligas, per Iouē amicitiæ præsidem, auribus in aëre suspensum, ob tuam narrationem. MENIP. Ausculta igitur. Neque enim ciuile fuerit, si spectem amicum ore hiante relictū: eumq;, quēadmodum tu ais, ab auribus suspensum. Ego igitur cum expendēs ea quæ sunt in uita mortalium: protinus omnes res humanas repperissem ridiculas, humiles, instabiles: nempe opes, imperia, magistratus: cōtemptis his, atq; horū studio, adiectoq; animo ad ea, quæ uere sunt bona: conatus sum ab his tenebris emicare, & ad uniuersi naturā suspicere. Atque hic mihi multam attulit hæsitationem: primū hic ipse qui à sapiētibus appellatur mundus. Neq; enim inuenire poterā, neq; quo pacto factus fuisset, neque quo opifice: neq; quod esset illius uel initium, uel finis. Deinde cum particulatim contemplarer, multo etiam magis ambigere sum coactus. Quippe qui uiderem stellas temere p cœlū disiectas. Tum solem ipsum, quid tandem esset, scire gestiebā. Super omnia uero quæ Lunæ accidebant, mihi uidebantur absurda ac planè mira: putabamq; causam aliquam arcanam & inexplicabilem esse, cur illa subinde speciem formamq; uariaret. Quinetiā fulgur emicans, tonitru erumpens, tum pluuia, nix, grando è sublimi demissa. Videbātur hæc quoque omnia coniectu difficilia: quæq; nullis notis deprehendi possent. Itaque cum ad eum modum essem affectus: optimum factu ratus sum, ut horum unumquodq;

à philoſophis iſtis perdiſcerem. Siquidem exiſtimabant illos ueritatem omnem docere poſſe. Quare cum ex illis præſtantiſsimos delegiſſem, quantum mihi coniectare licebat, è uultus auſteritate, eq; coloris pallore, ac barbæ profunditate. Mirum enim ut mihi ex ipſo protinus aſpectu ſublimiloquos quoſdam, & cœleſtium rerum peritos uiros præ ſe ferebant. His ubi memet docendum tradidiſſem magna pecunia: quam partim eueſtigio præſentē numeraui: partim tum me perſoluturum ſum pollicitus, ubi ad philoſophiæ ſummam peruentum eſſet: non grauabar erectus ad nugas doceri, & uniuerſi diſpoſitionem diſcere. At illi tantum aberant, ut me priſtina liberarent inſcitia, ut in maiores etiam dubitationes coniecerint: principia neſcio quæ, ac fines, tum inſecabilia, inania, ſyluas, ideas, atq; id genus alia, mihi quotidie offundentes. Verum illud interim mihi uidebatur omnium eſſe grauiſsimum: quod cum nihil inter illos conueniret, uerū pugnantia, diuerſaq; inter ſe omnia loquerentur: tamen poſtulabant, ut ſibi fidem haberem, ac ad ſuā quiſq; rationem me conabatur adducere. AMIC. *Rem abſurdam narras. Si uiri cum eſſent ſapientes, inter ſeſe de rebus factioſe diſsidebant: neq; de iiſdem eadē probabāt.* MENIP. *Atqui rideres Amice, ſi audieris illorum arrogātiam, & in diſſerendo prodigioſam cōfidentiam. Qui quidē cum humi ingrederētur, nihiloq; præſtantiores eſſent nobis, qui ſuper terram ambulamus, ne cernētes quidem acutius quàm quiuis alius aſtans, nonnulli cæcutientes etiam ſenio atque inertia: tamen & cœli terminos perſpicere ſeſe profitebātur: ſolem quoq; ipſum dimetientes, & ea quæ ſupra lunā*

ſunt,

ſunt, aggredientes: Ac perinde quaſi ex ipſis delapſi ſtellis: ita & magnitudinem illarum, & figuram explicabãt. Ac ſæpenumero cum forte ne illud quidem certo ſcirent, quot ſtadijs à Megara abeſſent Athenæ: tamen ſpacium, quod intereſt inter ſolem & lunam, quot eſſet cubitorum, audebant pronunciare. Tum aëris altitudinẽ, maris profunditatem, terræ ambitum dimetientes. Ad hæc, circulos depingebant, ac triangulorum figuras ſuper quadrangulos inducẽtes: neq; non ſphæras quaſdã picturatas, cœlum ſcilicet ipſum metiẽtes. Iam uero illud an non inſulſum, & inſignis arrogantiæ? quod cum de rebus uſq; adeo incertis loquantur, nihil tamen ita proponunt, quaſi cõiecturis ducantur: uerum ſupra modum cõtendunt: neq; ullum uincẽdi locum alijs relinquunt. Tantum non iureiurando confirmantes Solem maſſam eſſe candefactã, incoli Lunam, ſtellas aquã potare, idq; Sole ueluti ſitula quadã per funẽ demiſſa, uaporem è mari attrahente, atque illis omnibus ordine potum diſtribuente. Nam quanta ſit in dictis pugnantia, id haud difficile fuerit cognoſcere. Iam mihi ſpecta per Iouem, num illorum decreta inter ſe cõſentiant, ac non magis longiſſimis diſſita interuallis. Quandoquidem primũ de ipſo mundo uaria eſt ſentẽtia, cum alijs & ingenitus, & nunquã interiturus eſſe uideatur. Rurſum alij, & opificem illius, & fabricandi modum eloqui ſint auſi. Quos equidẽ cum primis admirabar, propterea quod cũ deum quendam rerum omniũ opificem præpoſuiſſent, non illud etiam adderent, uel unde is eſſet profectus, aut ubi loci cõſiſteret cum omnia fabricaretur. Nã ante uniuerſi exortũ, nõ poſſis uel tẽpus, uel locũ imaginari. AMIC.

Prorſus

Prorſus audaces quoſdã Menippe homines, ac prodigiorum autores mihi narras. MENIP. *Quid autẽ, ſi iam audias uir optime, quæ diſſerant & de Ideis, & de incorporeis: tum quæ de finito & infinito nugantur? Nam & his de rebus acriter inter ſe digladiantur. Dũ alij fine circũſcribunt uniuerſum: alij contra, finem illud neſcire exiſtimant. Quin inſuper quidã ex iſtis complures eſſe mundos demonſtrabant, damnantes eos, qui de hoc uelut uno quopiã illorum diſputarẽt. Rurſum alius, neſcio quis uir, haud quaquàm amicus paci, bellum rerum omniũ parentem eſſe cenſebat. Nam de dijs, quid iam attinet loqui? Cum his deus eſſet numerus: illi rurſus, per canes & anſeres ac platanos deierarent. Deinde alij, reliquis omnibus dijs expulſis, uni Soli rerum omniũ imperiũ tribuebãt: ita ut mecum etiam animo diſcruciarer, cum tantã audirẽ deorum inopiam. E diuerſo alij liberaliores, multos deos faciebant: ac diſſectis illis hunc aliquem primũ deũ appellabant: his ſecundas aut tertias diuinitatis partes tribuebant. Ad hæc alij incorporeũ quiddã & informe putabãt eſſe numen. Alij corpus eſſe imaginabantur. Deinde non omnes erant in hac opinione, ut putarent dijs eſſe curæ res mortaliũ: uerum erãt nõnulli, qui eos omni cura liberãtes, haud aliter atq; nos cõſueuimus ætate defectos, à miniſterijs dimittere: nihilo aliuſmodi eos inducunt, quàm cuiuſmodi in comœdijs induci ſolent ſatellitia. Iam alij ſuperantes hæc omnia, ne eſſe quidẽ ullos omnino deos credebãt, ſed mundũ nullo domino, nulloq; duce temere ferri ſinebant. Atqui cum hæc audiebã, uerebar non habere fidem uiris altiſremis ac probe barbatis. Neque tamen inueniebam,*

bam, ad cuius dicta me uerterem, ut aliquam illorum sententiā nanciscerer irreprehensam, ac nequaquàm ab alio subuersam. Itaq; planè tandem Homericum illud mihi usu ueniebat. Nam sæpenumero animus incitabat, ut huic alicui illorum crederem:

Sed me mens diuersa uetabat.

In quibus omnibus cum perplexus hæsitarem, desperabam futurū, ut super his uerum aliquid in terris audirem: cæterum unica tantū uia, uniuersa dubitatione liberari posse, si ipse alis aliqua ratione additis, in cœlū ascenderem. Eius rei conficiendæ spem mihi præbuit primū ipsa cupiditas, deinde fabularum scriptor Aesopus, qui aquilis ac scarabeis, interdū & camelis cœlū adiri potuisse demonstrat. uerum ut mihi ipsi alæ prouenirent aliquādo, id nulla ratione fieri posse uidebatur. Cæterū si uulturis, aut aquilæ alas induissem, nam has solas sufficere ad humani corporis modum, futurum forsitan, ut mihi succederet experientia. Itaque correptis auibus, alteri dextram alam, porrò uulturi sinistrā amputaui, idq; admodū scite. Deinde quū obligassem, humerisq; loris ualidis accommodassem: tum summus pennis ansas quasdam manibus inserendis addidissem, mei ipsius periculum faciebam: primum subsiliens, ac manibus interim subseruiens, & anserum exēplo paulum adhuc à terra uolatu me sustollens, inter uolandū summis interim pedibus ingrediens. Postea quum res ex animi sententia succederet, iam audacius etiā experimentū aggrediebar: cōscensaq; arce demisi meipsum per præceps, atq; inde in ipsum ferebar theatrum. Mox ubi nullo periculo deuolassem, sublimia iā & ardua cogitare cœpi: ac tollēs me à

me à Parnetho *siue* Hymetto,*ad* Geraneam *usq; uolabã:* Rursum *inde ad* Acrocorinthum *subuolaui: deinde supra* Pholoën *&* Erymanthum *ad* Taygetũ *usq;.* Ergo *quum tandem audax facinus satis essem meditatus, iamq; perfectus & altiuolus euasissem, nõ amplius de pullis imitandis cogitabã, uerum conscenso* Olympo, *quàm leuißimo cõmeatu onustus, inde rectà in cœlum tendere cœpi: initio quidem oborta oculorum uertigine ob profunditatem: & postea ferebam, & hoc quoq; facile.* Verum *ubi iam ipsi lunæ uicinus essem, plurimumq; nubiũ essem emẽsus, sentiebam me defatigatũ, maxime in ala sinistra, nempe uulturina.* Huc *igitur diuerti, ac sup eam insidens requiescebã, in terrã interim è sublimi respiciens, neq; secus quàm* Homericus *ille* Iuppiter, *nũc bellacium* Thracum *regionem despiciens, nunc* Mysorũ, *mox (si libuisset)* Græciã, Persidem, Indiamq;*: ex quibus omnibus uaria quadam uoluptate perfundebar.* AMIC. Ergo *ista quoque narrabis* Menippe, *ne ulla prorsus peregrinationis parte fraudemur: quin potius si quid obiter in itinere conspexisti, fac ut hoc quoq; sciamus.* Nam *ego sanè haud mediocria dicturum te expecto, de terræ forma, deq; omnibus quæ in terra sunt, cuiusmodi tibi uisa sunt ex alto contemplanti.* MENIP. *At tu quidẽ recte cõiectas* Amice. Quãobrẽ *quatenus licet, conscensa luna inter narrandũ peregrinãti comes esto, simulq; mecum contemplare totam terræ speciem, habitumq;.* Atque *initio quidem admodum pusillam quandam terram mihi uidere uidebar, multo inquam, luna minorem: ita ut ego repente intentis oculis diu dubitarẽ, ubi nam essent tanti illi montes, ac tantum mare: quod*

ni Rhodiorum Colossum conspexissem, tum Phariā turrim, haud dubie prorsus ubinā esset terra, me prorsus latuisset: uerū ista quod sint sublimia, præq; cæteris eminentia, præterea oceanus paulatim ad solē resplendescēs, indicabāt terrā esse id quod uidebā. Mox ubi fixius intenderem oculos, iam mihi omnis mortalium uita cœpit esse conspicua: non solū singulæ nationes atque urbes: sed planè uidebam nauigantes, bellantes, agricolantes, litigātes, mulieres, feras: & ut summatim dicam:

Quicquid tellus educat alma.

AMIC. Ista quæ nunc dicis, haud quaquā sunt uerisimilia, ac secum pugnātia. Etenim quum paulo ante Menippe terrā requireres, propter ingens in medio interuallum in arctum cōtractā, adeo ut nisi Colossus tibi fecisset indicium, forsitan aliud quiddā uidere te credidisses, qui repente factus Lynceus, cuncta quæ sunt in terra, dignoscis: homines, feras, ac propemodū etiam culicum nidos.

MENIP. Recte tu quidē admones: nam quod maxime dictum oportuit, id nescio quomodo præterij. Siquidem quum ipsam quidē terrā conspectā agnoscerē: cæterū reliqua nō possem perspicere propter altitudinem, nimirum iam nō pertingēte oculorū acie, grauiter ea res me discruciabat, ac uehemēter perplexū habebat. Ego quū ad hunc modū essem sollicitus, ac propemodū etiā lachrymarer: adest à tergo sapiens ille Empedocles, ea specie ut carbonarium quēpiā esse diceres, cinere oppletus, atq; exustus: Hunc ego quum uidissem (dicendū est enim) nōnihil perturbabar, ratus dæmonem aliquem lunarem uidere me. At ille: Bono, inquit, es animo Menippe:

Nullam

Nullum ego sum numē, quid me immortalibus æquas? Sum Empedocles ille physicus: etenim ubi me præcipitem in crateras iniecissem, fumus ab Aetna raptū huc subuexit. Itaq; nunc lunā incolo: aëriuagus plerūq;, ac rore uictito. Adsum autem hæsitantiam istam tibi adempturus: nā illud (ni fallor) male te habet, torquetq;, quod non liceat tibi perspicue terram cernere. Bene abs te factum est, inquā, optime Empedocles: ubi primum deuolaro rursus in Græciam, tui memor sacrificabo tibi in fumario: atque in Nouilunijs ter ad lunā inhians, uota faciam. Imò per Endymionē, inquit ille, haud huc accessi præmij gratia, sed affectio quædam mouit animum meum, quum te uiderem affectū molestia: uerū scis quid facies, quo perspicax fias? Non per Iouem, inquam, nisi tu mihi forsitan caliginem amoueas ab oculis: nam in præsentia uideor nō mediocriter lippire. Atqui me, inquit ille, nihil erit opus. Etenim ut acute uideas, id ipse tecum è terra allatum habes penes te. Quid igitur est istud, inquā, neq; enim noui? An ignoras, inquit, te dextram aquilæ alam indutum esse? Scio, inquam, maxime, sed quid alæ cum oculo? Quoniam, inquit, aquila inter animantia cætera acutissimi uisus est, unde sola solem aduersum obtuetur: atque ita demum est rex & ingenua aquila, si non conniuentibus oculis aduersus radios aspiciat. Ita quidem aiunt, inquam. Quare iam me pœnitet qui non meis exemptis oculis aquilinos inseruerim, cum huc ascenderem. Nam nunc sanè dimidiatus aduenio, neque omni ex parte satis regaliter adornatus, quin magis adsimilis uideor nothis istis & abdicatis. Attamen in te est, inquit, ut protinus alterum oculum regalem habeas.

Etenim

Etenim si assurges, uelisq; cohibita uulturis ala, alterā solam mouere, iuxta proportionem alæ, dextro oculo cernes acute, quominus altero cæcutias nulla ratione succurri potest, propterea quod ad partem pertineat deteriorem. Mihi, inquā, satis est, si uel dextra ex parte aquilino more cernā. Nihilo enim fuerit deterius, cum mihi non raro uidisse uidear, fabros altero oculo melius etiā ad regulam exæquātes ligna. Hæc locutus, simul ea faciebā, quæ præceperat Empedocles, ille interim paulatim subducens sese, sensim in fumū euanuit. At simulatq; mouissem alā, ingens lumen mihi circūfulsit, adeo ut cuncta fierent in cōspicuo, quæ hactenus latuerant. Deflexis igitur in terram oculis, clare uidebā, & urbes, & homines, & quæ fiebāt: neque solū ea quæ sub dio, uerū etiā quæ domi faciebāt, rati sese à nemine uideri. Ptolemæū uidi cū sorore rē habentē: Lysimacho struentē insidias filiū: Antiochū Seleuci filiū, nouercæ Stratonicæ clanculū innuentē: Thessalū Alexandrū ab uxore tolli è medio: Antigonum filij uxorem adulterio stuprantem: Attalo uenenum porrigentem filium. Rursum ex altera parte Arsacen interficientē mulierculā: & Arbacen eunuchum gladium educentem in Arsacem. Porrò Spartinus Medus è conuiuio foras protrahebatur à satellitibus, calice aureo in frontem impacto. Atq; his fermè consimilia tum in Lybia, tum apud Scythas ac Thraces, in regijs geri licebat cernere. Nempe adulterantes, occidentes, insidiantes, rapientes, peierantes, trepidātes, nōnullos ab intimis amicis prodi. Ac regum quidem negocia huiusmodi mihi spectaculum exhibebant. Cæterum quæ factitabāt plebei, longe magis erant ridicula. Siquidem &

inter hos uidebam Hermodorũ Epicureũ *ob mille nummũ peierantẽ:* Agathoclem Stoicum *de mercede discipulũ in ius uocantem:* Cliniã *rhetorẽ ex Aesculapij fano phialam aureã suffurantẽ:* Herophilũ Cynicũ *in fornice dormiẽtẽ.* Quid enim alios cõmemorẽ, qui parietes perfoderent, qui lites agitabãt, qui fœnerabãt, qui reposcerẽt? Nã uarium quoddã & undiq; mixtũ erat spectaculũ. A M I C. Atqui recte facies Menippe, si ista quoq; retuleris. Cõsentaneum est enim te ex his nõ uulgarẽ cepisse uoluptatẽ. MENIP. Ne fieri quidẽ potest Amice, ut cuncta ordine recenseam, quum spectare modo ista fuerit difficillimũ: uerũ rerũ fastigia eiusmodi fermè uidebantur, qualia refert Homerus in clypeo, ubi erant cõuiuia, nuptiæq;. Altera ex parte iudicia & cõciones. Rursum alia ex pte sacrificabat quispiam. In proximo uero cõspiciebatur aliquis luctũ agens. Porrò quũ ad Geticam respicerem, uidebã belligerantes Getas. Rursum ubi ad Scythas deflecterem, cernere erat errantes in plaustris. Mox ubi paululũ in diuersam partem deflexissem oculũ, spectabã agricolãtes Aegyptios. Phœnix scortabatur, Cilix latrocinabatur, Lacon loris cædebatur, Atheniensis causas agebat. Hæc omnia quũ eodem tempore gererentur: cogita nũc cuiusmodi uisa fuerit rerum cõfusio. Nõ aliter, quàm si quis producat multos saltatores, uel potius multas choreas: deinde præcipiat, ut omisso cõcentu propriã quisq; cantionẽ canat. Deinde si certatim canat unusquisq;, & peculiarẽ suum cantũ absoluere studeat, uocisq; magnitudine uicinũ superare cõtendat: cogita tecum per Iouẽ, cuiusmodi futurus sit eiusmodi cantus. A M I C. Modis omnibus Menippe ridiculus ac

confu

confuſaneus. MENIP. Atqui Amice, hoc genus ſunt omnes qui in terris choreas agunt, omniſq; mortaliũ uita ex huiuſmodi cõſtat diſcrepãtia: quippe qui nõ modo ſonent abſona, uerum & ornatu ſint diſsimili, diuerſaq; moueant, neq; quicquàm idẽ cogitent, donec choragus oẽs è ſcæna exigat, negans diutius choreas ducere oportere. Id ubi factum eſt, iam oẽs ſunt inter ſe ſimiles, taciti, nec amplius cõfuſam illã, & incõpoſitam canentes cantionẽ. Verum in uario ipſo ac multiformi theatro, uidelicet ridicula erãt quæ gerebantur omnia: præcipue uero mihi riſum mouebãt ij, qui de agrorũ finibus cõtendebant, quiq; ſibi placerẽt hoc nomine, quod Sicyoniũ agrum colerent, aut quod Marathonis eam partem haberent, quæ eſt iuxta Oenoën, aut quod in Acarnania iugerũ mille poſsiderent. Cum uniuerſa Græcia, quẽadmodũ id tẽporis mihi è ſublimi deſpiciẽti uidebatur, quatuor digitorũ ſpacium habere uideretur. Attica (niſi fallor) proportione minima pars erat. Itaq; pſpexi qd eſſet reliquũ, quod diuitibus iſtis animos tolleret. Etenim is qui inter hos quàm plurimum agri poſsidebat, uix unã ex Epicureis atomis colere mihi uidebatur. Cæterũ ubi ad Pelopõneſum flexiſſem oculos: deinde terrã Cynoſuræ ſubiectã aſpexiſſem, ueniebat in mẽtẽ pro quãtula regione, quæ nihilo eſſet latior lente Aegyptia, tam ingẽs Argiuorũ ac Lacedæmoniorũ multitudo cecidiſſet uno die. Porrò ſi quem cõſpexiſſem auro ſuperbientem, quod anulos haberet octo, phialas quatuor, magnopere ridebã & hunc. Nam Pangæum uniuerſum, unà cum ipſis metallis, uix erat magnitudine milij. AMIC. O te felicem Menippe, qui tã nouũ ſpectaris ſpectaculum.

Sed age dic mihi per Iouem, ciuitates atq; homines ipsi, quanti uidebantur ex alto contemplanti? MENIP. *Equidē arbitror te sæpenumero formicarū concionem uidisse: aliquas in orbem obambulantes, nonnullas exeuntes, rursum has in ciuitatem redeuntes. Atq; hæc quidem fimū exportat: hæc alicunde raptam fabæ tunicam, aut dimidiatum frumenti granum currens apportat. Consentaneum est autem pro ratione uitæ formicarum, esse apud illas & ædium fabros, & cōcionatores, & magistratus, & musicos, & philosophos. Sed urbes sanè cum ipsis uiris, formicarum nidis maxime uidebantur adsimules. Quod si tibi uidetur humilius exemplum, uiros cum formicarum republica conferre, uetustas Thessalorum fabulas specta. Reperies enim Myrmidonas, gentem bellicosissimā, è formicis uiros natos esse. Iam posteaquàm satis spectassem oīa, satisq; risissem, excußi meipsum, subuolaui*

Ad reliquos diuos Iouis altitonantis in ædes.

Nondū stadiū ascenderā, cū Luna, fœminea sonans uoce: Menippe, inquit, ita tibi cōtingāt quæ optas. Inserui mihi in re quapiā apud Iouē. Dic, inquā, neq; enim erit molestum, nisi si quid oneris sit portandum. Nuncium, inquit, quendā haud grauē, ac petitionē meo noīe Ioui perferes. Enecor Menippe, & multa, & intolerāda ab istis philosophis audiens. Quibus præterea nihil est negocij, nisi ut curiosi res meas exquirant, quæ sim, quanta sim, & quam ob causam dissecer, dimidiataq; fiam: curq; utrinq; gibbosa uidear. Tum hi me dicunt inhabitari: illi speculi ritu supra mare suspensam esse. Alij rursus, quod quisq; secum excogitarint, hoc mihi tribuunt. Postremo ipsum quoque

lumen

lumen aiunt mihi & furtiuum esse, & adulterinũ: quodq; superne à sole proficiscatur, neq; finem faciunt, etiã cum hoc qui mihi frater est, cõmittere me, & factionem inter nos serere conantes. Neq; *satis erat illis, quæ de ipso dixerunt sole; saxum esse illũ, & massam candentem.* Et *tamen quàm multarũ rerum illis sum cõscia, quas noctu patrant, turpissimas & execrandas, cũ interdiu tetrici sint, & aspectu uirili, habituq; graues, & imperitorũ oculos in se cõiectos habẽtes. Atq; ego cũ ista uideã, silco tamen: Neq; enim decorũ arbitror, retegere atq; in lucẽ efferre nocturnas illas diatribas: & quam quisq; in operto uiuat uitam.* Q*uinctiã si quẽ cõspicerem adulterantẽ, aut furãtem, aut aliud facinus quàmmaxime nocturnũ audentem, cõtinuò contracta nube tegebã, ne uulgo ostenderẽ uiros senes, ea gerentes, quæ neq; barbæ prolixæ, neq; uirtutis professioni essent decora. At istis pro nihilo est oratione me discerpere, modisq; oĩbus cõtumelia afficere. Adeo, ut testis est mihi nox ipsa, sæpius in animo habuerim, quàm possem hinc longissime demigrare quópiã, ubi liceret curiosam istorũ linguam effugere. Hæc igitur memineris, ut* I*oui renũcies: simulq; illud addas, ne fieri quidẽ posse, ut hoc in loco durem, nisi physicos illos cõminuat, dialecticis os occludat,* S*toam demoliatur,* A*cademiã exurat, quæ in* P*eripato habentur, diatribis finem imponat.* S*iquidem ad hunc denique modum fiet, ut mihi paretur quies, desinantq; me quotidie commetiri.* F*ient, inquam, quæ mandas, simulq; rectà ad ipsum cœlum tendebam,*

N*ulli ubi comparent hominúmue boúmue labores.*
E*tenim paulo post ipsa etiam* L*una mihi perpusilla uidebatur*

batur è sublimi. Tandē & terram obtexerat. Porrò relicto ad dextram sole, per ipsas uolans stellas, tertio die ad cœlū perueni. Ac primū quidē mihi uisum est, protinus ita ut erā, introire: ratus facile fieri posse ut fallerem: quippe dimidia mei parte aqla. Porrò aquilā sciebā iam olim esse Ioui familiarē. Post apud me ppendebā illos quàm primū deprehēsuros esse me, qui alterā alam uulturinā indutus essem. Quapropter optimū factu ratus, nō temere uenire in periculū, adiēs pulsaui fores. At Mercurius audito pulsu, ac nomē percontatus meū, festinato abijt, Ioui renunciaturus. Nec multo post, intro sum accersitus, magnope pauitās ac tremēs. Offendoq; deos omneis pariter cōsidētes, nec hos absq; solicitudine. Nōnihil enim animos illorū turbabat nouus & inopinatus aduētus meus. Et quātū antea nūquā expectabāt, futurū, ut mortales oēs mox aduenirent, ad eundē modū alati. Porrò Iuppiter, admodū terribili uultu, toruoq; & Titanicome obtuens, inquit:

Quisnā es, & unde uenis: ubi nā urbs tibi, quę parētes? Hoc ubi audissem promemodum metu sum exanimatus. Attamē cōstiti stupidus, præq; uocis magnitudine attonitus. Aliquāto post ad me reuersus, oīa dilucide exposui, ab ipso exorsus capite. Quēadmodum concupissem sublimia illa cognoscere: Quēadmodū accessissem ad philosophos: Quēadmodū pugnātia loquētes audissem: Quēadmodū desperassem, distractus illorū dictis. Deinde meum inuentum, tum alas reliquaq; omnia, usque ad ipsum cœlum. Post omnia addidi quæ Luna mandarat. Itaque ridens Iupiter exporrectus aliquantum superciliis: Quid dicas, inquit, de Oto & Ephialto, cum ausus sit & Menippus in

cœlum

cœlum aſcendere? At in præſentia quidem te ad hoſpitij conſuetudinem inuitamus. Cras, inquit, ſuper his quorum gratia huc adueniſti, dato reſponſo dimittemus: ſimulq́; cum dicto ſurgens, ibat ad eam cœli partem, unde maxime omnia poterāt exaudiri. Iam enim tempus erat, ut uotis audiendis conſideret. Atque interim inter eundem, percontabatur me ſuper his negocijs, quæ eſſent in terra, ac primum quidem illa: Quanti nunc uenit triticum in Græcia: Et num ſuperior hyems grauiter uos tetigit: Et num holera egent hymbre copioſiore. Sub hæc rogabat: num quis adhuc ſupereſſet è Phidiæ genere: Et quam ob cauſam Athenienſes tot annos Iouialia intermiſiſſent: & num in animo haberent Olympium ſuum abſoluere: Et num eſſent comprehenſi, qui templum Dodonæum ſacrilegio ſpoliaſſent. Ad ea cum reſpondiſſem: Dic mihi (inquit) Menippe, de me uero quam habent homines opinionem? Quam (inquam) ò here, niſi maxime piam? nimirū omniū deorum regem eſſe te. Ludis tu quidem, inquit. Cæterum ego contētionem illorum probe noui, etiam ſi nihil fateare. Siquidem fuit olim tempus, cum illis & uates eſſe uiderer, & medicus. In ſumma, unus eram omnia. Tum Iouis plenæ erant, & uiæ omnes, ſimul & mortaliū conciones. Piſa ac Dodona ſplendidæ erant, ac conſpiciendæ omnibus. Porrò præ fumo ſacrorum, nec attollere oculos mihi licebat. Verum poſteaquàm Apollo apud Delphos cōſtituit oraculū: Aeſculapius medicinæ officinā Pergami, ſimulatq́; Bendidium natum eſt in Thracia: Anubis templū in Aegypto: Dianæ apud Epheſios, ad iſta quidē concurrūt omnes, ſolēnes cōuentus celebrāt: Hecatombas

offerunt, mihi uero tanquàm ætate defecto, abunde magnũ honorẽ habuisse se putant, si solido quinquẽnio sacrificarint in Olympia. *Proinde uideas aras meas frigidiores, quàm sint uel* Platonis *leges, uel* Chrysippi *syllogismi. Huiusmodi quæpiã cõfabulati, in eum peruenimus locum, ubi cõsessurus erat ad exaudienda uota. Erant autẽ ordine sitæ fenestræ, cuiusmodi sunt ora puteorũ, habentes opercula, iuxta unam quanq; sella posita erat aurea. Itaq; Iuppiter cum ad primam assedisset detracto operculo, præbuit sese petentibus. Optabant autem ex omni undiq; terra, diuersa, uariaq́;. Nam ipse quoq; admotis pariter auribus simul audiebã uota. Erant autẽ huiusmodi. O Iuppiter, contingat mihi regnũ. O Iuppiter, contingat cepas & allia mihi prouenire. O Iuppiter utinam pater mihi breui moriatur. Rursum alius aliquis dicit: Vtinam existam hæres uxoris: Vtinã nemo resciscat me struxisse insidias fratri: Contingat mihi uincere litẽ: Coronari* Olympia. *Porrò ex his qui nauigabant, hic optabat ut spiraret* Boreas: *ille ut* Nothus: *Agricola optabat pluuiã: contra fullo solem. At Iuppiter audiens, & singula uota diligenter expendens, non omnibus pollicebatur.*

Verum hoc concessit Saturnius, abnuit illud.

Nã iusta uota per os fenestræ sursum admittebat, admissa ad dextram statuẽs. Rursus iniqua remittebat irrita, flatu deorsum redigẽs, ne possint ad cœlũ accedere. Super uno quodã uoto uidebã illũ etiã ambigentẽ. Etenim cũ essent duo, qui diuersa peterent, æquales uictimas pollicitantes: non inueniebat utri potius annueret. Itaq; iam Academicon *illud illi accidebat, ut nihil statuere posset. Verũ exẽplo* Pyr

plo Pyrrhonis suspensus hærebat etiam, ac considerabat. Porrò cũ iam satis uota proponẽtibus dedisset operam: ad proximam digressus sellã, & ad secundã fenestrã, prono capite fœdera feriẽtibus, ac iurantibus dabat operã. Vbi his quoq; responsum esset, ac Hermodorum Epicureum fulmine cõminuisset: ad proximã deinde sellã sese trãstulit, de diuinationibus oĩbus & augurijs auditurus. Hinc ad sacrificiorum fenestram transijt, per quod fumus ascẽdens, denunciabat Ioui nomen uniuscuiusq;, qui rem diuinam faceret. Rursum omißis his, uentis & horis mandabat, quæ facere deberent. Hodie apud Scythas pluito, apud Libyes fulgurato, apud Græcos ningito. At tu Borea spira in Lydia, Tu Nothe quiesce, Zephyrus Adriani undas concitet. Tum in Cappadociam grandinis mille modij dispergantur. Tandem omnibus fermè ordinatis, discedebamus in eum locum ubi compotant dij. Iam enim cœnæ tempus erat. Meq; Mercurius arreptũ iußit accũbere iuxta Panẽ, & Corybantes, & Attim, ac Sabaziũ, inquilinos istos & ancipites deos. Interea panem exhibebat Ceres, Bacchus uinum, Hercules carnes, mirta Venus, Neptunus Mænides: simul interim & ambrosiam & nectar furtim degustabam. Nam optimus ille Ganymedes, ut est hominum amans, si quando conspexisset Iouem auertere oculos, nectaris cyathũ unum, nõnunquam etiam duos mihi infundebat. Dij uero quemadmodum alicubi dixit Homerus, & ipse opinor, ut ego illic cõspicatus, neq; frumentũ edunt, neq; potant nigrantia uina, uerum ambrosiam apponũt, & nectare inebriantur: præcipue uero gaudẽt uesci sacrificiorũ fumo, unà cum ipso nidore, sub-

uolante: ad hæc ſanguine uictimarum, quem ſacrificantes aris infundunt. Cæterum inter cœnandum, & Apollo cithara canebat, & Silenus Cordacem ſaltabat, & Muſæ ſurgentes in medium, tum Heſiodi Theogonias nobis canebant, tum primam ex Pindaricis hymnis odam: deinde omnium ſaturi requieuimus, quo quiſque ſederamus loco, ſatis uuidi potu.

At reliqui noctem diuiq́; , hominesq́; per omnem
Dormibant, me nequaquàm ſopor altus habebat:

Verum mecū animo uerſabam, cum alia permulta, tū illa præcipue, qui fieret, ut Apollini tanto iam tēpore nō proueniret barba, aut quo pacto naſceretur nix in cœlo, quum ſol ſemper adeſſet, unaq́; cōuiuium agitaret. At tum quidem puſillū obdormij. Mane uero ſurgēs Iuppiter, iuſsit indici concionem: mox cum adeſſent omnes, ſic fari er infit: Vti uos conuocarem, in cauſa fuit hoſpes hic, qui heri aduenit: uerum quum alioqui iam olim mihi fuerit animus communicare uobiſcum de philoſophis, maximeq́; uero à luna, hisq́; de quibus illa queritur, commotus, ſtatui haud quaquàm diutius prorogare conſultationē. Eſt enim hominum genus, quod non ita pridem in uita fluitare cœpit, iners, contentioſum, gloriæ auidum, iracundum, gulæ ſtudioſum, ſtultum, faſtuoſum, cōtumelioſum: & ut uerbis Homericis dicam,

Telluris inutile pondus.

Iſti igitur in ſectas diuiſi, ac uarijs rationum labyrinthis excogitatis, alij ſeſe Stoicos appellant, Academicos alij, alij Epicureos, alij Peripateticos: alijs item uocabulis, his multo magis ridiculis. Deinde ubi uenerandum illud uir-

tutis

tutis nomen induerint: tum adductis in altum superciliis, promissaq; barba, fucato habitu obambulant, detestandos mores secum circunferentes, simillimi nimirum istis Tragœdiarũ histrionibus, quibus si personas, stolamq; illam auro sparsam detraxeris, quod superest, id ridiculum est: nempe homunculus septẽ denariis ad agonem conductus. Atqui huiusmodi quum sint, mortales quidem uniuersos aspernãtur, de diis uero absurda prædicant, contractisq; cœtibus adulescentulorum, quos nihil negocij sit fallere, nobilem illã uirtutem ostentant, & uerborum ambiguitates docent, atq; apud discipulos temperantiã semp ac modestiã laudant, opes ac uoluptatem execrantur: cæterũ ubi soli, & apud sese esse cœperint, quid attinet dicere, quãtopere sese ingurgitent, quàm immodici sint ad Venerẽ, quemadmodum autem etiam assium sordes oblingãt? Iam illud est omnium grauissimum, quod cum ipsi nihil agant, neque publicum, neque priuatum, sed inutiles ac superuacanei desideant:

Nusquàm in cõsiliis, nusquàm numerẽtur in armis.

Tamen reliquos accusant, ac uirulentis quibusdam dictis congerentes, neque non maledicta quædam meditati, obiurgant, proximisq; conuitiantur. Adeo ut is inter hos primas tenere uideatur, qui clamosissimus sit, & impudentissimus, & ad maledicendũ audacissimus. At sanè si quis istũ sine fine ista facientem, uociferantem, & cæteros incusantem percontetur ad hunc modum: Tu uero quid tandem facis? Aut quid per deos dicemus te ad uitam conferre? Nimirum respondebit, si modo recta ueraq; fateri uolet, hoc modo: Nauigare quidem, aut agros colere, aut mili

aut militare, aut artem aliquam aggredi, superuacaneum mihi uidetur. Cæterum clamo, squaleo, frigida lauo, incalceatus per hyemem obambulo, ac ueluti Momus ille, quæ ab alijs geruntur, calũnior. Ac si quis diuitũ sumptuosius opsonarit, aut amicam habeat: id exquiro atq; indignor. Quod si amicorum quispiam aut sodalium, morbo decũbat, curáq; & obsequio egeat, id ignoro. Hoc genus sunt nobis ô dij hæ pecudes. Iam uero qui ex his uocãtur Epicurei, uehementer sunt etiã contumeliosi, neq; mediocriter nos mordent, affirmantes neq; dijs esse curæ res mortalium, neq; omnino cõsiderari à nobis q̃d apud illos agatur. Quas ob res tempus est, ut de his consultemus: propterea quod si semel ualeant hæc persuadere ijs, qui sunt in uita, nõ mediocriter esurietis. Quis enim post uobis rẽ diuinam faciat, cum nihil inde expectet emolumenti? Nam de quibus luna hos accusat, omnes audistis heri narrantem hospitem. Super his consultate, quæ pariter & hominibus sint quàm utilissima, & nobis quàm minime periculosa. Hæc locuto Ioue, frequens adfremebat concio: mox clamatum est ab omnibus: effulmina, exure, comminue, in barathrum, in tartarum, ut gigantes. At Iuppiter rursum indicto silentio, fient ista, inquit, quemadmodum uultis. Omnes comminuentur cum ipsa sua dialectica. Quanquã in præsentia sanè fas non est punire quenquàm. Est enim Hieromenia, sicuti nostis, quatuor hos menses. Iamq; inducias promulgaui. Itaque proximo anno, incunte uere, mali male perdentur formidando fulmine:

Sic ait, atque superciliis pater annuit atris.

Porrò de Menippo hæc mihi uidétur, inquit, ut ademptis illi alis,

illi alis, nequando denuo redeat, à Mercurio deferatur hodie in terram. Hæc loquutus dimisit cœtum. Me uero Cyllenius dextra aure suspensum, heri circiter uesperam deposuit in Ceramico. Audisti omnia, omnia, inquã Amice, quæ è cœlo mecum adfero. Quare abeo iam cadẽ hæc renunciaturus philosophis in Pœcila inambulantibus.

Luciani Icaromenippi Finis, Des. Erasmo Roterod. Interprete.

REVERENDO PATRI AC DOMINO D. RICARDO EPI*scopo Vuintoniensi, Erasmus Roterodamus* S. P D.

E PRISCORVM *usq; seculis mos hic in hæc nostra tempora deductus est, amplissime pater: ut Calendis Ianuarijs principe ineuntis anni die, munuscula quæpiam mittentur: quæ nescio quid lætioris ominis afferre creduntur: tum ijs ad quos abeunt: tum illis ad quos redeunt. Itaque quum ego dispicerem ecquid tandem muneris à nobis iret ad tantum patronum, ad tam potentem amicum: neque quicquàm in mea reperirem supellectile, præter meras chartulas, profecto chartaceam strenam mittere sum coactus: quamquàm quid aliud potius mitti conueniebat ab homine studioso ad præsulem, omnibus quidem fortunæ muneribus magnificentissime cumulatum: sed qui uirtutem uirtutisq; comites, honestas literas infinitis calculis anteponat:*

anteponat: quiq; tăquă cŏtĕptim, peneq; dixerim inuitus fortunæ dona admittat: cŏtra animu bonis quŭ sit opulĕtissimus, tñ semp magis ac magis cupiat ditescere? Porrò no strŭ hoc munusculŭ, si nulla alia licet, saltĕ Terĕtiani Parmenonis exĕplo, hoc noĭe cŏmĕdabimus: qđ nŏ ex Aethiopia, uerŭ è Samosata usq; Cŏmagenorŭ urbe sit profectŭ. Est autem dialogus Luciani, cui titulus Toxaris, siue de amicitia, quĕ nos paucis hisce diebus latinŭ fecimus. Qui quidĕ (uti spero) non omnino futurus est ingratus tuæ excellĕtiæ: uel ob id quod amicitiă prædicat, rĕ adeo sanctă, ut barbarißimis etiam nationibus olim fuerit ueneranda: Nŭc Christianis usq; adeo in desuetudinĕ abijt, ut nŏ dică uestigia, sed ne nomĕ quidĕ ipsum extet: quŭ nihil aliud sit Christianismus, quàm uera perfectaq; amicitia, quàm cŏmori Christo, quàm uiuere in Christo, quàm unŭ corpus, una anima esse cum Christo: hominŭ inter ipsos talis quædam communio, qualis est membrorum inter se corporis. Neque minus tamen iucundus, quàm frugifer futurus est; si quis modo decorum obseruet, quod in personis sitŭ est. Nam Mnesippi Græci sermo, quàm totus Græcanicum quiddam sapit: comis, facetus, festiuus: contra Toxaridis Scythæ oratio, quàm tota Scythicum quiddam spirat, simplex, incondita, aspera, sedula, seria, fortis. Quin etiă dictionis discrimĕ, quasiq; diuersum filum à Luciano de industria affectatum, pro nostra uirili referre curauimus. Hanc igitur qualĕcunq; clientuli tui strenulam amplißime Præsul, felicibus auspicijs accipe. Et Erasmum sicuti iam pridem facis, amare, ornare, iuuare perge. Vale Londini, Calendis Ianuarijs. M. D. VI.

Toxaris

TOXARIS SIVE AMICITIA, DIALOGVS LVCIANI

Des. Erasmo Roterodamo interprete.

INTERLOCVTORES, MNESIPPVS Græcus, TOXARIS Scytha.

MNESIPPVS.

QVID AIS Toxaris? Sacrificatis Oresti ac Pyladi uos Scythæ, deosq; esse illos creditis? TOXARIS. Sacrificamus Mnesippe, sacrificamus inquam: haud tamen deos esse arbitrati, sed uiros bonos. MNES. An uero mos apud uos, etiam bonis uiris posteaquàm uita defuncti sint, perinde ut dijs sacra facere? TOXA. Non istuc modo: uerum eosdem festis diebus ac celebribus conuentibus honoramus. MNES. Quid captātes aut sperātes ab illis? Neq; enim quo beneuolētiā illorū cōcilietis, ob id rē diuinā illis facitis, quum iam sint mortui. TOXA. Nihil officiat fortaßis, si & eos q̃ mortui sunt, propitios haberemus: quāquā nō ob id tātū hæc facimus: quin magis existimamus nos rē uehemēter cōducibilē & his, qui in uita sunt, esse facturos, si præstantiū uirorum memoriā celebremus, honoremq; habeamus ijs, qui uita defuncti sunt. Siquidē hac ratione futurū arbitramur, ut multi apud nos illorum similes euadere cupiant. MNES. Ista quidē recte iudicatis: at Pyladē atq; Orestē

quo nomine potiſsimum ſuſpexiſtis, ut dijs eos æquaueritis: idq́; adeo quū hoſpites uobis eſſent: uel, quod grauius, hoſtes? Quippe poſteaquàm naufragio eiecti ab ijs, qui tum Scythiā incolebant, eſſent cōprehenſi, abductiq́;, ut Dianæ immolarentur: adorti carcerarios, neq; nō oppreſſis excubijs, & regē trucidarunt, & aſſumpta ſacerdote, quin ipſa quoq; Diana ſublata, nauigio ſeſe proripuerunt, irriſa publica Scytharū lege. Quod ſi ob iſtiuſmodi facta honorem habetis uiris: facile aſſecuti fueritis, ut multos illorū ſimiles reddatis. Iamq́; ipſi ab hoc die uſq; ad priſca illa reſpicite: num uobis expedierit multos in Scythiam Oreſtes ac Pylades appellere. Nam mihi quidē iſto pacto mox futurū uidetur, ut religionis ac deorū expertes reddamini: dijs qui reliqui ſunt, ad eundem modum è regione ueſtra in exilium ablegatis: poſtea, opinor, deorū omniū uice, uiros, qui illos eiectū uenerant, diuinitate donabitis: & qui ſacrilegi in uos fuerunt, ijs tanquàm dijs ſacrificabitis. Quod ſi nequaquā horū gratia Oreſtem ac Pyladē colitis, ſed aliud quippiā Toxaris in uos beneficij contulerunt: qua gratia quum olim non eſſe deos iudicaueritis: nunc è regione, ſacra illis facientes, deos eſſe decreuiſtis: Et qui tum parum aberant ut uictimæ fierent: ijs nūc uictimas offertis: Enimuero ridicula uideantur iſta, & quū his quæ quondam ſtatueratis pugnantia. TOXA. Et iſta quidē Mneſippe præclara ſunt uirorum illorum facinora, quæ commemoraſti: uidelicet duo cum eſſent, tam ingentē auſum audere, ut tam procul à ſua patria profecti, mare tranſmitterent: Græcis ad id uſque temporis intactū, niſi ſolis ijs, qui Argo in Colchidem traiecerunt exercitum:

nihil expauefacti: neq; fabulas, quæ de illo feruntur, neque appellationẽ ueriti, quod inhospitũ uocaretur, uidelicet, opinor, quod feræ undiq; gentes accolerent. Deinde quum iam capti essent, usq; adeo strenue sese gesserint, neque sat habuerint, si tantum incolumes euaderent, nisi & à rege acceptã cõtumeliã ulti, & Diana sublata abnauigassent. Quid? an nõ admiranda hæc, & quæ diuino quodã honore digna iudicẽt, quicquid est hominum, qui uirtutẽ suspiciunt? Quanquàm nõ ista spectantes in Oreste ac Pylade, pro heroibus illos habemus. MNES. *Atqui iam dices: quidnam præter ista suspiciendũ patrarint, atq; diuinum? Nam quantũ ad nauigationem & peregrinationem attinet, nõ paucos profecto diuiniores istis ostẽdero negociatores, atq; inter hos præcipuos Phœnices, qui non in pontum, neq; ad Mæotidẽ usq;, aut Bosphorum tantũ enauigant, uerum quaqua uersus, Græcum ac Barbarum mare permetiuntur. Hi siquidẽ omnem oram, & omne littus (ut ita dixerim) perscrutati in annos singulos, extremo demũ autũno in suam patriam reuertuntur: quos scilicet ad eandem rationem pro dijs habeto, idq; etiamsi cõplures illorum caupones ac salsamentarios esse reperies.* TOXA. *Audi nunc, ò uir admirande, consideraq; quanto nos, qui barbari uocamur, rectius uobis de bonis uiris sentiamus. Si quidem in Argo atq; Mycenis ne sepulchrum quidem ullum insigne uidere est Orestis ac Pyladis, apud nos uero & templum ostenditur, ambobus illis communiter sacrũ (ita ut par erat amicis) & hostiæ offeruntur, reliquusq; oĩs honos. Porrò quod hospites erant, nõ Scythæ, id uero nihil obstat, quo minus boni uiri iudicentur, neque enim*

perpendimus cuiates sint uiri honesti ac probi, neq; inuidemus, si cum amici non fuerint, res egregias gesserunt. Quin magis admirantes ea quæ patrarunt, ab ipsis factis domesticos ac nostrates illos ducimus. Quod aũt potißimum stupentes in illis uiris efferimus, illud est, quod nobis uisi sunt amici inter sese longe optimi extitisse, atque alijs exemplo fuisse, quasiq; legẽ statuisse, queadmodũ oportet amicos omnem inter se cõmunicare fortunam, Simulq́; promeruisse, ut à Scythis, qui in amicitiæ laude primas tenerent, colerentur. Itaq; quæcunq; alter cũ altero, uel alter pro altero tulit, ea maiores nostri descripta in columna ærea reposuerũt in tẽplo Orestis: ac leges statuerũt, ut ea colũna prima esset institutio disciplinaq; liberis suis, si meminissent, quæ in illa essent adscripta. Itaque penè patris quisq; sui nomẽ citius obliuisceretur, quàm res gestas Orestis ac Pyladis ignoraret. Quin & in porticu tẽpli eadem quæcũq; in colũna notãtur, priscorũ picturis adumbrata uisuntur. Nempe Orestes unà cũ amico nauigans, deinde fracta inter abruptas cautes ipsorũ naue comprehẽsus, & ad uictimam adornatus, iamq́; Iphigenia initiat eos. Ex aduerso uero in altero pariete idem iam uinculis exutus depictus est, ac Thoantem occidens, multosq́; ex Scythis alios. Postremo soluẽtes, abducta Iphigenia ac dea. Porrò Scythæ frustra scapham adoriuntur iam nantem, hærentes gubernaculis, ac conscendere conantes. Deinde re frustra tentata, alij quidem ex eis saucij, alij uero eius rei metu compulsi, natatu semet in solũ recipiunt, ubi uel maxime liceat perspicere, quantã alter in alterũ beneuolentiam præstiterit in cõflictu cum Scythis. Fecit enim pictor

utrũq;

utrũq; de hostibus in semet ruentibus securum, propellẽtem autẽ eos qui in alterũ feruntur, ac præ illo iaculis occurrere conantẽ, pro nihiloq; ducentem, si intereat ipse, modo seruet amicum, uel suo ipsius corpore præueniens, excipiensq; ictus in illum intentos. Iam uero tantã illorum beneuolentiã, atq; in rebus tristibus cõmunionem, fidem, humanitatem, ueritatem, deniq; cõstantiã alterius in alterum amoris, hæc haud quaquàm humana putauimus esse, uerum animi cuiusdã præstantioris, quàm pro more uulgarium istorum mortalium, qui donec secundis uentis nauigatur, amicis indignãtur, nisi ex æquo participes fiant rerum lætarum, quod si uel paululum eis uenti reflare cœperint, aufugiunt, solos in periculis deserentes. Enimuero ut & illud noueris, nihil amicitia melius arbitrãtur Scythæ, neq; est in quo Scytha magis glorietur, quàm in adiutandis amicis, communicandisq; rebus acerbis: quemadmodũ neque probrum apud nos maius ullum, quàm amicitiæ desertorem uideri. Has ob res Orestem ac Pyladẽ ueneramur, quod præstantes extiterint in Scytharũ uirtutibus, atque in amicitia præcellẽtes, id quod nos omnium maxime admiramur. Appellationẽ quoq; ex his illorum factis imposuimus, ut Coraci uocentur, quod quidem nostra in lingua perinde sonat, ac si quis dicat: dij amicitiæ præsides. MNES. *Hui Toxaris, profectò nõ arcu modo ualuerũt Scythæ, bellicisq; in rebus cæteris antecelluerunt, uerum uidẽtur & ad orandũ persuadendumq; omniũ aptissimi, unde mihi quũ dudũ secus uideretur, nũc eidẽ merito fecisse uidemini, qui sic Orestem, ac Pyladẽ in deorũ numerum retuleritis. Verum illud me fugerat uir optime,*

quod pictor quoq; bonus esses. Admodum enim euidenter ostendisti nobis, quæ sunt in Orestis templo, picturas, pugnamq́; uirorum, alteriq́; pro altero suscepta uulnera. Tametsi non putaram anucitiam usq;adeo cultam fuisse quondam apud Scythas, magis autẽ quod barbari essent, atq; agrestes, simultate quidẽ, ira, rabieq́; perpetuò cõmitti: amicitiam uero, ne in familiarißimos quidẽ exercere solitos: idq́; conijciẽs, quum ex alijs quæ de illis audimus, tum ex hoc, quod progenitores suos uita defunctos deuorant. T O X A. *An nos Græcis quum alijs in rebus, tum in his quæ ad parẽtum attinent cultũ, sanctiores, magisq́; pij simus, in præsentiarum haudquaquàm contenderim. Quod autem nostrates amici longe fideliores sint amicis Græcis: quodq́; amicitiæ ratio maior apud nos, quã apud uos, haud difficile fuerit docere. Ac per deos Græcorum, ne tibi molestũ sit audire, si quæ perspexi, dixero, multum iam temporis apud uos uersatus: uos enim mihi uidemini præclarius cæteris de amicitia uerba posse facere, uim uero factaq́; illius, adeo nõ solũ pro sermonũ dignitate nõ exercere, ut sat uobis sit prædicare eam, & quantum sit bonum, ostendere. At ubi usu uenit, deficientes à sermonibus, nescio quomodo, è medio negocio aufugitis. Cæterũ quũ Tragœdi in scænã progreßi, istiusmodi amicitias uobis repræsentant, pleriq; laudatis atq; applauditis, ac pro se mutuo periclitantibus illis illachrymatis, ipsi uero nihil dignũ laude pro amicis præstare audetis. Quin si quando forte accidat, ut egeat amicus, ibi protinus nõ secus atque insomnia, procul auolantes euanescunt uobis multæ illæ tragœdiæ, uosq́; similes relinquunt inanibus istis, ac mutis*

personis,

personis, quæ diducto rictu, atq; immane hiantes, ne minimum quidem loquuntur. At nos ediuerso, quo sumus in dicēdo de amicitia posteriores, hoc in præstanda ea præcedimus. Quare si uidetur, ita in præsentiarum agamus, priscos illos amicos ualere sinamus, si quos uel nos, uel uos ex his, qui olim fuere, recensere ualemus, quando ista quidem parte uos nimirum superaueritis, cōpluribus ac grauibus adductis testibus, nempe Poëtis, qui Achillis & Patrocli amicitiā, tum Thesei Perithoiq;, neq; nō aliorū necessitudinē, pulcherrimis uersibus carminibusq; cōtexuerunt. Quin paucos quosdā in mediū adferamus ex his, qui nostra ipsorum memoria fuerint, atq; eorū res gestas exponamus: Ego quidem Scythicas, tu uero Græcanicas. Et in his uter superarit, melioraq; produxerit amicorū exēpla, is & uictor esto, ac suā ipsius uictoriam promulgato, tanquàm qui pulcherrimū honestissimumq; certamen decertarit: adeo ut ego quidē non paulo malim mihi in singulari uicto certamine dextrā amputari (nam ea est apud Scythas uicto pœna) quàm in amicitia quopiā inferior iudicari, præsertim Græco, ipse Scytha quum sim. MNES. Quāquàm est haud mediocris negocij, cum uiro, ita ut tu es, bellatore, singulari certamine cōgredi, tum admodum instructo missilibus ac penetralibus narrationibus, haud tamē usq; adeo ignauiter, tam cito uniuersam deserēs Græciam, tibi cessero. Etenim uehemēter absurdū fuerit, quum duo illi tantum uicerint Scytharum, quantū fuisse declarāt tum fabulæ, tū uetustæ uestræ picturæ, quas pauloante scite admodū repræsentabas, Græcos omneis, tot natiões, tot ciuitates, nullo defendente uinci abs te. Nam istuc si

fiat, non dextram, quemadmodum apud uos solet, sed linguam execari cõueniat. Sed utrum spectare nos oportet, numerum ne corũ, quæ amice quis gesserit, an magis quo plures alteruter amicos referre poterit, hoc uictoria dignior uidebitur? TOXA. Nequaquã, imò nõ multitudine uis horũ spectetur, uerum si quæ tu narrabis facta, his quæ narrabo, uideãtur præstãtiora, magisq; penetrantia, tũ nimirũ etiã si nũero paria sint opportuniora, magisq; letalia mihi faciẽt uulnera: Ac penè memet ad ictus accõmodabo. MNES. Probe loqueris. Statuamus igitur quot erũt satis. TOXA. Mihi quidẽ satis fore uidetur, si uterq; quinq; narret exẽpla. MNES. Itidẽ mihi uidetur, ac prior dicito, uerũ adiuratus, nimirum nõ nisi uera dicturũ, alioqui fingere eiusmodi, nõ admodũ fuerit difficile, palàm aũt refelli nõ queant. Porrò si iuraris, nefas sit nõ habere fidẽ. TOXA. Iurabimus, siquid etiã iureiurãdo opus esse censes. MNES. At qs tibi è dijs nostratibus, num satisfaciat Iupiter Philius? TOXA. Et maxime. Ego quoq; tibi nostratem iurabo, meapte in lingua. MNES. Testis igitur esto Iupiter Philius, quæcũq; dicturus sum apud te, ea nimirum uel quæ uiderim ipse, uel quæ ab alijs, quoad fieri potuit, diligẽtißime perceperim, narraturũ, nihil ex meipso cõminiscentẽ, alleuãtemq;. Ac primo quidẽ loco, Agathoclis Diniæq; amicitiã referam, quæ apud Ionas est celebratißima. Nã Agathocles hic, q Samius fuit, nõ ita pridẽ uixit, uir in amicitia quidẽ præcipuus, ita ut re declarauit: cæterũ reliqs in rebus uulgo Samiorũ nihilo præstãtior, neq; genere, neq; cæteris itẽ opibus. Huic cum Dinia Ephesio, Lysionis filio, amicitia à

puero

puero interceſſerat. Porrò Dinias *ſupra modũ ditatus eſt, & queãdmodũ ſolẽt ij, q nup opes nacti ſunt, cõplures & alios ſecũ habebat, ſatis quidẽ idoneos illos, & ad cõpotandũ, & ad uoluptariã cõſuetudinẽ, ab amicitia uero longe alieniſsimos. Atq; inter hos ĩterim habebatur* Agathocles, *cõuiuebatq́; & cõpotabat illis, nõ admodũ approbãs eã uiuẽdi rationẽ.* Dinias *aũt nihilo hũc potiorẽ habebat, quã cæteros adulatores. Tandẽ etiã offendere cœpit, crebrius obiurgãs, moleſtusq́; uidebatur, quippe qui admoneret eũ maiorũ, præciperetq́; ut ſeruaret, quæ multo labore parta, pater illi reliquiſſet, adeo ut ob hæc ne ad comeſſationes quidẽ illũ deinceps adhiberet, ſed ſolus cũ illis comeſſaretur, celare cupiẽs* Agathoclẽ. *Demũ ab aſſentatoribus illis miſero pſuaſum eſt, quod adamaretur à* Chariclea Demonactis *uxore, uiri illuſtris, atq; inter* Ephesios *in honoribus ciuilibus primarij. Iam & literulæ à muliere ad illũ uẽtitabãt, & ſerta ſemimarcida, & mala quædam admorſa: deniq; quicqd ad hæc lenæ machinãtur in adoleſcentes, quo paulatim illis amorẽ artibus quibuſdã inſerant, primumq́; hac incendant opinione, quod ſeſe credãt amari. Nam plurimum illicit & hoc, præſertim eos, q ſibi formoſi uidentur, donec imprudentes in caſſes inciderint.* Erat aũt *Chariclea urbana quidẽ & elegans muliercula, at ſupra modũ meretricia, ſemperq́; illius, quicunq; forte adijſſet, etiam ſi quis admodum leuiter cõcupiuiſſet, quin ſi uel aſpexiſſes duntaxat, protinus adnuebat, nec ullo pacto metuendum erat, ne quãdo recuſaret* Chariclea: *admirabilis autẽ alioq artifex, quauiſq; meretrice doctior allicere amatorẽ, & ambiguus quum adhuc eſſet, totũ ſubi-*

gere: at quum iam teneretur, incitare, ac magis magisq́; accendere, nunc ira, nunc blandimentis: ac mox fastidio: deinde iniecta suspicione, quasi ad alium sese deflexura esset: postremo omni ex parte egregie docta erat mulier, & absoluta, artibusq́; omnigenis in amãtes instructa. Hãc igitur tum Diniæ adulatores accersiuerãt in adolescentulum: multaq́; adsimulabãt, quo eum in amorẽ Charicleæ impellerẽt. Illa porrò quæ cõplureis iam adolescẽtes iugularat, & innumerabiles amores fuerat mentita, domosq́; opulentas euerterat: uarium quoddã, atq; inexpugnabile malum: ubi nacta manibus est simplicem, & huiusmodi artium imperitum adolescentulũ, haud quaquàm amittebat ex unguibus: sed undiq; oppugnans, tentãsq́;. Vbi iam omnium esset compos: tum ipsa dum captat, capta perijt: tum infelici Diniæ innumerabilium malorũ extitit causa. Nam primum quidem statim literulas illa ad illum dat: ac subinde mißitat ancillulam, quæ renũciaret ut fleret, ut uigilaret: postremo ut misera præ amore suffocatura esset sese. Donec iam beatus ille persuasus, sibi formosus esse uideretur: atq; Ephesiorũ uxoribus præter cæteros adamabilis. Ac tandẽ in cõgressum adductus est multis precibus exoratus. Et ex eo quidẽ tẽpore facilis iam erat cõiectura, fore ut caperetur à muliere formosa: ad uoluptatem cõgredi docta: & in loco flere: & inter loquẽdũ miserabiliter suspirare: & iam abeuntẽ amplecti: & adeũti obuiã occurrere: & formam colere, sic ut maxime placitura esset: interdũ uel uoce, uel cithara canere: quibus oĩbus in Diniam usa est. At ubi sensit excruciari, iamq́; amore illaqueatũ, ac subiugũ esse factũ: aliud ad hæc excogitat, quo

miserum

miserum subuertat: grauidam se ex eo simulat(nam hoc quoq; efficax ad magis ac magis inflammandum stultum amantẽ). Neq; postea cõmeabat ad illũ, affirmans à uiro obseruari sese, qui iam amorem persensisset. Hic uero rem iam nõ ultra ferre potis erat: neq; durare quibat, quũ illã nõ aspiceret: sed lachrymabatur, adulatoresq́; ad sese accersebat, ac Chariclæ nomẽ inclamabat: imaginẽq́; illius amplexus(candido enim lapide fecerat) eiulabat. Demum in solum abijciẽs sese iactabatur: planeq́; res extremæ dementiæ speciem obtinebat. Siquidem munera reddita sunt mulieri, non pro malorum aut corollarum precio: sed solidæ domus, agri, famulæ, uestes florulẽtæ, auri quantum optaret. Quid multa? Breui Lysionis domus antea inter Iones nobilißima, exhausta est, atq; exinanita. Deinde ubi iam exuccus esset: eo relicto, alium quempiam adolescentulum Cretensem, bene nũmatum uenata est, atq; ad illum desciuit. Iam uidelicet illum adamabat: atq; is quidẽ credebat. Itaq; Dinias neglectus non à Chariclæa modo, uerumetiam ab assentatoribus(nam isti quoq; ad Cretensem amatorem iam desciuerant) abit ad Agathoclem, iampridem nõ inscium, quàm illi res misere haberent. Ac pudescens quidẽ initio, tamen exposuit omnia, amorem, egestatem, arrogantiam mulieris, riualem Cretensem: in summa, nõ uicturum sese, nisi cum Chariclæa cõsuetudinem haberet. Ille uerò intempestiuum esse ratus id tẽporis exprobrare Diniæ, quapropter ex amicis unum sese nõ admisisset, sed tum quidem assentatores suos sibi anteposuisset: diuẽdita, quã unã habebat in Samo, domo paterna, preciũ illi attulit talenta tria. Quæ simulatq́; recepisset Dinias,

haud clàm erat Chariclææ:rurſus ſubitò formoſus factus: rurſus ancilla & literulæ, & expoſtulatio, quod iam diu ſeſe nõ adiſſet:cõcurrerunt item adulatores applaudẽtes, ut uiderũt Diniæ adhuc eſſe quod daret. Cũ autẽ pollicitus eſſet ſeſe uenturum ad illã,ueniſſetq; primo ferè ſomno,eſſetq; intus Demonax Chariclææ maritus: ſiue quod alioqui perſenſerat:ſiue de cõpoſito, proditioneq; uxoris (nam utrũq; fertur)exiliẽs uelut ex inſidijs, & atriũ iubet occludere,& Diniam comprehendi,ignem ac flagra minitans:neq; nõ gladium tanquàm in mœchum educẽs. Ille porrò reputans quibus in malis eſſet: uecte quopiam de proximo,ut iacebat,arrepto, tum ipſum occidit Demonactem,in tempus adigens:tum Chariclæam: atque hanc quidem nõ ictu uno,uerumetiã & uecte ſæpius, & poſtea Demonactis gladio feriens. At famuli interea muti ſtabant,rei nouitate attoniti. Deinde comprehẽdere conati, quum in hos quoq; ferro inſiliret,ipſi quidem aufugerũt: Dinias autem clàm ſeſe ſubduxit, tanto patrato facinore. Et ad auroram uſq; apud Agathoclem diuerſabatur: pariterq; & quæ facta eſſent reputabant, & quid in poſterum eſſet euenturum,conſiderabant. Vt autem diluxit,milites aderant,(iam enim res erat diuulgata) comprehenſumq; Diniam,nec hunc iam inficiantẽ homicidiũ, adducunt ad præfectum,qui per id tempus Aſiã moderabatur. Hic eum ad Perſarum regem remittit. Nec ita multo poſt relegatus eſt Dinias in Giaron inſulã ex Cycladibus unã, damnatus à rege,ut in ea,quoad uiueret, exularet. Agathocles autem cũ reliquis in rebus nunquàm abfuerat,tum pariter ſoluit in Italiam, & amicorũ ſolus unà eſt in iudicium

cium comitatus, neq; usquàm defuit officio. Porrò ubi iam in exiliũ profectus est Dinias, ne tum quidẽ desertus est ab amico. Quin potius ipse suapte sponte damnatus uersabatur in Giaro, simulq; cum illo exulẽ agebat. At quum iam *rerum necessariarum omnium inopia laborarent, locans seipsum purpurarijs, unà cum alijs urinabat, quodq; hinc partum est referens,* Diniam alebat. *Quin & ægrotanti diutißime iseruiuit: & ubi uita defunctus est, noluit unquã in patriam reuerti, uerũ inibi perseuerauit in insula, pudori sibi fore ratus, si uel mortuum amicum deseruisset.* Hoc *tibi Græci factum amici retulerim, quod quidẽ nõ ita pridem accidit, haud enim scio an anni quinq; præterierint, quod* Agathocles *in* Giaro *mortem obijt.* TOXA. At *utinam iniuratus ista* Mnesippe *dixisses, uidelicet quo mihi fas esset, eis non habere fidem. Adeo Scythicũ quendam amicum* Agathoclem *istum descripsisti, quin uereor ne quem & alium isti similem narres.* MNES. Audi *iam & alium* Toxari, Euthydicum Chalcidensem. Re*tulit autem mihi de hoc* Simylus *nauclerus* Megarensis, *adiurans profecto se teste rem factam esse. Aiebat enim nauigauisse sese ex* Italia Athenas, *circiter* Pleiadum oc*casum, collecticios quosdã homines uehẽtem, in his fuisse* Euthydicum, *unaq; cũ hoc* Damonẽ Chalcidensem *eiusdem amicum.* At *natu quidem eos æquales fuisse: uerum* Euthydicum *ualentẽ, robustumq;,* Damonem *cõtra, suppallidũ atq; ualetudinarium, quasi qui nuper (ut apparebat) ex diuturno morbo reualuisset.* Itaq; ad Siciliã *usque feliciter aiebat* Simylus *nauigasse ipsos. Cæterum ubi transmisso freto, in ipso iam* Ionio *mari nauigarent, tempestatem*

pestatem maximam eis incubuisse. Quid autē attinet multa referre: immaneis quasdam procellas ac sinuosas, tum grandines, & si quæ alia tempestatis mala? Vt uerò iam haud procul abessent à Zacyntho, nuda nauigantes antēna: prætereà & funes quosdā trahentes, quo nimirū uim, impetumq; fluctus exciperent: circiter noctis mediū, Damonē, qui in tanta iactatione nausearet, uomuisse in mare propendentē. Deinde, ut cōijcio naue uehementius in eam partem, in quā ille propendebat, inclinata, simulq; propellente fluctu, excidisse eū prono capite in pelagus: neq; nudum tamen, uidelicet ut misero uel natare cōmode liceret. Mox itaq; succlamasse quū præfocaretur, uixq; sese ab undis sustolleret. Porrò Euthidicum simulatq; audisset (nam forte fortuna nudus in strato tum erat) abiecisse semet in mare: arreptoq; Damone, qui iam deficiebat (diutius enim ista uideri poterant, luna scilicet relucente) unà iuxta illum nasse, ac subleuasse. Ac uoluisse quidē illis opitulari sese miseratos uirorū calamitatem, uerum nequisse, quod uento præualido raperentur. Illud tamen fecisse, subera complura ad illos proiecisse, tum ex cōtis aliquot, ut ab his suspensi natarent, si quem forte ex eis nanciscerentur, postremo scansoria quoq; tabulata, quæ quidem erant neutiquàm exigua. Cogita iam per deos, quod aliud grauius beneuolentiæ documentū quisquàm ædere queat in hominem amicum, qui noctu decidisset in mare, usqueadeo sæuiens, quàm communicata morte? Iamq; adeo mihi ante oculos pone imminentes procellas, fragorē aquæ sese adglomerantis, spumam undiq; efferuescentē, noctem, ac desperationem. Ad hæc illum iam præfocari incipientem,

uixq;

uixq́; undis extantem, manusq́; porrigentem amico: hunc autem incõtanter insilientem, simulq́; nantem, prorsusq́; sollicitum, ne sc prior Damon interiret. Sic enim profecto cognosces, quod haud ingenerosum hunc quoq; amicum, uidelicet Euthidicum, retulerim. T OXARIS. *Vtrum perierunt uiri Mnesippe, an salus quæpiam ex insperato illis contigit? Adeo ego illis non mediocriter timui.* MNES. *Bono animo es Toxaris, seruati sunt, quin hodieq́; Athenis agunt, ambo philosophiæ dantes operam. Nam Simylus ea demũ narrare poterat, quæ noctu uidere licuit, hunc delapsum, illum desilientem, simulq́; nantes, quatenus per noctẽ dabatur aspicere. Porrò quæ post hæc acciderint, Euthydicus ipse narrat. Primũ quidẽ, subera quædam forte nactos, suspendisse de his sese, atque ita hærentes fluitasse, sanè quàm incõmode. Deinde ubi tabulata conspexissent, iam sub auroram annasse, conscensisq́; illis commode, deinde nantes appulisse Zacynthum. Post hos autem, qui neutiquàm mali sunt, ut ego quidẽ autumo, accipe iam tertium, nihilo istis inferiorem. Eudamidas Corinthius Aretæo Corinthio, & Charixeno Sicyonio amicis utebatur, & ijs quidem opulentis, quum ipse pauperrimus esset. Hic uita decedens, testamentum reliquit, alijs quidẽ fortasse deridiculum, tibi uero, haud scio, an tale sit appariturum, uiro probo, & apud quẽ amicitia in precio sit, quiq́; uel cum præcipuis in ea certare queas. Sic enim in eo scriptum erat: Lego Aretæo quidem matrem meam alendam, atq; in senecta fouendam: Charixeno uero filiam meam elocandam cum dote, quanta ab illo maxima dari poterit. Erat autem illi mater anus, ac filiola iam matura nuptijs.*

nuptijs. Si quid autem interim acciderit alterutri, huius quoq; partē (inquit) alter habeto. Huiuſmodi lecto teſtamēto, ij q tenuitatē quidē Eudamidæ nouerāt: at amicitiā, quæ illi cū his uiris interceſſerat, ignorabant, rē pro ludo iocoq; ducebāt. Nemo certe aderat, qui nō cum riſu diſcederet, quod eiuſmodi hæreditatem Aretæus & Charixenus eſſent accepturi, fœlices uidelicet, atq; ita aiebant: Si quidē perſoluēt Eudamidæ, ſuperſtites etiā ipſi hæreditatem tradēt mortuo. At hæredes, quibus iſta erāt legata, ut audierunt, uenerūt illico, agnoſcētes rataq; facientes ea, quæ erāt teſtamēto mādata. Itaq; Charixenus quinq; dūtaxat dies ſuperſtes, diē obijt. Aretæus autē optimus ſucceſſor factus, tū illius, tū ſuo ipſius ſuſcepto onere, & matrem alit Eudamidæ, & filiā nō ita pridē elocauit, ex qnq; talētis quæ poßidebat, duobus in propriæ filiæ dotē, duobus in amici filiam erogatis: Ac nuptias ambarum eodem die fieri uoluit. Quid tibi Toxaris, Aretæus iſte uidetur, nūnam leue amicitiæ argumētum exhibuiſſe, adita huiuſmodi hæreditate, neq; deſerto amici ſui teſtamēto? an hūc quoq; in perfectis idoneiſq; calculis ponimus, ut ſit unus è quinq;? TOXA. Et iſte quidem egregius, quamquàm equidem Eudamidam multo magis ob fiduciam admiratus ſum, qua fuit erga amicos: declarauit enim, quod & ipſe eadem fuiſſet facturus erga illos, tametſi non eſſent ea ſcripta in teſtamento, uerum ante alios ueniſſet non ſcriptus talium hæres. MNES. Probe dicis. Sed quartum iam tibi narrabo: Zenothemim Charmolëum, Maßilia oriūdum. Commonſtrabatur autē mihi in Italia, patriæ nomine legatum agenti, uir decorus, procerus, ac diues, ut apparebat.

Zenothemis et Menecrates

parebat. Aßidebat illi uxor in rheda iter facieñti, quũ alioqui deformis, tum dimidia nempe dextra corporis parte manca, alteroq; capta oculo, teterrimũ quoddã & refugiendũ terriculum. Deinde quũ demirarer, si decorus ille quum esset, ac uenustus, sustineret eiusmodi mulierem sibi adiunctã: is qui mihi eum cõmonstrabat, causam exponit, quare in id matrimoniarum incidisset, nouerat enim comperte omnia, nam ipse quoq; Maßiliensis erat. Menecrati (inquit) huius fœdæ patri, amicus erat Zenothemis, uiro diuiti ac honorato, ipse ijsdem rebus par. Deinde aliquanto post, facultatibus exutus est ex condẽnatione Menecrates, quo tempore pariter infamis, & ad capeßendos magistratus inidoneus est iudicatus à sexcentũ uiris, tanquàm qui sententiã iniquã pronunciasset. Ad hunc autem modũ, inquit, nos Maßilienses mulctamus, si quis corrupte iudicet. Grauiter itaq; ferebat Menecrates: primũ, quod esset condẽnatus: deinde, quod è diuite pauper: postremo, quod ex nobili repente factus esset infamis, ac reiectitius. At præter cætera eũ ipsa discruciabat filia iam nubilis, utpote annos nata decẽ & octo, quam ne cũ omni quidẽ patris substantia, quã ante condẽnationẽ possederat, dignatus fuisset qſquàm ingenuus ac paup facile accipere, quæ tã infelici fuerit forma. Quin & cõcidere dicebatur, idq; circa lunã crescẽtẽ. Hæc ubi apud Zenothemim deploraret, bono, inqt, aĩo es Menecrates, Neq; enim ipse egebis necessarijs, & filia tua dignũ aliquẽ suo genere sponsum inuenerit. Atq; hæc eloquutus, statim apprehẽsa illius dextra, deduxit domũ. Ibiq; opes, quæ illi multæ erãt, ptitus est cũ illo, ac cœna pari iussa, cõuiuio accepit amicos, & in his

in his Menecratem,ueluti iam è necessarijs cuipiam persuasisset,ut puellā in matrimoniū acciperet. Posteaquàm autē cōuiuium peregerāt,libassentq́; dijs, tum uero plenum illi calicem porrigens: accipe,inquit, Menecrates,à genero symbolum affinitatis poculum, nam hodie ducturus sum ego filiā tuam Cydimacham, dotē autē iam olim accepi,talenta quinq; & uiginti. Illo uero respondente, absit ne feceris, ò Zenothemis, néue ipse usq;adeo insaniam,ut te neglectū,qui & iuuenis es,& formosus, cōspiciam cū deformi puella,ac debilitata cōiugatum. Hæc,inquā,illo loquēte,hic sponsam adiunctā tollens, abduxit in thalamū:ac paulo post prodijt,ea deuirginata,atq; ex eo tempore cū illa uiuit,supra modū diligens, & quēadmodum uides,circūferens eā. Et nō solū nō pudet matrimonij,uerumetiā perinde atq; gloriās de eo,sic ostētat,propterea quod negligit corporis formā ac fœditatē, ad hæc opes & famā,tantum amici rationem habet Menecratis, neq; arbitratur eū sexcentum uirum sententia deteriorem esse factum,quantum ad necessitudinem. Quanquàm pro his iam illi gratiam retulit fortuna,ad hunc modum.Puellus enim ei formosissimus ex illa deformissima susceptus est. Neque diu est,quod tollens hunc pater intulit in curiam,frondibus oleaginis coronatum,ac pullis amictum, quo plus miserationis auo conciliaret. At infans arridebat iudicibus,manibus complodebat. Itaque curia commota sup illo,remisit mulctā Menecrati, atq; ille iam rei, famæq́; restitutus est,eiusmodi patrono usus apud iudices. Hæc affirmabat Maßiliensis Zenothemim amici gratia fecisse,haud mediocria, sicuti uides, neque qualia paßim

Scythæ factitant, qui cōcubinas formosißimas summa cura deligere dicuntur. Restat nobis quintus. Neq; uero mihi uideor aliū quēpiā debere dicere, Demetrio Suniēsi præterito. Nauigarat in Aegyptū Demetrius, unà cū Antiphilo Alopecensi, qui cū illi iam inde à teneris annis fuerat amicitia, atq; ephebus ephebo conuixerat, pariterq́; fuerat eruditus, ipse quidem Cynicā disciplinā sequutus, sub Rhodio illo sophista, Antiphilus uero medēdi sciētiā exercuerat. At hoc tēporis forte profectus fuerat in Aegyptū, ad spectaculū Pyramidū, Memnonisq́;. Nam audiuerat illas, quū essent sublimes, umbrā nō iacere: Mēnonem aūt uocē ædere, exoriente sole. Harū igitur rerū cupiditate adductus Demetrius: uidelicet ut Pyramidas intueretur, ac Memnonem audiret: sextum iam mēsem aduerso Nilo nauigabat, relicto Antiphilo, quod is itinere atque æstu defessus esset. Huic autem interea calamitas incidit, quæ singularē quēpiā amicū postularet. Nam puer eius ut nomine, ita & patria Syrus, inita societate cum sacrilegis aliquot, unà cum illis in Anubis templum irrupit: sublatoq; deo, ad hoc phialis aureis duabus, tum caduceo, aureo & hoc, neque non cynocephalis argenteis, atque id genus alijs: omnia apud Syrum deposuerāt. Deinde forte comprehensi, (capti enim fuerant, diuendentes nescio quid) rem omnem protinus confeßi sunt: destricti in rota, deportatiq; uenerūt in ædes Antiphili, ibi res furto sublatas depromebant, sub lectica quadam in abdito conditas. Syrus itaq; illico uinctus: unaq; herus huius Antiphilus: atque is quidem interea dum præceptorem audit, auulsus. Nec opitulabatur quispiā: quin magis hi qui fuerant ha-

ctenus amici, auersabantur hominē tanquam qui templum Anubis sacrilegio compilasset: seseq; impiari credebant, si cū illo bibissent, aut edissent. Porrò duo qui reliqui erāt pueri, quicquid erat in domo, conuasantes, fuga discesserunt. In uinculis igitur erat miser Antiphilus multum iam temporis: habitus interim omnium, quantum in carcere erat, sontiū scelestissimus, Porrò præfectus carceris aegyptius, homo superstitiosus, ratus sese gratum facere deo, atq; illius ulcisci uices, grauis Antiphilo īminebat. Quod siquādo defenderet, affirmans se nihil eiusmodi, patrasse, impudēs habebatur: atq; hoc noīe multo etiā magis erat inuisus. Subegrotabat itaq; iā, maleq; habebat: nec mirū: quippe qui humi cubaret, idq; etiā noctu: neq; crura sineretur protendere, ligno inclusa: nā per diē catasta stringebatur, altera manu uincta ferro: at noctu cogebatur totus in uinculis esse. Ad hec insuper domicilij pædor ac præfocatio, multis ibidem uinctis, locumq; angustū premētibus: adeo ut uix respirarent: tum ferri stridor, ac somnus exiguus, Hec omnia molesta erant, atque intoleranda: nimirū homini eiusmodi rerū insueto, minimeq; ad tā durū uitæ genus exercitato, Quū uero iam deficeret, ac ne cibū quidē capere posset: reuersus est tādem & Demetrius, nihil dū sciens eorū quæ acciderāt. Vt autē cognouerat quo in loco res esset, statimq; curriculo ad carcerem uenisset: tum quidē admissus non est: propterea quod uespera iam esset: & carceris custos iam dudum occlusis foribus dormiebat, ministris excubias agere iussis. At mane quum esset ingressus, multis uidelicet precibus admissus, accedens multo tempore querebat Antiphilum: quippe malorum multitudine sic

tudine sic

tudine sic immutatum, ut agnosci non quiret. Circumiens igitur, è uinctis unumquẽq; contemplabatur: eorum more qui familiarum cadauera iam marcida facta, requirunt in stragibus. Quod ni nomen fuisset eloquutus, Antiphilum Denomenis filium: ne longo quidem tempore potuisset agnosci quisnam esset, usq; adeo præ malis erat transfiguratus. Vt uero ad uocem agnitam respondisset, atq; adeũte illo comam diduxisset: eam à uultu abigens sordidã atq; impexam, ostendit sese quis esset. Hic ambo collapsi sunt, oculis oborta caligine, in tam inopinato spectaculo. Verum aliquanto post, posteaquã & ipse sibi redditus, & Antiphilum recipiens Demetrius, de singulis esset illum diligenter percontatus, bono animo esse iubet. Tum dissecto pallio, dimidiato quidem induitur ipse: reliquum autem illi donat, detractis illi putribus atque detritis, quibus erat opertus panniculis. Atque ex eo die modis omnibus illi aderat: curam eius agens, inseruiẽsq;. Locans enim sese ijs, qui uersabantur in portu mercatoribus, à mane ad medium usque diem, oneribus gestandis non parum lucri faciebat. Deinde ab opere reuersus, mercedis partem carcerario in manum dabat, quo illi mansuetum hũc, ac pacatum redderet. De reliquo autem, in amici curam affatim suppeditabat. Atque interdiu quidem aderat, Antiphilo, quo illum consolaretur: ubi uero nox occupasset: pro carceris foribus facto ex herbis thorulo, substratisq; frondibus, acquiescebat. Et in hunc quidem modum aliquandiu degebant: ut Demetrius nullo uetante ingrederetur, atq; ob id mitius ferret calamitatem Antiphilus: donec extincto in carcere latrone quopiam: idq;

ut putabatur ueneno, & custodiæ exactißime obseruatæ: neq; deinde quisquàm admissus in domiciliũ uinculis liber. Quas ob res dubius atq; anxius, quum alia uia non pateret, qua liceret amico adesse: adito præfecti collega, se ipsum defert, tanquàm in irruptione templi Anubis cõmunem operã addidisset. Id simulatq; cõfessus est: abductus est illico in carcerẽ, ac ductus ad Antiphilũ. Nam hoc magnis precibus uix obtinuerat à carcerario, ut proxime Antiphilo, atq; eadẽ in trabe uinciretur. Hic igitur uel maxime declarauit, quanto in illũ fuerit amore, quum sua ipsius incõmoda negligeret, cũ & ipse interim ægrotaret: illud autem curæ haberet, quo pacto fieri posset, ut ille & quãplurimũ dormiret, & minimũ angeretur. Atq; ita cõmode tolerabant, cõmunicatis inter ipsos malis: donec aliquãto post, tale quiddã accidit, quod finẽ fermè eorum imponeret calamitati. Siquidem è uinctis quispiã, haud scio unde nactus limã: adiunctis coniuratis captiuorũ plerisq;, catenam insecuit, qua seriatim erant astricti, cyphonibus in hanc insertis, soluitq; omnes. Qui quidẽ facile trucidatis, quippe paucis custodibus, cõglobati prosilicre. Atque hi quidem illico quò quisq; poterat, dißipati: postea pleriq; sunt cõprehẽsi. Porrò Demetrius & Antiphilus inibi remanserũt: Syro quoq; retẽto, q iam aufugere parabat. Vt autẽ diluxisset: Aegypti præses, cognito quod acciderat, emisit quidem qui illos insequerentur: accersitis autem ijs, qui erãt cum Demetrio, soluit à uinculis collaudatos, quod soli nõ aufugissent. At illis haud quaquàm sat erat, ut hoc titulo dimitterẽtur. Clamabat autẽ Demetrius, sibiq; non mediocribus in rebus iniuriã fieri prætẽdebat, si pro maleficis

leficis habiti, uiderentur uel cōmiseratione, uel ob id laudis, quod nō aufugissent, dimitti. In summa, cōpulere iudicem, ut causam exactius excuteret. At hic ubi repperit, nihil eos cōmeritos, collaudatos illos, Demetriū aūt seorsum quoq; admiratus, liberos esse iußit, consolans super pœna quā tulerant, præter ius in uincula coniecti. Quinetiā ambos munere prosecutus est, idq; de suo: Antiphilū drachmarum decem milibus: bis tanto Demetriū. Ac Antiphilus etiā nunc quidē in Aegypto est. Demetrius autē sua quoq; uiginti milia relinquēs amico, cōceßit in Indiā: profectus ad Brachmanas, tantum hoc loquutus Antiphilo, merito sibi iam ignoscendū uideri, quod tum ab eo discederet. Neq; enim sibi opus fore pecunia, quoad is perseueraret esse, qui erat: uidelicet qui poßit paucis esse contentus, neq; illū amplius egere amico, quippe cui res iam feliciter haberent. Huiusmodi sunt Toxaris amici Græci. Quod ni initio notasses nos, tāquàm qui uerbis nos iactaremus: idem profecto relaturus eram tibi cōplures orationes, atq; eas egregias, quas Demetrius habuerit in iudicio: quū interim pro seipso nihil responderet: pro Antiphilo uero lachrymas funderet, atq; etiā supplex esset: totāq; causam in sese reciperet, donec Syrus flagris cæsus, ambos eos liberos fecit. Hos igitur paucos è plurimis, quos mihi primū memoria suggeßit, tibi narrauerim præclaros ac firmos amicos. Quod reliquum est, iam decedēs à narratione, tibi dicendi partes trado. Tu porrò uti Scythas his nō inferiores referas, sed longe præstantiores, tibi ipsi curæ fuerit, siquid de dextra sollicitus es, ne ea tibi præcidatur. Verū oportet strenuū præstare uirum. Etenim res

quædam uehementer ridicula tibi contigerit, si cũ Orestẽ ac Pyladem admodũ sophisticc laudaris, pro Scythia dicens, orator ignauus appareas. TOXA. *Recte tu quidẽ Mnesippe: qui quidẽ ad dicendũ etiã exhortaris: perinde quasi nihil solicitus sis, ne tibi lingua execetur, uicto in narrationibus. Sed iam exordiar nihil quidem quẽadmodum tu, uerbis phalerans atq; exornãs (neq; enim is Scytharũ mos) præsertim quũ res ipsæ longe magis loquãtur, quã uerba. Nihil autem eiusmodi expectaueris à nobis cuiusmodi tu cõmemorãdo laudibus extulisti: puta si qs sine dote duxerit deformẽ mulierem: aut si quis amici filiæ nubenti pecuniolam donauerit, duo talenta: ac per Iouem, si quis sponte eat in uincula, quum certo sciat se paulopost esse soluẽdũ. Admodũ enim leuia ista: neq; quicquàm inest in his, uel magni negocij, uel uirile quod sit. Cæterum ego tibi referam multas cædes, bellaq; & mortes, amicorum causa susceptas, ut intelligas uestra ista lusum esse, si cum Scythicis cõferantur. Neq; tamẽ isthuc sine causa facitis. Sed merito parua ista miramini: propterea quod non sunt uobis admodum graues occasiones declarandæ amicitiæ, quippe in alta pace uiuentibus. Quemadmodum nec in tranquillitate queas scire, bonus sit gubernator, nec ne. Tempestate enim tibi opus fuerit, ad hoc ut dignoscas. At apud nos bella perpetua, & aut inuadimus alios, aut cedimus inuadentibus, aut ubi forte concurrimus, pro pascuis prædaq; pugnamus. Hic potissimum opus est bonis amicis, eoq; quàm firmissime constituimus amicitias, sola hæc arma inuicta atq; inexpugnabilia esse iudicãtes. Prius autem uolo tibi commemorare, quo ritu faciamus amicos,*

non ex

non ex poculis, quēadmodum uos, neq; siquis æqualis sit, aut uicinus: uerum ubi strenuum quēpiam uirum cōspexerinus, quiq; præclara facinora patrare poßit, in hūc oēs studio incumbimus, & quod uos in ambiendis coniugijs, id nos in amicis nō grauamur, diu quasi procos agentes, nihilq; nō facientes, ne uidelicet frustremur amicitia, néue reiecti esse uideamur. At ubi iam in amicitias *cæteris repulsis, delectus est quispiam, protinus fœdus initur, ac iusiurandum, quod sit maximum: nimirū & uicturos eos pariter, & mortem oppetiturum, si sit opus, alterum pro altero.* Atq; *ita facimus.* Etenim *simulatq; incisis digitis, sanguinem in calicem destillauerimus, summisq; intinctis gladijs, ambo pariter admouentes biberimus, nō est quicquàm quod deinde nos queat dirimere. Admittūtur autem ad huiusmodi fœdera, ad summū tres.* Nam *qui multis sit amicus: is eo loco habetur apud nos, quo communes istæ atq; adulteræ uxores: arbitramurq; iam nō perinde firmā illius amicitiā fore, posteaquàm est in plures partes dissecta.* Exordiar aūt ab his, quæ nuper Dandamis *fecit.* Dandamis *enim hic in conflictu cū Sauromatis, quum esset captiuus abductus eius amicus Amizocas.* Quin *potius ante tibi iurabo nostrū iusiurandum, quādoquidē isthuc initio sum pollicitus.* Nō *enim per* Ventū & Acinacē, *quicquā mētiturus sum apud te de Scythicis amicis.* MNESIP. Equidē *tuum iusiurandū haud magnopere desiderabam: proinde recte facis, qui nullum deorum iures.* TOXA. Quid *tu narras? An nō tibi uidētur esse dij.* Vētus & Aci*nacis? Adeò ne te fugit, quod nihil sit maius mortalibus uita ac morte? Per hæc utiq; iuramus, quoties p* Ventum &

Acinacem iuramus: uidelicet per Ventũ, tanquàm qui uitæ sit causa: per Acinacem uero, ut qui mortis sit autor. MNESIP. *Atqui si ista idonea causa est: profecto multos alios quoq; deos estis habituri tales, qualis est Acinaces: puta iaculum, lanceam, uenenum, funem, atq; his cõsimilia. Quãdoquidem uarius est iste deus interitus, atque innumerabiles aperit uias, quibus ad illũ sit aditus.* TOXA. *Vide quàm cõtentiose nũc, quamq; litigiose isthuc facis: dum medio sermone interpellas me, excutisq; ac disturbas orationem meam. At ipse loquẽte te, silentiũ agebam.* MNES. *Age, nõ sum isthuc posthac facturus Toxaris. Et optimo iure obiurgas: quare perge confidenter quod restat dicere: perinde quasi nec adsim dũ loqueris, adeo tibi silebo.* TOXA. *Quartus igitur agebatur dies Dandamidi & Amizocæ, ex quo amicitiam inierant, ac mutuũ sanguinem pariter biberãt. Venerãt interea in regionẽ nostrã Sauromatæ, cũ equitũ decẽ milibus: peditum aũt ter tantũ aduenisse ferebatur. Ii nimirum quum in nos irruissent imparatos, neq; expectãtes illorũ insultũ, omnes quidẽ cedere cogũt, cõplures aũt repugnãtes occidũt, nõnullos & uiuos abducunt, nisi siquis effugerat tranans in ulteriorẽ fluminis ripã, ubi nobis dimidium copiarum, & pars curruũ erat. Sic enim id tẽporis castra fueramus metati, haud scio quo cõsilio Archiplanorũ, id est, ducũ nostrorũ, ad utrãq; Tanaidis ripam. Protinus itaq; & prædas abigebãt, & captiua abducebant, & tẽtoria diripiebãt, & curribus potiebãtur, atq; ijs plerisq; cũ uiris captis, & sub oculis nostris cõcubinas, uxoresq; nostras cõstuprabãt. Nos porrò rem indigne tulimus. At Amizoca*

quum

quum duceretur (erat enim captus) nominatim inclamauit amicū, misere uinctus, simulq́; calicis & sanguinis cōmonefecit. Quod simulatq; exaudierat Dandamis, nihil etiā cōtatus, spectātibus omnibus, tranauit ad hostes. Ibi Sauromatæ densatis telis irruerunt in illum: iam cōfixuri, nisi succlamasset: Zirim. Hoc uerbi siquis sonuerit, postea nō interimūt, sed recipiūt, tanquàm dedentē sese precio redimendū. Moxq́; ad illorū ducē adductus, reposcebat amicum: ille redemptionis precium postulabat. Neque enim prius dimissurum sese, nisi maximum pro illo recepisset. Tum Dandamis: quæ poßidebā, inquit, ea oīa à uobis direpta sunt: quod siquid est quod nudus præstare queam, id sum paratus polliceri uobis: & imperato quicquid uoles. Et si ista uis, meipsum huius in locū recipe, & abutere ad quodcūq; tibi lubitum erit. Ad hæc Sauromata: Nihil, inquit, opus retinere te: præsertim quum temet dedideris. Quin tu parte eorū quæ poßides tradita amicū abducito. Rogat illico Dandamis, quidnam uellet accipere. Ille oculos postulat. Atq; hic protinus exhibuit eruēdos. Deinde ubi essent excæti: iamq́; precium persolutū esset Sauromatis, recepto Amizoca, reuersus est innitens illi: unaq́; tranantes, incolumes ad nos redierūt. Id factū animū reddebat Scythis omnibus, neque iam uictos esse rebantur sese, quum uiderent, quod apud nos esset bonorum maximum, id nondum esse abductum ab hostibus: uerum superesse egregiam mentem, & in amicos fidē. At idē Sauromatis formidinē non mediocrē incutiebat: reputātibus cū cuiusmodi uiris, si se præparassent, essent pugnaturi: tametsi tum quidem ex improuiso superassent: proinde sub noctem

relictis maxima ex parte pecoribus, incensisq; curribus, fuga sese subduxerunt. Porrò Amizoca nõ tulit diutius, ut uideret ipse, amico cæco Dandamide, sed ipsus semet exoculauit. Atq; ita sedent ambo, omniq; honore à populo Scytharũ publicitus aluntur. Quid tale Mnesippe uos referre possetis? Etiam siquis tibi donet, ut possis uel decẽ alios ad istos quinq; adiungere: etiã citra iusiurandũ, si ita uis, ut & multa liceat affingere? At ego tibi rem nudã exposui. Tu uero si quẽ talẽ narrasses, nõ sum nescius, quãtas adornandæ rei gratia phaleras narrationi fueris admixturus: quemadmodum supplicarit Dandamis: & quomodo sit excæcatus, & quæ dixerit, & quo pacto redierit, & quẽadmodum exceperint eum Scythæ, adgratulantes, beneq; ominantes, atque id genus alia: cuiusmodi uos ad demulcendas aures soletis artificio quodã addere. Audi igitur & alium huic parem Belittam, huius Amizocæ cõsobrinum. Is ut detractum ex equo à leone Basthen amicum conspexisset: nam forte simul erant in uenatu, iamq; leo circumplexus illum, iugulo admotus esset, atq; unguibus laniaret, desiliens & ipse, inuolauit in tergum beluæ, reflexitq;, in sese prouocãs, auertensq;, atque inter dentes digitos inferens, conatus quoad licuit, Basthen è rictu leonis eximere, donec leo omisso illo iã semimortuo, ad Belittam sese cõuertit, atq; ipsum quoque circũplexus occidit. At ille moriens (nam tanto anteuertit) acinacem in leonis pectus defixit. Itaq; pariter exanimati sunt omnes: nos autem sepeliuimus eos, duobus aggestis tumulis inter se uicinis: altero amicorum, altero è regione leonis. Iam tertio loco tibi referam Mnesippe, Macentæ, Lonchatæ,

& Arsa

& Arſacomæ amicitiam. Hic enim Arſacomas deperibat Mazæam Leucanoris filiã, qui regnabat in Boſporo: tum quum legatione fungeretur ſuper tributo, quod Boſporini ſemper nobis pendere ſoliti, id tẽporis tertiũ iam menſem ultra diẽ legitimũ diſtulerant. In cõuiuio igitur quum Mazæam uidiſſet procerã atq; decorã uirginem, amore captus eſt, grauiterq́; diſcruciabatur. Iam itaq; quæ de tributis agebantur, erant tranſacta: reſponderatq; illi Rex, cõuiuioq́; accipiebat, mox illum dimiſſurus. Eſt autẽ mos in Boſporo, uti proci in cõuiuio petant puellas, narrantes quinam ſint, quibusq́; rebus fræti, decreuerint eas in matrimonium accipere. Atq; id temporis forte fortuna multi aderant in cõuiuio proci, reges, ac regum filij, in his erat & Tigrapates, Lazorum princeps, & Adyrmachus, Machlynæ dux, alijq́; cum his permulti. Oportet autem unumquẽq; procũ, poſteaquàm expoſuit quis ſit, & qua fiducia ad ambiendas nuptias acceſſerit, cõuiuari cum reliquis, tacitumq́; accumbere: Deinde peracto conuiuio, poſtulata phiala, uinũ in menſam effundere, atq; ita ſponſam ambire, multum interea collaudantem ſeſe, quo genere, quibus opibus, qua ſit potentia. Ad hũc igitur modum cũ multi iam libaſſent, poſtulaſſentq́;, regna & opes cõmemorãtes: tandẽ Arſacomas, poſtulata phiala, nõ libauit (neq; enim mos apud nos uinum effundere, quin magis cõtumelia iſta eſſe iudicatur in deum) ſed hauſtim bibẽs: Da mihi Rex, inquit, filiam tuam Mazæam uxorẽ, qui multo ſum potior iſtis, quantum ad opes ac poſſeſſiones attinet. Leucanore uero admirãte (ſciebat enim rex pauperẽ Arſacomã, ac de plebe Scytharum eſſe) percontanteq́; quantum peco

tum pecorum, aut quantum habes plaustrorũ Arsacoma: nam ijs rebus uos diuites estis. Imò nec plaustra, *inquit, poßideo, nec armẽta: uerum sunt mihi duo amici, honesti, probiq́; , quales alijs Scytharum nemini. At tum quidẽ ista dicens, risus est, contemptuiq́; habitus, uisusq́; temulẽtus. Mane uero reliquis prælatus est* Adyrmachus, *iamq́; sponsam abducturus erat in Mæotidem ad Machlyenses.* Porrò *Arsacomas domum reuersus, amicis indicat, queadmodum reiectus esset à* Rege, *risuiq́; habitus in cõuiuio, quũ pauper esse putaretur. Atqui dixeram, inquit, illi quantas haberem opes: nempe uos, ò* Lonchata *atq́;* Macenta, *uestramq́; beneuolentiã longe præstare, multoq́; firmiorem esse* Bosporanorum *opibus. Verum hæc dicentẽ, me subsannauit, cõtempsitq́; : &* Adyrmacho *scilicet* Machlyẽsi *tradidit asportandam sponsam, quod aureas phialas se diceret habere decem: præterea currus quaternis sedilibus octoginta: ad hæc ouium boumq́; multam copiam. Sic uidelicet antetulit fortibus uiris pecorum multitudinẽ, operosa pocula, & currus graues.* Proinde, *ò amici, dupliciter excrucior: nam &* Mazæam *amo, & iniuria mihi inter tantum hominum illata, non mediocriter mordet animum meum.* Arbitror *autem & uos ex æquo iniuria affectos esse.* Etenim *ad unumquẽq́; è nobis tertia contumeliæ pars ptinebat: si modo ita uiuimus, quẽadmodũ cœpimus quum coniungeremur: nimirũ ut unus homo simus, ijsdem dolẽtes, ijsdemq́; gaudẽtes.* Imò, inquit, Lonchates, *unusquilibet è nobis totus iniuria afficiebatur, tũ quũ in te ista fierẽt.* Quomodo *igitur (inquit* Macẽtes*) his in rebus agemus?* Per *partes, inquit* Lonchates, *negociũ suscipiamus.*

Atque

Atque ego quidem recipio Arsacomæ me caput apportaturũ Leucanoris. Tu uero sponsam ereptam huic adducas oportet. Ita fiat, inquit. At tu Arsacoma, inter hæc (nam his peractis uerisimile est exercitu ac bello fore opus) hic mane, quo cõtrahas & appares arma, equos, atq; aliarũ rerum uim, quantã potes maximã. Facillime autem plurimos adiunxeris: partim quod ipse strenuus, partim quod nobis non pauci sunt familiares: Maxime uero si desederis in tergore bouis. Hæc ubi placuissent, hic quidẽ quãtũ potuit, rectà profectus est in Bosporũ, puta Lõchates: alter, id est, Macẽtes ad Machlyenses, eques uterq;. At Arsacomas domi manens, & cum æqualibus contulit, & ex familiabus uim hominum armauit. Demũ & in tergore bouis desedit. Consuetudo autẽ de sedẽdo in tergore bubalo huiusmodi est apud nos. Vbi quis ab alio læsus est, cupitq; ulcisci, neq; par esse pugnæ uidetur: tum boue immolato, carnes frustulatim concisas, igni torret. De hinc ipse porrecto humi corio, sedet in eo: in tergum reductis manibus, more eorum, qui à cubitis uincti sunt. Et hoc quidẽ apud nos maximũ est supplicandi genus. Appositis autem bouis carnibus, adeuntibus domesticis: præterea siquis alius uelit, quisq; partem sibi sumit, ac dextro pede tergum bouis calcans, pro facultate pollicetur: hic quidem equites præbiturum se quinq; suopte cibo, suoq; stipendio: ille decem: alius plures: alius armatos pedites quot poßit: atque qui pauperrimus, seipsum duntaxat. Colligitur itaq; in tergo bouis, ingens nonnunquàm multitudo. Et huiusmodi quidẽ exercitus, & certißima fide cohæret, & hostibus expugnatu difficillimus est: non aliter, quàm si iureiurando

esset

esset adactus. Nam in tergum ascendisse, instar iurisiurandi est. Arsacomas igitur his in rebus procurandis satagebat: coieruntq; illi equites quidem circiter quinquies mille: tum armati ac pedites promiscue, uicies mille. At Lonchates ubi ignotus peruenit in Bosporum, Regẽ adit, tractantẽ quiddam de regni negocijs, aitq; uenire quidem sese publico Scytharũ nomine, sed priuatim res maximas apportare. Ille ubi dicere iußisset: De publicis, inquit, negocijs, hæc in præsentiarum denũciant Scythæ: ne uestri pastores in planiciẽ usq; transgrediantur, sed intra Trachonem pascãt. Cæterum latrones de quibus expostulatis quod regionẽ uestrã incursent: negãt eos publico consilio emitti, sed priuatim sui quenq; lucri causa prædari. Quod si quis illorũ deprehẽdatur: tui arbitrij esse, ut in eos animaduertas. Hæc quidẽ illi denunciãt. At ego tibi indico, grauem in uos insultũ futurũ ab Arsacoma Mariãtæ filio, qui nuper legatũ egit apud te, idq; (opinor) quũ filiã tuã postularit, non assequutus sit abs te: ob id indignatur, sedetq; in tergore taurino septimũ iam diẽ, contractusq; illi est exercitus haud exiguus. Audiui (inquit Leucanor) & ipse, cogi uim copiarũ in tergum bouis. Quod autem aduersum nos cogerentur, quodq; Arsacomas huius rei dux esset, id uero me fugerat. Atque in te, inquit Lonchates, hic apparatus cõstituitur. Mihi autem inimicus est Arsacomas, grauiterq; fert, quod sibi præferar à natu maioribus, & quod in oĩbus illo uidear esse præstãtior. Quod si mihi spoponderis alteram filiã tuã Barcetim, alioqui nec indigno uestra affinitate, breui tibi reuersus caput eius apportauero. Spondeo Rex inquit, uidelicet supra modum

for demũn

formidine correptus, propterea quod non ignoraret, quã ob causam iratus esset Arsacomas: nimirum ob nuptias, tum & aliàs quoq; metuerit semp Scythas. At Lonchates: *Iurato, inquit, te præstiturũ pacta, neque inficiaturũ. Id quum fieret, iamq; resupinatus in cœlum iurare uellet: Absit, inquit, ut hic, ne quis spectantiũ conijciat, qua gratia iuremus. Quin potius hoc templum Martis ingreßi, occlusis foribus iusiurandum ædamus, ubi nullus exaudiat. Nam siquid horum inaudierit Arsacomas, uereor ne me ante bellum immolet, manu iam nunc non parua cinctus. Introẽamus, inquit Rex. Vos autem absistite quàm longißime. Neq; quisquàm ad templum adeat, quem ego non accersiuero. Posteaquàm igitur ipsi quidem introgreßi sunt, satellites autem procul abstiterunt, uibrato gladio, simulq; altera manu obturato ore, ne uociferaretur, ictũ in pectus adegit. Deinde caput desectũ, sub chlamyde tenens prodibat, quasi confabulans interim cum illo, breuiq; sese dicens adfuturũ, tanquàm ad negocij quippiam emitteretur ab illo. Atque ita reuersus eò, ubi equũ uinctũ reliquerat, cõscenso illo, redequitauit in Scythiã. Porrò nemo est eũ insequutus: quippe diu ignorãtibus Bosporinis, qđ acciderat, tum ubi rescissent, factiose de regno decertãtibus. Hæc itaq; geßit Lonchates, præstititq; promissum allato Leucanoris capite. Porrò Macẽtes in uia factus certior sup his, quæ in Bosporo acciderãt, peruenit ad Machlyẽses: primusq; illis nunciũ attulit de Rege trucidato. At populus, inquit, te Adyrmache, gener cũ sis, ad regnũ uocat. Proinde fac ut ipse prior occupãs, imperium arripias, in rebus pturbatis obortus, puella uero te sequatur à*

tergo

tergo in curribus. Facile enim isthoc pacto tibi cōciliaueris multitudinem Bosporanorum, ubi Leucanoris filiā cōspexerint. Ego porrò non solum Alanus sum, uerumetiam sponsæ tuæ cognatus maternus: siquidem nostra è gente Masterā Leucanor asciuit uxorem. Et nunc tibi adsum, missus à Masteræ fratribus, qui sunt in Alania: denūciātibus ut quàm potes ocyßime, te recipias in Bosporū, neq; per negligentiā cōmittas, ut imperium ad Eubiotum deueniat, qui tametsi frater nothus est Leucanoris, tamē Scytharum partibus semper fauit, cum Alanis simultates gerit. Hæc quidem dicebat Macentes. Erat autē eodē cultu, eademq; lingua cum Alanis. Commune enim horū utrūq; Alanis cum Scythis, nisi quod nō magnopere comati sunt Alani quemadmodum Scythæ. At Macentes in hoc quoq; illis erat aßimilis, uidelicet detonsa coma: quatinus conueniebat Alanum minus esse comatum, quàm Scytham. Itaq; his rebus factum est, ut illi fides haberetur, putareturq; Masteræ ac Mazææ cognatus esse. Et nunc, inquit, ò Adyrmache, ad utrūuis paratus sum: uel proficisci tecum in Bosporum, si uelis: uel manere, si sit opus, ac sponsam adducere. Isthuc equidē, inquit Adyrmachus, longe malim, quādoquidem cognatus es, te puellam adducere. Nam si nobiscum unà proficiscaris in Bosporum, unum duntaxat equitem numero addideris. Quod si mihi uxorē aduexeris, multorum instar fueris. Atque ita factum est, & hic quidem iter ingressus est. Macentæ tradens ducēdam Mazæam, quæ uirgo etiā dum erat. At ille per diem quidem illam curru uehebat: uerū ubi nox incubuisset, impositam equo (nam id curarat, ut alius quidem eques sese

conse

cōſequeretur(tū inſiliens et ipſe,nequaquàm deinceps ad Mæotim iter faciebat,ſed deflectens ad mediterraneam, relictis ad dextram Mitræorum montibus, quum uirginē interim aliquoties īterquieſcere iuſſam refocillaſſet,intra triduum à Machlyenſibus in Scythiam uſque permenſus eſt uiam:ſtatimq; equus eius ubi deſtitiſſet à curſu, pauliſper aſtans exanimatus eſt. Porrò Macentes Arſacomæ Mazæam in manum dans: Accipe,inquit,a me quoque id quod ſum pollicitus. At illo ad inſperatū ſpectaculū ſtupefacto,gratiáſque agente:Deſine,inquit,Macentes:ac noli me alium à teipſo putare,nā mihi profecto gratias agere ob hæc quæ feci,perinde eſt,ac ſi ſiniſtra mea gratias agat dextræ,quod uulneratæ ſibi ſubminiſtrauit,atq; officioſe curam egit ægrotātis. Ridicula nimirum & nos fecerimus:ſi iamdudum cōmiſſi,& quatenus licet in unum conflati,magnum adhuc eſſe credamus, ſiqua pars noſtri officioſe quid egerit pro toto corpore. Etenim pro ſeipſo fecit,quum pars ſit totius beneficio adiuti, Atque ad hunc quidem modum Arſacomæ gratias agēti,Macentes reſpōdit. Cæterum Adyrmachus ubi ſenſit inſidias,non perrexit ire in Boſporum:iam enim Eubiotus rerum potiebatur accerſitus à Sauromatis,apud quos fuerat diuerſatus: uerum in patriam reuerſus,cōtractis ingentibus copijs, per mōtuoſa irrupit in Scythiā,pauloq; poſt irruit & Eubiotus,cū Græcos undecūq; poterat ſecū ducens,tum Alanos & Sauromatas accerſitos,utrinq; uicies millenos. Coniunctis autem copijs,Eubiotus atque Adyrmachus nonaginta milia confecerunt. Atque ex his tertia pars equites ſagittarij,nos autem(nam & ipſe ad hanc expeditionem

h contuleram,

contuleram, addens ijs, qui in tergum taurinum conuenerant, equites ad plenum instructos cẽtum) contractis haud multo minus triginta milibus, unà cum equitibus operiebamur insultum, ductore Arsacoma. Vt autem admouẽtes illos cõspeximus, cõtraduximus agmẽ, præmißis in hostẽ equitibus. Atq; ubi iam diu acriter esset pugnatum: tandẽ cessere nostri, interrupta phalãge. Postremo in duo dissectum est uniuersum agmen Scythicum: pars subduxit sese, non omnino palàm uicta, uerum ita fugiebat, ut locũ dare uideretur: adeo ut Alani ad multum tempus insequi nõ auderent: partem alteram: quæ eadem erat imbecillior, cingentes Alani ac Machlyenses, undequaq; cædebant, confertim iaculis emißis, atq; sagittis, sic ut uehemẽter laboraretur à nostris, qui tenebantur obseßi. Etiam plæriq; arma proiecerant, quorum in numero forte erat Lonchates & Macentes: iamq; ambo uulnus acceperãt, dum ante alios sese periculis obijciunt, Hic quidẽ adusto femore, puta Lonchates: Porrò Macentes securi sauciato capite, tum conto in humerũ impacto, Quod simulatq; sensit Arsacomas, quum in altero agmine esset nobiscum: turpe ratus, si desertis amicis non adesset, subditis equo carcaribus, cum clamore in hostes tendere cœpit, sublato gladio adeo, ut Machlyenses uim animi non sustinuerint, sed uiã illi fecerint, ut transiret. At ille receptis amicis, tum aduocatis & alijs: impetum fecit in Adyrmachum, impactoq; in ceruicem gladio, ad zonam usq; dissecuit. Quo fuso, dißipata est omnis acies Machlyensium, paulopost & Alanorum: Denique cũ his Græci quoque. Atq; ita redintegrato prælio, nos superiores extitimus. diuq; sumus in-

sequuti

ſequuti trucidãtes, donec nox finem impoſuit. Poſtero die ab hoſtibus uenerunt legati, qui ſupplices pacem atq; ami citiam orarent. Boſporani duplicatũ tributũ penſuros ſeſe pollicebantur: Machlyenſes obſides daturos ſe confirma= bant. Alani ita eam inuaſionẽ cõpenſaturos ſeſe ſpondebãt ut Sindianos noſtro nomine uellent aggredi, quibuſcũ mul to iam tempore nobis fuerat ſimultas. His de rebus audi= tis ſuffragijs, in primis autem Arſacomæ & Lonchatæ: pax inita, duobus illis cuncta pro arbitratu ſuo moderanti bus. Huiuſmodi Mneſippe, audent Scythæ amicorũ cauſa facere. MNES. *Tragica prorſus, ô Toxari. fabuliſq; ſimilia. Et propitius ſit Acinaces & Ventus, per quos iuraſti: ſi quis iſta non credat, non admodum reprehendẽ= dus eſſe uideatur.* TOXA. *At uide, uir egregie, ne incre= dulitas iſta ab inuidia ueſtra proficiſcatur. Quanquàm nõ me deterrebis non habendo fidem, quo minus & alia his conſimilia referam, quæ nouerim à Scythis eſſe geſta.* MNES. *Tãtũ ne longũ facias, uir optime, neq; uſq; adeo admiſsis, uagiſq; utare ſermonibus: ut nũc ſurſum ac deor ſum Scythiã, Machlyanãq; pcurrẽs: deinde in Boſporum diſcedens: poſtremo rediẽs prorſus abutare ſilentio meo.* TOXA. *Parẽdũ tibi & hãc præſcribẽti legẽ, dicendũq; paucis, ne fatigeris unà nobiſcum, audiẽdo circũcurſitãs. Quin magis auſculta, quæ ĩ meipſum amicus Siſinnes noĩe præſtiterit. Quũ enim Athenas relicta patria proficiſce= rer, idq; cupiditate Græcanicarum literarum, appulerã Amaſtrim Põticã. Ea eſt urbs haud ꝓcul à Carãbe diſsita in promontorio, obuia ijs, q̃ à Scythia nauigant. Comita= batur aũt Siſinnes, mihi à puero amicus. Nos igitur ubi res*

Siſinnes vel Toxaris

quaſdam importatas in portu ſpectaſſemus, in eũq; è naui ſubduxiſſemus, emimus, nihil ſuſpicantes mali, interea fures quidam effracta ſera, ſuſtulerunt uniuerſa, adeo ut non reliquerint, qđ uel in eũ diẽ ſufficere poſſet. Ergo quũ domũ eſſemus reuerſi, cognito qđ acciderat, nõ uiſum eſt in ius uocare uel uicinos, qui plures erant, uel hoſpitem, ueriti ne pleriſq; ſycophantæ uideremur, ſi dixiſſemus nobis ab aliquo ſublatos eſſe Daricos *quadringentos, tum ueſtiũ permultum, ad hæc tapetia quædam, denique quicquid habueramus. Conſultabamus igitur hiſce de rebus, quid eſſet faciundum, omnium rerum egenis, idq; in urbe peregrina. Ac mihi quidem ita uiſum eſt tum temporis, ſtatim demerſo in ilia acinace, uitam fugere, priuſquã ignauum quippiam, aut indignum eſſet ferẽdum, uel fame, uel ſiti enecto, Contra Siſinnes conſolabatur, obſecrans ne quid tale facerem. Aiebat enim excogitaſſe ſeſe, unde nobis uictus ſuppeteret. Et eo quidem die baiulãdis è portu lignis allata mercede uictum ſuppeditauit: mane autem obambulans in foro, pompam quandam aſpexit iuuenum (quẽadmodum aiebat) elegãtium ac ſtrenuorum. Hi nimirũ uiritim lecti, uti mercede propoſita, ſingulare certamen inirẽt in tertium diem erant decertaturi. Ergo quũ omnes huius negocij cõditiones audiſſet, accedẽs ad me: Caue poſthac inquit, Toxari, ne teipſum pauperem dixeris. Siquidẽ tertio abhinc die diuitem te reddidero. Hæc ait, atq; interea ægre parato uictu, quũ iam ſpectaculũ eſſet inſtitutum, ſpectabamus & ipſi, etenim aſſumptũ me duxit in theatrum, tãquã ad iucundũ aliquod, nouũq; ſpectaculũ Græcorũ. Ergo ubi cõſediſſemus, ſpectabamus. Ac primo qdẽ*

feræ partim

feræ partim iaculis confixæ, atq; à canibus agitatæ, partim in homines quosdã uinctos emissæ, nocẽtes quospiam, ita ut conijciebamus. Vt autẽ prodierũt, qui erant ad singulare certamen cõducti, ac producto iuuene quodã prægrãdi, dixisset præco. Si quisquã uelit cũ hoc singulari certamine congredi, prodeat in mediũ, præmiũ pugnæ accepturus drachmarũ decẽ milia. Ibi protinus assurrexit Sisinnes desiliẽs, polliceturq; se dimicaturũ, simulq; poscit arma. Tum acceptã mercedẽ, decẽ milia mihi deferẽs, in manũ dat: Si uicero, inquit, Toxaris, unà proficiscemus, suppetetq; commeatus: sin cecidero, sepulto me, redi rursus in Scythiã. Ego quidem his auditis singultiebam. At ille sumptis armis, reliquum quidẽ corpus muniuit: at galeam nequaquã imposuit, sed nudo cõsistens capite pugnabat. Et initio quidem ipse uulnus accepit, retorto gladio, succiso poplite, ita ut multum sanguinis deflueret. Ego interim iam metu præmortuus eram. At ille confidentius inuadentẽ aduersarium obseruans, ferit in pectore, transfigitq;: ita ut protinus ad pedes illius procũberet. Ille fessus & ipse uulnere, mortuo incũbebat: parumq; aberat, quin ipse quoq; efflaret animã, At ego accurrẽs erexi, animũq; reddidi. Porrò ubi dimissus est, iã uictor declaratus: sublatum illum, domum deportaui: multumq; tẽporis curatus à medicis, superuixit quidem, hodieq; agit apud Scythas, ducta in matrimonium sorore mea, claudus tamen adhuc est ex uulnere. Hæc res Mnesippe nõ apud Machlyenses, neq; in Alania gesta est: ut testibus careat, & ficta credi queat: uerũ cõplures extãt Amastriani, qui de pugna Sisinnæ memorãt. Finẽ iam faciã: si tibi quinto loco factum

Abauchæ retulero. Appulit aliquãdo Abauchas hic in Boryſtenenſiũ ciuitatẽ ſecũ adducẽs & uxorẽ: quã unice diligebat, liberos duos, alterũ quidẽ maſculũ lactentẽ: altera uero erat puella ſeptẽ annos nata. Erat aũt peregrinationis comes & huius amicus Gyndanes, atque is quidem è uulnere laborãs, quod in uia acceperat à latronibus, q eos fuerant adorti: cũ quibus dũ pugnaret, ictus eſt in femore: ita ut ne ſtare quidẽ poſſet præ cruciatu. Itaq; noctu dormientibus illis (nam forte in cœnaculo quodã diuerſabantur) ingens ortũ eſt incendium, omniaq; circũcluſit, iamq; flãma undiq; domum circũdedit. Ibi experrectus Abauchas, relictis liberis plorantibus, repulſa uxore, quæ inhærebat, iuſſaq; ut ipſa ſeſe ſeruaret, amico in humeris ſublato deſcendit, perrũpensq; euaſit, ita ut nequaquàm incẽdio læderetur. Vxor infantẽ baiulans conſecuta eſt, monẽs puellulam, ut ſeſe cõſequeretur. Ea uero ſemiuſta, abiecto ex ulnis infante, uix exilijt è flãma. Deinde puella unà cum illa ueniẽs, penè & ipſa extincta eſt. Poſt hæc quũ probro obiectaret quiſpiã Abauchæ, quod deſertis liberis, atque uxore, Gyndanem extuliſſet: Imò liberos, inquit, denuo parare haudquaquàm difficile: tum incertũ, an hi boni ſint futuri: porrò amicũ diu fuerit, priuſquàm inueniam talem, qualis eſt Gyndanes: cuius amor mihi multis argumentis eſt exploratus. Dixi Mneſippe, è pluribus his quinq; propoſitis, iam tempus eſt pronunciari, utri noſtrum, aut linguã, aut dexterã oporteat amputari. Quis igitur futurus eſt iudex? MNES. Nemo. Neq; enim conſtitueramus narrationis arbitrũ. Sed ſcin qd agemus? Quãdoquidẽ in præſentiarum, nullo propoſito ſcopo, ſumus iaculati: de

integro

integro delecto arbitro, alia amicorũ paria apud illũ reseramus: deinde uter succubuerit, ei tum quidẽ amputetur, uel mihi lingua, uel tibi dextera. Aut si hoc crudele, quãdo tu amicitiam admirari uisus es: ego nihilo secius puto, nullã esse mortalibus possessionem hac præstantiorẽ neq; pulchriorẽ: quin ipsi quoq; in unũ copulati, illud approbamus: ut ex hoc die in totã usq; uitam simus amici, utriq; uictores, utriq; maximis potiti præmijs: uidelicet pro unica lingua, unaq; dextra, binas uterq; habituri: atq; insuper oculos quoq; quaternos, pedesq; quaternos: in summa, duplicia omnia. Eiusmodi namq; quiddã est: cum duo tresq; copulãtur amici, qualẽ Geryonẽ scriptores depingunt, senis manibus, ternisq; capitibus hominẽ. Siquidem (ut mea fert opinio) tres illi fuerunt, qui cõmuniter omnia gererent: ut dignum est his, qui amicitia coniuncti sunt. Geryon

TOXA. *Probe dicis, atq; ita faciamus.* MNES. *Verũ neque sanguine opus est Toxaris, neq; Acinace, qui nobis amicitiam confirmet. Hæc enim confabulatio, & quod eadem amamus, id multo certius est calice illo quẽ bibitis: propterea quod huiusmodi non obligationem, sed animũ postulare mihi uidentur.* TOXA. *Placent ista, iamq; amici atq; hospites simus: tu mihi hic in Græcia: ego tibi, siquando in Scythiam perueneris.* MNES. *Nimirum ut sis sciens, nequaquàm me pigeat uel longius etiã proficisci, si tales amicos nancisci liceat, qualem esse te Toxari ex tua oratione conijcio.*

Luciani Toxaris seu Amicitiæ, Des. Erasmo Roterodamo interprete, finis.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO, D. Renato episcopo Carnutensi, Erasmus Roterodamus. S. D.

Cum multis modis cõpertum haberem, ornatissime pater, quàm candide de meo ingeniolo, meisq; nugis tum sentias, tum prædices, uir alioqui naris emũctissimæ: Iãq; ad Italicum iter accincto, per itineris comites non liceret celsitudinem tuam interuisere: ut esset tamen interim quod te tui Erasmi commonefaceret, Luciani pseudomantem misi, sceleratissimũ quidẽ illum, sed quo nõ alius sit utilior ad deprehendendas coarguendasq; quorundam istorum imposturas, qui hisce quoq; temporibus uel magicis miraculis, uel ficta religione, uel adsimulatis condonationibus, alijsq; id genus præstigijs, uulgo fucũ facere solẽt. Eũ igitur leges, uti spero, nõ modo cũ fructu aliquo, uerum etiã summa cũ uoluptate, propterea qđ intelligãt te, licet præter generis claritatẽ, fortunæ splendorẽ, muneris autoritatẽ, serijs illis ac tetricis studijs absolutũ, nõ solere tamẽ admodum ab his etiam elegãtioribus Musis abhorrere: & hmõi lusus nec inamœnos nec ĩfrugiferos arduis negocijs libenter intermiscere. Porrò quicqđ est, uel nigri salis, quẽ Momo tribuũt, uel cãdidi, quẽ Mercurio asscribũt, id oẽ in uno Luciano copiosissime reperias licebit. Carnutensis oppidi, tã splendidũ profecto, tamq; celebre phanum, fulmine conflagrasse, dici non potest quàm feram acerbe. Bñ uale ĩ reditũ ex Italia nostrũ. Lutecia, Anno, M.D.V,

Luciani

LVCIANI ALEXANDER SEV SPEVDOMANTIS, DES. Erasmo Roterodamo interprete.

TV quidem charissime Celse, leuem forte quandā ac facilem prouinciam tibi mandare uideris, cum iniungis ut Alexandri Abonotichitæ impostoris uitam, cōmenta, neq; non audaciā præstigiasq; libro cōplexus, uolumen ad te transmittā. Verū si quis ea conetur omnia ad plenum enarrare, id profecto non minoris sit negocij quàm Alexandri eius, cui Philippus fuit pater, res gestas literis prodere: tātus fuit scelere, quātus ille uirtute. Attamē si cādide ignoscēterq; legere uoles, & qđ narrationi deerit, id ex te īputare atq; addere: conatū hūc te autore capessam, & Augiæ bubile si nō omne, at certe ꝑ mea uirili repurgare nitar, paucis aliquot elatis cophinis: nimirū ut ex his coniecturā facias, quātus, quāq; immēsus fuerit fimus uniuersus, quem ter mille boues multis annis reddere potuerint. Sed amborū interim noīe calūniam uereor, tuo pariter ac meo: tuo, qui iubeas memoriæ literarūq; monumētis tradi uirū lōge sceleratissimū: meo, qui sumā operā in hmōi narratione, rebusq; gestis hoīs, quem nequaquàm oportebat ab eruditis legi, sed in frequētissimo quopiā & amplissimo theatro spectari à simijs aut uulpibus discerptū: quāquàm si quis hoc crimē nobis impegerit, poterimus & ipsi nos exemplo quodam simili tueri. Etenim Arrianus ille discipulus Epicteti, uir inter Romanos cū primis laudatus, ac ꝑ omnē uitā in literarum studio uersatus,

dio uersatus, cũ simile quiddã fecerit, pro nobis quoq; responsurus est. Nã is quidẽ Tillibori latronis uitã describere non est grauatus, Nos uero multũ crudeliorẽ latronẽ memoriæ prodemus, quippe qui nõ ĩ syluis ac mõtibus sed ipsis in urbibus sit latrocinatus: neq; ꝗ Minyã tantũ, aut Idã sit ꝑgrassatus, neq; paucas quasdã Asiæ partes, uidelicet desertiores depopulatus, sed ꝗ uniuersã (ut ita dixerĩ) Romanorũ ditionẽ suo cõplerit latrocinio. Ac primũ tibi depingã hominẽ, effigiẽ eius quoad potero ꝓxime uerbis adũbrans: tãetsi nõ sum admodũ pingẽdi ꝑitus. Corpore igitur, ut interim & hoc tibi repræsẽtẽ, procerus erat, et aspectu decorus, planeq; specie diuina quadã ac maiestatis plena, colore cãdido, barba nõ admodũ hirsuta, coma partim natiua tectus, partim appositicia: sed hac adeo sciẽter efficta, ut uulgus ferè nõ sentisceret imitatã ascititiãq; esse. Oculi uehemẽter acres ac uersatiles, tũ diuinũ ꝗddã relucẽtes. Vox dulcißima pariterq; clarißima. In summa quo ad has res, nulla ex ꝑte poterat improbari, ac figura quidẽ hominis erat huiusmodi. Cæterũ mẽs atq; animus: ô malorũ depulsor Hercules, & auersor tristiũ Iupiter, seruatoresq; Dioscuri, in hostes potius cõtingat ĩcidere, quã cũ eiusmodi quopiã habere cõmerciũ. Siquidem ingenio, solertia, acumine longe præstabat cæteris mortalibus. Tũ curiositas, docilitas, memoria, & ad disciplinas ingenij felicitas, horũ unũquodq; supra quã dici poßit, illi suppetebat, quibus tñ peßimã in partẽ est usus. Et quũ haberet arma tã egregia sibi suppeditata, illico nimirũ omniũ qui essent sceleribus nobilitati, facile summus euasit, uel superior Cercopibus, Eurybato, Phrynõda, Aristodemo, Sostrato.

strato. Nam ipse cũ aliquãdo Rutiliano scriberet genero, modestißimeq; de se loqueretur, Pythagoræ semet adsimi labat. Atqui ueniã mihi dabit Pythagoras, uir ille quidem sapiẽs, ac mẽte diuina: cæterũ si huius ætate uixisset, puer (sat scio) præ hoc uisus fuisset. Sed heus tu per Gratias, caue putes hæc in Pythagoræ cõtumeliã me dicere, quasi uelim eos similitudine rerũ gestarũ cõmittere. Verũ si qs deterrima quæq; & probrosißima, quæ de Pythagora per calũniã ferũtur (quibus equidem haudquaquàm fidem perinde ut ueris habuerim) si quis tamẽ cõferat in unũ, ea nimirũ oĩa, uix etiã minimã particulã adæquẽt Alexãdrinæ uersutiæ. Prorsum enim imaginare mihi, & cogitatione finge, quàm maxime uariã ingenij temperaturã, indolemq; ex mẽdacio, dolis, periurijs, maleficijsq; cõfusam, promptã, audacẽ, uersatilem, & ad efficiendũ quæ cogitasset nullũ refugientẽ laborẽ, appositã ad persuadendum, cuiq; facile fides habẽda uideretur: tũ quæ mire simularet optima quæq;, ea quæ à mente essent diuersißima, præ se ferret. Primũ igitur nemo cũ illo cõgressus est, qui nõ hac cum opinione discesserit, ut eum mortaliũ omniũ optimũ æquißimumq;: præterea simplicißimũ minimeq; fallacem iudicaret. Accedebat ad hæc oĩa grandiũ rerum conatus, quũ nihil pusillum cogitaret, sed ad maxima semper appelleret animum. Ita quũ esset adolescentulus adhuc, formosus admodum, ætate uidelicet tenera, ac uelut herbescẽte: id quod licebat partim è stipula conijcere, partim audire ex his qui ita prædicabant: paßim sese prostituebat, ac mercede sui copiã faciebat ijs quibus lubitũ fuisset. Inter multos autem incidit in hunc amans quidam præstigiator, ex

tor,ex

tor, ex eorum numero, qui magiã & diuinas incãtationes profitẽtur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immißiones in hostes, rationẽ eruendi reperiendiq́; thesauros, hæreditatũ succeßiones. Hic ubi *cõspiceret bene ingeniatum puerũ, atq; ad subministrãdũ arti negocioq́; suo propẽsißimũ: utpote q non minus illius adamaret maleficium, quàm ipsæ huius formã: erudijt eũ, semperq́; deinceps pro adiutore ministroq́; est usus.* At is *publicitus quidẽ & apud uulgus medicũ scilicet agebat: didicerat autẽ apud* Thoonis Aegyptij *coniugem:*

Carmẽ Homericum,

Pharmaca mixta, salubria multa, at noxia multa.

Quorum omnium successor hic atq; hæres factus est. Por*rò doctor ille & idem amator natione* Tyanæus *erat, uidelicet ex eorũ numero, qui cũ egregio* Apollonio Tya*næo illo erant uersati, totamq́; illius tragœdiam pernouerant.* Vides *quanam è schola tibi hominem refero?* Verum *ubi iam barba plenus esset* Alexander, Tyanæo *illo uita defuncto, in egestatem redactus, deflorescente simul & forma, unde uictum parare licuisset, nihil postea paruum agitabat animo.* Sed *inito cõmercio cum* Byzantino *quopiam, annalium scriptore uiro, qui in certamina descendunt, omnium ingenij longe sceleratissimi:* Cocconas, *opinor, erat cognomen: circuibant, imposturis ludificantes, ac pingues homines (sic enim illi peculiari magorum lingua uulgus appellant) detondentes.* In *his* Macetim *mulierem opulentã nacti sunt, natu quidem grauiorẽ illam, quàm ut amoribus esset idonea, sed quæ studeret etiam dũ amabilis haberi.* Ab *hac uictus copia suppeditabatur, atq; hanc ex* Bithynia *in* Macedoniam *usq; sunt consequuti.*

quuti. Nam illi patria erat Pelle, qui locus olim floruit ſub Macedonicis regibus: nunc à paucis, iiſq; obſcuris et humilibus incolitur. Ibi quum conſpicerent immani magnitudine dracones placidos admodum ac manſuetos, adeo ut à mulieribus alerentur, & cum pueris unà cubarent, & calcantes ferrent, neq; cõmouerentur, ſi quis ſtringeret premeretq́; : deniq; perinde atq; infantes lac è papilla ſugerent (nam ſunt id genus apud illos permulti, unde uerisimile eſt, olim illam de Olympiade fabulam increbuiſſe: quum Alexãdrum conciperet, huiuſmodi dracone quopiam opinor, cum ea cõcumbente) mercati ſunt ex his ſerpentibus unum, qui eſſet pulcherrimus, obolis ſanè paucis. Atq; (ut Thucydidis utar uerbis) hinc iam bellum oritur: nimirũ quũ duo facinoroſiſsimi, & immani audacia prædditi, neq; non ad maleficia promptiſſimi, ſocietatem iniiſſent, facile perpenderunt hæc duo potiſſimum in hominum uita tyrannidem obtinere, ſpem ac metum: quorum utroq; ſi quis ad commoditatem uteretur, fore ut is illico diteſceret. Siquidem utriq; iuxta, uel ei qui metu laboraret, uel huic qui ſpe teneretur, uidebant præſcientiam quàm maxime neceſſariam eſſe, ſummèque deſiderari: atq; hac uia Delphos olim fuiſſe ditatos, factòsquæ celebres: præterea Delum, Clarum, & Branchydes: nimirum hominibus per hos quos modo dixi tyrannos, nempe ſpem ac metum, ad ſacra cõfluentibus, ac futura prædiſcere cupientibus, atq; huius rei gratia hecatõbas immolantibus, aureosq́; dedicantibus lateres. Hec ubi inter ſeſe uerſaſſent, ultroq; ac citro agitaſſent, uiſum eſt uaticinium oraculumq́; conſtituere: etenim ſi res ea proceſſiſſet, ſperabant ſe

rabant ſe

rabant se protinus diuites atq; felices fore. Quod quidem *negociũ magnificentius etiã illis successit, quàm expectauerant initio, & uel spe melius euenit.* Hinc iam *spectare cœperunt: primũ quidẽ de loco, deinde quonam exordio, quáue ratione negocium oporteret auspicari.* Cocconas *igitur Chalcedonẽ opportunã esse censuit, utpote regionem à negociatoribus frequẽtatam, tum* Thraciæ Bithyniæq; *cõfinem, neq; longe dißitã ab* Asia Galatiaq;, *cunctis item imminẽtibus populis.* At *è diuerso patriam suam prætulit Alexander, nã aiebat, id quod erat res, ad huiusmodi negociorum auspicationem aggreßionemq; hominibus opus esse craßis & stolidis, & qui uiderentur admissuri: cuiusmodi* Paphlagones *affirmabat esse hos, qui supra Aboni murũ incolũt, nempe superstitiosos plerosq;, ac stolidos: qui si quis tantum apparuisset, tibicinem aut tympanistam, aut qui cymbala pulsaret secum adducens, cribro (quod aiunt) uaticinans, illico uehementer omnes in illum inhient, & perinde ut cœlitum quẽpiam intueãtur.* Hac *de re quum controuersiæ nonnihil inter illos fuisset, tandem uicit Alexander.* Itaq; *profecti Chalcedonẽ (nam id oppidum uisum est hac parte habere nõnihil ipsis conducibile) in Apollinis tẽplo, quod est apud Chalcedonios uetustißimũ, æreas defodiunt tabellulas, quæ dicerẽt, breui admodum* Aesculapium *unà cum patre* Apolline *in* Pontum *aduenturum, atque Aboni murum inhabitaturũ.* Eæ *tabellæ quum essent de industria repertæ, facile effecerũt ut hic rumor in omnem usque* Bithyniam *ac* Pontum *dimanaret, multo autem ante alios in* Aboni *murum, nam hi protinus statuerant etiam templum erigere, iamq; fun-*

damentis

damentis locum effoderãt. Hic igitur *in Chalcedone relictus,* Cocconas *ancipitia quædam, atq; ambigua obliquaq; conscripsit responsa.* Deinde *paulo post dië obit, à uipera (sicut opinor) ictus: in huius demortui locum accersitur* Alexander, *ac succedit iam comatus, cæsarieq; promissa, tunicam indutus purpuream albo intermixtam, supra eam ueste amictus candida, falcem tenens exemplo* Persei, *à quo se maternum genus ducere prædicabat.* At *perditißimi illi* Paphlagones *quum ambos illius nossent parentes obscuros atque humiles, tamen oraculo crediderunt ita canenti:*

Persides genere gratus Phœbo iste uidetur:
Dius Alexander Podaliri sanguine cretus.

Hic nimirum Podalirius libidinosus erat, ac natura mulierosus, adeo ut à Tricca *ad Paphlagoniam usq; in Alexãdri matrem sit incitatus illectusq;.* Repertũ *est aliud oraculum, quasi Sibyllæ prædiuinantis.*

Ad maris Euxini littus, iuxtaq; Sinopam
Tirside erit quidam Ausonia de gente sacerdos:
Qui prima ex monade, tribus ac decadis, reserabit
Quinq; alias monades, uicenaq; ter repetita
Quadrorbem numerum, referentem nomina diui,
Qui ueniet laturus opem mortalibus ægris.

Alexãder itaq; multo post in patriã irruës cum eiusmodi Tragœdia, *cõspicuus erat ac splendidus: quũ interim furore afflatum sese nonnunquàm adsimulabat, ore spuma cõpleto, id quod ille facile efficiebat, radiculæ (ea est herba lauãdis lanis idonea) radice cõmanducata. Cæterũ illis diuinum quiddam, ac formidandum spuma uidebatur.* At

multo

multo antea sibi finxerant, parauerantq; è linteis confectum draconis caput, quod speciē quādā humanā præ se ferret, colorum fucis mire adsimulatum, quodq; pilis equinis os & aperiret, & clauderet. Tū lingua (sicut est draconum) bisulca atra prominebat, quæ & ipsa pilis agebatur. Porrò Pellæus ille draco iam pridem erat in prōptu domiq; alebatur: quum res postularet, tum ab illis proferēdus, unaq; in partem Tragœdiam acturus, uel princeps potius huius futurus fabulæ. Iam uero ut erat maturū aggredi, tale quiddam machinatur, noctu ueniens ad templi fundamenta nuper effossa. Constiterat autem in eis aqua, siue qd'ea indidē alicūde destillauerat, siue quod ex æthere deciderat: illic ouum antea excauatum deponit, quod quidem intus occultabat fœtum recens æditum serpentis: Id quum alte demersisset in abditas luti cauernas, rursum illinc discessit. At mane quum in forum prosilijsset nudus, nisi quod subligari circum pudenda tectus erat, eoq; inaurato: tum falcem illam gestans, simulq; solutam uentilans, iactansq; comā, eorum more, qui à Cybele deorū matre afflati conueniunt, ac numine rapiuntur: conscensa sublimi quapiam ara cōcionabatur, ciuitatem eam beatam esse prædicans, quæ mox deū propalàm esset ostensura mortalibus. Porrò qui aderant (nā cōcurrerat uniuersa prope ciuitas) unà cū mulieribus, senibus, pueris, admirabantur, ac uota faciētes adorabāt. At ille uoces quasdam sonans incognitas, nihilq; significātes, cuiusmodi sint Hebræorum aut Phœnicū, attonitos eos reddebat, ut q nihil ītelligerēt eorū quæ dicebat nisi solū hoc, qd' Apollinē Aesculapiūq; passim admiscebat, Sub hec ad institutū tēplū curriculo fugiebat,

fugiebat, accedensq; ad fossam ac fontē illū quē iam ante cōditū oraculū præstruxerāt: ingressus aquā, magna uoce canebat laudes Apollinis & Aesculapij, inuitabatq; deū, uti dexter ac felix in ciuitatē adueniret. Deinde phialā postulat, eā porrectā à quopiā, facile immergēs, unà cū aqua lutoq; haurit & ouū illud in quo nimirū ille deū cōcluserat, cādida cæra, cerussaq; cōmissurā opculi ferruminās. Id quū manu cepisset, affirmabat iam Aesculapiū tenere sese. Interim illi stupidis defixisq; intuebātur oculis, expectantes quidnā esset futurū postea, iamdudum admirantes ouū in aqua repertū. Porrò posteaquàm fregisset idē caua uola cōpressum, ac serpentis illius fœtū exclusum excepisset, simulatq; mouētē hūc sese cōspicerēt ij q aderāt, ac digitis circūuoluentē, protinus uocē tollebant, deumq; cōsalutabāt, ac ciuitatē eā fortunatā esse dictitabāt: singuliq; affatim uotis implebātur, thesauros, opes, prosperam ualetudinē, aliaq; id genus ab illo flagitātes bona. Hic ille rursus cursim sese domū abripuit, unà secū asportās, modò æditū in lucē Aesculapiū, bis natū scilicet, cū semel dūtaxat nascātur homines: atq; eū nō ex Coronide per Iouē, id est, cornicula (nā id matris nomē fertur) neq; ex cornice, uerū ex ansere progenitū. Populus aūt uniuersus cōsequebatur, oēs afflati deo, atq; ob spes aīo cōceptas furore correpti. Interdiu igitur se domi cōtinebat, sperans fore, id quod & euenit, ut fama pmoti, Paphlagonū pars maxima cōcurreret. Ergo posteaquàm urbs ita esset hominibus referta, ut iam redūdaret: sed quibus oībus iam antea tum cerebrū, tū cor esset exēptū, nec ulla parte similes uiderētur uiris pane uictitātibus (ut loquuntur poëtæ) uerum qui

præter solam figurã nihil à pecudibus distarent: in ædiculis quibusdam, in lecto residens, eo uidelicet ornatu, quatẽ mire deceret: imponit in sinum Pellæum illũ Aesculapiũ, qui quidem erat, ut dictum est, maximus pulcherrimusq;. Hunc totũ ubi collo circũdedisset, caudã foras prominere sinens. Erat autẽ ingens adeo, ut cũ per pectus illius effunderetur, pars tamen humi traheretur. Solum autem caput sub alis abditum teneret, illo nimirum omnia ferente: linteaceum illud draconis caput, altera in amictus parte cõtextũ ostendebat, quod prorsum illius esse draconis uideretur, qui à pectore prominebat scilicet. Iam uero mihi cogita, ædiculas nõ admodum illustres, nec ad satietatẽ usq; luminis capaces: tum turbam hominum cõuenarum, quiq; alijs ex locis alij cõcurrissent, tumultuantes: ac prius etiã quàm ista uiderent, mẽte attoniti stupefactiq;, deniq; spebus illis sublati: quibus ingreßis, non mirum si res uisa est portentosa, uidelicet ex modo pusillo serpente, intra pauculos dies tam immanẽ extitisse draconẽ humana specie, atq; cũ insuper mãsuetũ tractabilemq;. Protinus autem ad exitum properabant, & priusquàm exactius essent contemplati, protrudebãtur ab ijs, qui noui semper ingrediebantur. Porrò è regione ianuæ, per quã intrabatur, patefactũ erat & aliud ostium, per quod exiretur. Cuiusmodi quiddam & Macedonas in Babylone fecisse ferũt in Alexandri morbo, quũ ille grauiter iam ægrotaret: illi obsessa regia desiderarent eum intueri, ac supremũ alloqui. Atq; hoc spectaculi scelestus hic nõ semel, uerũ crebrius exhibuisse dicitur, maxime si qui diuites aduenissent recentiores ac nouitij. Hoc loco, mi charißime Celse, si uera fateri

uolumus,

uolumus, æquum est ueniam dare Paphlagonibus ac Ponticis illis hominibus, nimirum crassis & ineruditis, si delusi sunt, quũ draconem manu cõtingerent: nam hoc quoq; largiebatur Alexander ijs qui uoluissent: quumq; conspicerent in dubia malignaq; luce imitatum illud illius caput, os scilicet nunc aperiens, nũc claudens, tanto artificio, ut res planè Democritũ aliquẽ requireret, aut certe Epicurũ Methrodorúmue, aut aliũ huiusmodi quẽpiã, qui prorsus adamantinã aduersus hæc, atq; id genus alia, mentẽ obtineret: qui nullo pacto crederet, quiq; uel quid esset rei cõiecturis colligeret: uel si uiã etiam modumq; peruestigare nõ quiret, illud tamẽ antea sibi persuasum haberet, fugere quidẽ sese modũ rationemq; præstigiaturæ: cæterũ quicqd esset negocij, prorsus simulatũ fucatumq; esse, ac ne fieri quidẽ ulla ratione potuisse. Paucis ergo diebus confluxit tum Bithynia, tum Galatia Thraciaq;: eorum qui renunciabant, unoquoq; ut fit, affirmante sese primum nascentem uidisse deum, deinde paulopost eundem contrectasse iam grandem admodum factum, uultu etiam homini adsimilem. Accedebant ad hæc picturæ, imagines, signa deum referentia, partim ex ære, partim argento efficta. Postremo nomen etiam inditum: nam Glycon appellatus est, idq; iussu diuino carmine prodito. Ad hunc enim modum eloquutus est Alexander:

Sum ille Glycon: hominum lux, ex Ioue tertia proles.

Ast ubi iam maturum esset, ut cuius rei gratia hactenus omnia fuerant excogitata, responsa quoque redderet ijs, qui requisiuissent: diuinaretq;, accepta uidelicet ansa ab Antilocho, qui apud Cilices uatem egerat.

Nam is quoq; post patris Amphiarei interitũ, posteaq; quàm ille inter Thebanos extare desijsset, patria pulsus, atq; in Ciliciã profectus, haud incõmode rem gessit, quum Cilicibus euentura prædiceret, binos obolos pro singulis accipiẽs responsis. Ab hoc, inquã, arrepta ansa, prædicit Alexander oĩbus qui aduenerãt, fore ut deus ipse responsa daret, eiusq; rei diem quendã certũ præloquutus est. Iussit autem ut quisq; quod uideretur, quodq; maxime discere uellet, id in libello cõscriberet, eumq; funiculis obuinctũ, cera argillaue, aut simili re quapiam obsignaret. Se uero receptis libellis, cũ subisset adita (iam enim oraculum erat extructum, & apparatæ cortinæ) ordine per præconẽ ac theologum euocaturum eos qui tradidissent: dehinc ubi de singulis esset edoctus à deo, libellos redditurum, ita ut traditi fuerant obsignatos: subscripto illis responso pro cuiusq; argumento, deo nimirum respondẽte, quacũq; de re quis esset sciscitatus. Erat autem hic dolus, homini cuiusmodi tu es, aut etiã (si modo dictu non est inuidiosum) cuiusmodi sum ego, manifestarius, neq; difficilis aĩaduersu, uerum idiotis, quibusq; nares essent mucco obsitæ, minimeq; emunctæ, prodigiosum, planeq; ĩcredibile qddã esse uidebatur. Etenim quum uarias esset cõmentus artes, quibus signa tollerentur, quæ quisq; sciscitabatur, ea legebat: atq; ita quæ uiderentur, ad interrogata respondebat. Deinde rursum obuincta obsignataq; reddebat, non sine summa admiratione eorum qui recipiebãt. Plurimus enim hic inter illos erat sermo, qui tandem scire potuisset iste, quæ ego illi tradidi, sanè quàm diligẽter obsignata signis, imitatu neutiquàm facilibus, nisi reuera deus esset quispiã,

cui cun

cui cuncta sint perspicua. Sed iam quibus artibus id effe=cerit, forsitan à me requires. Accipe, quo uidelicet impo=sturas eiusmodi deprehendere queas, & coarguere. Pri=ma ratio sic habebat Celse charissime. Eam ceræ partem quæ post signũ hærebat, acu candefacta liquefactam didu=cebat: tũ ubi legisset rursum calefactã acu cerã, eã quæ à tergo funiculi fuerat, signo eodẽ manẽte, facile coagmen=tabat. Porrò secundus modus cõstat per id, quod collyriũ uocant. Id cõficitur ex pice Berytti a, bitumine, ac lapide perspicuo trito, tũ cæra & masticha. Cõfectum igitur ex his omnibus collyriũ igni calfactũ, inuncto prius suillo pin gui, signo applicabat, ac symboli figuram excipiebat. Id simulatq; siccũ esset factũ (siccabatur autẽ protinus) cõ=mode resignabat libellos: quibus prælectis, impositæ ceræ denuo, perinde atq; è lapide signũ idẽ imprimebat, ad ar=chetypi similitudinẽ mire effictũ. Post hæc iam tertiã ac=cipe rationẽ: Calce in gluten iniecta, quo uulgo codicillos adglutinãt, atq; ex his cõfecta ceu cæra, mollẽ adhuc eam admouebat signo, statimq; detrahebat. Nam illico sicce=scit, adeo ut cornu uel ferro potius reddatur solidius. Hac ad imprimendũ signũ uti cõsueuerat. Sunt præter has & aliæ cõplures uiæ, quas omnes referre nihil necesse est, ne parum uidear modestus, maxime quum tu in his quos de magorũ artibus cõscripsisti cõmẽtarijs tum pulcherrimis, tum utilissimis, quiq; modestos reddere queant, si quis in eis euoluendis uersetur, abunde multa retuleris, longeq; his nostris copiosiora. Reddebat igitur oracula, diuina=batq;, non mediocri ad eam rem utens ingenio, arteq; ne=gocium reddens probabilius, dum alijs obliqua quædam

etiam uita defunctos in uitam reuocare. Concurrebatur igitur undiquaq;,magnoq; tumultu concitati adproperabant,sacrificabatur,dicabantur munera,eaq; duplicata, prophetæ discipuloq; dei.Iam enim & tale quoddã oraculum exierat.

Muneribus decorare meum uatem atque ministrum
Præcipio:nec opum mihi cura,at maxima uatis.

Verũ ubi iam pleriq;,qbus mẽtis plusculũ inerat,nõ secus atq; ex alta ebrietate resipiscentes, conspirassent in illũ, præsertim ex his,qui studebant Epicuro: iamq; paulatim in oppidis deprehenderetur uniuersa præstigiatura, fictusq; fabulæ apparatus:horrendum quiddam in eos edidit,dicens impijs & Christianis impleri Pontum, qui non uererentur in sese turpißime maledicere: eos iußit lapidibus pellerent,si modo uellent propicium habere deum. Porrò super Epicuro huiusmodi quoddam oraculum prodidit: Sciscitanti cuipiam, quid ageret apud inferos Epicurus:plumbeis,inquit, compedibus uinctus in cœno desidet. Et adhuc miraris, si magnopere creuit eius celebritas oraculi, cum uideas interrogationes adeuntium, quàm sint prudentes,quamq; eruditæ? Modis autẽ omnibus bellum erat illi cum Epicuro sæuum & irrecõciliabile,idq; iure optimo.Nam cũ quo tandẽ iustius bellum gerat,homo præstigiator,& monstris ac portentis amicus, ueris inimicißimus,quàm cum Epicuro, uiro uidelicet qui rerum naturam perspectã haberet,quiq; unus quid in his esset uerum uideret? Nam Platoni, Chrysippo, aut Pythagoræ erat amicus,atq; alta cum illis pax intercedebat: At ĩtractabilis ille Epicurus(sic enim appellat eũ)erat illi

Adhortãs enim illũ ad incursum eius regionis, sic ait:

Parthis Armenijsq; citato Marte subactis,
Romam urbem repetes, & claras Tybridis undas:
Vertice serta gerens radijs distincta serenis.

Deinde posteaquàm uecors ille Gallus persuasus, incursionem fecisset, euenissetq; ut unà cum exercitu cæderetur ab Othryade, hoc oraculum è monumentis sustulit, atq; aliud in eius locum substituit huiusmodi:

Agmen in Armenios ne duc: neq; enim expedit isthuc:
Ne tibi fœmineis uir amictus uestibus, arcu
Exitium immittat, uitaq; ac lumine priuet.

Siquidem & hoc interim callidißime fuerat cõmentus, ut posterioribus substitutitijsq; responsis, ea quæ perperam maleq; euenissent, sarciret ac mederetur. Sæpius enim ægrotis priusquàm morerentur, prædixerat fore ut reualescerent: quibus morientibus, alterum oraculum illico paratum erat, quod superiori diuersa caneret.

Posthac desine opem morbo petere exitiali:
Mors etenim manifesta, nec euitare licebit.

Porrò cũ non ignoraret, qui in Claro ac Didymis, Malloq; responsa ferebant, ipsos quoq; huiusmodi quadã arte diuinandi celebres haberi, eos sibi reddebat amicos, plerosq; consultorum ad illos remittens, his uerbis:

Nũc Claron ito, mei uocẽ patris auditurus. Et rursus.
Brãchydica accedas adyta, atq; oracula q̃ras. Et iterũ
Mallon abi, Amphilochi quærens oracula uatis.

Et hactenus quidẽ de ijs, quæ intra patriæ fines usq; ad Ioniam, Ciliciã, Paphlagoniam, Galatiamq; designauit. Vt uero & in Italiam oraculi fama permanauit, inq; ipsam

Romanorum urbē: iam nemo omniū erat, qui nō alius aliū anteuertere studeret, dū hi quidē eò proficiscūtur ipsi, illi uero mittunt, potißimū hi, qui potētia atq; autoritate plurimū in republica pollebāt: quibus princeps quasiq; signifer extitit Rutilianus, uir aliâs quidē honestus ac ꝓbus, tū cōpluribus in prælijs Romanorū spectatæ uirtutis: sed qui in his quæ ad deos pertinēt, parū sanè saperet, ut cui ꝓdigiosa quædā de illis essent persuasa, adeo ut sicubi lapidē uel inunctū, uel coronatū cōspexisset, cōtinuo procideret atq; adoraret, ac diutius aduolutus uota faceret, bonaq; ac læta ab illo postularet. Hic igitur simulatq; de oraculo inaudisset, parū aberat quin omisso quē tenebat exercitu, in Aboni murū auolarit: alios autem post alios eò legabat. Porrò q mittebātur, seruuli nimirū idiotæ quidā facile decepti, domum redibāt, referētes partim quæ uiderāt, partim tanq̄ uidissent, audissentq;: permulta insup accumulātes illis, quo domino fierēt cōmendatiores. Inflammarunt itaq; senē infelicē, & in uehementē insaniā impulerūt. At ille paßim ad oēs amicos accedēs, quos habebat quū plurimos, tum potētißimos, enarrabat, partim ea, quæ ab ijs quos miserat, accepisset, ꝑtim q̄ ex sese effinxerat. Et ad eū modū iste cōpleuit urbē, cōcitauitq;, quāplurimis itē aulicis expauefactis, atq; attonitis. Qui ꝓtinus & ipsi cupiditate flagrare cœperunt, ut aliquid suis de rebus audirēt. Porrò Alexander aduenientes comiter excipiebat, ac xenijs, alijsq; magnificis donatos muneribus, ad eū remittebat: hoc agens, uti nō solū renunciarēt oracula, uerumetiā dei laudes canerēt, ac portentosa quædā de oraculo, deq; ipso mentirentur. Excogitarat autem terscelestus ille

quiddam

quiddam neutiquàm inſcitum, & ingenioſius, quàm ut in uulgarem competat latronem. Etenim reſignatis libellis, ac perlectis: ſiquid offendiſſet in ijs, quæ proponebantur, ita ſcriptum: ut cum periculo ac diſcrimine eius qui ſcripſiſſet, ſi proferretur, coniunctum uideretur, apud ſe detinebat: neq; remittebat, quo uidelicet obnoxios, ac propemodum ſeruos ob metum ſibi redderet eos, qui miſerāt: quum in mentē illis ueniret, cuiuſmodi de rebus conſuluiſſent. Intelligebat autem eſſe conſentaneū, ut qui opibus ac potentia præcellerent, eiuſmodi rogationes eſſent propo ſituri. Ab his munera quàmplurima ferebat: quippe qui non ignorarent ſeſe intra caſſes eius teneri. Libet autem aliquot ex his reſponſis cōmemorare, quæ Rutiliano reddidit. Huic ſciſcitanti de filio, ex uxore priore ſuſcepto, qui iam per ætatem maturus eſſet, ut diſciplinis erudiretur, quem inſtituendo in literis illi præceptorem deberet adhibere, ita reſpondit:

Pythagoram, egregieq; canentem prælia uatem.

Deinde paucis poſt diebus, extincto puero, ipſe quidem hærebat: nec habebat quod incuſantibus reſpōderet: oraculo uidelicet ita re præſenti cōfutato. At Rutilianus optimus ultro occupans, defendebat oraculum, affirmans hoc ipſum portendiſſe deum, qui iuſſiſſet neminem quidem è uiuis adoleſcentulo deligi præceptorem, ſed Pythagoram potius, atq; Homerum iam olim defunctos, quibus cum credibile eſſet eum iam uerſari. Quid igitur Alexandro uitio uertere conuenit, ſi iſtiuſmodi homunculos dignos habuit, quibus fucum faceret? Rurſum eidem percontanti, cuius tandem animam eſſet ſortitus, ait:

Principio

Principio fueras Pelides, deinde Menander,
Deinde is qui nunc es: post fax phœbæa futurus.
Octoginta æuum ac centum produxeris annos.

At hic septuagenarius interijt, in insaniam uersus, haud expectato dei promisso, quanquàm hoc quoq; oraculum ex Autophonis erat. Eidē item de uxore ducenda percontanti, aliquando incunctanter ac palam respondit:

Ducito Alexandro natam, Lunaq; puellam.

Siquidem iam olim rumorem dißiparat, filiam quam habebat, è Luna sibi susceptam fuisse. Lunam enim ipsius amore captam fuisse, quum dormientē aliquando cōspexisset: nam id illi familiare est, & formosos somno sopitos adamare. Porrò Rutilianus uir prudentißimus, nihil cunctatus, protinus accersit uirginem, nuptias conficit, sponsus iam sexagenarius, concumbitq;, socrum suam Lunam solidis Hecatombis placans: iamq; sibi unus è cœlitū numero uidebatur. At hic ubi semel in Italia rem esset aggressus, maiora indies ad hæc excogitabat, & in oēs Romanæ ditionis partes, qui perferrent oracula, dimittebat, prædicens ciuitatibus cauendam esse pestilentiam, incēdia, terræmotus, se certa remedia traditurum, ne quid horū accideret, pollicebatur. Iamq; quum pestilentia increbuisset, unum quoddam tale oraculum, Autophonon & hoc quoquò uersum gentiū pdiderat, unico carmine cōprehensū.

Intonsus nubem pestis depellit Apollo.

Atq; hūc uersiculum uidere erat paßim pro foribus descriptum tanquā aduersus pestilentiam remedio futurum. Verum ea res plurimis diuersam in partem euenit, propterea quod fortuna quadam sic accidit, ut eæ domus, quibus hic

uersus esset inscriptus, potißimum desolarentur. Neq; ue ro me putes illud dicere carmen in causa fuiße, ut interierint, uerum casu quodã ad hunc modum accidit. Et haud scio, an pleriq; freti carmine, neglientius ac securius uixerint, nihil aduersum pestẽ præter oraculum adhibentes: perinde quasi syllabas pro sese pugnantes haberẽt, & intonsum Apollinem telis pestem propellentem. Exploratores item ex sua coniuratione quàmplurimos Romæ cõstituerat, qui sibi qua quisq; mente esset, indicarẽt, ac priusquàm oraculum adijssent, illi significarẽt quid nam essent percõtaturi, quidq́; potißimũ cupere uiderentur, ut etiam priusquàm aduenissent ij, qui mittebantur, ille iam ad respondendũ instructus ac paratus esset. Atq; hæc quidẽ & id genus alia machinamenta, aduersus Italicas urbes præstruxerat. Nam præter hæc & initiationes quasdam instituerat, tædarũ per manus tradendarum gestationes, & sacrorũ ceremonias, quæ quidẽ tribus ex ordine diebus cõtinenter peragerẽtur. Ac primo quidẽ die Atheniensium ritu, denũciatio fiebat huiusmodi. Siquis impius, aut Christianus, aut Epicureus mysteriorum explorator accesßit, discedat. Cæterum qui deo credũt & parent, sacris feliciter initientur. Sub hæc protinus exigebantur, illo præeunte, diceteq́;: Foras pellantur Christiani. Tum multitudo acclamabat uniuersa: Foras pellantur Epicurei. Dehinc Latonæ puerperium agebatur, & Apollinis natiuitas: tum Coronidis nuptiæ: demum nascebatur Aesculapius. Altero die Glycon in lucẽ emergens, deiq́; exortus. Porrò tertio die Podalirij cũ Alexãdri matre cõiugiũ agebatur. Dadis aũt is appellabatur, idq; ex re, propterea qđ faces

quædam

quædam incenderentur. Postremo loco, Lunæ atque Alexandri amores, ac nascens Rutiliani coniunx. At uero facem gestabat, mysteriaq; agebat Endymion Alexander: cum hic dormiens scilicet, in medio iaceret: descenderet autẽ in eum è tecti fastigio, tanquàm è cœlo, Lunæ uicem agens, Rutilia quædam formosissima cuiusdam è Cæsareæ domus præfectis uxor, quæ nimirum ut amabat Alexandrum, ita uicissim ab illo amabatur. Ac sub oculis perditissimi illius mariti, tum complexus agebantur, tum oscula, idq; in propatulo. Quod nisi complures fuissent tædæ, forsan nonnihil & eorum quæ fieri solent infra sinum, patratum fuisset. Paulopost rursum introibat ornatu sacerdotali, multo cum silentio. Deinde ipse primus clara uoce sonabat, Io Glycon. Assonabant autem bene canori scilicet homines: nempe præcones aliquot Paphlagones, Carbatinis calceati, plurimum alij nidorem ructantes, Io Alexander. Porrò subinde inter gestandas tædas, atque inter mysticas saltationes, femur illius de industria renudatum, aureum apparebat: pelle, sicuti conijcio, inaurata circũdata, atq; hac ad tædarum fulgorem relucente. Itaq; quum duobus quibusdam ex eorum numero, qui desipienter sapiẽtes sunt, super hac re uerteretur altercatio: utrum Pythagoræ animum possideret, uidelicet ob femur aureum, an alium Pythagorico illi consimilem, atque eam controuersiam ad ipsum Alexandrum retulissent: rex Glycon oraculo litem dissoluit.

Pythagoræ mens emoriturq;, oriturq; uicissim.
Vatis at est animus diuina è mente profectus.
Hunc pater auxilio misit iustisq; pijsq;.

Et rursum:

Et rursum:

Tecta Iouis repetet, Iouiali fulmine tactus.

Porrò quum cunctis alijs denunciaret, ut à puerili concubitu temperarent, ceu re nefaria, uir ille egregius tale quiddam ipse machinatus est. Ponticis ac Paphlagonicis urbibus imperabat, ut tertio quoque anno mitterent, qui deo dicarentur, eiusq; laudes apud se canerent. Verum mitti oportere spectatos ac selectos: nempe nobilissimos & ætate florentissimos, formaq; eximios. Quibus inclusis perinde ut emptitijs ad libidinem abutebatur, modis omnibus in eos debacchari solitus. Præterea legem quoque condiderat, ne quis maior annis octodecim sese admoto ore complecteretur, néue cum basio salutaret, sed reliquis manum duntaxat osculandam porrigens, solis ætate, formaq; floridis osculũ dabat: atque his quidẽ inde cognomẽ inditũ, ut intra osculum cõstituti dicerentur. Atq; in hunc modũ uecordibus ac stupidis mortalibus illudens, perpetuo deinceps suas nequitias exercebat, paßim cõstuprans uxores, paßim liberis abutẽs. Quin magnum quiddam, cunctisq; optandum uidebatur, si cuius uxorẽ uel aspexisset modo. Porrò si quam etiam osculo dignatus fuisset, nemo nõ ita putabat, quicquid esset bonarum felicitatũ, id omne semel in eam domũ influxurũ esse. Erant insuper, atq; eæ non paucæ, quæ sese etiã peperisse ex illo iactarent, quod ita esse mariti suo testimonio confirmabant. Lubet etiam dialogum tibi referre Glyconis & sacerdotis, uiri cuiusdã Tyanei, cuius sapientiam ex his quæ sciscitatus est, conijcias licebit. Hũc eqdẽ legi pridẽ aureis descriptũ literis, Tij, in ipsis sacerdotis ædibus.

Dic, inquit, mihi rex Glycon, quisnã es? Sum ille, inquit, minor Aesculapius. Num alius ab illo priore? quid ais: Haud fas est ut isthuc audias. Sed quot annos apud nos permansurus, atq; oracula redditurus? Ad millesimũ tertium. Deinde quò demigraturus? Ad Bactra, atq; in eas regiones. Siquidẽ oportet & barbaros meos uictu, meaq́; præsentia frui. At reliquæ sortes, puta quæ in Dyndimis, Claro, Delphisq́; redduntur: utrum ab autore proficiscũtur Apolline, an uana sunt quæ illic æduntur oracula? Ne isthuc quidem scire quæsieris, nefas enim. Cæterum ego quis tandem post hanc uitam futurus sum? Camelus, deinde equus, post hæc uir sapiens, ac uates non inferior Alexandro. Atq; hæc Glyconis cum sacerdote confabulatio. Postremo & oraculũ carmine comprehensum ædidit, quũ non ignoraret illum amicum esse Lepido.

Ne pare Lepido, namq; huic fatum instat acerbum. Mirum etenim in modũ metuebat Epicurum, sicuti superius dictũ est, nimirum ut artificem ac sapientem, suis artibus atque imposturis hostem, atque infensum. Itaque ex Epicureis quempiam, ausum se multis præsentibus coarguere, propemodum in uitæ discrimen addiuxerat. Siquidem adiens ille, clara uoce dicebat: Tu nimirum Alexander Paphlagoni cuidam persuasisti, ut seruos suos apud Galatiæ præfectũ capitis accerseret, hoc nomine, quasi filium ipsius, qui tum Alexandriæ erudiebatur, occidissent. Atqui uiuit adolescens, incolumisq́; reuersus est, famulis iam supplicio affectis, qui tua opera bestijs traditi perierunt. Porrò huiusmodi quiddã acciderat. Cum adolescentulus amne aduerso in Aegyptũ nauigasset, ad inũdationẽ

usq;

uſque ſubducto nauigio: perſuaſus eſt, uti pariter in Indiã nauigaret. Itaq; dũ diutius abeſſet, infœlices illi eius miniſtri rati uidelicet, uel in Nilo nauigantẽ interiſſe puerum, uel à latronibus (nam id temporis permulti graſſabantur) eſſe peremptũ, reuerſi ſunt domũ, renũciantes quẽadmodum è medio ſublatus eſſet. Deinde proditũ oraculũ, dãnati ſerui, ſub hæc adeſt adoleſcẽtulus, peregrinationem ſuam enarrans. Atque hæc quidem ille. At Alexander indignatione percitus, quod coargueretur, neq; ferens opprobratam ſibi ueritatem, iuſsit ut qui adeſſent, lapidibus illum impeterent: alioqui & ipſos impios futuros, atque Epicureos appellandos. Dumq́; illi iam lapidare cœpiſſent: Demoſtratus quidam, qui diuerſabatur in Ponto: primus hominem ſui corporis obtegẽs obiectu, morti ſubduxit: alioqui lapidibus obruendum, idq́; iure optimo. Quid enim oportebat unum inter tam multos inſanientes, ſanum eſſe, atq; à Paphlagonum ſtultitia malum ſibi acceſſere? Et illi quidem hæc euenerunt. Cæterum aduocatis iuxta oraculorum ordinem ijs qui propoſuerant (nam id fiebat pridie quàm reſponſa redderet) præcone rogante, an uaticinari uellet, ſi cuipiam illorum ex adyto reſpondiſſet, in malam rem, huiuſmodi hominem neq; tecto quiſquàm excipiebat, neq; igni, aquáue impertiebat: uerũ erat illi ſolum aliud aliò uertendum, tanquàm impio, deorumq́; contemptori, atque Epicureo: quod quidẽ probrũ omnium erat grauiſsimũ. Quapropter unum etiã Alexãder quiddam deſignauit deridiculum. Nactus peculiares Epicuri ſententias, librum (uti ſcis) longe pulcherrimum, ſummatim Epicureæ diſciplinæ decreta complectentem,

medium in forum deportauit, ac lignis ficulnis exußit, tanquàm autorem ipsum exureret scilicet, ac cinerem abiecit in mare, oraculo insuper eam in rem ædito.

Edico decreta senis comburere cæci.

Haud perpendit scelestus ille, quantum adferret is liber commoditatum ijs, qui in eo legendo uersarentur, quantamq; illis quietem, tranquillitatem, libertatemq; pareret: propterea quod à pauoribus, spectris, ac prodigijs liberaret: tum spes inanes, atque immodicas adimeret cupiditates, mentem sanam ac ueritatem insereret, planeq; lustraret animum, non tæda quidem, aut squilla, aut alijs id genus nugamentis: imò recta ratione, uero, ac libertate. Accipe iam facinus quoddam hominis sceleratißimi, unum inter omnia multo impudentißimum. Quum iam non mediocrem in Regiam aditum sibi patefecisset, inq; aulam Cæsaream, præsertim Rutiliano rem adiuuante, atque approbante: quum bellum quod in Germania gerebatur, maxime flagraret, diuo Marco cum Marcomannis & Quadis conserente, oraculum diuulgauit, quo iubebat, uti duos leones uiuos in Danubium immitterent, uarijs cum odoribus, ac sacris quibusdam magnificis, sed præstat ipsum oraculum referre.

Gurgitibus fluuij turgentis ab imbribus Istri
Immisisse duos Cybeles edico ministros:
Monte feras alitas: tum quantum alit Indicus aër
Florum atq; herbarum bene olentũ, moxq; futura est
Et uictoria, pax & amabilis, & decus ingens.

Ea quum essent facta, quemadmodum ille præscripserat: leones quidẽ simulatq; in hostium regionem enatassent:

Barbari

Barbari canes quospiam, aut lupos esse rati, fustibus arcebant. At nostrorum protinus maxima strages est consequuta, uiginti fermè milibus simul extinctis. His consimilia sunt ea, quæ in Aquileia contigerunt, quum parum abfuerat, ut urbs ea caperetur. At is ad id quod euenerat Delphicam illam responsionem, Crœsoq; redditum oraculum, frigide sanè detorsit: dicens deum quidem prædixisse uictoriam, haud tamen explicuisse, utrum Romanorum esset futura, an hostium. Tandem quum plurimi iam eam in urbem confluerent: premereturq; Abonotichitarum ciuitas multitudine eorum, qui ad oraculum uentitabant, neq; sufficeret suppeditandis ijs, quæ ad uictum erant necessaria, cōminiscitur oraculorum genus quoddā id, quod nocturnum appellabatur. Siquidem libellis indormire solet, ut aiebat ipse, deinde tanquàm in somnio diuinitus edoctus respondebat: nihil certi tamen. Sed ambigue plerūq;, ac confusim: maxime si quos libellos conspexisset, accuratius atq; obseruantius obsignatos. Ad hūc enim modū citra ullum resignandi periculū, quicquid temere in mentē uenisset, subscribebat: ratus & hoc ipsum oraculis conuenire. Erant autem ad id nonnulli cōstituti interpretes, qui mercedē non exiguam colligebant ab ijs, qui eiusmodi capiebant oracula, ut enarrarent ea, explicarentq;, atq; hoc illorum munus conductitium erat. Nam interpretū quisq; talentum Atticum pendebat Alexandro. Nonnunquàm, quum neque consuleret quisquàm, neque missus esset aliquis: imò quum ne esset quidem huiusmodi quippiam: tamen oraculum ædebat, uti stultos mortales redderet attonitos. Quod genus illud erat.

Hunc age quære tuam qui tectus in ædibus, ac te
Clam prorsum, uxorem uultuq; oculisq; decoram
Stuprat adulterio, seruorum ex agmine primus.
Ipse cui solus suasisti hæc omnia demens.
Eius enim florem libasti, hoc dedecus ille
Nunc tibi compensans, cum coniuge dormit herili.
Quin ijdem tibi iampridem letale uenenum
(Vt neque quæ faciant, possis audire, nec unquàm
Cernere luminibus) tecte furtimq; pararunt.
Inuenies q; tuo sub lecto pharmaca, iuxta
Parietem, sub ceruicali condita, porrò
Istius conscia criminibus tua serua Calypso est.

Quis Democritus principio non cõmoueretur, ubi nominatim & autores, & loca palàm audisset designari? Verum illico despuisset, simulatq; cognouisset, quo hæc artificio gererẽtur. Insuper & Barbaris nõ raro respondit, si quis patria lingua sciscitaretur, puta Syriace aut Gallice, quoties difficile erat inuenire cõterraneos eorũ, qui rogationẽ proposuissent: proinde receptis libellis, multum intercedere solet interualli, priusquàm oraculum redderet, quo uidelicet interim p ociũ posset & soluere tuto libellos, & nãcisci, qui cuncta possent interpretari. Quod genus erat & illud Scythæ cuiusdã redditum oraculum:

Morphi ebargulis ĩ umbra chnẽchicrãc, relĩquet lucẽ.

Aliàs rursum, quum nec adesset item quispiam, neque tale quicquã omnino contigisset, citra carmen eloquutus est: Redito unde uenisti. Siquidem is qui te misit hodie, perijt, interemptus à Diocle uicino, ac ædentibus latronibus, Magno, Celere, ac Bubalo, qui nunc etiam comprehensi tenentur

tenētur in uinculis. Cæterū pauca nunc accipe ex his quæ mihi ipsi respondit. Sciscitato an caluus esset Alexander, *quum libellos palàm atq; accurate obsignassem, responsum nocturnum subscribitur:* Sabar Dalachi Malach *Atis alter erat.* R*ursum quum diuersis libellis eādem rogationē proposuissem, puta cuiatis esset uates* Homerus, *idq́; alio atq; alio nomine: alteri subscripsit, uidelicet deceptus à puero: qui rogatus qua gratia uenit: ut remediū, inquit, peterem aduersus laterum dolorem:*

Cytmide te iubeo, ac Latonæ rore perungi.

Alteri uero ubi sciscitanti ei dictū esset, utrum mihi satius esset in I*taliam nauigio, an pedestri itinere proficisci, respondit: nihil quidem quod ad* Homerum *attineret.*

Carpe uiam pedibus, rate ne sulcaueris undas.

M*ulta id genus aduersus illū sum machinatus, quorū de numero fuit & illud, unica rogatione proposita libello pro more inscripto talis cuiusdam rogationes octo, nomen aliquod ementitus, missis drachmis item octo: præterea quod fieri solitum esset adiungens. At ille persuasus, partim missa mercede, partim inscriptione libelli, ad unicam rogationem: ea erat huiusmodi, quando deprehendendus esset impostor* Alexander, *octo misit oracula: sed quæ neque cœlum (quod aiunt) neque terram attingerent, uerum absurda & intellectu difficilia omnia.* Q*uod ille ubi in posterum persensisset, præterea quod* R*utilianum à matrimonio conatus essem auertere, suasissemq́; ne prorsus ī diuinatione spes reponeret suas: oderat me uidelicet, ita uti par erat, sibiq́; acerrimum hostem iudicabat.* Q*uodam itaque tempore percontanti de me,*

Rutiliano ita respondit,

Noctiuagis gaudet scortis, spurcoq; cubili.

In summa, iure optimo me inuisissimum habebat. Proinde quum me in oppidū aduenisse sensisset, meq; Lucianū esse illum cognouisset: adduxeram autem milites duos, alterū lancea, alterum conto armatū, quos quidē à Cappadociæ præside mihi tum amico acceperā, quo me ad mare usque deducerent: accersit illico, sanè quàm comiter multaq; cū humanitate. Ego quum aduenissem, complures apud illum reperio: porrò bona quadam fortuna & milites unà mecū adduxeram. Tum ille manum mihi porrigit osculandam, quemadmodum uulgo facere consueuerat: ego admotus, perinde atque osculum daturus acri morsu corripio, ita ut parum abfuerit, quo minus illī manum mancam reddiderim. Itaque qui præsentes erant, præfocare me accedere conati sunt tanquàm hominem sacrilegum: quippe qui iam inde ab initio grauiter tulerant, quod Alexandrum illum, non autem prophetam compellassem. At ille oppido quàm generose obnitens compescuit illos, pollicitusq; est se facile me placidum redditurum, declaraturumq; quantum posset Glycon, qui nimirum & hos qui maxime sæuirent ferocirentq;, sibi redderet amicos. Moxq; ablegatis omnibus, mecum expostulauit, negans se clam esse quæ suasissem Rutiliano. Ecquid me læsisset ut ista in sese facerem, quum possem illius opera apud illum magnas ad res promoueri? Equidem hanc hominis humanitatem cōmoditatemq; libenter accipio, perpendens nimirum, quo forem in periculo constitutus: pauloq; post prodibam, iam illi factus amicus. Ea res profecto ijs qui uidebant,

uehemen

uehementer erat stupenda, quod tam facile fuissem cõmutatus. Posthæc *quũ iam nauigare statuissem, missis* Xenijs *ac muneribus permultis (erã autẽ forte solus cum* Xenophonte, *patre cum reliquis meis in* Amastrim *præmisso) pollicetur & nauim præbiturum sese, & remiges qui nos aueherent.* Etenim *arbitrabar hæc animo simplici, atque officiose fieri: uerum ubi iam in medio essemus mari, uideremq; gubernatorem lachrymantem, & nescio quid reliquis nautis contradicentem, non optimæ de euentu spes me ceperunt.* Erat *autem illis ab* Alexandro *mandatum, ut tollentes nos in mare præcipites darent.* Quod *si contigisset, facile quod mecum gerebat bellum, illi debellatum fuisset: sed is qui lachrymabatur, effecit ne qd in nos grauius patrarent.* Ac *mihi quidem ita loquutus est:* Annos *natus, uti uides, sexaginta, quũ antehac pie atq; inculpate uixerim, haudquaquã uelim in hac tam grandi ætate, præsertim quum uxorem & liberos habeam, homicidio manus impiare: indicans uidelicet, cuius rei gratia nos suscepisset, quæq; sibi mandasset* Alexander. Expositis *autem nobis in* Aegialos, *quorũ etiam egregius meminit* Homerus, *retro legit cursum: ibi forte nactus præternauigãtes legatos quosdam* Bosporanos Eupatoris *regis nomine in* Bithyniam *proficiscentes, deportandi uectigalis gratia, quod in singulos pendebatur annos: cũ exposuissem illis, quod me periculum circũuallaret, atq; illi se mihi commodos facilesq; præberent, receptus in nauigiũ, incolumis in* Amastrim *perueni: tantillũ abfuerat ut perierim.* Ex *hoc nimirum tempore & ipse aduersus illũ arma capiebam, omnemq; (quod aiunt) mouebã funem, quo hominem ulciscerer,*

ſcerer, quem iam tum ante mihi ſtructas inſidias oderam, proq́; ſummo ducebã hoſte, propter morum impietatem. Iamq́; ad accuſationẽ intenderã animũ, nõ paucis mecum facientibus, maximeq́; qui erãt ex Timocratis Heracleotæ ſchola philoſophi. Verum qui tum Bithyniæ Pontoq́; præſidebat nos cohibuit, penè ſupplicãs & obſecrans uti deſiſteremus. Etenim ob neceßitudinẽ quæ ſibi cum Rutiliano intercederet, nequaquàm poſſe ſupplicio afficere: nec ſi manifeſto in crimine deprehẽdiſſet. Atq; ita quidem ab iracundia deſtiti, meq́; repreßi: nõ in tempore rem aggreſſurus, cum iudicẽ haberem ad eum modum affectum. Sed quid? an non & hoc inter alia facinus audax Alexandri: à principe Romano poſtulare ut Aboni murus, commutato uocabulo, Ionopolis appellaretur? utq́; nomiſma nouum ſignaret, altera quidem parte Glyconis obtinens imaginem, altera uero Alexandri, qui inſignia aui Aeſculapij, ac falcem illam Perſei, unde maternũ ducebat genus, teneret. Porrò cũ eſſet de ſeſe uaticinatus, oraculo prodito, fatis decretum eſſe, ut annos uiueret centum & quinquaginta, dehinc fulmine ictum, interitu maxime miſerando periturum: nondum ſeptuaginta natus annos interijt, uidelicet (uti conueniebat Podalirij filio) pede ad inguen uſq; putrefacto, & uermibus ſcatens. Quo tempore ſimul & illud deprehenſum eſt, quod caluus eſſet: quũ medicis caput humectandũ præberet, ad mitigandũ cruciatum, id quod haudquaquàm facere potuiſſent, niſi detracto galericulo. Hunc habuit exitũ Alexãdri tragœdia, atque hæc fuit totius fabulæ cataſtrophe, ut res uideri poßit prouidẽtia quadã eſſe geſta, quũ caſu nimirũ ad hũc modum euenerit.

nerit. Restabat illud, ut & epitaphiũ uita acta dignum ei constitueretur: neq; non certamina quædam agerentur ab ijs, qui in uaticinium cõiurauerãt, uidelicet impostoribus insignibus ac præcipuis ad Rutilianũ arbitrũ sese cõferẽtibus, ut is pronũciaret, quẽ ex ipsis oporteret in oraculi successionẽ capessendam eligi, atq; sacerdotali propheticaq; corona redimiri. Erat autẽ in hoc numero simul & Pætus, qui artis professione medicus, tum ciuis quũ esset, ista faciebat: neq; medico, neque homine cano decora. At Rutilianus certaminis arbiter, incoronatos eos remittebat, ipsi sibi diuinãdi autoritatẽ seruãs, posteaquàm inde iam demigrauerat. Hæc amice ex plurimus pauca, quo degustamentũ hominis præberẽ, scribẽda putaui, cum uti tibi gratificarer, homini familiari atque amico, quemq; ego unũ omniũ maxime suspicio: idq; pluribus nominibus, uel propter sapientiã singularẽ, uel ob amorẽ ueri, uel ob morum mansuetudinẽ ac moderationẽ, uel ob uitæ tranquillitatẽ, postremò comitatẽ atq; humanitatẽ erga hos, quibus cum uiuis. Tum uero (quod quidẽ tibi fuerit etiam iucundius) ut Epicurũ ulciscerer, uirũ uere sacrũ, ingenioq; diuino, quiq; solus quæ uere sunt honesta & nouerit, & tradiderit: quiq; solus extiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, q secũ haberẽt cõsuetudinem. Deniq; arbitror fore, ut ijs q in hãc lectionem inciderint, liber hic nõnihil utilitatis afferre uideatur, dũ quædã redarguit, quædã in opinionibus horũ, qui & recte sentiunt, confirmat ac stabilit.

Alexandri seu Pseudomantis, Des. Erasmo Roterodamo interprete, finis.

k 5 Ornatißimo

ORNATISSIMO VIRO D. CHRISTOPHORO VRSEVVICO, Erasmus Roterodamus S. D.

EQVIDEM hac mente semper fui ornatißime idemq; humanißime Christophore, ut à nullo prorsum uitio perinde abhorruerim atq; ab ingratitudine, nec unquàm istos hominis uocabulo dignos iudicarim, qui alieni in se meriti tempore ullo possent obliuisci. Rursus eos existimauerim beatos, quibus tantum facultatis fortunæ cõmoditas suppeditasset, ut bene de se meritis, possent parem remetiri gratiam: beatißimos autem quibus licuisset acceptum beneficium aliquo cum fœnore rependere. Proinde cum antehac sæpenumero mecum repeterem, quantum in in me nihil promeritum tua benignitas contulisset (nam collatum arbitror, quicquid ita delatum est, ut haud scio utrum per fortunam, an per meipsum: certe per te nõ steterit quo minus acceperim) circunspectaremq; quonam argumento possem aliquam saltem erga te memoris gratiq; animi significationem dare: neque in tanta fortunæ meæ tenuitate quicquàm occurreret, quod ulla ex parte, non dicam tuis meritis responderet, sed quod uel animo satisfaceret meo: illud denique mihi uenit in mentem, ut saltem istos quosdam non inurbanos homines imitarer, qui flosculo quopiam insigni, aut alio simili symbolo misso, uoluntatis propensionem, promptiq; animi studium testificari solent: præsertim ipsi tenues erga eos, quibus neque res, neque animus sit alienorum egens munerum.

Ergo

Ergo Græcanica ingredienti μουσεῖα (nam musarum horti uel medijs uernant brumis) statim inter multos uaria adblandiẽtes gratia, hic Luciani flosculus præter cæteros arrisit. Eum nõ ungue, sed calamo decerptũ ad te mitto, nõ solum nouitate gratum, colore uarium, specie uenustũ, nec odore modo fragrantẽ, uerumetiã succo præsentaneo salubrẽ & efficacem. Omne tulit punctũ (ut scripsit Flaccus) qui miscuit utile dulci. Quod quidem aut nemo, mea sentẽtia, aut noster hic Lucianus est assequutus, qui priscæ comœdiæ dicacitatem, sed citra petulantiã referens: deum immortalem, qua uafricie, quo lepôre perstringit omnia, quo naso cuncta suspendit, quàm omnia miro sale perfricat, nihil uel obiter attingens, quod nõ aliquo feriat scommate, præcipue philosophis infestus, atq; inter hos Pythagoricis potissimum, ac Platonicis ob præstigias: Stoicis item propter intolerandum supercilium, hos punctim ac cæsim, hos omni telorum genere petit: idq; iure optimo. Quid enim odiosius, quid minus ferendũ, quàm improbitas uirtutis professione personata? Hinc illi blasphemi, hoc est, maledici uocabulum addidere, sed hi nimirum, quorum ulcera tetigerat. Pari libertate deos quoq; passim & ridet & lacerat, unde cognomẽ inditũ ἀθέου speciosum profecto, uel hoc noĩe, quod ab impijs ac superstitiosis attributum. Floruit (uti putant) Traiani fermè temporibus, indignus ita me deus amet) qui inter sophistas annumeretur. Tantũ obtinet in dicendo gratiæ, tantũ in inueniẽdo felicitatis, tantũ in iocãdo lepôris, in mordẽdo aceti: sic titillat allusionibus: sic seria nugis, nugas serijs miscet: sic ridens uera dicit, uera dicẽdo ridet: sic hominũ mores,

affectus,

affectus, studia, quasi penicillo depingit: neque legenda, sed planè spectanda oculis exponit, ut nulla Comœdia, nulla Satyra cum huius dialogis conferri debeat, seu uoluptatem spectes, seu spectes utilitatem. Cæterum si nominatim quæras huius argumentum dialogi, facit id quòd semper facit. Pythagoram uelut impostorem ac præstigiatorem taxat: Stoicorum fastum & sapientem barbam ridet: diuitum ac regum uita quantis sit erumnis obnoxia docet: contra quàm expedita res paupertas hilaris, suaq; contenta sorte. Quem uti legas attentius, te maiorem in modum rogo, si quando tibi per tua licebit negocia, frontem exporrigere. Audies enim Gallum cum hero sutore confabulantem, magis ridicule quàm ullus poßit γελωτοποιός, sed rursum sapientius quàm theologorum ac philosophorum uulgus nonnunquam in scholis magno supercilio, magnis de nugis disputat. Vale optime atq; humanißime Christophore, & Erasmum inter tuos asscribito clientulos, amore, studio, officio cessurum nemini. Ex arce Hammensi. Anno. M. D. III.

Luciani

LVCIANI SOMNIVM

SIVE GALLVS, DES. ERASMO Roterodamo Interprete.

Interloquutores, GALLVS MICYLLVS.

MICYLLVS.

AT te ſceleſtiſſime Galle, cũ iſta tãta inuidentia, uoceq́; tam acuta ipſe perdat Iupiter, qui quidem opibus affluentẽ me, ac dulciſſimo in ſomnio uerſantẽ, & admirabili felicitate fruentem, penetrabile quiddã & clamoſum reſonãs expergefeceris, adeo ut ne noctu quidem effugere liceat paupertatem, uel te ipſo longe nocentiorem. Atqui ſi coniectandũ eſt, tum è ſilentio quod etiãdum ingens eſt, tum è rigore frigoreq́;, quod nondũ me queãdmodũ aſſolet, antelucano morſicat titillatq́; (nã hic mihi certiſſimus gnomon aduẽtãtis diei) ne medium quidẽ adhuc noctis eſt. Sed iſte peruigil, perinde quaſi uellus illud aureum ſeruet, ab ipſa protinus ueſpera uociferari cœpit. Verũ haudquaquã impune: ſiquidem mox pœnas de te ſumã, fuſteq́; cõminuã, ſi diluxerit modo. Nam nunc negocium mihi faceſſeres, ſubſiliens in tenebris. GAL. Here Micylle, equidẽ arbitrabar me tibi gratum eſſe facturum, ſi quoad poſſem, alta nocte lucem anteuertiſſem, quo poſſes antelucano ſurgens, quàm plurimũ operis conficere. Etenim ſi priuſquàm ſol exoriatur, uel unicam feceris crepidam, iſthuc laboris lucro tibi

acceſſerit

accesserit ad parandum uictum. Quod si tibi magis libet dormire, equidē tuo arbitratu quietē egero, longeq; magis mutus fuero piscibus. Cæterū tute uideto, ne per somniū diues, esurias experrectus. MICYL. O prodigiorū auersor Iupiter, ô malorū depulsor Hercules: Quid hoc mali est? uocē humanā sonuit Gallus. GAL. Hoccine tandem tibi prodigiū uidetur, si eadē qua uos lingua loquor? MICYL. Quid? an nō hoc portentum? sed auertite dij malū à nobis. GAL. At tu mihi uideris admodū illiteratus esse Micylle, nec euoluisse Homeri poëmata, in quibus equus Achillis, cui nomen Xantus, posteaquàm hinnitus longū ualere iußisset, medio in prælio cōstitit, disserēs, totosq; uersus ordine recitās: nō quēadmodū nūc ego prosa oratione loquēs, quin etiā uaticinabatur ille, deq; futuris ædebat oracula, neq; quicquàm prodigiosum facere uidebatur: neq; is q tū audiebat, malorū auersorē, ita uti tu facis, implorabat, quasi rem abominandā & auertendā audisse sese iudicaret. At qd tandē facturus eras, si tibi nauis cui nomē apud Homerū est Argo, carina fuisset eloquuta, ita ut olim in Dodonæa sylua phagus per se loquens oraculū ædidit? Aut si tergora direpta serpere uidisses, si carnes boum mugire semiassas, coctasq; ueribus transfixas? Ego uero quū Mercurij sim assessor loquacißimi, deorūq; omniū facundißimi: præterea contubernalis uobis & cōuictor, haud mirum uideri debet, si sermonē humanū edidici. Quod si mihi recipias taciturum te haud quaquàm grauabor ueriorem tibi causam aperire, unde factū sit, ut eadē qua uos lingua loquar, & unde mihi suppetat huius orationis facultas. MICYL. Modo ne isthuc ipsum sit

somnium

ſomniũm Galle, quod ita mecum loqueris, Sed dicito per Mercuriũ, ò præclare: quid etiã aliud rei tibi ſit in cauſa, ut iſtã linguã ſones? Nam ut taceam, neq; cuiquã proferã, quid attinet te ſollicitum eſſe? Quis enim fidẽ mihi ſit habiturus: ſi cui narrem, me Gallum hæc loquentem audiſſe? GAL. Auſculta igitur, nã orationẽ ex me audies, omniũ (ſat ſcio) maxime nouã atq; incredibilẽ. Siquidem hic qui nunc tibi Gallus appareo, non ita pridem homo fui. MICYL. Profectò & olim iſtiuſmodi quiddam de uobis inaudieram: Adoleſcentulũ quempiam fuiſſe Gallũ, Marti adamatũ, atq; hunc deo compotaſſe, colluſitaſſeq;, & in uoluptatibus geßiſſe morem. Itaq; cum Venerem adiret Mars cum ea cubiturus: hunc quoq; Gallum unà ſecum adduxiſſe. Quoniã autem Solem potißimũ metueret, ne ſi è ſublimi conſpexiſſet, Vulcano ſe proderet, foris ad oſtiũ adoleſcentulum ſemper relinquere ſolitum, cuius indicio certior fieret, quando ſol emergeret. Deinde Gallum aliquando ſomno correptum, excubias deſeruiſſe inſcientem, Solemq; nullo præſentiente imminuiſſe Veneri ac Marti ſecure dormienti, propterea quod confideret Gallum indicaturum fuiſſe, ſi quis interueniſſet. Itaq; Vulcanum à Sole edoctum, eos deprehendiſſe implicitos atque irretitos ijs uinculis, quæ iam olim in illos fuerat fabricatus. Porrò Martẽ ſimulatq; dimiſſus eſt, indignatũ aduerſus Gallum fuiſſe, atq; cum in auem trãſmutaſſe, ijſdẽ armis, ut in capite pro galea criſtam obtineret. Hanc ob cauſam quo uos Marti purgetis, quũ iã nihil opus, ſimulatq; Solẽ exorientem ſenſiſtis, multo ante uociferari, atq; illius exortum prænũciare. GAL. Ferũtur quidẽ & illa

Micylle,

Micylle, At quod ego sum narraturus, multo aliud quidam fuit, atq; adeo nuper admodũ in Gallũ trãsformatus sum. MICYL. Quo nã modo? Nã isthuc maximopere cupio cognoscere. GAL. Audistin de Pythagora quodã Mnesarchida Samio? MICYL. Num sophistã illũ dicis & gloriosum: qui instituit, ne quis uel carnes gustaret, uel fabas ederet, suauissimũ mihi eduliũ, salubre & parabile à mensa submouens? Præterea autẽ qui mortalibus suasit, ne intra quinquẽnium loquerẽtur? GAL. Scis nimirũ & illud, quẽadmodũ priusquàm Pythagoras esset, Euphorbus fuerit? MICYL. Præstigiatorẽ & prodigiorũ artificem hominẽ aiunt fuisse, ò Galle. GAL. Ille ipse ego tibi sum Pythagoras. Quare parce, quæso mihi cõuitiari, præsertim quũ ignores, qbus sim moribus. MICYL. At hoc rursum multo etiã quàm illud portẽtosius: Gallus philosophus? Attamẽ expone Mnesarchi gnate, qui factũ sit, ut ex homine auis, ex Samio Tanagræus repente nobis prodieris. Neq; enim ista uerisimilia, neq; omnino facilia creditu. Quandoquidem duas quasdam res iam mihi uideor in te animaduertisse, nimium alienas à Pythagora. GAL. Quas? MICYL. Alterum quidem, quod garrulus es, & obstreperus, quum ille silere in solidos quinq; annos (si memini) præceperit. Alterum uero planè cum illius legibus pugnat. Etenim cum nõ haberem, quod tibi obijcerem, fabas heri (sicuti nosti) ad te attuli. At tu nihil cunctatus protinus eas sublegebas: unde fit ut necesse sit, aut ementitum esse te Pythagoram esse, quũ aliud quiddã sis: aut si Pythagoras es, legem prætergressum esse te, iusq; uiolasse, quum fabas ederis, perinde ac si caput patris co

tris comederis. GAL. Non cognoſti Micylle, *quæ ſit harum rerum cauſa, neq; quæ ad unumquodq; uitæ genus cōducant. Ego tum quidem nō eſitabam fabas, propterea quod philoſophus eſſem.* Nunc contra comeſurus ſim, *quippe auicio cōgruas, neq; nobis repudiandū pabulum. Verū ſi moleſtū non eſt, audi quemadmodū è* Pythagora *cœperim eſſe id, quod ſum in præſentia, quámque in multis uitæ generibus ante hac uixerim.* Et quid ex unaquaq; *trāſformatione ſim cōſequutus.* MICYL. *Narra quæſo: nam mihi quidem auditu iucundiſsimū fuerit. Adeo ut ſi quis mihi deferat opinionē, utrum te iſta narrantē audire malim, an rurſum feliciſsimū illud ſomniū, quod paulo ante uidi, uidere, haud ſciam utrū electurus ſim, uſq; adeo cognata germanaq; uidētur eſſe iſta tua cum ſuauiſsimis illis uiſis, & ex æquo uos æſtimo, te pariter ac præclarū illud inſomniū.* GAL. *Etiamnū tu ſomniū illud quod dudū tibi uiſum eſt, in animū reuocas, & inania quædam obſeruans ſimulachra, atq; (uti loquuntur poëtæ) euanidā quandam felicitatē memoria cōſectaris?* MICYL. *Imò illud ſcias* Galle, *ne ullo quidē tempore unquàm uiſi illius mihi uenturam obliuionem.* Tantum *mellis ſomnium aufugiens in oculis mihi reliquit, ut præ illo uix queam palpebras attollere, rurſus in ſomnum coëuntes.* Itaq; *qualē uoluptatem mouent pennæ in auribus uerſatæ, talem titillationem mihi præbent ea quæ uidi.* GAL. Nouum *quendam* Hercule *mihi narras amorem inſomnij, ſiquidem alatum quum ſit (ſicut aiunt) metaſq; uolandi præſcriptas habeat ſomniū, iamq; ſepta tranſilit, in oculis etiam uigilantis obuerſans, adeoq; mellitū & euidens apparet.* Quare peruelim audire,

dire, cuiusmodi nam sit istud, quod te supra modum delectat. MICYL. Gestio narrare. Nam dulce est hoc ipsum meminisse, & commemorare de illo quippiam. Verum heus Pythagora: quando tu narrabis de tuis transformationibus? GAL. Vbi tu Micylle desieris somniare, mel'q; illud ab oculis absterseris. Interim prior dicito, uti intelligam, utrúmne per portas eburneas, an per corneas tibi somnium aduolarit. MICYL. Neq; per has, neq; per illas, ó Pythagora. GAL. Atqui duas has tantum cōmemorat Homerus. MICYL. Valere sinas nugatorē illū Poëtam, qui nihil de somnijs intellexit. Paupertina fortassis somnia per istas commeant portas, qualia uidebat ille: neq; id admodum perspicue, quippe captus oculis. Mihi uero per aureas quasdam portas dulcißimum hoc aduenit somnium, & ipsum aureum, & aureis undiq; circūamictum, & auri plurimum secum adducens. GAL. Desine optime Mida de auro fabulari. Nā dubio procul ex illius uoto, istud tibi accidit insomnium, & solidas auri uenas mihi duxisse uideris. MICYL. Multam auri uim uidi Pythagora, multam, quàm putas pulchri? quo fulgore coruscantis? Quid tandem Pindarus in illius laudem dicit? nam in memoriam redige, siquidem meministi, quum aquam præstantißimam dicens, postea aurum admiratur, id'q; iure, statim in initio carminis unius omnium bellißimi. GAL. Num illud quæris?

Aqua est illa quidem optima:
Cæterum aurum, uti candens
Ignis, ita enitens, noctibus eminet eximie unum
Cæteras supra opes: quæ

Gloriam

Gloriam ac decus addunt.

MICYL. *Per Iouem, isthuc ipsum: perinde enim ac si insomnium meum uideat Pindarus, ita prædicat aurum: sed ut tandem cognoscas quale fuerit, ausculta iam sapientissime Galle. Meministi ut heri nullum domi cibum acceperim: siquidem Eucrates diues ille forte mihi in foro factus obuiam, lotum me in tempore ad cœnam uenire iusserat.* GAL. *Isthuc equidem planè memini. Nam totum esuriebam diem, donec mihi profunda tandem uespera domum reuersus, subuuidus, uinoq; madens, quinque illas fabas proferres, non admodum opiparam cœnam Gallo, qui quondam fuerit athleta, quiq; olympia non segniter olim decertarit.* MICYLLVS. *Ast ubi reuersus à cœna fabas tibi obiecissem, obdormij protinus. Tum mihi, iuxta Homerum, ambrosia sub nocte diuinum quoddam haud dubie somnium aßistens.* GAL. *Sed prius quæ tibi apud Eucratem acciderint Micylle narra: & cuiusmodi fuerit cœna, quæq; super cœnã acta sunt omnia. Nihil enim prohibet te denuo cœnare, si ueluti somnium quoddam eius cœnæ reducas, & quæ tum ederis, rursum cõmemoratione quasi rumines.* MICYL. *Credebã molestũ futurũ me, si hæc quoq; retulissem: uerũ posteaquàm tu desideras, en id quoq; narrabo: quum nunquã antehac in uita cœnassem apud ullum diuitem, ò Pythagora: heri bona quapiam fortuna in Eucratem incidi: atq; ego quidem simulatq; dominũ illum salutassem, ita uti consueuerã, subducebã me: ne pudori illi essem, si lacera in ueste fuissem assectatus. At ille: Micylle, inquit, hodie natalicia filiæ celebro, plurimosq; ad cõuiuium amicos inuitaui,*

uerum quoniā aiunt quendā ex his incōmoda eſſe ualetudine, neq; poſſe pariter ad cōuiuiū noſtrum accedere: tu eius loco uenito lotus, niſi ipſe forte qui uocatus eſt, ſemet adfuturū renunciarit. Nam nunc quidem ambigit. Hoc ubi audiſſem, adorato diuite diſcedebā: oēs obſecrans deos, ut algidā febrem aliquā, aut laterum dolorē, aut podagram morbi auctarium immitterent ualetudinario illi, cuius ego ſellæ occupator, cœnæq; uicarius, & hæres erā uocatus. Interim hoc ſpacij, quod uſq; ad balnei tēpus interceßit, longißimum ſeculum eſſe iudicabā: dum ſubinde reſpicio, quotquot pedū eſſet litera, & quādo illos iam lauiſſe cōſentaneū eſſet. Hic ubi tempus tandē aduenißet, ocyus me corripio, atq; abeo, nitide amodū cultus: ſic obuerſo palliolo, ut qua eſſet parte puriſsimū, ea uideretur. Offendo autē ad fores, & alios cōplures, in quibus etiā illū (geſtabatur aūt à uiris quatuor) cuius eram ſubcōuiua uocatus: qui male habere dictus erat, atq; id etiā præ ſe ferebat, qđ afflicta eſſet ualetudine. Nā ex alto gemebat, tußiebatq;, ac ſcreabat, uelut ex abdito: quodq; ægre redderetur totus palidus ac tumens, annos natus circiter ſexaginta. Ferebatur autem philoſophus quiſpiā eſſe, ex his, qui apud adoleſcētulos nugas deblaterant. At barba mire erat tragica, id eſt hircina, ſupra quàm credi poſſet tonſoris egēs. Porrò increpante Archibio medico, quāobrē quum ita eſſet affectus, aduenißet: nō oportet, inquit, promiſſa deſerere, præſertim hominē philoſophum, etiam ſi mille urgeant & inſtent morbi. Putabit enim Eucrates ſeſe à nobis haberi ludibrio. Haud quaquàm, inquā ego: imò collaudabit te, ſi domi potius apud te uelis emori, quàm in

conuiuio

conuiuio animã unà cum phlegmate excreans. Atque ille quidẽ præ arrogantia dißimulabat ſeſe dicterium audiſſe. Haud multo poſt acceßit & Eucrates iam lotus: conſpe=ctoq; Theſmopolide(nam id erat philoſopho nomẽ)Præ=ceptor, inquit, probè quidem factũ abs te, qui ipſe ad nos ueneris. Tametſi nihilo deterius tibi fuerat futurũ, Siqui dem etiam abſenti omnia ordine miſſa fuißent. Hæc ſimul= atq; dixerat: introgreditur, manus illi porrigens pariter & famulis innitenti. Ego igitur iam abire parabam: uerũ ille cõuerſus, ubi diu ſecum hæſitaſſet, poſteaquàm me tri=ſtem admodum uideret: ades, inquit, tu quoq; Micylle, ac nobiſcum cœna. Nam filium in mulierũ conclaui unà cum matre cõuiuiũ agere iubebo, quo tibi ſit locus. Ingredie=bar itaq;, quum parum abfuerit, ut lupus fruſtra hians di=ſcederem, uerum ingrediebar pudefactus, quod Eucratis filiolum è conuiuio uiderer expuliſſe. Aſt ubi iam tempus eſſet ut diſcumberemus, primũ tollentes Theſmopolim compoſuerunt, haud ſine negocio per Iouem, quinq;(ſi dijs placet)proceri iuuenes, ceruices illi ſupponẽtes undi=quaq;: quo nimirum in eodem habitu permanere, ac lon=gum etiam tempus durare poſſet. Deinde ubi nemo iam tolerare poſſet, ut iuxta illum accumberet, me adductum reclinant, ut eadem in menſa eſſemus. Deinceps cœnaba=mus, ò Pythagora, opiparam quandam & uariam cœnã, multoq; in auro, multo item argento. Pocula erant aurea, miniſtri formoſi: tum cantores, & concitandi riſus artifi=ces. In ſumma, iucundißima quæpiam erat uita: niſi quod unum quiddam me uehementer male habebat: Theſmopo lis obſtrepens atq; obturbans, uirtutem neſcio quam mihi

commemorans, docensq́; , quod duæ negationes unicã effi cerent affirmationẽ: quodq́; , si dies sit, nox non sit. Nonnunquàm & cornua mihi dictitabat esse, atque id genus multa philosophabatur erga me, quibus eiusmodi nihil opus: planeq́; uoluptatem interpellatione minuebat, quum non sineret exaudiri eos, qui cithara, uoceq́; canebãt. Habes Galle de cœna. GAL. *Non admodũ suaui Micylle: maxime posteaquã cum illo deliro sene sortitus eras accubitum.* MICYL. *Audi nũc & insomnium. Visus enim mihi Eucrates ipse, quum orbus esset liberis, nescio quomodo è uita decedere. Dehinc ubi me accersisset, ac testamentum cõdidisset, quo me insolidum hæredem omnium scripserat, paulo tempore superstes emori. Porrò ipse uidebar adire facultates: & tum aurum, argentumq́; ingẽtibus quibusdã scaphis exhaurire, perpetuo subscaturiens & affatim affluens: tum autem uestes, mensas, pocula, ministros, omnia mea, ut par erat, esse. Postea candido uehiculo uectabar resupinus: cunctis qui intuebãtur, conspiciendus & admirandus. Accurrebant permulti, ac circũequitabant: complures sequebãtur. Ego interim illius indutus uestitum, & annulos gerens circiter sedecim digitis insertos: epulum quoddam splendidum iubebam adornari, quo amicos acciperẽ. Iamq́; illi, ita ut in somnio fieri consentaneũ est, aderant: iam epulæ erant cõportatæ, iam potus ex animi sentẽtia ministratus. In his quum uersarer, & aureis phialis præbiberẽ oĩbus qui aderãt amicis: quũ iam inferrẽtur bellaria, intẽpestiuo tuo clamore perturbasti nobis cõuiuiũ, mensasq́; subuertisti, ac diuitias illas ita dissipasti, ut in auras euanescerẽt. Num tibi uideor iniuria*

stoma-

stomachatus in te?nam uel tris noctes perpetuas libenter adhuc somniũ illud qđ mihi accidit, uidere cupiã. GAL. *Adeone es auri cupidus, & opum auidus Micylle: idq́; ex omnibus unum admiraris, ac felicitatem unicam esse iudicas, si plurimũ poßideas auri?* MICYL. *Equidẽ haud solus ita cogito Pythagora: quum ipse quoq;, tum quum Euphorbus esses, auro atq; argento comis intexto, prodibas pugnaturus cum Achiuis: idq́; in bello, ubi ferrum quàm aurũ gestare satius fuerat. At tu etiam tum uoluisti calamistris auro internexis in periculum descendere. Atq; ob eam (opinor) causam, Homerus comas tuas gratijs simi les dixit, quod auro argẽtoq́; reuincirẽtur. Etenim longe nimirũ meliores atq; amabiliores uidebantur, quod essent auro religatæ, unáq; cum eo relucerent. Neq; isthuc nouũ est Auricome, si tu Pantho patre prognatus, aurũ in precio habuisti: quin & ipse deorum omniũ, hominumq́; pater ille Saturno, Rheáq; progenitus, quum Argolicã illã puellam adamaret: ubi nihil inueniret amabilius in quod sese transformaret, neq; quo Acrisij custodias posset corrumpere: audisti uidelicet, ut aurum sit factus: atq; ita per tegulas illapsus, potitus est ea quam deperibat. Iam uero quid tibi commemorem, quàm multos usus præbeat aurum? Et ut eos quibus adfuerit, formosos, & sapientes, & potentes reddat, decus & gloriam illis cõcilians? utq́; nonnunquam ex obscuris & infimibus, claros ac celebres repente efficiat? Nã nosti uicinum mihi & eiusdem artificij Simonem: qui paucis ante diebus apud me cœnauit: quum legumẽ coquerem Saturnalibus, duasq́; extorum cæsuras immittens?* GAL. *Noui Simonem illum breuem:*

qui fictilē ollulā, quæ nobis erat unica, suffuratus, peracta cœna abijt, sub ala gestans. Nam ipse uidi Micylle. MICYL. *Atqui quum eam sustulerit, tam multos ille deos postea iurabat. Sed quur non prodebas, ac uociferabare tum, ò Galle, quum nos furto spoliari cōspiceres?* GAL. *Coccizabam, quod mihi solum licebat id temporis: uerum quid Simon ille? Nam uidebare de illo dicturus, nescio qd.* MICYL. *Ei consobrinus erat uir supra modum diues, nominé Drimylus: is quoad uiuebat, ne obolū quidem donauerat Simoni: nam qui daret, quū ne ipse quidem pecunias attingeret? At simulatq; mortuus est nuper: uniuersis illis opibus iuxta leges Simon ille, qui coria putria, qui patellam circumlingebat, gaudens potitur: purpura ostroq́; circumtectus: famulosq́; & currus, & aurea pocula, & mensas eburnis innixas pedibus possidet: ab omnibus adoratur: iamq́; nos ne aspicit quidem. Etenim nuper quū illū procedētem conspexissem: Salue, inquā, Simon. At ille indigne ferens: Edicite, inquit, mendico isti, ne uocabulum meum diminuat: neque enim Simon, sed Simonides appellor. Porrò (quod est omnium maximū) mulieres etiā illius amore capiuntur. Atq; is quidem eludit eas, ac fastidit: & alias quidem admittit, comemq́; sese præbet: aliæ porrò quæ negliguntur, necem consciturus sibi minitantur. Vides quantas commoditates pariat aurum: quandoquidem eos qui sunt deformissimi, transfigurat, & amabiles reddit, non secus atque cestus ille poëticus. Audis insuper & à Poëtis dictum.*

O aurū auspicata res, & ostentū optimū. Et rursum,
Aurum est quod opibus imperat mortalium.

Sed quid

Sed quid interim risisti Galle? GAL. *Quoniã tu quoq; per inscitiam Micylle, simili modo falleris opinione de diuitibus, quemadmodum uulgus: uerum (crede mihi) longe etiam erumnosiorem uitam uiuunt, quàm uos.* Hæc autem *loquor, qui ipse & pauper, & diues aliquando fuerim, atq; omne uitæ genus sim expertus.* Porrò *paulo post ipse quoq; hæc omnia cognosces.* MICYL. *Per Iouem tempestiuum iam est, ut & tu referas quemadmodum sis trãsfiguratus: & quod in unoquoq; uitæ genere perspexeris.* GAL. *Ausculta, hoc tantum præmonitus, me neminẽ feliciorem uita, quàm tu sis, unquàm uidisse.* MICYL. *Quàm ego sim ò Galle? Hanc felicitatem tibiipsi imprecor. Nam uidere me tibi ridendum proponere. Verũ age, narra, exordiens ab Euphorbo, quo pacto fueris in Pythagoram transformatus: Deinceps ordine ad Gallum usq;. Consentaneum enim est, te uarias res tum uidisse, tum tulisse: nimirum tam diuersis uitæ formis.* GAL. *Quemadmodum initio ab Apolline profecta anima in terrã deuolarit, & corpus humanũ subierit, ut illic pœnam quandam dependeret, id longum dictu futurum sit. Præterea neque mihi referre fas est, neq; tibi eiusmodi audire. Verum ubi Euphorbus factus essem.* MICYL. *Sed ego priusquàm essem is, qui nunc sum: O præclare quisnam erã? hoc mihi prius dicito, nunquid & ego uersus fuerim itidem ut tu?* GAL. *Maxime.* MICYL. *Quis igitur erã? si quo modo potes dicere, peruelim enim isthuc cognoscere.* GAL. *Tu formica fueras Indica, ex earum genere, quæ aurum effodiũt.* MICYL. *Et postea neglexi infelix, uel paucula frusta in uitã importare: quũ illo essem alitus? Sed age*

quid post hæc futurus sim dicito: quãdoquidẽ cõsentaneũ est scire te, Etenim si quid bonæ sit rei, iam nũc suspẽdero me ab ista pertica, in qua nũc stas. GAL. Istuc profecto nulla ratione possis cognoscere. Cæterũ quum Euphorbus essem (nã ad illa redeo) in Troia pugnabã: atq; à Menelao necatus, aliquãto post tẽpore in Pythagorã perueni. Porrò eousq; absq; tecto perdurabã, donec Mnesarchus aliquãdo mihi domũ ædificaret. MICYL. Obsecro te, num absq; cibo potuq;? GAL. Maxime. Nihil enim istis rebus opus, nisi corpori dũtaxat. MICYL. Illud igitur prius dicito, ea quæ ad Troiam gesta sunt, num ita se habent, qualia fuisse dixit Homerus? GAL. Quinã ille scire potuisset Micylle: q quidẽ dũ ista gerebãtur, ipse Camelus erat in Bactris? Cæterũ ego tibi tantũ effabor diuinitus, nihil id temporis eximiũ fuisse: neq; Aiacem usque adeo magnum, neque Helenam adeo formosam, quemadmodum arbitrantur: siquidem uidi candida quandam & procera ceruice, ut hinc cygno prognatam esse adsimularent. Cæterũ uehementer anum, æqualem propemodum Hecubæ. Hanc Theseus primum raptam in Aphidnis possedit. Is uixit Herculis fermè ætate. Porrò Hercules prius Troiam ceperat, patrum nostrorum memoria, qui per id temporis maxime florebant. Nam hæc mihi Panthus narrauit, se cum esset admodum adolescens, uidisse Herculem. MICYLLVS. Quid autem Achilles? Num talis erat, nempe quauis in re præstantissimus? An & istæc fabulamenta sunt? GALLVS. Cum illo quidẽ congressus nõ sum: neq; queã adeo comperte de rebus Græcorũ dicere, Etenim qui scire potui, quũ hostis essem? Certe Pa-

troclum

troclum illius amicum, haud ita magno negocio peremi lancea dissectum. M I C Y L. *Deinde te Menelaus multo minore negocio: uerũ istis de rebus satis: Nunc res Pythagoricas refer.* G A L. *Illud in summa Micylle: sophista quispiam eram (oportet enim uidelicet fateri uerũ,) alioqui non imperitus, neque inexercitatus in honestißimis disciplinis. Profectus sum autẽ in Aegyptũ: quo cũ prophetis congrederer, de sapientia cõmunicaturus. Hic adyta subij, atq; ibi Ori & Isidis libros perdidici. Post rursum in Italiam renauigabã, ac Graecos iuxta ea quae in Aegypto didicerã, ita institui, ut me perinde ac deũ suspicerẽt.* M I C Y L. *Equidẽ inaudierã istaec: praeterea queadmodum creditus fueris, defunctus in uitã redijsse, utq; aureũ femur illis subinde ostenderis. Verum illud mihi dicito, quid tibi uenit in mentem, ut legem statueres: uti neq; carnibus, neq; fabis uescerentur homines?* G A L. *Ne percõteris ista Micylle.* M I C Y L. *Quam ob rem ò Galle?* G A L. *Nã pudet hisce de rebus uerũ fateri.* M I C Y L. *Atqui non conuenit, uti id facere graueris apud hominem contubernalem & amicum: nam herum post hac, absit ut dixerim.* G A L. *Nihil sani, neq; praeclari quicquã erat, uerũ animaduertebam, si consueta modo, atq; eadem quae uulgo traduntur à multis praecepissem: nõ fore, ut mortales in admirationem adducerẽ, sed quo peregriniora, magisq; aliena proposuissem, futurum, ut hoc magis nouus, magisq; uiderer admirãdus. Proinde instituerã in aĩo, nouae quiddã rei designare, ciusmodi ꝑposito decreto, cuius causa esset inexplicabilis, quo uidelicet alijs aliud coniectantibus, omnes redderentur attoniti: quemadmodum in*

obscuris

obscuris oraculis solet usu uenire. MICYL. *Illud uide ut rides me tu quoq;:non minus atq; Crotoniatas, ac Metaponticos, & Tarētinos:cumq́; his alios, qui muti sequūtur, tuaq́; adorāt uestigia, quæ tu calcata reliquisti. Verū ubi Pythagorā exueras, quem post eum induisti?* GAL. *Aspasiā Meletensem illā meretricem.* MICYL. *Papæ, qd ego audio? Siquidē inter alia mulier quoq; fuit Pythagoras? Itáne fuit aliquādo tēpus, quo tu Galle generosissime oua pariebas, cumq́; Pericle rem habebas, iam Aspasia uidelicet: atq; ex illo grauida facta es? Præterea lanam tondebas, tramamq́; deducebas? Postremo meretricum in morē gestiebas, uultumq́; cōponebas?* GAL. *Ista quidem omnia feci, tametsi nō ego solus: uerū & ante me tū Tiresias, tum Elati proles Cæneus. Proinde quicquid in me cō uitij dixeris, tantundē & in illos dixeris.* MICYL. *Age igitur, utra tibi uita erat suauior, quū uir esses, an quū Pericles tecum haberet cōsuetudinem.* GAL. *Vides cuiusmodi istuc est quod percōtaris? nempe cui ne Tiresiæ quidem expedierit respondere.* MICYL. *Atqui si minus fateare tu: tamen istuc Euripides satis explicuit, quum ait: se malle ter sub clypeo consistere, quàm parere semel.* GAL. *Imò præmoneo te paulo post puerperam fore: siquidē & tu mulier es olim futurus, idq́; sæpius longo nimirū seculorū orbe atq; recursu.* MICYL. *Nō tu pendebis, ò Galle, qui quidem omneis mortales Milesios aut Samios esse ducas? Nam aiunt te etiam tum quum Pythagoras esses, uenusta forma decorum, sæpius Aspasiā fuisse tyranno. Verum age secundum Aspasiam, in quem uirum aut mulierum denuo renatus es?* GAL. *In Cratem*

Cynicum. MICYL. *O Castor, & ô Pollux, quàm dissimile, ex scorto philosophus?* GAL. *Deinde rex: deinde pauper: paulo post satrapes: dehinc equus, graculus, rana, aliaq́; innumerabilia: perlongũ enim fuerit singula recensere.* Postremo Gallus, *atque id sæpius, nam hoc uitæ genere sum delectatus.* Interea *& alijs diuersis mortalibus seruiui: regibus, pauperibus, diuitibus: postremo nunc tecum uiuo, rideoq́; quotidie, quum uideo te paupertatis tædio cõplorantẽ, eiulantemq́;, ac diuitũ admirantem fortunas, propterea quod ignores quantũ illis adsit malorũ: alioqui si curas noris, quibus illi distringuntur, teipsum profecto riseris, qui antea credideris eum, qui sit opulentus, statim felicißimũ esse omniũ.* MICYL. Ergo Py*thagora, aut quid maxime gaudeas appellari, ne cõfundã orationem, si te nunc hoc, nũc illo nomine cõpellẽ.* GAL. N*ihil intererit, siue* Euphorb*ũ, siue* Pythagor*ã, siue uocaris Aspasiã, siue* Cratẽ*: quãdoquidẽ ista oĩa sum unus, nisi quod rectius feceris, si (id quod in præsentiarum esse uideor)* G*allum me uoces, ne auem hanc parui ducere, cõtemnereq́; uideare: præsertim quum tam multas cõtineat animas.* MICYL. Ergo Galle, *quandoquidem omnia penè uiuendi genera iam expertus es, atq; oĩa cognita habes, age dilucide mihi narrato, quæ sint peculiaria diuitũ ad uitæ rationẽ, quæ pauperum propria: quo uidelicet cognoscam, uere ne isthuc affirmes, me diuitibus esse feliciorem.* GAL. En *hunc ad modũ interim perpẽde* Micylle. T*e quidẽ non magnopere tangit cura belli, si quando rumor sit aduẽtare hostes: neq; sollicitus es, ne in agros incursantes populẽtur, néue hortum proculcẽt, proterãtq́;, aut uineas*

aut uineas uastent: sed simulatq; tubã audieris, si tamẽ audieris, de teipso uno circunspectas, quo deflexus seruari queas, ac discrimen effugere. Cõtra illi tum de sese solliciti sunt, tum animo discruciantur, quum de mœnibus quicquid opum poßidebãt in agris, id omne tolli, deportariq́; cõspiciunt. Ac siue inferendũ est aliquid in ærarium, soli accersuntur: siue in præliũ exeundũ, periclitantur: aut peditum turmis, aut equitum alis præfecti. Tu interim uimineum gerens clypeum, expeditus ac leuis, ad saluti consulendum, paratus uictoriale cõuiuium agere, siquando uictor exercitus sacra fecerit. Rursum pacis tẽpore, tu quidem quum de plebe sis, ingressus in cõcionem, tyrãnidem in diuites obtines: illi uero trepidãt, pauitantq́;, ac largitionibus, choragijsq́; te placant: siquidẽ quo tibi balnea, ludi, spectacula, reliquaq́; id genus abũde suppeditent, ea omnia curãt illi. At tu, censor & acerbus expẽsor perinde quasi dominus, ne alloquio quidẽ interdũ dignaris illos, quod si tibi collubitum sit, ingẽtibus saxis in illos degrãdinas, uel facultates eorũ publicas facis: ipse neq; calumniatorem metuis, neque latronem, ne tollat aurũ, uel ædiũ conscenso fastigio, uel pariete perfosso: neq; necesse habes rationibus occupari, neque exactionibus, neque tibi cum sceleratis dispensatoribus confligtandum est, neque tantas in sollicitudines distraheris: uerum simulatq; crepidam unam perfeceris, mercedemq́; retuleris septem obolos, sero surgis crepusculo: & si libuerit, lauaris, tũ empto saperda quopiam, aut mœnide pisciculo, aut paucis ceparum capitulis, temetipse oblectas, canens plerunq;, optimaq́; cum paupertate philosophans, adeo ut eas ob res

salubri

ſalubri ſis, ualẽtiq́; corpore, obduruerisq́; aduerſus gelu: ſiquidem labores, qui te exacuunt, muniuntq́;, certatorem haud quaquàm contẽnendum reddunt aduerſum eas res, quæ cõpluribus inexpugnabiles eſſe uidẽtur. Atque hinc nullus ex morbis illis grauioribus impetit te. Quod ſiquãdo leuis cœperit febricula: paulo negocio eam medicatus, protinus exilis, inedia temet inde excutiens. Illa porrò fugit illico: quippe metuens te, quẽ uideat etiam frigore ali, ſaturumq́; fieri, ac medicorũ certis illis recurſibus longũ plorare renunciantẽ. At illi ex aduerſo propter intẽperãtiã uitæ, quid tandem mali nõ habent infelices? podagras, phthiſes, pulmonũ exulcerationes, aquas intercutes. Nam hæc oĩa à ſumptuoſis illis cõuiuijs naſcũtur. Proinde quicũq; ex his Icari in morem (ut ferè faciunt) ſeſe attollunt, propiusq́; ſe ſoli admouẽt, haud cogitãtes; quod alas habeant cæra adglutinatas, ingentẽ nõnunquàm ſtrepitũ mouẽt. Cæterũ qui Dædali exẽplo nõ admodũ ſublimia, neq; excelſa appetunt: uerum humilia, terræq́; uicina, adeo ut cæra nõnunquàm ſalis aſpergine madeſceret, ij tutò plerumq; ac citra diſcrimẽ trãſuolarũt. MICYL. *Moderatos iſtos & cordatos narras.* GAL. *Verũ aliorũ Micylle naufragia fœdiſſima conſpicias: nempe ubi Crœſus reuulſis alis riſum exhiberet Perſis, conſcenſo rogo: aut Dionyſius quũ abdicatus tyrãnide, Corinthiorũ in urbe ludi literarij magiſtrum ageret, poſt geſtum tantũ imperiũ, puellos cõpellens ut ſyllabas cõnecterẽt.* MICYL. *Dic mihi Galle: tu quum rex eſſes (nam ais te regem quoque fuiſſe) cuiuſmodi tandem id uitæ genus experiebaris? Mirum tu tum felix eras, quandoquidem id quod eſt bonorum*

norum

norum omniũ caput poßidebas. GAL. Ne mihi in memoriam regeras, ò Micylle, usq; adeo supra modũ infelix tũ erã. Nam quo ad res externas, quẽadmodum dixisti, planè fortunatus esse uidebar: at intus innumerabilibus curis distringebar. MICYL. Quibus tandẽ curis? Nã rẽ prorsus absurdã neq; credibilem narras. GAL. Equidẽ imperabam regioni neutiquàm exiguæ Micylle, omniiugarum rerum feraci, tum incolarum frequẽtia, neq; non urbium pulchritudine cum primis admirãdæ: præterea fluminibus nauigabilibus, ac mari portuoso cõmodæ. Ad hæc exercitus ingẽs, equa spectatißima atq; excellẽs, satellitiũ haud exiguum, triremes, pecuniarum uis maior quàm ut posset numerari, uasorum argẽteorum plurima copia, reliquaq; omnis illa principatus tragœdia, strepitusq; & apparatus suprà quàm credi queat, extructus atq; accumulatus. Itaq; quum prodirem, plerique adorabant, deum quempiam intueri sese rati, alijq; trudentes alios cõcurrebant, quo me conspicerent, nõnulli cõscensis tectis, magni æstimabant, si plene contemplari licuisset quadrigam, stragulam, diadematum anteambulones, & eos qui à tergo comitabantur. Ego inter hæc mihi conscius, quantæ me res discruciarent, uersarentq;: illos quidem propter inscitiam uenia dignos iudicabam: at mei ipsius miserescebat, qui prægrandibus illis Coloßis uiderer persimilis: qualis uel Phidias, uel Myron, uel Praxiteles fabricatus est. Etenim illorum quisq; quo ad ea, quæ foris apparent, Neptunus ipse est, aut Iupiter, mirifice decorus auro, eboreq; cõpactus: & aut fulmen, aut fulgur, aut tridentem fuscinã dextra sustinet. Cæterum si immisso capite quæ sunt intus inspicias,

ſpicias, uidebis uectes quoſdã, paxillos, & clauos introrſum prominentes, neq; nõ uimina, cuneosq́;, & picẽ ſublitam, & aliã item id genus deformitatem intrinſecus inhabitantem. Omitto recenſere muſcarum, muſtelarumq; uim, quæ nonnunquàm in eis manſitant. Huiuſmodi quædam res nimirum regnũ quoq; uidetur. MICYL. Nondum explicuiſti, lutum, & clauos, & uectes, quinam fuerint in imperio, neq; fœditatem illam plurimã quænam ſit, nam iſtum ad modũ uectari, tam multis imperare mortalibus, ac numinis inſtar adorari: Hactenus quidem cum Coloßi exemplo quadrat. Siquidem hoc quoq; diuinũ quiddam & admirandum: nunc autem quæ ſint intra Coloſſum exponito. GAL. Quid primo loco tibi referã Micylle: utrum metus, curas mordaces, ſuſpiciones, odium, quo regem perſequuntur ij, qui cum illo uiuunt: inſidias, atq; eas ob res ſomnum rarũ, & hunc ipſum pertenuem, ac plena tumultus inſomnia, cogitationes perplexas, ſpes ſemper improbas, an ocij penuriam, & occupationes, iudicia, expeditiones, edicta, fœdera, conſultationes? quibus rebus fit, ut ne per ſomnium quidem aliqua re ſuaui frui liceat, uerum ut omnibus de rebus ſolus diſpiciat neceſſe eſt, milleq́; negocia ſuſtineat.

Quippe nec Atriden Agamẽnona dulcis habebat
Somnus, multigenas uerſantem pectore curas.

Idq́; quum reliqui omnes Achiui ſterterent. Adde quod Lydum illũ diſcruciat filius mutus: Perſam uero, Clearchus ad Cyrum deſciſcens. Atque alium quempiam, Dion cum Syracuſanis nonnullis ad aurem communicans. Rurſum alium quendã urit Parmenion collaudatus. Item Per-

diccam Ptolemæus. Ptolemæum Seleucus. Quin illa quoq; molestiã adferunt: amasius per uim nõ sponte conuiuens, concubina alio gaudẽs, tum si qui defectionem parare dicantur: aut duo, quatuorúe satellites inter sese cõsusurrãtes. Porrò (quod est omniũ grauißimũ) amicißimi quiq; uel maxime sunt formidãdi, semperq́; metuendũ, ne quid magni mali ab illis exoriatur. Nam alius à filio ueneno necatus est: alius item ab amasio. Alium simile quoddã fortaßis mortis genus eripuit. M I C Y L. *Apagesis. Atrocia, miraq́; sunt ista quæ narras ò* Galle. *Mihi igitur multo sit tutius operæ cerdonicæ pronum incũbere, quàm ex aurea bibere phiala comiter delatũ haustum: cæterũ cicuta, aconitoq́; temperatũ. Nam mihi quidẽ hoc unum est periculi: ut si paulum aberret smilion, defectatq́; à recta incisione, summum secantis digitum exiguo sanguine tingit. At isti quemadmodum narras, letifera agunt cõuiuia, atq; id innumerabilibus in malis cõstituti. Deinde ubi conciderint, persimiles esse uidẽtur tragœdiarum histrionibus. Nam multi sicut uidere licet, quoad Cecropes sunt scilicet, aut Sisyphi, aut Telephi diademata gestant, argenteisq́; capulis gladios, comamq́; uentilantem, & auro intertextam chlamydem: quod siquis (qualia nimirum permulta solent accidere) impulsos illos media in scena præcipites det, risum profecto moueant spectatoribus: uidelicet persona unà cum ipso diademate contrita, uero autem actoris capite luxato, cruribusq́; maximaq́; ex parte renudatis: ut iam interioris amictus, quàm miseri sint panni fiat perspicuum: ac cothurnorum quos pedibus induxerunt, appareat deformitas, haudquaquàm ad pedis modum respondent*

ſpondentium. Vide ut me iam ſimilitudines conferre docueris optime Galle. Cæterum tyrannis talis quædam res tibi uiſa eſt eſſe: uerum ubi equus eſſes, aut canis, aut piſcis, aut rana, quomodo eam uitæ rationē ferebas? GAL. *Iſtum quem nūc ſuſcitas ſermonem & longior ſit, neque huius temporis. Illud autē unū in genere dixerim: nullā ex omnibus uitā mihi nō uiſam trāquilliorē uita humana, naturalibus dūtaxat cupiditatibus & uſibus circūſcriptam. Siquidem publicanum equum, aut ſycophantā ranam, aut ſophiſtā graculum, aut popinatorem culicem, aut cinædū gallum, atq; id genus alia, quæ uos ſtudio cōminiſcimini, haud quaquàm inter illos uidebis.* MICYL. *Quæ dicis, ò Galle, fortaßis uera ſunt: uerum nō me pudebit apud te fateri, quòd mihi accidit. Haud unquàm quiui dediſcere cupiditatem illam à puero mihi inſitam, uidelicet ut diues euadā. Quin nunc quoq; ſomnium illud ob oculos uerſatur, aurum oſtentās: potißimum autem ſceleſtus ille Simon excruciat, qui quidē tantas inter opes delicietur.* GAL. *At ego te iſto leuabo morbo Micylle, tametſi nox etiādū eſt. Surge modo, ac ſequere me. Siquidem ad ipſum te Simonem adducam, atq; in aliorum diuitum ædes, quo nimirū uideas, quomodo res habeant apud illos.* MICYL. *Iſtuc quo pacto, clauſis foribus? Num me parietes trāſfodere cōpelles?* GAL. *Nequaquàm, uerum Mercurius, cui ſum ſacer, hoc optanti mihi largitus eſt, ut ſiquis longißimā caudæ plumam, quæ ob molliciem inflectitur.* MICYL. *Atqui duas habes eiuſmodi.* GAL. *At dextrā ex his auulſam cuicunq; ego geſtandam dedero, is quoad uoluero, fores omneis poterit aperire, cunctaq; uidere, ipſe*

inuisibilis. MICYL. *Equidem ignorabam, ò Galle, te præstigiarũ quoq; peritũ esse. Porrò si mihi isthuc semel præstiteris, uidebis illico Simonis uniuersas opes huc deportatas, nam eas huc rediẽs transferã. At ille rursum circũrodet, ebibetq; putria coria, quibus cõsueuit soleas cõpingere.* GAL. *Atqui nefas sit istuc facere. Siquidẽ Mercurius illud mihi mãdauit, ut siquis pennã tenẽs, istiusmodi quippiã patrarit, uociferans furẽ proderẽ.* MICYL. *Rem neutiquàm uerisimilẽ narras, nempe Mercuriũ quum ipse sit fur, nõ sinere alios, ut idẽ faciãt. Sed tamen abeamus. Nam aurum auferã, si modo poßim.* GAL. *Pennam prius reuellito. Quid hoc rei? ambas reuulsisti.* MICYL. *Tutius hoc quidẽ ò Galle, tum tibi minus fœdum sit futurum, ne altera caudæ parte mutilatus claudices.* GAL. *Age sanè: sed utrum Simonem prius adimus, an aliũ quẽpiam diuitum?* MICYL. *Haud aliò, imò ad Simonem, qui uidelicet pro dißyllabo, tetrasyllabus esse affectet, posteaquàm diues euasit. Sed iã ad fores acceßimus. Quid igitur deinceps facio?* GAL. *Pennã seræ admoue.* MICYL. *Ecce autẽ, dij boni, ostium perinde atq; claui resilijt.* GAL. *Perge porrò præcedens, Vides illum uigilantem ac supputantem?* MICYL. *Video per Iouem, & quidẽ ad obscuram siticulosamq; lucernulã. Præterea pallet, haud scio unde Galle, totusq; exaruit, atq; extenuatus est, mirum, ni curis. Neq; enim auditũ est illũ alioqui male habere.* GAL. *Ausculta quid dicat siquidẽ intelliges, quibus de causis ad eum modum sit affectus.* SIMON. *Nimirũ septuaginta illa talenta tuto admodum sub lectica deffossa sunt, neq; quisquàm alius oĩno uidit. At uero, se-*

decim

decim illa Sosylus equiso uidit me sub præsepi occultantē: itaq; de curādo stabulo nō est admodum sollicitus, quanquàm nec aliâs admodū laboris appetēs, ueri simile est autem illum multo etiā his plura sustulisse. Nam unde alioqui Tibius heri tā ingens salsamentū illi opsonio proposuisset? Tum autem aiunt, illū monile emisse uxori drachmis quinq;. Heu misero mihi. Hi omnia mea dißipabūt bona. Quid quod ne pocula quidē sat in tuto mihi recondita sunt, quum sint multa. Vereor enim, ne quis ea suffosso pariete tollat. Complures mihi inuidēt, atq; insidias parant, Præter cæteros aūt Micyllus iste uicinus. MICYL. Ita per Iouem. Nam tibi sum similis, ac patellas sub ala gesto. GAL. Tace Micylle, ne protinus ipso in furto nos prodas. SIMON. Optimum igitur fuerit, ut ipse insomnis seruē. Omnem obibo domum in orbem obambulās. Quis iste? uideo te per Iouem. O parietū perfossor, postea quàm es colūna, bene res se habet. Pernumerabo denuo refossum argentum, ne quid forte dudū me fugerit. En rursum, obstrepuit mihi nescio quis. Nimirum obsideor, atq; insidijs appetor ab omnibus, ubi mihi gladius? Si quemquàm deprehendero, rursum aurum defodiamus. GAL. Sic tibi habent ô Micylle, res Simonis. Sed abeamus ad aliū quēpiam, donec noctis adhuc aliquātulū superest. MICYL. O miser, cuiusmodi uiuit uitam? hostibus eueniat ad hunc modum diuitem esse. Itaq; pugno illi in maxillā illiso, uolo discedere. SIMON. Quis me pulsauit? Latrocinio despolior miser. MICYL. Plora ac uigila auriq; similis corpore reddaris, quādoquidē illi affixus, dedituśq; es. Nos autem, si uidetur, Gniphonem fœneratorē uisamus.

Nam nec is procul hinc habitat, ipsæ nobis suapte sponte fores patuerunt. GAL. *Vides hunc quoq; curis inuigilantem, & usurarum rationes iterantem digitis contortis? cui propemodum relictis his omnibus sit in silpham, aut culicem, aut muscam abeundum.* MICYL. *Equidem uideo miserum ac uecordem hominem, ne nunc quidem multo meliorem uiuere uitam, quàm silphæ aut culicis. Adeo totus & hic à curis & rationibus est extenuatus. Nunc ad alium eamus.* GAL. *Ad tuum, si uidetur, Eucratem. En tibi fores per se patuere. Quin introimus?* MICYL. *Paulo ante hæc omnia mea erant.* GAL. *At etiam nunc tu diuitias somnias? uides igitur Eucratẽ ipsum quidem à famulo, uirum natu grandem.* MICYL. *Video profecto quiddam haudquaquàm uirile. Porrò altera ex parte ipsam item uxorem à coquo constuprari.* GAL. *Quid ergo? Num optaris & horum hæres existere Micylle, cunctaq; possidere, quæ sunt Eucratis?* MICYL. *Haudquaquàm Galle. Imò fame citius interierim, quàm id genus quippiam patrarem. Valeat aurum & conuiuia. Duo oboli mihi potiores diuitiæ sunt, quàm si à domesticis mihi domus perfodiatur.* GAL. *Sed iam nunc quandoquidem dies fermè diluxit, domum ad nos redeamus. Reliqua rursus aliàs uidebis Micylle.*

Luciani Somnij siue Galli Finis. Des. Erasmo Roterodamo Interprete.

Ornatißi=

ORNATISSIMO IVRIS VTRIVSQVE DOCTORI Thomæ Ruthallo Secretario regio, Nūc episcopo Dunelmensi, Erasmus Roterodamus, S. P. D.

VIDE quantum audaciæ mihi suppeditet singularis quædam ingenij tui, morumq; facilitas, humanißime Ruthalle: qui cū neutiquàm ignorem te inter Aulicos primores, uel autoritate, uel gratia, uel splendore, uel eruditione præcipuum esse: tamen non uerear meas nugas rudes adhuc, uixq; è prima scheda repurgatas ad tuam excellentiam mittere. Sed quid facerem? Iam urgebat nauita, uentos & æstum nulli seruire clamitans. Itaque ne nihil mei apud hominem tam nostri studiosum relinquerem, id quod tum forte erat in manibus, Misanthropum misi, nimirum ad uirum unum omnium Philanthropotaton. Is est Luciani dialogus, quo uix alius lectu, uel utilior, uel iucundior, uersus quidem ille iampridem ab alio nescio quo: sed ita uersus, ut interpres hoc modo demonstrare uoluisse uideatur, sese neque Græce scire, neque Latine, nec temere adeo quis suspicetur eum interpretem subornatum esse ab ijs, qui Luciano male uolunt: Tu nostram hanc audaciam boni consules: & Erasmum in eorum numero pones, qui tui sunt amantißimi. Vale, Londini.

An. M. D. IIII.

LVCIANI TIMON SIVE MISANTROPVS, DES. Erasmo Roterodamo Interprete.

IVPITER Philie, hospitalis, sodalitie, domestice, fulgurator, iusiurãdice, nubicoge, grãdistrepe: & si quod aliud tibi cognomen attoniti Poëtæ tribuunt, maxime quum hærent in uersu. Nam tum illis tu multinominis factus, carminis ruinã fulcis, metriq; exples hiatum. Vbi tibi nũc magnicrepũ fulgur, grauifremum tonitru? ubi ardens, candens, ac terrificum fulmen? Nam hæc omnia iam palàm apparet, nugas esse, fumumq; poëticum, nec omnino quicquàm præter nominum strepitum. Sed decãtata illa tua arma eminus ferientia expromptaq;, nescio quomodo penitus extincta sunt, frigentq; adeo, ut ne minimam quidem scintillulam iracũdiæ aduersus nocentes reliquã obtineant. Itaq; citius quiuis ex his, qui peieraturi sunt, extinctum ellichnium metuerit, quàm flammam fulminis cuncta necãtis: usq; adeo titionem quempiam in sese uibrare te putant, ut incendium aut fumum ab illo proficiscens, nihil quicquàm formidẽt: uerum hoc solum uulneris inferri posse iudicent, ut fuligine compleantur. Quibus rebus factum est, ut iam Salmoneus tibi sit ausus etiam obtonare: neq; id admodum ab re: quippe aduersus Iouẽ usq; adeo ita frigidũ, uir ad facinora feruidus, audaciaq; tumidus. Quid ni enim faciat, ubi tu perinde ac sub mandragora stertis: qui neq; peierantes exaudias, neq; eorũ qui flagitia cõmittunt, respectũ agas? Cæcutis

autem

autem lipitudine, & hallucinaris ad ea quæ fiunt: auresq; iam tibi obsurduerunt, instar horũ, qui ætate defecti sunt. Quãdoquidẽ quum iuuenis adhuc esses, acriq; aĩo, uehemensq; ad iracundiam: permulta in homines maleficos ac uiolẽtos faciebas. Neq; tum unquàm tibi cũ illis erãt induciæ. Sed perpetuo fulmẽ erat in negocio: perpetuò obuibrabatur Aegis: obstridebat tonitru: fulgur continenter iaculorũ in morẽ, dẽsißime ex ædito loco deuolantiũ torquebatur. Terræ quassationes, cribri instar frequẽtes: ad hæc nix cumulatim, neq; nõ grãdo saxorũ in morẽ: atq; ut tecũ grandius loquar, imbresq; rapidi & uiolenti, ac flumẽ quotidie exundãs. Hinc tantũ repẽte Deucalionis ætate, naufragiũ ortũ est: ut oĩbus sub aqua demersis, uix unica scaphula seruaretur: quæ in montẽ Lycorẽ appulit, humani generis quasi scintillulas quasdã seruans, unde sceleratius etiã genus in posterũ propagaretur. Nimirũ igitur dignũ secordia præmiũ ab illis reportas: quum iam nec sacra faciat tibi quisquã, nec coronas offerat: nisi siqs obiter in Olympicis: ac ita ut ne is quidẽ rẽ admodũ frugiferam facere uideatur: sed priscũ quẽdã ritum magis referre, ac penè Saturnũ, ò deorum generosißime, te reddũt, magistratu abdicãtes. Omitto loq, quoties iã tẽplũ tuũ sacrilegio cõpilarint: quũ tibi etiã ipsi in Olympiacis manus admoliti sunt. Atq; interea tu altifremus ille pigritabaris, uel excitare canes, uel uicinos aduocare: ut auxilio accurrẽtes illos cõprehẽderẽt, quũ etiãdũ ad fugã adornarẽtur. Sed egregius ille, gigantumq; extinctor & Titanũ uictor sedebas: quũ tibi cæsaries ab illis circũtonderetur, dececubitale fulmẽ dextera tenẽs. Horum igitur, ò præclare, quis

tandem erit finis, quæ tu adeo secure despicis? aut quando de tantis maleficijs pœnas sumes? Quot Phaëthontes, aut Deucaliones, satis idonei sint ad expiandū tã inexhaustã morū iniquitatē? Etenim ut de cõmunibus sileã: de ijs quæ mihi acciderũt dicã: quũ tam multos Athenienses in sublime euexerim: ex pauperrimis diuites reddiderim: cũctisq; quotquot opus haberēt, suppeditarim, imò semel uniuersas opes in amicos iuuãdos effuderim. Simulatq; his rebus ad inopiã deueni, iam ne agnoscor quidē ab illis, nec aspicere dignãtur me, qui dudum reuerebãtur, adorabãt, meoq; de nutu pendebãt. Quod si quãdo per uiam ingrediens, forte fortuna in eorũ quēpiam incidero, perinde ut euersam hominis iam olim defuncti statuã, ac tēporis longitudine collapsam prætereunt, quasi ne norint quidē. Porrò alij procul cõspecto me aliò sese detorquent: existimantes sese inauspicatũ, abominãdumq; uisuros spectaculũ, quē non ita pridē seruatorē & adiutorē suum esse prædicabant. Itaq; prementibus malis ad extrema redactus consilia, renone arrepto, terram exerceo, quaternis cõductus obolis: atq; hic cum solitudine, cumq; ligone philosophor. Hoc interim lucri mihi uideor facturus, quod posthac non intuebor plerosq; præter meritum secundis fortunæ successibus utētes. Nam illud uel maxime urit. Iam igitur tandem aliquãdo Saturni Rheæq; proles excusso profundo isto, grauiq; somno (nam Epimenidem quoq; dormiendo uicisti) denuo iactato fulmine, aut ex Oetha redaccenso, ingenti reddita flamma iram aliquam strenui illius ac iuuenilis Iouis ostēde, nisi uera sint quæ à Cretensibus de te, tuaq; sepultura ferũtur. IVPITER. Quis hic est Mercuri, quē audio

sic uoci=

ſic uociferantẽ ex Attica, ad radicẽ montis Hymetti, horridus totus, ac ſqualidus, pelleq́; hircina amictus? fodit aũt ut arbitror, nam pronus incũbit homo loquax & cõfidẽs, mirũ ni philoſophus eſt, neq; enim alioqui adeo impia, nefariaq́; ĩ nos fuerat dicturus. MERCVRIVS. Quid ais pater, an nõ noſti Timonẽ Enchecratidis filium Colyttẽſem? Hic nimirũ eſt, qui nos ſæpenumero in ſacris legitimis cõuiuio accepit, ille repente diues factus, ille qui totas Hecatombas, apud quẽ ſplendide Iouialia feſta conſueuimus agitare. IVPITER. Hem quænã iſta rerum cõmutatio? hiccine honeſtus ille? diues, quẽ tam frequentes cingebant amici? Quid igitur accidit ut hoc ſit habitu? ſqualidus, erũnoſus, foſſor cõductitius, uti conijcio, quum tam grauẽ ligonẽ gerat? MERCVR. Ad hunc modũ illum quodãmodo probitas euertit, atq; humanitas, & in omnes quicũq; egerẽt miſericordia. At re uera uecordia potius facilitasq́;, nullusq́; in ſuſcipiẽdis amicis delectus, quippe qui neutiquàm intellexerit, ſeſe coruis lupisq́; largiri. Quin magis quũ à uulturibus tã multis miſero iecur eroderetur, ob id amicos eos, neceſſariosq́; iudicabat, quaſi beneuolẽtia erga ſeſe afficerẽtur, quum illos epulæ magis caperẽt. Ergo poſteaquàm oſſa penitus nudaſſent, circũroſiſſentq́;, deinde ſiqua medulla ſuberat, hãc quoq; admodũ diligẽter exuxiſſent, aufugerũt, exuccũ & raditus deſectum deſtituentes: adeo ut poſtea ne agnoſcant quidem, aut aſpiciant, tantum abeſt ut ſint qui ſuppeditẽt, impartiãtq́;. Has ob res foſſor, & ſago, ut uides, opertus pelliceo urbẽ præ pudore fugiẽs, mercede terrã exercet, aduerſus ingratos atra bile ſtomachatur, qui quidem

ſua

ſua benignitate ditati, admodum faſtuoſe nunc prætereãt, ac ne nomẽ quidẽ an Timon uocetur, nouerint. IVPIT. *Atq; profectò uir neutiquàm faſtidiendus, neq; negligendus, & iure optimo indignatur, q ijs tantis in malis agat. Quare ſceleratos iſtos adulatores ipſi quoq; fuerimus imitati, ſi eum uirũ neglexerimus, qui tantũ taurorum & caprarũ pinguißimas quaſq; nobis in aris adoleuerit. Quarum nidor etiãdũ mihi in naribus reſidet. Tametſi propter negocia maximamq; turbã peierantiũ, tũ ui, non iure agentiũ, neq; nõ aliena rapientiũ, præterea ob formidinẽ, quẽ mihi pariũt ſacrilegi, qui quidẽ tũ multi ſunt, tũ obſeruatu difficiles, adeo ut ne minimũ quidem nos cõniuere ſinãt. Iampridẽ profectò ad Atticã regionẽ oculos detorſiſſem, maxime poſteaquàm philoſophia & de uerbis digladiationes, apud iſtos increbuerunt, ita ut pugnantibus inter ſe iſtis, uociferãtibusq; ne exaudire quidẽ mortaliũ uota liceat. Vnde mihi neceſſum eſt, aut auribus obturatis ſedere, aut dirũpi ab eis, cõficiq;, q uirtutẽ quandã, & incorporea quedã, merasq; nugas ingẽti uociferatione connectunt: hæc in cauſa fuerunt, ut hunc quoq; neglexerim, quũ haud mediocriter de nobis ſit meritus. Quod reliquũ eſt Mercuri, tu Plutũ adducẽs, quantũ potes ad iſtũ abeas. Porrò Plutus unà ſecũ ducat & theſaurũ, & utriq; apud Timonem perſeuerent. Neq; uſq; adeo facile demigrent, etiam ſi quàm maxime rurſum illos per benignitatem ex ædibus exegerit. Cæterum de palponibus illis, atq; ingratitudine qua in hunc ſunt uſi, in poſterum conſultabo: pœnasq; daturi ſunt, ſimulatq; fulmen inſtaurauero. Nã fracti ſunt in eo retuſa cuſpide duò è radijs maximi: quũ nuper*

auidius in sophistam Anaxagorã iacularer, qui suis familiaribus suadebat, nullo pacto esse ullos nos, qui dij uocaremur. At illũ quidẽ errore nõ feriebam, propterea quod Pericles obtenta manu cũ protexerit. Cæterũ fulmẽ in Castoris ac Pollucis templũ detortum, tum illud exußit, tum ipsum parũ abfuit, quin ad saxum cõminueretur. Quanquàm interim uel id supplicij satis magnum in istos fuerit, si Timonẽ cõspexerint egregie locupletem factũ. MERCVRI. *Quantum habet momenti altum uociferari, & obstreperum audacemq; esse? Idq; non ijs modo qui causas agunt, uerũetiam qui uota faciunt conducibile. En mox è pauperrimo diues euaserit Timon, qui se in precãdo clamosum & improbũ præstiterit, Iouemq; reddiderit attẽtum. Quod si silentio fodisset incuruus: etiã nũc foderet neglectus.* PLVTVS. *At ego Iupiter haudquaquàm ad istum rediturus sum.* IVPITER. *Quid ita non rediturus optime Plute, præsertim à me iussus?* PLVTVS. *Quoniã per Iouem iniuria me affecit eijciẽs, & in multa fragmẽta dissecans: idq; quum illi paternus essem amicus; ac me, penè dixerim, fuscinis ex ædibus extrusit, nec aliter quàm ij, qui è manibus ignẽ abijciunt. Num rursus ad istũ ibo: parasitis, adulatoribus & scortis donandus? Ad eos me mitte ò Iupiter, q̃ munus intellecturi sint, qui amplexuri: quibus equidem in precio sim, & maiorem in modũ exoptatus. At hi stupidi cum inopia cõmercium habeãt, quam nobis anteponunt: utq; ab ea accepta sago pelliceo, ligoneq; sat habeant, quum quatuor lucrantur obolos, decem talẽta cõtemptim donо dare soliti.* IVPITER. *Nihil istiusmodi posthac in te facturus est Timon, quippe*

quem

quem ligo abunde satis corripuerit: nisi prorsus nullū dolorē sentiūt illius ilia, te uidelicet potius, quàm inopiā esse præoptandā. At tu mihi querulus admodū uideris esse, qui nunc Timonem incuses, quod tibi patefactis foribus libere pmiserit uagari, neq; includens, neq; zelotypus in te. Porrò aliâs diuersa de causa in diuites stomachabere, quū dicercs te ab illis repagulis, clauibus, ac signorum obiectaculis impreßis ita fuisse cōclusum, ut ne pspicere qdē ī lucē tibi liceret. Id igitur apud me deplorabas, affirmans præfocari te nimijs tenebris, eoq́; pallidus nobis occurrebas, & curis cōfectus, digitis etiānū ex aßiduo colligēdi, coaceruādiq́; usu cōtractis, cōtortisq́;, quod si qñ daretur opportunitas, aufugiturū quoq; ab illis te minitabare. In summa rem supra modū acerbā iudicabas in æreo ferreóue thalamo, Danaës exēplo, uirginē asseruari, atq; à sceleſtißimis educari pædagogis, fœnore & cōputo. Proinde absurde facere aiebas hos, qd' te præter modū adamarēt: neq; (quū liceret) frui auderent, neq; quū ipsis esset in manu, amore suo secure uterētur: sed uigiles obseruarent, ad signū ac serā oculis nūquā cōniuentibus, neq; usquā dimotis, semper intuētes, abūde magnū fructū arbitrātes: nō qd' ipsis fruēdi facultas adesset, sed quod nemini fruēdi copiā facerent, nō aliter quā in præsepi canis, nec ipsa uescēs hordeis, nec equū famelicū id facere sinens. Quinetiā ridebas istos, qui parcerēt, asseruarētq́;, & (qd' esset absurdißimū) ipsi q̄dē sibi subtraherēt, uererēturq́; cōtingere, nō intelligerēt aūt fore, ut aut sceleratißimus famulus, aut dispēsator, aut liberorū pædagogus furtim subiret, ludibrio habiturus infœlicē & inamabilē herum, quē postea sinat ad fuliginosam,

ſam & oris anguſti lucernulã, ac ſiticuloſum ſcirpulũ uſu-ris ĩuigilare. Quid itaq;: an nõ iniquũ, quũ hæc quõdã in-cuſaueris, nunc in Timone diuerſa his criminari? PLV-TVS. *Atqui ſi rẽ uere perpẽderis, utrũq; me iure facere iudicabis. Nam & Timonis iſta nimia lenitas, negligẽtia potius, haud beneuolẽtia, ſtudiumq́;, qđ ad me ptinct, me-rito uideatur. At è diuerſo, q me oſtijs ac tenebris inclu-ſum ſeruabãt, id agẽtes, quo ſcilicet craßior, ſaginatiorq́;, ac uehemẽter corpulentia onuſtus euaderẽ: quum interim neq; ipſi cõtingerẽt, neq; in lucẽ producerẽt, ne uel aſpi-cerer à quopiã, hos demẽtes & cõtumelioſos in me iudi-cabã, quippe q me nihil cõmeritũ tot in uinculis cogerent ſitu carieq; putreſcere, haud intelligẽtes, quò mox demi-grẽt, me alij cuipiã, cui fortuna fauerit, relicturi. Nec hos igitur probo, ſed ne illos quidẽ, qui nimiũ facile mihi ma-nus admouẽt. Sed qui (quod eſt optimũ) mediocritate utã-tur, uti nec prorſus abſtineant, neq; penitus profundant. Etenim illđ p Iouẽ cõſidera Iupiter: Siqs ubi puellulã & formoſam lege duxiſſet uxorem, poſtea neq; obſeruet, nec ulla oĩno zelotypia proſequatur, uidelicet ſinẽs illã noctu atq; ĩterdiu quocũq; libitũ ſit ire, & qcũq; uoluiſſent cũ his habere rẽ, uel ꝑducat potius ultro ut adulteretur, fores aperiẽs, ꝓſtituruſq́;, & quoſlibet ad illã inuitãs, num hic amare uidebitur? ꝑfecto hoc tu nequaquã dices Iupiter, q ſæpenumero amorẽ ſenſeris. Rurſum ſi ĩgenuã lege domũ deducat, uti liberos legitimos ꝓgeneret, cæterũ nec ipſe cõ tingat florẽtẽ ætate, decorãq; uirginẽ, nec aliũ ſinat aſpice re: ſed ĩcluſã, orbã, ſterilẽq; ĩ ꝑpetua uirginitate cõtineat, idq; præ amore ſe facere prædicet, & hũc qdẽ præferat,*

pallore

quem ligo abunde satis corripuerit: nisi prorsus nullũ dolorẽ sentiũt illius ilia, te uidelicet potius, quàm inopiã esse præoptandã. At tu mihi querulus admodũ uideris esse, qui nunc Timonem incuses, quod tibi patefactis foribus libere pmiserit uagari, neq; includens, neq; zelotypus in te. Porrò aliâs diuersa de causa in diuites stomachabere, quũ diceres te ab illis repagulis, clauibus, ac signorum obiectaculis impreßis ita fuisse cõclusum, ut ne ꝓspicere qdẽ ĩ lucẽ tibi liceret. Id igitur apud me deplorabas, affirmans præfocari te nimijs tenebris, eoq́; pallidus nobis occurrebas, & curis cõfectus, digitis etiãnũ ex aßiduo colligẽdi, coaceruãdiq́; usu cõtractis, cõtortisq́;, quod si qũ daretur opportunitas, aufugiturũ quoq; ab illis te minitabare. In summa rem supra modũ acerbã iudicabas in æreo ferreóue thalamo, Danaës exẽplo, uirginẽ asseruari, atq; à sceleſtißimis educari pædagogis, fœnore & cõputo. Proinde absurde facere aiebas hos, qd' te præter modũ adamarẽt: neq; (quũ liceret) frui auderent, neq; quũ ipsis esset in manu, amore suo secure uterẽtur: sed uigiles obseruarent, ad signũ ac serã oculis nũquã cõniuentibus, neq; usquã dimotis, semper intuẽtes, abũde magnũ fructũ arbitrãtes: nõ qd' ipsis fruẽdi facultas adesset, sed quod nemini fruẽdi copiã facerent, nõ aliter quã in præsepi canis, nec ipsa uescẽs hordeis, nec equũ famelicũ id facere sinens. Quinetiã ridebas istos, qui parcerẽt, asseruarẽtq́;, & (qd' esset absurdißimũ) ipsi qdẽ sibi subtraherẽt, uererẽturq́; cõtingere, nõ intelligerẽt aũt fore, ut aut sceleratißimus famulus, aut dispẽsator, aut liberorũ pædagogus furtim subiret, ludibrio habiturus infelicẽ & inamabilẽ herum, quẽ postea sinat ad fuliginosam,

ſam & oris anguſti lucernulã, ac ſiticuloſum ſcirpulũ uſuris iuigilare. Quid itaq; an nõ iniquũ, quũ hæc quõdã incuſaueris, nunc in Timone diuerſa his criminari? PLVTVS. *Atqui ſi rẽ uere perpẽderis, utrũq; me iure facere iudicabis. Nam & Timonis iſta nimia lenitas, negligẽtia potius, haud beneuolẽtia, ſtudiumq́;, qđ ad me ptinet, merito uideatur. At è diuerſo, q me oſtijs ac tenebris incluſum ſeruabãt, id agẽtes, quo ſcilicet craßior, ſaginatiorq́;, ac uehemẽter corpulentia onuſtus euaderẽ: quum interim neq; ipſi cõtingerẽt, neq; in lucẽ producerẽt, ne uel aſpicerer à quopiã, hos demẽtes & cõtumelioſos in me iudicabã, quippe q me nihil cõmeritũ tot in uinculis cogerent ſitu carieq; putreſcere, haud intelligẽtes, quò mox demigrẽt, me alij cuipiã, cui fortuna fauerit, relicturi. Nec hos igitur probo, ſed ne illos quidẽ, qui nimiũ facile mihi manus admouẽt. Sed qui (quod eſt optimũ) mediocritate utãtur, uti nec prorſus abſtineant, neq; penitus profundant. Etenim illđ p Iouẽ cõſidera Iupiter: Siqs ubi puellulã & formoſam lege duxiſſet uxorem, poſtea neq; obſeruet, nec ulla oĩno zelotypia proſequatur, uidelicet ſinẽs illã noctu atq; ĩterdiu quocũq; libitũ ſit ire, & qcũq; uoluiſſent cũ his habere rẽ, uel pducat potius ultro ut adulteretur, fores aperiẽs, pſtiturusq́;, & quoslibet ad illã inuitãs, num hic amare uidebitur? pfecto hoc tu nequaquã dices Iupiter, q ſæpenumero amorẽ ſenſeris. Rurſum ſi ĩgenuã lege domũ deducat, uti liberos legitimos pgeneret, cæterũ nec ipſe cõtingat florẽtẽ ætate, decorãq; uirginẽ, nec aliũ ſinat aſpicere: ſed ĩcluſã, orbã, ſterilẽq; ĩ ppetua uirginitate cõtineat, idq; præ amore ſe facere prædicet, & hũc qdẽ præferat,*

pallore

pallore corpore exhausto, oculis refugis, num fieri potis est, ut huiusmodi nō desipere uideatur? quippe q quū liberis oportuerit operā dare, fruiq; coniugio, puellam adeo formosam atque amabilem sinat emarcescere, per omnem uitā tanquàm Cereri sacerdotem alens. Huiusmodi & ipse indigne fero: quū à nōnullis ignominiose cædor calcibus, laniorq;, atq; exhaurior à nōnullis contra perinde, ut stigmaticus fugitiuus compedibus uincior. IVPITER. *Quid est autē quod aduersus illos indigneris, quādoquidem utriq; pœnas egregias luunt? Alteri quidē dum Tantali in morem, neq; bibere sinuntur, neque edere: sed ore sicco duntaxat inhiāt auro. Alteri uero dum his ceu Phyneo cibos Harpyiæ ipsis è faucibus eripiunt. Sed abi iam, Timone multo post hac usurus cordatiore.* PLVTVS. *An ille aliquando desinet me ceu foraminoso cophino, priusquàm oīno influxerim, data opera exhaurire, quasi conetur occupare, quo minus influam: ueritus, ne si copiosius infundar, ipsum undis obruā? Quo fit, ut in Danaidum doliū aquā mihi uidear illaturus, frustraq; infusurus, uase nō cōtinente liquorē: imò prius propemodum effuso quod influit, quàm influxerit. Adeo latus dolij hiatus ad effusionē ac liber exitus.* IVPITER. *Proinde ni hiatū istū obturauerit, perpetuamq; pstillationē sistere studuerit, te propediē effuso, facile rursum sagū, & ligonē in dolij fæce reperiet: sed interim abite, atq; illū diuitē reddite. At tu Mercuri fac memineris, ut rediēs Cyclopas ex Aetna, tecū adducas, quo fulmē cuspide restituta resarciant. Nā eo nobis acuminato opus fuerit.* MERCVRIVS. *Eamus Plute. Quid hoc? Nū claudicas? Equidē*

ignorabam

ignorabam ô præclare: te nõ cæcum modo, uerũetiã claudum esse. PLVTVS. Atqui nõ hoc mihi perpetuum Mercuri: uerum si quando proficiscor à Ioue missus ad quempiã, tũ nescio quo pacto tardus sum, & utroq; claudus pede, ita ut egræ ad metã pertingere queam: sene nõnunquàm interim facto, qui me opperiebatur. Porrò quum discedẽdũ est, alatũ uidebis multo auibus celeriorẽ. Vnde fit: ut uix iam amoto repagulo, ego iam præconis uoce uictor pronuncier, saltu stadium trãsmensus, ne uidentibus quidẽ aliquoties spectatoribus. MERCVRIVS. At ista quidẽ haud uera narras: imò ego tibi permultos cõmemorare queam, quibus heri ne obolus quidem erat, quo restim emerent: qui hodie repente diuites facti, splendide uiuant: albis quadrigis uehãtur, quibus ante ne asellus quidem suppeditarit. Ii tamen purpurati, aurumq; manibus gestantes obambulant. Qui ne ipsi quidẽ opinor, credere possunt, quin per somniũ diuites sint. PLVTVS. Isthac alia res est Mercuri; neq; enim tum meis ipsius ingredior pedibus: nec à Ioue, sed à Dite ad istos trãsmittor: qui & ipse nimirum opum largitor est, ac magna donãs: id quod ipso etiam nomine declarat. Itaq; quoties est mihi ab alio ad alium demigrandum: in tabellas inijciunt me: ac diligẽter obsignantes sarcinæ in morem sublatum transportant. Interea defunctus ille alicubi in ædium tenebricosa parte iacet, uetere linteo in genua iniecto tectus, de quo feles digladiantur. Porrò qui me sperauerant obtinere, in foro operiuntur hiantes: non aliter, quàm hyrundinem aduolantem stridentes pulli. Deinde ubi signum detractum est, & lineus ille funiculus incisus, apertæq; tabellæ, iamq;

nouus dominus pronũciatus est, siue cognatus quispiam, siue adulator, siue seruulus obscœnus, qui puerili obsequio fauorẽ emeruerit: etiã tum mento subraso, pro uarijs & opiparis uoluptatibus, quas illi iam exoletus suppeditauerat, ingẽs scilicet præmium ferens generosus quisquis ille tandem fuerit, nõnunquàm me ipsis cum tabellis arreptũ, fugiẽs adportat cõmutato nomine: ut qui modo Pyrrhius, aut Dromo, aut Tibius: iam Megacles, aut Megabizus, aut Protarchus appelletur. Cæterum illos nequicquã hiãtes, seq; mutuum intuẽtes relinquit: ac uerum luctũ agentes, quod eiusmodi Thynnus ex intimo sagenæ sinu sit elapsus, qui non parum magnam escam deuorarit. At hic repente totus in me irruens: homo uitæ mundioris atq; elegantioris rudis, pingui, illotaq; cute, qui compedes etiãdum horrescit: & si quis præteriens loco increpet, arrectis stet auribus: quiq; pistrinũ, perinde uti templum adoret: non est deinceps tolerandus ijs, quibuscum uiuit: uerum & ingenuos afficit contumelia, & conseruos flagris cædit: experiens, num sibi quoq; similia liceant, donec aut scortulo cuipiam irretitus, aut equorum alendorum studio captus, aut adulatoribus sese permittẽs, deierantibus Nireo formosiorem esse: Cecrope, Codróue generosiorem, callidiorem Vlysse, unum autem uel sedecim pariter Crœsis opulentiorem, momento temporis semel profundat infelix, quæ minutatim multis ex periurijs, rapinis, flagitijs, fuerant collecta. MERCV. Ista fermè sic habẽt uti narras: uerum ubi tuis ipsius ingrederis pedibus: qui tandem, cæcus quum sis, uiam inuenire soles? Aut qui dignoscis ad quosnam Iupiter te miserit, dignos illi uisos qui diuitijs

abun-

abundent? PLVTVS. *Enimuero, credis me reperire istos ad quos mittor?* MERCVRIVS. *Per Iouem haudquaquam. Neq; enim alioqui Aristide præterito, ad* Hipponicum *&* Calliam *accesisses, tum ad alios* Atheniẽ*ses, homines ne obolo quidem æstimandos. Cæterum quid facis quandoquidem es emissus?* PLVTVS. *Sursum ac deorsum circũcursans oberro, donec imprudens in quempiam incurrero: hic autẽ quisquis ille sit, qui forte primus me nactus sit, abducit ac possidet, te Mercuri, p lucro præter spẽ obiecto, uenerans aq; adorans.* MERCV. *Num ergo fallitur Iupiter: qui quidem credat ex ipsius animi sentẽtia, ditari abs te hos, quos ille dignos existimarit qui ditescerent?* PLVTVS. *Et iure quidem optimo fallitur ò bone: quippe qui quũ me cæcũ esse non ignoret emittat uestigatum rem usq; adeo repertu difficilẽ, & iam olim è uita sublatam, quam ne Lynceus quidem facile inueniret, quæ nimirũ adeo obscura sit, ac minuta. Itaq; quũ rari sint boni, improbi porrò in ciuitatibus omnia obtineant, oberrans facile in huiusmodi mortales incurro, ac retibus illorum illigor.* MERC. *At q fit, ut quoties eos deseris, celeriter aufugias quũ uiæ sis ignarus?* PLV. *Tũ demũ acutum cerno, pedibusq; ualeo, ubi ad fugam tempus inuitat.* MERC. *Iam illud quoq; mihi respõde, qui fit ut quũ sis oculis captus (dicendũ enim est) præterea pallidus, postremo claudus, tam multos habeas amãtes, adeo ut oẽs in te defigãt oculos? & si potiãtur, felices uideãtur, sin frustrẽtur, nõ sustineant uiuere? Ex his equidẽ non paucos noui, qui sic perdite te amarint, ut se aëreo è scopulo piscosi in æquoris alta, præcipites abiecerint, rati fastidiri sese abs* Alludit ad carmen Theognidis.

 te, pro-

te, propterea quod illos nullo pacto respexisses. Quãquã sat scio, tu quoq; fateberis, si quo modo tibijpsi notus es, furere istos, qui eiusmodi amore sunt demẽtati. PLV. At enim credis me, qualis sum, talem istis uideri, nempe claudum, aut cæcum, aut si quid aliud adest mihi uitij. MERCVRI. Quid ni ò Plute? nisi forte & ipsi omnes cæci sunt. PLVTVS. Haud cæci quidem, ò optime, uerũ inscitia, errorq́; quæ nunc occupant omnia, illis offundunt tenebras, ad hæc ipse quoq; ne per omnia deformis sim, personã uehemẽter amabili tectus inaurato, gemmisq́; pi-cturato, ac uersicoloribus amictus eis occurro: at illi rati sese natiui uultus uenustatem aspicere, amore capiuntur, dispereuntq́; nisi potiantur. Quod si quis me toto corpore renudatũ illis ostenderit, dubio procul futurum sit ut se ipsi damnẽt, qui tantopere cæcutierint, adamãtes res neutiquam amandas ac fœdas. MERCVR. Quid ergo posteaquàm eò peruentum est ut iam diuites euaserint, iáq; personam sibi circum posuerint, rursum falluntur? Adeo ut si quis illis detrahere conetur, penè caput potius, quàm personam abijciant? Neq; enim uerisimile est etiam tum illos ignorare, auro bracteatam esse formam, quum intus cuncta inspexerint. PLVTVS. Ad id nõ parum multæ res, ò Mercuri, mihi sunt adiumẽto. MERCV. Quænam? PLVTVS. Simulatq; qui me primum nactus est, apertis foribus exceperit, clanculũ unà mecũ introit elatio, uecordia, iactãtia, mollities, uiolẽtia, dolus, atq; alia itẽ innumerabilia, à quibus oĩbus posteaquàm est animus occupatus, iã admiratur quæ neutiquã sunt admirãda, & appetit ea quæ sunt fugiẽda, meq́; cunctorum illorum quæ

introierant,

introierant, malorū patrē ſtupet, illorū ſatellitio uallatū, quiduis potius paſſurus, quàm uti me cōpellatur reijcere. MERCVR. *Vt leuis ac labricus es* Plute, *retentu difficilis, ac fugax, neq; ullā præbens anſam certā quo prēſus teneare: ſed neſcio quomodo anguillarū ac ſerpentum in morē inter digitos elaberis. At è diuerſo paupertas, uiſcoſa, prenſu facilis, totoq; corpore mille uncos gerit hamos, ut qui tetigerint, illico hæreāt, nec facile queāt auelli. Verum interea dum nugamur, rem haud paruam omiſimus.* PLVTVS. *Quam?* MERCVRIVS. *Nēpe quia theſaurum nō adduxerimus, quo uel in primis erat opus.* PLVTVS. *Iſthac quidē ex parte bono ſis animo.* Nam *nō niſi in terra relicto illo ad uos aſcendere ſoleo: iuſſoq; intus manere foribus occluſis: neq; cuiquā aperire, niſi me uociferantē audierit.* MERCVR. *Iam igitur* Atticam *adeamus. Tu me conſequitor chlamydi adhærens, donec extremā uiā attigerimus.* PLVTVS. *Recte facis* Mercuri, *quum me per uiā ducis.* Etenim *ſi me deſeres: forſan oberrās in* Hiperbolū *aut* Cleonē *inciderē. Sed qs hic ſtridor ceu ferri ſaxo impacti?* MERCVRIVS. *Timon hic eſt, q proxime montanū & petricoſum fodit ſolū?* Papæ: *adeſt &* Pauptas, & Labor *ille, tū* Robur, *Sapiētia,* Fortitudo, *atq; id genus aliorū turba: quorū omniū agmē* Fames *iungit longe præſtantius, quàm tui ſint ſatellites.* PLVTVS. *Quin igitur quā ocyſſime diſcedimus* Mercuri? Neq; *enim ullū operæpreciū fecerimus cū hoīe eiuſmodi uallato exercitu.* MERCVR. *Secus uiſum eſt* Ioui: *quare ne metu deterreamur.* PAVPERTAS. *Quo hūc nūc* Argicida *manu abducis?* MERCVRIVS. *Ad*

hunc Timonem, ad quem à Ioue sumus ire iußi. PAVPERT. *Ita ne rursum Plutus ad Timonē? posteaquàm ego hūc antea delitijs male corruptū suscepi: cōmendāsq́; Sapientiæ & Labori, strenuū, multiq́; precij uirū reddidi? Adeo ne despiciēda, iniuriæq́; idonea uobis Paupertas iudicor: ut hunc, quæ mihi unica erat poßeßio, eripiatis: iam exactißima cura ad uirtutē excultū: ut Plutus hic ubi denuo susceperit, per cōtumeliā & arrogantiā illi manu iniecta, talem reddiderit, qualis erat dudum, mollem & ignauum, ac uecordē: rursum mihi restituat, ubi iam nihili factus erit, & reijculus?* MERCVRIVS. *Sic ô Paupertas, Ioui placitum est.* PAVPERTAS. *Equidem abeo. At uos Labor & Sapiētia, reliquiq́;, consequimini me. Porrò hic breui cognoscet, qualis in se fuerim, quam nūc relinquet: nempe adiutrix bona, & rerū optimarum doctrix. Qui cum donec habuit cōmercium, sano corpore, ualētiq́; animo perseuerauit: uirilē exigens uitā, & ad sese respiciens: superuacua autē & uulgaria ista aliena, ita ut sunt, existimās.* MERCVRIVS. *Discedūt illi: nos ad eum adeamus.* TIMON. *Quinā estis, ô scelesti? aut qua gratia huc aduenistis homini operario, mercenarioq́; negociū exhibituri? uerū haudquaquā læti abibitis, scelesti ut estis oēs: nam ego uos illico glebis & saxis petitos cōminuā.* MERCVR. *Nequaquā ô Timon, ne ferito, neq́; enim feries mortales: uerum ego sum Mercurius, hic Plutus. Misit nos Iupiter, uotis tuis exauditis. Quare, qđ bene uertat, opes accipe, desistēs à laboribus.* TIMON. *Atqui uos tā plorauerітis, etiā si dij sitis ut dicitis. Siquidē odi pariter oēs, tū deos, tū hoīes. Sed hūc*

cæcum

cæcum quisquis is fuerit, mihi certum est ligone impacto cõminuere. PLVTVS. *Abeamus per Iouem Mercuri: quãdoquidẽ hic homo mihi uidetur non mediocriter insanire, ne malo quopiã accepto discedã.* MERCVR. *Ne quid ferociter Timon: quin exue potius penitus istã ferocitatẽ, asperitatemq́;, ac manibus obuijs excipe bonã fortunã: rursum diues esto: rursum Atheniensiũ princeps, & ingratos illos despicito, quũ solus florebis.* TIMON. *Nihil mihi uobis est opus, ne obturbate. Sat opũ mihi ligo: præterea fortunatißimus sum, si nemo propius ad me accesserit.* MERCVR. *Adeò ne quæso inhumaniter?*

Hæc ego sæua Ioui referro atq; immania dicta?

Atqui par erat forsitan hoïes tibi haberi inuisos, ut qui tã multa ĩdigna in te cõmisissent: deos odio te prosequi nequaquàm erat consentaneum, quum illi tantopere tui curam agant. TIMON. *At tibi Mercuri, Iouiq́;, quod me respicitis, plurimam equidem habeo gratiam: cæterum hunc Plutum nequaquàm recepero.* MERCVR. *Quid ita?* TIMON. *Quoniã pridem innumerabiliũ malorum hic mihi fuit autor, quum me assentatoribus proderet, insidiatores in me inuitaret, cõflaret odiũ, illecebris corrũperet, inuidiæ obnoxiũ redderet: deniq; quũ repẽte me adeo perfide ac proditorie destituerit. Cõtra, pauptas optima, me laboribus uiro dignißimis exercẽs, mecumq́; uere & libere cõuiuens, & quibus opus erat suppeditauit laborãti, & uulgaria ista docuit contẽnere, effecitq́; ut mihi uitæ spes oĩs ex me ipso penderet, demonstrãs quænã essent opes uere meæ: nempe quas neq; adulator assentãs, neque sycophanta minitans, neque plebes irritata, neq; concio-*

nator suffragiorum autor, neque tyrannus intentis insidijs queat eripere. Itaq; iam ualidus effectus ob laborem, dum hunc agellũ gnauiter exerceo, neq; quicquàm eorum quæ sunt in ciuitate malorũ aspicio, abunde magnum & sufficientẽ uictũ mihi ligo suppeditat. Quare tu Mercuri, quã uenisti uiã remetiens, recurre, unà tecum Plutum adducens ad Iouẽ. Illud mihi sat fuerit, si effecerit ut omnes mortales per omnẽ ætatem eiulent. MERCVR. *Nequaquàm ò bone, neq; enim oẽs ad eiulandũ sunt accõmodi. Quin tu iracunda, pueriliaq; ista missa face, ac Plutum excipe, nõ sunt reijciẽda munera, quæ à Ioue proficiscũtur.* PLVTVS. *Vin Timon ut cõtra te partes defendã meas, an grauiter feres si quid dixero?* TIMON. *Dicito, ne multis tamen, neq; cum proœmijs, quẽadmoũ perditißimi isti solẽt Oratores. Nã huius Mercurij gratia te ferã paucis dicẽtẽ.* PLVTVS. *Atq multis mihi pótius erat dicendũ, tot nominibus abs te accusato. Attamẽ uide: num qua in re te quẽadmodum ais læserim: qui quidẽ dulcißimarũ quarumq; rerum tibi extiterim autor, opifexq;, autoritatis, præsidentiæ, coronarũ, aliarum item uoluptatum: mea opera conspicuus eras, celebris & obseruandus. Cæterum si quid molesti ab adulatoribus accidit, nõ mihi potes imputare: quin ipse magis abs te sum affectus cõtumelia, propterea quod me tã ignominiose uiris illis exe cratis suppeditans: qui te mirabãtur, ac præstigijs dementabant, mihiq; modis omnibus insidias struebant. Porrò quod extremo loco dixisti, te à me proditum, desertumq; fuisse: istud criminis in te possum retorquere, quũ ipse sim modis oĩbus à te reiectus, præcepsq; exactus ex ædibus.*

Vnde

Vnde pro molli chlamyde, sagũ istud charissima tibi paupertas circumposuit. Itaq; testis est mihi hic Mercurius, quantopere Iouẽ orauerim ne ad te uenirẽ, qui tam hostiliter esses in me debacchatus. MERCVR. *At nunc uides Plute, in cuiusmodi hominẽ sit cõmutatus. Proinde audacter cũ illo cõsuetudinem age. Tu uero fode ita ut facis.* Tu interim thesaurũ sub ligonẽ adducito. Audiet enim si tu accersiueris. TIMON. Parendũ est Mercuri, rursusq; ditescendũ. Quid enim facias quum dij compellant? tamẽ uide, in quas turbas me miserũ conijcies: qui quidem quũ ad hunc usq; diem felicissime uixerim, tantũ auri repẽte sum accepturus, nihil cõmeritus mali, tantumq; curarũ suscepturus. MERCVR. Sustine Timon mea gratia: tametsi graue est isthuc, atq; intolerandum: quo uidelicet palpones illi præ inuidia rumpantur. Ego porrò superata Aetna in cœlũ reuolauero. PLVTVS. Abijt ille quidẽ sicut apparet. Nam ex alarum remigio facio conicturã. Tu uero hic operire, siquidem digressus Thesaurũ ad te transmittam, sed feri fortius: tibi loquor auri Thesaure, Timoni huic audiens esto, offerq; temet eruendum. Fodi Timon altius impingens. Cæterũ ego à uobis digredior. TIMON. Age iam ò Ligo, nunc mihi tuas uires explica, neque defatigere, dum ex abdito Thesaurum in apertum euocaris. Hem prodigiorum autor Iupiter, amici Corybantes, ac lucrifer Mercuri, undénam auri tantum? Num somnium hoc est? Metuo ne carbones reperturus sim experrectus. Atqui aurum profecto est insigne, fuluum, graue, & aspectu multo iucundissimum.

Pulcherrima Aurum faustitas mortalibus.

Quippe quod ignis in more ardes, noctésq; & dies renideS. Ades ò mihi chariſsimū deſideratiſsimumq́;, nūc demū credo uel Iouē ipſum olim aurū eſſe factū. Etenim quæ tandē uirgo, nō exporrecto ſinu uſq; adeo formoſum amatorē excipiat, per tegulas illapſum? ò Myda Crœſéq;, ac munera, Delphico in templo dicata: ut nihil eratis ſi cum Timone, cumq́; Timonis opibus cōferamini: cui ne Perſarū quidē rex par eſt. O Ligo, ſagū chariſsimū, uos huic Pani ſuſpendi cōmodum eſt. At ego quàmaxime ſemotum mercatus agrum, turriculáq; ſeruādi auri gratia cōſtructa, uni mihi affatim uixero: ſepulchrū item inibi mihi defuncto parare eſt ſententia. Hæc igitur decreta ſunto, placitáq; in reliquum uitæ: ſeiunctio, ignorantia, faſtidium erga mortales omneis. Porrò amicus, hoſpes, ſodalis, aut ara miſericordiæ, meræ nugæ. Tum commiſerari lachrymantē, ſuppeditare egentibus, iniquitas, ac morū ſubuerſio: at uita ſolitaria, qualis eſt lupis: unus ſibi amicus Timon: cæteri omnes hoſtes, & inſidiarum machinatores. Cum horum quopiam congredi, piaculum: adeo ut ſi quē aſpexero duntaxat, inauſpicatus ſit ille dies. In ſumma: non alio nobis habentur loco, quàm ſigna ſaxea, æreáue: neq; fœcialem ab illis miſſum recipiamus, neq; fœdera feriamus. Solitudo terminus eſto. Cæterum tribules, cognati, populares: poſtremo patria ipſa, frigida quædā & ſterilia nomina, ſtultorumq́; mortalium gloriæ: ſolus Timon diues eſto: deſpiciat omnes: ſolus ipſe ſecum oblectetur, liber ab aſſentationibus, & onerosis laudibus dijs ſacra faciat: epuletur ſolus, ſibi ipſi uicinus, ſibi particeps, excutiens ſeſe ab alijs. Ac ſemel decretum eſto: ut unus ſeipſum

comiter accipiat, si moriendum sit, aut necesse habeat sibi ipsi coronã admouere. Nullumq; nomen sit dulcius, quàm Misanthropi, id est, hominum osoris. Morum aũt notæ, difficultas, asperitas, feritas, iracũdia, inhumanitas: quod si quẽ cõspexero incẽdio cõflagrantẽ, obtestantemq; quo restinguã, pice oleoq; restinguere: rursum si quem flumẽ undis abstulerit, isq; manus porrigẽs, imploret ut retineatur: hunc quoq; demerso capite propellere, ne possit emicare, hũc ad modũ par pari relaturus est. Hãc legem Timon tulit Echecratides Colyttensis: & concionis subscripsit suffragijs idẽ ille Timon. Age hæc decreta sunto: hæc fortiter tueamur. Cæterum magno emerim ut id omnibus innotescat, quod opibus abũdo: nam illa res illos præfocauerit: sed quid illud? Hem quæ trepidatio? undiq; concurrunt, pulucrulẽti atq; anheli, haud scio unde aurũ odorati. Vtrũ igitur hoc cõscenso colle saxis eos abigo, è sublimi deiaculãs: an hac tantũ in re legẽ uiolabimus, ut semel cum illis congrediamur: ut magis angãtur, fastiditi, repulsiq;? Ita satius esse duco. Itaq; restemus quo illos iam excipiamus. Age prospiciam: primus eorum iste quis est? Nempe Gnatonides adulator, qui mihi nuper cœnam petenti, funẽ porrexit, quũ apud me sæpenumero solida dolia uomuerit. Sed bene est quod ad me uenit: nã primus omnium uapulabit. GNATO. *An non dixi Timonẽ uirũ bonum nõ neglecturos esse deos? Salue Timon formosissime, iucundissime, cõuiuator bellissime.* TIMON. *Scilicet & tu Gnatonides, uulturum omniũ edacissime atque hominũ perditissime.* GNATO. *Semper tibi grata dicacitas. Sed ubi cõpotamus? Nam nouam tibi adfero cantilenam,*

ex his

ex his quos nuper didici dithyrambis. TIMON. *Atqui elegos canes, admodũ miserabiles, ab hoc doctus ligone.* GNATO. *Quid istuc? Feris ò Timon? Attestor ò Hercules: hei hei in ius te uoco apud Areopagitas, qui uulnus dederis.* TIMON. *Atqui si cunctere paulisper, mox cædis me reum ages.* GNATO. *Nequaquam, quin tu planè uulneri medere, paululo auri inuncto. Mirũ enim in modum præsentaneũ id est remediũ.* TIMON. *Etiam manes?* GNATO. *Abeo. At tibi male sit, qui quidem ex uiro cõmodo tam sæuus factus sis.* TIMON. *Quis hic est qui accedit recaluaster ille? Philiades, assentatorũ omniũ execratißimus. Hic quum à me solidũ acceperit fundum, tum filiæ in dotem talenta duo, laudationis præmium, quũ me canentem reliquis silentibus, omnibus solus maiorẽ in modum extulisset, deierans me uel oloribus magis esse canorum, ubi me pridem ægrotum conspexisset: nam adieram oraturus ut mei curam ageret: plagas etiã egregius ille uir impegit.* PHILIADES. *O impudentiam, nunc demum Timonem agnoscitis: nunc Gnatonides amicus et conuiua: eninuero habet ille digna se, quandoquidẽ immemor est atq; ingratus. At nos qui iam olim conuictores sumus æquales ac populares: tamen modeste agimus, ne insilire uideamur. Salue here, fac ut istos adulatores sacrilegos obserues, qui nusquàm adsunt nisi in mensa: præterea à coruis nihil differũt. Neq; post hac huius ætatis mortaliũ ulli fidendũ est. Omnes ingrati, & scelesti. At ego quũ tibi talentum adducerẽ, quo posses ad ea quæ uelles uti, in uia accepi, te summas quasdã opes esses nactum. Proinde acceßi his de rebus admoniturus te, quãquàm tibi forsitan*

me monitore

me monitore nihil erat opus, uiro nimirũ adeo prudenti, ut uel Nestori ipsi, si necesse est, cõsiliũ dare queas. TIMON. Ita fiet Philiades, sed age, accede quo te ligone comiter accipiã. PHILIADES. Viri, caput mihi cõminutũ est ab hoc ingrato, propterea quod cum ea quæ in rem illius erãt, admonui. TIMON. Ecce tertius huc orator Demeas se recepit, tabulas dextra gestans, aitq; se mihi cognatũ esse. Hic una die de meo sedecim talẽta ciuitati dep̃edit: nã dãnatus erat; ac uinctus. At quũ soluendo nõ esset, ego misertus illũ redemi. Porrò quũ illi sorte obuenisset, ut Erechteidi tribui distribueret ærarium, atque ego adiẽs, id quod ad me redibat poscerẽ, negabat se ciuẽ nosse me. DEMEAS. Salue Timon: præcipuũ generis tui præsidiũ, fulcimentũ Atheniensiũ, defensaculum Græciæ. Profecto iamdudũ te populus frequens, & utraq; curia operitur. Sed prius decretũ audi, qđ de te cõscripsi. Quãdoqdẽ Timon Echecratidæ filius, Colyttẽsis uir, nõ modo probus & integer, uerũetiã sapiẽs, quantũ alius in Græcia nemo, nũquã p omnẽ uitã destitit optime de Rep. mereri. Tũ aũt in olympicis uicit pugil, & lucta cursuq; die eodem, ad hæc solẽni quadriga, equestriq; certamine. TIMON. At ego ne spectator quidẽ unquã in olympicis sedi. DEMEAS. Quid tũ? spectabis posthac, sed ista cõmunia addi satius est. Tum anno superiore aduersus Acharnẽses pro Rep. fortissime se gessit, & Peloponensiũ duas acies cõscidit. TIMON. Qua ratione? Quippe q nec unquã arma gesserim, neq; unquã militiæ dederim nomẽ. DEMEAS. Modeste tu qdẽ de teipso loqueris, nos tamen ingrati futuri sumus, nisi meminerimus. Præterea

scribendis

ſcribendis plebiſcitis, & in conſultationibus, & in admi niſtrandis bellis non mediocrem utilitatem attulit Reipu. His de cauſis omnibus uiſum eſt, curiæ, plebi, magiſtratibus tributim, plebeijs ſingulatim, cõmuniter uniuerſis, aureum ſtatuere Timonem iuxta Palladẽ in arce: fulmen dextera tenentem: radijs tempora ambientibus, utq; ſeptem aureis coronis coronetur, hæq; coronæ hodie in Dionyſijs per Tragœdos nouos promulgẽtur. Siquidem hodie, illi Dionyſia ſunt agenda. Dixit hoc ſufragium Demeas orator, proptera quod cognatus illius propinquus, ac diſcipulus eius ſit. Nã & orator optimus Timon: præterea quicquid uoluerit. Hoc igitur tibi ſuffragiũ, ſed utinã & filiũ meũ ad te pariter adduxiſſem, quẽ tuo noĩe Timonẽ appellaui. TIMON. Qui potes Demea, quũ ne uxorẽ quidem duxeris unquàm, quantũ nobis ſcire licuit? DEMEAS. At ducam, nouo ineunte anno, ſi deus permiſerit, liberiſq; operã dabo. Tum quod erit natum (erit aũt maſculus) Timonẽ nũcupabo. TIMON. An uxorem tu ſis ducturus, equidem haud ſcio, tãta à me plaga accepta. DEMEAS. Hei mihi. Quid hoc eſt rei? Tyrãnidẽ Timon occeptas? pulſaſq; eos q ſunt ingenui, ipſe nec ingenuus planè, nec ciuis: uerũ propediẽ pœnas daturus, quum alijs nominibus, tũ qd' arcẽ incẽderis? TIMON. At q nõ cõflagrauit arx ſceleſte. Proinde palàm eſt, te calũniatorẽ agere. DEMEAS. Verũ effoſſo ærario diues effectus es. TIM. At q nõ effoſſum iſthuc, unde ne hæc qdẽ probabiliter abs te dicuntur. DEMEAS. Verũ effodietur poſthac, ſed tu interim oĩa quæ in eo cõdita, poßides. TIMON. Alterã itaq; plagam accipe. DEMEAS. Hei

ſcapulis

ſcapulis meis. TIMON. *Ne uociferare, alioqui & tertiam tibi illidam. Etenim res planè ridicula mihi acciderit, ſi quum inermis, duas Lacedæmoniorum acies fuderim, unum ſceleſtum hominem non protriuero. Tum fruſtra uicerim in olympijs, & pugil & palæſtrites. Sed quid hoc? An non philoſophus Thraſycles hic eſt? profectò ipſus eſt, promiſſa barba, ſubductisq; ſupercilijs, & magnum quiddam ſecum murmurans accedit. Titanicum obtuens, cæſariem per ſcapulas fluentem uentilans, alter quidam Boreas, aut Triton, quales eos Zeuſis depinxit. Hic habitu frugalis, inceſſu moderatus, amictu modeſtus, mane mirũ quã multa de uirtute diſſerit, dãnãs eos, q uoluptate capiũtur, frugalitatẽ laudãs, at ubi lotus ad cœnã uenit, puerq; ingentẽ illi calicẽ porrexit, meraciore autem maxime gaudet: pinde ut Lethes aquã ebibẽs, à dilucularijs illis diſputationibus diuerſiſsima quæ ſint exhibet, dũ milui inſtar præripit opſonia, & proximũ cubito oppoſito arcẽs, mẽto interim cõdimẽtis oppleto, dũ canũ ritu ingurgitat, prono incumbẽs corpore: perinde atq; in patinis uirtutẽ inuẽturũ ſeſe ſperet, dumq; uſq; adeo diligẽter catinos extergit indice digito, ut ne paululũ qdẽ reliquiarũ ſinat adhærere, nũquã nõ querulus, tanquã deteriorem partẽ acceperit, uel ſi totã placentã, aut ſuem ſolus omniũ accipiat, q quidẽ edacitatis & inſatiabilitatis eſt fructus, temulentus, uinoq; bacchatus, non ad cantũ modo, ſaltationemq;, uerũ ad conuicium uſq;, & iracũdiam. Ad hæc multus inter pocula ſermo (tum enim uel maxime) de temperantia, ſobrietateq;, atq; iſta quidẽ loquitur, quũ iam à mero male affectus ridicule balbutit. Accedit his deinde uomitus.*

uomitus. Postremo sublatum cum de cōuiuio efferunt aliqui, ambabus manibus tibicine inhærentem. Quanquàm alioqui ne sobrius quidē ulli primariorū cesserit, uel mendacio, uel cōfidentia, uel auaricia. Quin & inter assentatores primas tenet, peierat promptissime, anteit impostura comitatur impudentia. In summa prorsus admirandum quoddā spectaculū est, omni ex parte exactū, uarieq; absolutum: proinde nō eiulabit clarius uidelicet quū sit modestus. Quid hoc papæ tādē nobis Thrasycles? THRASYCLES. Non hoc animo ad te uenio Timon, quo plæriq; isti, qui nimirum opes admirati tuas, argenti, auri, opiparorum cōuiuiorum adducti spe concurrunt, multaq; assentatione deliniunt te, hominē uidelicet simplicem, facileq; impartientē id quod adest. Siquidem haud ignoras offam mihi in cœnā sat esse, tum opsoniū suauissimū cæpe aut nasturciū, aut siquādo lubeat lautius epulari, pusillum salis. Porrò potum fons Athenis nouem saliens uenis suppeditat. Tum palliū hoc quauis purpura potius. Nā aurū nihilo magis apud me in precio est quàm calculi qui sunt in littoribus. Sed tua ipsius gratia huc me contuli, ut ne te subuerterit pessima ista, atq; insidiosissima res opulentia: quippe quæ multis sæpenumero immedicabiliū malorum extiterit causa. Etenim si me audies, potissimum opes uniuersas in mare præcipitabis, utpote quibus nihil sit opus bono uiro, quiq; philosophiæ possit opes perspicere. Ne tamen in altum ò bone, sed fermè ad pubem usq; ingressus, paulo ultra solum fluctibus opertum, me quidem uno spectante. Quod si hoc non uis, tute igitur eas potiore uia ex ædibus eijcito, ac ne obolum quidem tibi facias reliquum,

uidelicet largiens ijs, quicunq; opus habent, huic quinq; drachmas, illi minam, alij talentum. Porrò si qui erit philosophus, hunc æquum est duplam aut triplam ferre portionem: quanquam hoc quidem mihi non mea ipsius gratia postulo, sed quo amicis, si qui egebunt, donem: sat est si modo peram hanc largitione tua expleueris, ne duos quidem modios Aeginiticos capientem. Nam paucis contentum, modestumq; conuenit esse eum qui philosophatur, neque quicquàm ultra perã cogitare. TIMON. *Equidem ista quæ dicis probo Thrasycles: ergo si uidetur, priusquàm peram expleam, age tibi caput opplebo tuberibus, posteaquàm ligone sum mensus.* THRASYCLES. *O libertas, ò leges, pulsamur ab impurißimo libera in ciuitate?* TIMON. *Quid stomacharis ò bone Thrasycles? num te defraudaui? Atqui adijciam ultra mẽsuram Chœnices quatuor: sed quid hoc negocij? Complures simul adueniunt, Blepsias ille, & Laches, & Gniphon, breuiter agmen eorum qui uapulabunt. Itaq; quin ego in rupem hanc conscendo, ac ligonem quidem iamdudum fatigatum, paulisper interquiescere sino? At ipse plurimis congestis saxis, procul eos lapidum grandine peto.* BLEPSIAS. *Ne iace Timon, abimus enim.* TIMON. *At uos quidem nec citra sanguinẽ, nec absq; uulneribus.*

Luciani Timonis siue Misanthropi, Des. Erasmo Roterodamo Interprete, Finis.

ERASMVS ROTERODAMVS RICHARDO VVITfordo Britanno, docto & cum primis iucundo amico, S. P. D.

CVM annis iam aliquot totus Græcanicis in literis fuerim Richarde charißime, nuper quo cum literis Latinis redire in gratiam, Latine declamare cœpi, idq; impulsore Thoma Moro, cuius (uti scis) tanta est facundia, ut nihil nō poßit persuadere uel hosti: tanta autem hominem charitate complector, ut etiam si saltare me, restimq; ductare iubeat, sim non grauatim obtemperaturus. Tractat ille idem argumentum, & ita tractat, ut nullus sit omnino locus, quē non excutiat eruatq;. Neque enim arbitror (nisi me uehemens in illum fallit amor) unquam naturam finxisse ingenium hoc uno præsentius, promptius, oculatius, argutius, breuiterq; dotibus omnigenis absolutius. Accedit lingua ingenio par, tum morum mira festiuitas, salis plurimum, sed candidi duntaxat, ut nihil in eo desideres quod ad absolutum pertineat patronum. Quare non hoc animo laborem hunc suscepi, ut tantum artificem uel æquarem, uel uincerem, sed uti cū amico omnium dulcißimo, qui cum libenter soleo seria ludicraq; miscere, in hac ingeniorum palæstra quasi colluctarer: idq; feci eo libentius, quod magnopere cupiā hoc exercitij genus, quo nullum aliud æque frugiferum, in ludis nostris aliquando instaurari. Neque enim aliud esse in causa puto, quod hac nostra tempestate quum tam multi

sint,

sint, qui scriptores eloquentißimos euoluant, tam pauci tamen existant, qui non infantißimi uideantur, si quando res oratorem poposcerit. Quod si tum Ciceronis Fabijq; *autoritatem, tum ueterum exemplũ sequuti,* ἐν τοιαύταις μελέταις *diligenter à pueris exerceremur, non esset (opinor) tanta dicendi inopia, tam miseranda infantia, tam pudenda balbuties etiã in his qui literas oratorias publice profitentur.* Nostram *declamationẽ ita leges, ut eam me pauculis diebus lusisse cogites, non scripsisse.* Hortor *autem ut & Moricam conferas, itaq; iudices, num quid in stilo sit discriminis inter hos, quos tu ingenio, moribus, affectibus, studijs usq; adeo similes esse dicere solebas, ut negares ullos gemellos magis inter se similes reperiri posse.* V*trunq; certe ex æquo amas, utriq; uicißim ex æquo charus.* V*ale meum delicium* Richarde *festiuißime.* R*uri, ad* Calendas *Maias,* M. D. VI.

LVCIANI TYRANNICIDA, DES. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS.

Quidam in arcem ascendit, uti tyrannum occideret, atq; ipsum quidem non repperit, uerum filium eius interemit, gladiumq; in uulnere reliquit. Adueniens tyrãnus, ubi filium extinctum conspexit, eodem ense necem sibi consciscit. Is qui ascenderat, tyranniq; filium peremerat, præmium tanquam tyrannicida petit.

DECLAMATIO.

QVVM *duos eodem die tyrãnos occiderim iudices, alterũ quidem ætate iam affecta, alterũ æuo florentẽ, & ad scelerũ succeßionẽ capessendã paratum, unicũ tamẽ pro ambobus præmium petitum uenio, qui quidẽ unus omniũ quotquot unquàm tyrãnicidæ fuerũt, unico uulnere duos maleficos fuerim amolitus, neciq; dederim, filium uidelicet ense, patrem indulgenti charitate qua filium adamabat.* I*taque tyrannus pro his quæ cõmisit, abunde magnas pœnas nobis dependit: quippe qui & uiuus aspexerit, filium prius morte sublatũ: & quod est omniũ maxime nouũ, cõpulsus sit deniq; ipse sui tyrannicida fieri. At filius illius mea quidẽ manu peremptus est, cæterũ occisus, alterã ad cædẽ operã mihi suã cõmodauit, dũ qui uiuo patri scelerũ socius fuerat, eiusdẽ post mortem (quatenus licuit) extitit parricida.* E*go itaq; sum is q̃ tyrãnidẽ sustuli, pariterq; mecũ gladius, quo cuncta cõfecta sunt, meus: tametsi cædis ordinẽ cõmutarim, ac morẽ modumq; nouarim cõficiendi sceleratos.* N*empe hũc qui ualẽtior erat, ac sese defendere poterat, ipse perimẽs: porrò senẽ soli gladio reseruãs.* H*is igitur de causis & amplius quiddã à uobis me cõsequuturum arbitrabar, præmiaq; laturũ, quæ numero æquarent eos q̃ essent interempti: utpote qui non præsentibus modo malis uos leuarim, uerũetiã futurorũ formidine, quiq; stabilem pepererim libertatem, nullo relicto qui scelerum capessat succeßionem.* V*erum interim tantis rebus strenue peractis, in discrimẽ adducor, ne præmio fraudatus à uobis discedã, ac ne solus nõ feram mercedem, quam leges à me seruatæ præstituũt. At qui contradicit, is mihi uidetur*

non Reip.

non Reip. studio (quẽadmodum ait) hoc facere, sed quod extinctos esse illos grauiter ferat, atq; eũ qui illis mortis autor extitit, ulcisci conetur. Vos igitur iudices mihi paulisper attendite, dũ tyrãnidis mala tametsi ipsi optime nostis, cõmemoro. Siquidẽ hoc pacto futurũ est, ut & beneficij mei magnitudinem intelligatis, & ipsi plus capiatis uoluptatis, reputãtes nimirũ quibus sitis leuati malis. Neque enim quẽadmodũ alijs quibusdã sæpenumero accidit, itidẽ & nos simplicẽ tyrãnidem atq; unicã seruitutẽ sustinebamus, nec unius domini uiolentiam tolerabamus, uerũ soli omnium quos similis habuit calamitas, duos pro uno tyrannos habebamus, & in geminas contumelias distrahebamur infelices. Porrò senex multo erat moderatior, quippe ad iras lentior, ad supplicia segnior, & ad cupiditates tardior: utpote cui iam ætas uehementiã impetus cohiberet, uoluptatumq; cupiditates refrenaret. Quin ad suscipienda maleficia filij instinctu nolens impelli ferebatur, ipse alioqui non admodum tyrannicus, nisi quod illi morem gerebat. Siquidem indulgens in filium supra quàm credi queat erat, id quod re declarauit, ita ut filius illi esset omnia. Illi parebat, per uim faciebat quicquid ille iusserat: supplicio afficiebat quoscunque præceperat, ac prorsus in oĩbus illi obsequundabat. In summa, filius in patrem tyrannum quendam agebat, pater filij cupiditatum satelles erat. Tametsi huic propter ætatem honorẽ cedebat adolescens, soloq; imperij nomine temperabat, tamen res & caput tyrannidis erat ipse. Et quanquàm tutamentum præsidiumq; principatui ab illo mutuaretur, scelerum tamen emolumẽtis solus fruebatur. Ille erat qui satel-

lites continebat, qui custodias obtinebat, qui tyrannidem affectantes è medio tollebat, qui insidias formidabat, ille qui castrabat ephebos, qui coniugia uiolabat, illi uirgines producebātur. Tum si quæ cædes, si qua exilia, si quæ pecuniarum expilationes, delationes, contumeliæ, ea omnia iuuenis temeritate gerebātur. Porrò senex illi obsequebatur, comitemq; scelerum sese præbebat, ac comprobabat dūtaxat filij sui flagitia. Itaq; quū ea res nobis erat intoleranda, propterea quod quū animi cupiditatibus ex imperio potestas accedit, nullum flagitijs modum imponunt: tum illud in primis discruciabat, quod prospiceremus diuturnam, uel æternam potius seruitutē eam futuram, & per successionem alij post alium domino tradendā Remp. populumq; homini scelesto hæreditatis instar obuenturum. Nam id alijs spem nō exiguam facit, quod apud sese reputant, quod inter se dicunt: at mox coërcebitur, at mox demorietur, paulo post liberi sumus futuri. Verū de his nihil eiusmodi sperabatur, quin potius iam intuebamur, paratū tyrannidis hæredem. Vnde factum est, ut ne aggredi quidem quisquàm fortium ciuium, & qui eadē quæ ego animo statuisset, auderet. Sed desperabatur ab uniuersis libertas, atq; inexpugnabilis tyrannis uidebatur: quippe quū esset cum tam multis confligendum ac dimicandū. At me nihil ista deterruerunt, neq; perpensa negocij difficultate refugi, neq; ad suscipiendum discrimē trepidaui, uerum solus: solus, inquam, aduersus adeo ualidam uariamq; tyrannidem: uel non solus potius, sed gladio comite cōscendi: quippe qui mihi sit auxiliatus, mecumq; ex parte tyrānum interemerit, quū mors mihi interim ob oculos obuersabatur:

ſabatur: At è diuerſo perpendenti, quod publicam libertatem mea cæde redempturus eſſem. Ergo ubi in primam irruiſſem cuſtodiam, neq; mediocri negocio ſatellites ſubmouiſſem: occidens interim, in quē incurriſſem, & quicqd obſiſteret amoliens, ad ipſum negocij caput ferebar, ad unicum tyrannidis robur, ad noſtrarū calamitatū fontem, atq; irrupto arcis propugnaculo, quū uiderem illū fortiter tuentē ſeſe, multisq; uulneribus reſiſtentē, tamē occidi. Et iam tū erat ſublata tyrānis, iam tum mihi cōfectum facinus. Ex eo tempore liberi omnes, niſi quod reliquus adhuc erat ſenex ſolus, inermis, nudatus cuſtodijs: iamq; amiſſo magno illo ſuo ſatellite deſertus, neq; deinde dignus forti dextra. Ibi nimirum mecum ipſe iudices, hæc animo reputabam. Cuncta mihi pulchre habent, cuncta confecta ſunt, cuncta eò quò deſtinaram, perducta. At eum qui reliquus eſt, quo tandem modo pœnas dare conuenit? Me quidem meaq; dextera nequaquàm eſt dignus, præſertim ſi poſt ſplendidum facinus iuuenile atque magnificum interimatur, priorem illam cædem dedecoraturus. Carnifex aliquis quærendus eſt illo dignus, uerum poſt calamitatem, ne uel hanc ipſam lucrifaciat: uideat, diſcrucietur, appoſitum habeat enſem, huic reliqua mādo. Hæc ubi mecū ſtatuiſſem, ipſe quidem illinc diſcedo: at ille peregit id quod ego prædiuinaueram, tyrānum occidit, ſummamq; meæ impoſuit fabulæ. Adſum igitur, popularē adminiſtrationē uobis adportans, cunctisq; bono iam ut animo ſint edicens, ac libertatem annuncians. Iam meis fruimini factis: uacua, ſicut uidetis, ſceleratis hoībus arx: imperat nemo, quin & magiſtratus creare liberū eſt, & cauſas agere, &

ex legibus cōtradicere. Atq; hæc omnia uobis mea contigerūt opera, meaq́; fortitudine, uidelicet ex una illa cæde, postquā pater iam uiuere nō quibat. Aequū itaq; censeo, ut his pro meritis debitū mihi à uobis præmiū donetur, nō quod lucri auidus, aut sordidus quispiā sim, nec is qui mercedis gratia de patria benemereri statuerim: uerum quod præmio cupiā officia mea cōprobari, neq; repudiari, aut inglorios fieri conatus meos, si uelut irriti præmioq́; indigni iudicētur. At hic cōtradicit, negatq́; æquū facere me, qui decorari munere, præmiumq́; ferre cupiā. Neq; enim tyrannicidam esse me, neq; quicquàm à me pro legis sententia cōfectum esse, uerum facinori meo deesse quiddā, ad hoc ut præmiū postulē. Percōtor igitur illū, quid præterea requiris à me? nónne uolui? nónne ascendi? nónne occidi? nónne libertatem peperi? num quis imperat? num quis iubet? num quis minitatur dominus? num quis nocentium manus effugit meas? haudquaquàm dixeris, sed omnia plena pacis, omnes restitutæ leges, libertas manifesta. Democratia stabilis, inuiolata cōnubia, pueri tuti, uirgines absq; periculo, publicamq́; felicitatem solennibus ferijs celebrat ciuitas. Quis igitur horum omniū autor? quis est qui illa sustulit? hæc peperit? Etenim si quisquàm præ me dignus honore sit, cedam præmium, desistam à petēdo munere. Quod si solus omnia peregi, audens, periclitans, ascēdēs, interimens, excrucians, alterum ultus in altero, quid mea calumniaris officia? quur facis ut populus parum erga me gratus existat? At enim num occidisti tyrannum? Porrò lex tyrannicidæ præmium decernit. Verum dic mihi, nūquid interest utrum ipse interimas, an mortis causam ministres?

nistres? Mea profecto sententia, nihil: uerum hoc solum spectauit legis cõditor, libertatem, Democratiã, sceleratorum sublationẽ. Huic honorẽ decreuit, hoc præmio dignum iudicauit, quod quidẽ inficiari non potes, quin mea cõtigerit opera. Etenim si occidi eum, quo occiso, ille non poterat uiuere, nimirũ ipse cædem peregi, ego occidi, sed illius manu. Itaq; ne discepta de cædis modo, neq; illud expende quẽadmodum interierit, uerum an iam perierit, & an quod perijt, id à me sit profectum. Quandoquidem & illud excussurus mihi uideris, atque his aduersus bene de Rep. meritos calumnijs usurus. Si quis non gladio, uerum lapide lignóue, aut alio quouis pacto peremerit. Quid porrò si fame tyrannũ obsedissem, ad mortis neceßitatẽ compellens? num ibi quoq; requisiturus eras à me cædem, mea ipsius manu peractam? aut desiderari adhuc quiddam diceres, ad id ut legi factũ à me satis uideatur: atq; id quũ scelestum acerbius etiã atq; atrociore mortis genere trucidassem? Vnum hoc dũtaxat specta, hoc require, hoc excute. Quis nocentiũ reliquus? aut quæ metus expectatio? aut quod calamitatum uestigiũ? Quod si purgata omnia, si pacata, profecto sycophanticum est, modum rei gestæ calumniantẽ præmio frustrari uelle, quod ijs quæ uirtute cõfecta sunt debeatur. Equidem & illud memini dissertũ in legibus, nisi forte propter diutinam seruitutem oblitus sum eorum quæ ab illis dicũtur. Causam mortis esse duplicem: puta, si quis ipse occidat: aut si non ipse quidẽ occidit, neq; manu facinus peregit, uerũ cõpulit, præbuitq; mortis occasionem. Ex æquo & hunc quoque lex censet supplicio affici oportere, idq; iure optimo. Neque enim

ſtatuit minus ualere oportere audaciam quàm facinus: ac poſtea ſuperuacaneũ eſt cædis rationem uiamq́; ſpectare. Deinde hunc qui ſic occiderit, tanquã homicidam pœnas oportere dare cenſebis, ac nequaquàm abſoluendum eſſe. At me qui per omnia cõſimili modo Remp. iuui, nõ cenſes ea capere oportere, quæ ijs debẽtur q̃ beneficio iuuerunt. Neq; enim illud dicere poßis, me quidẽ imprudentẽ feciſſe, ſed exitum quendã cõmodum fortuitu fuiſſe cõſequutũ præter animi ſententiã. Nam quid præterea iam formidaſſem, eo qui ualidior erat interempto? Quur autẽ gladium in uulnere reliquiſſem, niſi planè quod erat eventurum, id ipſum prædiuinaſſem? Niſi forſan illud dices, hũc qui extinctus eſt, tyrãnum nõ eſſe, neq; hanc appellationem in illum cõpetere: neq; uos multũ præmij hoc nomine, ſi ille fuiſſet occiſus, decreturos fuiſſe. Atqui iſtud dicere non queas: an tyranno interempto, ei qui cædis cauſam miniſtrauit, præmium negabis? O curioſitatem, de illo laboras quo pacto interierit, quũ interim libertate fruaris? Aut ab eo qui Democratiam reſtituit, neſcio quid ſuperuacaneum præterea requiris? Atqui lex (uti fateris) caput rei geſtæ ſpectat. Quæ uero ad id cõducunt, ea omnia miſſa facit, neq; iam ultra curioſius excutit. Quid enim, an ſi tyrãnũ exegerit quiſpiam, nõ is iam tyrãnicidæ præmiũ cepiſſet? cepiſſet opinor, idq́; iure optimo: ſiquidẽ & hic pro ſeruitute libertatem pepeciſſet. At id quod à me patratũ eſt, non exilium habet, non in poſterum inſtaurandæ tyrannidis metum: uerum abſolutam ſublationem, totiusq́; generis internitionem, omneq́; malum radicitus exciſum. Et mihi per deos, iam ab initio ad finem uſq; (ſi uidetur) rem

totam perpendite, num quid eorũ quæ ad leges pertinẽt sit prætermissum, & num quid in me desideretur ex his, quæ Tyrannicidæ oportebat adesse. Principio mentem prius oportet suppetere fortẽ, & amantẽ Reip. quæq; pro cõmunibus cõmodis periculum adire nõ recuset, quæq; priuato suo interitu multitudinis incolumitatem ausit redimere. Num hac parte quicquàm mihi defuit? Num frãgebar animo? Num quum præscirem per quæ pericula mihi perrumpendũ esset, per ignauiam refugi? Profectò nõ potes dicere. In hac interim parte tantũ cõmorare, atq; æstima, an nõ uel uoluisse tantũ ista, ac statuisse, præclarũ facinus futurum fuisse uideatur. Ac putato me solius animi, uoluntatisq; argumẽto præmium postulare, tanquàm qui beneficio iuuerit. Tum si uoluntati meæ facultas defuisset: uerum alius post me Tyrannum occidisset, dic mihi: num absurdum aut præter æquum fuerat dare præmium? Maxime. Si dicerem, ciues, uolui, statui, aggressus sum: uolũtatis experimentum dedi, solus dignus sum qui præmium feram. Quid tum responsurus fueras? Nunc porrò non hoc dico, sed insuper ascendi, periclitatus sum, atq; innumerabilia priusquàm iuuenem occiderem, patraui. Neque enim usq; adeo facilem, factuq; procliuem esse rẽ existimetis, custodias perrumpere, satellites opprimere, unumq; hominem tam multos amoliri. Quin isthuc penè maximũ est omniũ quæ sunt in Tyrannicidio, totiusq; negocij caput. Nam ipse iam Tyrannus non magna res est, neque expugnatu, neque confectu difficilis: uerũ ea quæ tuentur cõtinentq; Tyrannidem, quæ quidem siquis superarit, is nimirũ cuncta quæ destinauit, peregerit, & ꝑpusillũ est, id quod

id quod supereſt. Sed ad Tyrannos peruenire nunquàm mihi cõtigiſſet, ni prius qui illũ cingũt custodes oppreſſiſſem, omnesq; ſatellites ante debellaſſem. Nihil adhuc addo: uerum in his rurſum immoror. Custodiã oppreſſi, ſatellites ſuperaui: Tyrannũ incuſtoditũ, inermẽ, nudum reddidi. Vtrum his rebus cõfectis, non tibi uideor honore dignus? an adhuc cædem ipſam à me requires? Quinetiam ſi cædem quæris, ne ea quidẽ deſiderabitur. Non ſum incruentus: uerũ cædem peregi, magnã ac ſtrenuam: nempe iuuenis ætate ac uiribus florentis, atq; omnibus formidãdi, per quem ille ab inſidijs erat tutus, cui uni fidebat, qui cõplurium ſatellitum inſtar erat. An non igitur, quæſo te, præmio dignus uideor, ſed tãtis rebus geſtis honore fraudabor? Quid enim ſi ſatellitem unum, atq; adeo quid ſi Tyranni miniſtrum quẽpiam interemiſſem? Quid ſi ſeruũ aliquem charũ? An non hoc quoq; magnum uiſum fuiſſet, conſcendiſſe, mediaq; in arce, medijs in armis, aliquem è Tyranni familiaribus iugulare? Nunc & hunc ipſum qui occiſus eſt, cuiuſmodi ſit cõſidera. Filius erat Tyrãni, uel Tyrannus potius, crudelior, dominus intolerabilior, ad ſupplicia dirior, ad contumelias uiolẽtior, quodq; eſt maximum, hæres ac ſucceſſor omniũ, quiq; in longũ noſtras calamitates poſſet prorogare. Vin hoc ſolum mihi confectum eſſe? Ipſum uero Tyrannũ uiuere adhuc, fuga ereptum? Iam horum nomine præmium poſtulo. Quid dicitis? Non dabitis? An non & illum uerebamini? An nõ dominus, an non grauis, an non intolerandus erat? Porrò nunc negocij caput, deniq; ipſum perpẽdite. Etenim quod hic à me requirit, hoc quàm fieri potuit, pulcherrime cõfeci.

feci. Tyrannumq; aliena cæde occidi, nõ simpliciter, nec uulnere uno, id quod fuerat optatißimũ illi, uidelicet tantorum facinorum sibi cõscio, sed posteaquàm illum prius multo dolore excarnificassem, tũ quo nihil habebat charius, miserabiliter prostratũ corã oculis ostendẽs: puta filium in ipso æui flore, tametsi scelestum quidẽ illũ: attamẽ & ætate uigentẽ, & patri similẽ, sanguine taboq; oppletum. Hæc nimirum sunt parentũ uulnera, hij gladij uerorum Tyrannicidarũ, hæc mors digna crudelibus Tyrannis, hæc ultio tantis sceleribus cõgruit. Cæterum protinus interire, protinus excidere sibi, neq; huiusmodi ullũ spectare spectaculum, profecto nihil habet Tyrãnico supplicio dignum. Neque enim ignorabam uir egregie, nõ ignorabam, inquam, neque quenquàm alium latuit, quanta ille charitate filium sit prosequutus, adeo ut illo extincto, ne paululum quidem temporis sibi in uita morãdum esse fuerit ducturus. Atqui haud scio, an omnes patres hũc ad modum affecti sint erga liberos: uerum hic etiã ultra reliquos habebat quiddam, idq; merito, quippe qui cõspiceret illũ unicum esse qui curaret, seruaretq; Tyrãnidem, quiq; solus pro patre pericula susciperet, & tutamen imperio adderet. Itaq; si nõ ob charitatem, certe ob rerũ desperationem sciebã illũ protinus exiturum è uita, perpẽsurũ enim, iam nihil esse quur uelit uiuere, adempto tutamine, quod illi filius ministrauerat. Nimirum effeci, ut hæc omnia illũ agminatim circũsisterent, forma, dolor, desperatio, formido, quiq; in posterum imminebant metus, his aduersus illum auxilijs sum usus, atq; ad id extremum illud consilium adegi. Interijt itaque uobis orbus, excruciatus, plorans,

rans, lachrymans. Luxit luctum, nō illum quidē diuturnū, uerū q satis magnus esset patri. Postremo quod est omniū acerbißimum, ipse sibi necem cōsciuit, quod quidem mortis genus, præ cæteris miserrimū, multoq; atrocius, quàm si per aliū infertur. Vbi mihi gladius? Num quis alius eū agnoscit? Num cuius alterius hoc gestamē erat? Quis eū in arcem induxit? Ante tyrannum quis eo est usus? Quis eum ad illum misit? O ensis particeps, successorq; meorū egregie factorū, post tanta pericula, post tantas cædes cōtemnimur, & indigni præmio iudicamur. Nam si huius tantum nomine præmium à uobis postularem: si sic dicerem iudices. Tyrānum quum mori uellet, quum id tēporis inermem se deprehendisset, meus hic illi gladius inseruiuit, & ad cōsequendam libertatē auxilio fuit uniuersis, hunc quoq; laude, præmioq; dignum iudicassetis. Porrò domino tam popularis rei non gratiā retulissetis? Nónne inter eos qui de Rep. benemeriti sunt, scripsissetis? Nónne gladium inter sacra monumenta consecrassetis? Non illum secundum deos ueneraremini? Nunc mihi cōsiderate, quæ uerisimile est fecisse Tyrannum, quæ dixisse, priusquàm sibi mortem conscisceret. Quū iuuenis à me trucidaretur, ac multis etiā uulneribus cōfoderetur, idq; in his corporis partibus, quæ cōspicuæ magis, magisq; sint oculis obuiæ, uidelicet ut quàmmaxime discruciaret eum, qui genuerat, quoq; primo statim conspectu perturbaret, miserabiliter inclamabat, parentem implorans non adiutorem, nec opitulatorem: quippe qui senex iam esset, atq; inualidus: uerū domesticarum cladiū spectatorem. Nam ego interim discesseram, autor qui fueram totius tragœdiæ, relinquens

actori

actori cadauer, scenam, gladium, reliqua quæ ad actũ fabulæ pertinebãt. At ille astans, ubi filium conspexit, quem habebat unicum: semiuiuũ, sanguinolentum, cæde cõspersum, tum uulnera perpetua, plurima ac letalia, hũc ad modum exclamauit: O nate extincti sumus, interempti sumus, tanquàm Tyranni iugulati sumus. Vbi mactator? Cui me seruat? Cui me relinquit? qui quidẽ iamdudũ propter occisum te fili sum extinctus, nisi forte me tanquàm senẽ contẽnit, ac lento supplicio me cõficit: producitq; mihi mortẽ, redditq; mihi cædem longiorem. Atque hæc loquutus, ensem quærebat. Nam ipse inermis erat, propterea quod per omnia filio fideret: uerũ ne is quidẽ deerat, ut qui iamdudũ fuerit à me paratus, atq; ad facinus futurũ relictus. Euulso igitur è cæde gladio, atq; è uulnere exempto, ait: Dudum me occidisti, nunc finem malis impone gladie. Ades patri lugenti solamen, senilemq; manum & infelicem adiuua, iugula, Tyrãnum occide, luctu libera: utinam prior in te incidissem, utinã in cæde priorẽ occupassem locum. Occidissem quidẽ, sed tanquàm Tyrãnus dũtaxat, sed qui crederem mihi superesse ultorẽ, nũc autẽ tanquàm orbus occumbo, nunc tanquàm cui desit etiã mactator. Atque hæc ubi diceret, gladiũ adegit, tremens neq; sat potẽs. Cupiebat quidẽ: uerũ nõ suppetebãt uires ad facinus exigẽdum. Quot hic supplicia? Quot uulnera? Quot mortes? Quot Tyrannicidia? Quot præmia? Postremo spectastis omnes iuuenem dudum prostratum, nec exiguum profecto, neque mediocrium uirium opus, ac senem huic circũfusum, atq; amborum sanguinem cõmixtum, libertatis illam & uictorialem uictimã, meiq; gladij facinora. At gladius ipse

in medio

in medio amborum: declarans quàm non indignum se domino præstitit: testansq́; quod mihi fidam nauasset operã. Id si à me ipso fuisset patratum, minus fuerat futurum. Nunc autem illustrius est ipsa nouitate. Atq; ego quidem sum is, qui tyrannidem sustuli. Cæterum actio in multos est distributa, quemadmodum in fabulis fieri consueuit. Ac primas quidem partes egi ipse. Secundas autem filius. Porrò tertias Tyrãnus ipse. Nã gladius oĩbus inseruiuit.

Luciani Tyrannicidæ, Des. Erasmo Roterodamo Interprete, Finis.

DECLAMATIO DES. ERASMI ROTERODAMI, NON *illa quidem uersa, sed quæ superiori declamationi è Luciano uersæ respondeat.*

SI MIHI *causa hæc iudices, apud concionem popularem, quæ studijs potius, quàm exacto rerũ iudicio duci consueuit, esset agẽda, ac nõ magis apud iudices ex honestißimis ordinibus delectos, nimirũ grauißimos sapientißimosq́;, nõnihil profecto uererer, ne omnium animis noua hac & insperata lætitia gestientibus, atque (ut ita dixerim) exultantibus, nec satis attentos, nec dociles essem auditores habiturus. Porrò fauentes, beneuolosq́; multo minus: quippe qui frontem modo, quasiq́; personam huius negocij intuentibus, non faciem*

ipsam

ipſam propius contemplantibus uideri fortaſſe poßim, in cõmuni totius ciuitatis gaudio: tum autem in cauſa tam populari, uelut importunius obſtrepere atque obturbare. Enimuero quum omnis affectus inutilis eſt ad recte iudicandum, tum ingens, intemperãs, atq; exundãs lætitia, nõ ſolum iudicium omne funditus tollere ſolet, uerumetiam noſtri ſenſus nõ raro nobis eripere: præſertim (ſi quemadmodum hæc noſtra) poſt graues diuturnasq; calamitates, ac ueluti tempeſtatem ſæuißimam, repente præterq; ſpem (quaſi portus quidam) fuerit obiecta. Quid aũt tam acerbum liberæ multitudini, quàm ſeruitus? Quid tam dulce, quid tam exoptatum, quàm libertas? Itaq; nõ rebus modo ipſis, ſed uel inanibus harum rerum uocabulis, plebis animus queat ad quidlibet impelli: maxime primis his aliquot diebus, dum gaudiorum adhuc uelut æſtus quidam impotens, omnia ſurſum ac deorſum miſcet, dum lætitiæ temulentia, dum gratulandi dulcis quædam ebrietas pectus occupans, animum ad cogitandum inſtituere non ſinit. Verum ueſtra iudices ſingularis ſapientia, perſpicacitasq;, non hoc tantum ſcrupulo me leuat, uerum & hanc mihi fiduciam ſuppeditat, uti ſperem futurum, ut hoc contradicendi munus, quod equidem nec inuidentia, nec fauore in Tyrannidem (ſicut iſte calumniabatur) ſed ſolita mea, & (ut opinor) nota Reip. charitate ſuſcepi, uobis non modo non inuidioſum, ſed fauorabile, plauſibileq; uideatur. Etenim poſtquã uiderem manifeſta quadã deorũ beneuolentia, poſt diuturnam ac miſerrimã illam ſeruitutem, toties Reip. uotis expetitam libertatem aliquãdo cõtigiſſe, nihil prius curandũ nobis eſſe iudicaui, quàm ut gratos nos ex-

biberemus in eos, à quibus nobis tã egregia felicitas esset profecta, quo uidelicet munus suũ huic urbi propriũ, perpetuumq́; facere uellent, & cõstabilire, tueriq́; quod largiri nõ essent grauati. Meminissemq́; ijsdem in manu esse, ut eriperent ingratis, quod optantibus dedissent. Sunt aũt uel primæ gratitudinis partes, intelligere uidelicet, cui beneficium acceptũ ferre debeas. Et hac una ratione mortales diuinæ beneficentiæ gratiã referre possumus: si beneficium acceptũ agnoscamus: si celebremus, si ad illos autores referamus. Neq; mihi cõmittendum putaui, ut dum nimium candidi in ciuem esse uolumus, in deos ingrati, impijq́; reperiamur. Neq; enim isthoc nomine nunc perinde laboratur, ne hoc præmij pereat ærario, & huius lucris accrescat (quanquã id quoq; longa iam Tyrãnide exhaustius est, quàm ut inde temere dari præmia cõueniat immerentibus) Illud agitur, ne dij immortales qui huius male cõsulta, nobis uerterunt bene, hoc tantũ munus à nobis tanquàm ingratis reposcãt. Si quod ipsis solis debetur honoris, laudis, gratiæ, id illis fraudatis, in hominẽ contulerimus. At quẽ hominẽ obsecro? Nempe, qui quum priuatus cõtra leges iuuenẽ occiderit, atq; hac temeritate sua restitutæ libertatis periculosam occasionem modo præbuerit, idq́; adeo imprudẽs (uti mox docebimus) non ueretur pulcherrimũ Tyrannicidæ titulũ dijs eripere, sibi arrogare: Reip. diẽ dicere, ac leges ipsas in ius uocare: ciuitatem ingratitudinis ream agere, nisi sibi totã hãc felicitatẽ ferat acceptã. Nullũ quidẽ iudices facinus speciosius Tyrãnicidio, nullũ dijs dignius: uerũ hoc impudẽtior, qui sibi laudem tam eximiã usurpat immeritus. Nullũ præmiũ honestius

stius illustriusq́;, quàm quod Tyrannicidæ debetur. Sed hoc impẽsius, accuratiusq́; spectandũ, ne temere decernatur indigno. Permulta siquidẽ, pmulta ad id requiruntur, ut hoc tã egregio titulo, ut hoc tã diuino præmio dignus quis esse uideatur: quorũ nihil in hũc cõpetere, paulopost euincemus. Proinde quum nõ tolerandæ improbitatis mihi uideatur, qui legibus tum homucidij, tũ temeritatis pœnas debeat: eum à legibus præmiũ omniũ maximũ petere: petere dixi, imò flagitare: & ita flagitare, ut etiã si unum ex huius arbitrio depẽderint, tamen multa insuper isti creditori sunt debituræ. Quæ cuncta quum postulare iure potuisset: maluit tamen homo uerecundus, unico persoluto, reliqua sibi deberi: ut haberet nimirũ, qđ obnoxiæ Reip. quoties libido sit, poßit improperare. Tum illud utrũ risu potius, an odio dignum existimem: quod in tribunalibus, quod apud ornatißimum seuerißimorũ iudicũ cõsessum, Thrasonem quendam nobis è comœdia retulit? Sensistis iudices, ut è corona pleriq́; risum tenere nequierint, dum personatus iste Hercules tragœdiam illã suam nobis recitabat: de sese terq́; quaterq́; Tyrãnicida, de sapiente illo gladio commilitone suo, qui per se prudens senem interemit: digno uidelicet, qui inter sydera collocetur, domino in deorum numerũ relato. Dij boni, quibus phaleris, quibus fucis, quibus ampullis facinus illud nobis suum ornauit, iactauit, exaggerauit? quã militari iactãtia, quã Stentorea uoce, quàm fastuoso uultu, quàm arrogãtibus superciliis, quàm stupidis oculis, suũ ipse uobis encomium detonabat? Quæso iudices, ut etiam nunc hominis uultum diligenter attendatis: nónne uobis minitari uidetur? nónne

 dicere? ni

dicere? ni mihi præmiũ decreueritis, haud feretis impune, incolumi diuino illo meo, ac fortißimo gladio, qui uel sine me, meas uices ubi lubebit, acturus est. Quis tandẽ istã ferat iactantiã, uel in eo, qui uere Tyrãnũ occidisset? Hæc quoq; me causa iudices (neq; enim inficiandum est) cõmouit, ut huius obsisterẽ petitioni, uel magis, ut immoderatã arrogantiã, ut odiosam huius imputationem retunderem. Videbam iam inde ab initio, quum certatim uniuersa ciuitas dijs libertatis autoribus gratаretur, ut hic sese ira tumens in medium ingesserit, quàm indigne tulerit uictimas dijs seruatoribus immolatas. Sibi hunc honorem eripi, sese unicum esse restitutæ libertatis autorẽ proclamitabat, leges, aras, focos, omnia publica, priuataq́;, suæ dextræ, suo magnifico gladio deberi. Agite quid futurũ deniq; iudices auguramini, si ad huius intolerabilem iactantiã, uestra autoritas, uestra comprobatio, si præmium quasi pignus accesserit? Quid, nisi ut Tyrãno submoto, alter quidam huic ciuitati paretur, qui uentosæ linguæ, gloriæq; quasi Tyrãnidem quãdam exerceat? Qui quotidie nobis odiosam istam suã Tragœdiam ingerat, quotidie dextrã istam Herculanam, & gladiũ prodigiosum minitetur? Vtrũ est hoc iudices Tyrannide liberari, an mutare Tyrannum? Videtis ipsi quàm minaci fronte me iam obtueatur. Quid mihi succenses? Quid minitaris oculis? Quid terres supercilio? An mihi non licebit libertate in contradicendo (tuo scilicet munere) uti, quum tu sic abutare? qui liberum tibi putaris (id quod etiam in proscenio leges fieri uetant) crimen tam atrox, tam capitale in ciuem impingere, tantum quia lubuit, idq́; apud iudices iuratos, in tam frequenti

ciuium

ciuium corona, quod nequeas uel leuißimo confirmare argumento. Siquidē quàm reliqua gloriose, tam illud impudenter dicebas, mihi nullā fuisse causam, quare tibi cōtradicendi partes susciperem, nisi quo Tyrāni necē, quæ me discruciaret scilicet, ulciscerer. Quo quidē tuo exemplo si uicißim in te liberet uti, mox intelligeres quàm atrocia, quāto probabilius in te poßint retorqueri. Nam tuū istud tam inuidiosum (quēadmodum tu quidē existimabas) conuiciū, me longe minus etiam territabat, quàm (quod uulgo dicunt) ex pelui redditū fulgur. Etenim prætérquàm quod neq; affinitas, neq; cognatio, neq; neceßitudo, neq; emolumentū, neq; prorsus alia res ulla mihi cū Tyrāno intercessit: quur mea referret illū uiuere, sine quibus rebus nullam in quēquàm criminis hærere suspicionem, tu quoq; scires, nisi nūquàm tribunalia uidisses, ac nisi hodie deuiū te lucelli spes fecisset iureconsultum? Equidē arbitror, meam fidē, integritatē, pietatē, totamq; meā uitā sic huic Reip. spectatā esse, ut isto crimine tibi potius improbitatis odiū, quàm mihi suspicionē ullam conciliaris. Vides quàm multis adductus sim causis, ut tibi obsisterem. Deniq; (si scire uis) bona ciuiū pars id à me enixißime flagitauit, ut sui patrocinium aduersum te capesserem, negantes sibi uideri Tyrānide liberos sese, nisi te à Tyrānicidæ præmio deijcerem. Non quod pudeat homini debere hanc felicitatem: tametsi id quoq; durū, ei debere qui sic imputet. Sed debere arrogāti, sanè quàm molestum est, at debere, cui nō debeas: isthuc uero non grauißimum modo, uerūetiā stultißimum. Equidem ne lenoni quidem, uel uerbo refrager, si modo is promereatur, sed obnoxium esse tam importuno

imputatori, tum qui nihil iuuerit, id uero bis miſerum eſt, bis ſtultũ eſt. N*ullus enim inſolẽtius exprobrat beneficiũ, quàm qui quod nõ dedit, id uult dediſſe uideri. Sed finge mihi nullã eſſe cauſam quur tibi me opponerem, niſi quia ſic animo lubitum ſit meo, profectò nihil habes quod mihi iure ſuccẽſcas.* E*tenim quũ apud iudices tam ſanctos agatur: ſi uere præmiũ meruiſti, non tibi honorẽ eripio: uerũ etiam uehementer illuſtro, quãdo non paulo magnificentius eſt tyrannicidæ præmium euiciſſe, quàm tuliſſe. Sin minus, æquus ueniam dabĩs, ſi boni ciuis fungor officio, ſi nullo meo emolumento* R*emp. debiti præmij ream defendo, ſi ſtultitiæ crimẽ, ſi imprudentiæ infamiã à ciuitate depello, ſi non ſino, ut noſtro omnium periculo hæc urbs in deos exiſtat ingrata:* P*oſtremo ſi deorũ immortaliũ cauſam ago, quibus honorẽ debitum tu conaris interuertere, uel hinc ſat liqueat, quanta religione reliquam cauſam egeris, qui ſtatim ingrediens tam impudẽter ſis calumniatus:* Contradicit igitur: *cõtra* R*emp. fauet* T*yranno.* Q*uanquàm ego illud quoq; liberæ ciuitatis eſſe iudico, hoc loco uel* T*yrãnorum cauſas citra fraudem agere licere.* N*eq; tamen à uobis poſtulo iudices, ut uel mihi proſit in cauſa hoc meum erga* R*emp. ſtudium, uel huic obſit tam inſolẽs arrogantia: imò nõ deprecor inuidẽtiæ ſuſpicionẽ, nõ refugio uel atrociſsimã illam, quam iſte mihi conabatur impingere, inuidiam, ut* T*yranno fauiſſe uidear, niſi certioribus, quàm ut à quoquàm refelli poſsint, argumẽtis euinco, niſi demũ & aduerſario pſuadeo, modo ne tergiuerſetur, ut quãmaxime ciuiliter qs agat, nullũ ei deberi præmiũ: Sin exactius, ſeueriusq;, pœnã etiam ab ipſo deberi.*

Quæ

Quæ quidē dum quàm poteſt breuiſsime facio, quæſo iudices, ut me attentis animis atq; auribus audiatis. Meminiſtis iudices, ut iſte inter dicendū ſubinde nobis conatus ſit ob oculos ponere, id unū ſpectare iuſſerit, quātis malis Tyrānide ſimus leuati. Hoc paßim inculcabat, hac re bonam orationis partem occupabat, nihil nos aliud perpendere uoluit, niſi quod grauē ſeruitutem tolcraſſemus, nunc optata libertate frueremur. Nimirū id tantū uos ſpectare uoluit, quod ad hoc iudicium nihil attinebat. Neq; enim hoc in quæſtionem uenit, quàm miſera ſit Tyrānis, quàm optāda libertas. Sed de illo cognoſcitis iudices, quū libertas huic urbi ſit reſtituta, quanta hinc laudis portio huius uirtuti debeatur, an id & quod euentu cū huius facto cōiunctū eſt, idē cū eius merito cōiunctum uideri oporteat. Relegam autē eadem ueſtigia, quibus ipſe in cauſam ingreſſus eſt, quod equidē refellēdi genus ſimpliciſsimū eſſe puto, ſequarq; partes illas, qbus iſte rem ſecuit, id nimirū agens, ut quēadmodū ingenioſi cōuiuatores iiſdē carnibus alio atq; alio modo coquēdis, cōdiēdisq; efficiūt, ut multa opſoniorum genera uideantur: itidem iſte nobis ex unico homicidio multa facit tyrānicidia. Repetam igitur ordine gradus illos, quibus iſte facinus ſuū ſibi uiſus eſt mirifice attollere, & in quibus identidē reſtitabat. Quod ſi me deturbāte, uel in uno quolibet conſiſtere poterit: tum ipſe ſeſe uictorē pronūciet licebit. Quot tyrannicidia, inquit, quot præmia? Primū quod uolui, deinde qd' conatus ſum. Tum aūt quod filiū occidi pluſquā tyrānum. Poſtremo, quod pater ob mortē huius ſibi necem conſciuit. Principio quod uoluit iudices, quis nō leuius eſſe uideat, quàm ut ſit

refellendum? nisi quod iste tãta uoce intonabat, toties inculcabat, qd' Tyrannũ uoluisset occidere, atq; id (ut nihil iam accederet) tamẽ præmio dignũ asseuerabat. Quid aũt tam ridiculũ, quã nudæ uolũtatis præmiũ à lege flagitare? quæ adeo nihil ad se ptinere putat, qd uelint, aut in animo statuãt hoĩes, ut neq; pœnã irrogẽt, si qd uelis modo perperã, neq; præmiũ ostendãt, si quid officiose uelis: uerũ id unumquenq; uoluisse interpretatur, quod nulla ui coactus effecerit. Ergone, inquies, nõ magna facti pars est uoluisse, quod quidẽ arduis in rebus uel solũ sufficere solet? Recte sanè. Sed apud deos modo: quippe quibus solis perspicuum est quid nolis aut uelis: ab his præmiũ expectandum, si quid præclarum animo conceperis. Lex hominum uices agit, & quid in obscuris illis sinuosi cordis specubus mortales agitent, adeo sua referre nihil putat: ut non dicam abdita aut suspiciosa, sed ne ea quidem admittat, quæ populari sunt opinione, famaq; iactata. Postremo ut non nisi comperta recipiat, non audiat nisi quæ sunt certißimis argumẽtis deprehensa, probata, euicta. Cedo, quod est facinus tam nefarium, cuius simplex uoluntas in crimẽ unquàm est uocata? Ista iudicia Aeaci, Rhadamantiq; tribunalibus seruantur. Hic mihi non quid uolueris, sed quid feceris adferto. Quod si nulla lex ulli flagitio supplicium minatur, quod in animo statueris, quæ tandem est impudentia, pro merito quod præstare uolueris dũtaxat, perinde quasi præstiteris, à lege quasi præmium postulare? Quæ quidem quũ ad id unum sit comparata, ut maleficia uel deterreat, uel coërceat, multoq; magis ad eius partes pertineat, nocentibus erogare pœnam, quàm bene merentibus

largiri

largiri præmia (id quod mox copiosius demonstrabimus) posteaquàm in criminibus nō accipit insimulationē meræ uoluntatis, quæso te, in petendis præmijs ostentationē uoluntatis admittet? Quis *autem est ciuium uel quātumlibet ignauus, qui nō uelit* Tyrannum *occidere, si tuto liceat?* Quis *non uel leno, saltem emolumenti causa uelit?* Deniq; *quis non facile simulare poßit uoluisse se: uidelicet quo præmium gratis auferat?* Vis *itaq; dicam, quantū hoc totum habeat momenti, uoluisse occidere?* Nempe *perinde est, quasi te somniaris occidisse.* Par *pari pensari cōuenit.* Qui *præstitit beneficiū, ei lex beneficium rependit: at qui bene uoluit tantū, ei quid debetur, nisi ut uicißim bene uelit* Resp. I *nunc, & hoc in gradu nos iube cōsistere.* Rē *tam eximiā, inquis, animo uersaui, statui, decreui: an præmium negabitis?* Non *fraudaberis præmio, si isthoc nomine postules: uerū illud interim præmij feres: uelut homo nimium perfrictæ frontis, irrisus, explosus, exibilatus discedes, quē non puduerit id à lege postulare, quod ne leno quidē ausit à quoquàm petere, ut rem pro uolūtate auferat: nemo tam uecors qui cōcedat, ut uoluntatē nescio quā, hoc est minus quàm uerba precio redimat.* At *nō uolui tantū, inqs: uerū & periclitatus sum, ascendi, submoui satellites.* Primum *isthuc tu quidē consulte facis, quod de gradu illo desilisti, in quo nimis profecto incommode stabas, quāquàm ne in hoc quidē multo cōmodius constiteris.* Nam *etiā si paulo minus absurdum uideatur, haud ita multo minus impudens tamen est, quum lex palàm præmium decernat ei, qui factū præstiterit, te qđ conatus modo sis, præmiū poscere.* Ergo *ne hoc quidē iuris erit apud te legibus, quod per*

illas est ciui priuato cum ciue priuato? Age quid siquis ciuium tecū inijsset cōtractū, ita ut ille pecuniā stipulatus, tu cōditionem pactus esses, mirū ni suo uterq; periculo, atq; is nondum præstita cōditione, nūmos his uerbis abs te petat: Cedo mercedem, conatus sum, tentaui, adnisus sum: an non protinus impudenti homini respondebis: Cedo cōditionem? Nam de tuo conatu quid mea refert? quandoquidem effectum abs te pactus sum, nō conatū. Puta totidem uerbis tibi nunc respondere legem: Agnosco contractum, nō muto pacta: debeo præmium, sed si tu conditionē præstitisti, si Tyrānum occidisti. Verbis aut obligantur, aut absoluūtur homines. Si conato pollicita sum præmiū, nō grauabor dare, sin ei qui facinus peregisset, quod tandem ius est te ferre quod es stipulatus, me non ferre quod sum pacta. In priuatis ac minutis contractibus nemo tam improbus inuenitur, ut lucrum cōditione promissum postulet, non præstita conditione, nemo tam stultus ut det, si quis postulet, & tu à Rep. maximum omniū præmiū postulas, quod conatus modo sis? Nihil mihi nisi nugas adfers, donec illud unum audiam, quod te præstare oportebat. Volui, inquis, ascendi, perrupi custodias, submoui satellites, quantulum iam est illud quod superest? Quid adhuc desideras? Nempe nihil in te desidero præter illud, cui soli debebatur præmium. An non intellexisti in istiusmodi contractibus duplex esse periculum: quorum alterū ad hunc tantum, alterum ad illum proprie pertineat: uidelicet persoluendæ mercedis, & præstandæ conditionis. Ego meo periculo præmij dependēdi onus recipio, neque tua referre putes, neq; refert quàm angusta mihi res, unde

corradendum quod debeam precium. Tu itidem cōditionem tuo suscipis periculo, neq; mea quicquàm interest, quo sudore, quo periculo sit ea tibi præstāda. Totā istā curā, totū hoc negocium tibi relinquo. Quod si ego iam præstita abs te cōditione, cōmemorē tibi in agris meis male prouenisse segetes: merces naufragio perijsse, nihil auelli à malis debitoribus, nō sine graui dispendio conflari posse pecuniā, quam tibi debeā, dic obsecro, nónne nugas agere me dices, negās horū quicquàm ad te pertinere? Hoc uno modo posse satisfieri tibi, si pecunia numeretur. Neque quisquàm est iudex tam iniquus, quin te tuo uti iure fateatur. Et mihi pulchre satisfactum existimas, si tu mihi tragœdiā adferas, quantū adieris periculi, quantū sudorum, quantū uigiliarū exhauseris, dū studes præstare conditionem? Res est (mihi crede) calūniosior, scrupulosiorq;, quā ut legibus tā occupatis cōueniat, alienā expēdere uolūtatem, alienos pensiculari conatus: quorū suos quisq; nimio solet æstimare, nō suos difficile est adamußim perpēdere. At facti, facilis est æstimatio. Proinde ea in legis cognitionem cadit: hunc reliqua omnia consueuit metiri. Tametsi non piget interdū æqui boniq; rationem habere. Verum in his litibus, quæ de uetere illa formula pendēt, inter bonos bene agier oportet, at in cōtractibus, quæ neq; ui, neque dolo coierunt, quid est quod à præscripto recedatur, nisi quis uelit omnino à pactis discedere? Quid uis? Circūspice, & si potes usquàm inuenire exemplum, nō nego præmiū. Sæpenumero in pugilū Olympicis, sæpe in certamine spectator (opinor) sedisti. Cedo, num quādo uidisti quenquàm tam impudentem, qui palmā sibi hoc nomine uendicaret,

caret, quod strenue certasset? Non arbitror, atq; id in re penè ludicra, certe ad uoluptatē cōparata. Et tu in tam serio, omniumq; splendidißimo negocio, id tibi postulas, quod in scenicis illis pudeat uel impudentißimum tentare? Age quoties & illud uidisti euenire, ut qui sese fortißime, doctißimeq; gesßisset in cursu, is à præmio longißime abesset, & ignauißimo fauerct euentus? Habeat ille sanè, quod causetur, excidisse habenas, cōsternatū equum, fractam rotam, iactet se uel arte, uel uiribus tanto præcellentiorem, quanto Thersitæ præstitit Achilles, nisi metam prior attigerit, profecto postulādi præmij ius nullum habebit, fortunā suā incusare licebit. Cæterum Agonothetæ non indignabitur: propterea qđ hoc aīo in certamē descēderit, ut eius uteretur cōditione, id est, ita demū præmium ferret, si uirtuti fortuna fauente uicisset. Alioq si conatui, nō tantū effectui præmiū deberetur, tot palmis esset opus, quot in Olympicū certamē uenissent. Quanquā in huiusmodi ludis, qui solēnitatis, uoluptatisq; gratia proponuntur, fit interdum, ut uictis quoq; præmia statuantur, non honoris, sed solatij gratia: uerum serijs in rebus atq; adeo periculosis, quænam obsecro lex unquàm mercedem statuit, nisi siqs facinus peregisset: & ita pegisset, ut omneis numeros implerit? A quo tu quantum absis, mox audies: nam nunc de conatu tantū agimus. Lex igitur ciuicā promittit coronam ei, qui ciuem in bello seruarit. Quis unquā ad hunc honorē uel aspirauit, quod se telis obiecerit, quod non sine multis uulneribus discesserit? Profecto nisi ciue seruato, nemo ciuicā petit. Quis unquā his uerbis muralē petijt. Acriter cōtendi iudices, ut mœnia superarē. Omnia

feci,

feci, sed depulsus sum. Quantũlibet enisus sit, nisi cõscenso muro, nemo tã inuerecũdus, ut muralẽ coronã sibi deberi dicat. Obsidionalẽ nemo flagitat, nisi depulsa obsidione. Postremo nullus honos petitur, nisi ab eo qui id effecerit, ad qđ honor inuitat. Qui nauim in tẽpestate desertã, ad littus perduxerit, huic ex lege uendicatio est earũ rerum, quæ naui uehebãtur. Quorsum attinet hic tuã iactare peritiã, sudores, pericula, conatus? Nihil nõ feceris, quo nauem in tutũ reduceres, sed uictus tempestate deseruisti, audebis quicquàm ex his quæ sunt in naui, tibi uendicare? Aut si ausis, futurũ speras, ut quisquàm te uel pilum sinat attingere? Nõ opinor. Siqs unquã ouationẽ, supplicationem, triumphũ obtinuit, quod ad uictoriã omnibus neruis esset enisus, quod grauiter se gesserit in bello, nisi superior discesserit, nisi præscriptũ à lege numerũ hostiũ fuderit, aude & tu tibi præmiũ promittere, quod tyrannicidiũ sis aggressus. Quod si nemini hominũ memoria contigit, desine tibi noua spe blãdiri, desine inaudito exẽplo postulare, quod sperare sit improbissimũ, dare postulãti stultissimum. Noli nobis commemorare, quanto capitis periculo murũ arcis cõscenderis, qua uirtute satellitiũ Tyrãnicum perruperis, alios depuleris, alios occideris: quorũ maximã partem tibi liberum est fingere. Ad obtinendũ tyrannicidæ præmium, duobus duntaxat uerbis est opus. Tyrannũ occidi. Quantumuis conatum exaggeres, alleues, attollas, non nisi tyrannicidæ debetur præmium. Alioqui quid dices si eodem illo die, quo tu arcem cõscendisti, permulti pariter aggressi, sua quisq; uirtute freti: quorum nemo tamen tyrannum interemisset: utrũ omnes tyrãnicidæ præmio po-

mio potientur ex æquo, nempe quia conati? Age quid ſi multis ſtrenue rem aggreßis, uni cuipiã, qui ſit omnium ignauißimus (ut nõ ſemper uirtuti reſpondet fortuna) eum cõtingat interficere, an nõ prœteritis reliquis hic unus honorem auferet? Quamobrẽ tandẽ? Non quia plus adierit periculi, ſed quoniã id cõfecit, cui lex honorem decreuit. Hic tu fortaſſe rurſus incipies deplorare, fruſtra ſumptam operã, negabis æquum eſſe uirtutis egregios conatus merito fraudari præmio, niſi fortunæ ſuffragio adiuuentur. Sed quæ tandem poteſt eſſe iniqua conditio, quam nemo cõpellitur accipere, niſi cui cordi ſit? Quantulibet iniqua conditio proponitur: eam nimirũ facit æquißimã, quiſquis ſuapte ſponte recipit. In aleæ ludo (ſi fas eſt hoc exemplũ conferre) quid iniquius, quàm uel ſummũ artificem ab imperitißimo ſuperari, ſi modo iactus cõmode cadat? Atque id adeo nemo tanquàm iniquum cauſatur: propterea quod cui luſus huius lex nõ probatur, ei liberum erat non ſuſcipere. Itaq; lex quid præſtari uelit, id palàm atq; in medio proponit. Quid abs te præſtari poßit, id tibi relinquit expendendũ. Illa nihil mauult, quàm ut res quàmoptime cadat: quod ſi poſteaquàm nihil iam intentatum reliqueris, quo minus effeceris, per fortunã ſtetit, intelligis (opinor) nihil habere te, quod legi ſuccenſeas. Fortunã, ſi ita lubet, in ius uoca, cum lege nihil tibi rei: quæ ut nihil promittit, ita nihil debet, niſi præſtãti. Neq; uero exiſtimemus iudices, iſtud à maioribus qui hãc legem tulerunt, ſine ſumma ratione fuiſſe factũ, ut conato præmium nõ eſſe ſtatuendũ putarint: uidelicet illud cauerunt, non tantum ne ancipites iſtas & inexplicabiles huiuſmodi de conatu lites inuitarent,

tarent, uerumetiam quod intelligerent tyrãnicidij conatũ non posse, nisi summo ciuitatis periculo suscipi. Vnde futurum prospiciebãt, ut si conatui præmium statuissent, temeritate conantium Resp. subuerteretur potius quàm restitueretur. Etenim tyrãnis quid aliud est quàm graue capitaleq; ciuitatis hulcus? huic si quis medeatur, ei merces digna proposita est, quã ita demũ ferat, si remedium præsentaneum attulerit. Verum huic malo neminem oportet admoliri manum, nisi certum artificem, qui sua diligentia peritiaq; fretus, non sinat hoc licere fortunæ, ut dum ipse salutem dare conatur, illa uitã penitus eripiat. Quid? utrũ tu igitur in eiusmodi discrimine conatum præmio iudicas inuitandum esse: an potius pœna deterrendum, nisi quod conatus est quispiam, idẽ præstiterit? Nec illud te subleuat, quod mihi uidebare ratiocinando colligere, quum lex in maleficijs pœnã irroget simplici sceleris molitioni, par esse ut multo magis in benefactis conatus habeat rationẽ: nam oportere legem multo propensiorem uideri ad compensandam uirtutem, quàm ad retaliandã culpã. Atq; uide quàm hic tota erras uia. Principio non animaduertis hoc tyrannicidij facinus toto genere à reliquis discedere, propterea quod aliorum molitio cum priuato moliẽtis periculo modo cõiuncta est: huius cum publico Reip. discrimine copulata, ut temere moliri tyrannicidium nihil aliud sit quàm temeritate priuata rem omniũ prodere. Deinde lex nec in quouis crimine, nec qualẽcunq; conatum in quæstionem uenire sinit, uerum in paucis duntaxat, quæ uel propter insignem atrocitatem hoc odij merẽtur, uel eiusmodi sunt, ut prius exitium adferant, quàm conatus dent

significationem:

significationem: quod genus parricidiũ, ueneficium, proditio. Postremo non uides nihil esse simile, totaq; natura rationeq; discrepare, pœnæ legitimam irrogationem, & honoris largitionem. Nam alterũ quidem proprie legum munus, alterũ quasi quædã de iure concessio, legisq; candor (ut ita dixerim) quidã est. Hoc ita habere sic demũ intelliges, si reputes quàm multa sint quæ lex iubeat, addita pœna ni pareas: quàm multa item uetet nisi obtemperaris, supplicium minitans: cõtra, uix unũ atq; alterum esse, ad quæ præmio sollicitet. Quædam enim eiusmodi sunt, ut durum ac seruile uideatur ad ea metu mali adigi: quo de genere sunt, uxorem ducere, operam dare liberis. Hic lex nimirum urbanius ac uerecundius tecum agit, patris, nõ magistratus sumit habitum, precio ad id inuitat, quod alioqui gratuito te præstare decebat. Rursus alia tametsi id genus sunt, ut à quouis nõ improbo ciue præstari uelle oporteat, tamen & fortiora uidentur, quàm ut à multis præstari queant: & periculosiora, quàm ut multi uelint suscipere: nam inhumanũ uidetur cuiquàm uitæ suæ cõtemptũ imperare: ad hæc igitur præmio animat, quasiq; calcar addit uirtuti. Proinde non oportet hanc legũ indulgentiam longius trahere, quàm ad quæ semet ipsa astringit. Nec mirandũ est si attentior, si uigilantior, si exactior est in proprio naturaliq; munere suo, quàm in eo in quo pro tẽporis ratione in alienas partes descendit. Huic astipulatur illud, quod nouis etiã criminibus exemplum, aut nouũ noua lege solet institui, aut à simili lege mutuo sumi. Neque tamẽ idẽ fieri cõsueuit, si quis quid noui facinoris cũ laude patrauit, ut præmiũ à consimili cõstitutione decernatur, nisi lex

nisi lex extet, quæ nominatim honorem statuat eius facto: quod roget, uix habebit: quod postulet, haudquaquam. Quur enim legi necesse sit passim ciuiũ suorũ officiũ mercede redimere? quãdoquidẽ ne sit impunita improbitas, id publicitus omnium refert: at probus esse nemo gratis potest. Quid aũt est quod nõ uel gratus patriæ debeat ciuis? cui si uel animã impenderis, quid mirandum, si quod acceperas, id restituis? Vt supplicio dignus sis, nisi parenti pietatis officium persoluas, nõ præmiũ illico tibi debeatur, si persoluas. Itidem, si quid in leges cõmittas, nõ potes effugere suppliciũ: at nõ statim illæ tibi præmiũ debituræ sint, si quid cũ officio feceris. Nam si ciues omnes sese in officio cõtinerent, ne opus quidem esset ullis legibus: quippe quæ nõ ad bonos mores comparatæ, sed malis è moribus natæ sunt, id quod uere uulgo dictitant, ac pharmaci uice funguntur. Finge itaq; nullas esse leges, quemadmodum de aureo Saturni seculo fabulantur poëtæ, suo quẽq; sponte fungi officio: an tu hic clamabis perire benefacta, qđ nulla lex præmiũ decernat? Vti lex nõ minatur nisi improbis, ita non pollicetur optimis ciuibus. Quorsum enim opus promisso, quum uirtus absoluta abunde seipsa contenta sit? Proinde petere quod illa non sit pollicita, profecto plus quàm impudentissimũ est: improbe flagitare quod ea candide ciuiliterq; promiserit, ciuis est probitatis non satis spectatæ. Tu quid merueris, paulo post excutietur: interim finge sanè præcipuam quandam utilitatem attulisse, cui tamen ex lege præmium non debeatur. Vtrum protinus clamitabis infrugiferum fuisse officiũ, ciuitatem in ius uocabis, plebem ingratam uociferabere, minitabere iudi-

cibus, nisi tibi mercedem ex animi tui sententia decernant? An potius ipsam uirtutē abunde magnum sui præmiū iudicabis? Oblectabis te cōsciētia recti. Hūc esse maximū fructū officij duces, quod de alijs citra tuū emolumentū benemerendo ad deorum benignitatem uidearis accedere? Nimirum hæc tibi futura sunt satis, si modo ciuis sis optimus. Quod si nō contentus istis, aliud adhuc nescio quod præmium desideres, certe maximo proximū est gloria: hoc tu iam propemodum tulisti. Quanto metiris precio, uolitare per ora mortaliū, celebrari, laudari, digitis notari mille, oculos omniū in te coniectos circūferre? Ista, inquam, uel maxima præmij pars, nā pecunia sanè quàm exiguum momentum adfert. Tu conatus duntaxat es, permagna portio, uel caput potius ipsum tuo deest facinori. At quū interim his rebus frueris, dum non occiso tyrāno, tamen uelut tyrānicida celebraris, quæso te, quātula pars abest à tuo præmio qđ laturus eras, etiā si tyrānū occidisses? Postremo isthuc ipsum præmiū, penè dixerim, inuidendum mihi uidetur, quod iam tibi licuit toties Reip. tyrannicidiū imputare, quod in celebri iudicio tibi cōtigit honestißimum præmiū flagitare, & in tam frequenti theatro spectante Rep. magnificam istam tuam tragœdiam peragere. Mihi uidetur iudices, beneficij tulisse gratiam, quisquis exprobrare beneficium potuit. Tu fortunæ, tu deorū munus imputas ciuitati, & sunt fortaßis qui tibi libertatē acceptam ferant. An hæc tanta præmia contēnis? quæ uel uero tyrānicidæ sufficere debuerant, nisi lex maluisset præmio conatum ab effectu distinguere. Quāquā nullū me hercle præmiū magis cōgruit ei, q tyrānum conatus sit occidere, nec occiderit,

occiderit, quàm ut illi cõtingat tyrãnicidæ præmium spe=rare, nec ferre tamẽ. Hiccine erat ille gradus, in quo nos tecum cõmorari iubebas? Quãquàm hoc nomine tuus co=natus minus promeretur præmiũ, quod aliorũ proposito fortuna modo defuit, tibi uolũtas, ut ais. Effecisti quod uo=luisti: id quod erat necesse, nec fecisti, nec uoluisti. Sed iã=dudum alium gradum (ut uideo) circũspectas, in quem te recipias: nam in hoc quàm citra omnẽ præmij spem consi=stas, intelligis. Age sequemur te per omnia, & aliũde aliò fugitantem persequemur, nec usquàm sinemus consistere. Atqui nõ tantum aggressus sum, inquis, uerũetiã occidi, nempe filium, atq; id facinus in duo secas tyrãnicidia, & quod filium sustuleris plusquàm tyrãnum, tum tyrãnidis successorem: & quod parẽti, necato filio, mortis causam ministraris. De illo mox, nunc hoc cuiusmodi sit inspicia=mus. Parentẽ ais abs te, iugulato filio, eadẽ occisum ope=ra: negas enim referre, qua uia peremeris, modo sustule=ris: imò splẽdidius istuc uideri uis, qđ tuo quidẽ ense, uerũ ipsius dextera sit interẽptus. Hæc tã honesta iudices ora=tio poßit parũ attentũ fallere, præsertim hoc rẽ fucis illis suis & phaleris uenditante, dũ nobis ob oculos ponit uali=dũ illũ florẽtemq; iuuenẽ, sic patri adamatũ, crebris uulne ribus cõfossum: parentẽ senẽ miserũ, illi circũfusum, eodẽ exanimatum ense, sanguinem utriusq; inter se confusum. Ista quidẽ dictu splendida, sed quid ad tuam causam atti=nent? Nemo tam cæcus qui non uideat, nemo tam effrons qui neget, spectaculum illud multo omniũ iucundißimum extitisse ciuitati, quum senem tyrannum iuueni uideret in=cumbentem, exanimẽ exanimi, & in altero gauderet sese

leuatum malis præteritis, in altero futurorum metu. Hæc quũ p se maxima, quũ Reipu. sint gratißima, quid attinet uerbis exaggerare? Illud unũ in hoc iudicio uertitur, utrũ tibi acceptum ferri oporteat, quod pater sine cõtrouersia tyrannus occisus est, an fortunæ superûmq; dexteritati. Quod enim tuo gladio peremptus est, id uero quàm est futile nihilíq;. Quid si tuo gladio ab eo qui eũ utendũ abs te rogasset, tyrãnus esset necatus, num tu protinus tyrãnicidæ præmiũ petitum uenires? Lex occisori pollicetur honorẽ, tu eum iugulasti, de quo certe cõtrouersum esse poterat, tyrãni nomine censendus esset necne, eum de quo nihil erat dubitationis reliquisti. Si prudens, prudẽs excidisti à præmio: sin metu, multo minus etiã causæ est postulandi muneris. Verum illud tute uehementer urgebas, uti prudens uolensq; reliquisse uiderere. Sed quod tandẽ erat istud tuũ consiliũ, quũ tibi sic in manu esset, nõ toto metu liberare Remp. sed ultorem tui facinoris, & uerum certumq; tyrãnum relinquere? intelligebas (ut ais) omne negocium cõfectum extincto iuuene, propterea quod modis omnibus futurum præscires, ut senex illico sibimet eodem gladio necem conscisceret. Videte iudices in manifestißimo mẽdacio, qua rima conatur elabi, nisi diuinãdi scientiã cõmentus fuisset, nõ poterat hinc explicare sese. Siquidẽ hæc uel augur, uel haruspex, uel uates diceres, fortasse nõnullos inuenires qui ista prædicanti fidem essent habituri. Nunc quid impudẽtius? quid uanius? quid ueri dißimilius? quàm asseuerare, id certũ præscisse te, quod tale sit ut quiuis alius exitus potius fuerit expectãdus? An cõiecturis es assequutus id euenturum quod euenit? At quid aliud effici

coniecturis poterat, nisi ut uel sperares, uel suspicarere? Porrò in re tam ancipiti, quæ dementia erat spem incertã sequi, discrimẽ certũ negligere? Sed audiamus obsecro certas illas cõiecturas, qbus hic noster uates præsensit inopinatum omnibus exitum. Iam ætate fessus erat, inquis, iam uiribus defectus, nec obtineri iam autumabat posse tyrãnidem adempto filio. Tum indulgentius amabat, quàm ut filio uellet esse superstes. Nónne sentis hæc adeo non esse naturæ rerum cõsentanea, ut iam omnibus uideantur esse cõfutata, uel priusquàm refellãtur? Vtrũ seni mentẽ ullam fuisse putas, an nõ putas? Si nõ putas, fieri potuit ut illi tutum uideretur, quod neutiquàm erat tutum, atq; ita protinus toto falleris augurio: sin putas sapuisse, quur erat qđ usq; adeo diffiderat? Quasi uero tyrãnus uiribus dũtaxat unius hominis, ac non multo magis ingenio, uersutia, calliditate, largitione, crudelitateq́; contineatur, quæ omnia si magis in senẽ quàm in adolescentem competunt, quur tu in diuersum torques augiriũ? An nõ illa ætas usu rerũ callentior est? an nõ altius dißimulat? an nõ cauet diligẽtius? an non prospicit oculatius? irascitur implacabilius? tenacius iniuriæ meminit? meliusq; in longinquũ consulit? His solis rebus imperium tyrãnicũ administratur. In militiæ duce quãtulũ est illud momentũ, quod corporis uires adferunt? at in tyrãnide profecto multo minus. Cur magis illũ terreret ademptus filius, quàm extinctus satelles quispiam audacior? quum arx superesset approbe munita, superessent opes, arma, satellitum ingens agmen, tot in ciuitate factiosi potẽtesq;, qui nõ solũ tyrãni partes adiuuabant, uerũetiã tyrannos agebant: quos equidẽ spero nunc nobis

non esse metuendos(nolim enim infausta ominari)at ita tamen,ne nimiũ secure negligãtur. Vsq;adeò ne senem cruda uiridiq;(quod omnes norunt)senecta callidum,animosum,ambitiosum,nõ stultũ,una filij mors consternauit, ut rebus desperatis protinus è uita sibi migrandum duxerit? præsertim quũ ille patris dominatum nihilo reddiderit tutiorẽ,sed multo inuidiosiorem,idq; ob libidinẽ,atq; ætatis insolentiã temeritatemq;, adeo ut expedierit propemodũ illi ad stabiliendã tyrannidẽ filium è medio tolli. Etenim quo propius ad iusti regni speciem accesserit tyrãnis,hoc minus est inuidiæ obnoxia,magisq; tuta. Iuuenis ille solũ hoc augebat,quod maxime tyrãnos solet euertere. Vera illa tyrannidis munimẽta in callidi senis pectore erãt collocata. Sed tenerius adamabat filium, quàm ut defuncto posset superesse. De matercula quapiã priuata loqueris, an de uiro sene,callido,crudeli,deniq; tyrãno? Quid ego iudices in eo sermone argumentis coarguẽdo sumam operam,quem ipsa natura, quẽ mos, quem cõmunis omnium sensus repudiat? Quis unquam isthuc audiuit? tyrannum usqueadeo pio in liberos fuisse animo, ut non dicam commori uoluerit,sed conuiuere commode quiuerit? Credite mihi,priuatorum isti sunt affectus. Tyrannus neque quid natura,neq; quid pietas,neq; omnino quid sit officiũ nouit.Exuit hæc omnia,simulatq; tyrannum induit. Omnia commodis,omnia metu,omnia necessitate metitur. Solos hos amat(si quos tamen ille amat, qui uel deos ipsos odit) quos aut metuit,& tollere nondum expedit, aut quorum opera ministerioq; ad fulciendũ imperium indiget. Quod si ullos ille posset amare, simules certe sui diligeret, impios,

pios, uiolentos, rapaces, sceleſtos, quando nihil ad conciliãdam charitatem efficacius morũ ſimilitudine. Atqui ne improbi quidẽ illi chari ſunt, niſi quatenus adiuuãt, adeo ut præpoſterum, uel peruerſum potius quendã Stoicũ tyrannus exprimat. Neq; enim quiſquàm tam Stoicus fuit, ut æque uacarit omnibus affectibus atq; tyrãnus: hoc modo illos diſcernit, quod philoſophus honeſto metitur ſua conſilia, hic cõmodo. An ille ullum pietatis igniculũ in quenquàm mortaliũ ſentire potuit, qui in patriã uitæ parentem altricemq́;, qui in cœlites omniũ bonorũ autores tã ſit impius, ut illã crudeliſsima opprimat ſeruitute, horum phana deſpoliet, iura contemnat? Verum ut largiamur tibi nõnihil, ſinamusq́; te priuatos affectus in tyrannicum pectus, hoc eſt, ignem in flumẽ transferre, an tandem perſuadebis illud, uſq; adeo indulgenter illum adamaſſe filium, uſq; adeo in eum omnes uitæ ſuæ ſpes, uoluptates, opesq́; ſemel contuliſſe, ut illo ſublato, ne minimam quidem uitæ cauſam ſibi reliquam eſſe putaret? Repete, non dicam ex hac ciuitate, uerum ex uniuerſo mortalium genere: non ex hoc ſeculo, ſed ab orbe condito, & ab ipſo (ſi uis) Promethei ſimulacro. Quotus quiſq; fuit pater, quota quæq; matercula, quæ ob liberorũ necẽ ſibi fatũ accerſiuerit? Naturalis hic dolor, & quẽ nemo ferè non modeſte ferat. Priuatis parentibus uel indulgentiſſimis, mulierculariũ intemperatiſsimis affectibus mediocris luctus ſufficit, tyranni in filium charitati non niſi ſolam mortẽ ſatiſfacturam eſſe tu Lynceu præuidebas? Age, hoc quoq; tibi donamus, uicerit homo tyrãnus priuatorum in liberos pietatem, uicerit indulgẽtia materculas omneis, qui tibi cõpertũ eſſe potuit,

utrò se dolor paternus inclinaret? In rabiem, an in despe= rationẽ? Quo diligebat impotẽtius, hoc erat probabilius, ut senex natura ferus, ciuibus infensus, uel maxime uellet esse superstes: uel ob id deniq;, quo ueterẽ illã irã, nũc filij nece acerrime exasperatam, irritatamq; Reipu. supplicijs saturaret. Quod si aliâs uitæ pertæsum fuisset, hæc nimi= rum una causa poterat illũ in uita retinere. Quid aũt seni= li animo uindictæ cupidius? An nescis quàm impotẽtes ætas illa cõcipiat impetus, quo rapiatur æstu, quo flagrare so= leat incẽdio, si quãdo atroci insigniq; cõtumelia lacessa= tur? Quæ uero potuit esse atrocior, quàm filij cædes sic amati, ut tu quidẽ ais? Hæc nimirũ quicquid in illo fuerit unquã crudelitatis, quicquid sæuitiæ, quicquid immanita= tis: si qua sanguinis sitis, si qua suppliciorũ fames, deniq; si quid tyrãnicum, id omne semel de integro poterat ex= citare quasiq; renouare. Mitiora etiã aĩalia, datæ orbita= tis iniuria, in rabiem solet agere, & tu tyrãno (quo nullũ animal immitius) nihil tale metuendũ esse certißimus au= gur existimasti, quod in Tigribus uidemus euenire? Quod si tibi uni compertũ erat tyrãno sic in delicijs esse filium, quid igitur aliud tua fiebat opera, nisi ut sæuißima illa Ti gris, rapto catulo, in rabiẽ uersa, in miserã hãc ciuitatem dilaniandã discerpendamq; insiliret? Id si nõ euenit, ma= gna dijs gratia, tibi magnũ debetur malũ: qui quantũ ad te pertinet, tam diram beluã in nostra capita fortunasq; im= miseris. Elige nũc utrum malis, an uerũ fateri, nihil fuisse tyranno cum nostris affectibus cõmune, an cõfingere sic adamasse, ut matercularum quoq; uicerit delicias. Certe neutro modo tua constabit diuinatio: quæ nisi constiterit,

non est

non est quod ad eius rei laudē aspires, quæ fortunæ cōmoditate te imprudente euenerit. Postremo donemus & hoc tibi, ut præsciueris, & certum præsciueris, deo uidelicet quopiā te certiorē faciente (nam alioqui fieri nequaquàm potuit) perinde est ac si nō præscieris, quū præscientiæ tuæ fidem legi facere non poßis. Profer quibus prædixeris id euenturū quod euenit: doce quis deorum quādo isthuc tibi prænūciarit, nihil habes quod dicas. Verum posteaquàm rem feliciter euenisse uideres, tum demū post factum uates esse cœpisti, quēadmodū uulgo tum fieri, tum dici cōsueuit, post euentū stultos etiā sapere: & quo fortunæ beneficium uerbis in te trāsmoueres, tragœdiā istā nobis cōminisci cœpisti, causas reperisti, quibus præscisse uideare. Sed dij boni, quàm nō bonū poëtam te præstitisti, qui tam incōsistentia, tam cū natura pugnantia finxeris, sæuißimū tyrānū ob pietatē erga filium ultro uitā fugisse: ob unius capitis necē tutum sibi nō putasse in uita cōmorari, quum omnia superessent, quibus tyrānis & paratur & obtinetur sublato eo, in quo omne tyrannidis præsidiū collocarat, repente rebus suis diffisum, ad inferos abijsse. Age, mitto nunc argumenta, hæc omnia uera, nō ficta credemus esse, tametsi ne fucum quidē ullum habent ueri. Si mihi ex omni hominum memoria uel unū tyrānum potes nominare, qui liberos suos sic adamarit, ut nō spadones ac pellacas longe prætulerit: qui sic illis indulserit, ut non suspectos haberet obseruaretq́: q sic illis sit fisus, ut nō in barbaris quibusdā latronibus, ac seruis stigmaticis plus quàm in illis fiduciæ posuerit. Ego tibi ꝑmultos referre poßim, qui filios sic oderint, ut uiuos esse pati non possent: adeo

metuerint, ut ne cibū quidē unà capere uellent: adeo diffiderēt, ut tū demū se tutos esse putarēt, si quis illos è medio submouisset. Nullus inutilior tyrāni satelles quàm filius. Ex extrema barbarie cōductitios mauult ille sicarios, fugitiuos, homicidas, sacrilegos: his uitā suā mauult cōmittere, q sua patria frui nō possint, & alienam euertere gaudeāt, qui barbaricis feritnsq; uiribus antecellāt, & gigātes illos impios referāt, q propter animi cupiditatē nō difficile ad quiduis periculi suscipiendū perducūtur, & propter ingenij feritatē à nullo facinore abhorrēt. Hi sunt idonei tyrānorū ministri, hi fiducia, munimentū, præsidiūq; tyrānidis multo tutissimū: hos si qs ademerit, causam uideatur dedisse, quur rebus tyrānus diffidat. Nā filius qua tandē ratione dominatū sustinebat: Aetate? at utilior ætas grādior. Robore? unus erat. Prudentia? magis sapit senecta. Custodijs quas obtinebat? at si aduersum patrē obtinebat, mors illius seni etiā optāda. Si patris nomine, qd nisi unus satelles adēptus erat? Nā custodiæ quò deficerēt, nisi ad eum cui alebātur? Tutior igitur erat futurus tyrannus amoto filio. Res enim tyrāno suspecta, filius uiolētus & insolēs, propterea qd' reliqui illi Barbari solo lucro cōtenti sunt. Filius illud præmiū spectat, tyrānidis successionem. Nec ullus pietati locus, ubi mentē possidet dira regnādi libido. Ibi cōtemptis naturæ legibus, & filiū horret pater, & patris interitū optat filius. Sed dicturis iamdudum, nescio qd, mane, præsensi, nihil inexpugnatū omittā, urges. Nisi præter modum adamauit filium, nisi diffisus est, quur sibi mortē cōsciuit? Isthuc uero merito demirādū, quippe quod præter omniū, ac tuā etiā spem euenit. Verum ego

nihil ad me pertinere puto, ut tibi rationẽ reddã, quid illi dij in mentẽ immiserint, ut sibi uim adferret: hoc tantum euincere sat est, te nullis cõiecturis hũc exitũ certo praescire potuisse, quantũlibet amarit filiũ: tametsi causa non admodũ obscura. Iam deorũ si qui fuerũt huic infensi Reip. iras diuturna nostra calamitas satiauerat. Iam propitios nostra uota, nostra sacra cõmouerant: aderat illud fatale tempus, quũ impius ille senex dijs atq; hominibus dignas admissorũ poenas daturus erat. Iam aderãt ultrices Erynnes, aderant Furiae, facibus & hydris oĩbus armatae, hae illi mentẽ ademerũt, hae uanã formidinem incusserunt, hae attonitũ ad spontaneam sui caedem impulerunt. Nihil minus arbitrabatur quàm fugisse, qui filiũ peremerat, quàm una caede cõtentũ fore, qua quidẽ una in re iure potes gloriari, quod tyrannũ uehemẽter fefelleris. Virũ esse putabat, qui hoc facinus peregisset. Credebat esse talẽ, quales audierat esse solere tyrãnos, qui magno suae uitae contemptu, tyranni caput impeterent: qui nõ adorirẽtur facinus, nisi ratione probe perspecta, qua possent perficere. Hanc suspicionem Pan ille, aut si quis alius est deus, nouis terriculis exagitabat. Arbitrabatur instare sibi carnificem, sensit adesse necessitatẽ illam fatalẽ, quã nemini nocẽtiũ uitare licuit. Itaq; quod huius urbis pietati, quod deorũ bonitati debetur, quur tu id phaleratis dictis in te trãsferre conaris? Vbi discrimen erat subeundũ, ibi fugitabas: nũc ubi res praeter spem pulchre cecidit, tutumq; putas, fortunae laudem in te deriuas. Sed finge diuersum exitum fuisse cõsequutum, pone tyrãnum ira percitũ, passim ciues ad exquisita supplicia rapere, proscribere, iugulare, in exilium

agere,

agere, possessionibus exuere. Quid hic dices? non sines, opinor, eorũ malorũ causam in te tanquã in autorẽ referri, & fortunæ argumẽto culpã deprecaberis. Negabis tibi imputandũ esse, si qd fortuito præter propositũ euenerit. At nunc nonne iniuriũ est, ut quod boni, fortunæ cõmoditate præter spem euenit, id totũ in te uelut autorẽ uelle traducere? Etenim te nihil expectasse minus, quàm id quod euenit, uel ipsa res clamitat. Si hoc animo cõscendisses arcem, ut filiũ, nõ patrem occidisses, credi poterat te talem quandã spem animo cõcepisse, nũc casu nescio an metu potius in iuuenẽ incidisti, & tũ deniq; diuina ista mẽs & futurorũ præsaga, sed quæ nõ nisi post euentum sua prodat oracula, te corripuit. Quũ esset fugiendũ, ibi demũ iudices in re tam tumultuosa, secũ uelut ociosus cõsultare cœpit, utrũ senẽ sua dextra dignũ existimaret, ibi demũ præuidere cœpit fore, ut pater ipse sibi manus adferret. Et quo cõmentũ tam impudẽs iudices efficiat paulo probabilius, quæ nec uidit, nec uidere potuit, ea pinde descripsit, nimirum (ut iactat) poëta, quasi spectator astiterit, quid in mentẽ uenerit tyrãno, quid dixerit, quid fecerit, quomodo ferrũ strinxerit. Eiusdem profecto impudentiæ, fingere præscisse se, quod esset euentu cõsequuturũ, & quod non uideris, id ita narrare quasi uideris. Quãto melius tuo cõmento, id est, fabulæ sua fides cõstitisset, si ita finxisses, te quũ perempto iuuene, stricto gladio ad senẽ ire destinasses, repente à tergo adfuisse Palladẽ illã Homericã, & iã euntẽ capillis reuocasse te: uetuisse ne tam luculentũ facinus senili cæde obscurares, sese citra tuã operã curaturã, ut ille suapte manu, sed tuo gladio peremptus, gloriæ tuæ nihil

nihil tenebrarũ offunderet, sed multũ etiã adderet lucis: dehinc abditũ te per rimã cõtemplatũ, uel (quod est te dignius) repẽte deã sepsisse te nebula, ut tyrãnicæ necis tutus & ociosus spectator aßisteres, nec prius illinc discessisse, quàm negociũ omne cõfectũ uidisses. Hæc si confinxisses, paulo minus malũ poëtã te præstitisses. Sed ocium, opinor, nõ suppetebat ad oẽs fabulæ parteis cõmode tractandas, uidelicet lucri cupiditate te protinus ad præmium postulandũ rapiente. Nũc uel ipsa te prodit incõstantia, figmentiq; coarguit. In arcẽ ascẽdisti, quo tyrãnum occideres, neq; tum præuidebas, quod sole ipso clarius uideri uis. In medio negocio subito nescio quis deus oculos tibi restituit, ut uideres futurũ id quod accidit. Porrò si ueris fidẽ facere uoluisses, narrare debueras quẽadmodum nocturnus explorator furtim arcẽ cõscenderis, in ædes clanculũ irrepseris, forte fortuna obuio nemine, nõ dicã ut tolleres aliquid, sed ut experireris, si quod tuto facinus posses designare: hæc moliẽti cõmodũ fauisse fortunã: itaq; quum adolescentẽ solum atq; incustoditum offendisses (ut est ea nimirũ ætas securior, periculiq; minus cogitans: præterea diuturna tyrãnis iam magnam metus partẽ exuerat) tum haud scio (ut mores illius erant) multo uino sepultum, atq; immodica libidine defessum, fortiter iugulasse scilicet, & somnum illi cum morte, id est, germanũ (ut ait Homerus) cum germano coniunxisse: deinde ubi iam cardines procul stridere cœpissent, exaudito uidelicet morientis gemitu, ibi te metu exanimatum ita fugisse, ut non uacarit gladium è uulnere tollere, quem nec parricidæ, nec sicarij solent relinquere ne deprehendantur: Interea domi latitasse

tasse te, iamdudū de fuga cogitantem, & longinquas aliquas, semotasq; mūdi latebras animo circūspectantem, in quibus abditus posses irritati patris sæuitiā fallere: Iamq; te ad spontaneū exilium accincto, repēte in uulgus exijsse famam, liberam esse ciuitatem, tyrānum unà cum filio iugulatum, reliquos metu fugisse, autorem ignorari facinoris: Ibi repente ad nouā tuæ fabulæ catastrophen, immutasse te animum, & qui prius de salute fueras sollicitus, protinus ad præmij spem arrectū fuisse, lucriq; auiditate, priusquàm tibi satis esset excogitata ratio, qua totā huius inopinati cuētus laudem in te traduceres, prosilisse in medium: id quod uidimus, clamitasse tuum illum esse ensem, tuū facinus, non unum præmium tuæ uirtuti fore satis. Hæc nemo non credidisset, sunt enim rerum naturæ cōsentanea, usu comprobata, omniū opinione recepta. At tu dum sedulo quidem, sed tamen parum ex arte, tuam nobis præscientiam niteris persuadere, quàm multa cōminisceris, non dicam tota facie à uero distantia, uerūetiam cum sensu communi, cum more, cum natura penitus pugnantia? primum tyrānum tam materne filium adamasse, ut sine eo uiuere noluerit: sic ob unius mortem metu fuisse cōsternatū, ut in uita manere non sit ausus: sic illi toto pectore fisum, ut ipse nullas circū se custodias haberet: adeo fracti animi fuisse, ut tam chari pignoris truculēta cæde nō potuerit ad ultionem inflāmari: tā inualidū, ut tua dextra fuerit indignus: tam inermē, ut ni tu illi gladiū reliquisses tuū, defuturum fuisse, quo se iugularet. Non uides quàm nō competat tam insignis in tyrannū pietas, tam secura in eā ætatē fiducia, tantus metus in hominem, excepto filio, reliquis omnibus

præsidijs

præsidijs munitũ, tanta cõsternatio in hominẽ tot pericu-lis exercitatißimũ, tãta imbecillitas in iratũ? Quid igitur erat, quur tu senẽ illũ tantopere cõtempseris, ut indignum habueris, q tua ista magnifica dextera iugularetur? Túne indignũ iudicabas quẽ occideres, quũ eũ Resp. nõ putarit indignũ quẽ formidaret, quẽ maximo suo cũ dolore ferret? Nõ talẽ illũ iudices, nõ talẽ sensimus, ut cuiquàm cõtẽnen-dus uideri debuerit. Neq; tu eũ unquàm contempsisti, nisi forte contẽnere est, misere formidare. Sciebas arcẽ armis refertã, sciebas superesse satellites, quorũ uel unus (si seni uires deerãt) sufficiebat iugulãdo tibi. Non ignorabas (id quod nemo nostrũ nescit) quantũ uiriũ illi partim exerci-tatio, partim ingenij feritas etiã in illa senecta reliquerat. Tum nõ te fugiebat, frigidũ illud senium sic interdũ acri dolore inflãmari, ut iuuenibus etiam ualidißimis sæpenu-mero fuerit intolerandũ, si quando solitũ illud robur quod ætatis gelu uelut obtorpuerat, magno aliquo animi motu recanduit. Quis autẽ tam inualidus est, ut non illi pudor, ira, dolor ingẽs uires suppeditet? Hoc erat uidelicet, quur tu filiũ quàm patrẽ malueris occidere, quod illum inopi-nantẽ, inermem, dormientẽ fortuna obiecit. Cum hoc pu-gnandum erat, armato, uallato, irato denique. Hoc erat quur gladium relinqueres, ratus ne tantisper quidẽ mora-ri tutum dum reciperes, metuẽs uidelicet ne tantillũ sarci-næ te redderet in fuga tardiorem. Reliquisti inuitus, quo tyranno prodi posses: sed prodi maluisti quàm deprehen-di. Neq; ego nunc formidinẽ tuã accuso, imò miror magis quod pedibus consistere, quod fugere potueris, quũ audi-res moueri tyrannicã familiam, stridere arma: intelligeres

tibi non cũ puero, ſed cum uigilantibus uiris, accinctis, armatis, ſobrijs, irritatis: deniq; cũ rabioſo patre dimicandum eſſe, nõ quod illum uſqueadeo filij mors cõmoueret, ſed quod arbitraretur, & haud ſcio an uere ſe petitũ fuiſſe, dexteram tuã erraſſe tantum in filio. I nunc & ſpera, nõ dicam hos iudices uiros omniũ perſpicientiſsimos, ſed uel è media plebe quẽquàm eſſe tam muccoſis naribus, cui non ſuboleat, imò qui nõ planè odoretur, perſentiatq; totam hanc fabulam abs te confictam. Et quod poëtæ ſolent, quum hærent in explicando tragœdiæ argumento, hanc ueluti deam diuinationẽ arte quadã induxiſti, quo præſenſionem tuã iudicibus probares, ſine qua uidebas præmiũ obtineri nõ poſſe. Sed occaſionẽ, inquit, miniſtraui paternæ mortis, qui gladium quo ſe feriret reliquerim: atq; id ſolum non modo ſatis eſſe putat ad petendum præmium, uerumetiam meritum eſſe, ut ipſe enſis inter arma deorũ conſecretur, dominus pro deo præſenti colatur. O hominem ſuauẽ, ſi has ſpes uere cõcepit: impudentem, ſi quum non ſperet, poſtulat. Itáne tyranno gladius erat defuturus, niſi tuum illum reliquiſſes? Tu in arcem arma, hoc eſt, in ſyluam ligna portanda putaſti? Niſi forte tuũ illud ferrum magicis precaminibus erat imbutum, ut ultro ad mortis adegerit neceſsitatem: an uero nihil referre putas, quam præbeas occaſionem, quomodo, quo animo? Primũ, gladium reliquiſti, quo nihil minus deeſt tyranno: nunquam ferrum abeſt, non in cubili, non in triclinio, nõ in ſacris: reliquiſti metu trepidus. Tua quidem in re illud interim demiror, qua fronte eum gladium tuum auſis appellare, quem habueris pro derelicto. Metu, inquam, exanimatus

matus reliquisti, quem postea receptũ optabas: reliquisti rem ancipitem. Quid si tyrãnus illum eundẽ ensem in ciuium iugulos distrinxisset? quid si eodem lectos aliquot ex huius urbis iuuentute adolescẽtes filio suo inferias mactasset? Si tyrãnũ occidisti, quia tuo occisus est gladio, & horum omniũ indigna cædes ad te pertinebit: quippe cuius ense peracta est. Id si nõ euenit, nihil ad te pertinet, nam anceps occasio quam in partem cadat, id dijs in manu est: si bene uerterit, nihil gratiæ debetur ei qui dedit imprudens: sin male, temeritas imputatur. Neq; enim culpa uacat, qui periculosam ministrat occasionẽ: quæ si feliciter, mirentur omnes: sin infeliciter, merito accidisse dicant. At quãto probabilius erat futurum, ut tyrãnus tuo ense alios in usus abuteretur. Scio me iudices hæc pluribus refellere uerbis, quàm necesse uideatur, quippe tam friuola: uerum id mihi propositum est, nullum illius argumentum nõ excussum, nõ exagitatum, nõ reuictũ prætermittere. Quare quæso ne pigeat ita ut antehac fecistis, patiẽter atq; attẽte cognoscere, dum hunc ab gradu firmißimo deijcio. Hic sibi uehementer fidebat, hunc acriter urgebat locum. Negabat uitari posse, quin præmium deberetur quod patri necis causam ministrasset, si non relicto gladio (nam hoc opinor argumentum iam habet pro derelicto) certe necato filio. Nam ita in legibus dissertũ aiebat, nihil interesse utrum manu sua quis occidat, an mortis causam præbeat. Addebat, æquum esse, ut quum in maleficijs causam datam imputarent leges ad supplicium, multo magis idem obseruarent in benefactis ad præmium. Hæc aiebat meminisse sese in legibus esse disputata, illud addens Thraso-

r nicum,

nicum, nisi sibi diuturna seruitus legum memoriā oblite=rasset. Non *tu legū oblitus propter diutinā desuetudinem, sed nunquàm quid sibi uelint leges inquisisse uideris.* Bis *enim hic erras, qui neq; causæ datæ rationem, neq; dantis animū discernas, id qđ legibus traditū est, nec animaduertis longe diuersam esse rationē maleficij & beneficij imputādi.* Quid *ais noue iuris interpres? itá ne satis esse iudicas uel ad pœnā, uel ad præmiū, qualēcūq; quomodocūq; causam dedisse?* Nihil *igitur refert,* Hector *an Aiacem occiderit manu, an gladiū illum dederit, quo se postea confodit?* Atqui *hanc laudē nūquàm ille sibi uindicasset: tametsi probabile uideri poterat, in eum usum hosti ab hoste datum fuisse ferrū.* Quin *ergo fabros ærarios omnes uel ad pœnā uocamus, uel ad præmiū, quoties armis in eorū officina perfectis, aut iugulātur ciues, aut seruātur?* Postremo *qur hoc quod tu petis præmium, nō ensis istius tui opifex petit potius?* Tyrānus *gladiū erat habiturus, te nō porrigente: tu porrigere non poteras, nisi huius industria tibi ministrasset.* Age *si telo inter uenādum temere misso, forte tyrānum uicinum interfecisses, clamares tibi tyrānicidæ deberi præmium, an potius nihil tibi deberetur laudis, qđ imprudens & inscius iaculum torsisses?* Imò *in ius potius uocādus esses, qui mißi teli temeritate ciuē (qđ in te fuit) occideris: nā qđ in tyrannū incidit, id nihil ad te.* Quid *si caupo uinū lene ac suaue, quale* Poliphemo *dedit* Vlysses, *tyrāno uēdidisses, atq; ille eius dulcedine captus, auidius sese ingurgitasset, eaq; re concepta febri deceßisset, audeires ne caupo, uini titulo tyrannicidæ præmium flagitare?* At *quis non te cum tua flagitatione, ut temulētum, uinoq;*

madidum

madidum exploderet? Cæterum quanto frigidiore titulo nunc idem postulas? Vtcūq; coniecturis præcipi poterat: ut ætas uinosa tam illicibili uino auidius, intemperantiusq́; frueretur, crapulam consequeretur morbus, præsertim in sene: morbum mors: Vulgo hæc eueniunt. Tu eam tyranno mortis causam dedisti, cuius nullum extat in hominum memoria exemplum. Quis enim antehac ob filij necem sibi manus intulit? Accedam propius. Finge te tyranni coquum esse: probe callere palatum domini, medicos interdicere cibum, quo tamē ille oppido quàm lubens uescatur: interminari morbum capitalem, ni temperet, id te non fugere, eum cibum tu arte tua, cupedijsq́; & condimentis magis ac magis illecebrosum reddis? Consequitur edentem morbus, quem prædixerant medici: emoritur tyrannus, liberatur ciuitas. Hiccine coquus è culina in forum prosiliens, & adhuc iure madens, fuligine niger, tyrannicidæ præmium postulabis? Mortarium, tonsillum, & ollas ostentabis, arma scilicet quibus tyrannidē expugnaris? Non eris (opinor) tam impudens in ea causa, qua tamē ista tua multo est absurdior. Nam illi uoluntas occidendi non defuit, probabilem præbuit causam. Tu nec in hoc iugulasti filium, quo pater ultro uitam relinqueret, & causam dedisti, ad quiduis potius quàm ad istud idoneā. Accipe exemplum tuo simulius, quàm ouum sit ouo (quod aiūt) simile. Quid si tyranni amicam, quā ille misere ac perdite deperisset, occidisses: eaq́; cognita re tyrannus sibi uitam abrūperet, auderes ad præmiū aspirare: auderes dicere, te certum præscisse, fore, ut tyrannus sponte fugeret è uita? Certe quanquàm plures amicas extinctas sequuti sunt,

r 2 quàm

quàm filios, nemo tamē tibi crederet, nemo tibi præmium decerneret, tuū factū periculosum & anceps diceret: oēs fortunæ gratias haberent, cuius cōmoditate res ea feliciter cessisset. Tibi abūde magnū præmium existimarēt, si cōmissi uenia donatus discederes. Primum igitur diuersam imputādi maleficij, & asscribēdi beneficij rationē cōueniet distinguere, deinde causæ æqualitatē, postremo animum: atq; ita demum liquebit, quid tibi lex debeat. Nam quod aiebas legem prolixiorem esse oportere ad reddendum præmium, quàm ad infligendā pœnam, id in priuilegijs, quæ in exemplū nō uocātur, fortasse locum habet. In iure cōmuni longe secus est. Siquidē (uti superius demonstrauimus) nulli nocenti lex nō minatur pœnā: paucis benefactis premiū ostendit. Tum in maleficijs etiam conatū simplicē supplicio prosequitur, in benefactis semper exitum requirit. Nec mirū, nec iniquum, si lex est diligentior in eo negocio, ad quod unum est nata, atq; instituta, quàm in eo, in quo temporis ratione tanquam alienas sibi sumit partes. Ergo in utroq; cōmuniter spectat, ut causa sit idonea: deinde ut animus adsit, nō tantum casus. Hoc rursum interest, quod in benefactis nec causa idonea, nec animus idoneus satisfacit legi, nisi his accesserit euentus item idoneus. In malefactis, si quid nocendi animo tentes, non expenditur nec euentus, nec causa: sed ex animo factum tuum lex metitur. Sic enim iudicat tibi nihil ad scelus defuisse, præter fortunam: qua te subleuari, quod tandem ius sit? In euentu simul & causam datam & animū expendit. Si animum uitiosum comperit, nihil moratur causam, quàm sit idonea, putat animū & euentum ad pœnam cōmerendam sufficere.

ſufficere. Sin animo ſimplici data eſt cauſa mali idonea, & non cõſequitur euentus: lex quaſi cõniuet ad id, & nõ putat ad ſuam cognitionem magnopere pertinere. Sin euentus eſt cõſequutus, etiã ſi de animi uitio doceri nõ poteſt, tamen temeritatis & negligentiæ nomine pœnã irrogat: partim propter ſuſpectã dantis uoluntatem, partim ut hæc latebra peccantibus eripiatur, imprudẽs feci, diſcãtq; homines uel ſuo periculo cauere, quod alieno faciant periculo. Ergo qui prudens & ſciens, certam atq; euidentẽ noxæ cauſam dederit: cum perinde lex cenſet, quaſi facinus manu peregerit. Veluti ſi quis hoſtẽ opibus, copijsq; iuuerit, perinde eſt ac ſi ipſius arma contra ferat. Siquidẽ id ſuppeditauit, ſine quo bellum geri nõ poterat. Aut ſi quis inimicũ ſuum per dolum nauigio ſolutili imponendũ curet, ut naufragio intereat: aut in conclaue penſili teſtudine inducat, ut ruina opprimatur: aut iuxta lectulum ægroti, loco pharmaci uenenũ ponat, futurum ſperãs ut eo hauſto pereat. Tametſi non bibit ægrotus: tamẽ ueneficij poſtulari poteſt qui poſuit, propter uitioſam animi uolũtatem. Nam uehementer erat probabile id euenturum, quod ille moliebatur. Huic ſi detrahas nocendi uoluntatem, nihil illi cũ lege rei futurum eſt. Si detracta nocendi uoluntate, apponas euentum: non effugiet temeritatis crimẽ, niſi illum inculpata ignorantia abſoluerit. Porrò ſi in loco non ad id deſtinato, puta in uia publica, aut in fundo alieno, arcu temet exerceas: lex tecum non agit, niſi ſi quem occideris, aut uulneraris, aut ſi cui dãnum dederis. Cæterũ quod facis, tuo facis periculo. Quod ſi quid horum conſequutum eſt, cum lege tibi res eſt. Neque tibi tua patrocinabitur

imprudentia: quippe quæ culpa temeritatis non uacet. Siquidem in te fuerat præcauere, quod probabiliter poterat prætimeri. Vides quanto discrimine dißita sint, inter quæ tu nihil interesse dicebas. Primum nō statim imputatur ad præmiū, quod ad pœnam, idq; nō à malignitate legum latoris, sed partim ex ipsa rei natura proficiscitur, partim à legū officio. Deinde discernitur animus, causa data dijudicatur: spectatur euentus. Age nunc si libet, tuam causam, qua tuum facinus æstimari uis, expendamus. Finge te certam, ineuitabilē mortis causam tyrāno dedisse, sed imprudentē, nulla tibi sit præmij petitio. Quis enim insciens benemereri dicitur? Fortibus uiris præmia dātur, non fortunatis tantū. Nam euicimus iamdudum opinor, ne posthac affirmes te in hoc iugulasse filiū, ut pater sibi necem consciseret: quod euēturū ne uates quidē quisquàm præscire poterat, tu nec suspicari. Imò postea quàm rem plenā discriminis, fortunæ arbitrio cōmisisti, quia bene succeßit: hoc nomine lex te nō postulat: at idē si male euenisset, temeritatis pœnas eras debiturus. Neq; enim tibi succurreret inculpata ignorātia. Quid enim æque formidādū erat, quàm ne tyrannus, simulatq; occiso filio se peti insidijs persensisset, oīa tyrānidis mala in nos conduplicaret? Iam ut de animo res tibi cōstet, causam dedisti nō solū nō idoneam, uerū etiā periculosißimā reip. Vin hoc tibi argumēto euidentißimo demonstrari. Finge te quempiā è ciuibus uitio occidisse: tum extincti patrem id facere, quod modo fecit tyrānus. Vtrum tu duplici cædis crimine teneberis, an simplici: Simplici opinor. At uxor & mariti mortē imputabit, qui necato filio, seni causam mortis dederis: atque

his fermè

his fermè tuis argumentis utetur. Indulgētißime *filiū adamabat, in illum omnem familiæ curam reclinauerat, illo se oblectabat, atq; hæc de priuato sene cū fide dicet, quæ tu de tyrāno nimis dure (ne dicā ridicule) dicebas. Addet ea te sciſſe, præuidiſſe futurum, ut ille uitam fugeret orbatus filio, in quo uno omnia uitæ oblectamēta collocarat.* Non *tibi defuiſſe iugulādi senis uoluntatē, sed hoc tantū egiſſe, ut miserabilius sua dextra perimeretur, ut odium tuū plenius miseri patris malis exaturares.* Ideo *iuuenem necaſſes in hunc usum gladium in uulnere reliquiſſe.* Vides *quanto sunt hæc probabiliora in hoc, quàm in tuo negocio: & tamen negabis paternam necem ad te pertinere: atq; animi suſpicionē, causæ qualitate purgabis.* Negabis *causam idoneam fuiſſe, quur ille sibimet manus adferret.* Te *nec præscire, nec timere potuiſſe id, quod sit cōsequutū: quod rarum extet exemplū patris, ob filij necem ſponte fugiētis è uita. Alioqui futurū fuiſſe, ut & mater sibi fatum accerseret: quippe quā impotentius amare sit consentaneū, ac minus aduersum dolorem animi uiribus ualere.* Hæc *non dubitares tibi profutura, ad alterum crimen depellendum, & prodeſſent dubio procul. Atqui quod in maleficijs ualet, ne quid imputetur, id multo magis in hac causa ualet, ne quid acceptum feratur.* Ibi *te liberaret à uoluntatis suſpicione, quod causas parum idoneas dederis: hic ex causis multo minus idoneis propter perſonā tyranni, uideri uis non modo quod euenit, fuiſſe suſpicatus, uerūetiam certū præsciſſe.* Ibi *temeritatis postulari nō poteras, propterea quod tametsi uitio abs te data est causa, tamen idonea non sit ad id quod euenit.* Imò *ipsi tota res imputabitur,*

& legibus pœnas dabit, sepultura prohibitus: quod ciuitati citra causam idoneã, ciuem unum ademerit. Tibi non nisi unius filij mors imputabitur, etiã si mater quoq; & filiæ, & sorores, & tota tribus huius necem fuerit imitata. Hic poterat, *nisi feliciter euenisset: quippe ubi summum reip. periculum & uerteretur, & prætimeri probabiliter posset.* Venio *nunc ad quartũ illud præsidiũ iudices, quod iste tutißimũ, ac penè inexpugnabile iudicabat: unde ego illum ita deturbabo, ut nõ solum sit nõ habiturus, quo tyrannicidij & huius laudis arcem obtineat: uerum uix etiã latebrã inuenturus, ubi temeritatis ac maleficij pœnã effugiat, quo nimirũ intelligat, quàm nõ inimice, non curiose (ut aiebat) secum agã: ut quum poßim in crimen ac pœnã uocare, sat habeã ab honore nõ promerito secludere.* Ait *sibi deberi præmium, uel ob hoc uno nomine, quod iuuenẽ occiderit, iam plusquàm tyrãnum, tum tyrannidis paratum hæredem, etiamsi hunc euentũ dij nõ dedissent, ut senex ipse uitam abrumperet.* O *deploratã impudẽtiam.* Tu *tibi præmiũ peteres, si tyrãnum suæ furiæ non essent ultæ?* Dij *quid uis potius dederint, quàm istuc quod tu fingis. Sed tamẽ fingamus interim oratione, quandoquidẽ id tuto licet: tametsi ad solam mentionem inhorrescit animus.* Tu *ne, inquã, occiso filio, relicto sene uiuo, tyrannicidæ præmium peteres?* An *potius nec ipse superesses, qui poßis petere: nec esset resp. quæ dare posset?* Nam *tu aut exquisitis supplicijs exanimareris, aut in extremis Arcadis exul delitesceres: nos pro tyranno iam immanißimũ carnificem pateremur: & tuum caput ubicunq; terrarum latitares, diris imprecationibus deuoueremus, qui nos tua incogitantia,*

tantia, uel præcipiti magis lucri cupiditate in tantam malorum tempestatem cõiecisses. Sed re filius erat tyrannus (inquis) patri præter inane nomẽ nihil erat reliquũ. Quid ego audio? duos igitur hæc ciuitas tyrannos alebat? Nam de patre nemo unquàm dubitauit, quin tyrãni uocabulum mereretur. Quãdo autẽ antehac unquàm fando auditum est, duos una in ciuitate sedisse tyrãnos? id qđ magis etiam natura repudiat, quàm eodẽ in corpore gemina capita. In ijsdem aluearibus duo se reges pariter nõ ferunt. In armẽtis taurus tauro cedere cogitur. In ijsdem lustris nõ cõuenit duobus inter se leonibus: & tyrãnus (quo nullũ animal efferatius) parem in eadẽ urbe patitur? Non uides necessario fieri, ut è duobus, aut alter alterũ oppugnet, aut alter alteri cedat? Vtrũ tu fuisse mauis in patre, an in filio? Si iuuenis aduersus senem obtinebat tyrannidem, quid à Repub. præmium postulas? Tyrãni partes adiuuisti, non reip. Sin patri cessit: quid tandẽ illũ uocare potes, nisi tyranni uel præfectum, aut satellitẽ? Quãdoquidem seniori tyrãnicam appellationem ne tu quidem audes detrahere. Verum ut quoquo modo tyrãnidẽ omnem in adolescentẽ oratione deriuares: quàm multa tu quidẽ nõ ex re, sed pro causæ tuæ cõmoditate cõminiscebaris? Cæterum quàm in his confingendis decori, quod in personis situm est, nullã habuisti rationem? Sic enim (ut memini) inducebas in fabulam senem iam ætate mitem, & qui omnẽ tyrannidis acerbitatem ob senectam exuisset: non secus atq; mala, quæ natura acerba, tempore mitescunt, & in alium abeunt succũ. Porrò iuuenem ferocem, illo incolumi gerentem tyrannidem, iamq; patri uiuo succedẽtem. Priuatus paterfamilias

non fert filium se uiuo successorem: & tu uis istuc credi in tyrāno? Ille nō sinit ullū è liberis rem domesticā ex animi sui libidine moderari: & tyrānus sese ueluti abdicās imperio, negociū omne in adolescentē reiecerat? Non dubito, quin & ipse uideris, quàm dura sint ista, & quàm à cōmuni sensu abhorrētia. Verū quid faceres, nisi tales personas induxisses, exitū inuenire tragœdia tua nō poterat? Quæso te, an unquàm auditū est tyrānū ætate mitescere? Quādo tu desines ea quæ sunt priuatorū, quæ bonorū principum, tyrānis tribuere? Vt eodē igni cæra mollescit, limus durescit: ita ætate pleriq; reddūtur mitiores ac tēperātiores, tyrānus magis ac magis exasperatur. Vt tempus non nullis pomis amaritudinē adimit, ut uinis nōnullis acorem cōciliat: itidē tyrānis nō adimit sæuitiā ætas, sed exaggerat. Vis ipsißimā tyrānici ingenij tibi demonstrē imaginem? Spinam cogita, quæ quo magis senescit, eo pungit acrius. Echinos cogita, qui quo plus habēt ætatis, hoc testa sunt asperiore. Vulgaribus ingenijs fortasse nonnulla uitia senecta uel detrahit, uel certe mitigat, etiam si plura irritat, nōnulla parit. At tyrānorū mentibus ad scelus, ad crudelitatē natis, scelere & immanitate imbutis atq; educatis, præter uitiorū omniū incrementū adferre senecta qd potest? Nisi forte libidinē adimit? Quāquàm ista tyrānidis quantula tandē est portio? Sed esto fuerit sanè propter ætatem ad uoluptates segnior, uerū erat fastidiosior: unde fit, ut imbecillior sit ad coitum, ad raptum auidior. Fortasse pauciores huic execabantur ephebi, sed insigniores. Pauciores producebantur uirgines, sed exquisitiores. Quur non autem & plures? uidelicet quo senile fastidium

optione,

optione, & uarietate uinceret. Hoc ita esse, *quot ego tibi testes citare possem, qui quo nobiliores sunt, quo fortuna præstantiores habent liberos, hoc magis eis à flagitiosissimi senis cupiditate metuebāt. An tu putas unà cum uiribus senescere libidinē? Multo secus habet. Imò quantum ætas improborū hominū facultati detrahit, tantū adijcit cupiditati.* Quāquàm *tyrānicū animū his in rebus nō tam uoluptatis usus capit, quàm nostra delectat cōtumelia.* Vt *frigeat in sene tyrāno* Venus, *certe feruet uigetq́; malitia, sæuitia, nocēdi libido.* Postremo *totū illud uitiorū agmē, quæ propria tyrānorū sunt, cupiditas, rapacitas, improbitas, impudētia, impietas, iracūdia, uiolētia, impotentia, suspicio, fraus, perfidia, crudelitas, implacabilitas, immanitas periuriū.* (Quid *aūt oportet omnia cōmemorare nobis omnibus heu nimiū nota?) horū inquā nullum nō ætate fit acerbius, propterea quod iuuēta nōnunquā naturæ bonitate uincitur: præterea quędā mala nondū didicit: at senecta, si quid pudoris, si quid humanitatis, si quid melioris ingenij à natura insitū est, id omne multo ac diuturno flagitiorum usu penitus exuit, & prorsum in immanissimam quandā feram abijt.* Id *ita euenisse, iudices, in execratissimo illo sene, quid ego coner argumentis docere, quum sua cuiq; memoria abunde satis exemplū suppeditet?* Quod *si iuuenis sese gerebat insolentius, uidelicet patris abutēs imperio: num tu hūc continuo tyrāni nomine donabis?* Ergo *ex eadem tyrannide sexcentos tyrannos facile reddideris.* Nam *quis est omnino in tyranni familia, uel extremum mancipium, qui non ipse penè tyranno sit ferocior, uiolētior, sceleratior?* Filius, *inquit, emolumentis imperij potiebatur:*

tiebatur: patri præter nomen nihil cessit. Quasi uero non sit istuc omni tyrãnidi cõmune. Longe minima fructuum pars: qui solẽt ex tyrãnide capi, ad ipsum redeũt tyrãnũ. Quẽadmodũ in latrocinio fieri cõsueuit: prædæ cõmuniter in omnes distribuũtur, uel in eos potius quorum opera capiũtur. Alioqui nõ cohærebit cohors illa scelerata: nisi dux ille, quisquis fuerit, plus etiam permittat suis, quàm sibijpsi. Solũ nomen sibi proprie uendicat. Et in nullos est tyrãnus indulgẽtior, quàm in scelerum ministros: quippe quorum opera sentiat suum imperiũ cõtineri. Proinde sub unius umbra satelles omnis: omnis minister, familiaris, leno, Tyrãnidem quandã in ciues exercet. Ridicule fecero, si hoc quoq; coner argumẽtatione probare, iudices. Vidimus, sensimus, experti sumus, nisi forte tam diutinæ calamitatis memoriã, tam pauculi dies obliterauerũt. Neq; enim esset res usq; adeo misera tyrãnis, si unius modo foret toleranda uiolentia. Quot ferendi latrones, quot sacrilegi, quot ex extrema barbarie aduenæ, feris quàm hominibus similiores? Neq; desunt, qui se simulent apud tyrannum sceleribus suis gratiã promeritos esse, quo nimirũ hoc nomine metuãtur à ciuibus. Horum igitur unumquẽlibet tyrannum appellabis, & pro quolibet occiso tyrannicidæ præmiũ petes? Non in tantũ omnem exues pudorẽ opinor. Sed pater ætate fessus, omnem dominatũ in filium transtulerat, quicquid tyrannicum in urbe gerebatur, id iuuenis uiolentia committebatur. Sed istuc quantum absit ab imagine ueri, quis tam cæcus, ut non uideat? Quis tam obliuiosus, ut non possit experimento refellere? Ego tibi complures nominare satellites possum filio insolentiores. Ad

hæc, ue-

hæc, uerisimillimum est nullius insolentiam minus approbasse senem quàm filij, uel quod odit omnẽ tyrãnidis affectatorẽ omnis tyrãnus, uel quod intelligit ex illius facinoribus longe plus inuidiæ, odijq; sibi conflari (Callidißimi autem tyranni est, eatenus legitimũ imitari regnum, quatenus obtineri tyrannis poßit) uel quod pater etiam peßimus, tamen liberorũ nonnihil offenditur uitijs, & ad crudelitatis ministeria alienis quàm suis uti mauult. Quod si clam patre rapinas, raptus, atque id genus facinora designabat filius, profectò nõ tyrãnum agebat, sed insolẽtem satellitem. Sin approbante patre, quasiq; per illum exercente tyrannidẽ, utri tandem par erat imputari commissa, huic per quẽ gerebantur, an ei cuius autoritate arbitrioq; fiebant? Non arbitror obscurum, quin huic cui in manu erat, nutu ne fierent, uetare. Quid autem non agunt per alios tyranni? Nam ipsi quidẽ neq; pueros emasculãt, neq; uirgines abripiunt, neq; proscribũt, neq; bona diripiunt, neq; phana dispoliant, neq; hæreditatibus manũ inijciunt, neque compilant ærarium, neq; tormentis excruciãt, neq; quenquàm iugulant, neq; armis uicos expugnant, neq; incendunt uillas. Totum hunc tyrannicum ludum per ministros exercent. In unum tamen tyrannici nominis inuidia competit, in unum occidendum lex præmium instituit, in unum stringendi ferri ius facit, illos suæ cognitioni reseruat. Quorũ ut quisq; sua opera tyranno profuit, ita aliud atq; aliud uocabulum imponi potest, certe tyranni uocabulum nemini congruit, nisi uni illi, sub cuius ueluti clypeo, tota illa perniciosißimorũ hominum colluuies latitat. Arbitror uobis, iudices, sæpenumero auditũ esse, id quod eleganter

eleganter à doctißimis uiris est scriptum, tyrannis nõ longas modo, uerum etiã plurimas esse manus: plurimos oculos, eosq; acerrimos: plurimas aures, easq; longißimas. Omnino prodigiosum quoddam est animal tyrãnus, multoq; Titanibus illis Briareo & Encelado portentosius, cẽtenis capitibus, centenis linguis, cẽtenis manibus, pedibusq;. Quot enim habet scelerum ministros, totidem habere membra uidetur. Atque ut ex membris corpus, ita tyrannis ex huiusmodi cõstat ministris. Verum ut illud quod corpus appellatur nihil est aliud, quàm quiddam omnibus ex membris aggregatũ, ita in tyrãnide unum quippiã est, quod neq; pes sit, neq; manus, nec ullũ aliud membrũ, contineat autem uniuersa: at ita cõtineat, ut ab ijs poßit separari, idq; tyrãnus uocatur. Proinde exaggera quãtũlibet iuuenis insolentiã, uiolentiamq;, præfectum arcis uoces licebit, oculum nomines licebit, aut si mauis dextram: aut si ne id quidẽ satis, præcipuũ tyrãni caput dicas licebit: Tyrannum certe uocare nequaquàm potes. Vnum enim illud portentũ tyranni nomine censet, cuius autoritate tituloq; cuncta hæc membra uelut animantur: idq; unum forti ciui permittit occidere. Non uult te in oculũ aliquẽ inuolare: non sinit ut caput aliquod amputes, ne tale quiddam eueniat, quod de Lernæa hydra fabulantur poëtæ: ut pro uno capite resecto, duo pestilentiora subnascantur: pro uno excusso oculo, plures acriores succedant: pro una rescissa dextera, multæ robustiores subpullulent: unius uitæ te dominum, arbitrumq; constituit, qui sibi sit ausus tyrranni uindicare nomen: quo sublato futurum sit ut membra reliqua quasi destituta spiritu, emoriantur, aut certe sanẽtur.

At quid

At quid ego tecum iam accuratis argumẽtationibus ago? Possum illico tuis te uerbis reuincere, ac ueluti tuo te laqueo capere. Iuuenẽ paulo ante magnũ patris satellitẽ nominabas. Non inficiabere. Rursum alio loco dicebas omnẽ tyrãnidẽ occupasse filiũ: solius appellationis honorẽ cessisse. Qui cõuenit eundem & satellitem, & tyrãnum appellari? Tum si cesßit, nõ igitur usurpauit tyrãni nomen. Contractus autẽ uerbis aut rati sunt, aut rescindũtur. Lex hac tecum formula cõtraxit: si quis tyrannum occiderit, præmiũ ferat. Quid tu mihi iuuenis flagitia cõmemoras? Id te lex uoluit occidere, quodcunq; illud esset animal, quod tyrãnus diceretur. Magnũ (ut ipse fateris) satellitẽ occidisti, nõ tyrãnũ: quid tibi cũ lege rei est? At rẽ, inqs, legis sequutus sum, non syllabas: cum interfeci, qui caput erat tyrannidis, paratus hæres paterni dominatus: libertatem peperi, seruitutem sustuli, hoc lex sensit, huius rei autori præmium præstituit. Satellitem, inquam, occidisti, nihil moror quantũ, quàm grauẽ, quàm ferocẽ, quàm scelestum: satellitem tamẽ occidisti tyrãnidis, nõ caput: aut si caput, unum è pluribus. Sed hæc omnia tibi ex animi sententia largiamur: fuerit sanè res tota tyrãnidis filius: pater nihil nisi uocabulũ quoddã inane tyrãni: quẽadmodũ in fabulis habetur, Echo nympham, nil aliud quàm meram quandam fuisse uocem sine corpore. Qui tibi licuit in re tanta, à uerbis legis discedere? præsertim ita dilucidis, ut perspicuum magis nihil esse posßit, & commentitiam interpretationem domi tuæ natam in iudicium adferre? Ego iudices, nullum in Rempublicam exemplum perniciosius induci posse iudico, quàm si consuescant homines

calumnioſi à præſcripto legum recedere: & interpretamento, quod ad prætexendum facinus quiſq; ſuum maxime idoneum cōminiſci queat, id iudicibus obijcere. Quis autem unquàm meminit de legis ſententia queri ſolere: niſi quum in ſcripto quiddā apparet ambigue, obſcuréue dictum: aut quum ex uerbis & euētu abſurditas quæpiā extitit, eaq; manifeſta? In priore nō cuiuſuis cōmentum, ſed iuris prudentium reſponſa, ſed iudicum ſentētia recipi ſolet. In hoc poſteriore, neceßitas ipſa cōpellit aliquātiſper à legis uocibus deflectere: & æquitatē iuris potius, quàm uerba ſpectare. Duplex itaque periculum uidetis iudices: alterum ne ſuperſtitioſa cauillatione literarum legis ab eo quod lex ſpectauit, abducamur: alterum ne paßim à præſcripto diſcedendo, leges omneis & iudiciorū religionem ſubuertamus. Quorum illud quidem multo leuius eſt: propterea quod uix unquam accidat, ut legiſlator obſcure qd uoluerit, explicuerit: aut abſurdum quiddam exoriatur. Hoc multo periculoſißimum, pernicioſißimumq;. Etenim quæ tandem lex futura eſt, quam uerſutus calumniator, quo pœnam effugiat, non facile poßit aliquo commento ſubuertere? Neque quiſquam elabetur è iudicio ueſtro nocens, niſi qui ſit uſqueadeo nullius ingenij, ut ne friuolam quidem aliquam commentatiunculam queat inuenire. Atq; ut cuique commodum erit, aut animi libido feret: ita pro ſene iuuenem, pro Tyrāno ſatellitem, pro homicidio Tyrannicidium: & paßim aliud pro alio interpretabitur. Veſtra interim iudices religio, ueſtrum iuſiurandum, qua tandem ratione ſeruabitur: quibus nihil futurum eſt certi, quod in cognoſcendo ſequamini: uerum ambiguas, diuerſaſq;

ſasq́; litigatorum cõiecturas ſpectare neceſſum erit? Ergo *quum in omni cauſa maximopere cauendũ eſt, ne ſine grauiſsima ratione à legis præſcripto diſcedatur: tum in hac nõ periculoſum modo, uerum etiã abſurdiſsimũ: quũ legis uerbis nihil poßit eſſe dilucidius: ſententia nihil æquius: interpretamento quod præter legis mẽtem inducitur, nihil peſtilẽtius. An credimus legis huius autorẽ uſqueadeo infantem, & uerborum inopem fuiſſe, ut dicere non potuerit: qui quouis modo Tyrãnidem ſuſtulerit, huic præmium eſto, ſi modo iſthuc ſenſiſſet? Neq; uero fugit illum, totã Tyrannidem per ſatellites & præfectos exerceri ſolere, permultosq́; in his eſſe uel Tyrannis ipſis ſceleratiores: atq; ut ita dixerim, Tyrãnicos magis, & omnino ſupplicio digniores: niſi & omnium omnia miniſtrorum ſcelera Tyrãno imputarẽtur. In unum tamen illum, qui hoc nomine cenſetur, tibi ferro graſſandi facultas data eſt. In reliquos non tibi permittitur idem: nõ quod illos uita dignos iudicet lex, ſed quod unius cæde totam Tyrannidem tolli uelit, nõ multorum cæde reddi duriorem. Tuum erat legi ſimpliciter parere: neq; eius uerba quaſi plumbeã quandã regulam ad tuum facinus accommodare, uerum ad illius præſcriptum factorum tuorum rationem inſtituere. Præſertim in hoc exemplo, quo non aliud poteſt admitti peſtilentius, ut ex legis arbitraria interpretatione, quem uelis interficiendi tibi pro tua libidine licentiam ſumas. Non illud hoc ſpectandum, iudices, quàm inuiſus reipu. ſit, qui occiſus eſt, quàm maiore etiam ſupplicio dignus: uerum id etiam atque etiam perpẽdere oportet, exemplum præter leges iugulandi homines, ſemel in ciuitatem receptum,*

s ſemel

semel uestris sententijs approbatum, deniq; præmio compensatum, quo tandē licentiæ sit processurum. Quod iste sibi in tyrānı filium licere uoluit, hoc alius sibi uolet in ditißimum quenq; ciuium licere. Quisquis pauper à locuplete contumelia afficietur, protinus tyrannum eum appellabit, & ueneno aut ferro adorietur. Postremo si cui magistratus nō placebit, si cui iudex erit inuisus, non dubitabit è medio tollere. Porrò ad facinoris defensionē, Sophistam quempiam aut sycophantam consulet (si ipse ingenio stupidiore fuerit) & nouā legis interpretationē uobis adducet: dicet nil aliud sensisse legislatorē, quàm ut huiusmodi ciuium genus non nomine, sed re tyrannidem agentium, ferro, igni, ueneno tollatur è medio. Atque ita breui futurum est, ut quod in uno factum semel & probauimus, & gauisi sumus: id in multis sæpius & doleamus, & improbemus. Credite mihi, nō mediocre discrimen, neq; cōuenienter accipiendū, ut titulo reperto, priuatus hominē indēnatum interficiat. Id ita esse facile liquebit, siquidem animaduertimus, nihil omnium esse, quod lex parcius, circūspectiusq; permiserit. Etenim (si memini) tribus duntaxat tēporibus lex indulsit, ut quis citra iudicium hominem occidat. Primum adulterum, sed in uxore deprehēsum: id quod intemperanti & insuperabili mariti dolori donatum est. At ita si corpus utrūq; pariter interimat, si argumētis idoneis deprehensum fuisse doceat. Deinde in ui depellēda. At ita si demonstres te mortem effugere nequijsse, nisi mortem intulisses: id lex ita interpretatur, quasi sese tueri potius sit isthuc, quàm alium occidere. Vterq; tamē facti sui rationem reddere compellitur, statim sese prodere, nec

expectare donec in ius trahatur: atq; (ut ita dicã) ultro semet reũ facere cogitur. Quod si oĩa cõstabunt argumẽta: ita demum à lege dimittitur, ut uenia, nõ laude dignus esse uideatur. Postremo *in tyrannicidio: ubi propter periculi suscepti magnitudinem lex præmiũ quoq; proponit: at ita si eum quẽ tibi lex isto uelut insigni tyrãnici noĩs denotauit, fortiter occideris: nõ si scelestũ alio scelere sustuleris: neque patietur te ius occidẽdi permissum, latius quàm ad unicũ tyrãni caput trahere, nisi si quis obsistat, ut p illius necẽ tibi necesse sit ad illũ penetrare.* Iamq; *hoc factũ tuũ secunda illa ratione defenditur.* Huic *tertio generi fortasse proxima uideatur: hostẽ in bello feriẽdi facultas: quã tuæ tamẽ libidini lex nõ permisit.* Nisi *palàm hostis sit declaratus, nisi in imperatoris uerba iuraris, nisi ille aciẽ eduxerit, nisi signa canere iusserit, tibi fraudi futurũ est, hostẽ interfecisse.* Tu *dicturus es:* Hostem *occidi, nã plus quàm hostilia faciebat, nomen hostis tantũ aberat, re hostẽ agebat.* Lex *respondebit, suarum partium fuisse, hostem declarare, ac tuo fortasse scelere fruetur: uerũ ne serpat exẽplum, pœnas de te sumet.* Quid *autem aliud abs te factum est?* Vnum *tibi lex nominatim designauerat: tu illius uocabulum tuapte autoritate in alium transfers, quod nisi in unum non potest competere: neq; traduci debet ab eo cui lex attribuerit, ne tibi fas sit aliquando quem uoles magistratum, quem uoles iudicem, quem uoles ciuem, tyrannum appellare.* Neq; *uero sine grauißimis causis lex tot uinculis astrinxit hanc in uitam alterius licẽtiam.* Per*pendit nihil maius eripi cuiquàm posse, quã uitã: uidit in extinctũ facile uarias causas confingi etiam impune posse,*

s 2 quando-

quandoquidē ille nō sit refutaturus, qui iacet. Vidit quàm multis titulis suum quisq; dolorē posset prætexere, si post occisum hominē ulla causa recipiatur, præter eas quæ legibus sint expressæ. Quid quod grauatim sibi quoq; lex permisisse uidetur, ut homini uitā eripiat: quàm cōperta, quàm multa requirit argumēta, quàm multa concedit reo, quàm maligne agit cum actore, quem nō nisi suo periculo uult accusare: quātū spacij largitur ei qui defertur: quàm liberam iudicum reiectionem. Quātum igitur à mente legis abesse putas, ut cuilibet permittat, uel pro suo priuato dolore, uel domestica iuris interpretatione, hoc est, subuersione, in cuiusquàm uitā grassari? Neq; ad rem pertinet, quātum criminum aceruum exaggeres, quantumuis etiam uerorum addo notorum: dicas parricidam, sacrilegum, incestum, proditorem, peculatorē, ueneficum interfeci. Tyrānum lex iubet occidi: atq; hic unus multis tyrānis erat sceleratior, pestilentiorq; ciuitati. Ad ista tā multa crimina lex tibi uerbo respondebit. Nihil moror quàm fuerit scelerosus, qui perijt: in unum tyrānū tibi ius fecerā occidendi, in reliquos in ius trahendi. Si detulisses: auditus, reuictus, dānatus à me palàm pœnas dedisset, omniq; reipub. salubri exemplo fuisses. Nūc tu priuata libidine interficiēs, pro saluberrimo exēplo, perniciosißimū in ciuitatem induxisti, & legum instaurationē, à legis uiolatione auspicaris: hoc est, malis malo mederi studes. An me clam esse putas, quàm multi sint in hac turba uita indigni, morte dignißimi? At eos meæ cognitioni, non tuis manibus seruo: sunt fora, sunt tribunalia, sunt iudices, sunt carceres, secures, carnifices. Qur tu mihi præire conaris? qur nullo mandante

mandante magiſtratũ occupas? & dum tyrãnicida uideri uis, tyrannum imitaris? Nam quo alio nomine tantopere mihi eſt inuiſus ille, niſi qd' mihi parere recuſat, & præire conatur? Ei demũ ferrum tractare licebit, cuius manibus ego permiſero. Si iuuenẽ occidiſſes, quod nõ alia patuiſſet ad tyrannũ uia, darem ueniã neceßitati: nunc occidiſti, nõ obſiſtentẽ, nõ auxiliũ ferentem patri, ſed patris opem implorantem. Huius unius cæde cõtentus diſceßiſti, tyrãnũ nec impetiſti, in quem unum tibi ius feceram. Meum erat expendere, utrum ex uſu reipub. fuerit, an iuuenis occideretur: màluerã illũ exquiſitioribus excruciatũ ſupplicijs, exemplũ omnibus ædere. Neq; hæc dico iudices, quaſi parum gaudeã pariter cum patre ſublatũ filiũ: utinã eadem opera ſimul oẽs ſint oppreßi, quibuſcunq; tyrannus placet. Sed quis prohibet, ſimul & gaudere, quod deorum bonitas nobis hanc rem bene uerterit, & tamen non committere, ut huius temeritas, ſi iudicio comprobetur, in legem atq; in exemplũ trahatur? Nec de iuuenis iniuria uindicanda nunc agitur, ſed de legis uiolatæ maieſtate. Non enim par eſt, ut cuiquàm perſonæ præter ius extincti odiũ in ſcelere ſuffragetur. Neque tam ſpectandũ in quẽ cõmiſſum ſit facinus, quàm quo exẽplo cõmiſſum. Alioqui quur non eadem opera, fas ſit in tyrãni nepotes, pellacas, pueros, uxores, liberos, lenones graſſari? Bonam tyrannidis partem uxor ſæpenumero ſuggerit. Ad ſummã immanitatẽ nonnunquam libertus aliquis, aut uernula inſtigat: quur non & hos iugulas, ſi tibi ius eſt æſtimatione priuata meritorum ciuem iugulare? Quid quod eſt aliquid tyranno nocentius, in quod tamen haud quaquàm tibi ius ſit occi-

 dendi,

dendi. Finge esse qui totam hanc urbem, templa, domos, curiam conatus sit incendere, imò qui iam cõpluribus locis ignem subiecerit, sed incendiũ subito exorto imbri restinctum, autorem nõ obscurũ, uerum abditũ latitare. Eum forte fortuna repertũ, manu tua trucidas. Num lex tuum factum approbabit? Non opinor. Atqui tyranno ille quãto erat nocencior? Tanto nimirũ, quanto est atrocius ciuitatem semel funditus euertere, quàm expilare: ciues uniuersos uno igni finire, quàm in pauca quædã sæuire capita. Et tamẽ in unum tyrãnum stringẽdi ferri potestas priuatim permittitur. Illũ deferendi modo ius habes? Hic in re tam aperta legis mẽtem calũniari, & nouo interpretamento tuum facinus palliare: quid tandem aliud est, quàm legum autoritatem euertere, atq; id per cuniculos quosdã agere, quod tyrannus palàm ac ui facere cõsueuit? In recipienda lege fas est populo causam, æquitatemq; legis excutere. Cæterum receptæ, & longo iam usu cõprobatæ, simpliciter oportet obtẽperare. Neq; enim existimandum est maiores illos nostros uiros, sine cõtrouersia sapiẽtissimos, ita sine grauissimis rationibus instituisse, ut priuatim interficiendi tyrãni facultas unico capite finiretur. Primũ ad iugulandi licentiã, fenestram aperiendã ciuibus nõ putauerunt: deinde perspiciebant Tyrãnidem fatale quoddã esse Reip. malum, quod minore noxa tolerarettur, quàm male exagitaretur: neque posse semel tolli, nisi Tyranni ipsius cæde. Quo submoto, uidelicet qui legibus imperabat, non parebat: iam nihil opus esse priuata audacia, nimirum illis in Reip. administrationẽ uindicatis. Quod si Tyrãnus in ius uocari potuisset, ne hũc quidẽ tuæ dextræ

arbitrio

arbitrio permisissent. Videbãt & illud: Tyrãnidẽ nõnullam habere monarchiæ legitimæ speciem: hoc tantum interesse, quod in monarchia populus regi paret, rex legibus: in Tyrannide omnia unius libidini subiecta sunt. Rex *publicã spectat utilitatem, Tyrãnus priuatim suam: unde publicitus expedit, ut Tyrãno ueluti principi legitimo ciuitas pareat, donec idoneus aliquis uindex extiterit, qui legum autoritatẽ in pristinũ statum restituat, atq; id unius (si fieri potest) capitis iactura.* Nam *hac moderatione in fatalibus illis pestibus, quæ totum* Reip. *quasi corpus corripiunt, legum prudẽtia consueuit uti: ut exemplo magis, quàm admissi talione morbo medeatur: ne dum ciuitatẽ sanare studet, magnam ciuitatis partem interimat.* Hinc *est quod in seditionibus publicis nõ nisi in ipsos autores consueuit animaduerti, reliquis quos tempestas illa cõmouerat, dari uenia: aut uix etiã dari uenia, q in publico* Reip. *tumultu quietem egissent.* Quæ *potest aũt pestis esse fatalior, quàm Tyrãnis?* Quæ *sese latius in ciuitatis membra diffundit?* Quota *quæq; urbis pars ab hoc uicio syncera potest esse?* Omitto *iam quicqd est ambitiosorũ, ære alieno obstrictorũ, scelere contaminatorum, barbarorũ (nam hæc tota sentina hominum Tyrannide gaudet, ut in qua nullis maiora, quàm sceleratis sint præmia) bonos etiã ciues hoc malum inuoluit, dum uel timẽt fortunis suis, uel rectum iudicant seruire tempori.* In *hoc itaq; rerum statu leges non extinctæ, sed oppressæ modo, cautim & circumspicienter agunt, intelligunt hoc ulcus citra summã ciuitatis perniciẽ exasperari non posse, unius capitis dispẽdio cõmode sanari posse.* Quare *docto cuipiam medico præ-*

 mium

mium ostendunt, digito demonstrant, quod membrũ secari uelint, quibus abstineri. Caput indicarunt illæ, tu dextrã secuisti. Illæ Tyrãnum, *tu* Tyranni *satellitem occidisti.* Quo *præmio dignus?* Nempe *eo, quo qui morbo inscite exagitato, totum hominẽ in extremum uitæ discrimen adducat, quo qui hominẽ legibus uetantibus occidat.* Neque *ego nunc te cædis reum ago, aget alius fortaßis, cuicunq; lubitum erit: uerũ illud modo cõsilium fuit, ostendere tibi quàm insignitæ sit impudentiæ in ea causa, tam eximiã tibi uendicare laudẽ, tam egregia poscere præmia, in qua nequeas obtinere, si modo tecũ exactius, ac seuerius agatur, ut graueis pœnas effugias.* I *nunc & curiosum me uoca: qui tã cãdide, tamq; ciuiliter tecũ agã: ut quũ te poßim in graue discrimẽ uocare, sat habeã legis &* Reipu. *causam defendere, ne circũuẽta præmiũ dare cogatur ei, qui nihil boni sit promeritus.* Id *quod non iudicibus modo (quibus isthuc iamdudum liquere puto) uerum tibi etiã ipsi cupio persuadere: & facturũ me cõfido, si modo tãtisper animũ poßis attendere.* Vin *igitur, ut quemadmodũ tu faciebas, itidem & nos summatim totam causam ob oculos reuocemus? dispiciamusq; quàm multa tuo in facto desiderẽtur ad id, ut legi satisfeceris: & quantum tu sis hallucinatus, quũ multa diceres etiã superesse?* Tria *quedã requirit lex, & ita requirit: ut si quodlibet horum desit, aut pœnã te, aut certe nihil gratiæ debere se credat.* Quorum *ego nõ unũ aliquod, sed unumquodq; deesse docebo.* Quod *si facio: utrum æquo animo cedes præmio, an impudenter petere persistes?* Ergo *rem accipe.* Nisi *tria hæc tibi cõstiterint, nõ est quod* Tyrannicidæ *præmiũ petas.* Animus, *uia, & effectus.*

effectus. Animus duo quedā complectitur, uel quid ſperaris, uel quid propoſueris. Nam ſi Tyrānū per imprudentiam occidiſſes: ſi præter propoſitum, nō magis profecto præmium tibi debeatur, quàm ſi quis Tyranno amiciſsimus idē feciſſet, nam idē potuit accidere. Tu porrò quid propoſiti in arcem attuleris, ipſe uideris, ita demum legi perſuaſum erit, te uoluiſſe occidere Tyrānum, ſi occideris. Non occidiſti, atq; id etiā quū tibi in manu fuerit (ut ais) ſi libuiſſet interficere. Lex negat ſua referre, utrum Tyrānicidij propoſitum in arcem nō attuleris, an allatū repēte mutaris. Iam quid ſperaris excutiamus. Quāquàm iſthuc leges nō ita ualde curioſe penſiculātur: ſed tamen in tam abſoluto facinore partes omneis conſtare oportet. Quid enim ſi Tyrānum interfeciſſes, quo Tyrānidē ipſe occupares, utrum præmium ſperares? an ſupplicium metueres? Quid ſi quo priuatum animi tui dolorem ulciſcereris, Tyrānum occidiſſes, atq; id eſſet palàm, num præmium auderes poſcere? Quid, ſi latrones Tyrānum forte fortuna obuium obtruncaſſent, num ad hūc honorē aſpirarēt? Quid ſiquis Tyrāno priuatim infenſus, magna te pecunia cōduxiſſet, quo ei Tyrāno uenenum dares, dediſſesq;, num, quæſo, tyrānicidæ præmiū poſtulares? Ego hic tecū nō ago cōiecturis: nihil dico in uitā tuā, quæ quidem obſcurior eſt, quàm ut tu alioqui tā glorioſus quicquàm de ea auſus fueris dicere: illud unū affirmare nō dubitem, qui Tyrānū quū tuto licuerit, nō occidit, planè noluit occidere. Qui eū occiderit, cuius mors extremū exitiū Reip. uideretur allatura, potius quàm ullā cōmoditatē: is aut priuatim dolorē ulciſci uoluit, nō libertatem publicam uindicare,

 care,

care, aut emolumentum suū sequutus est Reipu. periculo, non suo periculo Reip. studuit prodesse. Postremo nō potest nisi gloriæ ieiunio adductus uideri, qui tam insolenter se iactat. Non potest nō uideri lucrū sequutus, qui tā improbe præmiū flagitat. An nō uides igitur quātopere hac parte à tota legis mente dissentias? quem illa tuæ uitæ periculo sua causa uoluit occidere, eum tu non solum uolens præteristi, uerumetiā periculose in Remp. irritasti: quem sua causa noluit occidi, cū tu maximo nostro periculo tui compēdij, aut animi fortasse gratia iugulasti. Sed finge te animum Tyrannicida dignum ad facinus attulisse, lucri perinde ut uitæ contemptorē, magni tamen refert, qua ratione Tyrānidē tollere aggrediaris. Iam enim omnia tibi ex animi tui libidine largior, quæ tamē nemo alius tibi cōcessurus est. Te in filio iugulasse patrem, in non Tyranno Tyrannum. Largior isthuc Delium aliquem tibi prædixisse, ut certum præscire potueris, quod ipse etiā uix diuinare Delius potuerit. Licuisse tibi patrem occidere, si libuisset, uerū hoc pœnæ genus tibi magis placuisse. Sustuleris sanè Tyrānidē, idq; noua quadā & inusitata ratione. Vides quàm multa tibi dono. Tamē obsistam tibi, nec sinā ferre præmiū, propterea quod ea uia sustuleris, quæ legi nō probatur, quæ nō expediat moribus ciuitatis, quæ nō sit forti uiro digna. Age quid si Tyrāni filiū infantem in cunis iugulasses, & rursum adfuisset Delius ille, per quē certū præscire posses fore, ut necato puero, pater sibi mortē accerseret, atq; id euenisset, utrū te tanquā Tyrānicidā suspiceret Respu. an potius tanquā immanē & ferū hominē execraretur, qui in eam sæuieris ætatē, cui etiā ab

hoste

hoste armato parcitur, quæ leonibus etiã uiſcerãda uideatur? Quid ergo? Vtetur tuo maleficio Reſp. cæterũ exẽplum haudquaquam probabit. Quid ſi Tyrãni uxorem, quam ille miſere deamaret, per uim cõſtupraſſes, atq; ille eius impatiens contumeliæ, fugerit è uita: utrum Tyrãnicidij laudem flagitabis, an raptus & adulterij ſupplicium potius formidabis? Res obſcura non eſt. Conferam tuo facto propiora. Quid ſi Tyrãni medicus quum eſſes, ueneno ægrotanti dato, illum ſuſtuliſſes, utrum ut ueneficum oderit te Reſpub. an ut uirum fortem admirabitur? Tyrãnum ſublatum gaudebit, facti rationem, modumq; deteſtabitur. Quid ſi quum te Tyrãnus familiariter uteretur, tu in conuiuio prætextu neceſsitudinis uenenum porrigeres? Deniq; ſi per magicas imagines, ac maleficas quaſdã deuotiones Tyranno uitam ademiſſes: utrum à lege præmium, an pœnam expectares? Atqui Tyrannidem utcunque ſuſtuliſti. Euentu gaudet lex. Verum exemplum tam pernicioſum in Rempub. non recipit: ut conſueſcant ciues ſcelus ulciſci ſcelere, patrem in filio iugulare. Vides quantum momenti ſit in modo, uiáq;, ut factum tuum approbetur? Quod lex permittit ut fiat: non ſtatim permittit, ut id uia qualibet efficias. Adulterum ferro occidere licet: ueneno aut incantamentis non licet. Quur ita? Quia peſtilens exemplum omnino tractare uenena. Nec id ulla cauſa quantũuis honeſta, ſinit in ciuitatem irrepere. Quid quod ne hoſtem quidem ueneno, aut malis artibus interficere fas eſt? Nam nuſquàm non improbat maleficia lex: & ueneno tincta tela etiam in bellis interdicta ſunt. Quod ſi modus facti ſuperatur in his, in quibus nullũ

petitur

petitur præmiũ, quãto magis id fiet in his, in quibus summũ petitur. Lex triũphũ statuit ei, qui certũ hostiũ numerum fuderit. Fuderit aliquis nõ acie, sed aquis & pabulo ueneno tinctis. Vtrũ ciues hunc æquis oculis spectare poterũt triũphantẽ, an potius sicuti ueneficũ oderint, auersabũtur, execrabũtur? Quid quod priuatis etiã in rebus uia, modusq; perpẽditur: quo magis idẽ oportebit, tum in publico, tum in splendidißimo facinore, ut à quo conueniat omnẽ sceleris suspicionẽ abesse? Age illud tecum reputa, si medico mercedẽ pactus esses, quo te morbo leuaret, atque ille nõ pharmacis, sed maleficijs & incãtamentis morbum exemisset, utrũ præmiũ dabis, an magis hominẽ in ius trahes? iniuriæ malis artibus datæ reum ages? Clamabit ille, morbo te leuaui, qua uia quid isthuc tua refert? Hoc tantũ spectabas, ut morbo liber esses, ei rei merces est promissa. Ingratum te uocabit, qui nisi sua opera, ne esses quidem, qui præmiũ negare posses. Tu protinus respondebis, opinor, medico te præmium esse pollicitum, non mago, neq; debere quicquàm, nisi rem malã ei, qui beneficiũ male dederit. Quãquàm ne dedisse quidẽ uidetur, qui malũ malo tollit. Id enim mutare est incõmodum, nõ amouere. Dices enim animo nocitũ, dũ corpori subuenitur. Atq; istã litem uinces, etiã iniquo iudice. Atqui eadẽ, aut melior etiã, & uincibilior est tecũ causa legi, quàm quæ tibi futura fuerat cũ medico. Nã ibi de priuata mercedula disceptaretur, hic de publico honore. Ibi falsus est unus, hic legi fraus facta, p quã cautũ oportuit, ne quisquã ciuiũ circũueniatur. Ibi salus data, certa quidẽ & efficaci, sed suspecta & improbata uia: hic nefario scelere (quur enim non sic appellatur

homici=

homicidium, quo in ciuem cõtra legem admissum sit?) nõ libertas restituta, sed in extremũ discrimen adducta Resp. quandoquidem tuum factum perinde habet, ac si medicus quispiã ad curam mercede cõductus, uenenum pro remedio ministret: quod tamẽ ægrotanti (ita ut nõ raro consueuit accidere) per occasionem morbum adimat. Qui reualuit, suis fatis acceptũ feret quod uiuat, tibi mortẽ, tametsi uitarit, imputabit. Neq; sua referre putabit, utrum imperitia, an perperam, ac studiose pro pharmaco uenenũ porrexeris, propterea quod tui fuerat officij, aut nõ suscipere negociũ: aut fidem simul, & artem, & industriã, ac diligentiam: & quicquid à probato artifice solet requiri, ad curam adferre. Sed age finimus adhuc possidere te, quod dudum sumus largiti: ut planè ista uia Tyrannum occideris, citra ullum Reipu. discrimen. Lex non approbabit facinus tuum: nisi non tantum à crimine, uerumetiam ab omni criminis specie procul abfuerit, ne uidelicet ea quæ in hoc potissimum adhibita est in ciuitatem, ut maleficium omne secludat: incolumitatem suam quam conueniebat, aut Deo cuipiam, aut certe Dijs simillimo homini acceptam referri, sceleri debere dicatur. Non approbabit, inquam, nisi Tyrannum ipsum quem nominatim indicauit ipsa, quaq; permittit uia sustuleris: ne per rimam istam periculosum exemplum in Remp. irrepat. Postremo nisi ferro, non clancularijs ac maleficis artibus: nisi uirtute, nisi manu, nisi uitæ tuæ manifesto contemptu Tyrannum trucidaris. Neque enim huc tantum spectat lex, ut Tyrannus in præsens submoueatur: uerum illud multo magis respicit: ut omnes mortales intelligant in ea ciuitate uiros

esse for-

esse fortes, qui non uereantur uitæ suæ dispēdio, patriæ cō modis cōsulere: ac præclari exemplo facinoris, omnes etiā in posterum ab affectatione Tyrānidis deterreātur: cum uideāt in ea ciuitate nullū esse Tyrānis satis tutum præsidium: quādoquidem illud nemo nescit, qui uitæ suæ sit cōtemptor, eum esse alienæ uitæ dominū. Nam quod omnino satellitium, quæ excubiæ, qui parietes, quæ arx, quæ arma aduersus huiusmodi animū Tyranni caput defendant: qui patriæ libertatē sua uita bene credat emi? Postremo autē: ut maxime tibi constet animus, ut constet uia, id quod est totius negocij caput, non effecisti. Tantum enim abes ut Tyrannū occideris: ut quātum in te fuit, Tyrannidē maiorem in modum auxeris, interfecto Tyranni filio. Quid autem refert, malitia, an stultitia Remp. in discrimen adduxeris? Nā illo quod uulgo dicunt nihil uerius. Intempestiuam beneuolentiam nihil à simultate differre. Tantum abest ut occideris Tyrannum: ut ne suspicari quidem potueris id euenturū, ut ipse semet occideret. Sed iuuenē occidisti patre insolentiorē: quid tū postea? si patri & huius scelera lex imputat? Magnū proinde Tyranni satellitem, nō Tyrannū occidisti. Sed paratū Tyrannidis hæredem occidisti: in Tyrannidē succedit, qui prior, qui potior est in occupādo. Verū esto sanè, certum hæredem sustuleris: igitur qui Tyrānus erat futurus, interemisti. Atqui quod futurū est, id nondū est. Porrò lex eum qui iam Tyrannus sit, tolli debet: non quē aliquādo futurum diuines. An qui statuam ex pacto debeat, & rudē truncū præstiterit, fidē persoluisse uideatur? Non arbitrabor. Vbi nūc igitur sunt illa tā multa, quæ tibi ad præmiū postulandū supererant?

Vides

Vides quàm ne unum quidē omnium tibi cōstet, quorum nihil oportebat deesse. Volui, inquis: id demum uoluisse te lex credit, quod effeceris. Postea è re nata propositum est cōmutatum. Hoc igitur præmij tibi debetur, quod ei, qui in Olympijs medio ē cursu, relicta meta, ad carceres reflectit habenas. At periclitatus es. Proinde id laudis auferes, quod is q sudauit in Olympijs, nec uicit. Sed occidisti deniq;: uerum eum, quem neq; lex permittebat arbitrio tuo, neque ex usu publico fuerat occidi. At bene uertit ciuitati quod fecisti. Numini igitur gratia debetur, tali, qualem Palladē Atticis fuisse ferūt: de qua prouerbiū extat, quod Atheniensium male consulta, in bonum exitum uertere cō sueuit. Non tu leges seruasti, sed sustulisti: nō libertatē restituisti, sed numen aliquod huic urbi propitiū, quod euentum tuæ temeritati debitum, sua cōmoditate à nobis auertit, quod tuam stultitiam nobis uertit in occasionem restituendæ libertatis. Non ego ingratū erga te populū cōstituo, imò tu populum ingratum in Deos reddere laboras: quem quū semel in periculum uocaris, ne pro simplici Tyrannide duplicatam pateretur: nunc rursum in discrimen trahere conaris, ne ab iratis superis in pristinam seruitutem, aut grauius aliquod infortuniū retrudatur. Quid tu te fucis & phaleratis dictis in alienum meritum insinuas? Quid tibi in eo negocio laudē uniuersam uēdicas: ex quo præter pœnā temeritatis, nihil ad te redire merito poßit? Si Reip. si iudicibus probare potes animū tuū tyrānicida dignum, qui nullum periculū uitæ Reip. causa recusarit: si facinus nō scelere, nō pernicioso exemplo, sed legitima uia peregisti, si fortuna tuis egregijs conatibus bene expetitū

dedit

dedit euentum: aude tyrãnicidã te uocare: aude pulcherrimum, ac penè diuinum munus à Reip. poſcere: aude nobis ſeruatas leges, reſtitutã ciuitatẽ: aude templa, aras, focos, fortunas omneis, tutos pueros, inuiolatas uirgines, impolluta matrimonia, deniq; hoc ipſum quod hic lege & apud iudices agimus, exprobrare: aude mihi minari, quod obſtiterim: aude ciuitatem ingratitudinis inſimulare, niſi laudem promeritã perſoluerit: aude iudices, uel iniquos, uel corruptos clamitare, niſi ſuis ſentẽtijs præmiũ tibi decreuerint. Contra: ſi ſuſpectum quid uolueris, ſi periculoſum, ſi cõtra leges, ſi cum ſcelere cõiunctũ quod feceris: ſit pudor, ac deſine tandẽ improbe præmium flagitare, quod nulla ratione promerueris: pœnã, ſi ſapis, incipe deprecari. Iſthuc fortaßis ab æquitate iudicũ, à ciuitate deorũ munere læta, queas impetrare. Neq; enim putes unum me te à præmio deterrere. Imaginare iſthac in cauſa pariter & leges, & Rempu. & Deos tibi aduerſari. Puta leges his tecũ uerbis agere: Si nos uere reſtitutas uideri uis, ſine noſtrã autoritatẽ primũ in hac tua cauſa ualere. Longe plus laudis ex hoc iudicio referes: ſi nobis ceſſeris: ſi parueris: ſi tuam cupiditatem noſtro ſubmiſeris arbitrio: ſi primum exemplũ in te ciuibus ædideris, reuixiſſe nos: ſi monſtraris ciuitati iam non ex ſceleratorum libidine, ſed ex noſtro præſcripto cuiq; uiuẽdũ eſſe. Atq; altera ex parte Remp. hac tecũ oratione uti puta. Si ciuem bonum mihi præſtare ſtudes, noli hãc ſtultitiæ notam mihi inurere: ut in poſterũ re cognita, dicar ebrietate quadã gaudiorũ ei præmiũ decreuiſſe, cui pœna magis deberetur: noli mihi Deos, quos uix deniq; tam diutinis uotis, tot ſacris, tot precibus,

tot meis

tot meis malis placaui, cõmoui, propitios reddidi, denuo per ingratitudinem iratos atque infensos reddere. Sine ut mihi per te liceat, saltem illorum beneficio frui. Quod si te neq; leges, neq; Resp. *cõmouet: certe* Deorum *oratio-nem uereri debes, quos ita tecum agere putato. Quid tu te in nostræ laudis possessionẽ ingeris? Quid honori nostro inuides? Quur non sinis nos in hanc ciuitatẽ perpetuò be-nignos esse? Quur tu ipse tam ingratus existis? Ciuitas hæc semel mihi restitutam libertatẽ debet, tu bis debes, cõmo-ditati nostræ: & quod* Rempub. *seruauimus, cuius tu pars es, & quod commoditate nostra tuam periculosam stulti-tiam, uel scelus potius in maximã felicitatem uerterimus.* Etenim *nisi nos dextri, propitijq; adfuissemus, quid aliud tu quàm perieras, & per te* Resp. *Quod si planè contẽ-dis, ut præmium aliquod feras, abunde magnũ præmium à nobis persolutum est, quod per nos res à te male instituta, bene uerterit.* A *legibus merito maior relata gratia, si no-stræ prosperitatis respectu, temeritatis simul & sceleris ueniam condonarint.* A *ciuitate satis amplam laudẽ feres, si ea patiatur, ut in restitutæ libertatis historia tuũ quoq; nomen admisceatur. Hac laudis parte cõtentus desine no-bis debitum uelle præripere, ciuitati munus nostrum eri-pere, legibus autoritatem adimere. Sed finem facio, nimi-rum extillata iam aqua. Quod superest nunc, uestræ par-tes sunt iudices statuere, utrum secundum leges, secundum* Deos, *secundum* Remp. *sententiam dicere, an secundum hunc gloriosum ostentatorem pronunciare uelitis.* Vtrum *hanc urbis felicitatem huius temeritati, huius sceleri acce-ptam ferre malitis, sæpius exprobrandam, & breui for-*

taßis à superis iratis (id quod abominor) auferendã: an in Deos quibus sine controuersia tota debetur, referre, eorundem pietate seruandam, augendam, beneq́; fortunandam. Vtrum magis ex usu sit, ut primo hoc iudicio statim leges circumuentæ dicantur, an ut appareat legum restitutarum seueritatem, & iudicum sapientiam aduersus unius, inquam, postulationem ualuisse.

Declamationis Erasmicæ, quæ Lucianicæ respondet, Finis.

ERASMVS ROTERODAMVS M. Ioani Paludano rhetori Louaniensis Academiæ, S. P. D.

VT intelligas humanißime Paludane, Erasmum illum tuum tametsi per omnes terras, mariaq́; uolitantẽ: tamen tui memoriam perpetuò secum circũferre: mitto quasi symboli uice Luciani dialogũ: cui titulus, περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Quem in Italiam profecturus, in ipso penè procinctu Latinũ feci. In eo nõ sine uoluptate tanquàm in speculo, uidebis aulicæ uitæ incõmoda: quæ tu mihi sæpenumero cõmemorare solebas, nimirũ expertus, & ueluti naufragio eiectus, ac uix isti liberæ, literariæq́; uitæ redditus. Idq́; feci eo studiosius: ut meo exẽplo te prouocarem, quo iã diu Græcanicis in literis uersatus, incipias & ipse aliqñ audere aliquid. Quur enim nõ dicã audere? Quum nullum sit mea sententia facinus audacius, quàm si conceris ex bene Græcis, bene Latina facere. Vale, meq́; tui amantißimum mutuum ama.

Luciani

LVCIANI LIBELLVS

DE IIS QVI MERCEDE CONducti, in Diuitum familijs uiuunt, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

ECQVID *tibi primum amice, aut quid postremum, quemadmodum uulgo dici consueuit, recenseam, ex his quæ tum facere, tũ pati coguntur, qui mercedis gratia sese in alienas domos, cõuictumq; tradunt alienum, quiq; in locupletum istorum amicitiã accẽsentur, si modo eiusmodi illorum seruitutem cõuenit amicitiam appellare?* Noui *enim permulta, atq; adeo pleraque omnia, quæ illis ibi soleant accidere, non per* Iouem *quod ipse ea experimento cognorim (neque enim mihi unquàm experiundi incidit neceßitas, ac ne quando incidat* Dij *prohibeant) sed quod complures qui in hoc uitæ genus inciderant, apud me soliti sint commemorare: partim qui in ipsis etiamdum malis constituti, quæ & quanta ferrent deplorabant: partim qui tanquàm è carcere quodam profugi, non absque uoluptate recordabantur commemorabantq; ea quæ fuerant perpeßi,* Imò *iuuabat reuocare ob oculos, quas ærumnas effugissent.* Atque *hi quidem digniores mihi uisi sunt, quibus fides haberetur: ut qui eius sacri ritus (ut ita dixerim) omnis omniaq; mysteria perdidicissent, cunctaq; ab initio ad finẽ usque perspexissent.* Hos *igitur haud quaquàm indiligenter, nec oscitãter audire soleo, ueluti naufragium quoddã, ac præ-*

ter spem obiectam salutem enarrãtes. Cuiusmodi sunt isti, qui in templis deraso capite, cõplures simul obambulantes, immanes undas, procellas, sublatos in cœlum fluctus, iactus, malos fractos, gubernacula reuulsa narrant. In primis autem gemminos Castorem & Pollucem apparentes (nam hi peculiariter ad hanc Tragœdiam pertinent) aut alium deum quempiam repente, quemadmodum in fabulis fieri cõsueuit, exortum: summisq; antẽnis insidentem, aut iuxta clauum adsistẽtem: qui nauim ad littus aliquod molle dirigeret, ad quod appellens futurũ esset, ut & ipsa paulatim ac lente solueretur: & ipsi tutò in solũ descenderẽt, idq; ope fauoreq; diuino. Atq; isti igitur permulta id genus ad præsentem cõmoditatem exaggerantes, cõmemorant: quo uidelicet à pluribus stipem accipiãt: si non calamitosi modo, uerumetiã Dijs chari esse uideãtur. Porrò ij dum eas quas in tectis tulerunt tempestates referrent, atq; immanes illas undas, quin etiã decumanos fluctus, si fas est dicere: & quẽadmodũ primũ à littore soluerint mari trãquillo: quantumq; molestiarum perpetua nauigatione sint perpeßi: dum sitiunt, dum nauseant, dum salo perfunduntur. Deniq; quẽadmodum infelici nauigio in cautẽ quempiam sub undis latentem, aut in scopulum aliquem prærutum, & asperum illiso, fractoq; miseri ægre enatarint, nudi, cunctarumq; rerum inopes. Hæc inquam quum referrent, mihi quidem uisi sunt permulta præ pudore subticere, uolentesq; ac scientes obliuisci. At ego etiam illa, præterea autem & alia nonnulla ex illorum narrationibus coniectãs deprehẽdi quicqd ærũnarũ cũ eiusmodi cõuictibus coniunctũ est. Quæ quidẽ oĩa haud grauabor optime

Timocles

Timocles tibi percensere. Iampridē enim mihi uideor animaduertisse, te de capessenda hac uitæ ratione cogitare. Nam olim quum his de rebus sermo incidisset: mox ex his qui præsentes erant, quispiam mercenariū hoc uitæ genus laudare cœpit: fortunatissimos eos affirmans, quibus contigisset horum uti familiaritate, qui apud Romanos essent optimates: tum conuiuijs adesse opiparis, idq; immunes: præterea splendidis in ædibus diuersari: tum peregrinari omnigena cum commoditate, uoluptateq;, alba interim in rheda (si forte libeat) resupinatos. Insuper ob hanc amicitiam, obq; commoditates quibus afficiuntur, etiā mercedē capere: id uero nō mediocre uideri. Istis enim haud dubie citra sementē, ac culturam, quod aiunt cuncta prouenire. Hæc igitur atq; id genus alia quum audires, animaduerti quēadmodum ad ea inhiaueris, quamq; auide ad escam os apertū porrexeris, proinde ne quid mihi certe in posterū possis imputare, neq; expostulare queas: quod quū te conspiceremus tantū unà cū esca deglutientē hamū, nō reuocauerimus, neque priusquàm in guttur demergeretur, reuulserimus, neq; præmonuerimus. Verum posteaquàm cessassemus, donec eo iam adacto atq; infixo trahi iam, ac ui duci conspiceremus, tum quum nihil opis afferri posit, frustra adesse nos atque illachrymari. Hæc inquàm, nequādo posis dicere: quæ si dicantur, merito profecto dicantur, neque à nobis refelli possent, quo nunus peccasse uideremur, ut qui prius ista non indicassemus: audi nunc ordine omnia. Ac rete quidē ipsum cuiusmodi sit, quamq; nullū habeat exitum: nō intus medijs in finibus inuolutus, sed foris tutò atque per ocium ante contēplator, unci æris

aculeum, reflexam hami aciē, ac tridentis cuspides manu tentans, malaq; admotas experiens. Quod nisi uehemēter acuta, nisi sic illigātia, ut effugiendi nulla sit facultas, nisi dira uulnera factura uideantur, acriter trahētia, & inexplicabiliter retinētia: nos quidē inter formidolosos, atque ob id etiā paupes, famelicosq; adscribito, ipse uero sumpta fiducia, uenatum istum, si uidetur, aggreditor, Lari in morem totam escam hiatu deglutiens. Atq; in uniuersum quidem forsitan tua causa omnis hic sermo dicetur. Quāquàm non solū de uobis philosophis, aut his quicūq; uitæ institutū sibi delegerunt cum uirtutis studio coniunctius, uerūetiam de grāmaticis, rhetoricis, musicis, breuiter de omnibus, qui in doctrinæ professione uersari, quæstumq; facere proposuerunt. Cæterum quū omnia sint inter istos cōmunia, eadēq; prorsus accidāt omnibus, palàm est philosophorū cōditionē non esse à reliquis eximiā. Imò hoc illis turpius ista contingere, quū sint cū alijs cōmunia, si ij qui cōducūt, non alijs præmijs eos quàm reliquos dignos iudicēt, nihiloq; magis quàm cæteros in honore habeant. Sed quicqd erit, quod narrationis series aperiet, eius culpā potissimū in ipsos cōferre par est, qui eiusmodi faciūt: deinde in eos, qui talia sustinēt. Ego uero culpari non debeo, nisi forte ueritas & libertas in cōmemorando reprehensionē mercatur. Ac reliquū quidē hominū uulgus, puta palæstricos quospiā, aut adulatores imperitos, sordidoq; animo, ac suopte ingenio humiles & abiectos homines, ne operæprecium quidem fuerit ab eiusmodi conuictu dehortari, quippe nequaquàm obtemperaturos: neque rursum æquum sit illis uitio uertere, quod non relinquāt suos conductores,

ductores, etiã plurimis ab illis cõtumelijs affecti. Sunt enim ad eam uitæ rationẽ accõmodati, factiq́; , neq; ea uidelicet indigni. Præterea ne habeãt quidẽ aliud quippiã, ad quod sese cõuertant, & in quo sese exerceant, adeo ut siquis eã uitam illis adimat, ignaui illico, cõsilijq́; inopes, desidiosi atq; inutiles reddãtur. Quãobrem nec ipsi rem aliquã indignã patiãtur, nec illi cõtumeliose facere uideãtur: si (qđ aiunt) in matellã imminxerint. Etenim ad easipsas cõtumelias iam inde initio præparati, cõferũt sese in familiã, atq; hæc sola illis ars suppetit ferre & perpeti quicquid acciderit. Cæterum eruditorum nomine, de quibus institueram loqui, merito indignandũ, enitendumq́; , ut quàm maxime fieri potest, eos inde reuocatos, in libertatem uindicemus. Videor autem recte facturus, si quibus de causis se quidam ad hoc uitæ genus conferunt, eas causas excussero: parumq́; idoneas, atque efficaces esse demonstrauero. Siquidem eo pacto omnis illis præripietur excusatio: summusq́; ille titulus, quo suam spontaneam seruitutem solent obtexere. Iam igitur pleriq; paupertatem & rerum necessariarum inopiam proponunt: atque eam umbram satis idoneam existimant, qua suum factum prætexant, quod ultro ad eam uitam accesserint. Ac sibi sufficere credunt, quum aiunt se quiddam ignoscendum facere: qui id quod est in uita molestissimum, nempe paupertatem, studeant effugere. Postea in promptu Theognis, atq; illud plurimum in ore,

Nam quemcunq; uirum paupertas enecat.

Et si quæ alia terricula abiectissimi quiq; poëtæ de paupertate prodiderunt. Equidem si uiderem ex huiusmodi

conuictu paupertatis effugiũ aliquod uere cõtingere, non admodũ anxie cum eis de uehemẽter amplectẽda libertate disceptarẽ. At posteaquàm eiusmodi quædã accipiunt: cuiusmodi sunt ægrotãtiũ alimẽta (quẽadmodũ egregius ille dixit orator) qui queãt effugere quo minus in hoc ipsum parum recte sibi consuluisse uideantur, nimirũ semper illis manẽte eodem uitæ illius argumento? Semper enim manet paupertas, semper accipiendi necessitas, nihil quod seponatur, nihil superest quod reseruetur. Verũ quicquid datũ fuerit, ut detur, ut uniuersum etiã capiatur, prorsus omne insumitur, ita tamẽ, ut ne id quidẽ in usus sufficiat. Rectius autẽ futurũ fuerat, si nequaquã causas eiusmodi cõminiscerentur quæ paupertatẽ seruãt, aluntq;, atq; eatenus dũtaxat opitulantur, uerũ quæ illã tandẽ aliquando tollant. Ac forsitan tibi hoc uolebas Theogni quũ diceres eam in altũ mare ac præruptis de scopulis præcipitem dari oportere. Quod siquis semper pauper, semper egens, quum semper mercede conductus mereat, hoc ipso sese arbitretur aufugisse paupertatem: non uideo qui fieri possit, quo minus hic ipse sese fallere uideatur. Rursum alij negant sese paupertatem formidaturos, si modo reliquorum hominum in morem possint suo labore, suaq; industria sibi uictum suppeditare. At nunc sibi fractas esse corporis uires, seu senio, seu morbis: eoq; ad eam uitam mercenariam facilem uidelicet atque commodam confugere. Age igitur, inspiciamus num uera prædicent, & num ea quæ dãtur ex facili illis suppetãt, non multo neq; adeo maiore labore constent, quàm uulgo suus uictus. Nam id quidem etiam uotis expetẽdum, uti citra laborem, citra sudorẽ, nullo negocio

paratum

paratum argentum accipias. Verum quàm hæc absint à uero, istud profecto ut dignum est, ne dici quidẽ satis potest: tantum laborum, tantum sudorum in eiusmodi conuictibus exhauriendum, ut hic ne ualetudo quidem ad id par sit: quippe quum quotidie sexcenta nõ desint negocia, quæ corpus conficiant, atq; extremã usq; defectionẽ delassent. Verum hæc suo loco dicemus, quum etiã reliquas illorum incõmoditates cõmemorabimus. In præsentia sat erat leuiter ostendere, qui se aiunt hac de causa in seruitutẽ addicere sese, ne istos quidem uera dicere. Superest iam ut eam causam referamus: quæ quidem ut est uerißima, ita ab illis minime profertur. Nempe ipsos uoluptatis gratia, & amplis illis spebus incitatos, ultro inuadere familias diuitum, auri argentiq; uim & copiam admiratos: preterea quod felices sibi uideantur ob conuiuia, reliquasq; eius uitæ delitias: sperantes futurum, uti mox, nemine uetante, affatim aurum bibant. Hæc nimirum sunt quæ illos adducunt: atq; ex liberis seruos constituunt. Non rerum necessariarum usus, quem prætexebant: sed rerum non necessariarum cupiditas, atque ingentium illarum & amplarum opum admiratio. Enimuero quemadmodum miseros istos; atque infelices amantes, callidi quidam & ueteratores amasij receptant & fastidienter ducunt, lactantq; uidelicet quo iugiter amantes, ambiant ipsos atque inseruiant. Cæterum ex amoris fructu, ne summo quidem osculo impertiunt. Intelligunt enim copia facta dissoluendum amorem. Id igitur ne fiat, præcauent, diligenterq; sui copiam subtrahunt. Alioqui spe semper retinent amantem: metuẽtes, ne desperatio minuat cupiditatis ardorem: amãtemq;

ab se alienet. Proinde semper arrident, pollicēturq́;, semper facturi sunt: semperq́; gratificaturi: semperq́; ingentium sumptuū rationem habituri: donec imprudētes ambo senuerint, atq; utriq; iam praeterierit aetas: huic ad amandum, illi ad dandū. Atq; ita omni uita nihil illis peractum est ultra spem merā. Atqui uoluptatis cupiditate nihil non ferre: id quidē forsitan non usq; adeo uitio uertendū: quin magis uenia dāda, si qs uoluptate capiatur, & hanc undequaq; cōsectetur, quo poßit ea potiri: quanquā turpe forsan ac seruile, si quis ea gratia semet in ius tradat alienum: propterea quod uoluptas, quae ex libertate percipitur, multo suauior est, quàm ea quā ille libertatis iactura sectatur. Attamen hoc quoq; aliquo pacto ignoscendū illis sit, si modo cōsequantur. Verum enimuero ob solam uoluptatis spem, multas perferre molestias, equidem & deridiculum arbitror, & stultum: maxime quum uideant labores certos esse, manifestos, & ineuitabiles: porrò illud quod speratur, quod quidem nihil aliud tandem est quàm uoluptas, ne tam longo quidem tempore contigisse. Praeterea autem, nec uerisimile uideri, ut contingat aliquādo, si quis modo rem recta reputet uia. At Vlyßis quidem socij, dulci quadam gustata loto reliqua negligebant, ac praesenti uoluptate deliniti honesta contemnebant, ut non prorsus cum ratione pugnarit in illis honestatis obliuio: nimirum animo uoluptatis illius sensu occupato. Verum si quis famelicus alij cuipiam loto sese ingurgitanti, neq; quicquā inde imperticnti, aßistat, idq́; solam ob spem, quod credat fore, ut & ipsi aliquādo degustandam lotum porrigat: aßistat, inquam, ad hūc modū, recti atq; honesti oblitus, dij boni

quàm

quàm hoc ridiculum, planeq́; uerberibus quibuſdam Homericis dignum. Ergo quæ iſtos ad diuitũ cõuictum adducunt, & quibus impulſi ſeſe illis dedunt, ad quodcunq; lubitum fuerit utendos, hæc ſunt, aut his fermè ſimillima. Niſi ſi quis & illos cõmemorandos eſſe iudicat, quos hæc una res ad id cõmouet, quod glorioſum arbitrantur, cum illuſtribus atq; opulentis uiris habere cõſuetudinem. Sunt enim qui hoc quoq; præclarum ac magnificũ ſupráq; plebem eſſe exiſtimẽt. Nam ego quidem, quod ad me proprie attinet, recuſarim uel cum Perſarum rege cõuiuere duntaxat, conuictorq́; uideri, ſi nullus ex eo conuictu fructus ad me redeat. Quum itaq; cauſa eius uitæ ſuſcipiendæ ſic illis habeat, age iam cõſideremus apud noſmetipſos: primum cuiuſmodi ſint illis perferenda priuſquàm admittantur, priuſquàm obtineãt. Deinde cuiuſmodi in ipſa iam uita cõſtituti patiantur. Poſtremo quæ tandem cataſtrophe, quis fabulæ exitus illis contingat. Neq; enim illud dicere poſſunt: hæc tametſi moleſta ſint, tamen aſſueſci facile, neque ad id multo opus eſſe labore, ſat eſſe ſi uelis modo: poſtea reliqua omnia factu fore facilia. Imò neceſſe eſt ut primum diu ſurſum ac deorſum curſites, mane excitatus aßidue pro foribus obuerſeris, ut perdures, quum protruderis, quum excluderis, quũ improbus interdũ atq; importunus uideris, cum ianitori male Syriſſanti, ac nomẽclatori Libyco ſubijceris, quumq́; nominis tui memoriã mercede redimere cogeris. Quin etiam ueſtitus tibi eſt apparandus ſupra tuæ rei facultatẽ, ꝑ dignitate eius cuius cõuictũ ambis, deligẽdus color, quo ille potißimũ gaudeat, uti ne diſcrepes, neue oculos illius offendas. Poſtremo uti grauiter affectere

stere necesse est, uel antecedas potius, à famulis protrusus, ac ueluti pompam quandã expleas. At ille interim cõplures iam dies ne aspicit quidem te. Quod si quando res tibi felicißime uerterit, si te respexerit, si accersiuerit, dixeritq; quicquid illud fuerit, quod illi forte in buccam uenerit, tum deniq;, tum plurimus sudor, tum multa oculorũ caligo, tum intempestiua trepidatio, tum Sannæ eorũ qui adsunt, hæsitantiam tuam ac perplexitatem ridentiũ. Qua quidem non raro accidit: ut quum oportuerit respondere: quis fuerit rex Archiuorum: mille naues illis fuisse respondeas. Atq; id si qui sunt modesti pudorem uocant: immodesti timiditatem nominant: improbi inscitiam. Ita fit, ut tu primã hanc diuitis comitatem, tibi periculosißimã expertus, ita discedas: ut tantã animi tui imbecillitatem ipse condemnes. Porrò ubi multas iam noctes insomnes duxeris: ubi plurimos dies cruentos egeris: haud quidem Helenæ gratia per Iouem: neq; ob Priameia Pergama: uerum spe quinq; obolorum: contigerit autẽ & deus quispiam tragicus qui tibi sit auxilio: iam illud restat, ut exploreris excutiarisq;: num literas noris. Atq; ea quidẽ disceptatio non iniucunda est ipsi diuiti: quippe qui laudatur interim, ac felix esse prædicatur. Cæterum tibi uidetur, de uita ipsa, deq; omni fortuna tum certamẽ esse paratũ: propterea qđ tibi uenit in mentẽ, idq; merito futurum, ut alius nemo sit admissurus, si prius ab hoc reiectus, ac repudiatus uidearе. Interim in uarias curas distraharis oportet: partim dũ inuides ijs qui pariter ex æquo tecum examinantur. Finge enim & alios esse, qui eiusdẽ fortunæ tibi sint cõpetitores: te uero tibi uideri cuncta parũ absolute respondisse, metuentem

tuentem interim ſimul & ſperantem, ac miſere de illius uultu pendentē: qui ſi quid parū probet eorum quæ dixeris, periſti. Sin arridens auſcultat, hilareſcis & ſpe bona fultus cōſiſtis. Porrò conſentaneum eſt, eſſe nō paucos, qui tibi aduerſentur, atq; alios in tuum locum uelint inducere. Horum unuſquiſq; clāculū uelut ex inſidijs in te iaculatur. Iam uero illud conſidera: quale ſit uirum promiſſa barba, cana coma, examinari, nūquid bonæ rei didicerit, & alijs quidem didiciſſe uideri, alijs ſecus. Superior interim uita, & omnis anteacta ætas tua curioſius diſquiritur. Quod ſi quis aut ciuis inuidiā, aut uicinus leui quapiam de cauſa prouocatus te deferat, & adulterum dicat uel pæderaſten: Is protinus, iuxta uetus illud prouerbium, ex Iouis tabulis teſtis. Porrò ſi pariter omnes bene de te prædicēt, ſuſpecti, leues, ac largitione redempti uidebūtur. Nā admodum omnia tibi conſtent oportet. Nihil prorſus ſit, quod tibi queat obſiſtere. Alioqui nunquàm obtinueris. Age ſanè. Hoc quoq; contigit, ac bona quapiam fortuna cuncta tibi feliciter ceſſerunt, & probauit ipſe doctrinam tuā, & amicorū præcipui, quibusq; ille huiuſmodi in rebus plurimam habet fidem, nō dehortantur. Ad hæc uult etiam uxor. Non refragatur domus præfectus, neque item diſpenſator. Nemo tuā inſimulauit uitā, dextra omnia & omni ex parte bene promittūt ſacra. Viciſti igitur ò fortunate, & coronatus es Olympia. Quin Babylonem magis cepiſti, aut Sardorū arcē occupaſti. Habebis copiæ cornu & gallinaceū lac emulgebis, iam ſanè par eſt, ut aliquādo præmia capias, maxima uidelicet, & quæ laboribus tantis reſpnodeant, ne corona tua frondea duntaxat ſit, ſimul ut

merces

ctere necesse est, uel antecedas potius, à famulis protru- sus, ac ueluti pompam quandã expleas. At ille interim cõ- plures iam dies ne aspicit quidem te. Quod si quando res tibi felicißime uerterit, si te respexerit, si accersiuerit, di- xeritq; quicquid illud fuerit, quod illi forte in buccam ue- nerit, tum deniq;, tum plurimus sudor, tum multa oculorũ caligo, tum intempestiua trepidatio, tum Sannæ eorũ qui adsunt, hæsitantiam tuam ac perplexitatem ridentiũ. Qua quidem non raro accidit: ut quum oportuerit respondere: quis fuerit rex Archiuorum: mille naues illis fuisse respon deas. Atq; id si qui sunt modesti pudorem uocant: immo- desti timiditatem nominant: improbi inscitiam. Ita fit, ut tu primã hanc diuitis comitatem, tibi periculosißimã exper- tus, ita discedas: ut tantã animi tui imbecillitatem ipse con- demnes. Porrò ubi multas iam noctes insomnes duxeris: ubi plurimos dies cruentos egeris: haud quidem Helenæ gratia per Iouem: neq; ob Priameia Pergama: uerum spe quinq; obolorum: contigerit autẽ & deus quispiam tragi cus qui tibi sit auxilio: iam illud restat, ut exploreris excu- tiarisq;: num literas noris. Atq; ea quidẽ disceptatio non iniucunda est ipsi diuiti: quippe qui laudatur interim, ac felix esse prædicatur. Cæterum tibi uidetur, de uita ipsa, deq; omni fortuna tum certamẽ esse paratũ: propterea qđ tibi uenit in mentẽ, idq; merito futurum, ut alius nemo sit admissurus, si prius ab hoc reiectus, ac repudiatus uidea- re. Interim in uarias curas distraharis oportet: partim dũ inuides ijs qui pariter ex æquo tecum examinantur. Finge enim & alios esse, qui eiusdẽ fortunæ tibi sint cõpetitores: te uero tibi uideri cuncta parũ absolute respondisse, me-

tuentem

tuentem interim simul & sperantem, ac misere de illius uultu pendentẽ: qui si quid parũ probet eorum quæ dixeris, peristi. Sin arridens auscultat, hilarescis & spe bona fultus cõsistis. Porrò consentaneum est, esse nõ paucos, qui tibi aduersentur, atq; alios in tuum locum uelint inducere. Horum unusquisq; clãculũ uelut ex insidijs in te iaculatur. Iam uero illud considera: quale sit uirum promissa barba, cana coma, examinari, nũquid bonæ rei didicerit, & alijs quidem didicisse uideri, alijs secus: Superior interim uita, & omnis anteacta ætas tua curiosius disquiritur. Quod si quis aut ciuis inuidia, aut uicinus leui quapiam de causa prouocatus te deferat, & adulterum dicat uel pæderastẽ: Is protinus, iuxta uetus illud prouerbium, ex Iouis tabulis testis. Porrò si pariter omnes bene de te prædicẽt, suspecti, leues, ac largitione redempti uidebũtur. Nã admodum omnia tibi constent oportet. Nihil prorsus sit, quod tibi queat obsistere. Alioqui nunquàm obtinueris. Age sanè. Hoc quoq; contigit, ac bona quapiam fortuna cuncta tibi feliciter cesserunt, & probauit ipse doctrinam tuã, & amicorũ præcipui, quibusq; ille huiusmodi in rebus plurimam habet fidem, nõ dehortantur. Ad hæc uult etiam uxor. Non refragatur domus præfectus, neque item dispensator. Nemo tuã insimulauit uitã, dextra omnia & omni ex parte bene promittũt sacra. Vicisti igitur ò fortunate, & coronatus es Olympia. Quin Babylonem magis cepisti, aut Sardorũ arcẽ occupasti. Habebis copiæ cornu & gallinaceũ lac emulgebis, iam sanè par est, ut aliquãdo præmia capias, maxima uidelicet, & quæ laboribus tantis respnodeant, ne corona tua frondea duntaxat sit, simul ut

merces

merces haudquaquàm contẽnenda præstituatur, eaq́; cõmode ad usum citraq́; negociũ persoluatur, utq́; reliquus item honos tibi præter ministrorum uulgus suppeditetur. Cæterum à laboribus illis, à luto, à cursitationibus, à uigilijs, in ocium te recipias, uti id quod uulgo solent optare mortales, porrectis pedibus dormias, nihilq́; iam facias præter ea sola, quorũ gratia primũ receptus es & in quæ cõductus. Ita enim cõsentaneum fuerat Timocles, neq; ingens malum erat futurum, si quis subdita ceruice ferat iugum, leue nimirũ & portatu facile, quodq́; est omniũ maximum, auro illitũ. Atqui longe secus res habet, imò nihil horum reperietur. Siquidẽ in medijs ipsis id genus conuictibus, sexcentæ res accidunt, uiro ingenuo neutiquàm tolerãdæ. Quæ quum audieris, ipse tecum ordine reputato, num quisquàm ea perpeti queat, cui quidẽ cum eruditione uel minimum cõmercij fuerit. Exordiar autem si uidetur à primo cõuiuio, unde cõsentaneum est te consuetudinẽ illã auspicaturum. Primum igitur, adest tibi quispiam, qui te iubeat ad conuiuiũ accedere: famulus non incomis qui tibi prius placandus datis in manum, ne uidearis inciuilis, ut minimum quinq; drachmis. At ille Accissans, seq́; quum maxime cupiat, cupere dißimulans: Apage inquit, Egone quicquàm abs te? Addit & illa, absit, dij prohibeãt. Tandem flectitur atq; obtemperat, ac discedit, te late diducto rictu subsannans. Tu porrò nitida sumpta ueste, mundißimeq́; cultus, lotus accedis, sollicitus interim, ne prior alijs aduenias. Nam id inurbanum, quẽadmodum postremum uenire, graue. Proinde media inter utrunq; obseruata opportunitate ingrederis, teq́; sanè quam honorifice excipiunt.

piunt. Tum arrepta manu te quispiam iubet accumbere, paulo supra diuitem, inter duos fermè ueteres amicos. At tu perinde atque in Iouis ædes ueneris, nihil non admiraris, & ad omnia quæ geruntur suspẽsus inhias, propterea quod noua tibi atque inuisa sint cuncta. Interim familia te spectat, omnesq; qui præsentes sunt, quid agas obseruant. Neque uero ea res curæ nõ est ipsi diuiti, quippe qui famulis aliquot præmonitis negocium dederit, ut oculis obseruent, quemadmodum te geras in pueros aut in uxorem, num subinde ex obliquo respectes. Ac reliqui quidem conuiuæ, simulatq; te uident propter imperitiam ad ea quæ fiunt attonitum, ac stupefactum, derident clanculũ, coniectantes te nunquam antea apud alium quẽpiam cœnasse, nouumq; tibi esse ut mantile apponatur. Proinde, sicuti uerisimile est, præ hæsitantia sudes oportet, ac neq; cũ sitias, audeas potũ poscere, ne uinosus uideare: neq; uarijs appositis opsonijs, & in ordinẽ quendam extructis, scire posses, cui prius aut posterius manum admoueas. Quare ad eũ qui proximus accũbit respectes necesse est, atq; eundem imitatus, cõuiuij rationẽ & ordinem discas. Alioqui anceps sedes, & uariãs, animoq; penitus perturbato, & ad omnia quæ illic geruntur obstupescens. Atque interim quidẽ, diuitis admiraris felicitatem, propter auri uim & eboris, tantasq; delitias. Interim tuam ipse deploras infelicitatẽ, qui quum nullius sis rei, tamẽ uiuere te credas. Nõnunquàm & illud in mentẽ uenit, fore ut admirandam & expetendam quandam uiuas uitã, quippe qui sis omnibus delitijs illis fruiturus, cunctorumq; ex æquo futurus particeps. Arbitraris enim te semp̃ bacchanalia festa celebraturum,

turum. Quin & adolescentuli formosi præministrantes, ac silentio arridentes, suauius in posterum hoc uitæ genus pollicentur, ut Homericum illud nunquàm desinas in ore habere,

Haud uitio uerti debet si Troia *pubes*
Armatiq; simul Danai, *sub* Marte *laborum*
Pondera *tanta ferant:*

Ob tantam uidelicet felicitatem.

Accedunt ad hæc inuitatiunculæ ad bibendum. Ac postulato perquàm ingenti scypho quispiã, præbibit tibi, præceptorem, aut aliud quiddam denique te appellans. At tu recepto scypho quid uicißim oporteat respondere, propter eiusmodi morum imperitiam ignoras, iamq; rusticanus, & inelegans esse uideris. Cæterum ea propinatio multorum ueterum amicorum inuidiam in te concitauit, è quibus nonnullos iamdudũ tuus accubitus clanculum urebat, quod modo quum adueneris, ijs anteponare, qui multorum annorum seruitutem exhauserint. Protinus itaque talia quædam de te inter illos dicta feruntur. Illud *scilicet malis nostris deerat, ut etiam ijs qui nuper in familiam cõmigrarunt, posthabeamur. Et solis Græculis patet urbs* Romana. *Et quid habent, quamobrẽ nobis debeant anteponi? Num mirificam quandam utilitatem adferre uidentur, quum uerbula quædam misera dicunt?* Rursum *alius, hæc: An non uidisti, quãtum biberit, quemadmodum cibos appositos auide corripiens deuorarit?* Homo *inelegans, ac fame enectus, qui ne per somnum quidem unquàm fuerit albo pane saturatus, multo minus aue* Numidica, *aut* Phasiano, *è quibus nobis uix ossa reliqua fecit.* Porrò *tertius,*

tius, fatui, inquit, priusquàm quinq; abeant dies, uidebitis hunc nihilo pluris fieri quàm nos. Nam nũc quidẽ, non secus atq; calcei noui solent, in precio est, & habetur charus: uerum ubi crebro iam fuerit calcatus, lutoq́; deformatus, tũ misere sub lecticã abijcietur cimicibus, quẽadmodũ nos, oppletus: Atq; inter illos talia ꝓmulta de te iactãtur. Ex *quibus aliquot iam tum etiã ad calũniandum insimulandumq́; te incitantur. Omne igitur illud cõuiuiũ tui plenum, ac pleriq; de te sermones. Tu uero propter insolentiam atq; insuetudinẽ plus quàm sat est hauris uini tenuis & acris, eoq́; iamdudum aluo tibi cita discruciaris: uerũ neque decorum tibi ante alios è conuiuio discedere, neque rursum manere tutum. At producta interim in longum potatione dum sermo alius ex alio nascitur, dum spectacula alia post alia proferũtur in cõuiuium (nam uniuersum fortunæ suæ strepitum tibi cupit ostentare) non mediocriter discruciaris, cui nõ liceat, neque uidere quæ gerũtur, neq; auscultare, siquis uoce, citharáue canat egregie dilectus adolescentulus. At laudas tamẽ inuitus: cæterũ animo illud optas, ut aut terræmotus repens ortus ea cuncta discutiat, aut incendium aliquod renuncietur, quo simul conuiuium tandem aliquando dirimatur.* Habes *amice primum illud scilicet & suauißimũ cõuiuium, quod mihi quidem haudquaquàm suauius sit cepis, cãdidoq́; sale, libere quũ uelim ex his & quantũ uelim edenti. Verum ut ne tibi cõmemorem ructus acidos, qui deinde sequuntur, ut ne nocturnos uomitus, mane uobis erit de mercede pacto transigẽdum, quantum, & qua anni parte te oporteat accipere.* Ergo *præsentibus duobus aut tribus amicis, accersito te, &*

u considere

considere iusso, sic loqui incipit: Facultates nostræ cuiusmodi sint, iam perspicere potuisti, quàm nullus in his fastus, sed citra ostentationem, moderata ac popularia oĩa, sed mediocria omnia ac plebeia. Sic autẽ animum inducas uelim, ut existimes omnia nobis fore cõmunia. Nã ridiculum profecto, si quum charißimam poßeßionum mearum partẽ, puta meam ipsius uitã, aut per Iouem, liberorũ etiã (si fors illi liberi fuerint erudiendi) tibi credã, nõ aliarum item rerum te mecum ex æquo dominũ ac possessorẽ existimem. Cæterum quãdo certi quippiã est præfiniendum, equidem uideo uitæ tuæ frugalitatem, & animum paucis contentum. Neque non intelligo haud mercedis adductũ spe te in nostrã uenisse familiã: uerũ aliarum gratia rerũ: puta nostræ in te beniuolẽtiæ causa, tum honoris, qui tibi præter omnes continget. Attamen præfiniendum est aliquid. Quin ipse magis quod uidebitur statuito, habita ratione, uir amicißime, munerum etiam illorum quæ quotannis festis diebus à nobis accepturus uideris. Neq; enim uel ista nobis fuerint neglectui futura, etiã si nunc hæc pactione non complectamur. Scis autem complures per annũ eiusmodi munerum occasiones incidere. Horum igitur habita ratione, moderatius nimirum præmium nobis præscribas. Præterea decet etiam uos homines eruditos, pecuniam negligere. Hæc ille dicens, totumq; te uaria spe lactans, mitem sibi ac tractabilem reddidit. Tu porrò qui dudum talenta, ac multa nummûm milia somniaras, solidos agros, & familias, sentis quidem tacitus apud te hominis sordes ac parsimoniam: nihilominus blanditur tibi pollicitatio tamen: atq; illud, cõmunia futura sunt oĩa, ratũ

& uerum

& uerum fore arbitraris: ignarus eiusmodi dicta,

Summis è labijs, non imo è corde profecta.

Tandem præ pudore ipse statuendi ius defers. Verum ille facturum sese negat. Cæterum ex amicis præsentibus quẽpiam in eo negocio ueluti medium intercedere iubet, qui salarij modum pronunciet eum: qui neque ipsum grauet, ut cui plurimas tum alias in res magis his necessarias sumptus sit faciendus: neq; rursus ei qui laturus est, sit omnino indignus. Atque is seniculus quispiam, diuitis æqualis, unà cum illo à pueris, adulando educatus. Eho tu inquit, num inficias ire potes, quin unus sis qui in hac urbe uiuunt omnium fortunatissimus, cui primum contigerit, quod pluribus misere cupientibus, uix à fortuna dari possit: nempe ut in huius hominis cõsuetudinem admittaris, ut communes penates habeas, ut in familiam inter Romanos primariam recipiaris? Id nimirum tum Crœsi talenta, tum Midæ diuitias superat, si modo modestus esse noris. Equidem non paucos noui magni nominis uiros, qui cupijssent, etiam si quid ultra dandum fuisset, gloriæ duntaxat causa, cum isto uiuere, & familiares apud hunc atq; amici uideri. Quapropter haud inuenio, quibus modis tuam prædicem felicitatem, qui quidem ad hanc tam expetendam fortunam, etiam præmio addito admitteris. Proinde, mihi satis esse uidetur, nisi planè es insolens, si tantum accipias, simulq; pronunciat, sanè minimum quiddam, præsertim ad spes illas tuas: attamen boni consulas necesse est. Neque enim iam possis effugere, quum intra retia tenearis. Frenũ igitur recipis, mussitans, ac dissimulans, ac initio quidem non magnopere illi reluctans, facileq; sequeris, ut quod

non admodum te torqueat, neque stringat, donec illi tandem paulatim assueueris. Tum uero ij qui foris sunt mortales, hoc ipso nomine tuam fortunam admirantur, quod te cōspiciant intra cancellos uersantem, ac nullo prohibente introeūtem, prorsusq; preclaris illis opibus delitijsq; domesticum quendā ac familiarem esse factū. At ipse nōdum uidere potes, quàmobrē illi te felicem existimēt, nisi quod gaudes tamen teq; ipse fallis, semper futura meliora fore existimans. Cæterum cōtra atq; speraris euenit, & quēadmodum adagio dicitur: iuxta Mandrabuli morē negocium procedit, in singulos (ut ita dixerim) dies, deterius ac retro relabens. Vnde paulatim uelut in luce dubia, tum demum dispiciēs intelligere incipis, aureas illas spes, nihil aliud fuisse, quàm ampullas quasdā inauratas, labores autem esse graues, feros, ineuitabiles, ac perpetuos. Sed quinam isti sint, forsitā me rogabis. Neq; enim uideo inquies, quid in hac cōsuetudine sit adeo molestum, neq; intelligo ista quæ cōmemoras, grauia atq; intoleranda. Audi igitur uir egregie, nō molestiam modo negocij perpendens, uerū fœditatem, humilitatem, prorsusq; seruilitatem, uel præcipue interim considerans. Principio memineris ex eo tempore, te iam neq; liberū, neq; ingenuū posse uideri. Noueris enim te hæc omnia genus, libertatem, progenitores, ante limen relinquere, quum in huiusmodi seruitutem temetipsum addicens in ædes ingrederis. Siquidem libertas tibi comes ire recusarit, ad uitam tam indignā, tam humilē te cōferenti. Seruus itaq; (tametsi noīe ipso grauiter offenderis) seruus inquam, uelis nolis, futurus es, neque unius seruus uerum complurium, operamq; seruilē præstare cogeris,

geris, obstipo capite, à diluculo in uesperã usq;, idq; mercede uili atq; indigna. Adde, quod ne placebis quidem admodum, neq; domino satisfacies, neque ab illo magnifies, ut qui non à puero fueris ad seruitium institutus, sed sero didiceris, atque ætate multũ aliena cœperis ad id erudiri. Excruciat autem te pristinæ libertatis memoria, animo recursans, facitq; ut interdum resilire conere, relucterisq;, atq; ob idipsum fit, ut seruitus tibi molestior accidat. Nisi forte illud tibi ad libertatẽ sufficere putas, quod nõ fueris Pyrrhia aut Zopyrione patre prognatus: aut qd' nõ sicuti Bithynicum aliquod mancipium, uociferante præcone diuendaris. Atqui tum uir egregie, quum instante nouilunio, Pyrrhijs & Zopyrionibus immixtus, manum itidẽ, ut alij seruuli protẽdis, capisq;, quodcũq; illud tandem est quod datur, hæc uidelicet est auctio. Nam præcone nihil opus erat homini q ipsus sui fuerit præco, quiq; ipse ultro sibi multo tempore dominum ambierit. Age iam ò scelestè (cur enim nõ dicam præsertim in eum qui se philosophum esse dicat?) si quis te pirata inter nauigandũ captũ, aut si quis prædo in seruitutem tradidisset, teipsum deplorares, tanquàm indignã fortunæ iniuriã patientẽ. Aut si quis manu iniecta, te duceret in seruitutem asserẽs, leges inclamares, omnia faceres, acerbe ferres, & ò terra, ò dij, magno clamore uociferareris. Nũc uero, quum ipse te, ob paucos obolos, id ætatis in qua etiam si seruus natus esses, tamen tempestiuum fuisset iam ad libertatem aspirare, cum ipsa uirtute ac sapientia ultro adductũ uendideris, nihil illa reueritus, quæ permulta ab egregio Platone, Chrysippo, Aristotele disserũtur, quum libertatẽ laudant, seruitutem

 damnant.

damnant. An non te pudet, quum inter homines assentatores, & emptitios, ac scurras uersans ex æquo cum illis æstimaris, quum in tanta Romanorũ turba, solus peregrino in pallio uersaris, quumq; Romanã linguã perperã ac barbare sonas: præterea, quum agitas cõuiuia tumultuosa, magna hominũ turba conferta, quorum pleriq; collectitij, quidã sunt & improbi? Atq; inter hos laudas odiose, bibisq; præter modũ: deinde mane ad tintinabulum expergefactus, discussa ab oculis dulcissima somni parte, unà sursum ac deorsum circumcursas, hesterno luto etiamdum tibijs adhærente? Usq; adeò ne te lupini, aut holerũ agrestium tenuit penuria? Usq; adeo tibi defuerũt fontes frigida manãtes aqua, ut per desperationem ad ista deuenires? Haud puto. Quin potius palàm est, te, non frigidæ aquæ, neque lupini, sed bellariorum, atq; opsoniorũ, uiniq; odorati cupiditate captum eò uenisse. Quæ dum lupi piscis in morem auidius appetis, tuo merito euenit, ut hamus tibi fauces transfixerit. Itaq; præsto sunt huius intẽperantiæ, gulæq; autoramenta. Ac perinde atq; simia à trunco reuinctus collo, reliquis quidẽ omnibus risui es: at ipse tibi delitijs affluere uideris, cui contigerit, affatim expleri caricis. Cæterum libertas, ingenuitas, unà cum ipsis gẽtilibus, ac tribulibus, hæc nimirum euanida cuncta, atq; istarum rerum ne memoria quidem ulla: quanquàm hoc quoq; ferendum, si uita ista cum hac turpitudine dũtaxat esset cõiuncta, quod è libero seruũ uideri facit, non labores etiam accederẽt, cum illa seruorum colluuie cõmunes. Sed uide, num quæ tibi imperantur, leuiora sint his, quæ Dromoni aut Tibio mandãtur. Nam doctrinæ quidem, cuius rei cupiditate

piditate simularat te in famuliam suam accersisse sese, perquàm exigua illi cura est. Quid enim (ut dici solet) cōmercij asino cum lyra? An nō uides uidelicet, quàm misere macerentur immodico desiderio, uel Homericæ sapiētiæ, uel Demosthenicæ grauitatis ac uehementiæ, uel Platonicæ sublimitatis? Quorū me hercle ex animis si quis aurū, argentum, atq; harū rerū curas tollat, nihil fuerit reliquū, præter fastū, molliciem, lasciuiam, luxum, ferocitatē, imperitiam. Atq; ad ista nihil prorsum opus te. Verū quoniam tibi barba ingens propēdet à mento, quoniamq; uultu ipso graue quiddam & uenerādum præ te fers, tum quia pallio Græcanico decenter amictus es, noruntq; iam omnes te grāmaticum esse, seu rhetorem, seu philosophum, pulchrum ille sibi putat, ut & eiusmodi quispiā, anteambulonū suorū pompæ permixtus esse uideatur. Futurū enim hac re ut Græcanicarū disciplinarum studiosus, reliquæq; omnis doctrinæ neque negligens, neq; rudis esse putetur. Vnde fit ut in periculū uir egregie uenias, ne nō tā ob admirandas illas artes, quin magis ob barbā palliumq; conductus esse uideare: proinde ut perpetuus apud illū cōspiciaris oportet, neq; absis unquàm, uerū ut diluculo relictis stratis, in famulitio temet exhibeas conspiciendū, neq; locū in acie deseras. Porrò ille iniecta nōnūquàm tibi manu, quicquid forte in mentē inciderit, de hoc tecum nugatur, obuijs ostentans, quàm ne per uiam quidē ingrediens, incurius sit literarum, quin ut illud ipsum etiā otium, quod inter inambulandum datur, in re quapiam honesta collocet. At tu miser interim, nunc cursim, nunc gradatim, nunc scansim plerunq;, nunc descensim (Nā scis huiusmodi

esse urbem) obambulans, tum sudas, tum spiritum anhelus trahis. Deinde illo intus cum amico quopiã, ad quem accessit, cõfabulante, quum tibi interim locus desit, ubi uel aßidere queas, librum uidelicet stans in manũ sumis, quoq; fallas tædium, legis. Post ubi ieiunũ te sitientemq; nox occuparit, incommode lotus, intempestiue, puta nocte fermè concubia, ad cœnam accedis, haud perinde deinceps in precio habitus, neq; conspiciendus his qui adsunt. Verum si quis aduenerit recentior, tu post tergum reijceris. Itaq; in angulum aliquem abiectißimum retrusus, accumbis, testis dũtaxat ac spectator eorum quæ apponuntur, canum ritu ossa circũrodens, si fors ad te perueniat, uel aridum maluæ folium, quo reliqua inuoluunt, si fastidiatur ab ijs qui supra te accumbunt, præ fame libenter arrepturus. Audi iam & aliud contumeliæ genus. Quid quod ne ouũ quidem soli tibi apponitur. Neq; enim cõuenit, ut tu semper eadem requiras, quæ hospitibus atq; ignotis ministrãtur, quandoquidem hæc tua sit inscitia atque inurbanitas. Neq; auis eiusmodi tibi apponitur, qualis alijs. Verũ diuiti illi pinguis & succulenta, tibi pullus dimidiatus, aut palumbus aliquis aridus atque insipidus, non auis uidelicet, sed manifesta contumelia ludibriumq;. Neq; uero raro fit, ut si quando desit alibi, minister repẽte te inspectãte submouens ea, quæ tibi erant apposita alijs apponit: illud tibi ad aurem immurmurans, tu profecto noster es. Quod si quando interim dissecetur, uel porca fœta, uel ceruus, aut structorem tibi modis omnibus propitium habeas oportet, aut certe Promethei partem feres: nempe ossa adipe circũtecta. Nã qđ ei qui supra te accumbit patina sinitur

adstare,

adstare, quoad satiatus repudiet, te contra tam celeriter prætercurrat, quis tandem isthuc ferat, qui modo sit ingenuus, cuiq; tantũ insit bilis, quãtum uel ceruis adest? Atq; illud equidẽ nondum dixi, quod reliquis suauißimũ ac uetustißimum uinum bibentibus, tu solus malum quoddã & pingue bibis. Proinde *illud semper curas, ut auro, argentoue bibas, ne colore prodente, palàm fiat, te usq; adeo cõtemptum, neglectumq; esse cõuiuam, quanquàm bene tecũ ageretur, si uel illud ipsum ad satietatem usq; bibere liceret.* At *nũc ubi crebrius poposceris, minister audisse dißimulat.* Adde *iam multas interim & alias esse res, quæ te discrucient, imò nihil esse fermè, quod non sit acerbũ, maxime quum tibi cinædus aliquis anteferatur, quin pluris te fit is, qui saltandi docet artem, qui* iocos Ionicos contexit Alexandrinus *quispiam homunculus.* Nam *qui tibi speres tu ut in accubitu æqueris ijs, qui uoluptates & amatoria subministrant? qui literulas in pectore gestant?* Proinde *in obscuro quopiam conuiuij latibulo tectus, præq; pudore abstrusus, suspiras, uti coniectandum est, teq; ipsum deploras, ac fortunam incusas tuam, quæ tibi ne pauxillulum quidem lepôris ac uenustatis asperserit.* Ac *prorsus ita uideris affectus, ut optes poëta fieri, ut amatorias conscribas contiones, aut si id non contingit, uel eam assequi facultatem, ut poßis ab alijs conditas digne canere.* Vides *enim quibus in rebus situm est, ut quis efferatur, plurimuq; fiat.* Quin *& illud ferre queas, ut magi quoq;, aut arioli personam (si necesse sit) induas, ex horum genere qui amplas hæreditates, qui imperia, qui cumulatas opes pollicentur.* Quandoquidem *hos quoque uides non medio-*

criter à diuitibus amari, plurimiq; fieri. Eoq; *uel unumquodlibet horum fieri percupias, uti ne prorsus reijculus, atque inutilis appareas.* Atqui *ne ad ista quidem docilis es infelix: proinde submittas te oportet, mußitesq; ac tacitus feras, clàm apud te plorãs, ac neglectui habitus.* Etenim *si te famulus aliquis susurro deferat, qui solus omniũ nõ laudaris puerum heræ saltantẽ, aut cithara canentẽ, ista scilicet ex re nõ leue discrimen impẽdet.* Quapropter *terrestris in morem ranæ, sitiẽs uocifereris necesse est, id operã dans, ut in laudãtium numero insignis ac præcipuus appareas.* Quin *sæpicule, silentibus reliquis, tibi ficta quædam laus proferẽda: quæq; multam sapiat assentationem.* Iam *uero magnopere ridiculũ est, cum esurias interim sitiasq;, unguentis collini, ac uertice gestare coronã.* Siquidem *id temporis nõ dißimilis uidere sepulchrali columnæ, uetusti cuiuspiã cadaueris, quæ gestare solet ea, quæ manibus inferuntur.* Nam *huic infuso unguento, impositaq; corona, ipsi & bibunt, & edunt apparatas epulas.* Porrò *si etiam zelotypus quispiam fuerit, sintq; illi uel pueri formosi, uel uxor puella: neque tu prorsus à* Venere Gratijsq; *fueris alienus, profecto non satis tuta res, neq; periculũ negligẽdum: propterea quod regis plures sunt oculi: qui quidẽ nõ uera solum uident: sed semper ueris aliquid addunt ad cumulum, ne cõniuere uideantur.* Quas *ob res, uultu demisso tibi est accumbendum: quemadmodum in* Persicis *conuiuijs fieri mos est, uerito, ne quis eunuchus sentiat te in cõcubinam aliquam conijcientem oculos: moxq; alter eunuchus, cui iamdudum arcus in manu tensus est, quia uideris quæ uidere nephas, inter bibendum, malam iaculo transfigat.* Iam

gat. Iam peracto conuiuio, ubi paululũ dormieris: ad galli cantum expergefactus: O me miserum inquis, ò infortunatum, cuiusmodi quondã conuictus: quos amicos reliqui: tum uitam trãquillam & ocij plenam, somnum quem meapte cupiditate metiri soleo, deambulationes liberas, atque ex his in quale barathrum memet præcipitem dedi? Et deum immortalem, cuius tandem rei gratia? Aut quod nam istud magnificum præmium? At ne fieri quidem potuit, ut mihi unquàm aliás plures commoditates suppeterent quantum suppetebant. Tum autem accedebat libertas, atque omnia pro meopte arbitrio faciendi facultas. Nunc porrò iuxta id quod prouerbio iactatum est: Leo chordula uinctus sursum ac deorsum circumferor. Quodq́; omnium est miserrimum, maximeq́; deplorandum, neque efficere possum ut placeam, neque gratiam emereri queo: propterea quod harum rerum sum imperitus ac rudis, maxime compositus collatusq́; cum his qui hæc uelut artem profitentur. Proinde iniucundus sum, ac neutiquàm aptus conuiuijs, quippe qui ne risum quidem concitare norim. Quin etiam sentio me non raro molestum esse & importunum, quum adsum, maxime, quum ipse seipso festiuior esse conatur. Nam illi tetricus uideor. In summa nullam inuenio uiam, qua me illi accommodem. Etenim si meam ipsius autoritatẽ ac seueritatẽ tueri pergo, iniucundus uideor, ac propemodũ horrendus ac refugiendus. Cõtra si risero, uultumq́; quàm possum maxime ad hilaritatẽ cõposuero, fastidit illico ille, & auersatur. Ac prorsus tale quiddã mihi uidetur, quale sit, si quis in persona tragica comœdiã agere tentet. Postremo quã tandem aliam

uitam mihi uiuam demens, posteaquàm hanc præsentem alteri uixerim? Dum hæc tecum loqueris, iam sonuit tintinabulum, iamq́; ad eadem tibi redeundum est, obambulandum, standū, sed ceromate inunctis ante femoribus poplitibusq́;, si modo uelis par esse certamini, præmioq́; tollendo idoneus. Deinde cōuiuium idem & eadem apparatum hora. Iamq́; adeo diuersa uiuendi ratio superioriq́; cōtraria, tum insomnia, sudor, defatigatio, paulatim quasi suffoßis cuniculis inducunt uel tabem, uel pulmonis exulcerationem, uel intestini tormina, uel egregiā illam podagram. Reluctaris tamen sedulo, ac frequenter quū ualetudo poscat uti lecto decumbas, ne hoc quidē licet, eo quod aßimulari morbus quò munia officiaq́; iusta defugias existimatur. Hinc præter omneis perpetuo palles, semperq́; iamiam morituro uidere similis. Et hactenus quidē de his quæ domi ferenda sunt. Quod si quādo fuerit peregrinādum (ut ne interim referam alia incōmoda) sæpe fit, ut pluuio cœlo, ubi postremus ueneris (Nam is locus tibi sorte cōtigit) uehiculū opperiaris, donec nullo iam reliquo loco ubi diuerseris, proxime coquū aut heræ cōptorē te reclinant, ne stipulis quidem affatim substratis. Neq; uero tibi referre grauabor, qd' mihi Thesmopolis iste Stoicus narrauit sibi accidisse, rē profecto nimisquàm ridiculam, quæ tamē eadē poßit & alij cuiuis accidere. Conuiuebat enim cū opulenta quadam ac delicata muliere ex illustribus istis & urbanis. Eā, quū aliquādo peregre proficisceretur (nā id primū aiebat sibi maximopere deridiculū accidisse) in curru sibi uiro nimirū philosopho adiunxisse cinædū quēpiam picatis cruribus, derasa barba. Quem illa honoris (ut con=

(ut coniicio) gratia secum ducebat. Quin nomen quoque cinædi cõmemorabat. Aiebat enim Chelidonium uocari. Iam primũ illud cuiusmodi fuerit uide: iuxta uirum seuerũ tetricumq́; , tum senem canoq́; mento (Scis aũt quàm profundam ac uenerabilem barbam habuerit Thesmopolis) aßidere nihili hominem & effœminatum, picturatis oculis, lubrico uultu, fracta ceruice, non Chelidonẽ per Iouẽ, id est hirundinẽ, sed uulturem magis, reuulsis barbæ plumis. Quod ni magnopere illum fuisset deprecatus, ne faceret, futurum fuisse, ut flammeum etiam in capite gestãs aßideret. Præterea autem perpetuo hoc itinere molestias innumerabiles pertulisse sese, illo cantillante garrienteq́; , demum (nisi idem hominem coërcuisset) in rheda etiã saltante. Addebat secundo loco tale quiddam sibi fuisse mandatum. Accersito illi mulier Thesmopoli inquit, ita tibi dij bene faciant: magnum quoddã officium abs te requiram, quod caue recuses, neq; expectes ut quicquàm te sim rogatura studiosius. Atque hoc (ut est credibile) omnia se facturum pollicito: hoc inquit, te rogo quãdoquidẽ uideo te uirum probum, diligentem & amantem, caniculã quam nosti Myrrhinam, in uehiculum recipe, eamq́; mihi serua, curans ne quid illi desit. Nam misera grauida est, atq; adeo propemodum iam propinqua partui. At isti scelesti & immorigeri ministri, non dicam huius, sed ne mei quidem ipsius magnopere rationem habent in peregrinationibus. Quare ne te putes mihi mediocre beneficium facturum, si charißimam mihi iucundißimamq́; caniculã seruaris. Recepit Thesmopolis quum illa tãtopere rogaret ac propemodum etiam fleret. Porrò spectaculum erat supra modum

modum ridiculum. Canicula è pallio prominens prospe-ctansq; paulo infra barbam ac subinde immeiens (Tametsi hæc quidem Thesmopolis reticuit) ac gracili uoce latrans (huiusmodi enim catellæ iam in delitijs sunt) neq; nõ philosophi mentum oblingens, maxime si quid pridiani iuris inhæreret. Porrò Cinædus assessor ille, quũ nõ insulse super cõuiuium dicteria quædã iecisset in eos qui aderant, ac deniq; & ad Thesmopolim usq; dicacitas peruenisset: de Thesmopolide, inquit, unum hoc possum dicere, eum è Stoico Cynicum iam nobis esse factum. Equidem audiui caniculam etiã peperisse in Thesmopolidis pallio. Huiusmodi delitijs illudunt, uel (ut uerius dicam) huiusmodi contumelijs ac ludibrijs tractant eos, qui cum ipsis uiuunt, paulatim eos cicures ac mansuetos ad ferẽdas cõtumelias reddentes. Præterea autem & Carcharorum Oratorẽ noui, qui iussus super cœnam declamabat, neutiquàm inerudite per Iouem, imò grauiter & absolutißime, ac laudabatur interim ab illis bibentibus, quum nõ ad aquæ modum, sed ad uini amphoram oraret. Atq; eam molestiam, ob ducentas drachmas perpeti ferebatur. Verum hæc quidem fortaßis utcunq; toleranda. Porrò si diues ipse, aut poëticus fuerit, aut historicus, qui sua ipsius scripta in conuiuio recitare gaudeat: tum uero maxime futurũ est, ut discrucieris ac dirumparis. Nempe quum admirari, quum assentari, quum nouos quosdam laudandi modos comminisci necesse habes. Sunt autem qui & formæ nomine studeant admirãdi uideri. Eos nunc Adonidas, nunc Hyacinthos appelles necesse est, etiam si illis naris nonnunquàm cubitali hiet specu. Quod ni laudaris, protinus in lapidicinas Dionysiacas

siacas asportaberis, tanquàm qui illi tum inuideas, tum insidieris, maleq́; uelis. Ad hæc & sapiētes & rhetores sint necesse est. Quod si etiā rustice quippiā dixerint, tū uero iuxta illud, quod dici solitum est: Atticæ atq; Hymetti plenam orationem uideri uolunt, atq; in legem abire, ut deinceps ita loquātur homines. Quāquàm quæ uiri faciūt, ferri forsitan queant. At uero mulieres (nam mulieribus etiā illud studio est, ut doctos aliquot in suo cōuictu cōductitios habeant, quiq; sese mercede assectentur:) Quandoquidē hoc quoq; ad reliquum cultū, elegantiamq́; pertinere putant, si dicātur eruditæ, si philosophi, si carmina cōponere Sapphicis haud multo inferiora, ob hæc sanè hæ quoq; cōductitios Rhetores, Grāmaticos, Philosophos circūferunt. Hos autē audire solent (id quod ipsum est ridiculū) tum temporis, quū uel comuntur, aut capillos in orbē religant, uel in conuiuio. Nam aliàs nō suppetit illis ocium. Porrò sæpenumero fit, ut interim dum Philosophus quippiā disserit, interueniēs ancilla, literulas ab adultero porrigat. Ac præclari illi de pudicitia sermones intermittuntur, opperiētes donec illa rescripserit adultero, atque ita redeat ad auditionē. Porrò siquādo post multū temporis instātibus saturnalibus, aut panathenæis, misera quæpiam umbella tibi mittatur, aut tunicula semiputris ac detrita, tū deniq; plurima mißitētur oportet. Atq; aliquis qui statim subauscultarit, herū id facere destinantē, præcurrit, ac primus rei index, abiensq́; nō exiguum preciū aufert qui renunciarit. At mane plus tredecim te adeūt idē apportātes nuncij: quorum quisque commemorat quàm multa dixerit, quemadmodum submonuerit, quemadmodum adhortans

tans

tans commodiora ſubiecerit. Omnes itaque donati præmio diſcedunt, at nõ ſine murmure tamen, qui nõ plura dederis. Porrò ſalarium ipſum ſex fermè obolorum. Idq; ſi tu poſtules, grauis atque importunus haberis. Proinde quo illud aliquãdo auferas: primũ ipſi hero adulceris, ſupplexq; fias neceſſe eſt: deinde captandus & diſpenſatoris fauor. Nam hoc quoq; quoddã eſt ſeruitutis genus. Neque uero negligendus is, quem in cõſilium adhibet, neque item amicus. Deinde quod acceperis, iamdudum debebatur uel ueſtiario, uel medico, uel cerdoni cuipiam. Vnde fit ut ſera atque intempeſtiua, eoq; inutilia præmia tibi accedant. Cæterum inuidia ingens, Iamq; etiã calũniæ quædã paulatim ſtruuntur in te, apud hominem qui iam nõ inuitis auribus accipiat, ſiquid aduerſum te dicatur: Quippe qui perſpiciat te laboribus aßiduis iam detritum, & ad obeunda munia famulatus claudicantem, atq; obaudientẽ, ac podagra ſubinde grauari. Proinde poſteaquàm id quod erat in te florentißimum decerpſit, æuiq; partem maxime frugiferam ac præcipuum corporis uigorem detriuit, iamq; te lacerum panniculũ reddiderit, tum modis omnibus circumſpicit in quod ſterquilinium te portatum abijciat, atque alium perferendis laboribus idoneum, in tuum ſubſtituat locum. Ibi inſimulatus, uel quod puſionem illius tentaris: uel quod homo ſenex uxoris ancillam uirginem uitiaris: uel alio quouis impoſito crimine, noctu obuolutus ac præceps datus extruderis, diſcediſq; deſertus ab omnibus, atque omnium inops rerum optimam podagram unà cum ſenecta comitem ducens. Quum interim quæ quondam ſcieris, tanto temporis ſpacio dedidiceris, tum uentrem

trem culeo reddideris ampliorem, tibiq; paraueris inexplebile quoddam & implacabile malum. Etenim gula ea quibus assueuit, flagitat. Quæ cum negantur, indignatur. Adde quod præterea nemo te posthac recepturus est in familiam, utpote cuius iam præterierit ætas, quiq; similis euaseris equis senio affectis, quorum ne pellis quidẽ perinde ut aliorum animantiũ est usui. Quin ex hoc ipso quod eiectus es, calũnia quàm potest proxime ad ueri similitudinem conficta, facit ut aut adulter, aut ueneficus, aut aliud quippe tale uidearis. Nam accusatori uel tacenti fides habetur. Tu uero Græculus, moribus leuibus, & ad omne facinus facilis. Siquidẽ huiusmodi nos omnes esse ducunt, idq; iure optimo, uideor enim mihi causam aduertisse, quamobrem eiusmodi de nobis obtineãt opinionem. Nam pleriq; qui in familias accedunt, propterea quod alioqui nihil bonæ rei didicerunt, diuinationem ac maleficia profitentur, conciliationem amorum, abductiones in hostes, atq; id quum faciunt, doctos sese affirmant, pallijs amicti, barbisq; neutiquàm contẽnendis onusti. His rebus fit, ut non iniuria eandem de reliquis omnibus habeant opinionem, quando eos quos præcipuos esse iudicant, uideãt tales. Maxime uero, posteaquàm animaduerterint, quàm sint in cõuiuijs, reliquoq; cõuictu adulantes, quàm ad lucrũ humiles ac seruiles: deinde eiectos eosdem iam oderunt, neque id iniuria, ac modis omnibus adnituntur, ut eos funditus perdant, si quo modo poßint. Verẽtur enim, ne cuncta illa uitæ suæ mysteria in uulgus efferant, quippe qui nihil non exacte norint, quiq; illos nudos conspexerint. Ea res igitur illos male angit. Omnes enim similes sunt pul-

cherrimis istis libris: quorum aurei quidē umbilici, purpurea foris pellis: cæterū intus aut Thyestes est liberos in cōuiuio comedēs, aut Oedipus matris maritus, aut Tereus cum duabus pariter sororibus rem habens. Eiusmodi sunt & illi, splendidi, cōspicuiq́;. Porrò intus sub purpura uarias occulūt Tragœdias. Quorum unumquēq; si euolueris, explicuerisq́;, fabulam non mediocriter longam reperies, Euripidis cuiuspiā, aut Sophoclis. Contra foris nihil nisi purpura splendida, aureiq́; umbilici. Harum itaq; rerum sibi cōscij oderunt illos, atque insidias parant, siquis penitus ab illis defecerit, qui eos probe cognitos depingat, qualesq́; sint euulget. Iam uero libet mihi Cebetis illius exemplo & imaginem quandā huius uitæ tibi depingere, ut eam contemplatus scire queas, num ex usu tuo sit eam adire. Equidē magnopere cupiā uel Apellem quēpiā, uel Parrhasium, uel Aëtionem, uel Euphranorem ad hanc depingendā tabulā adhibere. Verū quoniā fieri potis non est, ut aliquē artificē tam egregiū atq; absolutū nanciscamur, in præsentia tenuem quandā pro mea uirili imaginē adumbrabo. Ergo pingatur uestibulū sublime atq; inauratum, neq; id humi situm in solo, uerum procul à terra in edito collis fastigio. Præterea inaccessum fermè & abruptum, lubricoq́; aditu, ita ut plerūq; qui se iam ad summū usq; uerticem penetrasse sperant, lapso pede præcipitati ceruicem frangāt. Intus autē Opulētia sedeat, tota (sicuti uidetur) aurea, maiorem in modū formosa, atq; amabilis. Porrò amator ubi uix tandē cōscendit, iamq́; ad fores accesserit, obstupescat, oculis in aurū defixis, deinde Spes, quæ & ipsa specioso uultu est, ac uersicoloribus amicta, manu

manu præhensa introducat, mire iam ipso ingressu attonitum. Atque ab eo quidem tempore Spes usque illum antecedat, ducatq́;, tum aliæ mulieres illum excipientes, puta Fallacia, Seruitusq́;, tradant Labori. At is miserum penitus defatigatum tandem Senectæ tradat iam morbidum, coloreq́; cõmutato. Postremo Contumelia, arreptũ illum ad desperationem pertrahat. Ex hoc quidẽ tempore Spes auolans euanescat. Tum ille non per aureum illud atrium per quod ingressus fuerat, sed per posticum quoddã, & occultum exitum extrudatur nudus, uentricosus, pallidus, senex, læua quidem pudorem occultans, dextra uero seipsum strangulans. Occurrat autem exeunti Pœnitudo frustra lachrymans, & miserum bis etiam cõficiens. Atq; hic quidem esto picturæ finis. Cæterum tu Timocles optime, ipse diligenter consideratis singulis expẽde, num è re tua sit ut in hanc imaginem per aureas illas fores ingressus, per illas lõge dißimiles tam turpiter excutiaris. Quicquid autem feceris, memineris sapiẽtis illius, qui dixit: Deum in culpa non esse, uerũ qui sua sponte delegerit.

Luciani de ijs qui Mercede Conducti, in diuitum Familijs uiuunt, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

FINIS.

x 2 Hieronymo

HIERONYMO BVSLIDIANO PRAEPOSITO ARIENSI Consiliario Regio Erasmus Roterodamus S. P. D.

RVMOR iampridem hic perseuerat, acerbior quàm ut uerũ esse libeat credere, sed constantior tamen, quàm ut uanus credi possit, PHILIPPVM principem nostrũ, è uiuis excessisse. Quid quærar mi Buslidiane, q̃d uociferer, quẽ incusem, hominumúe, Deumúe? Quæ comploratio tam Tragica, quæ huic tam atroci uulneri sufficiat? Nimio, heu nimio constitistis Hispaniæ, quæ quidem primum Franciscum Buslidianũ Archiepiscopum Bizontinum nobis ademistis, neque tanti uiri iactura contentæ, principem etiam eum absorbuistis, quo (si uiuere modo licuisset) nihil unquàm habuit hic orbis, neque maius neque melius. Quanquàm quid, quæso, supererat etiam adolescenti, nisi uti iam ipse sese superaret? Sed ò dirum fortunæ ludum, ò nouam fatorum inuidentiam, ò mors quàm iniqua, tam etiam inuida, ut semper præstantißima quæq; quàm ocyßime tollis è medio, uixq; oculis ostensa protinus subducis. Cuius ego uicem hic potißimum deplorem? MAXIMILIANI ne patris, qui tali sit orbatus filio, quem unum multis etiam imperijs anteponebat? An liberorum magis, quibus ætate tam immatura, tam pius sit ereptus pater? An patriæ potius, cui de charißimo principe, tam serum gaudium, tam præproperus contigerit luctus? An orbis demum uniuersi, cui tam

ſingulare lumen ſit ademptum? idq́ tam ante diem. Hoc nimirum hoc tempeſtas illa fatalis, qua medio è curſu in Britanniam depulſus eſt, portendebat, uidelicet fatis illum palàm ab Hiſpania reijcientibus. Equidem Panegyrico qualicunq́ laudaui iuuenem. Tum autem bone deus, quot mihi panegyricos, quàm copioſos pollicebar? Et en repẽte commutatis rebus, epitaphium paro miſer. Eamus nunc nos homunculi, & fortunulis noſtris fidamus, quum eos etiam pro ſua libidine mors rapiat, quos quàmdiutiſsime uiuere tantopere omnium refert. Sed quid ego mi Hieronyme, dum meo indulgeo dolori, tuum exhulcero? Quod reliquum eſt, precor ut ſuperi propitij liberis paternam quidem felicitatem: ſed cum diui FEDERICI uiuacitate copulatam, largiantur. Tibi item in moderandis illis fraternos ſucceſſus: ſed uitam fraterna diuturniorem. Literis his: ne ad tantum, tamq́ doctum amicum nullo literario munuſculo comitatæ uenirent, dialogos aliquot Luciani, comites addidi: quos pauculis his diebus, dum obſidionis metu Florentiam profugeremus, Latinos feci: hoc nimirum agens, ne nihil agerem. Nam in præſentia quidem in Italia mire frigent ſtudia, feruent bella. Summus Pontifex Iulius belligeratur, uincit, triumphat, planeq́ Iulium agit. Vale, & ampliſsimo patri Nicolao Ruterio epiſcopo Atrebatenſi etiam atque etiam Eraſmum commendato. Bononiæ. XV. Calendas Decembres.

M. D. VI.

CNEMONIS AC DAMIPPI DIALOGVS, DES. ERASMO Roterodamo interprete.

Hermagyrta Smyglus

CNEMON.

HOC illud est quod uulgo dici consueuit, Hinulus leonem. DAM. Quid isthuc est, quod tecum stomachare Cnemon? CNE. Quid stomacher rogas? Equidem hæredem reliqui quendam præter animi sententiam, uidelicet astu delusus miser, ijs quos maxime mea cupiebam habere præteritis. DAM. Sed isthuc quinam euenit? CNE. Hermolaum nobilem illum diuitē, quū orbus esset, imminente morte captabam, aßidens atq; inseruiens. Neque ille grauatim officium meum admittebat. At interim illud quoq; mihi uisum est scitum, consultumq; ut testamentum proferrem, ac publicarem, quo illū rerum mearum in solidum hæredem instituerам, nimirum ut ille uicißim idem faceret, meo prouocatus exemplo. DAMIP. At quid tandem ille? CNE. Quid ille suo in testamento scripserit, id quidem ignoro. Cæterum ego repente atq; insperato è uita deceßi, tecti ruina oppreßus, Et nunc Hermolaus mea poßidet, lupi cuiuspiam in morem ipso hamo cum esca pariter auulso. DAMIP. Imò non escam modo cum hamo, quin etiam te quoque piscatorem simul abstulit. Itaque technam istam, in tuum ipsius caput struxeras. CNEMON. Sic apparet, idq; adeo deploro.

Zenophantæ

ZENOPHANTAE ET ÇALLIDEMIdæ Dialogus, Des. Erasmo Roter. interprete.

ZENOPHANTES.

AT TV Callidemides, quo pacto interisti? Nā ipse queādmodū Diniæ parasitus quum essem, immodica ingurgitatione præfocatus fuerim, nosti, aderas enim morienti. CAL. Aderā Zenophātes. Porrò mihi nouū quiddā, atq; inopinatū accidit. Nā tibi quoque notus est Ptœodorus ille senex. ZENOP. Orbum illū dicis, ac diuitē, apud quē te aßidue uersari conspiciebā? CAL. Illū ipsum sēp captabā, colebamq;, id mihi pollicēs fore, ut meo bono quàmprimū moreretur. Verum quū ea res in longum proferretur, sene uidelicet, uel ultra Tithonios annos uiuēte, cōpendiariā quandā excogitaui uiā, qua ad hæreditatē peruenirē. Siquidē empto ueneno, pocillatori persuaserā, ut simulatq; Ptœodorus potū posceret, bibebat aūt prolixius, præsentius ī calicē inijceret, haberetq; ī promptu, porrecturus illi. Quod si fecisset, iureiurādo cōfirmabā, me illū manumissurū. ZEN. Quid igitur accidit? nā inopinatū quiddā narraturus mihi uideris. CAL. Vbi iā loti uenissemus, puer duobus patis pocu lis, altero Ptœodoro cui uenenū erat additū, altero mihi, nescio quo modo errās, mihi uenenū, Ptœodoro porrexit innoxiū. Mox ille qdē bibit, at ego ꝓtinus humi porrectim stratus sum, suppositītiū uidelicet illius loco funus. Quid hoc? Rides Zenophanta? Atqui non conuenit amici malis illudere. ZENOP. Rideo profectò, nam elegāter ac

lepide tibi hæc res euenit. Porrò senex ille, quid interim? CAL. *Primum ad casum subitum atq; inexpectatũ sanè conturbatus est. Deinde simulatq; intellexit, id quod acciderat, puta pocillatoris errore factum, risit & ipse.* ZENOP. *Recte sanè. Tametsi nõ oportuit ad compendium illud diuertere, siquidem uenisset tibi populari, uulgatáq; uia, tutius certiusq;, etiam si paulo serius.*

MENIPPI ET TANTALI DIALOGVS, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

MENIPPVS.

QVID *eiulas ò Tantale, aut quid tuã deploras fortunã, stagno imminẽs?* TAN. *Quoniã siti enecor Menippe.* MENIP. *Vsq; adeo piger es atq; iners, uti non uel pronus incumbens bibere noris, uel caua uola hauriens?* TANT. *Nihil profecero si procũbam: refugit enim aqua simulatq; me propius admoueri senserit, quod si quãdo hausero, oríq; coner applicare, prius effluxit quàm summa rigẽ labia. Atq; inter digitos effluẽs aqua, haud scio quomodo rursus manũ meã aridam relinquit.* MEN. *Prodigiosum quiddã de te narras Tãtale: uerũ dic mihi isthuc ipsum, quorsum opus est bibere, quũ corpore careas: nã illud qđ esurire poterat, aut sitire, in Lydia sepultũ est. Cæterũ tu quũ sis animus, qnã posthac aut sitire queas, aut bibere?* TANT. *Atq hoc ipsum supplicij genus est, ut anima perinde quasi corpus sit, ita sitiat.* MENIP. *Age, hoc ita habere credamus, quãdoquidẽ affirmas te siti puniri, At qđ hinc acerbi tibi poterit accidere?*

accidere? Num metuis ne potus inopia moriare? At equidem haud uideo alteros inferos, si quis hos relinquat, neq; locũ aliũ in quẽ morte demigret quispiã. TANT. *Recte tu quidẽ dicis: uerum hoc ipsum supplicij genus est, sitire, quũ nihil sit opus.* MENIP. *Desipis Tantale, & uti uerũ tibi fatear, nõ alio potu uideris egere quàm ueratro mero: nam diuersum quiddã pateris, ijs quos canes rabiosi momorderint, ut qui nõ aquam, quẽadmodũ illi, sed sitim horreas.* TANT. *Ne ueratrum quidẽ recusarim bibere Menippe, si liceat modo.* MENIP. *Bono es animo Tantale, certum habẽs nunquàm fore, ut uel tu, uel reliquorum Manium quispiã bibat: Neq; enim fieri potest: quãquàm nõ omnibus quẽadmodum tibi, pœna adiudicata est, ut sitiant, aqua illos non expectante.*

MENIPPI AC MERCVRII DIALOgus, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

MENIPPVS.

AT ubinã formosi illi sunt, ac formosæ Mercuri? ducito me docetoq;, utpote recẽs huc profectum hospitẽ. MERC. *Haud mihi licet per ociũ Menippe, quin tu isthuc ipso è loco dextrorsum oculos deflecte. Illic & Hyacinthus est, & Narcissus ille, & Nireus, & Achilles, & Tyro, & Helena, & Leda, breuiter quicquid est ueterum formarum.* MENIP. *Equidẽ præter ossa nihil uideo, caluariasq; carnibus renudatas, inter quæ oĩa nihil sit oĩno discriminis.* MERC. *Atqui hæc sunt quæ poëtæ cuncti mirantur*

 ac cele-

ac celebrant, oſſa ſcilicet quæ tu uideris contẽnere. M E N I P. *At Helenam ſaltẽ mihi cõmonſtra: nã ipſe quidem haud queam dignoſcere.* M E R C. *Hæc uidelicet caluaria, Helena eſt.* M E N I P. *Et huius ſcilicet oßis gratia, mille naues ex uniuerſa Græcia, acto delectu, ſunt impletæ, tantaq; tum Græcorũ, tum Barbarorum multitudo cõflixit, tot urbes ſunt euerſæ?* M E R C. *Cæterũ Menippe nõ uidiſti mulierem hanc uiuam, quod ſi feciſſes, forſan diceres tu quoq;, uitio dandum non eſſe,*

Pro *tali muliere diu tolerare labores.*

Alioqui ſi quis flores etiam areſactos marcidosq; contempletur, poſteaquàm coloris decus abiecerint, deformes nimirũ uideantur. At ijdẽ donec florent coloremq; obtinent, ſunt ſpecioſißimi. M E N I P. *Proinde illud iam demiror Mercuri, ſi Græci nõ intellexerũt ſeſe pro re uſq; adeo momentanea, quæq; tam facile emarceſſeret elaborare.* M E R C. *Haud mihi uacat tecũ philoſophari, quare delecto loco ubicũq; uelis, proſterne temet ac recumbe, mihi iam aliæ ſunt traducendæ umbræ.*

MENIPPI, AMPHILOCHI, TROPHOnij *Diſceptatio,* Des. *Eraſmo* Roter. *interprete.*

MENIPPVS.

VOS *nimirum Trophoni atq; Amphiloche, quum ſitis mortui, tamen haud ſcio quonã modo phanis eſtis donati, uatesq; credimini, ac ſtulti mortales deos eſſe uos arbitrãtur.* T R O P H. *Quid? an nobis igitur imputandũ, ſi per inſcitiã illi de mortuis huiuſmodi opinantur?*

opinantur? MENIP. *Atqui non ista fuissent opinati, ni uos, tum quũ uiueretis, eiusmodi quædam portenta ostentassetis, tanquàm futurorũ fuissetis præscij, quasiq; prædicere potuissetis, si qui percontarentur.* TROPH. *Menippe, nouerit Amphilochus hic, ipsi pro sese respondendũ esse. Cæterũ ego Heros sum, uaticinorq; si quis ad me descẽderit: at tu uidere nũquàm oĩno Lebadiã adijsse, neq; enim alioq ista nõ crederes.* MENIP. *Quid ais? equidem nisi Lebadiam fuissem profectus, ac linteis amictus, offam ridicule manu gestãs, per angustũ aditũ in specum irrepsissem, nequaquã fieri potuisset, ut te defunctum esse cognoscerem perinde atq; nos, solaq; præstigiatura reliquos antecellere. Sed age per ipsam diuinãdi artem, quid tandem est Heros? neq; enim intelligo.* TROPH. *Est quiddã partim ex hoĩe, partim ex deo cõpositũ.* MEN. *Nempe qd' neq; sit homo, quẽadmodũ audio, neq; deus, uerũ pariter utrũq;. Ergo dimidia illa tui, ac diuina pars, quò nũc recesśit?* TROPH. *Reddit oracula Menippe in Bœotia.* MEN. *Haud intelligo qd dicas Trophoni, nisi quod illud planè uideo, te totum esse mortuum.*

CHARONTIS AC MENIPPI DIALOgus, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

CHARON.

REDDE *naulũ scelestc.* MENIP. *Vociferare, siquidem isthuc tibi uoluptati est Charon.* CHAR. *Redde, inquam, quod pro traiectione debes.* MENIP. *Haudquàquàm auferre queas ab eo qui nõ habeat.* CHAR. *An est*

quisquàm

quiſquàm qui ne obolum quidẽ habeat? MENIP. *Sit ne alius quiſpiã præterea, equidẽ ignoro, ipſe certe non habeo.* CHAR. *Atqui præfocabo te per* Ditẽ *impuriſsime, ni reddas.* MENIP. *At ego illiſo baculo tibi cõminuam caput.* CHAR. *Num ergo te tam longo traiectu gratis trãſuexero?* MENIP. *Mercurius meo noïe tibi reddat, ut qui me tibi tradiderit.* MERC. *Belle mecum agatur per Iouẽ, ſiquidẽ futurũ eſt, ut etiã defunctorũ noïe perſoluam.* CHAR. *Haud omittã te.* MEN. *Quin igitur uel huius gratia perge ut facis, nauim trahere: quanquàm quod nõ habeo, quinã auferas?* CHAR. *At tu neſciebas, quid tibi fuerit adportandũ?* MEN. *Sciebã quidẽ, uerum non erat. Quid igitur? num ea gratia erat mihi ſemper in uita manẽdũ?* CHAR. *Solus ergo gloriaberis te gratis fuiſſe tranſuectũ?* MEN. *Haud gratis ò præclare, ſiquidem & ſentinã exhauſi, & remum arripui, & uectorum omniũ unus nõ eiulaui.* CHAR. *Iſta nihil ad naulũ, obolum reddas oportet, neq; enim fas eſt ſecus fieri.* MEN. *Proinde tu me rurſum in uitã reuehe.* CHAR. *Belle dicis, nimirum ut uerbera etiam ab Acaco mihi lucrifaciam.* MEN. *Ergo moleſtus ne ſis.* CHAR. *Oſtẽde quid habeas in pera.* MEN. *Lupinũ ſi uelis, & Hecatæ cœnã.* CHAR. *Vnde nobis hũc canẽ adduxiſti Mercuri? tum qualia garriebat inter nauigandũ? uectores oẽs irridẽs, ac dicterijs inceſſens, unuſq; cantillans, illis plorantibus.* MER. *An ignoras Charon quẽ uirum trãſuexeris: planè liberum, cuiq; nihil omnino curæ ſit,* Hic eſt Menippus. CHAR. *Atqui ſi unquàm poſthac te recepero.* MEN. *Si receperis ò præclare: ne poſsis quidẽ iterũ recipere.*

Cratetis

CRATETIS AC DIOGENIS DIALOgus, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

CRATES.

MOERICHVM *diuitem, noueras ne Diogenes? illum, inquã, supra modũ diuitem, illum Corintho profectum, cui tot erãt naues onustæ mercibus, cuius consobrinus Aristeas: quum ipse quoque diues esset, Homericum illud in ore solebat habere,*

Aut me confice tu, aut ego tete.

DIOG. *Cuius rei gratia sese captabãt inuicem Crates?*

CRAT. *Hæreditatis causa, quum essent æquales, uterq; alterum captabãt. Iamq; testamẽta publicauerãt ambo, in quibus Mœrichus (si prior moreretur) Aristeã omniũ rerum suarũ dominũ relinquebat, Mœrichum uicissim Aristeas, si quidẽ ipse prior è uita decederet. Hæc igitur quũ essent in tabulis scripta illi inter sese captabãt, & alter alterũ adulationibus obsequijsq; superare cõtendebat. Porrò diuini, haud scio utrũ ex astris id qđ futurũ sit cõiectãtes, an somnijs, quẽadmodum Chaldæi faciũt: quin & Pythius ipse, nũc Aristeam uictorem fore pronũciabat, nunc Mœrichũ, ac trutina quidem interim ad hunc, interim ad illũ propẽdebat.* DIOG. *Quid igitur tandẽ euenit? nam audire est operæpreciũ Crates.* CRAT. *Eodẽ die mortui sunt ambo: cæterũ hæreditates ad Eunomiũ ac Thrasyclẽ deuenerũt, quorũ uterq; cognatus illis erat: atqui de his nihil prædixerant diuini futurũ, ut tale quippiã acciderct. Etenim quum Sicyone Cirrham uersus nauigarent,*

medio

medio in cursu, obliquo orto Iapyge, eò sunt depulsi. DIOG. Recte factum: at nos quum nos essemus in uita, nihil eiusmodi alter de altero cogitabamus. Neque enim ego unquàm optabã ut moreretur Antisthenes, quo nimirũ baculus illius ad me rediret hæredẽ (habebat autẽ egregie ualidũ) quẽ ipse sibi parauerat oleaginũ, neq; tu Crates, opinor, desiderabas, ut me mortuo, in possessionũ mearum successionẽ uenires, puta dolij ac peræ, in qua quidẽ lupini Chœnices inerãt duæ. CRAT. Neq; enim mihi quicquàm istis rebus erat opus, imò ne tibi quidem Diogenes: siquidẽ quæ ad rẽ pertinebãt, quæq; tu Antistheni succedens accepisti, deinde ego succedẽs tibi, ea nimirũ multo sunt potiora, multoq; splendidiora, quàm uel Persarum imperiũ. DIOG. Quænã sunt ista quæ dicis? CRAT. Sapientiã, inquã, frugalitatẽ, ueritatẽ dicendi, uiuẽdiq; libertatẽ. DIOG. Per Iouẽ memini me in istiusmodi opum hæreditatẽ Antistheni successisse, tibiq; eas longe etiã maiores reliquisse. CRAT. Verum reliqui mortales hoc possessionum genus aspernabãtur, neq; quisquàm nos ob spem potiũdæ hæreditatis obsequijs captabat, sed ad aurũ omneis intendebant oculos. DIOG. Nec iniuria: neque enim habebãt quo facultates eiusmodi à nobis traditas acciperẽt: quippe rimosi iam, uitiatiq; delicijs, nõ aliter quã uasa carie putria. Quo fit, ut siquando quis in illos infundat uel sapientiã, uel libertatẽ, uel ueritatem, effluat illico, perstilletq; fundo quod immissum est cõtinere nõ ualẽte. Cuiusmodi quiddã & Danai filiabus aiunt accidere, dum in doliũ pertusum haustã aquã importãt: at ijdem aurum dentibus & unguibus, omniq; ui seruabant. CRAT.

Proinde

Proinde nos hic quoq; noſtras poßidebimus opes: illi ſimulatq; huc uenerint, obolum duntaxat ſecum ferent, ac ne hunc quidem ulterius quàm ad portitorem.

NIREI AC THERSITAE DIALOGUS, *Des. Eraſmo Roterodamo interprete.*

NIREVS.

ECCE *denique uel Menippus hic iudex erit, uter noſtrũ ſit formoſior. Dic* Menippe, *an nõ tibi uideor forma præſtantior?* MEN. *Imò quinã ſitis, prius arbitror indicandũ, nã hoc opinor ſcito eſt opus.* NIR. *Nireus ac Therſites.* MEN. *Vter Nireus, uter Therſites? nõdũ enim uel hoc ſatis liquet.* THER. *Iam unũ hoc uinco, quod tibi ſum ſimilis, neq; tantopere me præcellis, quantopere te cæcus ille Homerus extulit, unum omnium formoſißimum appellans: quin ego faſtigiato uertice, rariſq; & impexis capillis ille, nihilo te inferior uiſus ſum arbitro. Iam uero tempus eſt uti pronũcies Menippe, utrum altero formoſiorẽ exiſtimes.* NIR. *Mirum ni me Aglaia Charopeq; prognatum.*

Qui uir pulcherrimus unus,
Omnibus è Graijs Priameia ad Pergama ueni.

MEN. *Atqui non item ſub terram opinor pulcherrimus ueniſti, quippè qui reliquis quidem oßibus alijs appareas aßimilis: porrò caluaria hoc uno inſigni à Therſitæ caluaria dignoſci poßit, quod tua delicata eſt ac mollicula: quandoquidem iſthuc habes effœminatum ac neutiquam uiro decorum.* NIR. *Attamen Homerum percõtare, qua*

ſpecie

specie tum fuerim, quum inter Græcorum copias militarem. MEN. *Tu quidem somnia mihi narras: at ego ea specto quæ uideo, quæq; tibi absunt in præsentia: cæterum ista norunt, qui id temporis uiuebant.* NIR. *Quid igitur tandem? an non ego formosior Menippe?* MENIP. *Neque tu, neque quisquàm alius formosus hoc loco: siquidem apud inferos æqualitas est, paresq; sunt omnes.* THER. *Mibi quidem uel hoc sat est.*

DIOGENIS AC MAVSOLI, Des. Erasmo Roderodamo Interprete.

DIOGENES.

OHe tu Car, quare tandem insolēs es tibiq; places, ac dignū te credis, qui unus nobis omnibus anteponare? MAV. *Primum regni nomine ô Iu* Siopensis, *quippe qui Cariæ imperauerim uniuersæ, præterea Lydiæ quoq; gentibus aliquot: tum autē & insulas nōnullas subegerim:* Miletum *usq; peruenerim, plerisq;* Ioniæ *partibus uastatis. Ad hæc formosus eram ac procerus, ac bellicis in rebus præualidus. Postremo, quod est omnium maximū, in* Halicarnasso *monumentū erectum habeo, singulari magnitudine, quantū uidelicet defunctorum alius nemo posidet, neq; pari etiā pulchritudine cōditum, uiris scilicet atq; equis, pulcherrimo è saxo ad uiuā formā absolutißimo artificio expreßis, adeo ut uel phanū aliqd' simile haud*

haud facile quis inueniat. Num iniuria tibi uideor has ob res mihi placere atque efferri? DIOG. *Num ob imperium ais, ob formam, atq; ob sepulchri molem?* MAV. *Per Iouem ob hæc inquam.* DIOG. *Atqui ò formose Mausole, neq; uires iam illæ, neque forma tibi iam adest. Adeo ut si quē arbitrum de formæ præcellentia delegerimus, haudquaquàm dicere potis sit, quamobrē tua caluaria meæ sit anteferenda: siquidem utraq; pariter tum calua, tū nuda: utriq; dentes pariter ostēdimus, pariter oculis orbati sumus, pariter naribus simis, ac sursum hiātibus deformati. Cæterum sepulchrum ac saxa illa preciosa, Halicarnasseis forsitan iactare licebit, & hospitibus gloriæ causa ostentare, tanquàm qui magnificā quandā apud se structuram habeant: uerum quid hinc commoditatis ad te redeat uir egregie, nequaquàm uideo, nisi forsan illud cōmodum uocas, quod plus oneris atque nos sustines, sub tam ingentibus saxis pressus ac laborans.* MAV. *Itá ne nihil illa mihi cōducunt omnia? planeq; pares erunt Mausolus ac Diogenes?* DIOG. *Imò haud pares, inquā, uir clarißime: nam Mausolus discruciabitur, quoties earum rerum in mentem ueniet, quibus in uita florere consueuit: at Diogenes interim eum ridebit. Atque ille quidem de suo illo monumento, quod est in Halicarnasso memorabit, ab uxore Artemisia atque sorore parato: contra Diogenes ne id quidem suo de corpore nouit, nunquid habeat sepulchrum. Neq; enim illi res ea curæ est, uerum apud uiros excellentißimos sui memoriam famamq; reliquit, ut qui uitam peregerit uiro dignā, tuo monumento Carum abiectißime celsiorem, ac tutiore in loco substructam.*

SIMYLI AC POLYSTRATI DIALOgus. Des. Erasmo Roterodamo interprete.

SIMYLVS.

VENISTI tandem & tu Polystrate ad nos, quũ annos uixeris haud multo pauciores centũ, opinor. POLYST. Nonagintaocto Simyle. SIMYL. Sed quinã triginta istos annos egisti, quibus mihi fueras superstes. Nam ipse perij te fermè septuagenario. POLYST. Quàm suauißime profectò, etiã si hoc mirum tibi uidebitur. SIMYLVS. Mirũ uero, siquidem tibi primũ seni, deinde inualido, postremo etiã orbo quicquam poterat esse in uita suaue? POLYST. Principio nihil erat quod nõ possem, præterea pueri formosi cõplures aderãt, tũ mulieres nitidißimæ, unguẽta, uinũ mire fragrãs, postremo mẽsæ uel Siculis illis lautiores. SIMYL. Noua narras, nã ego te planè sordidũ ac parcißimũ esse sciebã. POLYST. Atqui uir præclare, ex alienis arcis opes mihi subscatebãt. Tũ diluculo protinus quàm plurimi mortales ad fores meas uẽtitabãt, simulq; ex omni rerũ genere quæ terrarũ ubiuis pulcherrimæ reperiũtur, munera deportabãtur. SIMYL. Num me defuncto regnum geßisti? POLYST. Minime, uerũ amãtes habebã innumeros. SIMYL. Nõ possum nõ ridere: tú ne amãtes tantus natu quũ esses, uixq; tibi dẽtes supeßent quatuor? POL. Habebã ꝑ Iouẽ equidẽ optimates ciuitatis: quũq; essem tũ senex, tum caluus, sicuti uides, præterea lippiens etiã, ac senio cæcutiẽs: postremo naribus muccosis, tamen cupidißime

cupidißime mihi inseruiebant, adeo ut is fœlix uideretur, quẽcunq; uel aspexissem modo. SIMYL. *Num tu quoq; quẽadmodũ* Phaon *ille, Venerẽ aliquã è Chio transuexisti, ut ob id optanti tibi illa dederit rursum ad iuuentã redire, ac denuo formosum atq; amabilẽ fieri?* POLYST. *Haud quaquàm, quin magis quũ talis essem, qualẽ dixi, tamen supra modum adamabar.* SIMYLVS. *Aenigmata narras.* POLY. *Atqui notißimus est hic amor, quũ uulgo sit frequens, nẽpe erga senes orbos ac diuites.* SIMYLVS. *Nunc tua forma unde tibi profecta fuerit intelligo uir egregie, nimirum ab aurea illa Venere.* POLYST. *Verumtamen nõ parum multas cõmoditates ab amãtibus tuli Simyle, propemodum etiam adoratus ab illis. Porrò sæpius etiã quasi procax illis illudebã, excludẽs interdum nõnullos eorum: interim illi inter sese decertabant, & in ambiendis primis apud me partibus, aliũ alius anteire nitebatur.* SIMYLVS. *Sed age, de facultatibus tuis quid tandẽ statueras?* POLYST. *Palàm quidẽ affirmabam, me unũquẽq; illorũ relicturũ hæredẽ: idq; illi quũ crederẽt futurum, certatim se quisq; obsequentiorẽ atq; adulãtiorem præbebat. Cæterum alteras illas ueras tabulas, quas apud me seruaueram, reliqui, in quibus omnes illos plorare iußi.* SIMYLVS. *At postremæ illæ tabulæ quẽ pronunciabãt hæredẽ? num è cognatis quẽpiã?* POLYST. *Non per Iouem, imò nouitiũ quendã ex formosis illis adolescentulis, natione Phrygẽ.* SIMYLVS. *Quot annos natum* Polystrate? POLY. *Viginti fermè.* SIMYL. *Iam intelligo quibus obsequijs ille te demeruerit.* POLYST. *Attamen multo illis dignior q scriberetur hæres,*

etiam si Barbarus erat ac perditus, quem iam ipsi etiam optimates colunt captantq;. Is igitur mihi extitit hæres, iamq; inter patricios numeratur, subraso mento, Barbaroq; cultu ac lingua: quin eum Codro generosiorẽ, Nireo formosiorem, Vlysse prudentiorẽ esse prædicãt. SIMYLVS. Non laboro, uel totius Græciæ sit imperator, si libet, modo ne illi potiantur hæreditate.

VENERIS ET CVPIDINIS DIALOgus, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

Honestæ exercitationes luxuriam arcent.

VENVS.

QVID tandẽ in causa est Cupido, ut quum reliquos deos omneis adortus expugnaris, Iouem ipsum, Neptunũ, Apollinẽ, Iunonẽ, me deniq; matrem, ab una Minerua temperes, utq; aduersus hanc nec ullũ habeat incendiũ tua fax, & iaculis uacua sit pharetra, tũ & ipse arcu careas, neq; iaculari noris? CVPIDO. Equidẽ hãc metuo mater: est enim formidabilis truculentoq; aspectu, ac ferocitate quadam supra modum uirili: proinde si quando tenso arcu petam illam, galeæ cristam quatiens, expauefacit me, moxq; formidine tremere occipio, sic ut arma mihi è manibus excidant. VENVS. Atqui Mars an nõ erat hac formidabilior? & hunc tamẽ superatũ exarmasti. CVPIDO. Imò ille cupide me recipit, atq; ultro etiam inuitat: uerum Minerua semper adductis superciliis obseruat: quin aliquando temere ad illam aduolaui, facem propius admouens: at illa, si quidem ad me accesseris inquit, per parentem Iouem, quouis modo te cõficero, aut lancea te trãsfigam, aut

gam, aut pedibus arreptum in tartara dabo præcipitem, aut ipsa te discerpam. Plurima item id genus comminabatur: ad hæc acribus obtuetur oculis, postremo & in pectore faciem quandam gestat horrendam, uiperis capillorum uice comatam, hanc nimirum maximopere formido: territat enim me, fugioq; quoties eã aspicio. VENVS. Esto sanè, Mineruam metuis ut ais, atque huius gestamen gorgona reformidas, idq; quum Iouis ipsius fulmen non formidaueris: cæterum Musæ quam ob causam abs te non feriuntur, atque à tuis iaculis tutæ aguntã num & hæ cristas quatiunt, aut gorgonas prætendunt? CVPIDO. Has quidem reuereor mater, sunt enim uultu pudico ac reuerendo, præterea semper aliquo tenentur studio, semper cantionibus animum intentum gerunt: quin ipse etiam non raro illis assisto, carminis suauitate delinitus. VENVS. Esto, nec has adoriris propterea quod sint reuerendæ: at Dianam qua tandem gratia non uulneras? CVPIDO. Vt breuiter dicam, hanc ne deprehendere quidem usquam sum potis, quippe perpetuò per montes fugitantem: ad hæc altẽrius cuiusdã sui Cupidinis illa tenetur cupidine. VENVS. Cuius ò gnate? CVPIDO. Nẽpe uenatu ceruorum & hinnulorum, quos insectatur ut capiat, ac iaculo figat. Ac prorsum tota rerum huiusmodi studio tenetur: tametsi fratrem eius, qui nimirum arcu ualet & ipse, feritq; eminus. VEN. Teneo gnate, cũ sæpenumero sagitta uulnerasti,

MARTIS AC MERCVRII DIALOgus, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

Derides fabulas de discordia Deorum

MARS.

AVdistin' Mercuri cuiusmodi nobis minatus sit Iupiter? quàm superba, quàq; dictu absurda? Ego, inquit, si uolucro, cathenam ex æthere demittam, unde si uos suspensi me ui detrahere conemini, luseritis operam: nunquàm enim me deorsum trahetis. Contra ego uos uelim in altum attrahere, nō uos modo, uerūetiā tum terram ipsam, tū mare pariter subuectū in sublime sustulero. Ad hæc alia permulta, quæ tu quoque audisti. At ego, si quidē cum unoquolibet singulatim conferatur, ita præstantiorē cū esse, uiribusq; superiorē, haudquaquàm negauerim, uerū unū tam multis pariter in tantū antecellere, ut eum ne pondere quidē uincere queamus, etiā si terrā ac mare nobis adiunxerimus, id neutiquàm crediderim. MERC. Bona uerba Mars. Neq; enim sat tutū est ista loqui, ne quid forte mali nobis hæc petulantia conciliet. MARS. An uero credis apud quēlibet hæc dicturū me? imò apud te solū id audeo, quē linguæ cōtinentis esse sciebam. Sed quod mihi maxime ridiculū uidebatur, tū quum hæc minitantē audirē, haud queā apud te reticere. Etenim memineram, quum nō ita multo ante Neptunus, Iuno, ac Pallas, mota aduersus eum seditione, machinarētur comprehensum illum in uincula cōijcere, quātopere formidarit, utq; in omnē speciem sese uerterit, idq; cū tres duntaxat essent dij. Quod ni Thetis misericordia commota,

Briareum

Briarcum Centimanum illi auxiliatum accersiuisset, ipso pariter cum fulmine ac tonitru uinctus erat. Hæc reputanti mihi ridere libebat eius magniloquentiam iactantiamq;. MERCVR. *Tace, bona uerba: neque enim tutum est ista uel tibi dicere, uel audire mihi.*

MERCVRII ET MAIAE DIALOGVS,

Des. Erasmo Roterodamo interprete. Officia Deis ut hominibus distribuit ne...

MERCVRIVS.

EST uero mater deus quisquã in cœlo me miserior? MAIA. *Caue ne quid istiusmodi dixeris Mercuri.* MERCVR. *Quid non dicam? qui quidẽ tantũ negociorũ solus sustineam quibus delassor, in tam multa ministeria distractus? Nam mane protinus surgẽdũ est mihi, statimq; uerrendũ cœnaculum, ubi dij compotãt. Tum ubi curiã in qua consultant undiq; strauero, ac singula ita ut oportet cõposuero, Ioui necessum est aßistere, ac perferendis illius mandatis toto die sursum ac deorsum cursitare, insuper quum redeo, puluerulentus adhuc, Ambrosiam apponere cogor. Porrò priusquàm nouitius iste pocillator aduenisset, ego nectar etiam ministrabam. Quodq; est omnium indignißimum, soli omnium ne noctu quidem agere quietem licet, uerum id quoque temporis necesse habeo defunctorum animas ad Plutonem deducere, maniumq; gregi me ducem præbere, tum autem & tribunalibus aßistere. Neque enim mihi sufficiebant scilicet diurna negocia dum uersor in palæstris, dum in concionibus præconis uices ago, dum oratores instruo, ni hæc quoq; pro-*

uincia accedat, ut ſimul etiã umbrarũ res diſponã. Atqui Ledæ filij alternis inter ipſos uicibus apud ſuperos atque inferos agitant. Mihi neceſſe eſt quotidie tum hoc, tum illud pariter agere: deinde duo illi Alcmena ac Semele miſeris prognati mulieribus, ocioſi in cõuiuijs accũbunt, at ego Maia Atlantide progenitus illis miniſtro ſcilicet. Quin nũc quũ recẽs à Sidone Cadmi filia reuerſus eſſem: nam ad hanc me legarat, uiſum quid ageret puella: priuſquàm reſpiraſſem, & adhuc anhelum de uia, rurſum ad Argos emandauit uiſurum, qui cũ Danaẽ ageretur. Rurſum inde in Bœotiam profectus inquit, obiter Antiopam uiſito: adeo ut planè iam pariturum me negarim. Quod ſi mihi licuiſſet, lubens profectò feciſſem, id quod ſolẽt ij qui in terris duram ſeruiunt ſeruitutem. MAIA. *Miſſa fac iſta gnate: decet enim per omnia morem gerere patri, quũ ſis iuuenis: ac nunc quò iuſſus es, Argos contende, deinde in Bœotiam, ne ſi ceſſaris, fuerisq; lentior, plagas etiam auferas: nam iracundi ſunt qui amant.*

VENERIS ET CVPIDINIS DIALOgus, Des. *Eraſmo Roterodamo interprete.*

VENVS.

CVPIDO *gnate, uide quæ facis flagitia. Non iam de his loquor, quæ te impulſore mortales in terra uel in ſe quiſq;, uel inuicẽ alij in alios faciũt: uerũ de his ago, quæ apud ſuperos quoq; deſignas, q quidem Iouẽ ipſum cogis uarias aſſumere formas, ĩ quodcũq; tibi pro tẽpore uiſum fuerit, cùm uertens: tum lunã è cœlo deuocas.*

deuocas. Quin & solem aliquoties cōpellis lentum apud Clymenem cessare aurigādi muneris oblitum: nam quicquid iniuriæ in me matrē etiā cōmittis, audacter ac tanquā tutò facis. Verum tu quidē ò deorum omnium cōfidentissime, Rheam insuper ipsam iam anum, præterea deorum tam multorum parentem, eò perpulisti, ut pusionem adamet, atq; in Phrygium illum adolescentulum depereat, ac tua iam opera insanit, iunctisq; leonibus, adhibitis itē Corybantibus, quippe qui & ipsi furore quodam sunt afflati, per Idam montē sursum ac deorsum oberrat, ipsa quidem Attis amore eiulans. Cæterum Corybantū alius suum ipse penē ense desecat, alius demissa coma per montes fertur insanus, alius cornu canit, alius tympano tonat, alius cymbalo perstrepit: breuiter, omnis undiquaq; Ida tumultus atq; insaniæ plena est. Proinde cuncta timeo: metuo ne tale quid accidat, quādoquidem te produxi, malū ingens: ut si quando resipiscat Rhea, uel potius si pergat insanire, Corybātibus imperet, ut te correptum discerpāt, aut leonibus obijciāt. Hic me sollicitat metus, quod uideā tibi periculū imminere. CVPIDO. Ocioso animo esto mater, siquidē leonibus etiam ipsis iam familiaris sum factus, ita ut sæpenumero cōscensis eorū tergis, præhensáq; iuba, equitis ritu insidens illos agitem. At uero illi interim mihi caudis adblādiūtur, ac manum ori insertam receptāt lambuntq;, deinde mihi reddūt innocuā. Porrò Rheæ ipsi qñ tandē uacauerit, ut me ulciscatur quū in Atte sit tota? Postremo quid ego pecco, quū res pulchras ut sunt, offero ac demonstro? uos ne appetite res pulchras: quare his de rebus ne in me crimen cōferte. Num uis ipsa tu mater, uti

neque tu posthac Martem ames, neq; ille te? VENVS. *Vt es peruicax, & nulla in re non superas: attamen horum quæ dixi, aliquando memineris.*

DORIDIS ET GALATEAE DIALOGUS, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

DORIS.

FORMOSVM *amantẽ Galatea, nẽpe Siculũ istũ pastorem aiunt amore tui deperire.* GAL. *Ne ride Doris: etenim qualis qualis est,* Neptuno patre prognatus est. DOR. *Quid tum postea, si uel Ioue ipso sit progenitus, quũ usq; adeo agrestis atq; hispidus appareat, quodq; est omniũ deformißimũ, unoculus? An uero credis genus illi quicquàm profuturũ ad formã?* GAL. *Ne isthuc quidem ipsum, quod hispidus est atque agrestis, ut tu uocas, illũ deformat, quin uirile magis est. Porrò oculus media in fronte decet etiã, quo quidẽ nihilo segnius cernit, quàm si duo forent.* DOR. *Videris Galatea non amantem habere Polyphemũ, sed illum potius adamare, sic cum prædicas.* GAL. *Equidem haud adamo, sed tamen insignem istam uestram insultandi opprobrandiq; petulantiam ferre non queo. Ac mihi nimirum inuidẽtia quadam isthuc facere uidemini, propterea quod ille quum forte aliquando gregem pasceret suum, nosq; è littorali specula in littore ludentes cerneret in prominentibus Aetnæ pedibus, quà uidelicet inter montem & mare littus sese in longum porrigit, uos ne aspexerit quidem: at ego omnium una uisa sim formosißima, eoq; in unam*

unam me coniecerit oculum. E*a res uos male habet: nam argumentum eſt, me forma præſtantiorem eſſe ac digniorem, quæ amer: uos cõtra faſtiditas eſſe.* DOR. *An iſtud tibi putas inuidendum uideri, ſi primũ paſtori, deinde luſco formoſa uiſa ſis? quãquàm quid aliud ille potuit in te probare, præter candorẽ? Is illi placet opinor, quod caſeo & lacti aſſueuerit: proinde quicquid his ſit ſimile, id protinus pulchrum iudicat.* Alioqui *ubi libebit ſcire, qua ſis facie, de ſcopulo quopiã in aquã, ſi quando tranquilla ſteterit deſpectans, temetipſam contẽplare, uidebis aliud nihil, niſi perpetuũ candorem: uerum is quidem non probatur, niſi rubor admixtus illi, decus illi iunxerit.* GAL. Atqui *ego illa immodice candida, tamen eiuſmodi habeo amantẽ, quũ interim è uobis nulla ſit, quam uel paſtor, uel nauta, uel portitor aliquis miretur: cæterũ* Polyphemus *(ut alia ne dicam) etiam canendi peritus eſt.* DOR. *Tace ò* Galatea, *audiuimus illum canentem, quũ nuper pruriret in te: ſed ò ſancta* Venus, *aſinum rudere dixiſſes: nã lyræ corpus ſimillimum erat ceruino capiti oſsibus renudato: tum cornua perinde quaſi cubiti prominebant, ijs iunctis, inductisq; fidibus, quas ne collo pe quidẽ circũtorquebat, agreſte quiddã & abſonũ cantillabat, quum aliud interim ipſe uoce caneret, aliud lyra ſuccineret, ita ut tẽperare nobis nequiuerimus, quin rideremus amatoriã illã cantionẽ.* Nam Echo *ne reſpondere quidẽ illi uoluit balanti, quũ ſit adeo garrula: imò puduiſſet, ſi uiſa fuiſſet ſtridulũ illius, & ridiculum cantum imitari. Ad hæc geſtabat in ulnis amaſius iſte delicias ſuas, urſi catulum pilis hirtũ, ipſi non diſsimilem. Quis autem non inuideat, tibi amicum iſtum* Galatea?

Galatea? GAL. Quin tu igitur Dori, tuum ipsius amicum nobis cōmonstra, qui meo sit formosior, quiq; doctius ac melius uel uoce canat, uel cithara? DOR. Mihi quidē nullus est amator, neq; me hoc nomine iacto, quasi sim uehemēter amabilis, uerūtamen istiusmodi amicum, qualis est Polyphemus nempe totus hircum olēs, tum crudis uictitans carnibus, & hospites, si qui appulerint deuorans, tibi habeas, cumq; tu mutuum ames.

DIOGENIS ET ALEXANDRI DIAlogus, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

DIOGENES.

QVID hoc rei Alexander? itá ne defunctus es tu quoq; perinde atq; nos omnes? ALEX. Vides nimirum Diogenes: tametsi mirandū non est, si, homo cū fuerim, defunctus sim. DIOG. Num ergo Iupiter ille Hammon mentiebatur, quū te suum filium esse diceret, an uero tu Philippo patre prognatus eras? ALEXAN. Haud dubie Philippo: neque enim obijssem, si Hammone parēte fuissem progenitus. DIOG. Atqui de Olympiade etiam cōsimilia quædam ferebātur, puta draconē quendā cū ea fuisse cōgressum, uisumq; in cubiculo, ex eo grauidā peperisse te: porrò Philippū errare falliq;, qui se tuū patrē esse crederet. ALEX. Inaudierā quidē & ipse ista quēadmodū tu, at nūc uideo neq; matrē, neq; Hammonios illos uates sani quicquàm aut ueri dixisse. DIOG. Attamē istud illorū mēdacium Alexāder ad res gerendas haudquaquàm tibi fuit inutile, propterea quod

uulgus

uulgus te uerebatur metuebatq́;, quum deũ eſſe crederet. Sed dic mihi, cuinã tam ingẽs illud imperium moriẽs reliquiſti? ALEX. Id eq́dẽ ignoro Diogenes: celerius enim è uita ſubmouebar, quàm ut eſſet ociũ de illo quicquàm ſtatuendi, præter id unũ, quod moriẽs Perdiccæ anulũ tradidi. Sed age, quid rides Diogenes? DIOG. Quid ni rideam? an nõ meminiſti quid Græci fecerint, quũ nuper tibi arrepto imperio adularẽtur, principemq́; ac ducẽ aduerſus Barbaros deligerent? nõnulli uero in duodecim deorũ numerũ referrent, ac phana conſtituerent: deniq; ſacra facerẽt tanquàm Draconis filio? Sed illud mihi dicito, ubi te ſepelierũt Macedones? ALEX. Etiamdũ in Babylone iaceo tertiũ iam diẽ: porrò Ptolemæus ille ſatelles meus, ſi quãdo detur ociũ ab his rerũ tumultibus qui nũc inſtant, pollicetur in Aegyptũ deportaturũ me, atq; inibi ſepultuꝛum, quo uidelicet unus fiam ex dijs Aegyptijs. DIOG. Non poſſum nõ ridere Alexãder, qui quidẽ te uideã etiam apud inferos deſipientẽ, ſperãtemq́; fore, ut aliquãdo uel Anubis fias, uel Oſiris. Quin tu ſpes iſtas omittis ò diuiniſsime, neq; enim fas eſt reuerti quẽquã, q ſemel paludem trãſmiſerit, atq; intra ſpecus hiatũ deſcẽderit, propterea quod neq; indiligens eſt Aeacus, neq; contẽnendus Cerberus. Verũ illud abs te diſcere peruelim, quo feras animo, quoties in mentem redit, quãta felicitate apud ſuperos relicta huc ſis profectus, puta corporis cuſtodibus, ſatellitibus, ducibus, tum auri tanta ui, ad hoc populis qui te adorabant: præterea Babylone, Bactris, immanibus illis beluis, dignitate, gloria: deinde quod eminebas conſpicuus, dum uectareris, dum amiculo candido caput haberes

reuinctum,

reuinctum, dum purpura circumamictus esses? nunquid hæc te discruciāt, quoties recursant animo? Quid lachrymas stulte? an non id te sapiens ille docuit Aristoteles, ne res eas quæ à fortuna proficiscantur, stabiles ac firmas existimares? ALEX. *Sapiens ille, quum sit assentatorum omnium perditißimus? Sine me solum Aristotelis facta scire, quàm multa à me petierit, quæ mihi scripserit: deinde quemadmodum abusus sit mea illa ambitione, qua cupiebam eruditione cæteris præstare, quum mihi palparetur interim, ac prædicaret me, nunc ob formam tanquàm & ipsa summi boni pars quædam esset, nunc ob res gestas atque opes: nam has quoque in bonorum numero collocandas esse censebat, ne sibi uitio uerteretur quod eas acciperet. Planè præstigiosus uir ille quidem erat, ac fraudulentus ô* Diogenes: *quanquàm illud fructus scilicet ex illius sapientia fero, quod nunc perinde quasi summis de bonis excrucior, ob ista quæ tu paulo ante commemorasti.* DIOG. *At scin̄ quid facies? ostendam tibi molestiæ istius remedium. Quandoquidem his in locis ueratrum non prouenit, fac ut* Lethei *fluminis aquam auidis faucibus attrahens bibas, iterumq́; ac sæpius bibas: atq; eo pacto desines de bonis illis Aristotelicis discruciari. Verum enim* Cletum *etiam illū &* Calisthenē *uideo, cumq́; his alios complureis raptim huc sese ferentes, quo te discerpant, pœnasq́; sumant ob ea quæ quondā in illos cōmisisti. Quare fac in alterā hanc ripā te conferas, & crebrius (ut dixi) bibas.*

MENIPPI ET CHIRONIS DIALOgus, Des. Erasmo Roterodamo interprete.

MENIPPVS.

EQVIDEM *inaudiui Chiron, te, deus quum esses, tamẽ optasse mortẽ.* CHIR. *Vera nimirũ sunt ista quæ audisti Menippe, planeq; mortuus sum sicuti uides, quũ mihi licuerit immortalẽ esse.* MENIP. *At quænã te mortis cupido tenebat, rei uidelicet, quã uulgus hominũ horreat?* CHIR. *Dicã apud te, uirũ neutiquàm stultũ atq; imperitũ: Iam mihi desierat esse iucundum, immortalitate frui.* MENIP. *Quid? an iniucundũ erat te uiuere, lucemq; tueri?* CHIR. *Erat inquam Menippe: nã quod iucundũ uocãt, id ego neutiquàm simplex, sed uariũ quiddã esse arbitror. Verũ quũ ego semper uiuerẽ, atq; ijsdẽ perpetuo rebus uterer, sole, luce, cibo, tum horæ eædẽ recurrerent, reliqua itẽ oĩa quæcũq; cõtingũt ĩ uita, reciproco quodã orbe redirẽt, atq; alijs alia ꝑ uices succederẽt, satietas uidelicet eorum me cæpit. Neq; enim in eo uoluptas est sita, si perpetuo fruaris ijsdẽ, sed oĩno in permutãdo posita est.* MENIPPVS. *Probe loqueris Chiron: cæterũ hæc quæ apud inferos agitur uita, quinam tibi procedit, posteaquàm ad hanc tanquam ad potiorem te contulisti?* CHIRON. *Haud insuauiter Menippe: siquidem æqualitas ipsa quiddam habet admodum populare. Nihil autem interest, utrum in luce quis agat, an in tenebris: præterea neque sitiendum est nobis quemadmodum apud superos, neque esuriendum, sed eiusmodi*

rerum

rerum omnium egentia uacamus. MENIP. *Vide Chiron ne temet ipſe inuoluas, néue eôdem tibi recidat oratio.* CHIR. *Quamobrẽ iſthuc ais?* MENIP. *Nempe ſi illud tibi faſtidio fuit, quod in uita ſemper iiſdem ſimilibuſq; rebus utendũ erat, quũ hic itidẽ ſimilia ſint omnia, eundẽ ad modum parient faſtidiũ. At de integro tibi quærenda erit uitæ cõmutatio, atq; hinc quópiã aliam in uitã demigrandum, id quod arbitror fieri nõ poſſe.* CHIR. *Quid igitur faciundum Menippe.* MENIP. *Illud nimirum, uti ſapiẽs quum ſis, quẽadmodum opinor, & uulgo prædicant, præſentibus rebus ſis contentus, boniq; conſulas quod adeſt, neque quicquam in his eſſe putes, quod ferri non queat.*

MENIPPI ET CERBERI DIALOgus, Des. Eraſmo Roterodamo interprete.

MENIPPVS.

HEVS Cerbere, *quandoquidẽ mihi tecũ cognatio quædã intercedit, quũ & ipſe ſim canis: dic mihi per Stygiã paludem, quomodo ſeſe habebat Socrates, quum huc accederet? Veriſimile eſt aũt te, deus quũ ſis, nõ latrare modo, uerũetiã humano more loqui, ſi quando uelis.* CERB. *Quum procul adhuc abeſſet Menippe, uiſus eſt conſtanti atque interrito adire uultu, perinde quaſi mortem nihil omnino formidaret, ac tanquàm hoc ipſum uellet iis, qui procul à ſpecus ingreſſu ſtabant, oſtendere: uerum ſimulatq; deſpexit in hiatum, uiditq; profundum atque atrũ antri receſſum, ſimulq; ego cun-*

ſtantem

ctantem etiam illum aconito mordens pede correptũ detrahere͂, infantiũ ritu eiulabat, ſuosq; deplorabat liberos, nihilq; nõ faciebat, in omnẽ ſpeciẽ ſeſe cõuertẽs. MEN. Num igitur fucate ſapiens erat ille, neq; uere mortẽ contemnebat? CERB. Haud uere: cæterum ubi uidit id eſſe neceſſe, audaciam quandã præ ſe ferebat, quaſi uero uolens id eſſet paſſurus, quod alioqui uolenti, nolenti tamen omnino fuerat ferendum, uidelicet quo ſpectatoribus eſſet miraculo. Equidem illud in totum de uiris iſtiuſmodi uere poßim dicere, ad fauces uſq; ſpecus intrepidi ſunt ac fortes: porrò intus quũ ſunt, nihil mollius neq; fractius. MENIP. Cæterum ego quonã animo tibi uiſus ſum ſubijſſe ſpecum? CERB. Vnus mortaliũ Menippe ſic mihi uiſus es ſubire, ut tuo dignũ erat genere, & prior te Diogenes, propterea quod neutiquàm adacti ſubieritis, aut intruſi: uerum tum ultronei, tum ridentes, atque omnibus plorare renunciantes.

Luciani Dialogorum, Des. Eraſmo Roterodamo interprete, FINIS.

PRAEFATIO SEV HERCVLES GALLICVS LVCIANI, Des. Eraſmo Roterodamo interprete.

HERCVLEM Galli lingua gẽtis uernacula Ogmium uocãt. Porrò deũ ipſum noua quadã atq; inuſitata figura depingunt: decrepitus eſt apud illos, recaluaſter, reliquis capillis, ſi qui reliqui ſunt,

planè canis, cute rugoſa, & in aterrimum exuſta colorem, cuiuſmodi ſunt nautæ iſti ſenes. Charontē potius aut Iapetum quempiam ex his qui apud inferos uerſantur, diceres. In ſumma, quiduis potius quàm Herculem eſſe conijceres ex imagine. Atq; tali ſpecie quū ſit, tamen Herculis ornatum gerit, ut qui tum leonis exuuium indutus ſit, tum clauam dextra teneat, tum pharetram humeris aptatam portet, tum arcū tenſum læua prætendat: deniq; modis omnibus Hercules eſt. Hæc equidem arbitrabar in Græcanicorum deorum contumeliam perperam facere Gallos, quum eum eiuſmodi fingerent effigie, quo nimirum illum talibus picturis ulciſcerentur, quod olim in regionem ipſorū incurſaſſet, prædas agens id temporis, quum Geryonis armenta ueſtigās, Occidentaliū gentium pleraſq; regiones peruaſtaret. At nondum etiam dixi, id quod erat in imagine maxime nouū atq; mirandum: ſiquidem Hercules ille ſenex, ingentem admodum hominum multitudinem trahit, omnibus ab aure reuinctis: porrò uincula catenulæ tenues auro electróue confectæ, pulcherrimis iſtis monilibus adſimiles. Atqui quum uinculis uſq; adeo fragilibus ducātur, tamen neque de fugiendo cogitant, quum alioqui cōmode poßint, neque prorſus obnituntur, aut pedibus aduerſus trahentem obtendunt, ſeſe reſupinantes: uerum alacres ac læti ſequuntur, ducentem admirantes, ultro feſtinantes omnes, & laxatis funiculis etiam anteuertere ſtudentes, perinde quaſi grauiter laturi, ſi ſoluerentur uinculis. Ne illud quidem pigebit referre, quod mihi uidebatur omnium abſurdißimum: etenim quum non inueniret pictor unde catenularum ſummas anſas necteret, uidelicet

dextera

dextera iam clauam, læua arcum tenente, summã dei linguam perterebrauit, atque ex hac religatis catenulis eos trahi fecit. Ipse nimirum ad eos qui ducebãtur, uultum & oculos conuertebat, arridens. Hæc ego quum diutius aßistens essem contemplatus, admirans, hæsitans, indignans: Gallus quispiam, qui propius astabat, nostratium literarum non indoctus, id quod declarauit, quum Græcanicam linguam absolute sonaret, philosophus opinor ex eo genere philosophorũ, quod apud illos esse fertur. Ego tibi hospes, inquit, picturæ istius ænigma explicabo, nam uidere uehemẽter ad eam attonitus ac stupefactus. Orationẽ nos Galli nequaquàm arbitramur esse Mercurium, quemadmodum uos Græci, uerùm Herculi illam tribuimus, propterea quod hic Mercurio longe robustior extiterit: nam quod senex fingitur, nihil est quod mirere. Siquidem una facundia consueuit in senecta demum absolutum uigorem ostendere, si modo uerum uestri dicunt poëtæ,

Obduci iuuenum densa caligine pectus:
Contra senectam posse quiddam dicere,
Rudi iuuenta melius ac præclarius.

Hinc uidelicet apud uos & Nestoris lingua melle profluit, & Troianorum concionatores lirioëssan ædunt, uidelicet floridam quandam uocem: nam liria si satis cõmemini, flores appellantur. Proinde quod ab auribus uinctos ad linguam trahit senex hic Hercules, qui non aliud quàm ipse est sermo, ne id quidem debes admirari, qui quidem non ignores linguæ cum auribus esse cognationem. Neque uero ad contumeliam illius illud pertinet, quod ea pertusa est: nam memini, inquit, & Iambicos quosdam

ucrſiculos è comœdijs apud uos diſcere,

Siquidem uiris loquacibus

Extrema lingua perforata eſt omnibus.

Quin de eodem hanc in ſumma habemus opinionem, ut quicquid egit, id oratione facundiaq́ꝫ confeciſſe putemus, utpote uirum ſapientem, ac perſuadendo pleraqꝫ ſibi ſubegiſſe. Iam tela illius nimirum rationes ſunt acutæ, miſſiles, citæ, atque animum ſauciantes: unde pennigera dicta uos quoqꝫ nominatis. Hactenus Gallus. Ac mihi quidem quum huc me conferens mecum inter eundum perpenderem, num decorum iam eſſet, ut tam grandis natu, quiq́ꝫ iam pridem ab his doctrinæ certaminibus memet abdicaſſem, rurſum me tam multorum iudicum calculis exponerem iudicandum, in tempore ſubijt animum meum eius picturæ recordatio: nam antehac uerebar, ne cui ueſtrum uiderer hæc admodum pueriliter agere, quaſiq́ꝫ præter ætatem iuuenari. Proinde ne quis Homericus adoleſcentulus illud mihi impingeret dicens,

Aetas iam perijt tua: Tum illud,

Ac te corripuit carioſa ſenecta, miniſter

Inualidusq́ꝫ tibi, & ſegnes tardiq́ꝫ caballi:

Videlicet eo ſcommate pedes meos notans. Verum quoties ſenex ille Hercules recurrit animo, ad quiduis adducor ut faciam, neque me pudet hæc audere, quum ſim ipſi æqualis imagini. Itaque robur, celeritas, forma, & ſi qua ſunt alia corporis bona, ualeant, cumq́ꝫ his tuus ò Teie uates, Cupido, ubi me mento ſubcano uiderit auro rutilantibus alis, ſi uidebitur, uel aquilas præteruolet: neque laborabit Hippoclides, imò nunc uel maxime tempeſtiuum

fuerit,

fuerit, facũdia repubeſcere, florere, uigere, & quàm licet plurimos ab auribus ducere, ac ſæpius arcu ferire: quãdoquidem periculum nõ eſt, ne quãdo quis præter ſpem pharetram inanem reperiat. Vides quibus modis ætatẽ meã, meamq́; ſenectutem ipſe cõſoler animemq́;, adeo ut nõ ſim ueritus nauim iam olim in terram ſubductam denuo reuellere, ſuisq́; inſtructam armis, medium in pelagus demittere. Contingant autem à uobis ò dij, afflatus ſecũdi, quãdo nunc uel maxime, præſente bono atque amico uento nobis eſt opus: quo ſi digni modo uidebimur, in nos quoq; dicat aliquis Homericum illud:

Quos profert ſenior pannis è uilibus armos.

Luciani Herculis Gallici, Des. Eraſmo Roterodamo interprete, FINIS.

EVNVCHVS SIVE PAMPHILVS LVCIANI, DES. Eraſmo Roterodamo interprete.

VNDE *nobis aduenis Luciane, ſeu quidnam rei rides? Semper tu quidẽ & aliâs cõſueuiſti nobis hilaris ac feſtiuus occurrere, uerũ iſthuc magis aliquid ſolito uidetur eſſe, de quo riſum nec compeſcere queas.* LVCIAN. *E foro tibi adſum ò Pamphile: porrò mox efficiam, ut tu quoque mecum rideas, ſimulatq; audieris cuiuſmodi litis adfuerim actioni, duobus philoſophis inter ſeſe contendentibus,* PAMPH. *Iam iſthuc*

ipsum profectò ridiculum est quod ais, philosophos inuicem lites agitare. Nam etiam si quid magni fuisset negocij, inter ipsos modestè citraq; pugnam controuersiã cõpositam oportuit. L V C I A N. Quid ais? tranquille cõponant illi, qui quidem solida plaustra conuicijs onusta, alter in alterum effuderint, uociferantes miraq; peruicacia contẽdentes? P A M P H. Videlicet de disciplinis atq; opinionibus Luciane, ita ut assolent, dissentiebant, quod erant diuersæ factionis. L V C I A N. Nequaquam, imò aliud quiddam erat hoc de quo dissidebant: nam eiusdem sectæ erant ambo, eiusdemq; scholæ, & tamen orta inter eos lis erat. Porrò iudices qui cognoscebãt, primates erãt huius Reip. natuq; maximi ac sapiẽtissimi. Breuiter, apud quos pudescat aliquis etiam parum apte quippiam eloquutus, nedũ ad tantã prouectus inuerecũdiam. P A M P. Quin tu igitur litis argumentum exponis, quo uidelicet ipse etiam cognoscam, quæ res tibi tantum risum concitarit? L V C I A N. Scis Pamphile salarium, idq; neutiquã exiguum ab Imperatore fuisse constitutũ: singulis philosophorũ generibus: puta Stoicis, Platonicis, Epicureis: cũq; his etiam Peripateticis: ita ut unicuiq; sectæ præmiũ esset æquale. Cæterum demortuo ex his quopiã, alius aliquis in eius locum subrogandus est, qui sit optimatũ calculus probatus. Porrò præmium illud, neq; bubula pellis erat quæpiam, quemadmodũ ait poëta, nec porcellus: uerum singulos in annos decies mille nummum, quos accipiunt, uti doceant iuuentutem. P A M P H. Memini quidẽ ista. Quin aiunt nuper ex illis diem obijsse quempiam: alterũ (ni fallor) è Peripateticis. L V C I. Hæc ipsa Pamphile Helena:

propter

propter quam illi inter sese singulari certamine conflictabant. Et hactenus quidem nihil etiã ridendum erat in illis præter hoc, quod quum philosophos esse se profiterẽtur, ac pecunias pro nihilo ducere: tamen earum gratia perinde atque pro patria in discrimen adducta, pro religione maiorum, pro monumentis progenitorum decertarent. PAMPH. Atqui Peripateticorũ istud est decretum: non admodum esse negligendas pecunias: uerum eas in tertio quodã bonorũ ordine esse ponendas. LVCI. Recte dicis. Nam ita quidem aiunt. Proinde bellũ hoc ex maiorum iudicio, sentẽtiaq; illis extitit: uerũ quæ postea cõsequuta sint, iam ausculta. Primum cõplures quidẽ alij in defuncti illius funebribus ludis decertabãt: sed inter hos præcipue duo uiribus pares: puta Diocles ille senex: nosti quẽ dicã, cõtentiosum illum inquã: præterea Bagoas, qui quidẽ ea specie est, ut Eunuchus esse uideatur. Inter hos initio de doctrina, deq; philosophiæ decretis atq; opinionibus est decertatũ: & uterq; sui specimẽ ac documẽtũ dedit, quod esset Aristotelicæ factionis, quodq; eius placita sequeretur ostẽdit. At per Iouẽ in hoc certamine, neuter altero superior erat. Lis igitur huc deflexit deniq;. Diocles desinens iam eruditionis suæ periculũ ac specimẽ ostendere, ad Bagoam descẽdit, ac uitã illius in primis carpere est aggressus. Bagoas itidẽ huius uitã uicissim taxabat. PAMPH. Idq; merito Luciane. Siquidem eius rei magis erat habẽda ratio. Proinde si ego forte iudex causæ sedissem, magis in hoc ut mihi uidetur, futurus eram occupatus, potiusq; spectassem, uter moribus esset præstantior, quàm uter ad disputandum ac dicendum promptior: atque illi potius

quàm huic uictoriã adiudicassem. L V C I A. *Recte dicis:* Equidẽ *isti tuæ sentẽtiæ meũ & ipse calculũ addo,* Verum *ubi iam cõuicijs, ubi maledictis essent satiati, tandẽ* Diocles *illud aiebat nefas esse, uel conari aut proponere* Bagoam, *uti cum philosophiæ studio, cumq; pulcherrimis illius præmijs cõmercium haberet, qui quidem* Eunuchus *esset.* Imò *hoc hominũ genus, nõ solũ ab eiusmodi contubernio secludi oportere, uerũ ab ipsis etiam sacris, ac uasis puris, breuiter ab omnibus publicis cœtibus eijci.* Ostendẽs *inauspicatũ quoddã & occursu infaustũ spectaculũ fore, si qs mane domo egressus, uel uideat istiusmodi quippiã.* Atq; *hac de re multis uerbis disserebat, affirmãs eunuchũ neq; uirũ esse, neq; mulierẽ, sed quiddã utrinq; cõpositũ & cõflatũ, planeq; monstrũ ab hominũ natura specieq; alienũ.* P A M P H I L. N*ouã accusandi rationẽ nobis narras* Luciane. I*amq; & ipse ridere cõpellor, crimẽ audiẽs tã inauditũ.* Sed *alter ille quid? Num obticebat? An uicissim & ipse quiddã ausus est ad ista respondere?* L V C I A. Initio *quidẽ pudore ac metu (nã id est istius familiare) diutius obticebat, erubescẽs interim, palàmq; præ se ferens id quod erat.* T*andẽ aũt tenuem quandã ac muliebrẽ ædens uocẽ, negabat æquũ facere* Dioclẽ, *qui se quod* Eunuchus *esset, ob id à philosophia secluderet, cũ qua fœminis etiã esset cõmercium.* Allegabãtur A*spasia,* Diotima, T*hargelia, quæ causam illius adiuuabãt.* Præterea Academicus *quidã* Eunuchus *natione* Gallus, *qui paulo ante nostrã ætatẽ maximi nominis apud* Græcos *floruisset.* Porrò Diocles *etiã illũ ipsum siquidẽ extaret, ac simili negocio sese misceret, prohibiturũ sese respõdit, nihil expauefactũ*

opinione

opinione, quam apud uulgus obtinebat. Ad hæc quum ipse quædã dicteria in illũ iaciebat, tũ referebat in eum, quæ à Stoicis maximeq; Cynicis dicta ad risum cõcitandũ erant idonea, de corpore mutilo atq; imperfecto. Hac in re iudicũ cognitio uersabatur. Deniq; totius causæ iã illud caput esse cœpit: Num Eunuchus idoneus esset censendus, q ad philosophiã admitteretur, quiq; iuuenibus præfici postularet, quũ alter interim formã etiã ac corporis integritatẽ, in philosopho requirendã esse diceret. Maxime uero uti barbã altã ac promissam gerat, quo uidelicet ijs, qui discẽdi cupidi aduenirẽt, uir grauis appareat, & is cui fides haberi debeat, neq; indignus uideatur decẽ illis drachmarum milibus, quæ forẽt ab Imperatore capiẽda. Cæterum Eunuchorũ cõditionẽ etiã quã Spadonũ esse uiliorẽ. Nam illos aliquãdo uirile quiddã expertos fuisse, at hũc ab ipso statim ortu fuisse exectũ, planeq; animal esse quoddã, uariũ atq; anceps, nõ aliter quã cornices, quæ neq; inter columbas, neq; inter coruos numerari queãt. Alter contra responderet eo iudicio nõ de corporis agi figura, uerum de animi uirtute, proinde mẽtis qualitatem expẽdi oportere, deq; dogmatũ cognitione quærẽdũ esse. Eius rei testis citatus Aristoteles, q quidẽ Ermeã eunuchũ Atarne oriundũ tyrãnũ supra modũ sit admiratus, adeo, ut illi pinde atque Dijs sacra fecerit. Ausus est & illud addere Bagoas, multo magis idoneũ esse eunuchũ, cui adolescẽtes erudiẽdi credantur, quod ab hoc nulla in illos calũnia posit hærere, neq; Socraticum illud crimẽ in hunc competat, quod adolescentulos corrumpat. Deinde quæ ille potissimũ in mentum imberbe fuerat cauillatus, ea hic facete, ut ipsi quidẽ

uidebatur, reiecit. Etenim si è barbæ prolixitate, inquit, philosophos æstimare cõuenit, nimirũ hircus ante omneis primas tenebit. Hic tertius quidã aßistens (nomẽ hominis silebitur) atqui iudices, inquit, hic malis læuibus, ac fœminea uoce, reliquoq; corporis habitu eunucho adsimilis, si quis uestes detrahat, egregie uir esse uidebitur. Alioqui mentiũtur qui ferũt eũ aliquãdo in adulterio deprehẽsum, mẽbra in mẽbris, ut legũ tabulæ loquũtur, habentẽ: atq; id quidẽ temporis ad eunuchũ cõfugisse, eáq; reperta latebra absolutũ fuisse, quum iudicibus crimẽ persuaderi non posset, ut qui è specie hominẽ iudicarẽt eunuchũ. At nunc mihi palinodiã canturus uidetur, idq́; propter ostentatum præmiũ. Hæc quum dicerẽtur, oĩbus, ut par erat, risus est obortus. Porrò Bagoas *magis etiã perturbabatur, omnẽ in speciẽ sese uariãs, atq; in innumerabiles uersus colores, tum frigido sudore fluẽs, ac neq; decorũ sibi existimabat adulterij crimẽ agnoscere, neq; rursum eã accusationem inutilem ad præsens certamẽ arbitrabatur..*PAMPHI. *Profecto deridicula sunt ista* Luciane, *neq; uulgarẽ uobis, uti cõiectandũ est, uoluptatẽ præbuerũt. Verũ quo tandẽ res euasit?* Et *q͂d sup͂ his pronunciarũt iudices?* LVCIAN. *Nõ erat eadẽ omniũ sentẽtia. Verũ alijs quidẽ uisum est, uti nudato illo, quẽadmodũ in emptitijs seruis fieri cõsueuit, inspicerẽt, num in ijs quæ ad penẽ ptinẽt, philosophari posset. Alij uero sentẽtiã dixere multo magis etiã hac ridiculã, nẽpe ut accersitis è lustro mulieribus aliquot iuberẽt illũ cum illis cõgredi, ac uiri officio fungi, astãte interim è iudicibus quopiã, q quidẽ esset natu maximus, fideq́; spectatißima, qui inspiceret, num philosophũ præstaret.*

Hæc ubi

Hæc ubi omniũ risu fuissent excepta, neq; quisquàm omnino adesset, cui non doleret aluus risu concussus, uisum est ut integra causa in Italiã reijceretur. Et nũc alter, ut aiũt, ad eloquentiæ ostentationẽ semet exercet, atq; instruit, & accusationẽ quàm elaboratissimã meditatur, adulterij crimẽ aggrediẽs, id quod ipsi maxime aduersatur. Quod quidẽ & hic facit, iuxta malorũ rhetorũ morem, quum ex ipso crimine aduersarium inter uiros recenset. Contra Bagoas diuersa cura, quẽadmodum audio, & assidue uirum agit, negociumq; præ manibus habet. Postremo uicturum sese sperat, si modo docere possit, se nihilo deteriorẽ esse equas ineuntibus asinis. Id enim amice uisum est optimum philosophiæ documentũ, atq; una demonstratio, quæ refelli non queat. Proinde optarim, ut filius qui mihi est adhuc admodum adolescens, non animum & linguam, sed penem haberet ad philosophiam idoneum.

Luciani Eunuchi siue Pamphili finis.

LVCIANVS DE SACRIFICIIS, DES. ERASMO Roterodamo interprete.

ENIMVERO *si quis recensere uelit, quæ stultissimi mortales factitãt in sacris, in festis diebus, in adeundis salutandisq; dijs, tum quas res ab illis petãt, quæ uota faciãt, cuiusmodi sint, quæ de illis sentiũt, statuuntq;, equidẽ haud scio, sit ne quisquã animo curis ita confecto, usq; adeo mœsto quin risurus sit, ubi perpẽderit*

negocij

negocij, tum absurditatē, tū amentiā. At multo ante quàm ridere incipiat, opinor secū illud expendet: utrū pios istos appellari cōueniat, an cōtra dijs inimicos, atq; infelices, ac Genios malos, qui quidē numē ipsum rem usq; adeo humilē atq; abiectā existimant esse, ut humanis egeat obsequijs, utq; adulatione capiatur ac gaudeat: rursum ut stomachetur, atq; iracunde ferat, si negligatur. Nam Aetolica illa mala, simulq; Calydoniorū calamitates, totq; hominū cædes, ad hæc & Meleagri interitum, hæc omnia à Diana autore profecta esse prædicāt, quæ uidelicet grauiter ferret, quod ab Oeneo nō esset ad sacrificiū adhibita. Vsq; adeo nimirū alte dolor hic aīo illius insederat, quod sacris epulis esset frustrata. Quin illā iam mihi uidere uideor, ut erat id tēporis, in cœlo solitariā, reliquis dijs ad Oenei cōuiuiū profectis foras, miseris modis gerentē sese, ac miserabiliter eiulantē, quod ab eiusmodi festo esset abfutura. Cōtra Aethiopes illos fortunatos, ac multis modis felices qs dixerit, si modo Iupiter illis gratiā referret pro humanitate, quā in initio poëmatis Homerici in ipsum exhibuerāt, duodecim perpetuos dies epulis acceptum, idq; quū reliquis etiā dijs comitatus ad cōuiuiū ueniret. Vsq; adeo nihil ut apparet, quicquid faciūt illi, gratis faciunt: uerū sua bona uendūt mortalibus, atq; emere quidē ab illis licet omnia, puta bonā ualetudinem bucula, diuitias bobus quatuor, tum regnū bobus centum. Præterea sospitem ab Troia in Pylum reditum tauris nouem. Iam ex Aulide ad Ilium transmittendi facultatem regia puella. Nam alius quidā, ne id tēporis urbs caperetur, à Minerua mercatus est bobus duodecim, ac peplo. Verisimile est autem, esse

præterea

præterea quædã, quæ uel gallo, uel corolla, uel solo thure ab illis redimi queãt. Hæc igitur quum nõ ignoraret, opinor, Chryses ille, utpote, tũ sacerdos, tũ senex, diuinarũq; rerum egregie peritus, posteaquàm re infecta redisset ab Agamẽnone, tanquã qui pridẽ Apollini mutuum dedisset beneficiũ, ita nũc imputat ac reposcit uicẽ, quin conuiciatur etiã propemodũ, nempe quũ sic ait: Equidem Apollo egregie, templũ tuũ, quũ id tẽporis adhuc esset incoronatum, sæpenumero coronis ornaui, deinde tam multas tibi in aris adoleui coxas taurorũ, pariter atq; caprarũ. At tu cõtra, me negligis, quũ huiusmodi patiar iniurias, proq; nihilo ducis hominẽ bene de te meritũ. Qua quidem oratione intantũ ille pudefactus est, ut protinus arrepto arcu, ac supra nauium stationẽ sese collocãs, pestem in Græcorũ copias iacularetur, ne mulis quidem & canibus intactis. Sed quoniã de Apolline incidit mentio, referam de eodem & alia, quæ de illo sapientes isti tradunt, non illa quidem, quoties quàm infeliciter amarit, non Hyacinthi cædem, neq; Daphnes superbiam, uerum quemadmodum damnatus etiam fuerit, & ob Cyclopes interfectos in exilium exactus. Vnde factum, ut è cœlo in terram demitteretur, humana iam sorte usurus, nostrisq; malis factus obnoxius, Præterea autem quemadmodum in Thessalia mercenariã operam suam locarit apud Admetum, tum item in Phrygia apud Laomedontem, atque apud hunc quidem haud solus, uerum cum Neptuno, quum ambo propter egestatem lateres componerent, inq; construendis mœnibus operam præstarent. Ac ne mercedem quidem solidam à Phryge illo tulerunt, uerum debebat illis adhuc de summa, ut

ferunt

ferunt, plus triginta drachmas Troiani nomismatis. Quid enim? An nõ hæc in deorũ honorẽ fabulãtur poetæ? atque his etiam multo diuiniora de Neptuno, de Prometheo, de Saturno, de Rhea, deniq; de uniuersa fermè Iouis familia, idq; inuocatis, ut adsint canẽtibus in exordio poëmatum, Musis, à quibus tandẽ uelut afflati numine, id quod apparet, huiusmodi quædã cantant. Quemadmodũ Saturnus ut primũ Cœlum patrẽ suũ execuisset, ipse in eo regnauerit, deinde liberos suos deuorarit, sicuti ferunt fecisse & Argiuum illũ Thyestem. Deinde quemadmodũ Iupiter furtim occultatus à Rhea, saxũ pueri loco subijciente, in Cretam sit ablegatus, atq; inibi à capella nutrice sit alitus, itidem uidelicet, ut Telephus à cerua, Cyrus Persa, is qui prior regnauit à cane narratur enutritus. Postea queãdmodũ expulso patre, atq; in uincula coniecto, ipse potitus sit imperio. Duxerat autem uxores cõplureis quidẽ alias: sed postremo loco Iunonem germanã, idq; iuxta Persarũ & Aßyriorũ institutũ. Tum autem quod esset in amores propensus, atq; in Venerẽ effusus, facile cœlum liberis explerit. Quorum alios ex suæ sortis deabus crearit: alios contra nothos, ex mortali, terrestriq; genere sustulerit. Quum interim generosus ille, nunc in aurum, nunc in taurum, nunc in cygnum aut aquilam uerteretur: ac in summa plures sibi formas assumeret, quàm uel Protheus ipse. Porrò Mineruam è suo ipsius capite progenuit, hanc planè sub ipso cerebro cõplexus. Nam Bacchũ imperfectum adhuc (ut aiunt) è matre etiamnũ cõflagrante surreptũ, in suum femur illatum defodit. Deinde urgente partu, execuit. Nec his dißimilia de Iunone etiã canunt. Nempe hãc

citra uirilem congressum, subuentaneo conceptu grauidã puerum ædidisse Vulcanum: atq; eum quidẽ non admodũ fortunatum, uerum excusorem ac fabrum ærarium: quiq; perpetuo tum in igni, tum in fumo uersetur, ac scintillis oppletũ: quippe cuius ars in fornacibus exerceatur. Tum autem ne pedibus quidem integris: claudicare enim è ruina, quum à Ioue præceps datus esset è cœlo. Quod ni Lemnij pro sua bonitate eum, dum adhuc ferretur in aëre, suscepissent, perierat nobis Vulcanus: non aliter quàm Astyanax è turri deiectus. Quanquàm quæ de Vulcano narrant, toleranda uideantur. Cæterũ de Prometheo, cui non cognitũ est, quàm atrocia sit passus, propterea quod supra modum humanæ gentis amans fuerit? Siquidẽ hunc Iupiter in Scythiam deportatum, super Caucasum montem cruci suffixit: adhibita illi aquila, quæ iecur illius aßidue circumroderet. Hic itaq; pœnas pẽdit. Porrò Rhea (nam sunt hæc quoque simul referenda) an non indecore, atque indigne facit? Iam anus quum sit, & ætate exacta, ijsq; rebus intẽpestiua: deinde tam multorũ mater deorũ, dum pueros adhuc adamat, eosq; zelotypia prosequitur: dumq; Atten ipsum leonibus secũ circũuectat, præsertim quum iam utilis esse non queat? Itaq; quinã posthac uitio uertat aliquis, uel Veneri quod adulteretur, uel Dianæ quod ad Endymionem frequenter medio è cursu diuertens descendat? Sed age missas faciamus has fabulas: atq; ipsum cœlum conscendamus, poëtico illo more subuolantes: ea nimirum uia, quam unam pariter cum Homero Hesiodus cõmonstrat, contemplaturi, quem in modum singula apud illos sint ordinata. Ac primum quidem quod forinsecus sit ferreum:

ferreum: uel ab Homero, qui id ante nostrã ætatem dixit, audiuimus. Quod si superas, ac sublato paulũ capite sursum aspexeris, ac planè in ipsum quasi dorsum perueneris: ibi simul & lumẽ apparet candidius, & serenior sol, & astra fulgentiora, nihilq; usquàm oculis occurrit nisi clarus dies, ac solũ undiq; aureũ. Cæterũ introgredienti, primo loco mãsitãt Horæ: quippe portas seruãt. Post eas Iris ac Mercurius: utpote ministri Iouis & internuncij. Deinde Vulcani fabrilis officina, omnigena referta artificio. Postea deorũ ædes, ac Iouis ipsius regia: quæ quidem oĩa Vulcanus pulcherrime fabricatus sit. At uero dij iuxta Iouem aßidẽtes (cõuenit enim opinor, ut in supernis illis sedibus magno strepitu, fastuq; uiuatur) in terrã despiciũt: & quoquo uersum intẽto capite, circũspectãt, sicũde subuolantẽ ignẽ uideant, aut nidorẽ in aëra surgentẽ, circaq; fumũ rotantẽ sese. Quod si qs forte sacrũ faciat, epulantur omneis fumo inhiãtes, ac muscarũ in morẽ sanguinẽ exugentes circũ aras effusum. Alioqui si domi cibũ capiant, nectare atq; ambrosia uictitãt. Nam olim homines etiam ab illis in cõuiuium sunt adhibiti, unaq; cum eis potarunt: nempe Ixion ac Tantalus: uerum illi quoniã uim & raptũ pararent, essentq; futiles & garruli: ob id in hunc quoq; diem pœnas luunt. Porrò reliquo mortalium generi cœlũ iam inaccessum est, atque occultum. Et in hunc quidẽ modum uiuitur à dijs. Proinde uidelicet & iam mortales ipsi in colendis illis consimilia quædam atque istis consentanea moliuntur. Nam primum lucos illis attribuerunt, tum & montes dicarunt, præterea aues consecrarunt: deinde suam cuique arborem aßignarunt. His factis per regiones

illos

illos distributos colunt, eósq; uelut in ciuitatem suam recepant. Nempe Apollinem Delphi Delijq;: Mineruā Athenienses: quæ quidem Græcis Athena dicta, uel ipso uocabulo se ei reip. familiarem esse testatur. Argiui Iunonem: Mygdonij Rheam: Venerem Paphij. Rursum autē Cretenses Iouem affirmant, nō modo uixisse apud sese, nutritumq; fuisse: uerum etiam sepulchrum illius ostendūt. At nos scilicet interim tā multis iam seculis fallimur: qui quidem opinemur Iouē tonare, pluere, reliquaq; omnia peragere. Et illud nos latuit, cum iam olim fuisse defunctum, & apud Cretenses sepultum. Deinde uero phanis in honorem illorū erectis, ne tectis uidelicet aut penatibus careant, formas illorū exprimunt, adhibito ad id uel Praxitele, uel Polycleto, uel Phidia. At hi quidē artifices, haud scio ubinam uisam, eorū effigiem repræsentant. Ac Iouem quidē barbatū fingunt. Apollinē uero semper puerū. Mercurium iam pubescentē, primamq; ducentem lanuginem. Neptunum nigro capillitio: cæsijs oculis Mineruā. Attamen qui templa ingrediuntur, nō iam arbitrantur sese uidere, uel ebur ab Indis aduectū, uel è Thracū uenis effossum aurum: uerū ipsum Saturni Rheæq; filium à Phidia in terram hospitem adductum, iussumq; Pisanorū in solitudine custodem ac speculatorē assistere: idq; hoc contentum præmio, boniq; cōsulentem, si intra quinq; perpetuos annos dum olympia celebrantur, interim obiter illi sacrificet aliquis. Tum autem constitutis aris, designatis sacrorum septis, puris uasis collocatis, uictimas offerūt: bouem aratorem agricola, agnum opilio, capram caprarius. Est qui thus, est qui placentulā offerat. At si quis pauper:

is ita Deo litat, ut dexteram duntaxat suam ipsius exoscu=letur. Iam uero quum immolant (nam ad illos redeo) pri=mum sertis coronant pecudem, multoq́; ante explorant, num legitima sit & sacris idonea: ne quid forte mactent ex his, quæ religio repudiat: deinde ad aram applicant, ac sub oculis dei iugulant, flebile quiddam emugientem, beneq́; sicuti licet conijcere, ominatum: denique uoce iam leuiore ad sacri tibias respondentem. Quis uero non fa=cile coniectet gaudere deos, quum ista spectant? Quin & in frontispicio posita scriptura denunciat, ne quis intra pura uasa consistat, qui manibus sit impuris. Atqui sacri=ficus ipse sanguine fœdatus, neque aliter quàm Cyclops ille pecudem incidit, intestina educit, cor reuellit, cruo=rem aræ circumfundit. Et quid tandem non obiens, per=agensq́; quod ad pietatem, sacrorumq́; ritum pertineat? Post omnia demum incenso igni, capram ipsa pariter cum pelle deportatam imponit: ipsam item cum lanis ouem. Nidor interim ille sacer atque diuinus sursum fertur, atq; in ipsum usque cœlum subuectus paulatim diffunditur. Iam uero Scythæ reliquis omnibus hostijs omißis: ut quas uiles atque humiles existiment, ipsos homines mactant Artemidi, atque eo ritu deam placant. Verum hæc fortaß=sis modesta uideantur: cumq́; his ea quæ factitant Aßyrij, quæ Phryges, quæ Lydi. Verum, si in Aegyptum profi=ciscaris: ibi demum, ibi uidebis permulta religiosa, planeq́; cœlo digna. Puta Iouem arietino uultu: Mercurium illum optimum facie canina: Panem uero totum hircum. Ad hæc alium Ibim, alium Crocodilum, alium etiam Simiam. Quod si his quoque de rebus.

Quo planè pernosse queas didicisse libebit Complureis sophistas audies: tum scribas, ac prophetas, mento raso, qui tibi narrent (Sed prius, ut dici solet. Fores occlude prophane.) Quemadmodum uidelicet quondam ea seditione territi, quam mouerant hostes atque gigantes, in Aegyptum deuenerint: ut illic in posterum tuti ab hostibus latitarent. Et ob eam causam alius hircum induerit, alius arietem, nimirũ præ formidine, alius feram, alius auem. Atque hinc esse, ut dij nunc etiam eas obtineãt formas, quas id temporis assumpserant. Nam hæc diligenter mandata literis, idq; ante annos plus decies mille in adytis illorum reposita seruantur. Porrò sacrorum peragendorum idem fermè apud illos ritus, nisi quod hostiam luctu prosequuntur: iamq; mactatæ circumfusi membra laniant. Sunt qui sepeliant duntaxat, postea quàm occiderint. Nam Apis ille, qui quidem deus apud illos est, maximus, si quãdo moriatur, quis usq; adeo magni faciat cæsariem suam, qui non eam detondeat, ac nudo capite luctum præ se ferat: etiam si uel purpuream, nisi comã habuerit? Est autem hic Apis deus ex armento iam antea suffragijs designatus: utpote multo formosior ac uenerabilior reliquis illis priuatis, & gregarijs bubus. Hæc igitur quum sic habeant, & tamen à uulgo uera, seriaq; credãtur: mihi quidem postulare uidentur: non qui reprehendat, sed uel Heraclitum potius aliquem, uel Democritum: quorum hic amentiam eorum rideat, ille deploret inscitiam.

LVCIANI DE SACRIFICIIS.
FINIS.

ERASMVS ROTERODAMVS IOANNI EVTYchio suo S. D.

QVANQVAM hic Luciani Dialogus Eutychi doctissime, plurimũ habeat artis, ob decorũ mire seruatũ in personis tã multis, tamq; diuersis: tamẽ aliquot repperi, qui dicerẽt esse premẽdũ, quod liberius, ac uelut ἐξ ἁμάξης philosophorũ omne genus laceret. At mihi uidetur iustius esse stomachandũ in huius seculi mores, quo uidemus philosophorũ ac theologorũ scholas multo puerilius etiã inter se dissidere: nec minus atrociter digladiari, tum inter religionis professores nihilominus cruentã esse pugnam, quàm in eo cõuiuio fuisse Lucianus, uel finxit, uel retulit. Hunc igitur libellum, quoniã forte ἀδέσποτον repperi, & tamen patrono uidebatur egere, Eutychio dicaui. Bene uale, καὶ εὐτύχει, ut planè sis quod diceris. Antuuerpiæ. An. M. D. XVII.

LVCIANI CONVIVIVM SEV LAPITHAE DES. Erasmo Roter. interprete. Philon. Luc.

PHILON.

NOVAM quandã & uariã disputationem Luciane uobis fuisse narrant, super cœnam apud Aristænetũ: tũ philosophicos quosdam sermones dictos, ac super his summã contẽtionem

tionem

tionem exortã fuiſſe. Quod ni mẽtitus eſt Charinus, etiã ad uulnera uſq; rem proceßiſſe: deniq; ſanguine cõflictum fuiſſe diremptũ. L V C. *Atqui undénã Philon iſta reſciuit Charinus? neq; enim is nobiſcũ aderat in cõuiuio.* P H I- L O N. *E Dionico medico aiebat audiſſe ſeſe. Porrò Dionicus etiã ipſe è cõuiuarũ numero fuit opinor.* L V C. *Fuit maxime. Verũ ne is quidẽ ab initio rebus oĩbus fuit præſens: ſed ſerius aduenerat, media fermè pugna, pauloq; ante uulnera. Proinde demiror, ſi qd comperti, certiue referre potuit, q nõ ordine ſpectarit illa, unde inter illos nata lis, poſtea ad ſanguinẽ uſq; deducta eſt.* P H I L. *Proinde Luciane Charinus, etiã ipſe ſi rẽ cõpertius uellẽ cognoſcere, & quo ſingula modo ſint geſta doceri, te adirẽ iuſſit. Nã Dionicũ etiã ipſum faſſum fuiſſe: ne ſe quidẽ toti negocio præſentẽ adfuiſſe. Te uero quicqd eſſet actũ, id omne cõperto, certoq; ſcire: tum etiã quæ dicta inter illos fuerint, meminiſſe: quippe q eiuſmodi nõ obiter neq; neglectim audire, ſed p ociũ atq; attẽte auſcultari ſis ſolitus. Proinde nunquàm effugies, quin nos hoc ſuauißimo accipias epulo: quo mihi quidẽ haud ſcio, an ullum poßit accidere iucundius: præſertim quod ſobrij per ocium tutò ac citra ſanguinem, extraq; teli, quod aiunt, iactum conſtituti ſumus epulaturi.*

Siue ſenes aliquid, Super cœnam ſunt debacchati,
Siue etiam iuuenes

à mero cõpulſi ſunt: quæ neutiquã fas erat, tũ dicere, tum facere. L V C. *Iuuenilius tu quidẽ Philon, atq; incõſultius hæc nos iubes in uulgus efferre, eaq; referre, quæ inter pocula ab ebrijs ſunt acta: quũ hæc magis oporteat obliuioni*

tradere, eaq; omnia Baccho deo uelut autori imputare: q quidē haud ſcio, an quē quàm ſuis nō afflatum Orgijs, & Bacchanaliū expertē prӕterierit. Proinde uide ne hominis ſit parū bene morati, eiuſmodi adamuſsim exquirere: quӕ rectius erat in conuiuio reliquiſſe, atq; ita diſcedere. Siquidē odi (ſicut inquit uerſus poëticus) memorē cōpotorem. Ne à Dionico quidē recte factū, q hӕc apud Carinū effutiuerit, immodicāq; & pridianā diſsiparit temulentiā hominū philoſophorum. Cӕterū ego, abſit ut iſtiuſmodi quippiā ſim dicturus. PHIL. Nugas agis Luciane, quum iſta dicis. Quin haudquaquàm oportebat ad iſtū modum apud me prӕſertim agere: ut qui certò ſciā, te multo cupidiorem eſſe narrādi, quàm ego ſim audiēdi. Adeo ut mihi uideris, ſi deſint qui te audiāt, uel ad colūnā aliquam, aut ſtatuam libenter acceſſurus, quo cuncta pariter euomas. Quod ſi nūc coner diſcedere, non ſines, ni te prius audiero, abire. Verū ultro aderis, cōſectabere, rogabis. At tū ego te uiciſsim luſcro. Iamq; adeo, ſi ita uis, abimus: ex alio quopiā hӕc eadē audituri. Tu uero ne dicito. LVC. Age ne quid ſuccenſeas: equidē dicā, quādoquidē uſq; adeo cupidus es audiendi: uerū heus ea lege, ne paſsim in uulgus efferas. PHIL. Ni prorſus ignoro Lucianum, tute iſtuc potius feceris. Nam prior ipſe denarrabis omnibus, ut me quidē ad id nihil futurū ſit opus. Sed illud mihi primo reſponde loco: Ariſtӕnetus, num filio Zenoni dabat uxorē, atq; ita in nuptijs eius uos accepit? LVC. Non: imò filiā ſuam elocauit Cleantidem, Idq; Eucriti nūmularij filio, qui philoſophiӕ dat operam. PHIL. Formoſo admodū per Iouem adoleſcentulo: tametſi tenero adhuc & uxoriӕ

rei non

rei non admodum maturo. L V C I A. Verũ: at non inueniebat, opinor, alterũ generũ magis idoneũ. Hunc igitur qui tum modestus uideretur, tum ad philosophiæ studium propensus: præterea autẽ unicus Eucriti diuitis, ex omnibus delegit filiæ suæ maritũ. P H I L. Causam neutiquàm leuem dixisti, nempe quia diues sit Eucritus. Verum heus Luciane, quinã erant cõuiuæ? L V C I A. Reliquos illos quorsum attinuerit tibi recensere? Verũ è philosophorũ numero, ac literatorũ, quos potissimũ opinor, audire cupis: Zenothemis erat, senex ille Stoicus: unaq; cũ hoc Diphilus, cui cognomen Labyrinthus: & hic quidem quod esset Zenoni Aristæneti filio præceptor. Deinde Peripateticæ factionis Cleodemus: nosti hominẽ, nempe dicacẽ illũ & argutũ, atq; ad refellendũ instructũ. Discipuli gladiũ ac bipẽnem nominant. Quin & Hermon aderat Epicureus. Verũ hunc quũ ingrederetur, Stoici toruis obtuebãtur oculis, & auersabantur, palàmq; pinde quasi parricidam quẽpiã atq; impiũ ac funestũ detestabãtur. Et hi quidem tanquã Aristæneti ipsius amici, familiaresq; fuerant ad cœnã uocati, quos comitabatur & Istiæus grãmaticus, & Dionysodorus rhetor. Iã uero propter sponsum Cherreã unà cũ illo ad cõuiuiũ accesserãt, Ion ille Platonicus: quod is iuueni præceptor esset, uir uenerãdus aspectu, ac maiestatis quiddã præ se ferẽs, multumq; dignitatis ipso ostendens ore: Vnde nõnulli propter animi cõstantiam ac rectitudinẽ regulã illũ appellant. Huic simul ut ingrediebatur assurgebant omnes, ac ueluti præcipuum quendam ac primarium hominẽ comiter atq; officiose exceperunt: adeo ut planè numen aliquod aduenire uideretur, quum

adeſſet Ion admirandus ille. Tandē uero, quū iam omnes fermè cōuiuæ præſentes eſſent, tēpus erat ut diſcūberetur. Itaq; ad dextrā ingreſſus totā illā ſpondā mulieres (erāt autem complures) occupabant. Inter quas erat & ſponſa ſummo ſtudio culta: hinc atq; hinc ſtipata fœminis, Porrò ex aduerſo oſtij, altera turba, pro cuiuſq; dignitate locis diſtributis. Porrò è regione mulierū primo loco accūbebat Eucritus, ſecūdo Ariſtænetus: ſub hæc ambigi cœptū, utrū altero priorem oporteret accūbere, Zenothemimne Stoicū, quippe ſenem: an Hermonē Epicureū. Nā hic erat Caſtoris ac Pollucis ſacerdos: tum autē nobiliſsimæ inter ciues familiæ. Verū eā hæſitationē ſuſtulit Zenothemis: ſi me inquiens Ariſtænete, minoris ducis Hermone, uiro uidelicet iſto, ut ne quid aliud mali dicam Epicureo, diſcedo, totumq; cōuiuium uobis relinquo. Et puerū protinus aduocat, diſcedere parans. Tum Hermon. Imò habeto, inquit, tibi priores partes Zenothemi. Quāquàm etiā ſi nihil aliud, uel hoc nomine par erat concedi, quod ſacerdos ſim, ut planè contēnas Epicurū. Rideo, inquit Zenothemis, ſacerdotē Epicureū. Simulq; cū dicto accūbebat. Poſt hūc tamē Hermon. Deinde Cleodemus Peripateticus: pone hunc Ion, proxime hunc ſponſus, poſt eū ego, iuxta me Dephilus: huic aſsidebat Zenon diſcipulus: Poſtremo rhetor Dionyſodorus cum Iſtiæo grammatico. PHIL. Papæ Luciane Muſarū cōuentū quēdā mihi narras fuiſſe iſtud cōuiuiū: quippe plurimis ſapiētibus ac doctis uiris refertū. Ego uero laudo Ariſtænetum, qui quum optatiſsimā illā, ac ſplēdidiſsimā ſolēnitatē celebraret, præ cæteris ſapientiſsimos uiros adhibere uoluerit: idq; adeo

delectis ex unaquaq; philosophiæ secta præcipuis, nõ hos aduocãs, illos præteriẽs: uerum promiscue uocãs omneis. LVCI. Is uero nequaquã est è uulgariũ istorũ diuitum numero, uerũ & literarum est studiosus, ac maximã uitæ partẽ in his rebus uersatur. Cœnabamus igitur initio quidem taciti & quieti, uariusq; erat apparatus & omnijugus. Neq; enim arbitror operæpreciũ, ut numero recenseam etiã illa cõdimẽta, cupedias, aromata, atq; id genus illectamẽta. Cuncta siquidẽ affatim suppetebãt. Inter hæc Cleodemus admoto ad Ionis aurẽ ore: nõ uides, inquit, senem illũ Zenothemim dicebat (subauscultabã enim) ut sese opsonijs ingurgitat, utq; iure uestẽ oppleuit: tũ quã multa puero à tergo stãti porrigit, putãs interim se aliorũ oculos fallere: neq; meminit post sese accũbentiũ? Hæc igitur fac & Luciano commonstres, quo testis esse possit. Mihi uero nihil Ione monstratore opus erat: quippe q hæc multo ante limis iã oculis præuiderã. Hæc simulatq; dixisset Cleodemus: irruit in cõuiuiũ & Alcidamas Cynicus: atq; is quidẽ inuocatus, uulgatũ illud festiuitatis gratia præfatus de Menelao, qui ultro ad fratris cõuiuium accessisset. Itaq; plerisq; turpiter atque impudenter uisus est fecisse: & quod cuiq; tum forte in mentem ueniebat, in eum torquebant, alius illud: Insanis Menelaë. Alius rursum:

Verum Agamẽnoniæ menti non ista placebant.

Ad hæc alia quæ pro tempore salse, lepideq; dici poterãt, in eum obmurmurabãt. Nam palàm nullus audebat quicquàm dicere, propterea quod metuerent Alcidamantem, utpote cõuiciatorẽ egregiũ, unumq; è Cynicis oĩbus clamosissimũ. Qua quidẽ re adeo uisus est reliqs antecellere,

ut nulli non esset formudandus. At Aristænetus collaudatũ illum quod inuocatus aduenisset, iußit accepta sella, iuxta Istiæũ ac Dionysodorũ accũberet. At ille: Apage, inquit, muliebre quiddã ac molle dicis uti in scamno aut sella sedeam queãdmodum facitis uos, mollibus in stratis penè supini recumbẽtes, purpura suffulti. Quin ego tibi uel stans cœnauero in ipso interim cõuiuio etiã obambulans. Quod si defatigatus fuero: tum humi substrato pallio, cubito innixus cubuero: qualem uidelicet Herculẽ pingunt. Ita fiat, inquit Aristænetus, siquidẽ isthuc mauis. Sub hæc Alcidamas in orbem conuiuiũ lustrãs, cœnabat, Scytharum ritu: ad uberiora pascua subinde sese transferens, unaq; cũ his qui inferebãt edulia, circũiens atq; obambulans. Atque interim tamen dum cibum caperet, haudquaquàm negocio uacabat, de uirtute obiter, de uitio disserens, tũ in aurum atq; argentũ dicteria iaculans: iamq; Aristænetum percõtabatur, quidnam sibi uellent tam multa, tam magna pocula, quum non minus usui possent esse fictilia? Verũ Aristænetus iam obturbantem, molestumq; esse pergentẽ, in præsens quidẽ compescuit: ministro innuens, ut ingentem calicem, infuso meracißimo uino, illi porrigeret. Atq; id quidem uisus est optime excogitasse: nondũ etiam intelligens, quantorum malorum is calix esset autor futurus. Hũc igitur ut accepisset Alcidamas, aliquantisper silẽtiũ agebat. Ac solo sternens sese cubabat seminudus, queãdmodum facturum sese fuerat pollicitus, cubito humì fixo innitẽs, simulq; dextra scyphum sustinens: qualem Herculem apud Pholum pictores effingunt. Iam uero & inter alios calix aßidue circũagebatur, tum inuitatiunculæ ad bibendũ, &

confabu-

confabulationes ortæ, demum & lucernæ illatæ. Interim ego quũ puerum, qui iuxta Cleodemũ adstabat (erat autẽ is pocillator egregie formosus) subridentẽ uidissem (nam arbitror, quicquid obiter inter cœnandum obtigit, cõmemorari oportere: maxime, si quid sit elegãtius ac scite factum) iam admodũ attentus obseruare cœpi, quidnam rei rideret. Ac paulo post, accedebat puer tanquàm calicem à Cleodemo recepturus. At ille simul & digitum illius substringebat, & drachmas puto duas unà cum calice tradebat. Porrò puer, ad substrictũ digitum rursus arridebat. Cæterum, de pecunia, quum nõ sensisset opinor, eoq́; non reciperet, in terrã delapsis drachmis strepitus est cõcitatus, moxq́; ambo pariter rubore suffundebãtur, idq́; ita palàm, ut nemo nõ animaduerteret. Ambigebatur igitur inter eos, qui proxime sedebãt, cuiusnã essent illi nũmi, quũ & puer negaret à se proiectos, & Cleodemus item: iuxta quẽ strepitus acciderat, sibi excidisse dißimularet. Verũ ea res tũ neglecta est: ac cõniuẽter omissa, propterea qđ id quod acciderat, nõ ita multi uidissent, præter unũ (ut mihi quidẽ uisum est) Aristænetũ. Nã is paulo post puerũ loco mouit, clãculũ ablegãs, & alij cuidã innuit, uti Cleodemo pocillator aßisteret, uidelicet ex exoletis illis, ac robustis, mulioni, aut equisoni cuipiã. Ad hunc modũ ea res utcũq; abijt, summũ alioqui allatura pudorẽ Cleodemo: siquidẽ, ad omnes permanasset, ac nõ protinus occupans Aristænetus eam sopisset, ciuiliter dextreq́; admodũ inducta temulentia. Cæterum Alcidamas (iam enim potus erat) percontatus, quid nam esset nomen puellæ nubenti: tum clara uoce indicto silentio simul, & ad fœminas conuerso uultu:

præbibo,

præbibo, inquit, tibi Cleanthi, Herculis Archegetæ omine. Sub hæc quũ risissent omnes: Ridetis, inquit, sacrilegi, quod sponsæ, Herculi Dei mei nomine propinauerim? Imò illud scito opus est, ni scyphum à me traditum accipiat, nunquàm futurum, ut illi filius obtingat talis, qualis ego sum, uirtute interritus, animo liber, tum corpore adeo robusto, simulq; cum dicto, sese magis etiam renudabat: etiã usq; ad illa quæ sunt maxime pudenda. Ad ea quum iterum arrisissent conuiuæ, indignatus ille surrexit, toruis iam atque efferatis obtuẽs oculis, uultuq; ipso testans iam neq; pacem, neque quietem acturum amplius. Forsitan & baculum illisisset alicui, ni commodum id temporis placenta prægrandis fuisset illata. Nam hanc simulatq; conspexit, lenior ac mitior esse cœpit, ac stomachari desijt: obambulans interim ac placentam auide uorans. Iam uero pleriq; temulenti esse cœperãt, & clamoribus undiq; perstrepebat cõuiuiũ. Nam & Dionysodorus rhetorẽ illic agens, òrationes quasdã pronũciabat, laudabaturq; à ministris, qui à tergo aßistebant. Et Istiæus Grammaticus uicißim, qui post illum accumbebat, uersuũ centones quosdã recitabat, Pindari, Hesiodi, & Anacreontis carmina simul contexens atq; consarcinans: ita ut ex omnibus unicã redderet cantilenã: oppidò quàm ridiculã. In primis aũt illa, perinde quasi uaticinãs, de his quæ postea acciderunt.

Commisere simul clypeos.

Tum illud quoque.

Tum uero clamorq; uirûm luctusq; coortus.

At uero Zenothemis, libellulum quempiam minutis conscriptum literulis, à puero acceptum legebat. Verum

quum

quum ij quorum partes erant edulia inferre, aliquātisper, ita ut solent, cessarent morarenturq;: Aristænetus sedulo curans, ne uel id interea temporis, aut ociosum esset, aut uoluptatis expers, accersitū intro Morionem: iussit ridiculum aliquid uel dicere, uel facere, quo magis etiā exhilararentur cōuiuæ. Moxq; ingressus deformis quidā, deraso capite, pauculos capillos in uertice gestans, eosq; cristæ in morē erectos, hic saltabat, atq; inter saltādū, quo maiorem cōcitaret risum, rotatu sese circūagebat, distorquebatq;. Tum cymbalo cōcusso, sonabat interim quiddam, linguā imitans Aegyptiorū. Postremo dicteria quædā iaculabatur in eos qui aderāt. Ac reliqui scommate tacti ridebāt. Verū ubi & in Alcidamantē simile quiddā torsisset: catulum illum Melytæum appellans, indignatus ille (Iamdudū aūt præ se ferebat, quod inuideret illi: dū probaretur, ac conuiuarum oculos retineret) abiecto pallio, ut secū luctaretur prouocauit. Quod ni faceret, hūc, inquit, baculum tibi impingā. Atq; ita miser ille Satyrion (nam id erat Morioni nomē) cōgressus cū eo, Pancratio decertabat. Erat id spectaculi multo iucūdissimum, quippe quum uiderent hominem philosophū cū Morione compositum, quum ferire, tū uicissim feriri. Proinde qui aderāt partim pudore tangebantur, partim ridebāt: donec iam ictus Alcidamas, pugnam detrectaret, ab homuncione omniū plausu cōprobato certamine superatus. Hæc igitur, quū essent non mediocri risu excepta: ibi tandem ingressus & Dionicus medicus haud multo post peractam concertationē. Aiebat autem in mora fuisse Polyprepontem tibicinem, dum hunc phrenesi correptum curandi gratia uiseret. Ac

planè

planè quiddam risu dignum, commemorabat. Dicebat enim in ædes illius uenisse sese ignarum etiã hominem iam eo morbo teneri. At illum protinus surrexisse, foribusq; occlusis, ac nudato gladio, tibias ipsas sibi tradidisse, ijsq; uti caneret iußisse. Deinde ubi id nõ posset, illũ percußisse, scutũ sublata manu gestantẽ. Sese porrò in tanto periculo tale quiddã fuisse cõmentum. Nempe ad canendi certamen prouocasse hominẽ: idq; ea lege ut uictus præscriptũ certumq; plagarum numerũ acciperet. Ac sese priorẽ cecinisse, praue atq; imperite: deinde traditis illi tibijs scutum ab illo recepisse: gladium aũt extemplo per fenestras in aream abiecisse. Dein quũ minore iam discrimine cũ illo luctaretur, auxilio aduocasse uicinos. Eos reuulsisse belluã, atq; ita illorũ opera seruatũ sese. Ostendebat autẽ & plagarũ uestigia quædã: nõnullaq; in facie tubera liuẽtia. Ergo cũ Dionicus ob huiusmodi fabulã nõ minus placuisset, quàm Morio ipse: proxime Istiæũ reclinãs sese, de reliquijs cœnabat. Atq; hic quidẽ haud absq; numine quodã nobis aduenerat: imò prorsum usui futurus ad ea quæ postea contigerunt. Nam prodiens in mediũ conuiuium puer quidam, qui se ab Etœmocle Stoico uenire diceret, epistoliũ quoddam adferẽs, aiebat ab hero sibi mandatũ, ut eo palàm omnibus audientibus perlecto, rursus domum sese reciperet. Hic igitur permittente Aristæneto, admotus ad lucernã legebat. PHILON. Num orationẽ Luciane in sponsæ laudem compositam, aut carmẽ nuptiale: quod genus permulta faciunt? LVCIA. Videlicet nos quoq; tale quippiam existimabamus. Verum ne accedebat quidẽ ad id, ut aiunt. Cæterum in literis ita scriptum erat;

Etœmocles

Etœmocles philoſophus Ariſtæncto. Quã nõ mouear cõuiuijs, omnis ante acta uita mea fuerit teſtis. Qui quidem quũ quotidie mihi cõplures ea cauſa moleſti ſint, te multo ditiores, tamẽ haud unquàm illis morẽ geßi: perpendẽs nimirũ, quãtum ſit in eiuſmodi cõpotationibus tumultus, quantũ licentiæ petulãtiæq́; : uerum aduerſus unũ te mihi uideor meo iure ſtomachatus, qui quũ tantũ temporis à me officioſißime cultus & obſeruatus, tamẽ indignũ habueris, quem uel inter reliquos amicos tuos numerares, ſed ſolum ex omnibus præterieris, idq́; quũ uicinus eſſem. Proinde tua cauſa magis diſcrucior, qui quidẽ te tam ingratũ præbueris. Nã ipſe felicitatẽ nequaquàm in hoc ſtatuo, ſi quis mihi impartiat, uel ſuem ſyluestrẽ, uel leporẽ: uel placentã: quæ mihi affatim cõtingunt apud alios, qui officia norunt. Quãdoquidem etiã hodie quum apud diſcipulum Pãmenem cœnare mihi licuerit, oppiparã (ut uocant) cœnam, nõ annui tamen uehemẽter obſecrãti, tibi ſcilicet demens ego, memetipſum reſeruans. At tu nobis præteritis, alios accipis conuiuio. Idq́; merito facis, neque enim ullo modo potes quid ſit rectius dignoſcere, nec appræhẽſiuã illam phantaſiam habes. Cæterum haud ſum neſcius, unde mihi iſta ſint profecta: nempe ab egregijs iſtis philoſophis tuis Zenothemide ac Labyrintho. Quibus equidem (abſit inuidia dicto) uel unico ſyllogiſmo mihi uideor os protinus obturare poſſe. Alioqui reſpondeat iſtorum aliquis quid ſit philoſophia, aut hæc quæ inter elementa traduntur: quid habitio differat ab habitu, ut ne quid interim de perplexis illis rogationibus proponam: quid ſit ſyllogiſmus cornutus: quid acerualis, quid metens. Verum tu

quidem

quidem istis fruaris licet. Nam ego, qui solum in bonis ducam quid sit honestum, facile tulero contumeliam. Atqui ne possis posthac ad istam excusationem confugere, ut dicas te mei oblitum fuisse: nimirum in tanto rerum strepitu, tantisq; occupationibus: bis te hodie sum alloquutus, primũ mane domi tuæ: deinde rursum in Castoris ac Pollucis templo rem diuinam facientem. Ac his quidem de rebus hæc responderim. Quod si tibi uideor cœnæ gratia succensere: quid Oeneo acciderit cogitato. Videbis nimirum ipsam etiam Dianam indignantem, quod ille se solam non adhibuerit ad sacrificiũ, quum reliquos deos omneis acciperet conuiuio. Nam hac de re sic alicubi meminit Homerus:

Seu quia non norat: seu non succurrerat illi:
Acriter est offensa tamen.

Item Euripides.

Chalydon quidem hæc Pelopeij regio soli:
Qua parte sæuum spectat aduersa fretum
Agros habens, tum diuites, tum fertiles.

Rursum Sophocles.

Immanis apri triste monstrum, in Oenei.
Immisit agros gnata Latonæ dea
Docta eminus missis ferire spiculis.

Hæc tibi è plurimis pauca citaui: ut intelligeres, cuiusmodi præterito uiro Diphilũ ad cœnã adhibeas, cui & ipsi filiũ cõmiseris tuũ, Idq; recte. Est enim iucũdus adolescẽti, & ita cum eo uiuit, ut placeat, atq; obsequatur: atq; adeo ni mihi turpe dictu fuerat, addidissem & aliud quiddam. Quod quidẽ tu si libebit, è Zopyro eius pædagogo uerũ esse co=

esse cognosces. Verum non cõuenit obturbare in nuptijs: neque accusare quẽquàm: præsertim criminibus usq; adeo fœdis ac pudendis. Tametsi Diphilus dignus in quẽ facerem, quippe qui duos iam discipulos à me retraxerit: ego tamen ipsius philosophiæ causa reticebo. Porrò famulo huic mãdaui, uti si quã partẽ dare uelles, uel apri, uel cerui, uel placẽtæ, mihi deportandam, ut isthoc pacto te mihi de cœna purgares: ne reciperet, ne ad hoc ipsum à nobis missus fuisse uideatur. Hæc amice quũ legerẽtur, sudor interim utiq; mihi manabat præ pudore: simulq; iam illud quod uulgo dici solitũ est, optabã, ut terra mihi dehisceret: quũ uiderẽ eos qui præsentes aderãt ad singulas epistolæ partes inter se ridẽtes, potißimũ aũt hos, qui nouerant Etœmoclem uirũ canũ, tantumq; seueritatis præ se ferentem. Admirabãtur igitur, quod eiusmodi uir esset: hactenus fugisse sese, barba uidelicet ac uultus austeritate deceptos. Cæterum Aristænetũ mihi quidẽ haud uidebatur hominem cõtemptu negligẽtiáue præterisse, uerũ quod desperasset, si fuisset inuitatus, unquàm adduci posse, ut annueret: utq; ad eiusmodi res se morigerum præberet. Eoq; ne tentandũ quidẽ esse putasse. Ergo posteaquã puer iam legere desijsset, uniuersum cõuiuium in Diphilũ ac Zenonem torquebant oculos, quod hi iam metu trepidi sederẽt, ac pallidi, ipsaq; uultus incõstantia ac perplexitate crimen agnoscentes, ab Etœmocle intentum. Porrò Aristænetus quanquàm esset sanè perturbatus, uehementerq; consternatus animo, tamen nos iubebat bibere, conans nimirum id quod euenerat, commode uertere, subridens interim. Ac puerum redire iußit, respondens, ea sibi curæ fore. Paulo

B autem

autem post surgēs & Zeno clanculū sese abduxit è conuiuio, sub monitus à pædagogo, ut discederet innuente, idq; tanquàm patris iussu. Ibi uero Cleodemus, qui iamdudum occasionē quæritabat. (Nam gestiebat oīno cū Stoicis cōflictari, uerū dirumpebatur, quod nō reperiret causam ad id satis idoneā) tum igitur, ansam præbente epistola huiusmodi, inquit, facit egregius ille Chrysippus & Zenon ille mirabilis, neq; nō Cleāthes, uerbula misera, neq; quicquàm præter rogatiunculas, & umbras dūtaxat philosophorum. Cæterum Etœmocles sunt pleriq; omnes. Videtis quàm & ipsæ epistolæ graues sint ac seniles. Postremo Aristænetus hic Oeneus est: Etœmocles Diana, Dij boni, quàm bene auspicata oīa, quàmq; cōgrua celebrādæ festiuitati. Ita per Iouē inquit Hermon, supra hūc accumbens, inaudierat aūt, ut opinor, aprū quēdā Aristæneto paratū, ut in cōuiuio proponeretur, eoq; putabat nō intempestiue factā mētionē apri illius Calydonij, per lares Aristænete, fac quā primū sacri partē mittas, ne senex interim ille fame pereat, tanquā Meleager tabefactus. Tametsi nihil queat acerbū accidere, quādoquidem Chrysippus hæc indifferentia censet esse. Itáne uos Chrysippū nominatis inquit Zenothemis? erigens sese, maximaq; uoce intonans, an ex uno homine, qui nō legitime philosophiā exerceat, nempe præstigiatore isto Etœmocle, Cleantē ac Zenonem metimini, uiros sapiētes? Atqui tandē estis ipsi uos, qui hæc dicitis: an non tu Hermon Castoris & Pollucis cæsariē, quā habebāt aureā circumtondisti? Cuius quidem facti pœnā dabis carnifici traditus. Tu porrò Cleodeme, nonne Sostrati discipuli tui uxorem stuprasti? Nonne in adulterio

eo depre-

eo deprehensus nefandißima passus es? An nõ igitur silebitis, quũ huiusmodi dedecorũ uobis sitis cõscij? Atqui non sum meæ ipsius uxoris leno, Cleodemus inquit, quẽadmodum tu, neq; discipuli diuersantis apud me uiaticũ sustuli, quod is deposuerat, eoq; facto rapuisse me per Palladem deierãs abnegaui, neq; quaternis drachmis fœnero, neque discipulos obtorto collo in uincula duco, nisi in tempore mercedem persoluerint. Verum illud inquit Zenothemis, haud quaquã poßis inficias ire, te Critoni uenenũ quo patrem necaret ministrasse. Atq; interea forte bibebat, quicquid aũt erat in calice reliquũ (erat aũt fermè semiplenus) in duos illos profundebat. Porrò cõspersus est pariter & Ion, idq; præmij tulit, quod illis uicinus accũberet, alioq eo malo nõ indignus. Hermon igitur demisso uertice merũ è capite abstergebat, eos interim qui præsentes erãt attestans, quod id genus cõtumelijs esset affectus. Cleodemus aũt quũ nõ haberet calicẽ, inuadẽs primũ cõspuebat Zenothemidi, deinde læua cõprehensum à barba, plagã in tempus erat illisurus, ac senẽ fortasse necasset, ni Aristænetus dextrã sublatã retinuisset. Is mox trãscenso Zenothemide inter utrũq; medius assedit, ut eo ueluti muro dirẽpti, pacem inter ipsos agerẽt. Hæc igitur dũ gerebãtur Philon, equidẽ uaria meo cũ animo uoluebam. Primũ illud statim occurrebat, nullũ esse operæpreciũ, si qs disciplinas perdiscat, ni simul & uitæ rationes, ad id quod est optimum, accõmodet atq; cõponat: quũ uiderẽ illos qui uerbis alios antecellerent, quàm factis ipsis sese ridiculos exhiberent. Deinde & illud ueniebat in mentẽ, ne forte uerũ esset, qđ uulgo pleriq; dictitarent, uidelicet eruditionem à recta

ratione bonisq; institutis abducere istos, qui solos libros spectarēt, quiq; sollicitudine curaq; quā illi adferrēt, perpetuò tenerentur. Quandoquidē quū ibi tā multi præsentes essent philosophi, ne casu quidem ullum erat cernere à peccādo immunem. Verū alij faciebāt turpia, alij dicebāt turpiora. Neq; enim iam poterā eorum quæ fiebāt culpā, uino autori imputare: mecū reputās, cuiusmodi essent, quæ Etœmocles, neq; cibo, neq; potu etiamdum gustato, scripserat. Itaq; rerum uices præposteræ atque inuersæ uidebantur, siquidē uidisses idiotas illos summa cum modestia cōuiuiū agitātes, neq; uino petulantes, neq; indecore sese gerentes. At ridebāt dūtaxat: & iā dānabāt eos opinor, quos dudū suspexerāt, ex habitu iudicātes eos alicuius esse precij. Contra sapiētes illi, & in libidinē ferebātur, & cō uicijs certabāt, & supra modū sese potu cibisq; explebāt: postremo uociferabātur & ad manus usq; cōserendas rapiebātur. Cæterū admirādus ille Alcidamas, etiā meiebat sub oculis omniū, nihil reueritus fœminas. Ac mihi quidē, si quis hæc quæ in eo cōuiuio gerebātur rectißime uoluisset conferre, simillima uidebantur ijs: quæ de Eride dea poëtæ fabulantur: nempe hanc, quod nō esset ad Pelei nuptias aduocata, malum in mediū cōuiuiū abiecisse, ex quo tam ingens apud Troiam bellum fuerit ortū. Itidem Etœmocles mihi uisus est epistola illa, quasi malo quopiam in medium proiecta, nō minus malorū, quàm Ilias habebat, excitasse. Neq; enim finem cōtentionis faciebāt Zenothemis ac Cleodemus: quàmquàm medius inter utrūq; intercesserat Aristænetus. Age inquit Cleodemus, in præsentiarum quidem sat est, si literas nescire conuincamini: sed

crastino die uos ulciscar, quibus cõueniet modis. Respon-de mihi Zenothemi, uel tu, uel elegantißimus iste Diphi-lus: qua tandẽ gratia pecuniæ possesionem inter indifferẽtia ponendam esse censeritis: cũ ex omnibus nil aliud spe-ctetis, quàm ut ipsi quã plurimũ pecuniæ poßideatis? Atq; ob id causæ, semper apud diuites hæretis: fœneratis atque usuris incumbitis, neq; nõ mercede docetis. Rursum quum uoluptatem detestemini, atq; hac de causa Epicureos in ius uocetis: quum ipsi uoluptatis gratia, turpißima tum faci-tis, tum patimini: indigne ferentes si quis uos non uocarit ad cœnam, rursum si uocemini, nõ sat est tantum uorare ut cibo turgeatis, nisi & famulis tantum donetis. Atq; hæc quum diceret: pariter & linteum reuellere conatus est, quod Zenothemidis puer tenebat, omni carnium genere refertum, planéq; futurũ erat, ut apertum illud ac solutum medium in solum abijceret, nisi quia puer non omittebat è manibus gnauiter aduersus trahentem retinens. Hic Her-mon: Euge Cleodeme, respondeãt qua gratia damnẽt uo-luptatem: quum ipsi supra cæteros omneis studeant uolu-ptati? Quin magis, inquit Zenothemis, tu Cleodeme re-spondeto, quãobrem diuitias inter indifferentia numeres. Imò tu potius. Atq; hunc ad modum diutius est altercatũ: donec Ion capite tandem in apertum prolato, desistite in-quit: Ego si libet sermonum argumenta proponam in me-dium, conuiuio nuptijsq; digna. Vos porrò citra conten-tionem uicißim, & dicite & auscultate: quẽadmodum & apud Platonem nostrũ, alternis dicendi uicibus res, ut plu-rimum agitatur. Id dictum probabant, quum omnes qui aderant, tum in primis Aristænetus atque Eucritus, nimi-

rum in ſpem erecti, fore ut eo pacto ab odioſis illis cōtentionibus diſcedi poſſet. Et Ariſtænetus priorem in locum ſeſe recepit, iam partā eſſe pacem ratus. Iamq; nobis inferebatur ea cōuiuij pars, abſolutam cœnam uocāt, ſingulæ ſingulis aues, carnes aprugnæ, pulpa leporina, piſcis Tagenicus, placentæ, breuiter illa, quæcunq; liberum eſt, ſeu uelis in aluū condere: ſeu domum aſportare malis. Apponebatur igitur, non ſua cuiq; quadrula, uerum Ariſtæneto atq; Eucrito, eadē in parte menſæ, una ambobus communis, ita ut de ſua utriq; parte quæ ſe ſpectaret, eſſet edendum, aut tollendum. Deinde altera Zenothemidi Stoico, & Hermoni Epicureo, & his item inter ipſos cōmunis. Deinceps Cleodemo atq; Ioni. Poſt hos ſponſo ac mihi. Porrò Diphilo duorum pars appoſita, propterea quod Zeno iam diſceſſerat. Hæc facito Philon, uti memoria teneas. Nam paulo poſt, ad intellectum narrationis erunt uſui. PHI. Meminero ſanè. LVCIA. Tum Ion, primus igitur exordiar inquit, ſi quidem uidetur. Deinde ubi pauliſper interſiluiſſet: Conueniebat, inquit, fortaßis, ut apud eiuſmodi uiros de ideis, atq; incorporeis ſubſtantijs, deq; animi immortalitate ſermo haberetur, uerum ne mihi contradicant, ij, qui diuerſam philoſophiæ ſectam ſequuntur, de nuptijs dicam, ea quæ cōgruunt. Atq; illud quidem optimum fuerat futurum, ſi nuptijs opus non haberemus, ſed Platonis ac Socratis dogma ſequuti à fœminarum cōmercio nos penitus abdicaremus. Etenim qui ita feciſſent: ij demum ad abſolutam illam uirtutem pertingere potuiſſent. Quod ſi uiris omnino ducendæ ſint uxores, ut eas iuxta Platonicam ſententiam inter ſe communes habeant,

uidelicet

uidelicet quo Zelotypia uacemus. Hæc quum essent risu excepta, ut quæ nimis intempestiue dicerentur, tum Dionysodorus, nō tu desines, inquit, barbarica ista nobis occinere? Nam ubi zelotypiam istam reperias, aut apud quē? At tu etiam hiscere audes, inquit, sterquilinium? Ad Hæc Dionysodorus, opinór, iam erat conuicia quæ conueniebat regesturus, uerum grammaticus Istiæus uir optimus ille: Desinite inquit, Ego uobis epithalamion recitabo, simulq; cœpit legere. Erant autem Eleagiaci uersus hi, si satis memini.

Nuper Ariistæneti in ædibus unica summo
Nutrita est studio diua Cleanthis hera.
Virginibus cunctis reliquis præstantior una
Vel potior Phœbo, uel potior Venere.
Salue & tu iuuenum ualidissime sponse ualentum:
Nereo prior, ac fortior Aeacida.
At rursum uobis hoc carmen sæpius olim,
Commune ambobus coniugiale canam.

Hæc ita ut est consentaneum, risus est cōsecutus. Reliquum erat, ut cibi tollerētur. Iamq; tollebāt Aristænetus, atque Eucritus ex his quæ sibi fuerāt proposita suā uterq; partē. Tū ego quæ mihi, & Chereas itē quæ sibi erāt proposita. Eūdē ad modū Ion & Cleodemus. Porrò Diphilus etiā Zenonis digressi partē tollere parabat: affirmans uni sibi ea fuisse proposita: atq; hac de causa cum ministris dimicabat, ac uicissim inter sese trahebant manibus utrinq; in auem iniectis: nō aliter quàm Patrocli cadauer hinc atque hinc attrahere conātes. Postremo uicit ille, atq; abstulit, plurimū interim risum præbēs cōuiuis: maxime quum eam

ob rem postea grauiter stomacharetur: perinde quasi atroci affectus iniuria. Iam uero Zenothemis atque Hermon, *qui pariter ut dictum est, accūbebāt: alter superius, puta* Zenothemis: *alter infra hunc, reliqua quidē, quoniā æqualia fuerāt apposita, citra pugnam sustulerant. Cæterum auis, quæ iacebat ad* Hermonis *partem, erat altera paulo pinguior: idq; ita casu euenerat, opinor. Iamq; suam uterq; sublaturus erat, ibi* Zenothemis *(sed tu mihi nunc quàm maxime fac animū aduertas, iam enim ad ipsum negocij caput peruenimus)* Zenothemis *inquam: omissa ea quæ sese spectabat, eā quæ ante* Hermonem *iacebat tollere est aggressus: quæ quidem (uti iam diximus) erat pinguiuscula. At ille cōtra nitēs retinebat, haud sinēs, ut ea in re potiores ferret. Inter hæc clamore coorto utriq; in alterum irruentes ipsis auibus facies mutuò cædebant: ac barbis inuicem prehensis auxilio aduocabant: hic quidem* Cleodemum, *puta* Hermon: *ille uero, nempe* Zenothemis, Alcidamantem *ac* Diphilum. *At cæteri quidem ad partes accesserunt, partim huius, partim illius: præter unum* Ionem, *qui sese neutrum atque ancipitem seruabat. Cæterum illi inuicem conserti pugnabant. Ac* Zenothemis *quidem scyphum è mensa sublatum, eum qui coràm* Aristæneto *stabat, abiecit in* Hermonem.

Atque hunc haud tetigit, aliò sed flexus aberrat.

Verum sponsi caput dissecuit, alto grauißimoq; uulnere. Itaq; mulierū coorta uociferatio, quæ medium in prælium insiliebāt: cum primis autē adulescentuli mater, quum iam sanguinē eius aspexisset: præterea & spōsa metu territa, prosilijt. Inter hæc Alcidamas, *strēnuum uirum præstitit,*

quum

quum Zenothemidi ferret opẽ, & illiso suo baculo, Cleodemi quidẽ caluariã, Hermonis uero maxillã cõminuit: ad hæc è famulis aliquot opitulari parãtes uulnerauit. Quãquàm illi nihil his rebus territi cesserunt. Verum Cleodemus intentato digito Zenothemidi oculum effodit: tũ admotus narem mordicus auulsit. Porrò Hermon Diphilum Zenothemidi suppetias ferre conatum, è sponda in terram præcipitem dedit. Sauciatus est & Istiæus grammaticus, dum interuentu suo eos studet dirimere: calice uidelicet in dentes illius illiso: idq; à Cleodemo, quum hunc Diphilum esse credidisset, nõ Istiæum. Iacebat igitur miser ille: iuxta suum ipsius Homerum: Sanguinẽ ab ore uomẽs. Præterea tumultus atq; lachrymarũ plena undiq; erãt omnia: dum & mulieres eiularent Chereæ sponso circumfusæ, dumq; alij has student compescere. Porrò maxima malorũ omniũ pars erat Alcidamas, postea quàm semel ad suum rediisset ingenium feriẽs, quicũq; forte in ipsum incidisset. Neque uero pauci in eo prælio cecidissent, scito, ni baculum is fregisset. Ego porrò iuxta parietem erectus aßistens, spectabam omnia, neq; me ei negocio admiscebã, nimirum Istiæi iam doctus exẽplo: quàm esset periculosum eiusmodi conflictus uelle dirimere. Lapithas itaq; Cẽtaurosq; uidisses, euerti mensas, effundi sanguinẽ, proijci scyphos. Demum Alcidamas subuersa lucerna magnas induxit tenebras. Iamq; res ut est coniectu facile, atrocior etiam multo esse cœpit, præsertim quum haud esset procliue, luminis copiã alicunde recuperare, sed multa interim ac sæua patrata sunt in tenebris. Post ubi accederet, nescio quis lucernam tandem adportans, Alcidamas quidẽ repertus est tibicinæ

uestem sustollēs, uiq; cū illa cōgredi pugnās. Dionysodorus aūt in alio quodā ridiculo facinore deprehēsus est. Nā ut surrexerat, scyphus è sinu illius elapsus in solū decidit, postea excusans aiebat, Ionem in tumultu calicem sublatū sibi tradidisse, ne periret. Id ita factum, Ion admodū sollicite quasi patronum agens asseuerabat. His rebus dimissum est cōuiuium, à lachrymis denuo in ridiculū exitū cōuersum, idq; Alcidamantis, Dionysodori, atq; Ionis gratia. Porrò qui erāt saucij, sublati sarcinæ ritu, foras deportabantur miseris affecti modis, maxime senex ille Zenothemis, pariter tum oculo tum nare mutilatus, enecari se præ cruciatu clamitās: adeo ut Hermon, quāquàm ne ipse quidem expers malorum, nam huic duo dentes fuerāt excussi, palàm attestaretur. Memineris inquiēs ò Zenothemis, ne posthac dolorem in medijs habendum ducas. At sponsus iam uulnere à Dionico curato, domum reuectus est fascijs reuincto capite, eidē impositus uehiculo quo sponsam fuerat abducturus. Atque ita miser ille nuptias acerbas celebrarat. Deinde & alijs item Dionicus pro sua uirili remediū adhibuerat. Postremo postquā iam dormierāt, asportati sunt, plériq; medijs in uijs uomētes. Cæterum Alcidamas inibi remanebat. Neq; enim ualebant hominem extrudere, posteaquàm semel sese in spondam abiecerat, atque ibi transuersus accubuisset. Hic erat ò bone Philon eius exitus conuiuij, de quo rectissime illud dici possit, quod in fine Tragœdiarum nonnunquàm accingitur.

Sunt fortunæ uarij casus.
Plurima quæ haud speraueris unquàm
Ea conficiunt numina diuûm.

Rurſum quæ certò ſperaris,
Ea fruſtratò non contingunt.
Siquidē & hæc planè præter expectationē atq; inopinatò exierūt. Præterea & illud iam didici nō eſſe tutū, cui non ſit opus, cum eiuſmodi philoſophis agitare conuiuium.

Luciani Conuiuij ſiue Lapithæ. Des. Eraſmo Roterodamo interprete, Finis.

LVCIANVS DE ASTRO LOGIA, DES. ERASMO RO- *terodamo interprete.*

DE cœlo, deq; aſtris eſt nobis inſtitutus ſermo. Non de ipſis quidem aſtris, neque ipſo de cœlo, uerū de diuinatione ac ueritate, quæ ab illis in hominum uitā proficiſcitur. Neque rurſum mihi libellus hic ſe traditurum aut docturum profitetur, quo pacto diuinationem hanc aſſequi liceat. Sed illud queror, doctos omneis cum in cæteris omnibus exerceant ſeſe, ſuiſq; omnibus tradant, ſolam Aſtrologiam nec habere in precio, nec exercere. Atqui hoc doctrinæ genus uetuſtum eſt, neque nuper ad nos peruenit, ſed inuentum eſt priſcorum regum, quos Dij amabant. At huius ætatis mortales non ſolum inſcitia ſocordiaq;, uerumetiam odio laboris, diuerſa ab illis ſentiunt. Cumq; forte inciderint in eos, qui falſa prædicunt, tum & aſtra culpant, & ipſam Aſtrologiam habent exoſam, neq; ſalutarem eam, neq; ueridicam arbitrantes.

arbitrantes. Sed artẽ magis falſam atq; inanẽ, haud recte, ſicuti mihi quidẽ uidetur, ſentiẽtes. Neq; enim ob imperitiam fabri, ars ipſa culpatur, neq; ob cantoris inſcitiam, ipſa muſica parum eſt erudita: quin illi potius artiũ ſunt ignari. Cæterum ars unaquæq; ſuapte natura ſcita eſt. Primum igitur Aethiopes hanc rationẽ mortalibus tradiderunt. In cauſa fuit partim gẽtis eius ſapiẽtia. Nam cæteris quoq; in rebus Aethiopes reliquos hoĩes antecellũt ſapiẽtia. Partim regionis quã incolũt opportunitas, propterea quod apud eos perpetua ſit cœli ſerenitas, trãquillitasq́;, neq; patiuntur anni mutationes, ſed eadẽ temperie uiuunt. Itaq; cum primũ uiderẽt lunam nõ ſemper eodẽ uultu apparentem, ſed uaria ſubinde ſpecie, & in aliã atque aliam uerti formã, uiſa eſt illis ea res admiratione atq; diſquiſitione digna. Deinde cũ inquiſiſſent, reppererunt hãc eſſe earum rerum cauſam, quod lunæ nõ eſſet lumen propriũ, ſed à ſole mutuatũ. Inuenerũt aũt & reliquarũ ſtellarum motus, harũ quas nos errones appellamus, nã ſtellarũ hæ ſolæ mouẽtur, naturamq́; earũ ac poteſtatẽ, & effectus, quos unaquæq; præſtet nominibus quoq; inditis, non illis quidẽ utcũq; uiſum eſt, cõfictis: ſed quæ notæ rerũ eſſent. Hæc igitur in cœlo perſpexerunt Aethiopes, mox Aegyptijs finitimis artem imperfectã tradiderũt. Porrò Aegyptij diuinandi rationem, quam ab illis dimidiatam acceperant, in maius prouexerunt: quippe qui menſurã etiam, ad quã unaquæq; ſtella moueretur, indicarint. Ad hæc annorum, menſium, horarumq́; numerum inſtituerũt. Ac menſes quidem illi luna metiuntur, atque eius recurſu finiunt. Annum uero ſole, & huius circuitu metiuntur. Quin his

etiam

etiam maiora ostenderũt. Nã ex uniuerso cœlo reliquisq; stellis, & errantibus & fixis, neq; simul cum cæteris sese mouentibus, duodecim partes effecerunt in his quæ mouẽtur, & unamquãq; suis animantibus repræsentarunt, partim marinis, partim homine, partim feris, partim uolatilibus, partim pecudibus. Vnde & sacra Aegyptiorũ uarie fiunt. Neq; enim omnes Aegyptij, ex omnibus duodecim partibus diuinabãt. Sed alij alijs utebãtur partibus. Itaq; arietem colunt, qui ad Arietem spectabãt: piscibus nõ uescuntur, qui Pisces annotarant. Nec hircum mactant, qui Capricornum uiderant, atq; alij item alia uenerabantur, quæ quisq; inuenerat. Quin taurum etiã ob honorẽ cœlestis Tauri colunt. Nã Apis apud illos, res in primis sacra, regionem sortitus est, & qui eã incolunt partem, oraculũ quoq; dicarunt, signum uidelicet diuinationis, quã à cœleste tauro petunt. Ac nõ multo post Libyes quoq; artem hanc sunt aggreßi. Siquidem & oraculum quod est apud illos Ammonis, ad cœlum, & huius scientiã refertur, iuxta Ammonem, quem illi arietis specie fingunt. Calluerũt autem hæc omnia & Babylonij, atq; hi quidem affirmant se primos omnium fuisse. Verum ut ego existimo, multo posterius ad hos scientia peruenit. At uero Græci nec ab Aethiopibus, nec Aegyptijs de Astrologia quicquàm audierunt. Verum illis Orpheus Oeagro Calliopeq; prognatus, primus ista monstrauit, non ille quidem admodum dilucide, neque rem clare docuit, sed præstigijs ac mysticis inuolucris obtexit. Sic enim illi uisum est. Nam concinnata lyra, Orgia instituit, sacrasq; cantiones decantabat. Porrò lyra cum septem haberet chordas concentum mobilium

bilium

bilium ſtellarum repræſentabat. H*æc conquirēs atq; hæc agitās* Orph*eus, omnia delinebat, omniaq; uincebat.* Ne*que enim illam hominis lyram ſpectabāt, neq; illi alterius muſices ſtudium erat, uerū hæc magna illa* Orph*ei lyra.* H*iſce rebus cum* Gr*æci honorē habere uellent, locū illi in ipſo cœlo deſignarunt, & cōpluſculæ ſtellæ uocātur* Or*phei lyra.* Q*uod ſi quādo* Orph*eum uideris uel ſaxo expreſſum, uel coloribus effictū, ſedet in medio, canenti ſimilis, manibus tenens lyram.* C*ircum hunc animantiū innumera multitudo, inter quæ & homo & taurus & leo.* C*umq; horum ſingula uideris, fac horū mihi memineris, cuiuſmodi ſit illius cantus, cuiuſmodi lyra.* C*uiuſmodi taurus & cuiuſmodi leo* Orph*eū audiant.* Q*uod ſi eorū quæ dico, cauſas intelligas, tum & in cœlo harū unumquodq; contēplator.* F*ertur autē &* T*ireſia genere* B*œotius, diuinādi gloria multum celebris fuiſſe.* H*ūc* T*ireſiā ex* Gr*æcis aiunt dixiſſe, ſtellarū erraticarum alias eſſe fœminas, alias mares, nō tamen eadē efficere.* V*nde eundē ancipiti quoq; ſexu fuiſſe fabulantur, aliquādo fœminā, aliquando marem.* P*orrò* A*treo &* T*hyeſte de regno paterno decertantibus, iam tum maximam* A*ſtrologiæ, cœleſtiſq; doctrinæ curā fuiſſe* Gr*æcis, palàm eſt.* A*c publico conſenſu ſtatuerunt* A*rgiui, ut uter ſcientia præcelleret, is imperio potiretur.* I*bi* T*hyeſtes arietem illis in cœlo demonſtrauit, atque hinc aureum arietem* T*hyeſtæ fuiſſe proditum eſt fabulis.* A*t* A*treus de ſole, deq; uario illius exortu locutus eſt, oſtendēs nō eodem modo ferri ſolem & mundum, ſed contrario inter ſe curſu rapi.* E*t qui nunc uidetur occaſus, cum ſit occaſus mundi, ſolis exortū eſſe.* H*æc locutū.*

Argiui

Argiui regem crearũt, magnamq; doctrinæ laudẽ est asse-cutus. Equidem & de Bellerophonte similia sentio. Nam alatum equum illi fuisse, nõ admodum credo. Verũ arbitror illum hanc disciplinam sectantem, sublimiaq; cogitãtem, & inter astra uersantem, in cœlũ nõ equo ascẽdisse, sed animo. Eadẽ de Phryxo Athamãtis filio dixerim, quẽ aureo ariete per aërem uectum fabulãtur. Quin & ipsum sanè Dædalum Atheniensem, etiam si res est noua auditu, tamen haud existimo eum ab Astrologia fuisse alienum. Sed cum ipse ea maxime est usus, tum filium suum eandem perdocuit. Ast Icarus cum iuuentutis calore & inscitia, nõ ea disquireret, quæ cõueniebant, sed ad ipsum usq; polum animo tolleretur, delapsus est à uero, totaq; aberrauit arte, & in mare præceps decidit rerum immẽsæ profunditatis. De quo Græci secus fabulãtur; qui ex huius nomine sinum eius maris Icariũ frustra uocãt. Fieri potest, ut Pasiphaë quoq; cum ex Dædalo de Tauro audisset inter stellas apparẽte, deq; ipsa Astrologia, in artis amorem inciderit, ob id existimãt factũ, ut Dædalus illã tauro copularit. Sunt autẽ qui scientiã in portiones partiti in singulis partibus singuli elaborarint, alij in ijs quæ ad lunã, alij quæ ad Iouem, alij quæ ad solẽ pertinent cõgerentes, neq; non cursum, ac motum & uim illorũ. Atq; Endymion lunæ rationem tradidit. Phaëton solis cursum deprehendit, non ille quidem uere, sed moriens imperfectam artem reliquit. Hæc qui ignorant, Phaëtontem solis filium credunt, fabulamq; de illo haudquaquàm uerã narrãt, adijsse Solem patrem, ac postulasse ab eo, ut sibi liceret lucis currum moderari, illum id cõcessisse, monuisseq; qua ratione

foret

foret aurigandum, Phaëtontem uero cõscenso curru, partim ob ætatem, partim ob imperitiã ita egisse, ut aliquãdo esset uicinus terræ, aliquãdo longo semotus spacio à terra, interim mortales frigus atq; æstus intolerabilis cõficiebat. Ob hæc indignatum Iouem ingẽti fulminis telo percußisse Phaëtontem. Eum deiectum sorores circũstantes magno luctu prosequebãtur, donec immutarent formas, quæ nunc sunt Populi, ac lachrymarum uice, quibus fratrem deplorabant, electrum destillant. Haudquaquàm hæc ita gesta sunt, neq; pium est his habere fidẽ, neque Soli fuit filius, neq; illi filius interijt. Sed narrãt Græci & alia permulta fabulosa, quibus ego nõ admodum credo. Nam qui cõsentaneum est credere Aeneam Veneris fuisse filiũ, aut Minoa Iouis, aut Ascalaphum Martis, aut Autolycũ Mercurij? Verum hi homines pij Dijsq; grati fuerunt, eosq; nascentes, hunc Venus, illum Iuppiter, alium respiciebat Mars. Etenim qui patresfamiliàs sunt mortalibus, in hoc progignendi genere, ij ueluti parentes sibi similia producunt oĩa, & colorẽ, & formã, & facta, & animũ. At rex quidem Minos Iouis auspicijs, Aeneas formosus Veneris fauore natus est. Fur Autolycus. At ea furacitas illi ex Mercurio contigit. Iam uero nec Saturnum Iupiter cõiecit in uincula, nec in tartara præcipitem dedit, neq; cætera machinatus est, quæ putant homines. Verum Saturnus extremus mouetur, proculq; à nobis semotus est. Segnis illi motus, neq; facilis animaduersu mortalibus, atq; hanc ob causam illum stare dicunt, ceu uinculis alligatum. Cæterum ingens aëris altitudo tartarus appellatur. Sed potissimum ex Homeri poëtæ Hesiodiq; carminibus liceat intelligere

telligere

telligere priſcorum fabulas cum Aſtrologia conſentire. Siquidem ubi Iouis catenam narrat, ac Solis iacula, quæ quidem ego radiorum ictus eſſe conijcio, tum urbes quas in clypeo finxerat Vulcanus, præterea choream, & uineam, ad hæc quæcunq; de Veneris ac Martis adulterio dixit, deq; detectione, haud aliunde, quàm ex hac ſcientia ſunt conficta. Quandoquidem Veneris & Martis concurſus, Homericæ cantilenæ præbet argumentum, in alijs autem uerſibus utriuſque diuerſum effectum deſcripſit, Veneris, cum ait illi.

Tute Venus iucunda magis connubia cura.

Porrò de belli negocijs,

Cuncta cito hæc curæ fuerint Marti atque Mineruæ.

Hæc cum intelligerent ueteres illi, maxime diuinationibus utebantur, nec eã ocioſam eſſe putabãt, adeo ut nec urbes conderent, neq; mœnia circũducerent, neq; quẽquàm occiderent, neq; ducerent uxores, priuſquàm de ſingulis à uate reſponſum accepiſſent. Deniq; nec ipſa deorũ oracula, ab arte aſtrologica erãt aliena. Verum apud Delphos uirgo prædicendi munus adminiſtrat, quæ cœleſtẽ illã Virginẽ repræſentat: ac Draco ſub tripode uocem ædit, quoniã & inter ſtellas Draco conſpicitur: in Didymis uero templum eſt Apollinis, & hoc, ſicuti mihi uidetur, ex his Didymis, id eſt, geminis, qui cœlo ſunt, appellatum. Vſq; adeo uero diuinatio uiſa eſt illis res ſacra, ut Vlyſſes etiam cũ errando feſſus uellet certo de rebus ſuis cognoſcere, ad inferos penetrarit, non quo uideret umbras & locum inamœnũ, ſed quod cuperet cum Tireſia colloqui. Qui ſimul atque in locum peruenerat, quẽ Circe monſtrarat, foueam fodit,

oues mactauit, cumq; complures essent umbræ, atq; inter has, matris quoque sanguinem bibere cupientes, nõ prius ille permisit ulli, ne matri quidẽ, quàm Tiresia gustasset, coactusq; esset sibi uaticiniũ ædere, potuitq; interim matris umbram uidere sitientem: ad hæc Lycurgus Lacedæmonijs omnem reip. administrationem è cœlo temperabat, ac legem illis dedit, ne quando in bellum prodirent, ante plenilunium. Non enim existimabant eandem esse ciuitatis administrationem, crescente luna & euanescẽte, propterea quod omnia ab illa regerentur. Porrò Arcades soli hæc non receperũt, nec in precio habuerunt Astrologiam, sed ijdem ob imperitiam & stultitiam aiunt se luna antiquiores esse. Proinde cum nostri maiores usq; adeo fuerint Astrologiæ studiosi, huius ætatis homines partim aiunt fieri nõ posse, ut homines finem inueniant diuinandi scientiæ, propterea quod neque certa sit, neq; uera, neq; Martem aut Iouem nostra causa moueri in cœlo, uerum illis humanarum rerum nullam esse curam, neque quicquàm esse eis cum his negocijs commercij, uerum secundum hos necessitate circumaguntur: partim dicunt Astrologiam nõ esse quidem mendacem, at inutilem. Non enim mutari uaticinio quæcunq; fatis decreta instant. At ego sanè utrisq; respondere possum, stellas in cœlo suo quidem motu uolui, cæterum obiter eius motus effectum ad nos peruenire. An uis equo currente, & gallinis aut hominibus tumultuantibus, lapides subsilire, stipulasq; moueri uentis cursu concitatis, syderum uero uertigine nihil præterea effici, tum ab igni exiguo calor ad nos permanat, neque nostra tamẽ causa quicquàm erit ignis, neque illi curæ est æstus noster, ab astris

ab astris autem nihil ad nos defluit. At sanè fieri nõ potest, ut per Astrologiam ex malis bona faciamus, neq; mutare quicquàm carũ rerum, quæ ab illis ad nos demanant. Sed hanc utilitatẽ ars adfert utentibus. Bona multo ante delectant eos, qui uentura præscierint: mala uero facile cũ imprudentibus uenerint, accipiuntur. Neque enim in illos irruunt, sed quia meditata expectatáq; sunt, leuia mitiáq; uidentur. Hæc mea est de Astrologia sententia.

Luciani de Astrologia, Des. Eras. Roterodamo interprete, Finis.

ORNATISSIMO DOCTISSIMOQVE VIRO THOmæ Ruthalo regio apud Anglos Secretario, Thomas Morus S. P. D.

SI quisquam fuit unquàm uir doctißime, qui Horatianum præceptum impleuerit, uoluptatemq; cum utilitate coniunxerit, hoc ego certe Lucianum in primis puto præstitisse. Qui & superciliosis abstinens Philosophorum præceptis, & solutioribus Poëtarũ lusibus, honestißimis simul & facetißimis salibus, uitia ubiq; notat atque insectatur mortalium. Idq; facit, tãq; scite, tantaq; cũ fruge, ut quum nemo altius pungat, nemo tamen sit, qui non æquo animo illius aculeos admittat. Quod quum nunquàm non egregie faciat, fecisse tamen mihi singulari quodam modo

uidetur in tribus his Dialogis,*quos ob idipsum è tanto fe= stiuißimorū numero potißimū delegi,quos uerterem,alijs tamen alios fortaſſe longe prælaturis.* Nam *ut è uirginibus non eandē omnes, ſed alius aliam, pro ſuo cuiusq; animo præfert, deamatq;,non quam præcipuā tutò poßit aſſere= re,ſed quæ ſibi uideatur: ita è lepidißimis* Luciani *dialo= gis,alius alium præoptat,mihi certe iſti præcipue placue= runt,neq; temere tamen(uti ſpero)neq; ſoli.* Nam *ut à bre uißimo incipiam,qui* Cynicus *inſcribitur, quiq; poſſe ui= deatur ipſa breuitate contēni, niſi nos* Horatius *admone= ret,ſæpe etiam in exiguo corpore uires eſſe præſtātiores: ipſiq; minimas etiam gemmas eſſe uideremus in precio.* In *eius ergo delectu honorifico calculo mecum ſuffragatus eſt diuus* Ioannes *Chryſoſtomus,uir acerrimi iudicij, do= ctorum fermè omnium Chriſtianißimus, & Chriſtianorū (ut ego certe puto)doctißimus,quem uſq;adeo* Dialogus *hic delectabat,ut bonā eius partē in* Homiliā *quandā quā in* Ioannis *euangelium cōmentatus eſt,inſeruit.* Neque *id immerito,* Quid *enim placere uiro graui,uereq;* Chriſtia *no debuit,quàm is dialogus,in quo dum aſpera, paruoq; cōtenta* Cynicorum *uita defenditur,mollis, atq; eneruata delicatorū hominū luxuria reprehenditur?* Nec *non eadē opera,* Chriſtianæ *uitæ ſimplicitas,temperantia, frugali= tas,deniq; arcta illa atq; anguſta uita,quæ ducit ad uitam, laudatur.* Iam Necromantia*(nam hic ſecūdo dialogo ti= tulus eſt)non ſatis auſpicato uocabulo, ſed materia tamen felicißima,quàm ſalſe taxat,uel* Magorum *præſtigias,uel inania* Poëtarū *figmēta,uel incertas quauis de re philoſo= phorū inter ſe digladiationes?* Supereſt Philopſeudes, *qui*

non ſine

non sine Socratica ironia, totus uersatur (id quod titulus ipse declarat) in ridēda, coarguēdaq; mentiendi libidine: dialogus nescio certe lepidiorne, an utilior. In quo nō ualde me mouet, qđ eius animi fuisse uidetur, ut non satis immortalitati suæ cōsideret, atq; in eo fuisse errore, quo Democritus, Lucretius, Plinius, plurimiq; itidem alij. Quid enim mea refert quid sentiat his de rebus ethnicus, quæ in præcipuis habentur fidei Christianæ mysterijs? Hunc certe fructū nobis afferet iste dialogus, ut neq; Magicis habeamus præstigijs fidem, & superstitione careamus, quæ paßim sub specie religionis obrepit: tum uitam ut agamus minus anxiam, minus uidelicet expauescentes tristia quæpiam ac superstitiosa mendacia, quæ plerunq; tanta cū fide atq; autoritate narrantur, ut beatißimo etiā patri Augustino, uiro grauißimo, hostiq; mendaciorū acerrimo, nescio quisnam ueterator persuaserit, ut fabulā illā de duobus Spurinis, altero in uitam redeunte, altero decedente, tanquàm rem suo ipsius tēpore gestam pro uera narraret, quam Lucianus in hoc dialogo, mutatis tantū nominibus, tot annis antequàm Augustinus nasceretur, irrisit. Quo minus mireris, si pinguioris uulgi mētes suis figmētis afficiāt ij, qui se tū demū rē magnā cōfecisse putāt, Christūq; sibi deuinxisse perpetuò, si cōmenti fuerint, aut de sancto aliquo uiro fabulā, aut de inferis tragœdiā, ad quā uetula quæpiam aut delira lachrymetur, aut pauida inhorrescat. Itaq; nullā ferè martyris, nullā uirginis uitā prætermiserunt, in quā nō aliquid huiusmodi mēdaciorū inseruerint, pie scilicet, alioqui enim periculū erat, ne ueritas nō posset sibi ipsa sufficere, nisi fulciretur mendacijs. Nec ueriti sunt

eam religionem contaminare figmentis, quam ipsa ueritas instituit, & in nuda uoluit ueritate consistere, nec uiderũt usq; adeo nihil istiusmodi fabulas conducere, ut nihil perniciosius officiat. Nempe (ut memoratus pater Augustinus testatur) ubi admixtũ subolet mendaciũ, ueritatis ilico minuitur ac labefactatur autoritas. Vnde sæpe mihi suspicio suboritur, magnã huiusmodi fabularum partem, à uafris ac peßimis quibusdã nebulonibus, hæreticisq; cõfictã, quibus studium fuit, partim ex incauta, simplicium potius, quàm prudentium credulitate, uoluptatem capere: partim fabularum fictarum cõmercio, fidem ueris Christianorum historijs adimere: quippe qui frequẽter quædã, his quæ in sacra scriptura continentur, tam uicina confingunt, ut facile se declarent, adludendo lusisse. Quamobrẽ quas scriptura nobis historias diuinitus inspirata cõmendat, eis indubitata fides habẽda est. Cæteras uero ad Christi doctrinam, tanquã ad Critolai regulã, applicãtes caute & cum iudicio, aut recipiamus, aut respuamus, si carere uolumus, & inani fiducia, & superstitiosa formidine. Sed quò progredior? epistola ferè iam librum superat: nec interim tamen uerbum de tuis laudibus ullum, in quas alius fortasse totus incubuisset: quarumq; citra ullam adulãdi suspicionem uberrimam mihi materiam præbuissent (ut cæteras uirtutes tuas omittã) uel egregia doctrina tua, summaq; in rebus agendis prudentia: quam tot in diuersis nationibus, in tam arduis negocijs, tam feliciter actæ legationes declarant: uel singularis fides, grauitasq;: quã nisi satis perspectam, exploratamq; habuisset, nunquàm te prudẽtißimus princeps sibi à secretis esse uoluisset. Sed cæterarum uirtutum

tutum tuarum prædicationi unica modestia tua reluctatur: quæ facit, ut quum laudāda tam libenter facias: fecisse te tamen non libenter audias. Parco igitur pudori tuo: hoc unum duntaxat abs te precatus: ut has in Græcis literis studij mei primitias æquo animo suscipias, sinasq; ut qualecunq; apud te sint amoris, officijq; in te mei monumētum, quas tibi sim ausus eo maiori fiducia cōmittere, quod & si tam acre tibi iudicium sit, ut quicquid erratū fuerit, nemo penetrantius uideat: is tamen est ingenij tui candor, ut nemo libentius conniueat. Vale.

LVCIANI CYNICVS,

THOMA MORO INTERPRETE. *Personæ, Lucianus & Cynicus.*

LVCIANVS.

QVID *tu tandem? barbā quidē habes, & comā, tunicā nō habes, nudusq; conspiceris, ac sine calceis, delecta nimirū uaga, inhumanaq; ac ferali uita, tum proprio corpore cōtra quàm faciunt cæteri, semper usus incōmode, nūc huc, nūc illuc circuis, ī arido præterea solo cubās, adeo ut plurimū etiā sordiū, tritū isthoc palliū referat, alioqui nec ipsum, uel tenui filo, uel molle, uel florulentum.* CYNI. *Neque enim indigeo: siquid est huiusmodi, ut comparetur facillime, dominoq; minimum exhibeat negocij, id inquam mihi sufficit. At tu per Deos dic mihi, putásne esse in luxu uitium?* LVCIA. *Immò admodum.* CYN. *Contra in frugalitate uirtutem?* LVCIANVS. *Admodū.* CYN. *Cur igitur tandem quum*

me uideas uiuentem frugalius quàm uulgo faciunt homi= nes, eos uero ſumptuoſius, me, non illos arguis? L Y C I= C V S. *Quia non frugalius per Iouem uideris mihi, ſed egentius uiuere, immò uitam omnino egenam atque inopē. Nam tu nihil à mendicis differs, qui cibum mendicant in diem.* C Y N I C V S. *Vis ergo uideamus (quādoquidem huc proceßit oratio) quidnam inopia ſit, quidq́; rurſus co= pia?* L V C I A. *Si tibi quidē ita uidetur.* C Y N I. *Nun= quid ergo ſatis id cuiq; eſt, quicquid ipſius explet neceßi= tatem? an aliud quippiam dicis?* L V C. *Eſto iſtud.* C Y= N I C V S. *Indigentia uero quicquid cuiuſquàm uſui de= eſt, nec eò quò ſit neceſſe peruenit?* L V C I A. *Scilicet.* C Y N I. *Nihil igitur meis in rebus deeſt. Nihil enim in his eſt, quod neceßitatem nō expleat meā.* L V C I. *Quo pacto illud ais?* C Y N I. *Scies ſi cōſideres in quem uſum eorū quodq; paratū eſt, quorum egemus, ut domus, an nō tegumēti gratia?* L V C. *Maxime.* C Y N I. *Quid ueſtis, cuius gratia? nonne tegumēti etiā ipſa?* L V C I A. *Sanè.* C Y N I. *At ipſo per deos tegumento, cuius rei gratia in= diguerimus, nonne ut melius ſe habeat id quod tegitur?* L V C I A. *Mihi quidē ſic uidetur.* C Y. N I. *Vtrum igi= tur tibi peius ſe habere hi uidētur pedes?* L V C. *Neſcio.* C Y N I. *Atqui hoc pacto didiceris: quodnā pedū officiū eſt?* L V C I A. *Ingredi.* C Y N I. *An deterius ergo in= gredi pedes tibi uidētur mei, quàm aliorū?* L V C I. *Iſtud uero fortaſſe nō.* C Y N I. *At non poſſent, ſeu ſeſe melius ſeu deterius haberēt, officiū ſuū præſtare?* L V C. *fortaſſe.* C Y N I. *Pedibus ergo nihilo peius affectis uideor, quàm alij?* L V C I. *Non uideris.* C Y N I C V S. *Quid corpus*

uero

uero meum? Num deterius quàm reliquorum? Nempe si deterius se haberet, esset idē imbecillius: corporis quippe uirtus robur est. An meū ergo debilius? L V C I A. *Non uidetur.* C Y N I. *Neque pedes ergo tegumēto uidentur egere, neq; reliquū corpus. Quippe si egerent, male haberent. Egestas etenim omnino mala, ac peius habere se facit, ea quibuscunq; adfuerit. At ne ali quidem deterius corpus uidetur meum, quod quibuslibet cibis alitur.* L V-C I A. *Manifestum est id quidē.* C Y N I. *Nam nec uegetum esset, robustumq; si aleretur male. Mala siquidē alimenta corpus tabefaciūt.* L V C I A. *Ista quidē ita se habent.* C Y N I. *Quo pacto igitur, dic mihi, his ita se habentibus, me arguis, uitamq; improbas meam, ac miseram prædicas?* L V C. *Ideo per Iouem, quod quū natura (quā tu colis) ac superi terram in cōmuni statuerint, ex ea multa nimirū ac bona ædiderint, ut nobis omnia superessent abūde, non in necessitatem modo: uerū in uoluptatem quoq;: tu tamen horum omnium aut maximæ saltem partis expers es, nec eorum quoquàm frueris nihilo certe magis, quàm feræ. Nempe aquam bibis, quam etiam bibunt feræ: Comedis uero quicquid offenderis, quemadmodum canes, tum cubile nihilo melius canibus habes: quandoquidem gramen tibi sufficit, quemadmodum & illis: pallium præterea circūfers nihilo mendico decentius. Quāquàm si tu his contētus recte sapis, tum Deus profecto neutiquàm recte fecit, primum quod oues effecit pingues, deinde uites dulcis uini feraces, ac reliquū deinde apparatum uarietate mirabilem, & oleū & mel & reliqua, oīa ut nos haberemus, edulia quidem omnigena haberemus, potū dulcē ha-*

beremus, pecunias haberemus, mollem lectũ haberemus. Præterea pulchras domos, ac reliqua demũ omnia mirum in modum præparata. Nam & ipsa quoq; artium effecta deorum dona sunt. At uiuere omnibus huiusce bonis priuatum, id fuerit profecto miserũ, etiã si ab aliquo quopiã priueris: Quemadmodũ hi qui seruãtur in uinculis. Longe uero miserius, siquis ipse sese omnibus bonis priuet. Nam ea demũ manifesta insania est. CYNI. Et recte quidem fortasse dicis. Verũ istuc dic mihi: Siquis diuite quopiam alacriter atq; humane, quin prolixe quoq; exibẽte conuiuium, tum hospites excipiẽte, & multos simul, & omnigenos, alios quidẽ imbecillos, alios autẽ robustos, deinde apponẽte multa, atq; omnigena, siquis, inquã, oĩa corripiat, omniaq; deglutiat, nõ ea tantum quæ uicina sunt, sed ea quoq; quæ procul absunt, præparata uidelicet inualidis, ipse tamẽ ualẽs, quũ unũ dũtaxat uentrem habeat, nec multis ut nutriatur indigeat, diutius tamẽ quàm alij multi immoretur, hic uir cuiusmodi tibi uidetur esse? probúsne? LVCIA. Non mihi quidem. CYN. Quid uero, num temperans? LVCIA. Ne id quidẽ. CYN. Quid uero siquis eiusdẽ mensæ particeps, multa illa ac uaria negligat, uno quopiam ex his quæ proxime apponũtur, electo, quũ satis in suã habeat necessitatẽ, id decenter edat, eoq; solo utatur: cætera illa ne respiciat quidẽ, an nõ hunc temperatiorem & meliorem uirum illo putabis? LVC. Ego certe. CYN. Vtrum ergo iam intelligis, an me oportet dicere? LVCIA. Quid nam? CYN. Quod Deus illi quidẽ pulchre cõuiuium instruẽti similis est, ut qui apposuerit multa ac uaria, atq; omnigena, uti essent quæ cuiq;

conueniant,

conueniãt, alia quippe ualẽtibus, alia rurſus ægrotãtibus, atq; alia quidẽ robuſtis, alia uero inualidis, nõ ut omnibus utamur oẽs, ſed ut his utãtur ſinguli, quæ ſuæ cuiuſq; naturæ cõueniũt, & ex his ipſis, quacũq; re maxime queq; indigere contigerit. At uos illũ qui per inſatiabilitatẽ atq; incõtinẽtiam omnia corripit refertus, ut qui rebus uti uelitis omnibus, & undecunq; partis, non ſolis cõtenti præſentibus, exiſtimantes propriam quidem neq; terram, ne mare ſufficere, ſed importãtes ab ipſis uſq; terræ finibus uoluptates, patrijſq; rebus peregrina præferẽtes, ſumptuoſaq; frugalibus, atq; ea quæ difficile comparantur his quæ ſunt cõparatu facilia. In ſumma, deniq; moleſtias, malaq; potius eligẽtes, quàm abſq; moleſtijs uiuere. At iſti quidẽ plurimi ac precioſi, beatiq; apparatus, quibus exultatis, per magnam ad uos miſeriam, erumnamq; perueniunt. Aurum ipſum tam optabile, ſi libet, argentumq; conſidera: domus cõſidera ſumptuoſas, ueſtes operoſas cõſidera: atq; eius generis omnia, quãto negocio emuntur, quot laboribus, periculis: imò ſanguine, ac cæde, quantoq; hominum interitu: non ideo ſolum quod dũ nauigant, propter iſta pereunt complures: ac dum quærunt, parãtq;, grauia perferunt: ſed ob id quoq; quod digladiationes multas pariunt, quodq; ob ea inſidiantur inuicẽ & amicis amici, & parentibus liberi, & maritis cõiuges. Sic opinor Eriphylen *quoq; auri gratia prodidiſſe maritum. Atq; hæc quidem omnia fiunt, quum tamen ueſtes illæ uariæ nihilo magis quicquàm queant calefacere, aurataq; illa ædificia nihilo prorſus magis tegant, nec pocula illa argentea potui quicquã magis cõducant. Sed nec aurei illi, nec eburnei itẽ*

lectuli,

lectuli, somnum suauiorem præbeāt, imò uidebis frequēter in eburneo lecto, sumptuosisq; stromatibus, beatis illis somnum cōtingere nō posse. Præterea omnigenæ illæ circa edulia curæ, nihilo magis alunt, quin tabefaciunt potius corpora, ijsdemq; morbos ingenerant. Quid autem dicere attinet, libidinis gratia quantas molestias mortales & faciunt, & patiūtur? quāquàm facile est isti cupiditati mederi, nisi quis uelit indulgere delitijs. At ne hæc quidē insania, corruptelaq; sufficere uidetur mortalibus, sed iam rerum etiā usum peruertunt, singulis rebus ad id utentes, ad quod minime paratæ sunt, quēadmodum lecto siquis uti carpēti loco uelit, ac tanquā curru. LVCIA. *Quisnā is est?* CYN. *Vos, inquā, qui hominibus tāquā iumētis utimini. Nam eos iubetis, ut lecticas tanquā currus in ceruicibus ferāt. Ipsi uero in sublimi residetis delicati, atq; illinc homines perinde tanquā asinos aurigamini, imperantes ut hac, nō illac eant, & qui hæc facitis maxime, ijdē maxime beati uidemini. Tū hi qui pisciū carnibus nō tantū ut alimentis utūtur, uerum tincturas etiā quasdā ex his machinantur, eos dico, qui purpurā tingunt, nónne & hi præter naturā his utuntur, quæ à deo præparata sunt?* LVCIA. *Non per Iouem, siquidē tingere etiā potest nō comedi tantū purpuræ caro.* CYN. *At nō in id tamē nata est. Nā & cratere quispiā, si præter naturam detorqueat, ollæ loco posset uti, nec in id tamē paratus erat. Sed quo pacto posset quispiā uniuersam illorū infelicitatem percurrere, quæ tanta est? At tu me quoque quod nolo eius esse particeps, incusas. Viuo ego tamē quēadmodū modestus ille, his uidelicet dūtaxat, quæ mihi apponuntur uescens, ac frugalissimis*

lißimis utens. Varijs uero illis atq; omnigenis minime inhians. Ac deinde quũ paucis egeã, ac minime multis utar, ferinã tibi uideor uitam uiuere. Atqui hac ratione tua Dij profecto in periculũ ueniũt, ne & ipsi sint feris etiã deteriores, quippe qui rei nullius indigẽt. Verũ ut exactius intelligas, cuiusmodi horum utrũq; sit, uel paucis uidelicet egere, uel multis, cõsidera quod pluribus egent, primum pueri quàm adulti, deinde mulieres quàm uiri, tum ægroti quàm ualentes, atq; omnino in summa, inferiora quælibet præstãtioribus pluriũ indigent: proinde Dij oĩno nullius egent rei, qui uero ad Deos accedũt proxime quàm minimis egent. An Herculẽ putas omniũ hominũ præstantißimum, quippe diuinũ uirum, deumq; recte creditum, miserum tunc fuisse, quum circuiret nudus, pellæ duntaxat indutus, harum rerum nostrarum nihil desiderans? At ille miser profecto non erat, quippe qui miseriam ab alijs propulsabat: neque rursus pauper, qui terra, mariq; dominabatur. Nempe quocunq; intendisset impetum, omnes quaquauersum superabat, nec in quenquàm sui temporis incidit, qui se uel æquarit unquàm, uel uicerit, quoad ex humanis excesßit. At tu illi stromata putas, calceosq; defuisse? atque ob id mundum obambulasse tantum uirum? Dicendum profecto non est. Sed continens erat ac fortis, & moderate uiuere uolebat, non indulgere delitijs. Quid Theseus eius discipulus? An non rex erat Atheniẽsium omniũ, ac filius etiam, ut ferunt, Neptuni, sua certe tempestate fortißimus? Attamem ille quoque uoluit sine calceis esse, ac nudus ingredi, barbamq; & comam nutrire placuit ei, nec ei tamen solum, sed omnibus etiam ueteribus placuit,

nempe

nempe meliores erant quàm uos, atque adeo ne ſuſtinuiſſet quidem eorum quiſquàm aliquid huiuſmodi, nihilo profe- cto magis quàm leo quiſpiā ſeſe tonderi. Siquidem carnis mollitiem ac læuorem decere mulieres exiſtimabant, ipſi uero ſicuti erant, ita uideri quoq; uiri uolebant, ac barbam quidem cultum uiri ducebāt, quemadmodum in equis iu- bam, in leonibus barbam, quibus deus ſplendoris quādam atque ornamenti uenuſtatem dedit, ſic & uiris barbā ad- iunxit. Illos igitur ego æmulor, ueteres, inquam, illos imi- tari uolo, huius uero tempeſtatis homines nō æmulor mi- rabilis huius felicitatis nomine, quam in epulis & ueſtibus habent, dum poliunt ac læuigant ſingulas corporis partes, ac ne ſecretiorum quidem ullā, ita ut inſtituit natura, di- mittētes. At mihi certe pedes opto, ut nihil equinis diffe- rant, quales Chironis fuiſſe ferunt. Tum ut ipſe ſtromatis non egeam more leonū, nec cibo egeam magis exquiſito, quàm canes. Contingat præterea mihi, ut terra quæuis mihi per ſe pro cubili ſufficiat. Domum uero ut mundum hunc exiſtimē. Alimēta demū ut ea deligam, quæ facillime comparari poſsint. Aurum uero, argentumq; ne deſiderē unquàm, neq; ego, neque meorum amicorum quiſquàm. Omnia nanq; mala inter homines ex horū cupiditate na- ſcūtur, & ſeditiones, & bella, & inſidiæ, & cædes. Hæc omnia fontem habent plus habendi cupidinem. At hæc à nobis abſcedat procul, ne unquàm plus ſatis appetam, mi- nus uero quum habeam, ferre æquo animo ualeam. No- ſtra quidem ita ſe habent. Plurimum profecto à uulgi ſen- tentijs iſta diſſentiunt. Neque quicquàm ergo mirandum eſt, ſi ab his differimus habitu, à quibus tantum differimus inſtituto.

instituto. Sed te demiror, quonam pacto quum suam quandam citharœdo uestem tribuas, cultumq́;, atq; adeo tibicini suum, & tragœdo suum, bono uiro cultum, uestemq́; propriam nullã existimas, sed eandem ei cum uulgo habẽdam censes, idq́; quum uulgus malum sit. Quod si bonorũ cultus proprius debet esse ullus, quinam deceat magis quã hic meus, qui maxime luxuriosis pudendus sit, quemq́; illi maxime auersentur? Cultus ergo meus huiusmodi est, squalidum esse, hirsutum esse, tritum pallium indui, comam producere, ac sine calceis ingredi. Vester uero Cinædorum ornatui simillimus est, nec dignoscere uos quisquàm ab illis poßit, neque colore uestium, neq; mollicie, neque camisiarum numero, neque lacernis, neque calceis, neq; capillorum cura, neque odore. Nam & redoletis ut illi, iam præsertim uos qui estis felicißimi. Et quidem quid facias, quum uir eundem cũ Cinædis odorẽ oleat? Etenim in ferẽdis laboribus nihil illis præstatis. Voluptatibus uero nihilominus quàm illi superamini, eadem comeditis, eodẽ modo dormitis, atque inceditis, imò uero incedere nõ uultis, sed gestari potius, tanquàm sarcinæ, alij ab hominibus, alij uero à iumentis. At me pedes ipsi gestant quocunq; sit opus. Egoq́; & frigus tolerare sufficio, & calorẽ pati, eaq́; quæ dij obtulerint, minime moleste ferre, ideo uidelicet, quia miser sum. Vos uero propter hãc felicitatẽ nulla estis fortuna contẽti, sed omniũ pœnitet, ac præsentia ferre nõ potestis, absentia desideratis, hyeme quidem optantes æstatẽ, æstate rursus hyemẽ, atq; in calore frigus, in frigore uicißim calorẽ: queẽadmodum ægrotantes, morosi semper & queruli, quod in illis quidem facit morbus, in uobis

uero

uero mores. Atque hæc ita quum ſint, iam nos in uitam ueſtram traducere æquum cenſetis; noſtramq́; corrumpere, quum ſæpe male cõſulta ſint, quæ facitis, ipſiq́; ſitis in ueſtris ipſorum negocijs minime circumſpecti, nihilq́; eorũ iudicio ac ratione, ſed conſuetudine cupiditatis faciatis. Quamobrem nihil profecto differtis uos, ab his qui torrente feruntur. Illi quippe quocunq; fluxus intenderit, eò rapiuntur: & uos itidem quocunq; libidines. At ſimiliter quidem uobiſcum agitur, ut cum quodã qui equum inſanũ aſcenderat. Equus igitur uirum corripiens abſtulit. Hic uero amplius iam deſilire equo currente nõ poterat. Quidam uero quum occurriſſet ei, rogauit quónam tenderet? Hic reſpondit, quocunq; huic uidetur, equũ demonſtrãs. Quod ſi uos quiſquàm roget, quò feramini, ſi uerũ uultis dicere, dicetis in uniuerſum quidem: quocunque uideatur affectibus, ſigillatim uero, interdum quocunq; uoluptati, interdum quocunque ambitioni, interdũ rurſus quò lucri ſtudio. Quin interdũ ira, interdum metus, interdum aliud quippiã huiuſmodi uos auferre uidetur. Neque enim unum duntaxat equum uos, ſed multos inſilientes, nunc hunc, nunc illum, furioſos quidem omnes auehimini. Auferunt ergo uos in barathrum, ac prærupta. Vos tamen priuſquàm cadatis caſuros uos eſſe neſcitis, at hoc detritũ pallium quod uos ridetis comaq́; habitusq́; meus tantam habet uim, ut uitam mihi quietam præbeat, utq́; agam quicquid uolo, uerſerq́; cum quibus uolo. Nempe ex indoctis, atque ineruditis hominibus nemo me adire uoluerit, ob hunc habitum. At molles etiam qui ſunt adhuc admodum procul declinant. Congrediuntur uero ſcitiſsimi atque

modeſtiſsimi,

modestißimi, & qui uirtutem cupiunt, hi potißimum congrediuntur mecum, horum ego consuetudine delector. Eorum uero fores qui homines uocãtur, non obseruo, tum coronas aureas ac purpuram pro fastu habeo, atq; homines ipsos derideo. At ut cultum hunc intelligas, non bonos modo uiros, sed ipsos etiam deos decere, atq; eum deinde, si libet, irrideas, deorum statuas considera, utri uideantur uobis ne, an mihi similiores, neq; Græcorum solũ sed barbarorum etiam templa circũspicias, utrũ ipsi dij, ut ego, comati, barbatiq; sunt, an quẽadmodum uos, rasi finguntur atque pinguntur. Quin plurimos etiã sine tunicis conspicies, ut me nunc esse uides. Quo pacto igitur audeas posthac hunc habitum uitio dare, quum deos etiam decere uideatur.

Luciani Cynici, Thoma Moro interprete, Finis.

MENIPPVS SIVE NECROMANTIA LVCIANI THOMA MORO INTERPRETE.

Menippus, Philonides.

MENIPPVS.

SALVE *atriũ, domusq; uestibulũ meæ: Vt te lubens aspicio luci redditus.* PHILO. *Nũ nã hic Menippus est canis ille? Non hercle alius, nisi ego forte ad Menippos omneis hallucinor. At qd sibi uult habitus huius insolentia? claua, lyra, leonis exuuiæ? Ad-*

eundus tamen est. Salue Menippe. Vnde nobis aduenisti? diu est quod in urbe non uidimus. MENIP.

Adsum reuersus mortuorum è latibulis,
Foribusq; tristium tenebrarum nigris:
Manes ubi inferi manent superis procul.

PHILO. O Hercules clam nobis Menippus uita functus est, reuixitq; denuo? MENIP.

Non, sed me adhuc uiuum recepit tartarus.

PHILO. Quænam causa tibi fuit nouæ huius atque incredibilis uiæ? MENIP.

Iuuenta me incitauit, atque audacia:
Quàm pro iuuenta haud paululum impotentior.

PHILO. Siste ò beate Tragica, & ab iambis descendens sic potius simpliciter eloquere, quænam hæc uestis, quæ causa tibi itineris inferni fuit, quũ alioqui neque iucũda neque delectabilis sit uia? MENIP.

Res dilecte grauis me infernas egit ad umbras,
Consulerem manes ut uatis Tiresiãi.

PHILO. Atqui deliras, alioqui non hoc pacto caneres apud amicos consarcinatis uersibus. MENIP. Ne mireris amice, nuper enim cum Euripide atque Homero uersatus, nescio quo pacto uersibus sic impletus sum, ut numeri mihi in os sua sponte confluant. Verum dic mihi quo pacto res humanæ hic se habent in terris? & quid nam in urbe agitur? PHILO. Nihil noui. Sed quemadmodum prius actitabant, rapiunt, peierant, fœnerantur, usuras colligunt. MENIP. O miseri atque infelices. Nesciunt enim, qualia de nostris rebus nuper apud inferos decreta sunt, qualesq; sorte iacti sunt in diuites istos calculi,

culi, quos per Cerberum nullo pacto poterunt effugere. PHILO. *Quid ais? Noui ne aliquid apud inferos nostris de rebus decretum est?* MENIP. *Per Iouem, & quidem multa, uerum prodere non licet, neque arcana quæ sunt reuelare, ne quis forte nos apud Rhadamanthum impietatis accuset.* PHILO. *Nequaquàm Menippe per Iouem, ne amico sermonem hũc inuideas. Nam apud hominem tacendi gnarum, & initiatum præterea sacris edisseres.* MENIPPVS. *Dura profectò iubes, & neutiquàm tuta, uerum tui gratia tamen audendum est. Decretum est ergo, diuites istos ac pecuniosos aurum tanquàm Danaẽn seruantes abstrusum.* PHILO. *Ne prius ò beate quæ sunt decreta dixeris, quàm ea percurras omnia quæ abs te audire libentißime uelim: Quæ uidelicet descensus causa fuerit, quis itineris dux, deinde ex ordine, & quæ illic uideris, & quæ audieris omnia. Verisimile est enim te, quum res pulchras uidendi curiosus sis, eorum quæ uisu aut auditu digna uidebantur nihil omnino prætermisisse.* MENIP. *Parendum etiam in his tibi est. Nam quid facias, urgente amico? Ac primum sanè tibi expediam, quæ res animum meum ad hunc descensum impulerint. Ego igitur quum adhuc puer essem, audiremq; Homerum atque Hesiodum, seditiones ac bella canentes, non semideorum modo, sed ipsorum etiam deorum, adulteria quoque, uiolentias, rapinas, supplicia, patrum expulsiones, & fratrum & sororum nuptias. Hæc me hercle omnia bona pulchraq; putabam, & studiose erga ea afficiebar. Postquàm uero in uirilẽ iam ætatem peruenirem, hic leges rursus iubentes audio poëtis apprime*

contraria, neque uidelicet adulteria committere, neq; seditiones mouere, neq; rapinas exercere. Hic igitur hæsitabundus constiti, incertus omnino quo me pacto gererē. Neque enim deos unquàm putaui mœchaturos, aut seditiones inuicem fuisse moturos, nisi de his rebus perinde ac bonis iudicassent. Neque rursus legumlatores his aduersa iussuros, nisi id cōducere existimarent. Quoniam igitur in dubio eram, uisum est mihi philosophos istos adire, atque his me in manus dedere, rogareq́; uti me utcunq; liberet uterentur, uitæq́; uiam aliquam simplicem ac certam ostēderent. Hæc igitur mecum reputans ad eos uenio, imprudens profecto, quod me ex fumo (ut aiunt) in flāmā cōijcerem. Apud enim hos maxime diligenter obseruans summā repperi ignorantiam, omniaq́; magis incerta, adeo, ut præ his ilico mihi uel idiotarum uita iam aurea uideretur. Alius etenim soli me iußit uoluptati studere, atq; ad eum scopum uniuersum uitæ cursum dirigere. In eo ipsam sitam esse fœlicitatem. Alius rursus omnino laborare, corpusq́; siti, uigilijs, ac squalore subigere, misere semper adfectū, contumelijsq́; obnoxium aßidue, Hesiodi sedulo inculcans celebria illa de uirtute carmina, & sudorum uidelicet, & accliuē in uerticē montis ascensum. Alius cōtēnere iubet pecunias, earūq́; possessionē indifferētē putare. Alius cōtra bonas ipsas etiam diuitias esse pronunciat. De mundo uero quid dicam? de quo ideas incorporeas, substantias, atomos, & inane, ac talem quandam pugnantium inuicem nominum turbam in diem audiebam, & quod absurdorum omnium maxime fuit absurdum, de cōtrarijs unusquisque quum diceret, inuincibiles admodum rationes ac

persuasibiles

perſuaſibiles adferebat, ut nec ei qui calidum, nec ei qui frigidum idem prorſus eſſe contenderent, contra quicquã hiſcere potuerim, atque id, quum tamen manifeſte cognoſcerem fieri nũquàm poſſe, ut eadem res calida ſimul frigidaq́; ſit. Prorſum igitur tale quiddam mihi accidebat, quale ſolet dormitantibus, ut interdum capite annuerem, interdum contra abnuerẽ. Præterea quod multo erat iſtis abſurdius, uitam eorum diligenter obſeruans, cõperi eam cum ipſorum uerbis præceptisq́; ſummopere pugnare. E*os enim qui ſpernendam cenſebant pecuniam, auidiſſime conſpexi colligendis diuitijs inhiare, de fœnore litigãtes, pro mercede docentes. Omnia denique nummorum gratia tolerantes. Ii uero qui gloriam uerbis aſpernabãtur, omnẽ uitæ ſuæ rationem in gloriam referebant. Voluptatem rurſus omnes fermè palàm inceſſebant. Clanculum uero ad eã ſolam libenter confluebant, Ergo hac quoq; ſpe fruſtratus magis adhuc ægre moleſteq́; tuli. Aliquantulum tamen inde memet conſolabar, quod unà cum multis & ſapientibus & celeberrimis uiris ipſe inſipienſq́; eſſem, atq; uere adhuc ignarus oberrarem. Peruigilanti mihi tandem, atq; hiſce de rebus mecum cogitanti, uenit in mentem, ut* B*abylonem profectus magorum aliquem ex Zoroaſtri diſcipulis ac ſucceſſoribus conuenirem. Audieram ſiquidem eos inferni portas carminibus quibuſdam ac myſterijs aperire, & quem libuerit illuc tutò deducere, ac rurſus inde reducere. Optime ergo me facturum putaui, ſi cum horum quopiam de deſcenſu paciſcens* T*ireſiam Bœotium conſulerem, ab eoq́; perdiſcerem (quippe qui uates fuerit & ſapiens) quæ uita ſit optima, quanq́; ſapientiſſimus*

quisque potißimum elegerit. Ac statim quidem exiliens quàm poteram celerrime Babylonem uersus rectà contendi. Quò quum uenio, diuersor apud Chaldæorum quendam hominem certe sapientem, atque arte mirabilem, coma quidem canum, admodumq́; promissa barba uenerabilem. Nomen autem illi fuit Mithrobarzanes. Orans igitur obsecransq́; uix exoraui, ut quauis mercede uellet, in illam me uiam deduceret. At tandem homo me suscipiens, primum quidem dies nouem ac uiginti cum luna simul incipiens abluit ad Euphratem, mane solem orientem uersus perducens, ac sermonem quempiam longum mußitās, quem non admodum exaudiebam. Nam (quod in certamine præcones inepti solent) uolubile quiddam atq; incertum proferebat, nisi quod quosdam uisus est inuocare dæmones. Post illam igitur incantationem ter mihi in uultum spuens deducit rursus, oculos nusquàm in obuium quenquàm deflectens. Et cibus quidem nobis glandes erant, potus autem lac atque mulsum & Choaspi lympha: lectus uero in herba sub dio fuit. At postquàm iam præparati satis hac diæta sumus, medio noctis silentio ad Tigridem me fluuium ducens, purgauit simul atque abstersit, faceq́; lustrauit ac squilla, tum pluribus itidem alijs, & magicum simul illud carmen submurmurans, deinde totum me iam incantans, ac ne à spectris læderer circumiens, reducit domum, ita ut eram reciprocantem, ac reliqua noctis parte nauigationi nos præparauimus. Ipse igitur magicam quādam uestem induit. Medorum uesti ut plurimum similem, ac me quidem his, quæ uides ornauit, claua uidelicet, ac leonis exuuijs, atque insuper lyra. Iußit præterea ut nomē

si quis

ſi quis me roget, Menippum quidem nc dicerem, ſed Herculem, Vlyſſem, aut Orpheum. FHILO. *Quid ita ô Menippe? neque enim cauſam aut habitus, aut nominis intelligo.* MENIPPVS. *Atqui perſpicuum id quidem eſt, ac neutiquàm arcanum. Nam hi qui ante nos ad inferos olim uiui deſcenderant, putauit ſi me his aſſimilaret, fore ut facilius Aeaci custodias fallerem, atque nullo prohibente tranſirē, utpote notior tragico admodū illo cultu emiſſus. Iam igitur dies apparuit, quum nos ad flumē ingreſſi in receſſum incūbimus. Parata ſiquidem ab illo fuerant, cymba, ſacrificia, mulſa, & in id myſteriū deniq; quibuſcunq; opus erat. Hec poſtquàm ergo quæ prompta erant impoſuimus, tum nos quoque*

Ingredimur triſtes lachrymisq; implemur obortis.

Atque aliquantiſper quidem in fluuio ferimur: deinde in ſyluam delati ſumus, ac lacum quendam in quem Euphrates conditur. Tum hoc quoque tranſmiſſo, in regionem quandam peruenimus ſolam, ſyluoſam atque opacam, in quam deſcendentes (præibat enim Mithrobarzanes) & puteum effodimus, & oues iugulamus, & foueam ſanguine conſpergimus. At magus interim accenſam facem tenens, haud amplius iam ſummiſſo murmure, ſed uoce quàm poterat maxima clamitans, dæmones ſimul omnes conuocat, Pœnas, Erinnes, Hecaten nocturnam, excelſamq; Proſerpinam, ſimulq; polyſyllaba quædam nomina barbara, atque ignota commiſcet. Statim ergo tremere omnia, & rimas ex carmine ſolum ducere, ac porrò Cerberi latratus audiri, & iam res planè triſtis ac mœſta fuit.

Vmbrarum at timuit rex imis ſedibus Orcus.

Ac protinus quidem inferorũ patebant pleraq;, lacus pyriphlegethon, ac Plutonis regia. Tum per illũ deſcẽdẽtes hiatum, Rhadamanthũ propemodum metu reperimus extinctum. Ac Cerberus primũ quidẽ latrabat cõmouitq; ſeſe. At quum ego lyram celeberrime correptã pulſaſſem, cantu ſtatim ſopitus obdormit: deinde poſteaquàm ad lacum uenimus, tranare ferè nõ licuit. Iam enim onuſtũ erat nauigium, & eiulatu certe plenũ. Vulnerati quippe in ea nauigabãt omnes, hic femur, ille caput, alius alio quopiã membro luxatus, uſqueadeo, ut mihi certe ex bello quopiã adeſſe uiderentur. At optimus Charon quum leonis uideret exuuias, eſſe me ratus Herculem recepit, transq; uexit libens, tum excũtibus quoq; nobis monſtrauit ſemitã. Sed quoniam iam eramus in tenebris, præcedit quidẽ Mithrobarzanes, ego autem à tergo continuus illi comes adhæreo, quoad in pratũ quoddam uenimus maximũ, aſphodelo conſitum, ubi circumfuſæ undiq; mortuorum ſtridulæ nos ſequuntur umbræ. Tum paulo procedentes longius ad ipſum Minois tribunal acceſſimus. Erat ipſe quidem in ſolio forte quodam ſublimi ſedens. Aſtabant autem illi Pœnæ, Tortores, mali Genij, Furiæ. Ex altera parte plurimi quidam adducti ſunt ex ordine longa fune uincti. Dicebantur autem adulteri, lenones, mœchi, homicidæ, adulatores, ſycophantæ, ac talis hominum turba quiduis in uita patrãtium. Seorſum autem diuites ac fœneratores prodibant pallidi, uentricoſi, ac podagrici, quorum quiſque trabe uinctus erat, ferri pondere duorum talentorum impoſito. Nos igitur aſtantes, & quæ fiunt omnia conſpicimus,

cimus, & quæ dicuntur auscultamus. Accusant autẽ noui quidam atq; admirabiles rhetores. PHILO. *Quinam ergo hi per Iouẽ sunt, ac ne isthuc quidẽ te pigeat dicere.* MENIPPVS. *Vmbrásne unquàm istas nosti, quas opposita soli reddũt corpora?* PHILO. *Quid ni?* MENIPPVS. *Hæ nos igitur quum primũ functi uita sumus accusant, testantur, atq; redarguunt, quicquid in uita peccauimus, & sanè quedã ex his dignæ admodũ fide uidentur, utpote nobiscum uersatæ semper, nostrisq; nusquàm digressæ corporibus. Minos igitur curiose quẽlibet examinans, impiorum relegabat in cœtum, pœnas ibi sceleribus suis dignas luiturum. In hos præcipue tamen incenditur, quos opes dũ uiuerẽt, ac dignitates inflauerant, quiq; adorari se ferè expectabãt, nimirũ breui periturã eorũ superbiã fastũq; detestatus: quippe qui nõ meminissent mortales ipsi quũ sint, sese bona quoq; mortalia cõsequutos. At nunc splẽdida illa exuti oĩa diuitias, inquã, genus, munia, nudi ac uultu demisso steterũt tanquã somniũ quoddã humanã hãc felicitatẽ recogitãtes, adeo ut hæc dũ conspicarer nimis quàm delectatus fuerim. Et si quem eorum forte agnouerã accessi, atq; in aurẽ silenter admonui, qualis in uita fuerat, quãtopereq; fuerat inflatus: tũ quum plurimi mane fores eius obsidẽtes pulsi interim exclusiq; à famulis illius expectabãt egressum. At ipse uix tandẽ illis exoriẽs puniceus, aureus aut uersicolor, felices ac beatos se facturũ salutãtes putabat, si pectus dextrámue porrigẽs, pmitteret osculãdã. Illi uero audiẽtes ista moleste ferebãt. At Minos quiddã etiã iudicauit in gratiã. Quippe Dionysiũ Siciliæ tyrãnũ multis & atrocibus criminibus & à Dione*

accuſatum, & graui Stoicorum teſtimonio conuictum, Cyrenæus Ariſtippus interueniens: Nam illū ualde ſuſpiciunt inferi, eiuſq; plurimū ibi ualet autoritas, fermè iam Chimæræ alligatū abſoluit à pœna, aſſerēs illū eruditorū nōnullos olim iuuiſſe pecunia. Tum nos à tribunali diſcedentes, ad ſupplicij locū peruenimus. Vbi ò amice & multa, & miſerāda audire ſimul, ac ſpectare licuit. Nā ſimul & flagrorū ſonus auditur, & eiulatus hominum in igne flagrantiū, tum rotæ & tormenta, catenæ, Cerberus lacerat, Chimæra dilaniat, cruciantur q; pariter oēs, captiui, reges, præfecti, pauperes, mēdici, diuites, & iam ſcelerū oēs pœnitebat. Et quoſdā quidē eorū, dū intuemur, agnouimus, uidelicet qui nuper è uita diſceſſerāt. At hi ſe pudētes tum occulebāt, noſtroq; ſubtrahebant aſpectui, aut ſi nos aliquādo reſpiciebāt, id ſeruiliter admodum abiecteq; faciebāt, atq; hi quidē quàm olim putas oneroſi faſtoſiq; in uita? At pauperibus malorū dimidiū remittebatur, & quū interquieuiſſent, denuo repetebātur ad pœnā. Sed illa quoq; quæ fabulis feruntur aſpexi, Ixionem, Siſyphum, Phrygiumq; grauiter affectum Tantalū, genitumq; terra Tityū, Dij boni, quantū? Integrū ſtratus agrum occupabat. Hos tandē prætereūtes, in campum uenimus Acheruſium, ubi ſemideos, heroidasq; reperimus, atq; aliā ſimul mortuorū turbā in gentes, tribusq; diſpoſitā, alios quidē uetulos, quoſdā ac marcidos, atq; (ut Homerus ait) euanidos, alios uero iuueniles & integros, & hos potiſſimū ob illā condiēdi efficaciā Aegyptios. Verū dignoſcere quēlibet haud procliue fuit, adeo nudatis oſſibus oēs erāt inuicē ſimillimi, niſi qđ uix tandē eos diu intendētes agnouimus.

Quippe

Quippe cõferti cõsidebãt obscuri atq; ignobiles, nullũq; seruãtes amplius pristinæ formæ uestigiũ. Cũ igitur multi simul ossei cõsisterent, inuicẽ omnino similes, qui terrificum quiddam per cauos oculorum orbes transpicerent, dentesq; nudos ostenderẽt, hæsitabã certe mecũ, quonam signo Thersitem à Nireo illo formoso discernerẽ, aut mẽdicum Irum à Phæacũ rege, aut Pyrrhiã coquũ ab Agamemnone. Quippe quibus iam nihil ueteris permansit indicij, sed ossa fuerũt inter se similia, incognibilia, nullis inscripta titulis, nulliq; unquàm dinoscẽda. Hæc igitur spectanti mihi, persimilis hominum uita pompæ cuipiã longæ uidebatur, cui præsit ac disponat quæq; fortuna, ex his qui pompam agunt, diuersos uariosq; cuiq; habitus accõmodans. Alium siquidem fortuna deligens, regijs ornat insignibus, & tiaram imponens, & satellites addens, & caput diademate coronans. Alium serui rursus ornatum induit, hunc formosum effigiat, hũc deformẽ atq; deridiculum fingit: nam omnigenum, ut opinor, debet esse spectaculum. Quin habitus quorundam plerũq; in media quoq; pompa demutat, neq; perpetuo eodem sinit ordine, cultuq; progredi quò prodierant. Sed ornatu cõmutato Crœsum quidem coëgit serui, captiuiq; uestes induere. Mæandriũ autẽ olim inter seruos incedentẽ, Polycratis uicißim ornat tyrãnide. Et aliquantisper quidem eo cultu permittit uti, uerum ubi iam pompæ tempus præterijt, apparatũ quisq; restituens, & cũ corpore simul exutus amictu, qualis ante fuit efficitur, nihilo à uicino differens. Quidam tamen ob inscitiam quum suos fortuna cultus exigit, ægreferũt atque indignantur, tanquam proprijs quibusdam bonis priuati, ac

uati, ac nõ potius alienis, quibus paulisper utebãtur, exuti. Quin in scena quoque uidisse te plerunq; puto histriones istos tragicos, qui(ut fabulæ ratio poscit) modo Creontes, modo Priami fiunt, aut Agamẽnones. Idemq;(si sors tulerit) paulo ante tam grauiter Cecropis aut Erecthei formam imitatus, paulo post seruus, poëta iubẽte, progreditur. At quum fabulæ iam finis affuerit, quisq; auratas illas uestes exutus, personã deponens, & ab altis illis crepidis descendẽs, pauper atq; humilis obambulat, haud amplius Agamẽnon ille Atreo prognatus, aut Creon Menœcei filius, sed Polus filius Chariclei Suniẽsis, aut Satyrus filius Theogitonis Marathonius. Sic se mortalium res habent, quemadmodum mihi tum spectãti uidebatur. PHILO. *Dic mihi Menippe, isti qui magnificos altosq; tumulos habẽt super terrã, & colũnas, imagines, titulos, nihilóne sunt apud inferos plebeis quibuslibet umbris honoratiores?* MENIPPVS. *Nugaris tu quidẽ, nam si uidisses Mausolum, Carem illum dico Pyramide celebrẽ, sat scio, nũquam ridere desijsses, ita in antrum quoddã abstrusum despectim abiectus est, in reliqua mortuorum turba delitescens. Hoc tantum cõmodi mihi uidetur ex monumẽto referre, quod imposito tanto pondere, laborat magis & premitur. Nam quum Aeacus ô amice, locum cuiq; metitur, dat autem cui plurimum haud amplius pedem, necesse est eo iacere contentum, seseq; ad loci modum contrahere. At uehementius multo risisses, opinor, si reges hosce nostros, satrapasq; uidisses apud eos mendicãtes, & aut salsamenta uendentes, aut primas ipsas literas urgente inopia profitentes, & quemadmodum contumelijs à quouis afficiantur,*

ciantur, atque in faciem cædantur perinde atque uilißima mancipia. Itaq; Philippum Macedonem conspicatus, cōtinere me certe nō potui: ostensus est mihi in angulo quodam detritos calceos mercede resarciens. Quin alios prætcrea multos erat uidere mendicantes in triuijs, Xerxes uidelicet, Darios, ac Polycrates. PHIL. Admirāda narras ista de regibus, peneq́; incredibilia. Socrates aūt quid facit, ac Diogenes? & si quis est sapientum alius? MENIP. Socrates profecto etiam ibi obuersatur, omnesq́; redarguit: uersantur autem cum illo Palamedes, Vlysses, & Nestor, & quisquis est alius inter defunctos garrulus. Inflantur autem illi etiamnum, atq; intumescunt, exhausto ueneno crura. At optimus Diogenes Sardanapalo uicinus Aßyrio Midaq́; Phrygio, atq; alijs item pluribus ex istorum sumptuosorum numero manet, quos quū eiulantes audit, ueteris fortunæ magnitudinem recogitantes, & ridet & delectatur, ac supinus cubans, ut plurimum cantat, aspera nimis atque iniucunda uoce illorum eiulatus obscurans, adeo ut id ægreferentes, nec Diogenem ferre ualentes, de mutanda sede deliberent. PHIL. De his iam satis quidem: cæterum quodnam illud decretum est, quod initio dixeras aduersus diuites esse sancitum? MENIPPVS. Bene admones: nescio enim quo pacto quum hac de re dicere proposuissem, ab instituto sermone procul aberraui. Dum igitur ibi uersabar, magistratus concionem aduocauerunt, his uidelicet de rebus, quæ in commune conducerent. Conspiciens ergo multos concurrere, me quoq; cum illis simul immiscens, unus de numero eorum qui in concione aderant, efficior. Agitata sunt igitur & alia multa:

postremo

postremo uero de diuitibus negocium, in quos posteaquàm plurima fuissent obiecta, uiolentia, superbia, fastus, iniuriæ, assurgens tandem ex populo primas quidam, huiusmodi decretum legit: Quoniam, inquit, multa diuites perpetrant in uita rapientes, ac uim inferentes, inopesq́; omni modo despectui habentes, Curiæ Populoq́; uisum est, ut quum functi uita fuerint, corpora quidem eorum pœnas cum alijs sceleratorum corporibus luant: animæ uero sursum remissæ in uitam, in asinos demigrent, donec in tali rerum statu quinquies ac uicies decem annorum milia transegerint, asini semper ex asinis renati, onera ferentes, atque à pauperibus agitati. Dein ut liceat illis è uita excedere. Hanc sententiam dixit Caluarius, patre Aridello, patria Manicensis, tribu Stygiana. Hac igitur lege recitata, approbauerunt principes, sciuit plebs, adfremuit Proserpina, allatrauit Cerberus: sic enim rata quæ inferi statuunt, autenticaq́; fiunt. Quæ igitur in concione agebantur, erant huiusmodi. Tum ego statim, cuius gratia ueneram, Tiresiam adeo, atque illi re, uti erat, ordine narrata supplicaui, ut mihi diceret, quodnam optimum uitæ genus putaret. Hic uero subridens (est autem seniculus quispiam cæcus, pallidus, uoce gracili) ò fili, inquit, causam tuæ perplexitatis scio à sapientibus istis profectam, haudquaquam idem inuicem iisdem de rebus sentientibus, uerum haud fas est id tibi proloqui: siquidem quod Rhadamanthus interdixit. Nequaquam, inquit, ò patercule, sed dic amabo, neque me contemnas, qui in uita te etiam ipso cæcior oberro. Abducens ergo me, procul ab alijs auferens, ad aures mihi inclinans: Optima est, inquit,

idiotarum

idiotarum priuatorumq́ꝫ uita, ac prudentißima. Quamobrem ab hac uanißima sublimium consideratione desistens, mitte principia semper ac fines inquirere, & uafros hosce syllogismos despuens, atque id genus omnia nugas æstimans, hoc solum in tota uita persequere, ut præsentibus bene compositis minime curiosus, nulla re sollicitus, quàm plurimum potes hilaris uitam ridensq́ꝫ traducas. Hæc quum dixisset, rursus Asphodelorum in pratum sese corripuit. Ego igitur (*nam & nunc uesper erat*) *age, inquam, ó* Mithrobarzane *quid cunctamur? ac non hinc rursus abimus in uitam?* Ad *hæc ille: confide, inquit, ò* Me*nippe, breuem quippe facilemq́ꝫ tibi monstrabo semitam: & me protinus abducens in regionem quandam magis priore tenebricosam, manu procul ostendens subobscurum tenueq́ꝫ, ac uelut per rimam influens lumen:* Illud, *inquit,* T*rophonij templum est, atque illac ad inferos è* B*œotia descenditur, hac ascendes, atque illico fueris in* Græcia. Ego *igitur hoc sermone gauisus, salutato* Mago *difficile admodum per angustas antri fauces subrepens, nescio quo pacto, in* Lebadiam *perueni.*

Necromantiæ *seu* Menippi Luciani, Thoma *Moro interprete,*

FINIS.

Luciani

LVCIANI PHILOPSEVDES SIVE INCREDVLVS, *Thoma Moro interprete.*

Perſonæ, TYCHIADES *ac* PHILOCLES.

TYCHIADES.

POTES *mihi Philocles dicere, quidnam id tandē ſit, quod multos in mentiēdi cupiditatē adducit, ut pariter gaudeāt, quū & ipſi nihil ſani loquūtur, & his qui talia narrant, maxime animum intendant?* PHILOC. *Multa Tychiade ſunt, quæ nonnullos mortales mētiri cōpellūt, quia in rē uidēt cōducere.* TYCH. *Nihil ad rem hæc (ut aiunt) neq; enim de his rogabā, qui quum uſus poſtulat mētiūtur, uenia nimirū hi, imò laude pleriq; eorū digni ſunt, quicunq; uel hoſtes fefellerunt, uel ad ſalutē tali quopiam pharmaco uſi ſunt in neceßitatibus. Cuiuſmodi multa Vlyſſes etiam fecit, ut & uitam ſuam, & ſociorum reditum redimeret: ſed de illis uir optime dico, qui nulla neceßitate mendacium ipſum ueritati longe anteponunt, ipſa re uidelicet delectati, atque in ea ſine ulla idonea occaſione uerſati. Iſti ergo ſcire cupio, cuius cōmodi gratia iſtud agūt.* PHILOC. *An alicubi tales aliquos iam deprehēdiſti, quibus hæc inſita ſit mentiendi libido?* TYCH. *Et quidē admodum multi ſunt huiuſmodi.* PHILOC. *Quid aliud ergo in cauſa ſit, quod mentiuntur niſi demētia? ſiquidem rem peßimam, optimi loco præoptant.* TYCH. *Hoc nihil eſt, nam ego tibi multos*

oſtenderim

ostenderim ad cætera prudentes, ac sapientia mirabili: nescio tamen quo pacto captos hoc malo, mendaciiq́; studiosos, adeo ut ego certe moleste feram, quod uiri tales, omnibus cæteris in rebus optimi, gaudent tamen & se, & eos in quos inciderint, fallere. Nam ueteres illi, *id quod tibi notius est quàm mihi,* Herodotus, Ctesiasq́; *Cnidius, atq; his superiores: denique* Homerus *ipse, uiri celebres, mendacijs etiam scriptis utebãtur, ut non solum eos fallerent, à quibus tunc audiebantur, uerum usque ad nos etiã mendacium per manus traditum perueniret, in pulcherrimis uersibus metrisq́; seruatum.* Me ergo *sæpe illorum uersuum nomine subijt pudor, si quando cœli sectionem, ac* Promethei *uincula recensent, gigantumq́; rebellionem, atque omnem illam de inferis tragœdiam.* Et *quo pacto ob amorem* Iupiter *in taurum & cygnum uersus sit: & quemadmodum ex muliere quispiam in auiculam ursamúe mutatus sit.* Pegasos *prætereà, Chimærasq́; &* Gorgonas, *ac* Cyclopas, *atq; id genus omnia, admodum absurdas monstrosasq́; fabulas, & quæ mentes afficere puerorum queant, qui laruam adhuc lamiamq́; metuũt: quanquã poëtica sint fortasse tolerabilia. At urbes iam gentesq́; totas una uoce ac publicitus mentiri, an non hoc ridiculum?* Veluti quum Cretenses *sepulchrum* Iouis *ostendere non pudet:* Athenienses Ericthonium *æditum è terra ferunt, primosq́; illos homines in* Attica *olerum more ex terra emersisse.* Hi *tamen multo uerecundiores quàm* Thebani, *qui ex serpentis dentibus satiuos quosdam progerminasse narrant: quod si quis hæc, quum sint ridicula, uera esse non credat, sed ea prudenter examinãs,* Chorebi *cuiuspiã,*

 aut Margitæ

aut Margitæ existimet esse: si quis aut Triptolemũ credat in alatis draconibus per aërem uectum esse, aut Pana quendam ex Arcadia in Marathonem uenisse auxilio, uel Orithyiam à Borea raptam esse, impius nimirũ hic atque insanus uideatur eis: quippe qui tam manifesta uera; non credat, usq; adeo obtinet mendacium. PHILOPS. At poëtis Tychiade, urbibusq; fuerit fortaßis ignoscendum: nam illi delectationẽ illam quæ ex fabula proficiscitur, ut quæ maxima sit illecebra, poëmatibus suis immiscent, qua potißimum erga auditores opus habent. Athenienses uero Thebaniq;, & si qui sunt alij, patriæ suæ plus maiestatis ex huiusmodi figmentis conciliãt: quod si quis fabulas auferat è Græcia, nihil obstiterit quo minus earũ narratores fame intereant, quando iam nemo futurus sit hospitũ, qui uerum uel gratis audire uelit. At si qui nulla tali causa, gaudent tamen mendacio, hi omnino ridiculi merito uideãtur. TYCHIADES. Recte dicis, nam ego protinus ab Eucrate illo celebri uenio, ubi multa incredibilia ac fabulosa quum audissem, imò uero medio in sermone discessi, non ferens narrationem tam supra fidem, sed me uelut furiæ quædam abegerunt, dum monstrosa multa atq; absurda referrent. PHILOPS. Atqui Tychiade, uir grauis Eucrates est, & nemo certe crediderit illum tam promissa barba uirum sexagenariũ: & qui præterea sit plurimũ in philosophia uersatus, sustinuisse ut alium quenquam audiret se præsente mentientem, nedũ ut ipse tale quicquam audeat. TYCH. At nescis amice qualia referebat: tum ea quàm cõstanter asserebat: præterea quã sancte in plerisq; iurabat, admotis etiam filijs, adeo ut ego quum eum respicerem,

cerem, uaria mecum cogitarem, interdum quidem illũ insanire, neque animo constare: interdum uero ita cogitabã, fugisse me, quod impostor esset, ac tantum temporis sub leonis pelle ridiculam quandã simiam circũtulisset, adeo absurda narrabat. PHIL. Quænam illa (per lares) sunt Tychiade? nam cupio cognoscere quãnam præstigiaturã sub tam longa barba occuluerit. TYCH. Solebã quidem etiam aliàs Philocles aliquoties eum interuisere, si quando uidelicet multo ocio abundarẽ. Hodie uero quũ opus esset mihi conuento Leonthico (est autem, ut scis, amicus mihi) edoctus à puero, eũ se ad Eucratem mane cõtulisse, ut eum morbi inspiciendi causa uiseret, amborũ nomine, nempe ut & Leonthicum conuenirem, & Eucratem uiderem, ignorauerã autẽ quod ægrotaret, ad eũ peruenio. At Leonthicum ibi iam non inuenio: nam paulo ante ut dicebant exiuerat, alios uero confertos reperio, in quibus erat & Cleodemus Peripateticus, & Dinomachus Stoicus, & Ion, nosti uirũ? illum dico, qui ex Platonica doctrina magnam sui admirationẽ expectat, ut qui solus mentem uiri deprehenderit, quiq; eius oracula alijs quoq; poßit enarrare: uides quos tibi uiros nomino, nimirum omni sapientia atq; omni uirtute præditos, utpote ipsum ex quaq; secta caput, reuerẽdos hercle oẽs, atq; aspectu propemodum terribiles. Aderat præterea medicus Antigonus, ut usui in morbo esset aduocatus opinor: & melius iam habere se uidebatur Eucrates: ac morbus quidã ex familiaribus erat: humor enim rursus in pedes ei descẽderat. Sedere me ergo Eucrates in lecto iuxta se iußit uoce lãguidule remissa paululum, quum me conspiceret: quanquàm interim dũ ingre-

derer, uociferantem eum ac uocem intendentem audierā: tamē ego admodum curiose cauens ne pedes eius tangerē, ubi me uulgaribus istis uerbis purgauerā, quod eū ægrotare nescíuerim: quod ubi resciſſem, curriculo uenerim, adsedi prope, & illis quidem ſermo iam de morbo erat, & quædam iam ante dixerāt, quædā uero etiā tunc narrabāt: præterea medicamēta quædā quiſq; proferebat. Cleodemus igitur: Si quis ergo (inquit) ſiniſtra manu tollēs humo muſtelæ dentē, ſic interfectæ, ut ante dixi, in leonis pellem illigauerit, nuper excoriati, ac deinde circū crura poſuerit, illico ſedatur dolor. Non in leonis pellem (inquit Dinomachus) ut ego audiui, ſed in ceruæ potius fœmellæ uirginis adhuc, & nondū initæ, & res quidem magis eſt hoc pacto credibilis: uelox enim cerua eſt, maximeq; ualet pedibus: & leo quidem fortis eſt, pinguedoq; eius ac manus dextra, piliq; qui recti è barba prominent, magnā uim obtinent, ſi quis uti nouerit, cum proprio cuiq; carmine, at pedum curā minime pollicentur. Et ipſe quoq;, inquit, Cleodemus, olim ſic putabā ceruina pelle utendum, propterea quod cerua uelox eſſet. At nuper uir quidā Libycus, peritus profecto in rebus huiuſmodi cōtra me docuit, ceruis oſtendens ueolciores eſſe leones: quippe qui eas, inquit, etiam perſequendo capiunt. Laudabant qui aderant, tanquàm recte dixiſſet Libycus ille: Tum ego: Putatis, inquā, incantamētis quibuſdā ſedari talia: aut foris admotis appendiculis, quū intus malū graſſetur? Riſerūt hunc ſermonē meū: & palàm in me magnam dānabant amentiam, qui apertiſſimas res ignorarem, & quibus nemo qui ſapiat, contradicat, quin ſic ſe habeant. At medicus certe

Antigonus

Antigonus delectari mihi uisus est hac rogatione mea. Iamdudũ autẽ neglectui habitus fuerat, opinor, quũ opem Eucrati ferre ex arte uellet, denũciãs uidelicet uino ut abstineret: atq; oleribus uesceretur, & uigorẽ animo omnino minueret. Cleodemus ergo subridẽs interim: Quid ais, inquit, Tychiade? incredibile tibi uidetur esse, ut ex rebus huiuscemodi parẽtur quædam aduersus morbos remedia? Mihi certe uidetur inquã, ego: nisi naribus adeo mucosis sim, ut credã ea quæ foris applicãtur, nihilq; cum his quæ morbos excitãt, intus cõmunicãt: per uerbula tamẽ, ut dicitis, ac præstigiaturã operari: & quũ appendũtur, sanitates immittere, id profecto nũquàm fieri posset: nec si quis uel in Nemei leonis pellẽ sedecim mustelas integras insuerit. Ego profecto leonẽ ipsum è doloribus sæpe claudicantem uidi in uniuersa suiipsius pelle. Nimiũ idiota es, inquit Dinomachus, neq; unquàm tibi curæ fuit, ut disceres quonam modo res istiusmodi aduersus morbos, quũ adhibẽtur cõferunt, ac mihi uideris ne notissima quidẽ ista recepturus: febrium uidelicet istarum profligationes, quæ certo quodam ambitu recurrunt, tum serpentũ demulsiones, ac bubonũ sanationes, & cætera: quæcũq; anus etiã iam faciunt: quod si illa fiunt omnia, quur tandẽ nõ putabis hæc etiam similibus rebus fieri? Infinita congeris, inquã, Dinomache, clauumq;, ut aiunt, clauo extrudis. Neque enim constat ea quæ cõmemoras, eiusmodi ui fieri. Quamobrẽ nisi reddita ratione persuaseris primũ natura fieri posse, ut febris tumorq; uereatur, aut nomen aliquod diuinum, aut dictionem aliquam barbaricam: ob idq; ex inguine fugiat: aniles adhuc fabulæ sunt quæcunq; retulisti. Tu mihi

uideris, inquit Dinomach*us, quum ista dicas, ne deos qui-dem esse credere.* Siquidẽ *putas fieri nõ posse, ut per sacra nomina remedia morbis adferantur.* Hoc, inquam ego, *uir optime ne dixeris, nihil enim prohibet quo minus, etiam si maxime dij sint, ista tamen sint uana.* Ego uero *& deos colo, & medelas eorum uideo, & leuamenta quæ laborã-tibus conferunt, pharmacis uidelicet, atq; arte medica re-stituentes.* Itaq; *Aesculapius ipse eiusq; posteri salutaria pharmaca admouentes medebãtur ægrotis: nõ leones, aut mustelas circunligantes.* Mitte hunc, inquit, Ion. At ego *uobis mirabile quiddã narrabo.* Eram *adhuc adolescentu-lus: annos natus fermè quatuordecim: quum quidã ad pa-trem meum uenit nunciãs ei,* Midam *uitis cultorẽ seruum, etiam alijs in rebus robustum atq; industrium, circa ple-num iam forum à uipera morsum iacere iam putrefacto crure.* Etenim *dum ligaret palmites, ac uallis circũplica-ret, adrepẽtem bestiolam maximum ei pedis momordisse digitũ.* Tum *illã quidem ilico aufugisse, & sese rursus in latebram condidisse.* Illum *uero eiulare perditum è dolo-ribus.* Hæc *ergo quum nunciarentur, iam* Midam *ipsum uidebamus in lectica domum à conseruis adportari: infla-tum totum, liuidum, ac superficie tabefactum, uix iam spi-rantem.* Pater *ergo quum id moleste ferret, amicorum quispiam, qui tum forte aderat:* Bono *animo es, inquit.* Ego *enim uirum quendam* Babyloniũ *ex* Chaldæis, *quos uocant, protinus huc adducam, qui sanabit hominẽ: & ne diem narrando conteram, uenit* Babylonius, *ac* Midam *restituit: effugato ex corpore ueneno, quadã incantatio-ne, & ad pedem eius appenso uirginis defunctæ lapillo,*

quem

quem è columna exciderat. Atq; istud quidē hactenus forsan mediocre fuerit. Tum Midas iam ipse sublato, in quo allatus erat scabello, discessit in agrū: tantū potuit incantatio, & colūnaris ille lapis. At idem iste Babylonius alia præterea diuina plane fecit. Nempe in agrum profectus mane, quū pronunciasset sacra quædā ex uetusto codice, septem nomina, sulphure ac fæce lustrato loco in orbē ter obambulans, serpentes omneis inuitos exciuit: quicūq; intra eam regionem erant. Veniebant ergo tanquàm ad incantationē tracti, serpentes multi, atq; aspides, & uiperæ, & cerastæ, & iaculi, phryniq;, ac physali: relinquebatur autem unus draco, annosus, prorepere (ut opinor) ob senectam non ualens, qui non fuerat audiens dicto. At magus: Non adsunt omnes inquit. Tum unum quendam ex serpentibus eum uidelicet qui natu minimus erat, selectum legatum mittebat ad draconem: ac paulo post uenit etiam ille. At postquàm iam collecti cōstitissent, Babylonius in eas insibilauit. Atq; illi repēte admodū omnes ab eius flatu incensi sunt, nobis interim admirātibus. Tum ego, dic mihi inquam Ion: Serpens ille legatus, iuuenem illum dico, utrum manu perduxit dracone͂, qui iam (ut ais) senuerat, an ille baculum gestans innitebatur? Ludis tu quidem, inquit Cleodemus. At ego, qui & ipse quoque olim minus talia credebam, quàm nunc tu, putabam enim nulla ratione fieri posse, ut ea crederem: tamen quum uolantem primum conspicerem, peregrinum illum barbarum (erat autem ut ferebant ex Hyperboreis) credidi, ac uictus sum: quum tamen multum diuq; repugnassem, nam quid facerem quum eum cernerem in aëre uolantem, atque id

interdiu, ac ſuper aquam ingredientē, atq; per mediū ignē incedentem, idq; lente ac ſenſim? Tu ne, inquam ego, iſta uidebas, uirum Hyperboreū uolantē, aut ſuper aquas ambulantē: & maxime, inquit ille, carbatinis indutum, quo calceamēti genere illi potiſsimum utuntur. Nam minutula iſta, quid attinet referre, quæcūq; fecit, quo pacto amores immiſerit, ac dæmones exegerit, mortuosq́; marcidos in uitam reuocauerit, atq; Hecaten ipſam palàm cōſpectibus exhibuerit, lunamq́; è cœlo detraxerit? Quin ego uobis referam, quæ ab eo fieri conſpexi in Glaucia Alexidis filio. Glaucias hic quū patris nuper defuncti ſubſtantiā ſuſcepiſſet, Chryſidem amabat Demæneti filiam, ac me quidē præceptore in diſciplina utebatur: ac niſi amor ille à ſtudio deduxiſſet eum, uniuerſam Peripateticorū doctrinam perdidiciſſet: ut qui octo & decem quū eſſet annorū, iam abſoluerat analytica: tum phyſicam auſcultationē in finē uſque percurrerat. Amore tamen uictus, mihi rem omnem ſignificat. Ego uero quemadmodum par erat, quippe qui præceptor eram, Hyperboreū illum magnum ad eum duco: conductū quatuor ilico minis in manum datis, oportebat enim præparari quiddā ad ſacrificia, tū ſedecim præterea, ſi Chryſide potiretur. Ille uero creſcentē obſeruans lunā (Nam tunc ut plurimū huiuſmodi ſacra peraguntur) foſſam quum effodiſſet in aperto quodam loco domus, ſub dio circa mediam noctem, euocauit nobis primum quidem Anaxiclem Glauciæ patrem, ante ſeptem menſes uita defunctū. Succenſebat autē ob amorem ſenex, atq; indignabatur. Tandem tamen ei permiſit: ut amaret. Poſtea uero Hecaten quoq; eduxit, adferentem unà Cerberum: tum

lunam

lunam detraxit multiforme quoddam spectaculũ, & quod aliâs aliud apparebat. Primũ qdẽ *muliebrẽ formã referebat: deinde in uaccã formosam uertebatur:* Postremo *uero catula uidebatur.* Hyperborēus *ille tandẽ, quum finxisset quendam è luto* Cupidinẽ. *Abi, inquit, atq; huc perducas* Chrysidẽ: *ac lutum quidem protinus euolabat: paulo post autẽ affuit illa pulsans ostiũ.* Tum *ingressa* Glauciã *complectitur, eum quàm insanissime deperiens, & cũ eo uersata est, quoad gallos canentes audiuimus.* Tum *uero luna subuolabat in cœlum, atq;* Hecate *subijt terram, cæteraq; spectra disparuerũt: &* Chrysidem *tandem emisimus circa ipsum fermè diluculũ.* Hæc Tychiades *si conspexisses, haud quaquàm amplius dubitasses, esse multa in carminibus istis commoda.* Bene *dicis, inquam, ego credidissem equidẽ, si uidissem ea: nunc uero ignoscendũ mihi puto, si qualia uos uidetis, acute perspicere nõ possum: uerũtamen* Chrysidem *illã quã dicis, noui, mulierem planè meretricem ac facilem: nec uideo sanè cuius gratia ad illã egueritis luteo illo legato magoq; ex* Hyperboreis *usque, atque ipsa insuper luna.* Quippe *quã uiginti drachmis ducere in* Hyperboreos *usq; potuisses.* Mirifice *enim sese offert ad hanc incantationẽ mulier.* Et *cõtrariũ quiddã spectris istis habet.* Nam *ea quidem æris ferriúe sonum si audierint fugiunt (nam id uos prædicatis) illa uero si argentum uspiã sonuerit, accurrit ad tinnitũ.* Præterea *ipsum etiã magum admiror: quod cum ditissimas mulieres in amorem sui possit elicere, atque ab eis solida talenta suscipere, is tamen ob quatuor minas admodum tantilli lucelli auidus* Glauciam *amoris compotem fecerit.* Ridicule *facis, inquit* Ion, *qui*

nihil credis. Ego te libenter ergo rogauerim quid de his respondeas, qui dæmoniacos liberãt erroribus, adeo manifeste spectra illa carminibus eijciẽtes? Atq; hæc me dicere nõ opus est, uerũ omnes nouerũt: Syrus ille ex Palestina, qui harũ rerũ artifex est, quàmmultos mortales suscipiat, qui ad lunã cõcidãt, oculosq; distorqueant, spumaq; os oppleãt: quos tamẽ erigit ac sanos remittit, magna accepta mercede, diris eos malis liberãs. Etenim quũ iacentibus instet, rogaueritq;, unde sint ĩ corpus ingreßi: ægrotus quidẽ ipse tacet, at dæmon uero respondet (aut lingua Græca loquens, aut barbarica, aut undecunq; fuerit ipse) & quomodo & unde intrauit in hominẽ. Ille uero adiurans eum, ac ni paruerit minitans etiam, expellit abigitq; dæmonẽ. Quin ego quoq; dæmonẽ quendã exeuntem uidi nigrũ certe & colore fumidũ. Non magnũ erat, inquam ego, talia te Ion cernere: cui ipsæ etiã apparẽt Ideæ, quas uestræ familiæ parens ostendit Plato: rem uidelicet spectatu tenuem, atq; euanidã, quantũ ad nos homines lusciosos. Itá ne solus Ion, inquit Eucrates, istiusmodi uidit: ac non alij etiam multi inciderunt in dæmones: alij noctu, alij etiã interdiu? Ego profecto non semel, sed millies iam talia cõspexi, ac primum quidem turbabar ad ea: iam uero ob cõsuetudinem nihil nouum, aut prodigiosum mihi uidere uideor, maximeq; nunc ex quo anulum mihi Arabs dedit ex ferro de cruce quapiam sumpto, factum: carmenq; docuit nominibus multis plenum, nisi forte ne mihi quidem fidem sis habiturus Tychiade. At qui fieri poßit inquam, ut Eucrati non credam Diuonis filio: uiro in primis sapiẽti ac libere, quæ sibi uidentur, domu in priuato suo cum autoritate

toritate narranti? Illud ergo de statua, inquit Eucrates, quæ omnibus qui in domo sunt singulis noctibus apparet: tum pueris, tum adolescẽtibus, tum senibus: hoc inquã, nõ à me dũtaxat audieris, uerum etiã à nostris omnibus? De qua statua, inquã ego? Nõ uidisti (inquit) quũ ingredereris statuã quandã in atrio collocatã, sanè quàm pulchram; opus Demetrij: qui statuas humana specie fingere consueuit? Nónne illã dicis, inquã, quæ discum iacit: quæ inclinata est ad emissuri gestũ, reflexa in eam quæ discum fert, altero pede modice inflexo, quæq; se erectura uidetur unà cum iactu? Non inquit: nam unum est ex Myronis operibus ille disci iactator, quem dicis. Sed nec eam quæ est ei proxima: eum loquor cui tenijs caput uinctum est, formosam illam. Nam id Polycleti opus est: uerum eas quæ à dextra sunt egredientibus omitte, inter quas & tyrannicidæ illi stant: Critiæ Nesiotæ plasmata: tu uero an non ad aquam illam quæ influit, quampiam uidisti uentre prominulo, caluam, seminudatam, uulsis quibusdam barbæ pilis, insignibus uenis, uero homini simillimam? Pelichus dux Corinthius esse uidetur. Per Iouem, inquam uidi quãdam à dextra Saturni, quæ tenias coronasq; aridas habebat, pectoreq; folia quædam inaurata. Ego, inquit Eucrates, ea inauraui, quum me sanasset triduo, febre pereuntem. Erat ne igitur etiã medicus, inquã ego, optimus iste Pelichus? Est, neq; ride, inquit Eucrates: alioqui homo te haud multo post inuadet. Noui ego certe quantum ualeat hæc, quam tu rides statua. An non eiusdem putas esse immittere febres, in quos uoluerit quandoquidem potis est eijcere? Propitia, inquam, placataq; sit hæc statua mihi,

mihi, quæ tantũ ualeat. Quidnã ergo aliud facientem eam uiderunt omnes qui in domo sunt? Quũ primũ nox est, inquit, hæc è base descendẽs in qua steterat, in orbẽ totã domum circuit: omnes occurrũt ei interdũ etiã canenti: nec quisquàm est quẽ unquàm læserit, diuertere tantũ oportet. Illa uero præterit, nihil intuẽtes infestans, quum & lauat sæpe, & tota nocte ludit, ut ex ipso aquæ strepitu licet audire. Vide ergo inquã ego, ne forte non Pelichus hæc statua sit, sed Talus potius Cretẽsis, qui apud Minoẽm fuisse dicitur. Nã & ille æreus quidã Cretæ custos erat: quod si nõ ex ære, nõ autem ex ligno facta esset, nihil eam prohiberet, quin nõ opus Demetrij, sed una potius ex Dædali machinis esse uideatur. E base nãq; (ut ais) etiã ista fugit. Vide, inquit, ò Tychiade, ne te posthac scõmatis huius pœniteat. Noui quidem ego, quid illi euenerit, qui obolos surripuit, quos ei quoq; nouilunio suspendimus. Prorsus atrocia, inquit Ion, oportebat accidere: quippe qui sacrilegus erat: quomodo ergo illũ ultus est ò Eucrates? Nam audire cupio, etiã si quàm maxime Tychiades iste diffisurus est. Multi, inquit ille, ad pedes eius oboli iacebant, aliaq; item numismata, quædã argẽtea ad crus eius affixa cæra, ac laminæ quoq; argenteæ: uota cuiusq;, aut merces ob sanationẽ eius, qui ab eo liberatus esset, quũ febre detineretur. At erat nobis seruus quidã Libycus sceleratus, equorũ curator. Hic noctu aggressus est ea auferre oĩa, abstulitq; digressam iam quum obseruasset statuã. At quũ primũ reuersus intellexit sacrilegio se cõpilatũ Pelichus, uide quo pacto sese ultus est, atq; furti prodidit Libycum. Tota nocte atrium obambulabat in orbem miser, exire nõ

ualens,

ualens, tanquàm in Labyrinthũ incidiſſet, quoad orta die iam deprehenſus eſt, ea tenens quæ furto abſtulerat: ac tũ quidem cõprehenſus, plagas nõ paucas recepit, nec temporis multũ ſuperſtes malus male perijt: uapulãs, ut dicebat, ſingulis noctibus: adeo ut uibices poſtridie apparerẽt in corpore. I nũc & poſt iſta quoq; Tychiades Pelichum ride, ac me tanquàm coætaneum Minoi iam delirare puta. At ò Eucrates, inquam ego, quàm diu æs erit æs, operisq; plaſtes Demetrius Alopecenſis fuerit: qui nõ deos, ſed homines fingere conſueuit: Pelichi nunquã ſtatuam uerebor: quippe qui nec ipſum etiã uiuentẽ, ſi mihi minaretur, admodum timuiſſem. Ad hæc medicus Antiochus. Et mihi ò Eucrates, inquit, Hipocrates æreus eſt magnitudine fermè cubitali: qui tunc dũtaxat quum lucerna extincta ſit, totam in orbem domũ ambit, perſtrepẽs ac pyxides euertẽs, pharmacaq; cõmiſcẽs, atq; oſtia circũuertens: maximeq; ſi quãdo ſacrificia prætermittimus: quibus in ſingulos annos ei ſacrificamus. Poſtulat ergo, inquam ego, etiã Hippocrates medicus iam ut ſibi ſacrificetur: indignaturq; niſi in tempore iuſtorum ſacrificiorum epulis accipiatur: quem nimirum decebat boni conſulere, ſi quis ei libauerit, aut mulſum infferſerit, aut caput coronauerit. Audi ergo, inquit Eucrates: iſtud certe etiã teſtibus probauero, quod ante annos quinq; uidi. Erat fermè uindemiæ tempus. Ego uero in agrum circa meridiem uindemiatum dimiſſis operarijs, in ſyluam ſolus abibam: cogitans interim quiddam atque conſiderans. At poſtquam in ſaltum perueni: canum primo latratus inſonuit. Ego uero Mnaſona filium meũ, cum æqualibus uenientem, ludere uenariq; (quẽadmodum ſolebat)

ſolebat) conijciebam. At res haudquaquàm ſic ſe habebat: uerum paulopoſt facto terræmotu, ſonoq; uelut è tonitru, mulierē aduenientem uideo terribilem: proceritate fermè ſemiſtadiali: habebat autē in ſiniſtra facem: in dextra uero gladiũ uiginti circiter cubitorũ. Et inferne quidē pedibus erat ſerpentinis, ſuperne uero Gorgonē referēs uultu uidelicet, atq; aſpectus horrore: pro coma quidē draconibus, tanquàm cæſarie circũcincta: alijs collum amplectētibus, alijs etiam per humeros ſparſis. Videte, inquit, amici quo pacto etiam inter narrãdum exhorrui: & ſimul hæc dicens Eucrates, oſtēdit omnibus brachij ſui ſetas erectas metu. Ion ergo ac Dinomachus, & Cleodemus uehemēter inhiantes auſcultabãt cum uiri ſenes, tanquàm naribus traherentur, adorantes àpud ſeſe tam incredibilem Coloſſum: mulierem ſemiſtadialem, Gigantēum quoddã Mormolycium. Ego uero conſiderabã interim, cuiuſmodi erãt hi qui cum iuuenibus ſapiētiæ nomine uerſentur, uulgoq; in admiratione habeãtur: quũ ſola nimirũ canicie barbaq; ab ipſis differant infantibus: Cæterũ etiam illis ipſis facilius ductiles ad credenda mendacia. Dinomachus ergo, dic mihi, inquit Eucrates: illi canes deæ, quanta magnitudine erant? Elephantis, inquit, ille proceriores Indicis, nigri & ipſi hirſutiq;, ſordido ſqualidoq; uillo. Ego igitur quũ uiderē, reſtiti, inuerſo protinus in interiorē digiti partem (quod Arabs mihi dederat) ſigillo. Hecate ergo percuſſo draconicis illis pedibus ſolo, hiatũ effecit maximũ: & qui immani magnitudine penitus æquaret tartarũ. Deinde paulo poſt abijt in eum deſiliēs. Ego uero præſente animo porrecta ceruice inclinatus, inſpexi apprenſa arbore

bore quapiam, quæ uicina ſtabat, ne obortis mihi tenebris ac uertigine, in caput præceps inciderē: deinde cōſpexi ea quæ in inferno ſunt omnia: pyriphlegetontem, lacū, Cerberum, manes: adeo ut quoſdā etiam eorum agnoſcerem. Patrem ergo meum manifeſte cernebā adhuc his ipſis amictum, quibus eum ſepeliuimus. Quid agebant (inquit Ion) ò Eucrates animæ? Quid aliud, inquit ille, quàm per tribus familiasq́; cū amicis cognatisq́; uerſantur: in Aſphodelo collocati? Contradicāt ergo etiam nunc (inquit Ion) Epicurei ſacro Platoni, eiusq́; de anima rationibus. At tu nonne Socratem etiā ipſum Platonemq́; uidebas inter manes? Socratem (inquit) uidi: neq́; illum tamen euidēter, niſi quod inde conieci, quoniam caluus, ac uentricoſus erat. Platonem uero non cognoui: nam apud amicos nimirum uera fateri oportet. Simul ergo atque ego omnia conſpexi, & hiatus coijt, & ex famulis meis quidam quærentes me, atque in his Pyrrhias hic, ſuperuenere hiatu nondum plenè obducto: dic Pyrrhia, an non uera narro? Per Iouem (inquit Pyrrhias) & latratum audiui per hiatum: & ignis quidem à face mihi ſuffulgere uidebatur. Tum riſi ego profecto, teſte latratum ignemq́; in cumulum addente. Tum Cleodemus: haud quaquam noua iſta, inquit, neque alijs inuiſa uidiſti. Nam & ipſe haud ita pridem quum ægrotarem tale quiddam conſpexi. Proſpiciebat mihi curabatq́; Antigonus hic, ac ſeptima dies erat: febrisq́; ò qualis? incendio certe uehementior. Omnes ergo me relinquentes ſolum, clauſis foribus foris manebant. Sic enim iuſſeras Antigone: ſi quo pacto poſſem obdormiſcere. Tunc igitur aſtitit mihi iuuenis quidam uigilanti:

lanti: pulcher admodum, ueste circumamictus candida. Ac me quum excitasset, per hiatum quendā ducit ad inferos: sicuti ilico cognoui: Tantalum quum uiderem ac Tityum Sisyphumq;. At cætera uobis quid cōmemorē? Postquàm uero ad tribunal perueni (aderat autē & Aeacus, & Charon, Parcæq; atq; Erinnes) quidam uelut rex (Pluto certe mihi uidebatur) assedit singulorū nomina percensens, qui morituri erāt, quos diē iam uitæ præscriptū præterijsse cōtigerat. Iuuenis ergo me, adducens illi exhibuit. At Pluto tūc incāduit, & ad eū qui me ducebat, nondū illi cōpletū est stamen, inquit. Abeat ergo. Tu uero fabrū Demylum adduc: iam siquidē ultra colū uiuit. Tum ego lætus recurrens, ipse quidē iam febre liber eram: denunciabam uero omnibus, quod Demylus esset moriturus. Manebat autē nobis in uicinia ægrotans, etiā ipse nonnihil ut renunciatū est. Ac paulo post audimus ciulatū eorū qui lugebāt eum. Quid miri est, inquit Antigonus? Ego etenim quendā noui post uigesimum diem quàm sepultus est, resurrexisse. Nam hominē & antequàm moreretur, & postquàm resurrexit, ipse curaui. Et quo pacto (inquam ego) in diebus uiginti, neq; tabuit corpus, neq; præterea fame corruptū est, nisi fortaßis Epimenidē quempiā tu curasti? Hæc quū diceremus, protinus ingrediebantur Eucratis filij è palæstra redeuntes. Alter quidem iam ex ephebis excesserat, alter uero annos natus erat circiter quindecim. Tum salutatis nobis iuxta patrem adsidebant in lecto, ac mihi quidem sella illata est. Tum Eucrates tanquàm è conspectu filiorum admonitus: sic his frui mihi contingat, inquit, simulq; manum eis iniecit, ut apud te Tychiades uera

narrabo.

narrabo. Felicis memoriæ uxorem meam horum matrem nouerunt omnes, quo pacto dilexerim: Nam declaraui his rebus quas in eam feci, nõ modo dum uiueret: uerumetiam postquàm uita functa est. Quippe qui mundũ eius uniuersum uestemq́; qua dũ uiueret, oblectabatur, in rogum illius inieccrim. Septima uero post mortẽ die, ego quidem hic in eundem lectum incumbebã: quemadmodum nunc, luctum eum mihi cõmitigans, quem de illa cõceperam. Legebam enim tacitus Platonis illum de anima libellum. Ingreditur interim Demenete ea ipsa, atq; adsidet iuxta: quemadmodum nunc Eucratides hic, minorẽ designãs filiũ. Hic uero ilico tremuit admodũ pueriliter, ac dudũ ad narrationem pallebat. Ego uero (inquit Eucrates) ut conspexi, amplexus eam singultim lachrymabam. Illa uero me uociferari non patiebatur, uerum incusabat me, quod quũ ei fuissem in reliquis gratificatus omnibus, è sandalijs aureis alterum non cremaueram, superesse autem id dicebat, quod sub arca ceciderat: atq; ob id nos quum non inueniremus, alterum tantum cremaueramus. Nobis autem adhuc disserentibus scelestißimus quidem caniculus, qui mihi in delitijs erat, in lecto cubans allatrabat, ea uero ad latratum euanuit. At sandalium sub arca repertum est: posteaq́; à nobis incensum. An hæc etiam Tychiades recusabis credere, quum tam sint euidentia, quotidieq́; obseruentur? Per Iouem, inquã ego, digni fuerint, quibus aureo sandalio nates puerorũ more feriantur, si qui ista non credant, atq; usq; adeo impudenter uero resistant. Interea Pythagoricus intrabat Arignotus comatus ille, ab aspectu uenerabilis, Nosti illũ doctrinæ nomine celebrẽ: qui cogno-

minatur ſacer. Atque ego quidem, ut eum conſpexi, reſpiraui: hoc ipſum, quod prouerbio dici ſolet, adueniſſe mihi ratus: nempe ſecurim quāpiā aduerſus mendacia: Occludet, inquā, eis ora uir ſapiens: adeo monſtroſa narrātibus: atq; prorſus, iuxta uulgatū illud adagiū, repente deū immiſſum eſſe mihi hunc à fortuna putabam. Hic uero poſtquàm adſedit, aſſurgēte ei ac cedēte Cleodemo, primū de morbo percōtatus eſt, ſeq; audiſſe dicebat, Eucratē iam ſe melius habere. At quidnā inquit, inter uos philoſophamini? Nā interim dū ingrediebar ſubauſcultaui, ac mihi certe uidemini in re quapiā pulchra cōuerſari. Quid aliud, inquit Eucrates, quàm ut huic adamātino perſuadeamus (me demonſtrās) ut dæmones credat aliquos eſſe, phantaſmataq;, ac mortuorū animas ſuper terrā obambulare, & ſeſe quibus libitū fuerit oſtēdere? Ego igitur erubui, uultumq; deieci reueritus Arignotū. At ille, uide (inquit) Eucrates num hoc dicat Tychiades. Eorum tantū qui uiolenter interierint, animas errare, ueluti ſi quis ſuffocatus, aut capite truncatus, cruciue ſuffixus fuerit, aut alio quopiā iſtiuſmodi modo è uita diſceſſerit: eas uero quæ fatali morte naturaliq; diſceſſerint, haud quaquàm amplius oberrare. Nam ſi hoc dicat, non uſq; adeo abſurda dixerit. Per Iouē inquit Dinomachus, ne eſſe quidem iſtiuſmodi, nec præſentia cerni putat. Quid ais, inquit Arignotus? in me torue aſpiciens, nihil horum tibi uidetur fieri? præſertim quū omnes (ut ita dicam) uideant? Ignoſces, inquam ego, mihi, ſi non credo, nam ſolus omnium non uideo. Quod ſi uidiſſem, profecto & crediſiſſem quemadmodum & uos. Atqui, inquit ille, ſi quando Corinthum ueneris, roga ubi ſit Euba-

sit Eubatidæ domus, Atque ubi tibi fuerit indicata, nempe circa Craneū, in eam ingressus, dic ianitori Tibio, uelle te uidere, unde dæmonē Pythagoricus Arignotus quum adduxisset, abegerit, ac deinceps habitabilē domū reddiderit. Quidnā hoc erat Arignote? rogabat Eucrates. Inhabitabilis erat, inquit ille, diu propter terricula, quod si qs inhabitasset, expauefactus ilico fugiebat exactus à quodā horrēdo ac terribili spectro. Deciderat ergo iam, tectūq; rumpebatur, neq; quisquàm erat omnino qui in eam ingredi fuerit ausus. Ego uero ubi hæc audiui, libellos sumens (Sunt autem Aegyptij mihi de talibus rebus admodū multi) ueni in domū circa primā uigiliā, dehortante hospite, ac fermè detinēte, postquàm didicerat quo iturus essem, in certū, ut putabat exitiū. At ego sumpta lucerna solus ingredior, atque in uastißimo atrio collocato lumine, humi sedens tacite legebā. Adest uero dæmon ille, cū quopiam è uulgo se congressurū ratus, ac me quoq; quemadmodum alios perterriturum squallidus, hirsutus, ac tenebris nigrior. Atq; hic quum adstaret, undiq; me adsultim petens tentauit, si qua posset expugnare, ac modo in canē, modo in taurum, modo in leonē uertebatur. At ego correpto in manum quàm maxime horrendo carmine, simulq; uocem imitatus Aegyptiam, & incantans eum in domicilij tenebrosi angulum quendā compuli. At quum animaduertissem, ubi se in terram cōdidit, tum destiti. Mane autē desperantibus uniuersis, ac me quemadmodū alios mortuum sese reperturos putantibus, præter omnium spem progrediens, Eubatidem adeo, feliciter illi adnuncians, quod puram sibi ac spectris liberam domum iam liceret incolere.

Atque illum aſſumens aliosq́; multos(ſequebantur autem huius inopinatæ rei gratia)quum ad locum duxiſſem, ubi condentē ſe dæmona cōſpexerā,iuſsi ut ſumptis ligonibus matulisq́; ſuffoderent. Atq; ubi id fecerant, inuentum eſt ferè ad paſſum defoſſum cadauer quoddam marcidū,oßibus tantū humana ſpecie cohærentibus: Illud igitur effoſſum ſepeliuimus,domus uero poſtea turbari prodigijs deſijt.Hæc ubi narrauit Arignotus,uir prodigioſa ſapiētia, ac reuerendus omnibus,nemo erat ex his qui aderant, qui non multā mihi imputaret inſaniam,qui talia non credam, narrante præſertim Arignoto. Ego tamen nihil ueritus neq; comā,neq; illā quam de eo habebant opinionē. Quid hoc inquam Arignote? Etiam tu talis eras,in quo mihi ſola ſpes fuit, fumo plenus ac ſimulacris? Illud ergo nobis in te quod dici ſolet,euenit:ut theſaurum quum ſperauerimus,carbones offenderimus. At tu, inquit Arignotus, ſi neq; mihi credis narranti,neq; Dinomacho,aut huic Cleodemo,neq; ipſi Eucrati,dic age quémnam digniorem, cui his de rebus fides habeatur,exiſtimas: qui nobis dicat cōtraria? Per Iouem,inquā ego uirum apprime mirabilem Abdera oriundum illum Democritū,cui tam firmiter erat perſuaſum eiuſmodi nihil eſſe in rerū natura poſſe, ut quū ſe in monimento extra portas clauſiſſet,ibiq́; degeret dies noctesq́; ſcribens atque componens, iuuenesq́; cum quidā illudere cupientes ac perterrefacere, nigra ueſte in modū cadaueris ornati, ac perſonis in capita adfictis circunſiſtentes,illum circūſilirent, crebro ſubſilientes: hic neque eorum commenta pertimuerit, neque eos omnino reſpexerit,ſed inter ſcribēdum:deſiſtite, inquit ineptire. Adeo

firmiter

firmiter credidit animas nihil esse postquàm è corporibus exierint. Hoccine ais, inquit Eucrates, dementē quempiā uirum esse Democritū? siquidē sic existimauit. Ego uero uobis etiā aliud referā, quod mihi ipsi contigit, non quod ab alio acceperim, fortaßis etiam tu Tychiades quum audieris, compelleris accedere, ipsa narrationis ueritate coactus. Quum in Aegypto uersarer adhuc adolescēs, à patre uidelicet doctrinæ gratia transmissus, cupiebam nauigio profectus in Coptum illinc adiens Memnonem, miraculum illud audire, cum uidelicet sonum reddentem ad orientem solem. Illum igitur audiui nō hoc uulgari modo, quo audiunt alij sonum quempiam inanem, sed mihi oracula etiam ædidit Memnon ipse aperto ore septem uersibus, quod nisi esset superuacaneum, ipsos uobis uersus recenserem. Inter nauigandū uero incidit in nos unà nauigans uir Memphiticus quidā, ex sacris illis scribis, mirabili sapiētia, & qui uniuersam Aegyptiorū doctrinā callebat. Dicebatur autē tres ac uiginti annos in adytis subterraneis mansisse, Magiam interea doctus ab Iside. Pancratem dicis (inquit Arignotus) præceptorem meum, uirū sacrum, rasum, lineis indutum, doctū, pureq; lingua Græca loquentem, procerum, simum, labijs promißis, cruribusq; gracilibus. Illum ipsum inquit ille, Pancratem, ac primum quidem quis esset ignorabam. At postquàm uidi eum, si quādo in portum appulissemus, cum alia multa miracula facientem, tum crocodilis insidentem agitasse, & cum feris uersantem, illas uero reuerentes eum, caudisq; adulātes, agnoui sacrū quempiā uirū esse, paulatimq; comitate mea me in eius amicitiam ac familiaritatē insinuaui,

adeo ut omnia arcana cõmunicaret. Ac tandem mihi per=suadet, ut famulus omnibus in Memphide relictis, se solus cõsequerer, neq; enim defuturos nobis ministros. Atq; ex eo tempore sic uitã duximus. Quum in diuersoriũ quod=piam ueniremus, homo accepto pistillo, scobináue, aut pessulo, uestibus implicans, quũ in id carmẽ quoddam di=xisset, effecit ut ambularet, utq; alijs oĩbus homo uidere=tur. Illud ergo abiens, & aquã hauriebat, & cœnã para=bat, instruebatq;, atq; in oĩbus cõmode subseruiebat mini=strabatq; nobis. Deinde postquàm iam satis huius ministe rij fuit, scobinã rursus scobinã, ac pessulũ, pessulum aliud recitans carmẽ reddebat. Hoc ego uehemẽter conatus nõ reperiebã, quo pacto ab illo expiscarer. Nã id mihi inui=debat, quãquàm in alijs esset facillimus. At quadam die in angulo quodã tenebricoso clã illo delitescens subauscultaui propius incantationẽ illam. Erat autẽ trisyllaba. Tum ille quũ pistillo mãdasset quæ curãda erãt, abijt in forum. At ego postridie illo apud forũ occupato, acceptũ pistillum quũ ornassem, syllabas illas simili modo pronunciãs, aquã iußi ut hauriret. Tum impletã amphorã quũ tulisset, de=siste inquã, neq; aquã amplius haurito, sed rursus esto pi=stillum. At illud mihi haud amplius iam obtẽperare uole=bat, sed aquã hauriebat cõtinue, quoad hauriẽdo totã do=mum nobis impleret. At ego quũ resistere huic rei nõ ua=lerem, timebã autẽ ne Pancrates reuersus (id quod etiã eue nit) irasceretur, correpta secure pistillũ in duas partes dis=seco. At utraq; pars amphoram sumẽs hauriebat aquam, iamq; unius loco duo mihi ministri esse cœperunt. Interea Pancrates superuenit, ac re intellecta illas quidem in ligna rursus,

rurſus, quemadmodum ante carmē erant, mutauit. At ipſe me clanculū relicto, neſcio quo clanculū ſe ſubducēs abijt. At poßis iſtud etiā nūc inquit Dinomachus, hominē ex piſtillo facere? Per Iouē inquit ille, dimidia ex parte ſcio, nā in priorē formā nūquàm à me reſtitui poteſt, poſtquàm ſemel aquarius eſſe cœperit. Sed deſerenda nobis domus eſſet aquæ iam impleta. Non deſiſtitis inquā ego, huiuſmodi monſtroſa narrare uiri ſenes? Alioqui horum ſaltem adoleſcentium gratia incredibiles iſtas ac terribiles fabulas aliud in tēpus omittite, ne clanculū terroribus ac prodigioſis fabulamentis impleantur. Parcere ergo eis oportet, ne talia conſueſcant audire, quæ eos per totam uitā comitata perturbabunt, atq; ad omnem ſtrepitum meticuloſos reddent, poſteaquàm eos omnigena ſuperſtitione impleuerint. Recte admonuiſti me, inquit Eucrates, quū ſuperſtitionem dixiſti. Nam quid tibi Tychiade de rebus huiuſmodi uidetur: de oraculis loquor ac uaticinijs, & quæcūq; quidā numine afflati proclamāt, quæue ex adytis audiūtur? aut quæ uirgo numeris eloquens futura prædicit? an uidelicet nec talia credis? At ego quod anulum quēdam ſacrū habeo, Pythij Apollinis imaginem exprimente ſigillo, quodq; hic Apollo mecū loquitur, nō dico, ne tibi uidear ad gloriā meā res incredibiles narrare. Cæterum quæ apud Amphilochum audiui in Mallo heroë, mecum diu diſſerente, deumq; meis de rebus conſulente, tum quæ ipſe uidi, uolo uobis narrare. Deinde ex ordine & quæ uidi in Pergamo, & quæ audiui in Pataris. Itaque quum ex Aegypto redirem domum, audiremq; illud in Mallo uaticinium apertißimum, ſimul ac uerißimū eſſe, tamen ſic

oracula dare, ut ad rem respondeat his, quæcũq; prophetæ quispiã in schedulã inscripta tradiderit, recte me facturum putaui, si dũ præternauigarem, experirer oraculum, deumq́; de futuris quippiã cõsulerem. Hæc adhuc Eucrate dicente, quum uiderem quàm longe res esset processura, quodq́; non breuem incepisset de oraculo Tragœdiã, ratus nõ expedire, uti solus contradicerem omnibus, relinquens eum ex Aegypto adhuc in Mallum nauigantẽ. Nã & intelligebã molestã illis esse præsentiam meam, utpote qui dissentirem refellerémq; eorum mendacia. Atqui ego abeo, inquã, quæsiturus Leonticũ, nam opus habeo cũ eo congredi. At uos quandoquidẽ parum sufficere uobis res humanas putatis, ipsos etiã deos deniq; in fabularum uobis partẽ uocate. Atq; hæc simul ac dixi, discessi. Illi uero alacres iam libertatẽ nacti, ut est uerisimile, mutuò sese epulis accipiebãt, ac mendacijs ingurgitabant. Talibus ò Philocles apud Eucratem auditis, uenio per Iouem inflato uentre, nõ aliter quàm hi qui musto poti sunt, opus habẽs uomitu. Tum libenter alicũde magno emerim pharmacũ aliquod, quod mihi obliuionem induceret eorũ, quæ audiui, ne me nonnihil earum rerũ lædat inhærens memoria: nempe monstra, dæmones, atque Hecates mihi uidere uideor.
PHILO. Quin mihi quoq; ò Tychiade, tale quiddam hic sermo tuus attulit: aiunt etenim non solum in rabiem uerti, atq; aquam formidare, quoscũq; rabidi canes mordeant, uerũetiam si quem mordicus homo morsus momorderit, illum morsum quoq; non minus canino ualiturum, atque eum etiam eodem modo formidaturũ. Quin tu ergo uideris, quum sis ipse apud Eucratem à multis mendacijs

morsus,

morſus, mihi quoq; morſum illum communicaſſe, adeo mihi mentem dæmonibus impleuiſti. TYCH. *At bono animo ſimus amice, quum magnum aduerſus huiuſmodi res remedium habeamus, ueritatem rectamq; omnibus in rebus rationem, quo ſi utamur, nullis huiuſmodi uanis ſtultisq; mendacijs turbabimur.*

Luciani Philopſeudes ſeu Increduli, Thoma Moro interprete, Finis.

LVCIANI DECLAMATIO PRO TYRANNICIDA,

Thoma Moro interprete.

ARGVMENTVM DECLAMATIONIS.

Aſcendit quidam in arcem, ut tyrãnum occideret; at ipſum quidẽ non inuenit, filium autem eius quum peremiſſet, gladium reliquit in corpore. Tyrannus ingreſſus, ac filium iam conſpicatus mortuum, eodem gladio ſe tranſfixit; is qui aſcenderat, ac tyranni filium interemerat, tanquam tyrannicida præmium petit.

DECLAMATIO.

QVVM *duos tyrannos iudices uno die peremerim, alterũ quidẽ iam ætate defectum, alterũ uero florentẽ, eoq; ad ſcelerum ſucceßionẽ idoneũ, adſum tamẽ unicũ ob utrũq; præmiũ petiturus: idq; quũ ſolus omniũ qui unquã fuere tyrannicidæ, ſceleratos duos uno ictu ſuſtulerim atq; mactauerim: filiũ quidem gladio, patrẽ uero nimio illo quo in filiũ ferebatur, affectu.* Ty-

rannus igitur ob ea quæ gesßit, satis nobis supplicij dedit, quippe qui & uiuens filium spectauit occisum, & tandem (quod maxime præter omnem spem fuit) ipse sui coactus est tyrannicida fieri. Filius igitur à me peremptus est, inseruiuit autē mihi, etiā mortuus, ad aliam mortē: nam qui uiuens iniurias unà cū patre fecit, mortuus patrē ut potuit interfecit. Qui tyrānidē ergo sustuli, ego sum: ensisq; qui peregit omnia, meus est, ordinem tantū immutaui cædiū, ac perimēdi sceleratos nouaui modū: illū qui fortior erat, & qui ulcisci poterat, amolitus ipse: senē uero soli relinquens gladio. Ego igitur ob ista etiā amplius aliquid à uobis expectabā, sperabamq; me præmia pro peremptorum numero suscepturū, ut qui uos nō præsentibus tantū malis eripuerim, sed futurorū quoq; metu liberauerim, ac certā uobis libertatē præstiterim, nullo hærede scelerū relicto. At interim tot rebus à me præclare æditis, in periculū uenio, ne à uobis nullo præmio donatus abeā, solusq; mercede frauder, quā leges à me seruatæ statuerunt. Hic itaque meus aduersarius, nullo Reip. studio, sicut ait, istud agere uidetur, sed eorum cæde cōmotus, ut in cū qui mortis eis causa fuit ulciscatur. Sed uos iudices auscultate paulisper, dum tyrānidis mala (quanquā ipsi probe sciatis) expono: nā & hoc pacto melius beneficij mei magnitudinē cognoueritis, & magis item gaudebitis, reputantes quibus estis malis liberati. Neq; enim quēadmodum alijs plerisq; iam sæpe accidit, ita nos quoq; simplicē tyrannidē & unicam seruitutē sustinuimus: neq; unius domini libidinem pertulimus, sed soli omniū quos unquā similis preßit infelicitas, duos unius loco tyrānos habuimus, & in duplices miseri

iniurias

iniurias distracti sumus. At moderatior admodum senex erat, & in ira mitior, & ad supplicia segnior, & ad libidines tardior: utpote ætate iam impetus eius uehemētiā cohibēte, & uoluptatū appetitiones refrenāte. Et ad causas quidē facinorū inuitus à filio dicebatur impelli, quum ipse non admodum tyrānicus esset, nisi quod illi parebat: nam in filiū (ut iam ostendit) propēsus supra modū fuit. Omnia illi filius erat, illi obtemperabat: & iniuste fecit quicquid ille iubebat, & puniebat quos ille uolebat: in omnibus illi morem gerebat, ac deniq; sub illius tyrannide uiuebat, & ultroneus filij cupiditatū satelles erat. At iuuenis uero honore ætatis gratia patri cessit, & solo imperij nomine abstinuit: cæterum re ipsa tyrannidis caput ipse fuit. Firmitas quoque ac tutamentum principatus ab illo pendebat, quoniā & quod ex iniurijs prouenit, solus ipse fruebatur. Ille erat qui satellites ducebat, qui custodias regebat, qui subditos feriebat, qui insidiatores terrebat. Ille erat qui ephebos rapuit, qui nuptias temerauit, cui uirgines adductæ sunt: & si quæ cædes erant, si qua exilia, pecuniarum expilationes, tormenta, cōtumeliæ, hæc omnia iuuenis fiebant audacia: nā senex ipse obsequebatur, & comes in malis erat, & tantū filij scelera cōprobabat. Et res quidē nobis intolerabilis facta est: nam quū animi libidines ab imperio sumunt licentiam, nullum iniuriarum finem faciunt. At illud tamen nos urebat maxime, diuturnam, imò æternam potius futuram hanc seruitutem sciebamus, & tradendam per successionem Rempub. populumq;, alij post aliū domino ac scelerato hæreditatem cessuram. Alijs profecto non paruam spem hæc res facit, quod perpendere possunt,

possunt, ac secum dicere: at iam cohibebitur, at iam morietur, ac paulo post erimus liberi. De illis uero nihil tale sperabatur, sed iam nũc paratũ imperij cernebamus hæredem, quãobrem nec suscipere negociũ audebat fortiũ quisquam, qui tamẽ eadẽ mecum cupiebant: sed desperabatur omnino libertas, & inexpugnabilis uidebatur tyrannis, cum necesse esset tam multos aggredi. At me nihil ista deterruerunt, neq; perpẽsa negocij difficultate detractaui, neq; periculum expaui. Solus quidẽ, solus aduersus tã fortem ac multiplicem tyrãnidem, imò uero non solus, sed cũ gladio auxiliari cõscendi, consorte etiã tyrãnicidij, mortem præ oculis habẽs, sed propria tamen eadẽ cõmuni libertate cõpensans. Cum in primã ergo custodiã incidissem, ac satellites haud facile amouissem, obuiũ quenq; perimens, & quicquid obsisteret conficiẽs, in ipsum negocij caput ferebar, in ipsum unicum tyrãnidis robur, in ipsam nostrarum calamitatũ materiam, & in summa arcis custodia sistens, quum illum cõspexissem sese generose defendentem atque resistentem, uulneribus multis tamen interfeci: ac iam quidem sublata tyrannis erat, facinus confectum erat, atque exinde protinus omnes liberi. Senex relictus est ille solus, inermis, custodibus exutus, magno illo satellite suo adempto destitutus, nec amplius ulla generosa manu dignus. Ibi ego mecum iudices talia cogitabam: totum negocium meum bene se habet: omnia peracta sunt, omnia strennue perfecta sunt. Quonam ergo iste qui superest plectetur modo? Me siquidem ac dextera mea indignus est: præcipue uero facinore tam splendido ac iuuenili & generoso confecto, cuius gloriam addita hac tam

inerte

incrte cæde minuerem. Dignum autẽ quærere carnificem quempiam oportet, uerum post ærumnam tum, ne & hãc lucrifaciat uideat, puniatur, appositũ tantũ ensem habeat: huic ergo reliqua cõmitto. Hæc ubi statuissem, illinc amolior. Ille uero sicut ego ante diuinauerã fecit, ac tyrannũ interfecit, fabulæq; meæ supremum actum addidit. Adsum ergo popularem uobis gubernationem adferẽs, & omnibus securitatem denũcians, ac libertatem feliciter annunciãs. Nunc igitur factis meis fruimini. Sceleratis enim (uti uidetis) arx uacat, imperat autem nemo, sed & honores tribuere licet, & iudicare, & ex legibus contradicere: atque hæc uobis ex me, atque hoc facinore meo profecta sunt: atq; ex illa una cæde, post quam pater haud amplius uiuere potuit. Dignum igitur ob ista censeo, debitum à uobis mihi præmium dari, non quod studiosus lucri sim, aut qui parua magnipendam: neque quod ob mercedem de patria benemereri in animũ induxerim, sed quod mea officia cupiam uestro præmio esse comprobata, ne despectus sit, néue inglorius fiat meus conatus, tanquam à uobis mãcus, & præmio iudicetur indignus. At iste contradicit, & me præter æquum ait facere, qui honorari uelim, ac præmium referre: non enim esse me tyrannicidam, neque factum à me quicquam secundum legem esse, sed facto meo quiddam ad præmium petendum deesse. Rogo igitur eũ, quid reliquum à me desideras? non uolui? non ascendi? non peremi? non liberaui? num imperat quisquam? num iubet quisquam? num dominus minatur quisquam? num me maleficorum effugit quisquam? non dixeris. Sed omnia pacis plena, & leges omnes redditæ, & manifesta libertas, & popularis

& popularis gubernatio firma, & coniugia inuiolata, & pueri extra periculũ, & uirgines tutæ, & festas agens ferias ob cõmunem felicitatem ciuitas. Quis est igitur horũ omnium causa? quis illa sustulit, ista præbuit? Etenim si me quisquã est hoc honore dignior, illi hac mercede cedo, ac præmio istoc abstineo. Sin uero solus ego cuncta peregi, audens, periclitans, adoriens, interimẽs, puniens, alterũ in altero ulciscens: quid mea calũniaris officia? quid ingratũ erga me populum facis? At ipsum non occidisti tyrannũ: lex autem tyrãnicidæ præmiũ statuit. Interest ergo quicquã, dic mihi, an ipsum perimas, an mortis ei causam præbeas? Ego certe nihil puto, nempe hoc solum legislator spectauit, libertatem & popularem statum, ac sceleratorũ amolitionem, istud honorauit, istud gratia dignũ censuit, quod factum à me nõ esse nõn queas dicere. Si enim illum occidi, quo occiso iste non potuit uiuere, ipse nimirũ mactaui. Cædes mea manus illius erat. Ne nimium ergo curiose de mortis modo disputes, neque examines quomodo interijt: sed an amplius nõ sit, an per me est, quod amplius ille non est. Quandoquidem hoc quoq; mihi uideris excussurus, & sycophantam in benemerẽtes acturus, si quis non ense, sed lapide lignóue, aut alio quopiam modo peremisset. Quid uero si tyrannum fame obsessum, ad mortis necessitatem adegissem? etiámne tum requireres meamet manu peractam cædem? alioqui deesse adhuc aliquid mihi ad legem implendam diceres? atque id grauiore supplicio interfecto malefico? Vnum solum examina, istud interroga, in hoc curiosus inquire, quis facinorosum superest? quis iniuriæ metus imminet? quæ uestigia calamitatum? Sin

tum? Sin uero purgata ſunt ac pacata omnia: ſycophantæ eſt, modum rerum calumniantem, uelle præmio ipſis factis debito fraudare. Ego *ſiquidem hoc quoque in legibus declaratum memini (niſi forſan ob longam ſeruitutem ſim, quæ in illis dicuntur oblitus) cauſas mortis duas eſſe, ſiue quis ipſe occiderit: ſeu ſi quis ipſe quidem non occiderit, neque manu rem geſſerit, coëgit tamen, atque occaſionem necis dedit: æqualiter hunc etiam lex plectendum cenſet, atque admodum quidem iuſte: nam præbitam interitus cauſam nihilo iudicauit ipſo facto minorem, ac reliqua iam de modo necis quæſtio ſuperuacua eſt.* Illum *ergo qui ſic occiderit, puniendum tanquam homicidam æquum cenſeas, abſoluiq́; nullo pacto uelis: qui uero eodem quo ille modo ciuitati beneficerit, indignum benemeritis præmio duces?* Neque *enim iſtud poßis dicere, me uidelicet id feciſſe tantum: bonum autem exitum quendam temere non me id deſtinante, conſequutum.* Quid *ergo pertimuiſſem amplius, eo qui fortior erat interempto?* Quid *in uulnere gladium reliquiſſem, niſi idipſum omnino quod erat futurum prædiuinaſſem?* Niſi *hoc fortaſſe dixeris, quod qui peremptus eſt, tyrannus non erat, neque hoc nomen obtinebat, neque multa uos ob id libenter ſi necaretur, præmia dediſſetis: ſed hoc nunquam dices.* Ergo *interempto tyranno, illi qui cauſam præbuit non reddes præmium? ò curioſitatem, quomodo necatus eſt curas, quum libertate fruaris, aut ab eo qui democratiam reſtituit, amplius aliquid poſtulas. Atqui lex (ut dicis) ipſum rerum caput examinat, media autem omnia ualere ſinit, neque ultra curioſius inquirit.* Quid *enim, qui in exilium*

tyrannum

tyrannum compulisset, nō honorem iam tyrannicidæ tulisset? Imò ac ualde quidē iuste, nam & ille libertatē pro seruitute præstitit. At quod à me factum est, nō exiliū, nec redintegrandæ rebellionis metus, sed oīno perfecta sublatio est, & generis illius uniuersi internicio, ac totius mali radicitus excisio. Ac nunc per deos omnia mihi ab initio in finem usque (si uidetur) excutite, an prætermissum quicquam ad implendā legem fuerit, & an quicquam mihi defuit, quod adesse tyrannicidæ debuit. Ante omnia igitur animum adesse generosum decet, atq; Reip. studiosum, paratumq; pericula pro cōmuni cōmodo subire, ac propria morte multorum salutem redimere: ergo ad id mihi quicquam defuit? An animo fractus sum? an periculo prospiciens, per quæ mihi uadendum erat detractaui? non id dixeris. Mane ergo in hoc solo, ac me finge ex eo solo qđ uolui, atque isto consilio fui, etiam si nihil inde boni prouenisset, tamen ob mentem ipsam assurgentem præmium tanquam benemerentem petere, quum tamen ego non potuerim, sed alius me sequutus tyrannum occiderit, absonum (dic mihi) aut absurdum esset tribuere, maximeq; si dicerem, ò uiri, uolui, cupiui, aggressus sum, atque animi mei signa dedi: solus honore dignus sum. Quid tum responsurus esses? Nunc uero non id dico, sed & ascendi & periclitatus sum, atque innumerabilia priusquàm adolescentem peremeram feci. Neque enim rem usqueadeo facilem esse suspicemini, custodiam superare, ac satellites opprimere, unumq; tot uiros auertere. Sed fermè maximum in tyrannicidio, atque ipsum rei caput istud est. Nam ipse quidem tyrannus, non magnum opus est, neq;

magno

magno negocio conficiendum, neq; expugnatu difficile, sed ea potius quæ muniunt ac tuentur tyrãnidem, quæ qui uicerit, is omnia peregerit: nam reliquũ quidem parũ est. Siquidem istud ad tyrannum usq; penetrare, nequaquam licuisset mihi, nisi custodum qui eos cingunt, ac satellitum omnium uictori, ac nisi eos omnes prius deuicissem: Nihil *amplius adijcio, sed ijs rursus immoror.* Custodias *superaui, satellites inquam, tyrannum incustoditum, inermem, nudum reddidi.* Ob *hæc ne honore tibi dignus uideor? an adhuc à me cædem postulas?* Atqui *si cædem etiam quæris, nec istud quidem deest.* Neq; *enim incruentus sum, sed perpetraui magnam ac nobilem necẽ iuuenis florentis atq; omnibus metuendi, per quem etiam ille tutus ab insidijs erat, quo solo confidebat, qui multorum loco satellitum suffecit.* Quid *tum ergo, num præmio dignus sum? num tantarum rerum honore fraudabor?* Quid *enim si satellitem unum, si ministrum quempiam tyranni peremissem? quid si seruum honoratiorem? an non magnum etiam hoc tibi uideretur ascẽdere, atque in media arce, in medijs armis aliquem ex amicis tyranni conficere?* Nunc autẽ *etiam illum qui peremptus est considera: filius erat tyranni, imò tyrannus grauior, ac dominus inclementior, ac tortor crudelior, extortor uiolentior.* Tum, *quòd maximũ fuit, hæres omnium atque successor: postremo, qui in longum poterat nostras calamitates extendere.* Vis *ne hoc me solum fecisse, tyrannum autem ipsum adhuc ereptum fuga uiuere?* Munus *ob ista peto, quid dicitis? nõ dabitis?* Non *illum quoq; suspexistis? non dominus? non grauis? non intolerãdus erat?* Nunc *uero etiam caput ipsum intelligite.*

Quod enim iste à me flagitat, id quàm optime fieri potuit, peregi, ac tyrannum alterius nece necaui, nõ uulgariter, neq; uno ictu, quod illi post tot scelera maxime fuit optãdum. Sed dolore multo prius exagitans, & in oculis ostẽdens miserę prostrata, quæ illi fuerant charissima, filium quanquam malum, tamen ætate florentem, ac patri similẽ, sanguine ac tabo plenum. Hæc sunt patrum uulnera, hi legitimorum tyrannicidarum gladij. Hæc tyrannis crudelibus digna mors, hoc supplicium sceleribus tantis debitum. Nam illico mori, illico nescire, nullum tale spectaculum cernere, nihil habet tyrannica pœna dignum. Non enim ignorabam (te appello) non inquam ignorabam, imò nec alius quisquam quantum ille erga filium gerebat affectum, & quod post illum uiuere ne paululum quidem dignaretur. Atque omnes fortasse patres sunt in filios eiusmodi. At hic certe aliquid supra cæteros habebat, idq; merito, quippe qui illum solum uidebat ducem seruatoremq; tyrannidis, solumq; pericula patris præoccupantem, ac firmitatem imperio præstantem. Vnde etiam quãquam non ob amorem, at ob desperationem saltem statim illum sciebam moriturum, quum cogitaret inutilem sibi uitam futuram, securitate quam illi filius præbebat ablata. Omnibus igitur illum simul circunsepsi, natura, dolore, desperatione, terrore, ac temporum etiam futurorum metu. His in illum cõmilitonibus usus sum, & ad ultimũ illud consilium coëgi. Interijt nobis orbus, afflictus, dolens, lachrymans, luctum lugens, breuem quidem, sed qui patri sufficiat, & quod grauissimum est, ipse à seipso, quod mortis genus omnium est miserrimũ, multoq; acerbius quàm

si inferatur ab alio. Vbi mihi gladius est? num quis illum agnoscat alius? num cuiusquã alterius telum est? Quis illũ in arcem duxit? ante tyrannum quis usus est? quis illum tyranno misit? O ensis mecum communicans, rerum à me bene gestarum successor, post tot discrimina, post tot mortes despicimur, & indigni præmio uidemur. Si enim ob istud solum hunc à uobis honorem peterem, si dicerem: ò uiri, tyranno mortem cupienti, ac tum inermi forte deprehenso, meus iste subseruiuit gladius, atq; operam suam ad consequendam libertatem cõmodauit omnibus, honore ac præmio indignum putassetis? dominum tam popularis rei non retaliassetis? non inter benefactores inscripsissetis? non inter sacra gladiũ ipsum reposuissetis? non secundum deum illum coluissetis? Nunc mecum cogitate, qualia tyrannum ipsum ante mortem & fecisse, & dixisse sit uerisimile, quum filium perimerem, ac uulneribus multis in parte corporis conspicua perfoderem, quo uidelicet genitor ureretur, atq; aspectu primo stupesceret, miserabiliter exclamauit atq; inclamauit patrem, non ut auxiliator esset aut commilito, quippe qui iam senex erat atque inualidus, sed domesticorum malorum spectator. Ego illinc digredior, totius quidem tragœdiæ autor. Reliqui uero histrioni cadauer, & scenam, & ensem, ac cætera quæ fabulæ supererant. At ille quum adesset, ac uideret filiũ quẽ habebat unicum, uix respirantem, lacerum ac morte plenum, uulnera quoq; illa densa ac multa & letalia gerentem, sic exclamauit: O nate, sublati sumus, interempti sumus, tyrãni cæsi sumus: ubi iste interfector est? ad qd mihi parcit? cui me reseruat malo per te iam fili præmortuum?

nisi me forte utpote senem contẽnit, & lente me perimere decreuit: ac mortẽ mihi producat, ut necẽ mihi faciat longiorem. Et simul ista dicẽs, ensem quærebat: ipse aũt erat inermis, ut qui omnẽ in filio spem reposuerat. At ne is quidem defuit, iamdudum enim à me ante præparatus erat, atq; ad facinus futurum relictus. Ergo ex corpore euellẽs, & ex uulnere gladium eximens, iamdudum me occidisti, peremisti, nunc uero mihi finem facito: O ensis, inquit, patri lugenti cõsolator ueni, atq; infelicem senis manũ adiuua, iugula tyrãnum, perime, ac luctu solue. Vtinam in te prior incidissem, utinam ordinẽ cædis incepissem, cecidissem quidẽ, at ut tyrãnus tantum, at ultorem sperans, nũc uero ut orbus, nunc uero ut etiam carnificis egens. Et hæc simul dicẽs, uulnus intulit tremulus, impotẽs, cupiens quidem, inualidus tamẽ ad facinoris ministeriũ. Quot sunt ista supplicia? quot uulnera? quot mortes? quod tyrannicidia? quot præmia? Et tandẽ uidistis omnes iacentẽ iuuenẽ, opus neq; paruum, neq; facile, senẽ uero illi circũfusum, cruorẽ utriusq; inhærentẽ, atq; illã libertatis & uictoriæ parentẽ Libitinã, & nostri ensis operam: ensem uero ipsum inter utrunq; monstratum, declarantem quàm non indignus domino sit, testantemq; quod mihi sit fideliter obsequutus. Hoc si ergo fecissem, obscurius fuisset, nunc uero redditur ipsa nouitate splendidius. Qui tyrannidem ergo omnem sustuli, ego sum: opus autem in multos distributũ est, quemadmodum in fabula. Atque egi primas quidem partes ego, secundas uero filius, tertias tyrãnus ipse, ensis autem subseruiuit omnibus.

FINIS.

Declamatio

DECLAMATIO THOMAE MORI LVCIANICAE RESPONDENS.

NON putaueram iudices, ei, qui (id quod ego nunc facio) publicā causam suscepisset agendam, opus fore, ut quur id facere instituerit, rationē reddat: Neque enim ullum fore periculū, ne id malicia potius aggressus, quàm pietate uideatur, quum hoc certißimum præbeat magnæ integritatis argumentum, quod aliorum omnium commodis elegerit suo priuato labore consulere. Quod quāquam omnes istiusmodi causarum patronos merito posse existimem ab omni calumniæ suspicione defendere, me tamen omnium meritißime, qui ut omnibus prosim, non solum hunc mihi laborem desumpsi, sed inimicicias etiam cum eo uiro contraxi, qui se tyrannos quoque iactat occidisse. Sed quoniam nihil tam recte cœptum esse uideo, quod non improborum uellicet ac deprauet iniquitas, & quosdam iam nunc mußitantes audio, qui istius oratione persuasi, hoc meum officium in peiorem partem rapiunt: statui iudices uobis huius actionis meæ causas exponere, ne quis industriæ meæ malignus interpres eam dolori, odio, uel inuidiæ conetur asscribere. Ac primum, quid est quur tyranni mortem dolere putet? nam id iste mihi nuper obiecit, probationem uero nullā attulit, dixisse tantum contentus, & credi sibi sine argumento, sine teste postulat: imò, inquit, nisi doleres, nisi tyrāni mortem ulcisci cuperes, mecum non contenderes. Ergo eo solo lugere me

tyranni mortem probas, quod tibi ob eius necem, præmiũ iniuste petenti, ego me iuste opposui? Vis uidere quàm nihil dicis? Si te tyrannum occidisse probes, ego tecum litigare, nec si uelim possem, nec si possem uelim. Nũc uero quid aliud contra te dicturus sum, quàm quod illũ nõ occidisti? Si tu interfecisses, nihil quererer, imò laudarẽ, admirarer, ac præmium primus decernerẽ: nunc uero ideo tibi cõtradico, ideo tibi honorem denego, ideo aduersor, ideo queror, quia tyrãnum nõ occidisti. Num igitur occisum protinus dolere uideor? Ostendisse potius iudices debuit, me tyrãno fuisse uel sanguine cõiunctũ, uel affinitate propinquum, uel beneficijs deuinctũ, uel scelerum cõmunione fœderatũ. At istorũ quicquàm ne fingere quidem potuit: ergo si neq; cognatus illi, neque affinis fui, si mea opera nunquàm in cuiusquàm iniuriam usus est, si ab illo beneficij nihil in me collatum est, si me acerba seruitute cũ cæteris simul oppreßit, si me illius interitus libertati uobiscum unà restituit, quid causæ est ut illius mortem meæ salutis ac libertatis auspicium doleam? At odij certe tantundem causæ est. Nam quid egit quod odium in illum prouocaret meum? Primo tyranni filium interfecit: postea uero tyranno sibi manus inferente, iste præmium tanquam tyrannicida petijt: quorum alterum, puta quod iuuenem peremit, quãquam idipsum parum consulte, parumq; ex communi commodo fecerat, nisi dij nobis fuissent propitij, fecit ille tamen animo (quantum ego certe suspicor) non malo. Alterum uero, nempe quod præmiũ postulat quum non meruerit, ut nunc sunt hominum ingenia, non miror, & ignosco certe, modo poßit auferre. Neutrum istorum

odium

odium in illum meum concitat. Extra hæc nihil unquam fecit, quod ad me ullo modo pertineat: ergo tam iniquus sim, ut hominem uix tandem satis aut de facie, aut fama notum, qui me nec re offenderat, nec uerbo læserat, gratis odio persequerer? Restat inuidiæ diluenda suspicio, quæ talis est, ut nullo malo carere uelim libentius. Nam quum omnia uitia sint suapte natura perniciosa, nullum tamen est liuore pestilentius: quodq; pectus, cui semel insederit grauioribus tormentis exagitet. Nempe alterius fortunam, suum infortunium ducere, secundis aliorum rebus æstuare, alienis laudibus uri, aliena felicitate torqueri, an non summa miseria, non extrema dementia est? Itaque si à quoquam alio uitio iudices absum, ab hoc certe longißime absum. Cuius unquã fortunas impetij? Cuius res bene gestas eleuaui? Cuius laudibus unquam detraxi? Cuius famam labe respersi? Certe ab huius uitij suspicione si me mediocris ista fortuna mea non asserit, quæ non tam inops est, ut aliorum opibus ac præmijs inuideam, si me anteacta uita non uindicat: quæ non usqueadeo est rerum bene gestarum indiga, ut aliena debeam laude tabescere. At ipsa mehercle causa prorsus absoluit, quæ talis est, ut potius omnium ueniam, quàm cuiusquam mereatur inuidiam. Quæso iudices, quod tandem odij signum, quod inuidiæ documentum præ me fero? Non prouoco, non irascor, non accuso, urbem tantum in ius uocatam ab illo defendo. Sed quur sedentibus ergo cæteris, ac tacentibus uniuersis, atque in his multis & clarißimis uiris, & autoritate præstantibus, & multo ad dicendum instructioribus, ego potißimũ surgo, & petẽti præmia con-

tradico? Illi ipsi profecto quin mecum sentiant non dubito: & quin ex his pleriq; sint, qui hoc ipsum officium, nisi ego iam suscepissem, libenter fuerint obituri: neque tamen ideo culpandus sum, quod me pro patria primus obtulerim. Quicquid est, alieni silentij causas nõ debeo: me certe ad dicendum cum Reipublicæ causa, tum deorum immortalium respectus incitabat: nempe quum uiderem satis tenues ærarij nostri prouentus, & præsentem pecuniam nimis exiguam, tum instare multas necessarij sumptus occasiones, nõ ferebam uti ciuitas hoc insuper non necessario sumptu mulctaretur. Tyrãnicidij præmium quantũ sit non ignoratis, ac merito quidem: quod enim preciũ satis grande sit, quo agri, foci, fortunæ, liberi, coniuges, salus, ac libertas omnium, postremo ipsæ deorũ aræ atq; tẽpla rediemuntur? Quod quo maius atq; urbi onerosius est, eo magis à nobis prospiciendum est ne temere collocetur. Satis iudices, satis impensæ ac sumptus imminet, satis effundendum est, ut ærarium nostrũ tam profunde, nõ iste etiã cui nihil debemus, exhauriat. Præterea quum hoc tyrannicidium sola deorum clementia prouenerit, qui toties inclamati calamitatum tandem nostrarum miserti, crudelißimi nos iugo tyranni soluere, ac libertati reddere uoluerunt, non ferendum putaui ut ciuitas honorem gratiamq; dijs merentibus ablatam, homini non merenti tribueret. Totum autem hoc negocij fortunæ deorumq; benignitati deberi, huic nihil gratiæ, apertißimis argumentis docebo: quod dum facio, quæso iudices diligenter attendite. Tria sunt quorum iste quodlibet sufficere sibi ad hunc honorem consequendum putat, uel quod tyranni peremit filium, uel

quod

quod tyrannum tentauit occidere, uel quod pater filij nece cōmotus, ense quem iste reliquerat mortem sibi consciuit. Ergo *illius adolescentis cædes tyrānicidiū uidetur? Quid ni? nempe & ille (inquit) tyrānus erat. Quis id credat iudices, urbem unam duobus suffecisse tyrānis? duos tyrannos inuicem cōcordes eadem incoluisse mœnia? unius urbis ambitu potuisse contineri, quorum alterutri uix uel orbis uniuersus suffecerit? Quisquis id credendum duxerit, is mihi parum uidetur tyrānicam cōsiderare naturam: nam legitimæ quoq; potestates, ac nō solum legibus gubernantes, sed etiā legibus obtemperantes, & tyrānide tanto interuallo mitiores, ambitione tamen ita uincuntur, ut nec uel intimorum amicorum uitæ parcant, potiusquàm eos habeant imperij sui consortes. Quis tyrānum credat natura ferum ac uiolentum imperij sui, cuius ardore hominum leges protriuerit, deorum contempserit, uitam neglexerit, socium quēquam admittere? Quin brutorum quoq; pleraq; fermè quæ (quod tyrannorum proprium est) rapto uiuunt, quibus solius pabuli cura impreßit aliqua tyrannicæ naturæ uestigia, in proprios fœtus sæuiūt, potiusquàm socios illos uenationis accipiant.* Et *hominem tyrannum putamus, quem fastus inflat, ambitio stimulat, cupiditas urget, gloria sollicitat, suam cū quoquàm posse cōmunicare tyrānidem? At iste nō solum duos tyrānos facit, uerumetiam adolescentem plusquàm tyrānum uult uideri: nā ciuibus atroces (inquit) iniurias fecit, cæde, rapina, stupro, omnibus denique scelerum formis insignis.* Nomine *quidem abstinuit, cæterum re ipsa tyrannidis caput erat, ac parente plus potuit, eum ut uolebat rexit. At longe cō-*

trà ſe res habet iudices: nimirum impotens ſemper ac formidoloſa res tyrannis eſt. Neque filius profectò patrē tuliſſet ſi poſſet, neq; filio tantum permiſiſſet pater ut poſſet. Nemo tyrannus eſt hærede ſuſpectior, qui eo maiorem parenti metum incutit, quo magis ferocem eius indolem ac tyrānicos mores expreſſerit. Continebat ergo filij ſui cupiditates, atque adoleſcenti ſtringebat potius quàm laxabat habenas, ne uiribus, nimium inualeſcens iuuenis, imperij auidus, atque opibus inſolens, nec ſibi iam imperans, tandem ne parenti quidem parceret, quin iam Saturno ſuperi Iouem præferrent. Nam ſi iniurias interdum fecit, quid aliud quàm ſe parenti ſatellitem præbuit? ex quibus quotuſquiſq; eſt, qui non graſſetur, nuptias uiolet, domos compilet, phana diſpoliet, obuios cædat, atq; optimum quenq; trucidet? Sed quoniam unus eſt, cuius potentia atque umbra freti, tam ſcelerata graſſantur audacia, pœnas alioqui facinorum ſuorum uel illi, uel publicis legibus daturi, ipſi quidem latrones, homicidæ, fures, adulteri. Solus autem unus ille ſcelerum princeps, ſub cuius nomine omnes impune deliteſcunt, tyrannus eſt. At ille adoleſcens ſi quando patrabat aliquid atrocius, patrem ſemper ſic imperaſſe dicebat, neque ego quin imperarit dubito. Nam filius quanquam ea indole fuit, ut parentem aliquando uideretur (ſi ad tantam perueniſſet ætatem) flagitijs ac ſceleribus æquaturus, tamen in hac adoleſcentia præ illius crudelitate ac ſæuitia quibus iam à puero ſemper aſſuetus inſenuerat, rudis adhuc miles, ac uix tyro fuit, neque ferè magnum quicquam, niſi à patre iuſſus atque edoctus agebat. Sed ſiue non niſi iuſſus illa faciebat, ſiue ipſe

etiam

etiam iniussus audebat, tamen quum tanquam iussus egerit, quum neq; tyranni nomen usurparit, neq; se pro tyrãno gesserit, sed patri se parere significarit, & ausorum suorũ causas in illum retulerit, quũ aliũ se potentiorẽ esse confessus sit, cuius uiribus fideret, à quo omnis eius penderet impunitas: furem si uelis, aut sacrilegum, uel si quod aliud nomen mauis, appelles: at is profecto non est, in quo fieri tyrãnicidium potest. Quod si illum omnia solum potuisse, ac re ipsa tyrannum fuisse contẽdas, & (quod paulo ante iactabas) illico eius morte liberam fuisse rempublicam, fingamus obsecro adhuc parentẽ uiuere, sed non fugatum tamen, quod nescio quur ipse finxisti, quippe quem nec ipse fugaueras, neq; quur ei fugiendum esset effeceras. Filio enim tantum per insidias adempto, reliquis uiribus integris, non uideo quur patri magis desperandum, aut fugiendum fuerit, quàm si aut filius ei natus non fuisset, aut peste correptus obijsset. Patrem ergo fingamus (ut dixi) uiuentem, ac filio quidem unico orbatum, sed satellitum tamen caterua cinctum, cædem filij lachrymantẽ: sed interfectori minantem, atque omnia suppliciorum genera destinantem, in forum uultu tristi quidem, sed tamen truci procurrere, & prolato quem tu reliquisti gladio, ingentia polliceri præmia, si quis eius ensis dominum prodiderit: hic tu foro iam ab illo, atq; eius satellitibus occupato, & in caput tuum quæstione iam haberi cœpta, in publicum fortis Tyrãnicida procurre, & in medios globos irruẽs Tyrannum te occidisse proclamita, libertatẽ omnibus denũcia, ac Tyrannicidij præmium postula. Quid fugis? Quid latebras quæris? Quid Tyrannicida metuis?

An non

An non libera est respublica? An non Tyrãnus occisus est? Neq; ergo is quẽ peremisti Tyrãnus erat. Sed quidã potius Tyranni satelles, neq; eius morte ciuitas libertati restituta est, quod solum pauloante dicebas huius legis spectasse latorem. At hæredẽ (inquit) occidi. Quid mihi hæredes nominat? Quid in Tyrannide leges memorat? Legum ista nomina sunt. Iuris est ista succeßio. An Pyratæ filium si demortui patris locũ impleuerit, hæredẽ quisquã dixerit? Intestatus semper Tyrãnus moritur, quippe legibus ab illo captiuis, quæ solæ ratũ facere testamentum possunt. Proinde qui defuncti locum Tyranni subit, hæres non est, sed nouus Tyrãnus. Non enim succedit, sed inuadit. At illi nunc paruissemus. Istud qui constat? Ego contra Tyranno mortuo populum ilico liberum esse dico. Alioqui frustra lex Tyrannicidæ præmium statuit, si alterius morte in alterius potestatem recidimus. Sed longe secus iudices, defuncto enim quolibet casu Tyranno, populus iam tum liber dum amici luctu occupantur, dum stupẽt eius morte satellites, ilico sese in libertatẽ asseruisset, neq; plus filius aduersus populi uires tum ualuisset, quàm nunc potest quisquàm, uel ex amicis Tyranni potẽtißimus, aut genere quisquis ei fuit post filiũ proximus, ad quẽ, si succeßionis nomen, atq; hæreditatis audiendum est, tam nunc Tyrannis pertinet, quàm ad filium pertinuisset. Qui satellitem igitur, qui amicum, qui cognatum, qui filiũ Tyranni peremerit, frustra tyrannicidium iactauerit. Tyrãnus ipse solus est, cuius necẽ tanto præmio respublica mercatur. Sed uolui, (inquit) pertentaui, periclitatus sum, quod negari ne poßit, filio tyranni perempto, spe futuræ tyrannidis

rannidis extincta, præclarum animi mei documentum reliqui, uel hoc solum sufficere mihi ad hunc honorem puto. Hic uide obsecro quàm nihil maliuole, quàm simpliciter agam tecum omnia, quàm ex re tua totum hoc negocium minime suspiciosus interpreter. Nam si alius hanc ageret causam, nec tamen ex inimicis tuis, sed ex acrioribus istis actoribus quispiã qui locos omnes excutiũt, & suspitionibus urgẽt, ac moleste nimium premunt, sic Hercules hunc tractaret locũ, ut te nec id tentasse unquàm nec destinasse cõtenderet. Quod si tu uociferareris mirari te quenquàm tam insigni esse impudentia, ut talia dicere occiso in ipso conatu tyrãni filio audeat, hic ille protinus quasi fieri nõ potuerit (inquit) ut nõ patriam liberaturus, quod nõ præstitisti, non Tyrannum occisurus, quem non attigisti: sed ipsum potius iuuenem quem trucidasti perempturus, ascẽderis: illa tam tibi priuatim, aliquam ulturus ac retaliaturus iniuriam. Hic si instaret, urgeret, premeret, ac certas aliquas probationes illius animi tui ac propositi flagitaret, uides (ut opinor) in quantas trahereris angustias. Sed ego tecum hoc pacto non agam, quippe qui in rebus (cuiusmodi ista est) uehemẽter obscuris, assueui semper in meliorem partẽ esse procliuior. Permitto itaq; tibi, ut ista fecisse animo in Remp. propẽso uidearis. Voluisti ergo, ac tentasti prorsus auferre Tyrãnidem. Hoccine tibi uidetur isto præmio cõpensandum? Primũ quod uoluisti, quis non uidet quàm sit exiguum? Nam hac ratione omnes tyrannicidij præmium peteremus. Quis enim tam frigido in Remp. animo fuerit, ut Tyrãnum crudelissimũ nõ libẽter auferre uoluerit? Tentando uero quid aliud declarasti,

quàm

quàm quod esse Tyrannicida uoluisti? Quod te præterea periculis exposuisti, an id præmium meruerit ullũ, postea uidebimus: quod autem istud nõ meruit, spero uobis iudices esse uel sola legis recitatione perspicuum. Quæ quum præmium nisi Tyrannicidæ non statuat, qui uero Tyrãnum non cæciderit, esse Tyrannicida non poßit: quantũlibet quispiam tentauerit, quantiscunq; sese periculis exposuerit, frustra Tyrannicidij præmium: nisi cæso Tyrãno, petierit. Nam ei qui dum conatur occidere, in exiliũ compulerit, præmium quidem: sed neq; tantum, neq; tanquàm Tyrannicidæ decernam. Etenim si morbo quopiam laborans denunciem: quicunq; me sanauerit, ei recuperata ualitudine, tria me talenta daturum, ueniat aliquis spe mercedis inductus, qui mei curam suscipiat: deinde medicamẽtis quibusdam adhibitis, ubi frustra se conari senserit: artẽ suam morbo uictam confessus, me iam deploratum relinquat: aliqua tamen molestiæ parte leuatum, sanitatis illi mercedem, quia non sanauit, non debeo: rursus quia profuit, inanem prorsus à me dimittere haud æquum est. At si post mille pharmaca, nihilo tamen melius habentem destituat: præmij nihil meretur, qui nihil iuuit: gratiæ uero tantundem ferè, qui quod mederi tentauit, sui gratia, nõ mei fecit. Quod si insigniter Medicæ artis ignarus, rem tamen aggredi fuerit ausus, atque aliquantisper misere uenenis adfectum postea dimittat: quum iam non modo nihil opis tulit, sed plurimum doloris addidit: etiam si sese gratis obtulerit: utrum amore dignus est, quod me suo labore tam diu nulla præmij spe tam officiose uexauit? an summo potius odio, quod temere sese meo periculo ei negocio,

cuius

cuius erat imperitus, immiſcuit? Huic rei Iudices haud multum mihi uidetur præſens cauſa diſsimilis. Lex enim Tyrannicidam conducere uehemẽter alicunde ſtudet, eiq; præmium certum, Tyranno cæſo, pollicetur. Sed Tyrannicidam quum dicit Iudices, hominẽ quærit artificem: nõ manu tantum fortem, ſed pectore quoq; multo magis ualentem, conſilio potius quàm uiribus præſtantem: qui inſidias tendere, laqueos abſcondere, occaſiones captare nouerit. Ergo hanc prouinciam ſiquis huiuſmodi ſuſceperit, qui Tyrãnum ipſum arte & inſidijs adoriatur, adorſum opprimat, oppreſſum interimat: nec re cœpta ſemel, niſi perfecta deſiſtat: hic Tyrãnicidij præmium audacter poſtulet. Sin id quidem non potuerit, quod autem proximum eſt & confine, fecerit: Tyrannum uidelicet uel in exilium abegerit, uel ad deditionem condonata uita coẽgerit, uel ad deponendam Tyrannidem certa conditione compulerit: hunc ego præmio dignum, neque nullo quidem, neq; tamen Tyrannicidæ iudico. At ſi quis manu potens, mentis inops, illarum penitus ignarus artium, quibus inſtructum eſſe Tyrannicidam oportet: qui rem uiribus egere tantum, ac non conſilio putet, qui deniq; Aiaci multo ſit, quàm Vlyßi ſimilior. Sed Aiaci tamen iam abiudicatis armis inſanienti, armenta hominum loco trucidanti. Si huiuſmodi, inquam, quiſpiam rem tantam conficiendam ſibi deſumpſerit: tum nec inſidias collocans, nec tempus eligens, nec occaſionem expectans: impetu quodam proruat, nec ab ipſo tamen Tyranno incipiat, ſed in ſatellites eius inſiliat, dato interim illi ſibi cauendi loco. Tum ſubducto Tyrãno: re temere cœpta, ſtulte geſta,

per ignauiam relicta, ac penitus infecta: sola sibi fuga, abiecto etiā gladio, cōsulat. Postea uero uel defuncto, uel interfecto Tyranno, in publicū prodeat: præmiū tanquàm Tyrannicida postulet, atque huiusmodi utatur oratione. Volui Iudices, ausus sum, tentaui, periclitatus sum. Vtrum Iudices illi Tyrānicidij præmium decerneretis, quia Tyrannum tentauit occidere? an malā potius gratiā haberetis, ac dignū etiam supplicio duceretis, quod sua temeritate nō se solum frustra periculis obiecerat, sed urbem etiam uniuersam in summum discrimē unà præcipitauerat: utpote qui Tyrānum stulte irritando fecerit, & ciuibus infestiorem, & aduersus insidias cautiorem? Videtis ergo Iudices quemadmodum id quod iste uel solum satis esse cōfidebat, usqueadeo nihil adiuuat, ut etiam nonnihil officiat. Quamobrem si neq; is, quem peremit, Tyrannus fuit: nec satis Tyranni filium occidisse fuit: tentasse uero temere, plus quàm frustra fuit, reliquum est, ut ultimum illud, Tyranni uidelicet ipsius mortem, excutiamus: quam iste sibi nos debere disputat. Hoc totius negocij caput est, hoc si uobis iste persuaserit, causæ nihil est quin uicerit. Cōtraq; si ego hanc partem euicero, atq; sacram hāc, quod aiunt, anchoram illi præcidero, nonne ilico necesse est fluctuet, ac naufragio pereat? Idcirco Iudices hic etiam atq; etiam obsecro: ut quàm maxime sitis attenti, dum Tyranni cædem doceo, ex qua tota ista pendet controuersia, nihil ad istum quicquam pertinere. Totum ergo hunc locum Iudices sic ab isto tractatum esse meministis, ut qui uobis persuadere cuperet, uti crederetis eum iam tum quum filium perimeret, parentem quod postea fecit, præscisse facturum.

facturum. Sciebam, inquit, satis esse filium occidere, sciebam patrem ilico sese post mortem filij perempturũ. Imò sciebas certe, quum sic hanc causam ageres, opus esse tibi ut illa præscisse uidereris. Alioqui frustra te præmiũ Tyrannicidij petiturum: si neq; ipse Tyrannum peremisses, neq; id saltem fecisses, unde illi scires exitium imminere. Eam ob rem Iudices exitum eius facti tam certũ uideri uoluit, ut uobis etiam audientibus dixerit, ob idipsum sese à Tyranno manum abstinuisse, cumq; sibijpsi pariter & istius gladio reliquisse: quem alioqui, ut ait, facile potuisset occidere, fecissetq́;, nisi de exitu securus scilicet, tunc de industria pepercisset, ut paulo post miserius interiret. Hic igitur quid faciam? quò me potißimum uertam? unde argumenta conquiram, quibus hunc probem nõ esse rerum futurarum præscium? Quin illum percontemur potius, ac rationes aliquas exigamus, quibus ille nobis fidem rei tam longe supra fidem faciat, unde hanc tam mirabilem diuinandi peritiam nactus sit, utrúmne homine quopiam docente didicerit, an numine potius inspirante conceperit. Dic igitur nobis Tiresia, quonam probamento facies, uti constet comprehensam esse tibi rerum futurarum scientiã? defossum alicubi thesaurum effode, cogitationes nostras euolue, abstrusum aliquid atque occultatum erue, quod miremur omnes: nempe eiusdem artis esse puto, & quæ præsentia latent edicere, & quæ sunt futura prædicere. Aut si tu futuris dũtaxat uales, aliqua nunc edissere aliquot post hoc annis: aut si libet, seculis potius euentura: quæ quum ex tuo præscripto ceciderint omnia, tum demum redito, & futura te præscisse dicito. Interim profecto ægre, quãtum suspi-

tum suspicor, obtinebis: ut quod te nesciēte fiebat, id præscisse credaris antequàm fieret. Quod si tum, quū filium interimeres, ignorabas patrem sese, quod postea fecit, occisurum: quur tu nunc eius cædis præmiū postulas, quā nisi uelis impudenter esse mendax, fateare necesse est, te ignorante, atque adeo ne cogitante quidem, perpetratam esse? Sed ideo se fortasse putat huius etiam necis autorem: quoniam illa cædes quā fecit, istius quoq;, tametsi præter spem, causa tamen aliquo modo fuit. Qua in re uos longe alia Iudices opinor esse sententia. Neque enim si Tyrannum casu quisquàm aut mēte captus occidisset, ei Tyrannicidij præmiū decerneretis. Quid ita? Nempe quod inscius uterq; atq; imprudēs occidisset, quāquàm istius causa est aliquāto, ut mihi uidetur, inferior. Nam si alteruter illorum præmium peteret, tametsi peteret qui peremisset ignarus: atq; ideo frustra peteret, peteret tamē qui peremisset: nunc uero & isto nesciente, & non ab ipso peremptus est. At nihil ego, inquit, neq; casu, neq; imprudēs feci: sed filium consultò trucidaui, atque ita patri uolens ac prudens mortis causam præbui: qui, ni ego filium occidissem, adhuc Tyrannus uiueret. Age accedā etiā propius. Si tu Tyrannum aggressus ut perimeres: deinde uictus ab eo, proiecto etiam gladio, fugeres, atq; is equo te persequutus, equo collapso, præceps in gladiū tuum tam opportune caderet, ut eodem transfigeretur: an non hic posses eadem omnia dicere, uoluisse te uidelicet, ac uolentem aggressum esse: uolentem igitur prudentemq; causas ei mortis attulisse? nā nisi tu illum fuisses adortus, ille non fuisset occisus. Sed nonne uides, ut eadem opera, uel magis

fuga

fuga tua gloriari liceat, & ignauiæ tuæ præmium petere? Nam nisi tu fugisses, ille nõ cecidisset: nisi tu gladiũ turpiter abiecisses, nec transfixus ille fuisset. Postremo hac ratione ignauos etiam Tyrannicidas esse liceat. Quemadmodum licet uolens adortus esses ut interimeres: tamen postquàm re infecta fugisses, quod postea factum esset, tuum nõ iudicaretur, licet id factum non fuisset, nisi tu aliquid ante fecisses: Ita etiam si Tyrannum perempturus ascendisti, filiumq́; dum patrem quæris, occidisti: tamen cum pergere ac perficere quod incœperas, uel timore nõ ausus sis, uel negligentia nolueris, uel casu non potueris: sed re prorsus infecta redieris, quicquid inde postea te inscio atque insperante prouenerit, id à te profectum esse ne dixeris. Siquidem quicquid tuum dici potest, ibi desijt, ubi tu destitisti. At nec istud fortaßis ei quod ipse fecit simile esse concedet. Sed mihi hoc pacto rursus opponet. Is quẽ tu proponis, non ea mente Tyrannum aggressus est, ut se postea uicto ac fugiente, ille uictor dum persequeretur, occumberet. Ideoq́; quod non proposuit, merito suũ uocare non potest. At ego eo proposito peremi filium: ut pater sese dolore commotus occideret: atque id facturũ animo meo percepi. Videtis Iudices, ut nobis illa diuinatione sua rursus occurrit? Quæremus igitur ab eo, quonam pacto præsenserit? præsciuerit ne? an coniecerit? Si se præsciuisse respondeat, neminem credo ei crediturum: sin coniecisse, interim nescisse se fatetur: sed opinatũ esse tantũ, hoc est, dubitasse, incertũ fuisse: postremo q͂d aliud quàm ignorasse? Sed uideamus tamen quibus signis, quàm perspicuis argumentis, rem tam inopinabilem ita collegerit

H 2 *euenturam,*

euenturam, ut quod alius nemo ſperare potuiſſet, id ille ſibi tanquam certũ atq; inopinabile propoſuerit. Nouerã *inquit, quàm miſere deperibat filium. Itáne id tandẽ adeo te certum ac ſecurum reddidit: ut necem eius non tanquàm forte ſecuturam, ſed neceſſario futurã deſtinares?* Scio iu= *dices, haud mediocres illos affectus eſſe, quos erga liberos parentum pectoribus inſeuit natura, neq; tamẽ aut tantos, aut cuiquàm tam exploratos crediderim: ut promittere ſibi ac ſpondere audeat, id quod iſte ſe feciſſe narrat, interempto filio patrem ultroneum ei comitem futurũ.* Nam *quotuſquiſq; ex his, quorum filij & unici, & chariſsimi quotidie uel morbo cadunt, uel dolo pereunt, uel bello occumbunt, uel caſu intereunt, uſquecadeo mœrore conſternatur, ut ſibi mortem ſua ſponte conſciſcat?* Sed amori, in= *quit, etiam deſperatio nõ minor occaſio deſiderandæ mortis acceſsit.* Quamobrem obſecro, an tu quum filium perimeres, reliquos unà ſatellites omnes occidiſti? non dices, opinor, ſtragẽ te tantam feciſſe. Cæteros igitur adhuc retinebat: opum ſatis, uiriũ ſatis habebat. Quapropter uno adempto, quũ tot adhuc eſſent incolumes: quorum omniũ intererat maxime hunc incolumem eſſe, quur ei uſqueadeo deſperandum fuit, ut non ab urbe, ſed ex orbe feſtinandum fuit. An uſquàm gentium uiuere quenquàm hodie ſuſpicemur, qui id feciſſet, quod Tyrannus iſte fecit. Quid de alijs quærimus? quin te potius interrogemus, quẽ uerisimile eſt de te coniecturam hanc feciſſe, & Tyrãnum ex animo tuo ſpectaſſe. Si tibi ergo filius perimeretur, atque inſuper imminere uideretur nonnullum & fortunæ ſimul & uitæ periculum: num potius eligeres te comitem filio dare,

quàm

quàm mortem illius ulcisci? An temet ipse ne ab alijs occidereris, occideres? Certe, ut pro te quoq; respondeamus, nō faceres. Quomodo ergo in mentem tibi uenire potuit: ut quod nec alij fecerunt, nec quisquā fecisset, nec tute facturus esses, id Tyrannum cogitares facturum? At planè, inquit, cogitabam: alioqui cur ibi gladiū meū reliquissem. Recte nimirum ignauiæ tuæ nos admones. Nam cū hoc dicit Iudices: nónne id uobis uidetur dicere, præsensi certe: alioqui cur inde fugissem? quid enim aliud est: alioqui cur gladium ibi reliquissem, quàm alioqui cur inde abiecto gladio turpiter me in pedes dedissem. Nam quid opus fuit gladium Tyranno relinquere: Ne deesset ei scilicet, quo periret? Itáne qui omnium gladios timet, ipse gladio careret? Qui quicquid habet, gladio peperit, gladio poßidet, gladio tuetur, ei gladius unquam abfuerit. O nouum prodigium Iudices, Tyrannus sine gladio. Neque illi gladius defuit, nec iste gladium ei reliquit, sed abiecit: nec futurum quod euenit, uel leuißima coniectura præuidit. Sed posteaquàm in arcem temere (nescio quomodo) perrepsisset, atque ibi adolescentem (ut est iuuenta semper incautior) solum, securum, ac nihil minus expectantem, de improuiso adortus oppreßisset: ac potuisset fortasse progressus, ulterius eadem opera Tyrannum sustulisse: ilico hominem timor inuasit, metuentem ne uoce uel gemitu morientis audito, iam tum proditus concurrentibus Tyranni satellitibus, caperetur. Iam ante oculos eius obuersabantur uincula, carcer, tormenta, ac mortes mille, mille supplicia: quorum imaginatione uana perterritus, iam strepitum omnem, omnem sonitum, ac postremo suam ipsius

umbram expauescens: tam nunc repente timidus, quàm ante temerarius, ex arce se proripuit: nec secum gladiũ saltem tollere ausus est: seu ne esset fuga tardior, seu ne cũ ense deprehensus, insidiatus fuisse Tyranno diceretur: quo nunc perempto recurrit insolens, & tanquàm ipse occiderit, Tyrannicidij præmium postulat. Age ergo Tyrannum ipsum non quæro an peremeris: hoc tantum quæro, an peremisse potueris. Si non potueris: ergo occasionem non expectasti, locum idoneum non elegisti, tempus opportunum non captasti: sed temere, sine consilio, sine ratione, præceps incœpisti, quod perficere non ualuisti. Nec illum ergo te iactes occidisse, quem te fateris nec potuisse. Sin potueris: magnæ profecto uel inertiæ, uel ignauiæ fuit, quod non feceris. Imò, inquit, potui: sed de industria supersedi. Satis iam fecerã, filium occiderã: patrem dolori suo, & gladio meo reliqui, quo eum sese pertemptum præuidi. O inuerecũdum, si ista mentiris. O insanum, si non mentiris, si tam incredibilia finxisti, miramur impudẽtiam, si tam absurda cogitasti, miramur amẽtiam. Túne adeo eras insanus, ut quum uno ictu potueris, & uitam tuam, & Reipub. salutem in tuto collocare, malueris omnia dubijs fortunæ casibus exponere, & tibi futurũ promittere, quod sanus auderet nemo sperare? Quod si Tyrannus id uoluisset, quod tute haud dubie fecisses, & quod illum quoque facturum longe uerisimilius quàm quod fecit fuit: conclamasset satellites, coëgisset sicarios, armasset carnifices, ac prolato filij cadauere, & natura crudelis, & tam atroci spectaculo irritatus, iram ac furorem illum effudisset: primum in te, per quem filius occisus, deinde

ſus, deinde in urbem uniuerſam, propter quam occiſus eſt, quæ ſi contigiſſent (ut tua dementia propemodum contigerant) neque tu miſer hodie uiueres, qui hoc præmium peteres, neque nos Rempub. ullam à qua peti poſſet haberemus. Sed Dij immortales, Iudices, uota precesq́; noſtras recordati ſunt: Dij ſeruitutis noſtræ mala miſerati ſunt: Dij nobis in ſummis atq; extremis periculis auxiliati ſunt. Qui quum ſemper huic urbi ſuccurrere ſtatuiſſent, id potiſsimum tempus elegerunt, quo maxime nobis beneficium ſuum commendare poſſent. Nam Tyrannus quanquàm ſemper erat moleſtus uiuente filio, tamen eo nomine minus grauis incumbebat ciuibus, ne miſeram penitus atque exhauſtam urbem filio relinqueret. At eo trucidato propter quod ante pepercerat, cui dubium eſſe poteſt, quin funditus omnia directurus fuerit? Poſtquàm ergo Reſpub. iſtius primum temeritate, deinde ignauia in extremum illud periculum corruiſſet, ſuperi tempus iam ueniſſe rati, quo perpetuam nobis inſculperent fauoris ſui memoriam, omnia mala quæ tam prope ceruicibus noſtris imminebãt, ſubito in ipſum Tyranni caput auerterunt, idq́; tam celeriter, ut citius nos periculo liberatos eſſe, quàm in periculo fuiſſe cognouerimus, ne nos interim ſaltem potuiſſet diſcriminis tanti metus urgere. Quis Tyrannum putaſſet, Iudices, reperto filij ſui cadauere, in ſeſe potius quàm in hanc urbem gladium fuiſſe uerſurum, niſi noſtri ſtudio ſuperi in propriam illum perniciem immiſsis ei Furijs, agitaſſent? Itaque iam nunc uidere mihi uideor micantes latronis oculos, obducta ſupercilia, contractam frontem, genas pallentes, dentes ſtridentes, labra tumen-

tia. Denique qualem Pentheum describunt Poëtæ, toto ore, toto uultu, suæ prodentem mentis insaniam. Quum primum ingressus filium reperiret occisum, quid illum fecisse, quid clamasse suspicemur? quid aliud quàm ut impiũ atque dementem spurcißimo rictu insana in superos euomuisse conuicia? O Deorum iram, ò numinũ inuidiã. Video cœlites odij uestri signa: uideo liuoris atri uestigia. Nihil uobis uiuit iniquius, nihil ambitiosius, nihil inuidentius. Soli imperare, soli regnare uultis, nec satis propria felicitate contenti, semper aliena tabescitis. Quur non mecum in certamen descenditis? Quur ignauum insidiatorem filio summisistis? Ille quisquis erat, cum Tyranno in certamen etiam ingredi non ausus est: hoc certe saltem gaudeo, quod nemo se poterit Tyrannicidam dicere, nemo Tyrannicidij præmium petere. Nemo enim Tyrannum occidet hodie, nisi Tyrannus. Tyrannus ego hodie uel Dijs inuitis moriar. Huiusmodi ergo deliria quum blaterasset, in gladium tandem amens ac furiosus incubuit. Tyrannus igitur Iudices istius gladio, imò nec istius, quippe quem ante abiecerat, manu quidem suapte, sed sola Deorum opera perfossus iacet. At nunc iste sibi cuius ibi nullæ partes erant, primas uendicat. Itaque qui me sycophantem uocabas: uide obsecro, uter nostrum huic uitio propior est, egóne, qui tecum hodie pro Rep. superisq; dimicans, præmium tamen nec uictor postulo: an tu potius, qui desertor ac fugitiuus, contendis tamen alijs, atque his quidem Dijs uincentibus ipse triumphare? Desine, desine aliena uirtute partam tibi arrogare uictoriã. Desine Deorum in hanc urbem tam clarum obscurare beneficium.

Desine

Desine Deorũ laudibus obsistere, & ab hac temeraria petitione desiste. Quod si iste Iudices molestus esse perrexerit, uos tamen ipsam rem æquis lancibus expẽdite: Nam iste quid aliud, quàm Tyrannum ut sibi caueret admonuit? Dij ne cauere sibi posset, ne insidijs amplius opus esset, effecerunt. Iste quid aliud quàm gladio suo Tyrannum in nos omnes armauit? Dij gladium illum à nobis in Tyranni iugulum retorserunt. Iste quid aliud denique, quàm uniuersam urbem in summum periculum dementia sua coniecit? Dij corrigentes istius insaniam, discrimen illud subito in prosperrimam securitatem conuerterunt. Vos ergo Iudices per deos immortales obtestor: per deos huius clarißimæ libertatis, huius insperatæ felicitatis autores, ne quod nobis deorum omnium consilio ac uirtute succeßit, id uos unius hominis amentiæ referri sinatis acceptum: néue hanc urbem unquàm in deos liberatores tam ingratam esse: néue patiamini ut salutem suam debere se potius humanæ temeritati quàm deorum benignitati fateatur, quos ita demum sperare licet futuros semper huic urbi propitios, si nos eorum quæ contulêre memores, eos (uti æquum est) beneficiorum suorum recognoscamus autores. Alioqui si nos (quod absit) ingrati, quæ ab illis profecta sunt, in alios referamus, gratiamq́; superis debitam impendamus hominibus: uicißim hercle metuendum est: ne dij quoque suum erga nos fauorem imminuant: ac Reip. nostræ curam, ut indignæ quæ ab illis curetur, abijciant. Quamobrem ut aliquando finem dicendi faciam: quãdoquidem iste peccauit officio: & bono animo male fecit: dij uero eius peccatum in commoda nostra uerterunt: ac dij

quidem coëgerunt: sed sic tamen Tyrannus interfecit: tum præmium qui coëgere non petunt, petere autem qui peremit non potest: uos sententijs uestris Iudices & huic ueniam, & superis gratiam decernite: & urbem ab huius præmij debito, quo eam liberam esse dij uoluerunt, absoluite. Dixi.

Declamationis Thomæ Mori aduersus Tyrannicidam Finis.

LVCIANI
SAMOSATENSIS SOPHISTAE
Oratio, latine reddita, à Philipo Melanchthone.

Calumniæ non esse temere credendum.

PERNICIOSA *res Ignorantia est, & uarijs modis noxia mortalibus, non solum comuni hominum uitæ tenebras quasdam offundere ac ueri cognitionem obliterare solita, sed priuatas quoq; singulorum rationes miscens ac perturbans. Quo fit, ut perinde atque qui in tenebris errant, immo haud aliter quàm cæci, iam huc, tam illuc impingamus. Quod haud procul nobis & ante pedes est situm, non uidemus. Formido est his capi, à qbus etiã quàm longiss. absumus. Deniq; in rebus humanis nihil tã fauste feliciterq; agitur, quod nõ error*

aliquis

aliquis interpollet. Hinc sunt innumeræ illæ tragicæ clades, fata Labdacidarum ac Pelopidum, aliæ item aliorum calamitates, ferè enim quidquid malorum scænæ ac pulpitæ clamant, ab Ignorantia ceu tragico deo compositum proficiscitur. Illa uero cum alias potest plurimum, tum noxia est immodice, siquando in Calumnias familiares, & mutua inter se amicorum crimina incidit. Quibus solent, & intestinis dißidijs res domesticæ, & odijs ciuilibus urbes funditus euerti. In natos sæuire parentes, nati parentibus insidiari, frater fratri, amans amanti, amicus item ab amico diuelli. Turbari demum omnia Calumniæ uafricia. Itaque, quo pacto caueri facile poßit, & qualis nam sit Calumnia, unde origenem trahat, quantum ferè efficiat, hac oratione, uelut in tabella depingam. Porrò quam eius imaginem subijciam, Apelli Ephesio pictori acceptam refero dicatam: Qũ is apud Ptolemæum regem coniurationis, quæ in Tyro autore Theodora, facta est, insimulatus esset, quanquàm neque Tyrum uiderat unquam, neque Theodoram nouerat, nisi quantum fama accepit, eum Ptolemæi præfectum Phœnicem administrare. Verũ Antiphilus quidam artis, gratiæq; Apelleæ æmulus, illum apud regem coniurationis Tyriæ reum fecit, cum Theodora principe factionis uisum familiariter congredi, conuiuari, secreto item & in auriculam inter conuiuandum colloqui. Paulo post & defecisse Tyrum, & Pelusium Apellis consilio occupatum esse. Tum Ptolemæus præter modum, cum & alias non satis animi compos esset, assentatione insuper tyrannica fractus, adeo excanduit, adeo admiratione Calumniæ percitus est, ut coniecturis quæ

causæ

causæ fidem, aut facerent, aut minuerent, neglectis, non animaduerterit Calumniatorem Apelleæ artis æmulum esse, dein fortuna minori Apellem, quam ut Pelusium prodere posset? hunc item beneficijs regijs plus cæteris pictoribus auctum. Neque interim percontatus, num aliquãdo ille in Tyrios nauigasset. Quin statim plectendus uidebatur. Regiam tumultu insolito Rex perturbat, Apellen perfidum, ingratum, reum uiolatæ maiestatis, insidiatorem, coniuratum, clamat. Ac nisi quispiam è socijs coniurationis, qui capti tenebantur, & audax Antiphili scelus stomachatus, & infelicis Apellis misertus, nihil ei commune cum seditiosis fuisse probasset, dubio procul Tyriorum malorum pœnam capite multatus soluisset, etiamsi nihil sibi male conscius. Ptolemæus igitur collecto animo sententiam mutauit, Apellen donauit talentis centum, addito in seruitutem Antiphilo calumniatore. Apelles contra periculi memor tali est imagine calũniam ultus. Ad dextram considet quispiam auribus prælongis insignis, quales ferè illæ Midæ feruntur. Manũ porrigit procul accedenti Calumniæ. Circũstant eum mulierculæ duæ, Ignorãtia, ni fallor, ac Suspicio. Adit aliunde propera Calũnia eximie compta, uultu ipso & gestu corporis efferam rabiem, & iram æstuanti conceptam pectore præ se ferens, sinistra facem tenens flammiuomam, dextra secum adulescentem capillis præhensum, manus ad superos tendentem, obtestantemq; immortalium Deorum fidem, rapit. Ante it uir pallidus, in speciem impurus, acie oculorum minime hebeti, cæterum planè ijs similis, qui sontico aliquo morbo contabuerũt. Hunc facile conijcias Liuorem

esse.

esse. Quin & mulierculæ aliquot Calumniam sequuntur comites, quarum est munus, dominam hortari, instruere, comere, interpres picturæ aiebat Insidias ac Fallaciã esse. A tergo, lugubri habitu, pullata laceraq́; Pœnitentia subsequitur, quæ capite in tergum deflexo, cum lacrymis ac pudore procul Venientem ueritatem excipit. Hac Apelles tabula casus suos lusit. Iam & nos, si uidetur, Ephesij pictoris exemplo, recenseamus Calumniæ rationes. Principio nobis effigienda est, & explicanda finitione quadam, quæ uice εἰκόνος fuerit. Est enim Calumnia, delatio ementita odio, clanculum reo calumniatori credita, delato ad respondendum ac refellendum non admisso. Quæ definitio personis, perinde atque comicum argumẽtum, tribus constat, delatore, delato, & auditore calumniæ. Singulorum partibus defungemur hanc acturi fabulam: omnium, si lubet, primum producamus in medium, actus principem, & quasi præsultorem, autorem Calũniæ. Is quidem quàm minime bonus uir sit, ignorat nemo. Neque enim quisquam uir bonus amico damnum dare causatur. Nam boni uiri est, hominum sibi animos conciliare studio bene merendi de amicis, neutiquam inimicis criminandis. Vnde haud incommode colliges, iniustum, sceleratum, impium, In summa, incredibili rebus communibus calumniatorem esse. Nam quis est, cui non uidetur in uniuersum iusticiæ pensum æqualitas, & quod aiunt, NE QVID NIMIS? Inæqualitas item, & quod nimium est, iniusticiæ. Qui uero clanculum absentem insectatur, æqualitatis metas egreditur: quippe, auditorem sibi totum adserit, aures eius anteuertit, obstruit, & inuias responsuro, calumnijs

refertas,

refertas, efficit. Ea sanè extrema est iniuria uel optimorum legum latorum iudicio Solonis & Draconis, qui iureiurando Senatum Athenien. adstrinxere, ut pari benignitate gratiaq; tam reum quàm actorem Iudex audiat, dum alterius causam honestiorem intelligat. Scelestum & crudele iudicium esse, si quid statuatur antea quàm cum accusatione cõparata sit defensio. Ad hæc, sibi male propicios deos reddunt iudices isti, qui cum accusanti aures libere indulserint, reo denegant, aut præstigijs capti delatorijs, mußitantes condemnant. Tantum à iusto, æquo, bono, legibus, & iureiurando, senatus bene constitutæ ciuitatis calumnia discrepat. Iam, si cui dubiæ fidei legum conditores uidentur, quorum decreta cõmonent, iusticia, non studio partium iudicare, is longe optimi poëtæ impẽdio scitam sententiã imò uero legem sacrosanctam audiat.

Nec nisi librato dirimat sententia litem,
Parte quid ex utraq; queat, examine causa.

Nimirum, uates intelligebat, ex omnibus nullam esse neq; grauiorem neque audaciorem iniuriam, quàm indicta causa quenquam mortalium damnare. Id uero ex omni parte Calumniator molitur, uti cum furore ac uecordia hominis coram quo res agitur, indefensum reum committat, defensurum parteis suas clancularia sectione arceat. Adeo enim hoc hominum genus obnoxium est formidini, adeo nihil audet palàm, sed perinde atque qui ex insidijs transuersi hostem inuadunt, ex abdito alicunde specu iaculatur, ut nõ sit qui contra uel mittere telum, uel manu contendere possit, hostisq; ignarus aduersarij, fraudisq; inscius pereat. Quod profecto minime fallax indicium est, in Calumnia nihil

nihil ineſſe ueri, nihil ſani prorſum. Nam *qui accuſaturus quempiam, ſibi conſcius eſt ueri.* Procul dubio, & *palàm audet aduerſarium inceſſere, corrigere, purgantem crimen ferre.* Vt *in bello, qui iuſta acie uincere hoſtem palàm poteſt, turpe ducit, aſtu & inſidijs certare.* At *hoc genus homines in aulis regijs ſpectare plurimos datur, optimatum fauorem hiſce artibus ambienteis, ubi ſcilicet & inuidia crebra, & uariæ ſuſpitiones, & aſſentandi criminandiq́; occaſio multiplex in promptu eſt.* Siquidem *ibi quo pluribus plura ſpes oſtentat, eo neceſſe eſt maiore inuidia, ſæuioribus odijs, æmulatione callidiore certari.* Illic *uideas licet, quàm acres alter in alterum oculos defigat, qua cura obſeruet, ueluti ſingulari certamine congreſſus ſi quid uſpiam in alterius corpore forte fortuna nudum, aut male munitum conſpiciat, quod ferire feliciter poßit.* Ita *ſtudio cuiq; eſt, cum ipſe primus eſſe cupit, uti proximum deijciat, exturbet, conuellat, proculcet.* Hic *ſi quis eſt uir frugi, temere euertitur, illuditur, deniq; ignominioſe exterminatur.* Contra *qui adſentandi paulo peritior eſt, & habiliore ad mentiēdum ingenio, probatur, ſuperat.* Sanè *omnino iuxta* Homeri *carmen eſt huius certaminis alea.*

Vndiq; *communi ſæuitur* Marte, *pariq́;*
Victusq́; *uictorq́; cadunt fato.*

Alium *ſubinde alius, alia uia aggreditur, ut ferè fieri ſolet, ſicubi de magnis agitur commodis, ſed per calumnias iter eſt ut compendiarium, ita minime ſecurum.* Principia *inuidiæ debent inter ſpemq́; metumq́; fluctuanti.* Exitus *nihil non miſerabile, tragicum, calamitoſum habet.* Cæterum Quadruplatoris *ipſum quoq; ſtudium nequa-*

quàm

quàm facile est, simplex ue, quanquàm ita fortasse uideatur, sed arte multiplici, solertia peculiari, indefessa deniq; & accurata diligentia opus habet. Neq; enim noxia fuerit Calumnia, nisi in speciem similia uero narret, neq; temere cunctarum alioqui rerum DOMINAM VERITATEM superauerit, nisi auditorem argumentosa & probabili actione, in summa, mille modis fallat. Porrò defertur is plerumq; qui honore quodam alios præstat, nempe ijs inuidiosus, qui spe illius frustrati sunt. Quo fit, ut omnium telis affectetur ceu obex, qui uiam assequendæ dignitatis alijs intercluserit. Seq; primos tum singuli fore confidunt, si sublimem istum loco demoliti sint, & ab amicis abalienarint. Tale quiddam in gymnico cursu fieri consueuit, ubi, si quis est cursor ingenuus, statim ruptis carceribus primas affectans, & animum ad stadij metas adijciens, spe uictoriæ è robore suo concepta, neq; sequenti incommodat, neq; omnino laboris huiusce socijs quidquàm struit remoræ. Contra, qui malitiosus, imbellis, eneruis contendit cursu cum alijs, desperatis uiribus in fraudem intentus agitur, atque in uniuersum hoc unicum spectat, qua currentem occupet, impediat, ac intercludat, & ni succedat actus, non est, ut ullo alio modo uincere poßit. Haud aliter in ambiendis magnarum amicitijs accidit, ubi si quis feliciter anteuertit, in medias continuo labitur insidias, & incautus ab æmulis captus discerpitur. Hi deinde amari, coli, amici uideri incipiunt, uel ob id unum, quod bonis incommodarint. Iam uti probabilem & dignã fide calumniam faciant, nõ quod fortuito casus ostendit, præhensant, sed in hoc toti sunt, ut accurato delectu obseruẽt,

ne quid

ne quid absonum, aut alienum, à causæ fide incidat. Adeo rationes eius quem criminantur uniuersas, in priorem partem trahunt, suspectas reddunt, quo fidem addant accusationi. Medicum insimulant ueneficij. Magnificum ciuem affectatæ tyrannidis, tyrannũ proditionis. Interdum auditoris affectus, sua calumnijs discrimina suppeditat, cum quo si ueteratores isti & nugiuendi suas technas comparent, apte illuditur. Quod si auditorem zelotypum norint, annuit, inquiunt, ille uxori tuæ inter epulas & defixis in eam oculis alto suspiria pectore duxit, uxor uicissim suaue quiddam & amatorium, alia item quæ ad suspicionem adulterij faciunt. Sin poëticæ studiosus, ea sibi arte præter modum placeat, Philoxeno, aiunt, carmen tuũ non probatur hiulcum, lege solutum censetur. Ad religiosum, en ille de pietate, deq; Dijs male sentit, sacra detestatur, prouidentiam uniuersi gubernatricem pernegat. Tum auditor ceu œstro in auriculam immisso, excandescit, ut pro re conijcere licet, amicum ab se impos animi re ipsa nondum contente cognita, missum facit. Talia ferè sunt, quæ ab impuris istis confinguntur, uidelicet ad irritandos audientium animos, maxime accommoda. Tum, qua parte singuli præstant, eam potissimum iaculis suis obnoxiam ij faciunt, ne quod auditor subita interturbatus ira, uero cognoscendo collocet ocium: deinde sese purgaturo non fiat hominis copia, quem criminis admiratio speciesq; ueri occuparunt. Etenim dici non potest, quàm instructa sit, quantumq; ualeat Calumniæ facies, si quando cum cupiditatibus auditoris conflictatur. Quondam apud Ptolemæum, cui Dionysio cognomen fuit, quispiam Demetriũ

Platonicum accuſauerat, quod in Bacchanalibus aquam biberet, ſolusq; omnium muliebribus nõ ueſtiret, de quo niſi accerſitus ad regem mane palàm uino libaſſet, & inſtita muliebri amictus, ad numeros Dithyrambicos, Cymbalorumq; modos ſaliiſſet, planè actum erat quod & regium exemplum non eſſet imitatus, & aſpernaretur Dionyſiorum molliciem. Apud Alexandrum grauißimi criminis reus fiebat, qui colere & adorare Hepheſtiona nollet: nam poſteaquàm is è uiuis exceßit, amore uictus Alexander effuſo animo ad reliquam funeris magnificentiam additum uoluit, ut mortuus inter deos Hepheſtion haberetur. Continuo ei templa ciuitates pleræq; dicarunt, delubra condiderunt, aras, ſacra, ferias NOVO DEO *ſanxerunt. Iuſiurandum omnium religioſißimum Hepheſtionis nomine fuit. Capitale erat, ſi quis hac parte uel contaretur, uel neglectim coleret. Hic euiratus affectus, hæc ueſania, fuit aſſentatoribus occaſioni, accendendi, inflamandiq; regis. Narrabantur inſomnia, uiſæ Hepheſtionis umbræ, prædicabantur illius reſponſa. Deniq; aræ & ſacra dicata ſunt* FAMILIARI *& malorum* VINDICI *deo. Proinde, cum his Alexander initio mire oblectaretur, tandem ita captus eſt, ut fidem quoq; adhiberet, gloriareturq;, quod non modo Diis genitus eſſet, ſed deos quoq; ipſe faceret. Quo tempore, quantum putamus amicorũ Alexandri afflixit Hepheſtionis diuinitas. Si quibus non uideretur commune numen uenerari, accuſabantur deportabantur, gratia regia excidebant. Tum Agathocles Samios, qui primos aliquandiu ordines apud Alexandrum duxerat, magis item ab rege honoribus auctus, parum ab-*

rum abfuit, quin cum Leonibus committeretur, criminatus, quod illachrymasset præteriens Hephestionis sepulchrum. Verum Perdica hominem seruauit, deos omneis, ipsumq; Hephestiona iuratus, eum sibi in uenatione angusta specie, Deum clare uisum, mandasse, ut Alexandro diceret, parcendum esse Agathocli, qui non hoc lachrymasset, quod aut uana sibi Hephestionis diuinitas uideretur, aut mortem miseratus esset comunem, sed pristinæ cõsuetudinis, & mutui amoris memoria, permotum esse. Sic igitur affecto Alexandro, locus adsentationi & calumniæ aptißimus fuit. Nàm perinde atq; oppugnaturi urbes, nõ, quà probe munitæ sunt alto, præcipiti, ac solido mœnium opere, hostes inuadunt: sed ubi sentiunt quàm minime defendi, muniri, muros accessu faciles, collapsos, hàc omnibus uiribus, certatim contendunt, quà citra difficultatem irruere, ac potiri rebus queant. Ita qui criminandis alijs desudant quod in auditoris animo languidum, fragile, facile subactu uident, in eam partem traducunt, coguntq; machinas suas. Demum quãdo insultus hostiles nemo persentit, nedum non obnititur, expugnant. Iam intra muros cuncta igni ferroq; deuastant, excidunt, populãtur. Qualia uero simile est capto, & in seruitutem redacto animo fieri. Arma sunt istis aduersum absentem, fallacia, mendacium, periurium, supplicium, impudentia. Deniq; innumeræ imposturæ ac malitiosæ cautiones. Omnium maxime præsens, & longe efficacißima assentatio, Calumniæ cognata, immò soror. Quippe nemo hominum tam generoso est pectore, etiam adamantino septus muro, qui cũ calumniæ concedat, non idem assentatione uincatur. Hæc

foris recti iudicij ceu fundamenta suffodit ac subruit. Intus *coniurati cum hostibus proditores, irruentes adiuuant, manus porrigunt, portas aperiunt, & modis omnibus cōnituntur, ut auscultatorem calumnia sibi seruum faciat. Sunt autem proditores, de quibus dico,* Nouandi cupido, *natura humanis ingenijs consita, præsentium item fastidium, sequax eorum animus quorum admiratione capitur.* Nescio *enim qui fiat, ut omnes amore sui immodico admiratio furtim rapiat, & suspicionibus illectet.* Quosdam *equidem comperi studio calumniæ adeo suauiter titillari auriculas, ut si pennis confrices.* Proinde *talibus adiuti socijs, calumniatores cum irruerint, cuncta pro uiribus euertunt: nec magno emitur uictoria, ubi nemo repugnat, nemo uim tormentorum sustinet, aut iaculis iacula mutat: sed qui auscultat, ipse sese sponte sua in manus hostium dedit.* Interim *ignarus insidiarum est qui accusatur.* Nam *haud aliter qui deferuntur, atque qui captis urbibus pereunt, dormientes trucidantur.* Et *quod est in primis miserabile, nescius se reum haberi, neq; cuiusquàm sibi sceleris conscius amico candide cōgreditur, familiariter compellat, facitq; pro more, iam ante undiq; circumuentus insidijs miser.* Tum *ille, si homo ingenuus est, & liber, confidensq;, frangit iram, & effundit animum, defensionem recipit, agnoscitq; se frustra aduersus amicum exacerbatum fuisse. Sin autem est indole seruili, & male mascula, adit quidem, & summis arridet labris, uerum odit, & clanculum dentibus frendit: ac, ut inquit* Poëta: Extruit *iræ fundamēta.* Quo *ego homine profecto, nihil iniustius, nihil tetrius existimo, qui admorso labro bilem intus alit,*

odiumq;

odiumq; intra se conceptum auget, aliud in pectore clausum, aliud in lingua exprromptum habet, agitq; læta & comica facie, tragœdiam meram, & nihil non triste patientem. Id ille maxime patitur quum simili delator uecordia apud eum cui parat insidias, odium mussando dißimulauit, effecitq;, ut amicus ei uideretur. Tũ enim ne uox quidem delati, nedum non defensio audiri solet. Tantum fidei calumniæ facit, concepta de illorum amicitia opinio. Hic quanto satius erat perpendere inter amicißimos non raro clam alijs graueis simultatũ causas intercedere. Sæpenumero item, quorum sese reum calumniator fieri metuit, socium insimulat: ut quum anteuerterit accusando, suspicione culpæ ac crimine elabatur. Atque ideo ferè fit, ut quibus nos putent amicos tantum, inimicos nunquam calumniemur. Nam actioni quæ ipsa sese præ se ferens actoris odiũ, prodit, fidei nihil esse potest. Verum, quos uulgo amicos æstimant, aggredimur, ceu auscultatori specimen fidei nostræ daturi, ubi sua ipsius causa, commoda, salutemq; familiarium amicorũ, neglexisse uidemur. Est & genus aliorum, quibus tametsi comperitur falsò criminatum apud se amicum, tamen cum credidisse pudet, neque aspicere illũ, neque in gratiam redire audent. Perinde ac ipsi iniuria sint affecti, quod alienam iniuriam non prospexerint. Proinde, multa sunt humanæ uitæ mala, ex eo quod promiscue ac sine discrimine calũnijs creditur. Quale est quod apud Poëtam ait Antia, Bellerophontem occide, aut Proëte peribis Qui mihi conatus præsigne auferre pudoris Feminei decus. Cum ipsa prior adulescentem ad concubitum solicitasset, contempta in hoc periculum induxit, ut cum

Chimæra pugna congresso, parum abfuerit, quin uictrice bestia occumberet. Tanta pœna luenda fuit castitas, pudorq́; iuuenilis, quem hospiti coniunx adultera suspectum fecerat. Simile quiddam Phædra priuignum calumniata, effecit ut filij caput pater Theseus execratum belluis marinis deuoueret. Quanquam ò superi, nihil prorsum deliquisset. At inquiet quispiam an non dignus est fide nonnunquàm uir, cæterum bonis moribus & recto ciuiliq́; iudicio præditus, qui alterum accusat? non licet tali auscultemus, modo reliquis sibi malis artibus temperarit? Age inquam, est ne alius Aristide iustior, ille tamen aduersatus Themistocli, contra eum populi animos exacuit, inuidia gloriæ popularis, ut aiunt, uellicatus. Aliâs uir bonus Aristides, uerum homo erat, nec felle caruit, solebatq́; amare alios, alios odisse. Iam si uerum est, quod de Palamede ferunt. Sapientißimus quidam Achiuorum, ac ad res alias gerendas accommodus, inuidia flagrans, insidias parasse fertur, cognato, amico, ad hæc eiusdē belli socio. Adeo naturæ hominum familiare est, hoc errore labi. Porrò, quorsum attinebat & Socratem recensere, insimulatum apud populum Athenien. seditionis & impietatis? Quid Themistoclem aut Miltiadem tot partis uictorijs, suspicione proditionis notatos? Sunt enim exempla innumera, & uulgo iam pleraq; non ignota. Quid igitur faciet uir prudens in re ambigua? sanè opinor, quod Homerus in Syrenum fabula docet, perniciosas talium sermonum delitias nauigio prætereat, obturet aures, nec paßim aperiat affectui cuipiam obnoxijs, sed ianitore sedulo ac fido adhibito, ratione uidelicet ac iudicio animi, recta dicentes

reclusis foribus excipiat, inutiles nugas obdito pessulo arceat. Nempe ridiculum fuerit, datum ædibus ianitorem, officio non defungi, aures mentemq; uulgo patere. Postea quàm ergo tale quiddam calumniarum audieris, tute apud animum tuum rem ipsam perpende, nihil attinet qualis sit qui accusat, nihil ad rem faciunt alieni mores, nihil accusationis acrimonia. Quin, eo maiore cura rem discute, quo instructior uenit delator. Neque item credere conuenit iudicio & existimationi alterius, imò accusantis odio, sed suum ueri examen apud nos accurate seruandum est, suæ item calumniatoris inuidentiæ partes dandæ. Deniq; quod utrinq; argumenta suaserint, statuendum. Tum uel odisse uel amare quem diligenter explorauimus, licet: Priusquàm id factum sit, calumniæ concedere in primo statim congressu, hercle nimis quàm pucrile est, ac indignum uiro, longeq; à iusticia semotum. At uero horum omnium causa, una est ignorantia, tenebræq; illæ, quibus suæ cuiusque hominis rationes moresq; obuoluuntur. Iam si deorum quispiam uitæ nostræ lumen afferat, futurum est, ut euanescat calumnia, fugiatq; in altum Barathrum, nec usquam in humanis locũ inueniat, reddita nobis luce omniũ uitæ studiorum, ueritatis beneficio.

FINIS.

omnia mirifice mentem acuunt, & artem iuuant, quam nimis sero nunc ferè attingimus: ut nisi certa ratione gubernetur, & omnibus uiribus urgeatur, frustra sit laboratum. Porrò hunc sermonem ex omnibus Luciani scriptis delegimus, ut optimum & eruditiss. artificioque non mediocri conscriptum: in quo tametsi unus præsertim locus haud dubie deprauatus, nã & spectatæ antiquitatis exẽplar consuluimus, animaduersus à nobis est, qui ab incepto poßit deterrere, tamen secuti animi nostri coniecturam, maluimus qualitercunq; reddere, quàm hoc offensi penitus desistere. Locum hoc signo adnotatum inuenies * nostrũ studiũ hac in re primũ boni, boni cõsulite. Valete.

LVCIANI SAMOSATENSIS ADVERSVS INDOCTUM LIBRORUM LONGA SUPELLECTILE TUMENTEM, SERMO.

AT crede mihi, quod tu putas, haud ex eo consequere quod agis. Persuasum enim cũ habeas futurum, ut si omni studio optimos undiq; libros coëmeris, ipse quoque inter doctos ac eruditos ponaris. Planè tibi diuersum accidit, atque hoc demum argumento, tua inscitia & inertia uulgo proditur. Tametsi profecto optimos codices minime comparas, sed ut quisq; à bibliopola laudatus est fidem habes, ac prorsus qui hæc de libris mẽtiuntur prædã te faciunt, istisq; codicum cauponibus pulchre partus es thesaurus. Nam quo pacto tu queas dino-

Exordiũ. Correctio. Confirmatio dicti.

scere ueteres ac eximios, aut futiles & putidos? nisi inde conijcias quod arrosi sint ac mutili, inq; his dijudicandis blattis tineisq; utaris æstimatoribus, qui enim credam liquido ac certo hæc te posse peruidere? Et ut dem tibi hanc cognitionem perspectam, ac tenere quæcunque Callinus pulcherrime, aut ille laudatus Atticus omni cura absoluta descripserunt, quid hinc tibi commodi redit hominum ineptißime? qui neque scriptorum speciem consideras, neque profecto magis uti scis quam cæcus frui pueri uenustiss. facie. Ac tu apertis quidẽ oculis, & me ad tædium usque libris incumbis, & nonnulla ualde festinata lectione percurris, ut sæpe lumina os anteuertant, sed hoc non etiam satis est, nisi noris uirtutem quoq; totius & uitia orationis, sensumq; scriptorum intelligas, & quæ structura sit uerborum, & quam ad certam quandam minimeq; fallacem amußim cuncta autor exegerit mox cernas, ambigua syncera parum ac concinna.

Permissio. A cõtrario accommodat similitudinem. Lectio utilis.

Quid mihi respondebis? Num hæc nosse te, cum nunquam didiceris? An uero sicut ille quondam pastor, aureũ ramum à Musis, tu quoq; accepisti? Sed Helicona certe, ubi Musas habitare aiunt, non ita es à puero instructus, ut audieris opinor unquam nominari, & meminisse Musarum tibi religio esto. Nam cum pastore sanè, quanquàm aspero & multo sole deformato non piguit has congredi, at qualis tu es. Quæso uero te per Libanitiden, concede hoc mihi ut quædam tuorum facinorum prætermittam, talis inquam, ne aspectum quidem, sat scio, ferrent, ac potius myrto uel malua cæsum sua sede eijcerent, ne Olmeum aut Caballi fontem, quibus gregibus sanè horumq; magistris sitim

Tractat collationẽ.

ſitim ſedare permiſſum erat, polluat.

Non credo te eſſe tam impudentem tametſi in huiuſmodi nimis quàm es fortis, ut auſis affirmare bonis literis te fuiſſe imbutum, aut ſtuduiſſe unquam, ut uere probatos codices tibi faceres familiares, uel quod hic tibi præceptor extiterit, aut ad illum diſcendi gratia te contuleris. Et nunc omnia illa uno hoc te conſecuturum ſpes eſt, ſi ingentem librorum aceruum congeſſeris. Proinde ſi hoc es animo, age conquire quicquid Demoſthenes ille orator etiam ſua manu ſcripſit. Deinde Thucydidis hiſtoriã, quæ octies huius oratoris induſtria extat deſcripta: Iam ut tot libri ſunt, quot Athenis in Italiam aduexit Sylla, ut ſuper his dormias, affixos tibi ubiq; circumferas, num ideo eruditior es futurus? Sicut enim adagio fertur, Simia eſt ſimia, etiamſi aureum cultum geſtet. Et librum quidẽ ſemper in manu portas, legisq́; ſemper aliquid, quorum tamen nihil penitus intelligis, ſed: Aſinus micans auribus lyram auſcultas. Redit ad argumentum.

Quod ſi librorum copia doctum redderet eum qui cõparaſſet, precioſa profecto res erat, & uobis tantũ diuitibus propria, ſi quidem ueluti in foro pauperes nos ſuperantibus daretur mercari, imò cum ipſis Bibliopolis, quibus librorum tanta copia eſt, qui diſtrahunt doctrina & eruditione quis certet? quos tamen, ſi rem ſpectes inuenies haud multo te bonis artibus præſtare, nempe ſermone ruſtico utuntur, mente nihil ualent, quales merito ſunt, qui in honeſti & turpis contemplatione nunquàm ſunt uerſati, & tu unum modo aut alterum codicem redis mercatus, iſti diu noctuq; in manibus uoluunt; quid ergo commodi Ab abſurdo.

hic expe-

pedes truncis accommodabat, ac calceis indutis, undiq; seruis innixus incedere gaudebat. Vbi hoc insuper deridiculum comminiscebatur, crepidas pulcherrimas & nouas semper cura erat summa mercari, ut ita calceis speciosis. ligna sua, nempe pedes, essent conspicua. Nunquid uero his adsimilia facis tu quoq; qui cum clauda mente sis, ac ficulneis sensibus, emis auratos soccos, quibus uix aliquis pedes integer recte posit ingredi. nata artificiosiss. comparationes.

*E*t *quoniam inter alios tuos codices,* Homeri *poësin sæpenumero repositam est cernere, accepto aliquis libro, legat tibi secundum* Iliados, *quorum caue aliquid perpendas, nam nihil ad te, præter quàm qui isthic depictus est, uehementer absurdus homo, mutilo ac portentoso corpore, qui isthic concionatur,* Thersites *est.* Ille *inquam huiusmodi, si adeptus sit* Achillis *arma, putas ne propterea fortem iuxta & decentem futurum, qui & fluuium transiliat, & alueum turbet trucidatorum* Phrygum *cruore,* Occidat *post* Lycaona & Asteropæum, Hectorem, *cum ne* Meliæ *quidem pondus humeris sustinere queat. Negabis opinor, ac potius dices, dum post clypeum claudicaret, mox humi procumberet, impar armorũ oneri, siquando sublato capite è galea prospectaret, suos istos intortos oculos, deinde loricæ subiecto gibbo uelut tuberes, & ocrearum dum in terra repit tractus: hæc inquam dices risum omnibus motura, & ipsum dehonestaturum primum panopliæ opificem, deinde etiam dominũ. Tu uero numquid animaduertis prorsus idem tibi accidere, dum librum manu tenens progrederis, cuius aluta purpurea, bullulæ aureæ sunt: At tu barbara uoce legis, deformans & euertens scri-*

Amplificatio. tens scriptoris dignitatem. Hæc cum facere te uident, nō solum eruditi ridere solent, sed tui etiā assentatores, quorum consuetudine unice oblectaris, auersi se intuentes à cachinno minime abstinent. Age uero, narrabo tibi quod Pythijs gestum memoratur. Tarentinum quendam Euangelum apud Tarentinos non obscuro loco natum, nec incelebrem, inuásit cupido uincendi Pythia, ubi quæ nudi certamina ineunt, non posse fieri, ut superior euaderet, quippe qui neque robore nec pedum uelocitate esset præditus, facile cogitauit. Verum cythara & carmine omnibus præmia prærepturum esse, persuaserant pestes istæ, quas apud se fouebat, laudantes & adplaudentes ad exilis. quenq; cantus strepitum. Itaq; uenit Delphos ueste auro insigni, & corona aureis lauri folijs plexa, splendens, hæc uero etiam smaragdis lauri fructui æqualibus uariegata erat. At cythara uisu mirabile, apparatu dies, ex purissimo auro fabricata, anulis & gemmis passim ornata, suisq́; locis, Musarum, Apollinis & Orphei imaginibus sculpta, spectatores suspensos animis tenebat. Iam autem uenerat dies quo in Theatrum erat descendēdum, conueniunt tres certaturi, obtigitq́; sors Euangelo, ut secundo loco caneret, procedit ille post Thespin Thebanum, qui non male suas partes egerat, auro, smaragdis, beryllis, hyacinthis totus collucens, ipsa purpura, quæ auro contexta uisebatur, commendabat hunc cultum mirifice, quibus cum iam stupentes reddidisset, ac noua quadam & incredibili spe replesset spectatores, cum omnino iam & cytharam pulsare & adcinere esset necesse, personat agreste quiddam, inersq́; & incompositum, simul dum immo-

dum immodice cytharam increpat, rumpit tres fides, cantus autem plane ineptus erat, & solutus, ita ut ab omnibus qui aderant rideretur: sed ludorum præfecti, offensi hominis temeritate, loris cæsum è theatro proiecerunt. Hic uero iucundißimum erat spectaculum, aureus ille Euangelus, cum per mediam scenam traheretur, ab his qui uerbera infligebant, lachrymans, crura plagis cruentus, humi interim colligens delapsos, dum unà uapulat cythara anulos. Exiguo autem temporis spacio interposito, prodit Eumelus, quidam Eleus, peruetustam cytharam afferens, cuius lignei erant clauuli, ipse uestem indutus uix unà cum serto decem denariorũ precij. At ille & bellum ædebat carmẽ, & rite sicut ars poscebat, chordas feriens modulabatur: itaq; & uictor abibat, præconis uoce proclamatus. Ridens interim Euangelum, qui ne quicquam cythara ac anulis istis sese ostentasset. Et aiunt sic fuisse allocutum: Aurea lauro redimitus es Euangele, & quid ni? opibus enim uales: me uero quia pauper sum, Delphica oportet esse contentum: ueruntamen hoc commodi tuus tibi ornatus peperit, quod cum neminem tui misereat, oderint omnes istas tam inepte superfluas delitias. Mirũ uero ni pulchre tibi cum hoc Euangelo conuenit quatenus ne tu quidem spectatorum cachinnos quicquam moraris.

Arbitror autem non intempestiuum esse, ut Lesbiam quandam fabulam tibi narrem: Cum Orphea Thressæ mulieres dilaniassent, ferunt, caput uatis una cum lyra, cum primũ Hebrus excepisset, in Nigirum pontum eiectum, atque ita simul natasse, caput ac lyram, illo lugubre quiddam in Orphei necem canente, hac uentis chordas percellentibus

lentibus aptos materie faciente modos, donec ad Lesbum appellerentur, ubi incolæ fluctibus utrisq; ereptis, caput sepulchro cõdiderunt, lyram autem suspenderunt in templo Apollinis, in quo cum bene longum tempus fuisset adseruata. Multis annis post Neanthus Pittaci tyranni filius, cum quæ de lyra narrabantur audisset, quod bestias hac demulsisset Orpheus, plantas & saxa mouisset, quódque ipso iam cæso tamen per undas lata nemine modulante resonasset, capitur incredibili amore habendi hanc, quare ingenti pecuniarum ui corrupto sacerdoti persuadet, Orphei lyram, alia supposita, sibi det, qua accepta parum tutum ratus interdiu hac in urbe ludere: nocte, sinu occultam efferens, solus in suburbe pergit. Quò ubi uenit, lyram pulsare incipit, ac chordas perturbat, sperans stolidus & imperitus artium iuuenis fore, ut diuinum aliquod carmen percussæ fides redderent, quo cunctos permoueret, & animi affectus quò uellet, traheret, ut hoc nomine beatus haberetur, Orphei Musices hæres. Dum hæc agit, uicini canes strepitu, qui eo loco erant plurimi exciti, coëunt, ac infelicem istum cytharœdum decerpunt, quod ipsum solum cum Orpheo comune habuit, postquàm canes adduxerat. Manifestiss. igitur ostensum hoc exemplo est, non lyram esse quæ homines & feras lenierit, sed artem ac carmen, quæ præ alijs excellentia mater, Orpheo contulerat, lyra nihil à quibusuis barbitis differente. Quorsum uero attinet Orphea tibi aut Neanthum proponere? cum nostra ætate uixerit, & ni fallor adhuc superstes est, qui Epicteti Stoici lychnum fictilem trecentis denarijs mercatus est, sperans futurum scilicet, ut si noctu ad istam lucernam legisset,

giſſet, mox Epicteti ſapientiam ſomniaret, & ſimilis effi-ceretur admirando ſeni. Sed nuperrime alius quiſpiam Prothei Cynici baculum quem cum in flammam inſiluit reliquerat, emit talento, cuſtoditq́; etiānum inter recon-ditas ac chariſſimas opes habet, oſtentatq́; non ſecus ac Tegeatæ Apri Calidonij tergus, & Thebani oſſa Ge-ryonis, & Memphitæ Iſidis capillū. At ille tāti boni poſ-ſeſſor, ipſum ſe quoq; ſtultitia & turpitate ſuperauit. Vi-den' quàm peſſimè res tuæ habeant? & quod Caluariæ fu-ſte opus ſit? Ego uero etiam Dionyſium quondam ſcri-pſiſſe Tragœdiam accipio, ſed qua nihil fuerit unquàm minus elegans, aut magis ridiculum, quas cum dediſſet le-gendas Philoxeno, nec ille adulari poſſet, ſed ſalibus in-ceſſeret ſcriptorem, ſæpenumero in lapidicinas coniectus eſt. Cum autem Dionyſius contemni ſeſe, & uulgo fabu-lam eſſe comperiſſet, nullæ operæ ac impenſæ pepercit, ut Aeſchyli pugillaribus, quibus ſua poëmata deſcribere fue-rat ſolitus, potiretur: quibus acquiſitis, iam ſe plenum ex Aeſchyli cæris numine, & planè attonitum putabat. Et tamen in his ipſis longe abſurdiora ſcribebat, quale eſt Doricum illud, ἥκεν ἡ διονυσίου γυνὴ. *Et iterum,* οἴμοι γυναῖκα χρησίμην ἀπώλεσα, *nam hoc quoque inde ſumptum eſt. Et hoc* αὑτοῖς γὰρ ἐμπαίζουσιν οἱ μωροὶ βροτῶν.

Hic diligēter conſidera quātam puritatem ſermonis exigat à ſcriptore Lucianus; qui cur iſta reprehendat potiſs. ultimū uerſiculū, uix Græce doctiſs. aliqs opinor, uiderit.

Hoc tamen poſtremum non parum rectius in te qua-dret quàm Dionyſium, & propterea cæras inaurare de-bebas. Nam quæ obſecro quid conſequendi ſpes eſt? quod libros uoluis, reuoluis, colligis, quod non decet reſecas, croco pingis, & polis cedro, amicis pellibus, bullulas in-

figis sic agis tanquam fructum inde percepturus: & factus es scilicet uehementer ex hoc mercatu melior, quippe qui sic loqueris, ac potius qui piscibus magis es mutus: uitam autem qualem uiuas, dictu fœdum est: hoc certe aiunt, tuã illam obscœnitatem extreme odisse uniuersos: quod si librorum hæc esset culpa, fugiendum ab eis erat quàmmaxime procul. Duo autem cum sint quæ à ueteribus scriptoribus petas, dicendi uirtutem, & honeste uiuendi rationes, dum quæ bona sunt imitaris, quæ mala deuitas: quando neutrum spectatus es, quid aliud comparasse dicemus te quam ludum muribus & tineis habitaculum, ac seruis, si negligentiores in codicibus curandis forte fuerint uerbera. Sed quod sum nunc dicturus, haud scio an tibi summam ignominiam adferat, si quis forte fortuna te conspicatus, sicut ferè cerni amas, habentem in manu librum, roget, autor quis sit, orator, historicus, poëta? Ac tu ex inscriptione doctus, apte dicas quæsitum: postea, ita ut fit dum sermo familiaris progreditur sæpe longius, ille laudet aliquid aut accuset scriptorum: tu uero non habeas quod respondeas, nónne optes tum ut tibi tellus dehiscat, qui in tui perniciem uelut Bellerophontes codicem attuleris?

Quid ex autoribus discendũ.

Argumentum insciciæ.

Demetrius Cynicus cum Corinthi cõspexisset ineruditum quẽdam pulcherr. librum legentem, opinor in Bacchis Euripidis locum, ubi nuncius Penthei fatũ & factum Agaues exponit, arreptum codicem lacerauit: Satius est, inquiẽs, semel à me quàm à te toties dilaniari Penthea.

Χρεῖα Mista.

Scire autem peruelim, quod ego nulla quantumuis diligenti animi cogitatione assequi possum, cuius rei gratia tanto studio in hoc foro sis uersatus. Nam fructus aut usus

Interrogatio.

causa

causa nemo putare queat, qui te uel mediocriter nouit. Nõ certe magis quàm si caluus pectinem emat, aut speculum cæcus, aut tibicinem conducat surdus, scortúmue spado, uel nauem qui nullum mare propinquum habet, aut gubernator aratrum. Sed fortaßis hac re tuas opes iactas, ἀποφαίνων palàm facis etiam in res tibi nihil utiles, ex immensis σιες. diuitijs esse quod insumas. Etenim, quantum ego, qui & ipse Syrus sum, exploratum habeo, nisi te locupletis istius hominis testamento, dolo fraudeq; mala subingeßisses, iam diu uænum libris datis, fame tibi fuisset pereundum. At fieri potest, ut nunc deinceps ideo libros undiq; accumules, quò fidem facias assentatoribus tuis, quos audis quotidie prædicantem te non modo bellum & amabilem Rhetorem, sed sapientem quoque & historicum, qui secundum non inueniat. Fertur quoque orationes quasdam te in conuiuijs ex more recitare, ac illas terrestrium ranarum instar, sitibundas exclamare, nec potare nisi prius clamore differantur. Nam nescio quo pacto non est difficile naso te suspendere, qui omnia credis, sicut illud nuper te uni cuipiam regi adsimilem, quemadmodum Pseudalexander quondam ac Pseudophilippus, & superioribus annis Pseudonero, & qui alij hoc modo mentiti sunt. Nec mirum est hominem insulsum te ac stolidum sic affici, & lectica uehi, aut illum regis incessum, uultum, habitum denique totum studere imitari, gaudereq; si quis te huic conferat. Quid hoc mirum inquam, quando etiam Pyrrhus Epirota alioqui uir clarißimus dicitur, ita ab assentatoribus fuisse corruptus, ut se Alexandro illi similem arbitraretur, quanquàm istorum sacrilegorum opus palàm erat

ἀφορισμός. *omnibus.* Nam *Pyrrhi quoque imagines iam circunferebantur, tamen ille in hoc erat, expressam* Alexandri *figuram.* Ha*ctenus equidem contumelia affeci* Pyrrhum *quod tecum comparaui uerum quod super pulchre inter nos cõuenit.* Nam *Pyrrhus postquàm ita esse in animum induxerat, nemo erat omnium qui diuersum uel sentire uel loqui uellet, donec uetula quædam eius* Larissæ *hospita, id quod res erat prolocuta, uesaniam hominis repressit.* Ille *enim cum* Philippi, Perdiccæ, Alexandri, Cassandri, *aliorumq́ʒ regum* Macedonum *imagines protulisset, rogauit, cui nã ex istis similimus uideretur, omnino pro certo habens fore ut* Alexandro *pronunciaret.* At *illa diu contata, tandem* Batrachioni *inquit, erat enim quidam in urbe cocus* Batrachio *nomine,* Pyrrho *perquàm similis, tu quoqʒ quem ex histrionicis cynædis referas, tacere malo, sed quod uniuersi dicant ingenti te correptum insania, qui illam imaginem tibi conuenire putes, hoc uero sat scio.* Itaque *nihil est noui, si, tam nullius artis pictor cum sis, uiris eruditiss. æquari te postulas, ijs fidem habens qui hoc nomine te laudibus efferunt.*

Q*uorsum uero has nugas? cum causa sit in promptu istius tui librorum coaceruandorum studij, tametsi, qui meus est stupor nunc demum animaduerti.* Nam *quod opinare, prudenter hoc inuenisti, ideoqʒ in magnã spem erectus es, regem intelligentem uirum & in primis amantem doctorum, postquàm didicerit quàm dẽs operam libros plurimos habere, in nulla planè re tibi defuturum.* Verum *heus mollicule, an tu putas tantum* Mandragoræ *oculis regijs offusum, ut cum hæc audiat, nõ etiam habeat compertum,*

pertum, qualis tuæ diurnæ uitæ ratio, quæ conuiuia, cuiusmodi noctes, quales & quibus cum consuetudinem agas: an nescis multos regibus esse & oculos & aures, & quæ tu facis adeo latent neminem, ut & surdis & cæcis sint cognita? Atque utinam loquentem possemus audire, ac lauantem daretur contueri, quanquam quia aliter putas, non attinet te in publico uestibus exutis cerni, nec enim serui tui tacebunt, quæ noctu indigna relatu facinora ædis. Responde igitur mihi hoc quoq;, si Bassus ille noster Sophista, aut Battalus tibicen, aut iste Sybarita Cynædus Hemitheon, qui nobis præclaras illas leges condidit, quẽadmodum omni spurciciei genere furere oporteat, si istorum inquam unus aliquis, leonina pelle circundatus, clauam manu tenens prodambulet. Quid? Herculémne existimas quibus obuiam factus sit habituros? non equidẽ opinor, ut maxime ollis forte cæcutiant, sexcenta enim sunt quæ repugnant, incessus, obtutus, uox, obliqua ceruix, uarius fucus, unguenta quibus uos soletis excolere, & omnino sicut in prouerbio est: Citius septem elephantas sub alis absconderis, quàm unum Cynædum. Iam cum leonina pellis hunc non occulat, tun' speras libello contectus posse latere? Sed fieri nequit, quin te prodant alia illa uestri indicia. In summa ignorare te uideo, quod bonam & splendidam famam non ab illis librorum institoribus, sed à se ipso & quotidianæ uitæ modo petere conueniat. An uero confidis aduocatos ac testes probitatis, futuros tibi Atticum & Callinum librarios? caue putes, sed sæuos homines perdituros te, si Dij sinant ac ad extremam paupertatem redacturos. Quem nunc tandem modestiorem

Obiurgatio seria.

ac magis cogitantem par erat istorum codicum uni cuipiam ex eruditis copiam facere, simulq; ex ista nuper extructa domo migrare, ijs etiam apud quos mancipia prostant, reddere partem saltem multorum debitorum. Etenim his duobus præcipuam collocasti operam, ut libros poßideres raros, & adolescentes ualidos & robustos. Proinde *considera, quàm sit res aurea consilium.* Nam *meo quidem iudicio rectiss. fuerit, si missa feceris ea quæ non magnopere ad te pertinent, ac illum alterum morbum*
* *curaris.* Et *pro istis ministris (sic tamen ut ne perpetua emptione res domesticæ deficiant) adhibueris ingenuos aliquos, quibus ne integrum quidem sit (quando nihil accipiunt) proferre omnia, quæ uos inter comessandum designatis. Qualia nuper* Pusio *tuus obscœniss. de te mane domo egressus narrabat, etiam signa ostendens sceleris.* Ego *uero testes facio, quotquot tum aderant, quàm indigne tulerim & uix manus continuerim, iratus tui causa, maxime cum unum atq; alterum adduceret confirmaturos, quæ dixerat, qui & ipsi eadem multo sermone declamabant.* In *hos ergo usus reconde argentum, bone uir, ut domi tutò ista perpetrare poßis.* Nam *quis nunc deinceps ab istis quibus te adsuefecisti retrahat? non facile cessat canis corium rodere ubi cœpit.* At *illud alterum, ne*
Ironia. *in posterum libros commerceris facile obtinebimus.* Do*ctus es, sapiens es.* Quicquid *uspiam antiquitatis extat, hoc tibi modo non in summis labris natat, omne orationis artificium, uirtutem, uitia, dictionũ* Atticarum *usum, ac planè scitus es, & in omni scientiarum genere primus, ob librorum aceruum.* Nam *quid uetat etiam me tibi ciconiam*

niam pinſere quando decipi te iuuat.

Ego uero perquàm uelim fieri abs te certior, cum tot tibi libri ſint, quibus potiſs. te occupes, Platonis, Antiſthenis, Antilochi, Hipponactis? Aut ſpretis his magis Rhetores in manibus habes, Aeſchini orationem aduerſus Timarchum? An uero iam ante hæc omnia tibi ſunt clara, nec eſt cur legas? At in Ariſtophane & Eupolide totus es? Scin' Baptas? percurriſti totam fabulã. Num alicubi tetigit te poëta, nuncubi puduit te agniti flagitij? Interrogatio diſtributa.

Hic autem iterum miramur, quali animo, qualibus manibus libros uerſes? Quando? num interdiu, quod nemo unquàm facere te uidit? At noctu? An cum iſtis alijs es intentus? aut ante ueſtra exercitia, quæ niſi cum caligine terra eſt obducta aggredi non auſis. Miſſos uero fac libros, ac tuam rem potius cura, quanquàm hoc quoq; indignum eſt, debuerſasq; Euripidis Phædram ſaltem uereri, quæ mulieribus ſuccenſet ac inquit:

Nullas tenebras expaueſcunt conſcias,
Néue ædium uocem latebræ ædant, timent.

Quod ſi omnino decreuiſti tuo morbo blandiri, age abi mercare libros, domi conclude, fruere partorum bonorum gloria hac ſcilicet cõtentus, caue uero tangas aut lecturus aliquid aperias: ne ſit in ore tibi ueterum aliqua oratio aut poëma nihil male de te meritorum.

Non ſum neſcius hæc fruſtra à me diſputari, & nugas eſſe meras iuxta Adagionem: Aethiopem lauare. Nam tu non ceſſabis libros coëmere, cum ab eruditiſs. quibuſq; rideberis, quibus non hoc agitur ut libri niteãt, & magnifici ſint, ſed ut utiles uerbis & ſententijs uerborum.

An uero speras ista opinione tuam inscitiam posse occulere, & codicum multitudine permouere uulgus? Nescis autem quod imperitißimi medici idē faciunt, qui eburneis uirgulis, & uasculis quibus sanguinem eliciunt argenteis, scapellisq; auro insignibus superbiunt, cum uero horum iam usus est, ne in manus quidem recte capere sciunt: alius autem quispiam in medium prolato phlebotomo rubigine quidem ambesum, sed bene acutum ægrum morbo leuat. Sed ut tuarum rerum magis iocosam faciam comparationem, ad hos mihi tonsores aspice, & inuenies eos qui artifices optimi sint, nouaculum tantum ac forpicem & mediocre speculum habere. Sed ignari artis etiamsi infinita specula & forpices proponant, non tamen latere omnes quod nihil calleant tonsoriæ. Acciditq; hoc risu digniß. quod plæriq; apud uicinos tondent, coram ipsorum speculis comunt. Et tu alij quidem cui usus esset, commodare librum certe posses, ipsi uti non potes, tametsi nulli commodasti unquàm, facisq; hoc tantum quod canis in præsepi, qui cum hordeo non uescatur, equum tamen uolentem pasci haud sinit.

Claudit suo more celebri & scato dicto; sicut fere omnes sermonū suorum particulas solet.

FINIS.

Charon

CHARON
ERASMI ROTERODAMI.

PERSONAE
CHARON, ET GENIVS ALASTOR.

CHARON. *Quid ita properas geſtiens Alaſtor?* ALAST. *Oportune tu quidẽ ô Charon. Ad te properabam.* CHAR. *Quid nouæ rei?* ALAST. *Nuncium fero tibi Proſerpinæq; lætiſsimum futurum.* CHAR. *Effer igitur quod fers, teq; exonera.* ALAST. *Furiæ non minus gnauiter quã feliciter geſſerunt ſuum negocium: nullam orbis partem non infecerunt malis tartareis, diſsidijs, bellis, latrocinijs, peſtilentijs, adeo ut planè iam caluæ ſint, & exhauſtæ uenenis. Obambulant quærentes quicquid uſquàm uiperarum & aſpidum. Nam tam glabræ ſunt quàm ouum, & pilum non habent in capite, neque quicquam in pectore ſucci efficacis. Proinde tu fac cymbam ac remos appares. Mox enim uentura eſt tanta umbrarum multitudo, ut uerear ne non ſufficias omnibus tranſmittendis.* CHAR. *Iſta nos non fugerant.* ALAST. *Vnde reſcieras?* CHAR. *Oſſa pertulerat ante biduũ.* ALAST. *Vt illa dea nihil eſt uelocius. Sed quid tu igitur hic ceſſas relicta cymba?* CHAR. *Ita nimirum res ferebat. Huc profectus ſum, ut mihi comparem ualidam aliquã triremẽ. Nam mea cym=*

ba iam uetuſtate putris ac ſutilis, non ſuffecerit huic oneri, ſi uera ſunt quæ narrauit Oſſa. ALAST. *Quid narrauit?* CHAR. *Tres orbis monarchas odijs in mutuum exitium ruere, nec ullam orbis Chriſtiani partem immunem eſſe à belli furijs. Nam tres illi reliquos omnes pertrahunt in belli conſortium: omnes eſſe talibus animis, ut nemo uelit alteri cedere: nec Danum, nec Scotum: Turcam interim eſſe in ocio: moliri dira: peſtilentiam ubique ſæuire, apud Hiſpanos, apud Britannos, apud Italos, apud Gallos. Ad hæc nouam eſſe ex opinionum ueritate natam, quæ ſic uiciauit omnium animos, ut nulla uſquam ſit ſyncera amicitia, ſed frater fratri diffidat, nec uxori cum marito conueniat. Spes eſt hinc quoq; naſcituram olim magnificam hominum perniciem, ſi res à linguis & calamis ad manus peruenerit.* ALAST. *Hæc omnia uerißime narrauit Oſſa. Nam ipſe plura uidi his oculis, aßiduus comes & adiutor furiarum, quæ nullo tempore magis declarārunt ſe ſuo dignas nomine.* CHAR. *Atqui periculū eſt, ne quis dæmon exoriatur, qui ſubito adhortetur ad pacem, & ſunt mortalium animi mutabiles. Nam audio apud ſuperos eſſe Eraſmum quendam, qui calamo ſuo non deſinit inſectari bellum, & ad pacem cohortari.* ALAST. *Ille iam pridem ſurdis canit. Olim ſcripſit pacis profligatæ querimoniam, nunc eidem extinctæ ſcribit epitaphium. Sunt alij contra, qui non minus iuuent rem noſtram, quàm ipſæ furiæ.* CHAR. *Quinam iſti?* ALAST. *Sunt animalia quædam pullis & candidis pallijs, cineritijs tunicis, uarijs ornata plumis. Hæc nunquam recedunt ab aulis principum: inſtillant in aurem amorem belli: hortantur eódem*

proceres

proceres ac plebem in Euangelicis illis concionibus. Clamitant bellum esse iustum, sanctum, ac pium. Quoq; magis mireris hominum fortem animum, clamitant idem apud utranq; partem. Apud Gallos concionantur deum stare pro Gallis, nec uinci posse, qui deum habeat protectorem. Apud Anglos & Hispanos, hoc bellum non à Cæsare geri, sed à deo: tantum præbeant se uiros fortes, uictoriã esse certam. Quod si quis interciderit, eum non perire, sed rectà subuolare in cœlum, sicut erat, armatum. CHAR. *Et habetur istis tanta fides?* ALAST. *Quid nõ potest simulata religio? Accedit huc iuuentus, rerum imperitia, gloriæ sitis, ira, ad id quò uocatur animus natura propensus. His facile imponitur, nec difficile percellitur plaustrũ suapte sponte propendens ad ruinam.* CHAR. *Ego istis animalibus lubens aliquid boni fecero.* ALAST. *Appara lautum conuiuium. Nihil potes gratius.* CHAR. *Ex maluis, lupinis, & porris. Nam apud nos non alia est, ut scis, annona.* ALAST. *Imò ex perdicibus, capis, & phasianis, si uis esse gratus conuiuator.* CHAR. *Sed quæ res istos mouet, ut tantopere promoueant bellum? Aut quid hinc metunt commodi?* ALAST. *Quia plus emolumenti capiunt è morientibus, quàm ex uiuis. Sunt testamenta, parentalia, bullæ, multaq; alia non aspernanda lucra. Deniq; malunt in castris uersari, quàm in suis aluearibus. Bellum multos gignit episcopos, qui in pace ne ter*[illegible] CHAR. *Sapiunt.* ALAST. *Sed*

non corpora. Quantulum autem ponderis habẽt umbræ? CHAR. Sint tipulæ, tamen tipularum tanta uis esse potest, ut onerent cymbam. ALA. At ego memini uidere me quum esset ingens turba, nec cymba caperet omnes, à clauo tuo tria milia umbrarum pendere nonnunquam, nec tu pondus ullum sentiebas. CHAR. Fateor tales esse animas quæ paulatim demigrarunt è corpore phthisi aut hectica extenuato. Cæterũ, quæ subito reuelluntur è crasso corpore, multum corporeæ molis secum ferunt. Tales autem mittit apoplexia, cynanche, pestilentia, sed præcipue bellum. ALAST. Non opinor Gallos aut Hispanos adferre multum ponderis. CHAR. Multo minus quàm cæteri, quanquam & horum animæ non omnino ueniunt plumeæ. Cæterum è Britannis, è Sueuis ueniunt aliquoties tales, ut nuper periclitatus sim decem duntaxat uehens, & nisi iacturam fecissem, perieram unà cum cymba, uectoribus, & naulo. ALAST. Ingens discrimen. CHAR. Quid interea censes fieri, cum accedunt craßi satrapæ, Thrasones, & Pyrgopolinices? ALAST. Ex his qui pereunt in iusto bello, nullos arbitror ad te uenire. Nam aiunt eos rectà subuolare in cœlum. CHAR. Quò subuolent nescio: unum illud scio, quoties bellum est, tot ad me ueniunt saucij laceriq́;, ut demirer ullum superesse apud superos. Nec solum ueniunt onustæ crapula & abdomine, uerum etiam bullis, & sacerdotijs, alijsq́; rebus plurimis. ALAST. Atqui ista non deferunt secum, sed nudæ ueniunt ad te. CHAR. Verum, sed quæ recentes ueniunt, somnia talium rerum secum adferunt. ALAST. Itáne grauant somnia? CHAR. Grauant cymbam meã.

Proinde

Proinde certum est mihi prospicere de naui quæ sufficiat oneri. ALAST. O te felicem. CHAR. Quid ita? ALAST. Quia propediẽ ditesces. CHAR. Ob multitudinem umbrarum? ALAST. Næ. CHAR. Siquidem suas opes secum adferrent. Nunc qui in cymba deplorant se apud superos reliquisse, regna, præsulatus, abbatias, auri talenta innumera, ad me nihil adferunt præter obolum æreum. Itaque quod iam annis ter mille mihi corrasum est, id totũ est effundendum in unam triremem. ALAST. Sumptum faciat oportet, qui quærit lucrum. CHAR. Atqui mortales, ut audio felicius negociantur, qui fauente Mercurio, ditescunt intra triennium. ALA. Sed ijdem decoquunt nonnunquam. Tuum lucrum minus, sed certius. CHAR. Nescio quàm certum, si quis deus nunc exoriatur, qui res principum componat, sors hæc tota mihi perierit. ALAST. Ista quidem de re iubeo, ut me sponsore in utramq; aurem dormias. Intra decennium totum nihil est, quod pacem metuas. Vnus Romanus pontifex sedulo quidem hortatur ad concordiam, sed laterem lauat. Murmurant & ciuitates tædio malorum: conferunt susurros populi nescio qui dictitantes iniquum ut ob priuatas iras aut ambitionem duorum aut trium res humanæ sursum ac deorsum misceantur, sed uincent, mihi crede, quàmlibet recta consilia, Furiæ. Sed quid opus erat hac gratia petere superos? An apud nos nõ sunt fabri? CHA.

adeo ut nuper coacti simus è terræ uisceribus carbones effodere. ALAST. *Quid, an istæ umbræ non possunt minore sumptu puniri?* CHAR. *Sic uisum est Rhadamantho.* ALAST. *Vbi triremem mercatus eris, unde remiges parabuntur?* CHAR. *Meæ partes sunt tenere clauũ, remigent umbræ, si uelint traijcere.* ALAST. *At sunt quæ non didicerunt remum agere.* CHAR. *Apud me nullus est eximius, remigant & monarchæ: remigant & Cardinales suam quisq; uicem, non minus quàm plebeij tenues, siue didicerint, siue non didicerint.* ALAST. *Tu fac dextro Mercurio feliciter mercare triremem. Ego nõ te remorabor amplius, sed Orco lætum adferam nuncium. Sed heus heus Charon.* CHAR. *Quid est?* ALAST.

Fac matures reditum, ne te mox obruat turba.
CHAR. *Imò iam plus quàm ducenta milia offendes in ripa. Properabo tamen quantum licebit. Dic illis me mox adfuturum.*

FINIS.

SEBASTIANVS GRY
PHIVS GERMA
NVS EXCV
DEBAT
LV
GDVNI,
ANNO M. D. XXVIII.

VIRTVTE DVCE,

Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te

Nos facimus Fortuna deam, cœloq; locamus.

COMITE FORTVNA,